JONGE ZANGERS

Samengesteld door

Joh. Westerbeke

STICHTING DE GIHONBRON

MIDDELBURG

2021

INHOUD

Deel 1
1 Het levenseinde en de verwachting van Gerrit van Doesburg en Neeltje van Doesburg
Deel 2
2 Het levenseinde en de verwachting van Jan Zuidweg
3 Een jonge reiziger naar Oost-Indië
4 Cornelis Kerkhoven
Deel 3
5 Een Godgeheiligd zaad Jacob Hoogenboezem en Plonia Biemond
6 Pieter Hoogesteger
7 Pieter de Waal
Deel 4
8 Arie Vosbergen
9 Willem Devonshire
10 Karel Coulson
Deel 5
Gerrit van Bale
Deel 6
12 Jan van Esch
13 Florus de Wolf
14 Willem Andries de Bakker
15 Barend van Asperen
Deel 7
16 Reinier Buijtelaar
Deel 8
17 Arie van Driel
18 Gerrit Eijkman
19 Jacobus Overduin en Elisabeth Catharina en Elisabeth Catharina Overduin
Deel 9
20 Egbert de Goede en zijn kinderen
Deel 10
21 Geurt van Dee
22 In de lijn der geslachten: Johannes Hendrik Gonlag. Uit het leven van Johanna Gonlag-La Both en Bertus La Both
23 Jan Verkamman
24 Jacob Semon
25 Ter elfder uur

Deze serie **Jonge Zangers** zijn door Joh. Westerbeke beschreven in 10 delen. De meeste meisjes uit deze boekjes zijn overgenomen in de bundel: *Bekering- en bevindingsweg van 12 vrouwen,* totaal 18 delen. Titel van deel 18 luidt: *Jonge zangeressen;* door W. Westerbeke. Zie www.theologienet.nl

In deze digitale bundel zijn 25 jonge zangers beschreven, meest jongens. In een enkel geval zijn ook meisjes beschreven, die in familie relatie staan tot de jongens.

1. Gerrit van Doesburg

1.1 Het gezin waar Gerrit in opgroeide
1.2 In Mijn hof gekomen
1.3 In de grootste smarten
1.4 Een stroom van ongerechtigheden
1.5 Twee geliefden begraven
1.6 Verhuisd naar Vinkeveen

1.1 Het gezin waar Gerrit in opgroeide

Zijn ouders
Vóór de geschiedenis van de 'jonge zanger', volgt eerst wat uit het leven van zijn ouders.
Zijn vader heette ook Gerrit, hij werd geboren op 1 september 1809 en woonde in Alkmaar.
Deze Gerrit van Doesburg was nog maar enkele jaren oud toen zijn moeder stierf. Enige tijd daarna trouwde zijn vader met een jonge vrouw, zodat Gerrit een tweede moeder kreeg.
Ook kreeg hij daarna, dikwijls in zorgelijke omstandigheden, nog een groot aantal broertjes en zusjes.

Na het sterven van zijn vader volgde enkele jaren daarna ook zijn tweede moeder. Zij stierf aan kanker, maar er was een levende hoop in haar hart; haar laatste woorden waren: "Ik kan de liefde van Jezus niet dragen."
Daarna plaatste zijn grootmoeder een stempel op het leven van de kinderen. Zij was vriendin geweest van de bekeerde Jood Salomon Duitsch. Ze zocht het goede voor haar kleinkinderen.
Van de kinderen kwamen er ook bij anderen terecht; vooral in de provincie Gelderland. De meesten van de familie woonden te Doornspijk.

Bij grootmoeder
Gerrit werd met ouder worden een voorbeeldige jongen, maar na verloop van tijd werd hij de rijke jongeling gelijk.
Na zijn diensttijd werd hij onderwijzer op een school in zijn geboorteplaats Alkmaar. Met veel ijver onderwees hij de kinderen.
's Zondags moest hij in verschillende kerken als voorzanger dienst doen; hij zong graag en kon ook goed zingen.
Elke avond moest hij thuis bij zijn grootmoeder voorlezen. Zij oefende veel invloed op hem uit en hield hem zo veel mogelijk thuis, zodat hij in kleren en gewoonten de wereld niet gelijkvormig werd.
In zijn dwaasheid dacht Gerrit dat hij, zoals zijn grootmoeder en haar vrienden, de Heere vreesde.

Tijdens zijn werk, als meester voor de klas, had hij ook regelmatig met de vrouw van de hoofdonderwijzer te maken. Zij trok zijn aandacht omdat ze aantrekkelijk van aard was en stipt in het vervullen van haar godsdienstplichten. Een soortgelijke vrouw was ook de begeerte van Gerrit. Bovendien werd er in haar hart een begin van het nieuwe leven gevonden.
In december 1831 stierf de hoofdonderwijzer en zijn vrouw bleef met twee kinderen achter en een derde kind moest nog geboren worden.
Toen de jonge meester ze op de nieuwjaarsdag zag staan, in haar rouwkleren, en haar hoorde klagen, dat ze zelf haar kost niet kon verdienen, zei hij: "Vertrouw maar op God, Hij zal je niet verlaten en ik zal ook voor je zorgen."

In maart werd er een zoontje geboren. Kort daarna kreeg de meester verkering met de jonge weduwe en vroeg hij aan het schoolbestuur of zij, met het oog op een volgend huwelijk, in haar huis mocht blijven.

Getrouwd
Zij besloten dat de meester voorlopig moest waarnemen.
Daarna kwam er bericht dat hij per 1 september 1833 de leiding zou krijgen over de school, wat voor hem goed uit kwam. Op deze dag werd de meester ook vierentwintig jaar en het werd óók zijn huwelijksdag.
Na enkele maanden stierf het jongste kind, het was nog geen twee jaar.
Daarna sloeg de Heere een weg met hen in die voor de meester en zijn vrouw niet meeviel. De meester was nog altijd rijk met zichzelf en had nog niets van zijn eigengerechtigheid verloren.
Intussen was er een meisje in huis gekomen om wat te helpen in het werk. Zij vreesde de Heere en door de gesprekken met meester's vrouw werd ze dieper aan haarzelf ontdekt en groeide er een band tussen de jonge vrouwen. De verhouding tussen man en vrouw werd wat koeler. Vooral toen de werkster tegen de meester zei dat hij als de 'rijke jongeling' was. Hoe verblind hij nog was, bleek wel uit zijn opmerking door te zeggen dat dit geen goed voorbeeld was, want hij had geen geld.
Er vielen nu dagelijks woorden omdat de meester, in zijn vermeende wijsheid, een andere uitleg aan de Bijbel gaf dan de twee vrouwen.
De ruzie liep zo hoog op dat de meester op den duur begeerde te scheiden. Hij zei: "Ik weg of de werkster weg." Zijn vrouw zei dat er niemand weg moest, omdat ze de Heere in deze weg van beproeving niet mochten vooruit lopen.
Toen de problemen op zijn hoogst waren, pakte de meester een fles jenever en zei tegen zijn vrouw: "Als je volhoudt, dan drink ik hem leeg." Toen kreeg z'n vrouw deze woorden: "*Niet door kracht, noch door geweld, maar door Mijn geest zal het geschieden, zegt de HEERE der heirscharen"* (Zacharia 4 vers 6b).
Het ogenblik was toen aangebroken dat ze tegen haar werkster zei dat haar werk in het gezin klaar was. Het meisje vond het goed en nam afscheid, waarop ze tegen de meester zei: "Geef me nog maar een zoen en ik mag geloven dat u later nog wel eens zult schrijven." Hij voldeed aan haar verzoek, maar zei dat ze nooit meer van hem zou horen.

Daarna ging het huwelijk weer wat beter, maar zes jaar bleef de meester nog altijd rijk in zichzelf. Alles werkte hier nu in mee, want de school moest groter worden, zodat er meer onderwijzers aangesteld werden, omdat er van de hoofdonderwijzer zo'n roem uitging.
Daarna ging zijn grootmoeder verhuizen en werden haar meubeltjes verkocht. De meester vroeg om de zeven mooie wandborden, maar ze weigerde dat. Ze vond dat zijn woning niet opgepronkt behoefde te worden, maar hij kreeg haar boeken. Dit wilde
hij eerst niet, maar op aandringen nam hij de catechismusverklaring van ds. J. Beukelman en nog andere boeken mee. Voor zijn vrouw was dit wél een groot geschenk.

Schuldenaar geworden
Vanaf de eerste zondag van het jaar 1840 beloofde de meester elke zondag een catechismuspreek te zullen lezen. Toen hij de toepassing van deze preek gelezen had stortte het huis van zijn verwachting geheel in. Hij las hierin o.a. : "Zodat gij het met geen misschien, met geen mogelijkheid, met geen kleine hoop kunt stellen, wetende dat het hart arglistig is en dat velen zullen zoeken in te gaan en niet kunnen ..."
Nu werd het voor de meester een verloren zaak, hij wist geen raad meer. Alles getuigde tegen hem.
Omdat hij als voorzanger niet meer meezong, werd hij hiervoor ontslagen.

In maart van dit jaar braken de pokken uit en ook de meester werd aangetast. Zijn zonden wogen zwaar op hem en hij gevoelde onder de toorn van God niet te kunnen bestaan. Hij zonk voor zijn gevoel in de diepte van de hel en zag zich geheel melaats van het hoofd tot de voeten.
In zijn uiterste benauwdheid werd zijn oog gevestigd op de geschiedenis van de koperen slang. Hij viel op zijn knieën en zijn ogen werden gevestigd op de Heere Jezus, Die verhoogd was voor de zielekrankheid, waarna deze woorden in zijn hart vielen: "*Doch dengene die niet werkt, maar gelooft in Hem, Die den goddeloze rechtvaardigt, wordt zijn geloof gerekend tot rechtvaardigheid.*"
Door meer ontdekkend licht in zijn ziel zag hij nu ook zijn deugden als zonden.
Maar niet alleen zijn zonden zag hij uit Psalm 51, maar ook het werk van de Heere Jezus werd voor hem geopend. De liefde werd in zijn hart uitgestort. Hij mocht twaalf dagen lang in die liefde leven en zong steeds Psalm 116.
Enkele vriendinnen van zijn vrouw kwamen op het gerucht af, waaronder ook een oude bekommerde vrouw. Ze zei: "Dit alles kan ook weer overgaan." Hier schrok de meester zó van, dat hij op de grond neer viel. Dit gaf hem veel onderzoek van het hart en diezelfde nacht gaf de Heere opening in Zijn Woord en mocht hij vast geloven dat de Heere van ál zijn zaken afwist.
Ook de vorige werkster hoorde het gerucht en kwam eens luisteren. Er waren nú geen geschillen meer en er bleven banden. Enkele jaren later is zij als het rijpe koren ingezameld.

Welkom in de strijd
Bij een bezoek aan zijn grootmoeder om de grote werken Gods te vertellen, zei ze: "Welkom in de strijd."
De uitwendige strijd begon de andere week al, want het was meester's begeerte geworden om dezelfde smaad als Ledeboer en de andere afgescheidenen te dragen. Als de mogelijkheid zich voordeed, zat hij onder het gehoor van de predikanten van de Christelijke Afgescheiden Gemeenten, van de Kruisgemeenten of onder ds. L.G.C. Ledeboer.
In die tijd stond in de Hervormde Kerk van Alkmaar ds. J.J. van Oosterzee, die in het begin rechtzinnig preekte. Vooral na diens vertrek, in 1844 naar zijn geboorteplaats Rotterdam, bleef er niet veel meer over, wat Van Doesburg nog aan de plaatselijke Hervormde Kerk bond. Het bezoeken van deze kerk werd steeds minder, vooral wanneer er in de buurt, zoals te Broek op Langendijk, een predikant in de Christelijke Afgescheiden Gemeente was.
In de kleine Remonstrantse gemeente stond vanaf 1848 ds. ***M. Cohen Stuart***. Hij voelde nogal verwantschap met het Réveil uit die dagen. In een brief aan Mr. ***Isaäc da Costa***, ook een Jood, schreef hij: "Een geest van lauwheid en kleinheid is hier heerschende, een dampkring van beuzelarij, met aanstekende smetstof bezwangerd."

In die tijd werd de meester bepaald bij Jeremia 8 en 9. Uit deze hoofdstukken kreeg hij enig inzicht in de breuk van de kerk. Dit werd nog meer opengelegd door de omgang met een oude vriendin, die hij in deze tijd dikwijls opzocht. Zij was diep ingeleid in de breuk van de Nederlandse kerk; ook van vóór en ná de Afscheiding. Vóór ze stierf, zei ze nog tegen de meester: "Ik zie donkere wolken over Nederland komen. De breuk is met het bouwen van kerken niet te genezen, maar Gods volk moet in de schúld komen."

In 1841 werd in de onderwijzerswoning het tiende kind geboren, wat het daarop volgende jaar werd weggenomen. De meester had op school tegen de kinderen verteld over het kind van Jerobeam, waar wat goeds voor de Heere in gevonden werd. Door het geloof werd hij tijdens deze vertelling er bij bepaald, dat dit ook in één van zijn kinderen gevonden werd. Hij vertelde dit tegen zijn vrouw en na enkele dagen werd het jongste kind ziek. Dit kind werd op het hart van de meester gebonden en hoewel het niet ernstig ziek was, stierf het toch plotseling. Hoewel dit smartelijk was, had de blijdschap toch de overhand in het hart van de ouders.

Leven in de liefde

Het jaar 1842 was voor de meester een bijzonder jaar, omdat hij in rijke mate mocht delen in de liefde van Christus.
Zag hij op zijn kinderen, dan beklaagde hij hen, omdat ze in een plaats woonden waar de Heere, zeker in het openbaar, niet gediend kan worden zoals het wenselijk was. Hij reisde naar de Veluwe met een begeerte in zijn hart of hem een nieuwe woonplaats aangewezen zou worden. De Heere maakte het bijzonder goed in de ontmoetingen met Zijn volk, maar toch geloofde hij dat zijn plaats nog te Alkmaar was.
Bij dagen en nachten werd hij onderwezen. Hij sliep 's nachts enkele uren en las daarna een preek, waar de Heere hem uit onderwees, wat hem weer aan de genadetroon verbond. Zijn lichaam kon het op de duur niet meer dragen.

In 1845 is het elfde kind levenloos geboren. Dit was zó tot smart van de meester, dat hij de Heere vroeg of ze nog één kindje mochten krijgen.
Er is inderdaad nog een meisje geboren. Dit was het twaalfde kind, maar bij de geboorte zag dit kind er zo naar uit, dat ze dachten dat het maar korte tijd zou leven. Ze is echter veel tot steun van haar ouders mogen zijn en toen ze op vierentwintigjarige leeftijd stierf, is het uitgekomen dat ze een Godgeheiligd zaad was. (Later nog meer over haar).

Intussen werd er in 1849 te Alkmaar ook een Christelijke Afgescheiden Gemeente opgericht. De eerste eigen dominee was F. H. Uiterdijk (1851-1855). Het kerkgebouw stond aan de Oudegracht. Het was ook in 1849 dat hun zoontje Gerrit ernstig ziek werd en aan deze ziekte gestorven is. Hoe dit gegaan is, wordt in het volgende hoofdstuk beschreven

1.2 In Mijn hof gekomen

Om het verbond
Op 1 juli 1839 was er in het gezin van de meester een zoontje geboren. Hij was de eerste en enige zoon en kreeg dezelfde voornaam als zijn vader. Vóór en ná Gerrit zijn er alleen meisjes geboren. Eind maart, in het volgende jaar, braken de pokken uit, waar Gerrit's vader (meester Van Doesburg) ook mee besmet werd.
Hij kreeg te zien dat dit om zijn zonden was en kwam in een uiterste benauwdheid. Hij zag dat hij met al zijn deugden de hel verdiend had. Echter was het ook in datzelfde jaar, dat het licht in zijn ziel mocht opgaan. Hij kwam elke keer weer in strijd, maar mocht met dit alles toch een nauwe verbinding aan de genadetroon hebben. (Zie eerste hoofdstuk.)

Zo was het op de paasmorgen van het jaar 1843 dat de vader van Gerrit het voorrecht had om zich te verheugen in de opgestane Levensvorst. Hij kreeg de toepassing van de woorden: "*Want Ik leef en gij zult leven*."
Zijn oog viel toen op zijn zoontje Gerrit, waar hij diepe indrukken van kreeg, dat ook dit kind door erf- en dadelijke zonden buiten de Heere Jezus lag.
Toen werd het hem geschonken om met zijn kind tot de genadetroon te naderen en als Jacob met Hem te blijven worstelen, tot hem de woorden met kracht op zijn ziel kwamen: "*En Ik zal Mijn verbond oprichten tussen Mij en tussen u en tussen uw zaad na u ..." (Genesis 17 vers 7).*
Zo werd het een dubbele feestdag voor de vader. Hij mocht over de zonde en alles waar het kind ook aan onderworpen was, heen zien en Gerrit overgeven aan Hem Die alles in Zijn hand heeft.

Niet van de wereld
Als kind groeide Gerrit voorspoedig op tot blijdschap van zijn ouders.
Het was 19 augustus 1847 toen er plotseling een 23-jarige oom van hem stierf, een broer van zijn vader.

Vanaf deze tijd was Gerrit heel stil en werd hij steeds met de Bijbel gezien. Hij was met niets blij te maken, waar andere kinderen wél blij mee te maken zijn. Maar hij kon er niet over praten wat hem scheelde.
Toen er in het voorjaar van 1848 kermis te Alkmaar was, zei hij tegen zijn vader: "Ik moet toch niet naar de kermis?" "Natuurlijk niet Gerrit", antwoordde zijn vader, "maar waarom vraag je dat?" De jongen zei: "Ik wil liever hier bij u blijven en bij de mensen waar u mee omgaat." Zijn vader vervolgde: "Natuurlijk mag je hier blijven, maar hoe komt het dat je zo veranderd bent?"
Hierop antwoordde de jongen: "Door het plotseling sterven van uw broer dacht ik ook onverwachts te kunnen sterven. Dat zou toch wat zijn en dan midden in mijn zonden! Ik denk ook vroeg te zúllen sterven, want daar word ik steeds bij gebracht. Toch komt er dan weer steeds bij me: Je zult wel oud worden, ja zelfs nog wel koning kunnen worden, maar dit laatste geloof ik niet. Ik durf soms haast niet te lopen, omdat ik denk vroeg te zullen sterven. Daarom ben ik dikwijls aan het bidden."
Zijn vader vroeg: "En wat bid je dan?" Zijn antwoord was: "Heere, bekeer mij, dan zal ik bekeerd zijn. Trek mij, dan zal ik U nalopen. Ook bid ik veel het versje:

Ik ben een kindje klein en teer,
Dat weinig kracht bezit;
Ik zou toch zo graag zalig zijn,
Maar ach, hoe word ik dit?

O, lieve Jezus, geef mij raad
En onderwijs mij dan,
Hoe dat ik van de zonde vrij
En zalig worden kan."

Daarna zei hij tegen zijn vader: "Toen ik vorige week zo bang was voor mijn ziel, kwamen mij deze gedachten voor: *Ik ben de Alfa en de Omega, het Begin en het Einde. Ik zal den dorstige geven uit de fontein van het water des levens voor niet"* (Openbaring 21 vers 6).
Toen dachten Gerrits ouders aan die woorden van de paasmorgen in 1843.
Vanaf die tijd was het bij de jonge Gerrit: "*Ik ben een gezel van allen, die U vrezen*" (Psalm 119 vers 63). Het ging steeds meer uitkomen: *"... en een iegelijk die liefheeft Dengene Die geboren heeft, die heeft ook lief dengene die uit Hem geboren is"* (1 Johannes 5 vers 1b). Hij mocht toen wel eens zien de goedheid van God, Die hem een andere keus in zijn hart gegeven had en een begeerte om Hem te dienen en Zijn volk lief te hebben.

Hij nam in die tijd wel eens een pen en schreef dan naar de vrienden van zijn ouders. Zo schreef hij naar zijn oom:

Alkmaar, 23 augustus 1848

Geachte oom,
Ik hoop dat u deze brief in goede staat van gezondheid mag ontvangen. Door des Heeren vrije ontfermende goedheid heeft Hij op zo'n walgelijk Adams-kind willen neerzien. O, ik mocht toch zo duidelijk zien, dat ik uit sterven, sterven leren moest.
De Heere kwam mij zo voor uit Openbaring 21 vers 6: "*Ik ben de Alfa en de Omega, het Begin en het Einde, Ik zal den dorstige geven uit de fontein van het water des levens voor niet.*"
Ach, ik mag bidden, als het de Heere met Zijn raad bestaan kan, of Hij mij wil bekeren.
Mocht het dan naar Zijn wil en raad zijn, dan zal Hij het ook goed maken. Ik bid een versje dat daar naar is:

Ik ben een kindje klein en teer (...).

Hartelijk groeten van mij, uw liefhebbende neef,

G. van Doesburg

Wat was hij blij toen hij bericht terug kreeg. Vooral toen hij nog een naamversje kreeg, met deze inhoud:

Lieve
***G**errit, wens je God te dienen, Hem te zoeken dag en nacht*
***E**n de zonde aan Jezus klagen, Die ook kinderen verwacht.*
***R**eis zo voort, m'n lieve jongen, je ouders steeds tot vreugd,*
***R**eeds in prille levensjaren, zoek je dan de beste deugd,*
***I**n je zonden Hem te klagen, Hem te smeken om genâ,*
***T**otdat Hij in vrij ontferming, jou in liefde gadesla.*

Een voorbeeld voor klein en groot
Gerrit was in de school van zijn vader een voorbeeldige leerling. Hij was ijverig in het leren, vooral van de psalmen, die twee keer in de week in de les stonden.
Daardoor kende hij veel psalmen uit zijn hoofd, die de Heere later gebruikte, om hem op zijn ziekbed te vertroosten.
's Middags ging hij regelmatig naar verschillende vrienden. Zo ging hij ook naar een blinde vriendin, waar hij mee sprak of wat voorlas. Ook leerde hij haar de versjes die hij zelf ook geleerd had.
Ook kwam hij dikwijls bij een weduwe met een groot gezin, die in behoeftige omstandigheden was achtergebleven. Vooral op plaatsen waar ziekte en droefheid was, kwam hij dikwijls en las dan wat voor, of wees hen op de Heere.
Kwam hij bij mensen die rijk waren, dan wees hij op de vergankelijkheid van het tijdelijke, maar ook op het blijvend goed.
Met zijn tachtigjarige grootmoeder ging hij naar het gezelschap. Toen ze daar voor de eerste keer samen kwamen, liet zij zingen Psalm 100 vers 4:

Want goedertieren is de HEER';
Zijn goedheid eindigt nimmermeer;
Zijn trouw en waarheid houdt haar kracht
Tot in het laatste nageslacht.

Toen hij negen jaar werd, verzocht hij zijn vrienden en brachten ze de avond door tot stichting van elkaar.
Ze waren nog maar net binnen of Gerrit zei: "Wie weet of dít nog wel eens zal gebeuren. Nu moesten we maar direkt zingen Psalm 103 vers 8:

Gelijk het gras is ons kortstondig leven,
Gelijk een bloem, die, op het veld verheven,
Wel sierlijk pronkt, maar kracht'loos is en teer;
Wanneer de wind zich over 't land laat horen,
Dan knakt haar steel, haar schoonheid gaat verloren;
Men kent en vindt haar standplaats zelfs niet meer."

Alle vrienden waren hierdoor getroffen, maar niet het minst zijn ouders. Zo bleef Gerrit altijd bezig, met zijn vrienden
sprak hij, of hij zocht ze te troosten.
Als hij thuis was, las hij in goede boeken. Hij schreef dikwijls versjes op en leerde ze uit het hoofd.

In alles was hij zijn ouders gehoorzaam. Het was ontroerend, nadat de kinderen naar bed gebracht waren, hoe zijn ouders hem dan hoorden bidden. Zijn lichamelijke en geestelijke noden, de behoeften van ouders en vrienden werden niet vergeten.
Wanneer hij merkte dat de Heere zijn gebed verhoorde, dan veranderde zijn smeking in een dankbare lofprijzing. Hoe jong hij ook nog was, het was duidelijk dat bij tijden de Geest der genade en der gebeden over hem uitgegoten werd.

Werd er aan hem gevraagd wat hij later wilde worden, dan was hij gewoon te zeggen: "Och niets, want ik zal vroeg sterven."
Maar voor die gedachte was hij toch wel bang. Want de zalige vrede van het gemoed, die verkregen wordt door te mogen weten het eigendom van de Heere Jezus te zijn, dat miste hij. Hij was dikwijls in bekommering en klaagde daar dan over.
Hij dacht in het begin van deugd tot deugd en van kracht tot kracht voort te zullen gaan, maar hij kwam er wel achter dat het minder met hem werd. Hij vond zich lauw en lusteloos in het gebed en zijn zielsvijand zocht hem van het bidden af te houden.
Toch kon Gerrit niet loslaten en bleef aanhouden tot hij zijn noden weer gelovig kwijt kon.

1.3 In de grootste smarten

Het werd september en de gevreesde besmettelijke ziekte, de cholera brak ook in de stad Alkmaar uit. Het gevolg was dat het ene sterfgeval na het andere volgde. Binnen enkele dagen waren er veel ouderen en jongeren overleden.
Toen Gerrit zag dat er twee mensen gelijk begraven werden, liep hij in zijn angst bij een van zijn vrienden naar binnen en riep: "Wie weet hoe spoedig ik moet sterven."
Hij trok zich dit zo aan, dat zijn ouders nog doktershulp vroegen.
Er verliepen nog enkele weken en het werd 6 oktober 1849. Toen Gerrit 's morgen uit zijn bed wilde komen, voelde hij zich niet goed. Zijn vader kwam bij hem en vroeg wat hij nu van zichzelf dacht. Gerrit antwoordde toen: "Ik ga zeker sterven."
Toch ging hij die dag nog naar vrienden, maar die moesten hem
naar huis brengen. Dezelfde dag werd de dokter nog bij hem geroepen, die constateerde dat Gerrits lichaam vol vocht zat.
Daar lag hij nu en dan zo bang voor de dood.

Geheiligd leed
Zijn ziekte werd erger, maar de ouders mochten de Heere bidden of Hij de ziekte wilde heiligen aan de ziel van hun lief kind. Zelf was hij dag en nacht biddende. Zo waren de eerste twee weken van zijn lijden voor ziel en lichaam een zware beproeving, want hij gevoelde nu te moeten sterven en niet te kunnen sterven.

Maar er kwam verlossing! Op zaterdagmiddag 20 oktober, toen hij alleen in de kamer was, begon Gerrit plotseling te zingen.
Zijn moeder hoorde dit en liep in verwondering naar hem toe. Hij begon te zingen van Psalm 65 vers 2:

"Een stroom van ongerechtigheden
Had d' overhand op mij:
Maar ons weerspannig overtreden
Verzoent en zuivert Gij.
Welzalig, dien Gij hebt verkoren,
Dien G' uit al 't aards gedruis
Doet naad'ren, en Uw heilstem horen,

Ja, wonen in Uw huis."

Met verwondering hoorde ze dit aan en dat van iemand die al twee jaar in vrees van de dood en bezorgd over zijn onsterfelijke ziel geleefd had. Vooral omdat hij de laatste tijd zijn ellende zo ingeleefd had. Bovendien wist zij door genade ook wat het zeggen wilde: "Een stroom van ongerechtigheden had de overhand op mij." Maar ze wist ook het vervolg: "Maar ons weerspannig overtreden, verzoent en zuivert Gij."
De laatste regels waren voor zijn ouders ook een bemoediging, alsof hij zeggen wilde: "Dat is mijn zaligheid als ik u verlaat."
Toen zijn vader binnenkwam, riep hij: "Ik weet, mijn Verlosser leeft en de vrees voor de dood is weg." Zijn vader vroeg of hij nu liever wilde leven of sterven. Zijn antwoord was: "Ik wil wat de Heere wil."
Het was of er vanaf die tijd een voorportaal van de hemel geopend werd. Toen wilde hij het liefst maar spreken en zingen over die lieve Jezus.

Sterk verlangen
Ook moesten zijn ouders in diezelfde week bij zijn bed komen en met hem zingen Psalm 84 vers 1, Psalm 42 vers 1, Psalm 73 vers 12 en Psalm 116 vers 1. Zijn vader moest lezen uit Openbaring 21, over het nieuwe Jeruzalem. Ook vroeg hij op welke wijs het nieuwe lied gezongen zou worden, dat de verlosten tot eer van het Lam zouden zingen.
"Kind", zei zijn vader: "Dat weet ik ook niet, dat zal je pas boven geleerd worden."
Zo lag hij dan tot de volgende zaterdag. Daar werd hij in de heilige Drie-eenheid ingeleid en mocht toen door de Heere Jezus tot de Vader naderen. Toen was het onophoudelijk: "Lieve Vader."
Vanaf die tijd kwam in hem ook de begeerte om ontbonden en met Christus te zijn, dat was hem verre het beste. Zijn spreken en zingen wisselden elkaar af; ook wel midden in de nacht.
Zijn lichaam was intussen erg verzwakt; hij lag toen enkele weken alleen maar op zijn rug.
Dan lag Gerrit te zingen en daarna moesten zijn zussen weer
voorlezen. Hij was in lezen, in zingen en in bidden een voorbeeld van vrije genade.
Intussen werd zijn lichaam steeds meer afgebroken, zodat de mensen die bij hem kwamen het soms niet konden zien, dat hij zo moest lijden. Intussen zong hij Psalm 33 vers 10, of Psalm 73 vers 12.
Zo ook op een avond, het was hopeloos naar het lichaam, hij kon niet meer liggen en probeerde even rechtop te zitten. Op een hartverscheurende manier begon hij Psalm 42 vers 5 te zingen:

""Maar de HEER' zal uitkomst geven,
Hij, Die 's daags Zijn gunst gebiedt;
'k Zal in dit vertrouwen leven,
En dat melden in mijn lied;
'k Zal Zijn lof, zelfs in de nacht
Zingen daar ik Hem verwacht;
En mijn hart, wat mij moog' treffen,
Tot den God mijns levens heffen."

Toen kreeg hij weer verademing en zei: "O, wat is de Heere goed." Hij gaf nog een toepasselijk vers op om te zingen.
Was het weer ondragelijk voor zijn lichaam, dan begon hij hardop te bidden: "O, lieve Vader, U weet hoe Uw kindje lijdt. Kan het in Uw raad bestaan, verminder dan de smarten. O, lieve Jezus, U bent toch ook Mens geweest. Kan het zijn, kom nader toe, kom nader toe."
Soms vroeg hij ook aan zijn ouders om dit te vragen, maar wel of het met 's Heeren raad kon bestaan.

Dan zei hij weer: "Er moet veel strijd gestreden zijn en er moet veel leed geleden zijn, zal het einde vrede zijn."
Dikwijls riep hij uit: "O, die vuile zonden, die vuile zonden."
Wanneer hij op de Heere Jezus mocht zien, hoe Hij ook in de lijdensschool geweest was, voor hem, dan was hij vol van verwondering en aanbidding.

Gerrits verwachting
Midden november begon het er op te lijken dat hij wat opknapte, maar dan zei Gerrit: "Ik ga sterven en ik ben blij dat het een zekere dood is."
Er kwam toen iemand bij hem, die hem iets bracht van zijn oom die jarig was. Daarna vroeg hij om een schrijflei en schreef daarop:

Geachte oom,
Voor uw belangstelling en goedheid kan ik niet nalaten u te feliciteren met uw verjaardag. Ik wens dat de Heere u lang wil sparen met uw vrouw. Mocht u de dagen leren tellen, opdat u een wijs hart mocht bekomen. Ik wens dat de Heere u mag zegenen naar het lichaam met dagelijks brood en mag zegenen naar de ziel met hemels brood.

Weer een jaar zo snel voorbij,
O, de Heer' zij u nabij:
Zegene u met hemels brood,
Hij kan redden uit de nood.
En Hij wil dat wij Hem zoeken,
Om genade leren roepen.

G. van Doesburg

Dezelfde dag schreef hij ook nog een briefje naar zijn vrienden in Gelderland. Maar het lukte niet op papier omdat zijn handjes door het vocht zó dik waren gezwollen.

Geachte familie,
Door 's Heeren goedheid voel ik me nu redelijk goed. O, wat is de Heere nederbuigend goed voor mij geweest. De Heere was rechtvaardig geweest, om het gebed niet te verhoren, maar Hij verhoorde mij en kwam mij voor met Psalm 42 vers 5: Maar de Heer' zal uitkomst geven.
O, déze weg is juist goed voor mij geweest, om mij meer aan mijzelf te ontdekken. Ik mag de Heere er zo voor danken, dat Hij nu juist déze weg heeft gebaand. Als ik dan bedenk, dat ik eten en drinken krijg en dat de Heere Jezus dat niet had, maar dat ze Hem gal en edik gaven te drinken. Dat Hij uitriep: "Mijn God, Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten?"
O, ik kan nu met Paulus zeggen: "Hetzij dat ik leef, hetzij dat ik sterf, ik ben des Heeren."
Nu eindig ik met de bede: "De genade van onze Heere Jezus Christus, zij en blijve met u allen."
Verder aan alle bekenden de groeten.

Uw neef G. van Doesburg

Gerrit kreeg daarna het volgende antwoord:

Lieve Gerrit,

Moet je op aarde smartelijk lijden?
Op dit lijden volgt verblijden.
Jezus heb je hartelijk lief?
Daarom werkt het alles mede
Tot heil, nu door verborgen reden.
Eenmaal met Gods lievelingen

Het lied des Lams, dan eeuwig zingen.

Wat een dier'bre zaligheid
Is er voor Gods volk bereid.
Troost elkaar met deze woorden:
Lout're goedheid, liefdekoorden
Waarheid zijn des Heeren paân
Als z' in diepe wegen gaan.
Want het blijft hier altijd kruis,
Wat ons leidt naar 't Vaderhuis.

Wat was hij blij met dit antwoord, wat hem versterkte in het lijden. Hij moest dit steeds weer lezen, met nog een andere brief die hij ook gekregen had van een vriend uit Gelderland.
Met zijn dikke handjes greep hij hem aan als een grote verrassing. Deze vriend schreef:

Lieve Gerrit,
Wat een groot voorrecht, om zo jong al voor- en toebereid te worden voor de hemel; met soms een begeerte om ontbonden en met Christus te zijn, wat zeer verre het beste is.
Lieve jongen, het is je uit genade gegeven, in Hem te geloven. Ik hoop dat de Heere je mag geven, in de wegen die Hij met je houdt, voor Hem te mogen lijden.
Lieve jongen, het is gemakkelijker te troosten, dan om getroost te worden, want dat is genade hé, Gerrit?
Dat zul je wel door ondervinding kennen. Maar geen nood, Jezus leeft! Hij zal je niet meer opleggen dan je kunt dragen. Hij geeft de moeden kracht en vermenigvuldigt de sterkte dien die geen krachten heeft. Dat is Zijn belofte, dat Hij niet zal laten verzocht worden boven vermogen. Gelijk zich een vader ontfermt over de kinderen, ontfermt Zich de Heere over degenen die Hem vrezen.
Wanneer je hier Zijn raad zult uitgediend hebben , dan zal Hij je opnemen in Zijn heerlijkheid. Dan zul je de Heere Jezus ook zien, gelijk Hij is en aanzitten met Abraham, Izak en Jacob en al de gezaligden, aan de bruiloft des Lams.
Ik denk Gerrit, dat de vromen dit versje wel in de hemel zullen zingen:

"Zijn Naam moet eeuwig' eer ontvangen;
Men loov' Hem vroeg en spâ;
De wereld hoor' en volg' mijn zangen,
Met amen, amen, na."

Toen hij die brief gelezen had, begon hij weer te zingen en ook op Gods beloften te pleiten. Wat zijn vriend schreef, was altijd bemoedigend en tot troost en sterkte voor Gerrit.

1.4 Een stroom van ongerechtigheden

Zijn verwachting
Zo verliepen de weken van lijden en het einde kwam dichterbij.
Een week voor hij stierf, zat zijn moeder 's nachts bij hem. Hij zei tegen haar: "Moeder, wat is het groot dat ik mijn verstand mag behouden, hoeveel zijn er niet die dat in zulke omstandigheden moeten missen. Anderen stellen hun vertrouwen op deugden en plichten. O, wat zal dat toch zijn, om zó naar die ontzettende eeuwigheid te gaan. Wat zal het verschil groot zijn, of we door goede of door kwade engelen weggedragen zullen worden.
Moeder, ik ben altijd zo bang geweest of ik wel bekeerd was. Omdat ik met al mijn vragen altijd dezelfde zo bleef, dacht ik altijd dat de Heere mij niet hoorde. Maar nu heb ik mogen leren, dat

de Heere mijn gebed verhoord heeft. Wanneer er nog geen woord over mijn tong gegaan is, dan weet de Heere reeds mijn begeerte.
Ik zie nu, dat Gods Geest iemand vragende maakt, de Heere de vervulling ook geeft! O moeder, het waarzaligmakend geloof beschouw ik bij een moeras, waar wat ingeworpen wordt, dat gaat er diep in. Zo is het met het geloof van Gods volk, het wordt door Gods Geest diep in het hart gewerkt en het ligt zo vast, dat het niet met allerlei wind van leer verleid wordt.
Wat is het toch een voorrecht dat ik dit mag bezitten. Toch komt er telkens nog in mij op of het wel waarheid in mij is, maar dan bid en zing ik weer, wat mij dan weer vertroost."

Zijn laatste week was sterk afwisselend, zijn lichaam werd nóg meer afgebroken.
Zo kwam voor Gerrit de laatste zaterdag van zijn leven. Eten en drinken deed hij nooit veel. Zijn vrienden deden hun best om hem van het nodige te voorzien. Ook de dokter deed al het mogelijke voor hem, zodat hij als een koningskind verzorgd werd. Nu, hij was ook een zoon van de Koning der koningen!
Wanneer hem nú eten voorgezet werd, sprak hij niet meer van de goedheid Gods, maar zijn begeerte naar de hemelse spijze was nu álles voor hem.
Tegen zijn vader zei Gerrit: "Vader, het is vandaag de laatste zaterdag." O, wat drongen die woorden diep in de ziel van zijn vader. Hij riep uit: "O mijn jongen, dan verlies ik je." Maar Gerrit's antwoord was: "Wie weet hoe spoedig u dan ook bij mij komt."

De jonge zanger
De volgende zondagmorgen moesten ze steeds voor hem lezen en zingen. Hij was toen onherkenbaar door het vocht geworden.
's Middags kwam een neefje van dezelfde leeftijd hem opzoeken. Samen zongen ze wat verzen. Toen de jongen wegging, gaf de jonge zanger hem tot afscheid mee Psalm 134 vers 3:

"Dat 's HEEREN zegen op u daal';
Zijn gunst uit Sion u bestraal';
Hij schiep 't heelal, Zijn Naam ter eer;
Looft, looft dan aller heren HEER."

Zijn neefje en al de anderen die in huis waren, ontroerden door dit afscheid. Tegen zijn moeder zei Gerrit: "Ik heb hoop voor Jan; hij is wel een wilde jongen, maar niet ongevoelig. Ik zou het hem ook zo hartelijk gunnen. Ik ben zo blij dat hij nog geweest is."
Nadat zijn neefje vertrokken was, kwamen er nog wel twintig personen om van Gerrit afscheid te nemen. Rond zijn bed staande moesten ze voor hem zingen en hij zong zelf ook enkele verzen mee. Niemand ging weg voordat ze ook afscheid genomen hadden met het zingen van: "Dat 's HEEREN zegen op u daal." Dit duurde tot laat in de avond. De woning van meester Van Doesburg leek wel een 'huis Gods', waar nu een voorsmaak was van de hemel.
Diezelfde nacht moest er na het zingen nog een preek gelezen worden over de woorden: "*Gij zult mij leiden naar Uw raad, en daarna zult Gij mij in heerlijkheid opnemen*" (Psalm 73 vers 24).
De daarop volgende maandag was het weer hetzelfde. Oude mensen en jongeren, allen namen afscheid en hetzelfde vers moest weer gezongen worden. Soms begon Gerrit zelf, maar het gebeurde ook
dat hij niet meer kon zingen. Kwamen ze echter aan de woorden die hem aanspraken, dan hoorde men hem ook en zong hij uit volle borst: "*Ja mijn ziel dorst naar den HEER'*," of: "*Hoe branden mijn genegenheen.*"
Daarna moesten ze zingen het versje:

"*Maar (blij vooruitzicht, dat mij streelt!)*
Ik zal, ontwaakt, Uw lof ontvouwen,
U in gerechtigheid aanschouwen,
Verzadigd met Uw Godd'lijk beeld."

Ze wisten niet altijd waar het stond, maar Gerrit riep dan al: "Psalm 17 vers 8." Ook Psalm 38 vers 9 liet Gerrit zingen:

"Maar wat klaag ik, HEER' der heren?" (...).

Zijn vader zei wel eens: "O kind, je zult nog zingende sterven." Maar Gerrit zei dan: "Dan ga ik van het ene gezang in het andere over. O, wat zal ik boven zingen."
Hij was als iemand die de stad uit zou gaan. Het hinderde hem als iemand tegen hem zei: "Beterschap." Hij antwoordde dan: "Ik ben blij dat het een zekere dood is."

Aldaar géén nacht meer
De laatste nacht van zijn leven brak nu aan. Het was voor zijn lichaam heel smartelijk. Maar om vijf uur zei hij tegen zijn vader: "Vader, ik kan nu David verstaan, dat zijn ziel meer dorstende was naar de Heere, dan een hert naar de waterstromen. O, ik heb Jezus zo lief, ik zou Hem wel willen kussen.

"Het ware leven, lieven, loven
Is daar waar men Jezus ziet."

Toen zei Gerrit: "Vader,

Mijn strijd die is gestreden
Mijn lijden is geleden,
Ik ben de zonde moe.
Vaarwel mijn lieve vrinden,
Gij zult mij niet meer vinden,
Ik ga naar Jezus toe.

O dood, o blijde bode. Het is vandaag een blijde dag."
Zijn vader zei tegen hem: "Dan is het voor mij een blijde en een bedroefde dag kind, want je laat mij in zorgen achter."
"Ach vader," zei Gerrit, "zingen Psalm 81 vers 12: *Opent uwen mond*."
Tijdens het zingen begonnen Gerrits ogen te breken en een doodskleur kwam op zijn gezicht. Hij kwam in grote benauwdheid, maar gaf steeds weer versjes op.
Toen er de daarop volgende morgen iemand bij hem kwam, die vroeg hoe het met hem was, antwoordde hij: "Zingen, *'s Heeren goedheid kent geen palen.*"
Tegen een ander, die nog nooit tijdens zijn ziekte geweest was en dezelfde vraag stelde zei hij: "Wie ver van U de weelde zoekt, vergaat eerlang en wordt vervloekt."
Op het vragen van een derde vriend zei hij: "*Zij gaan van kracht tot kracht steeds voort*."
Zo zong hij nog de hele dag en nam afscheid met Psalm 134:3

"*Dat 's HEEREN zegen op u daal'."*

Zijn moeder was nu onafgebroken bij het bed, maar zijn vader moest zich telkens even verwijderen. Wanneer hij dan weg ging, riep Gerrit steeds: "Vader, een kus, want ik ben toch uw enige zoon." Na de omhelzing was het weer:

"*Dat 's HEEREN zegen op u daal'.*"

Dezelfde middag zag hij drie jongens en riep uit: "Wat is de mens!" Hij liet toen zingen: "*Gelijk het gras is ons kortstondig leven.*"
Weer overviel hem de doodsangst, maar hij riep uit:

"Houdt maar biddend aan,
God zal u bewaken.
Moet g' in 't duister gaan,
Al was 't tot uw dood,

Vrees dan nog geen nood,
Jezus zal het maken."

Daarna riep hij weer: "Heere Jezus, ja kom haastiglijk."
Toen de doodsangst nog bleef, zei hij steeds: "Zou dat de dood zijn?"

Hij verzocht een vriend, aan wie hij nauw verbonden was, een gebed te willen doen. Deze vriend knielde voor het ledikant neer en sprak de woorden uit: "*En roep Mij aan in den dag der benauwdheid; Ik zal er u uithelpen, en gij zult Mij eren*." Toen het gebed gedaan was, was de angst weg en Gerrit zei: "Dat is lief" en omhelsde met beide handen zijn vriend.

Naast Gerrit zat zijn grootmoeder, ze was tachtig jaar en had dezelfde begeerte, om ontbonden te worden en met Christus te zijn.
Daarna lag hij enige tijd rustig en bedankte zijn zusjes voor het lezen en zingen dat ze voor hem gedaan hadden. Dat had hem dikwijls bemoedigd. Ook zijn zussen die in Amsterdam waren, verzocht hij te groeten. Daarna keek hij naar zijn ouders en zussen en gaf nog op om te zingen: Psalm 122 vers 3, Psalm 143 vers 3, Psalm 118 vers 7 en Psalm 72 vers 11.
Zijn laatste vers was Psalm 65 vers 2: "*Een stroom van ongerechtigheden ...*"

Zijn ouders hebben nog al eens gedacht, met welk vers hij van hen zou heengaan en nu was het juist dezelfde Psalm die hem zeven weken geleden zoveel ruimte gaf. Het was voor hen haast onmogelijk om dit met hun lief, stervend kind te zingen.
Na de laatste regel omhelsde Van Doesburg zijn kind en riep uit: "Lieve Gerrit, wat zal ik je toch missen."
Zijn laatste antwoord was: *"Jezus zal het maken! Lieve Jezus"* ... en zijn mond was gesloten. De hemelse lofzang was begonnen!

1.5 Twee geliefden begraven

Op 14 december werd Gerrit begraven. Zijn beste vriend, die zich gesterkt gevoelde in het verlies, heeft op zijn graf nog gesproken. Hij eindigde zijn toespraak met enkele dichtregels:

"Mijn God wat is de mens,
Ook bij zijn liefste wens?
Een veldbloem die verkwijnt
Een schaduw die verdwijnt,
Een droom die vleiend vlied,
In al zijn glans, een niet.

Wij wandelen naar het graf,
Ook kinderen vallen af.
Die plant moest 't leven derven.
't Groeit in Edens lustprieël,
't Groeit nu zonder ooit te sterven,
Ongeknakt op zijne steel.

Ik juich nu bij dit graf.
Geen traan daal daarop af.
'k Juich uit mijn zwarte nacht,
De rust waar ik naar smacht,
't Dauwt hier reeds koel en teer
Op mijne lieveling neer.

Welzalig, dien Gij hebt verkoren,
Dien G' uit al 't aards gedruis,
Doet naad' ren en Uw heilstem horen,
Ja, wonen in Uw huis."

Het laatste vers werd ook nog gezongen en de familie en vrienden gingen weer naar huis. Daar is nog gesproken en gezongen.
Tijdens zijn leven had Gerrit zijn vrienden verzocht om 's avonds, op de dag van begraven, samen te komen en een preek te lezen. Aan dit verzoek hebben ze voldaan en lazen een preek over de woorden: *"Schrijf, zalig zijn de doden, die in den Heere sterven, van nu aan. Ja zegt de Geest, opdat zij rusten mogen van hun arbeid, en hun werken volgen met hen."* Ook werden zijn meest geliefde Psalmen gezongen.
De belangstelling en deelneming was groot en tot bemoediging van de ouders. Zij mochten ondervinden wat het is om 'Jacobs God' tot een hulp te hebben.

Ons kind dat steeg naar boven,
Om eeuwig God te loven;
Om eeuwig ... o, ik buk,
Moest ik een schepsel telen
Om 't eeuwig te zien delen
In eindeloos geluk.

O God, wat eer geschiedt mij
Geen moeit' of angst verdriet mij
In deze rampwoestijn.
Mijn kind mag zich verblijden,
Maar ik moet in het strijden,
Tot eer van Christus zijn.

Na het sterven kregen de ouders nog een brief van een voor hen onbekende dominee. Hij schreef o.a. het volgende:

"... De lieveling was niet van u en ook niet van mij, maar hij was het eigendom van Christus. O, wat is hij mij ver vooruit. Hij is uit de onreine kooi en ik ben besloten in een zondig lichaam. Hij is uit zijn nauwe cel en ik zit er nog in, een dal van schaduwen des doods. Hij is boven, er zalig uitgevlogen en het geloof vliegt hem wel achteraan, maar ik zit toch nog beneden.
Hij leeft in aanschouwen van de boven alles verheerlijkte Christus. De knecht is daar vrij van zijn heer.
Hij zal de vaderlijke geselroede, tot ons nut, niet meer nodig hebben. Een weg van kruis kan voor hem niet meer nuttig zijn omdat hij niet meer van de strijdende kerk is. Zijn zien van de Heerlijkheid is voor ons nog onbekend. Zijn arendsgang gaat onze slakkengang ver vooruit.
De Heere leende hem ruim tien jaar aan u, daarna nam Degene Die recht op hem had, hem voor eeuwig thuis. Hij moest het Lam volgen en u moest hem laten gaan. De Heere had wat goeds in hem gevonden, zoals in het kind van Jerobeam.
Zijn uurglas was kort. Jezus heeft de bloem van het steeltje genomen en hem als een sierlijke plant in de hemel gezet, om daar een reuk te zijn van Christus' eigen werk." (...)

Gerrit's grootmoeder

Aan zijn tachtigjarige grootmoeder was Gerrit met liefde verbonden geweest. Ze was ook dikwijls bij zijn ziekbed aanwezig.

Ze kreeg na het sterven van Gerrit ook verlangen om ontbonden en met Christus te zijn. Zij riep maar: "Ach, dat ik eenswillend mocht worden gemaakt om 's Heeren tijd af te wachten."
Het duurde nog anderhalf jaar tot mei 1851.
Ze las toen een preek van A. Comrie, over 1 Korinthe 6 vers 4, waar ze zo zalig onder gesteld was, dat ze uitriep: "Was ik dit lichaam maar kwijt."
De andere dag was ze niet in orde. Toch moest ze ook nog beproevingen doorstaan zoals haar kleinzoon.
Haar lichaam werd nu snel afgebroken, maar haar jeugd werd vernieuwd gelijk een arend. Hoewel haar stem verzwakt was, deed ze niet anders dan de Heere groot maken. Het was zoals staat in Psalm 118 vers 7:

Men hoort der vromen tent weergalmen
Van hulp en heil, ons aangebracht;
Daar zingt men blij, met dankb're psalmen:
Gods rechterhand doet grote kracht.

Drie dagen voor haar sterven was ze zo krachteloos, dat ze haast niet meer kon praten. Ze lag daar, met haar vinger naar boven te wijzen en fluisterde: "Op mijn Goël leg ik mijn hoofd neer."
De laatste dag van haar leven kwam haar stem nog wat terug en sprak ze steeds: "Mijn Bloedbruidegom, mijn Losser." Nadat ze het overige van de tijd bezig was met Psalm 130, riep ze nog uit:

"Kwam na lijden geen verblijden,
Dan was 't lijden groot verdriet.
Maar nu na 't lijden komt verblijden
Nu acht ik het lijden niet."

Zo werd ze zachtjes uit het lijden verlost, om in heerlijkheid op genomen te worden en met haar kleinzoon eeuwig te zingen van Gods goedertierenheid.

Een opmerkelijke zaak was, dat in datzelfde jaar een boekje uitgegeven was over het sterfbed van Gerrit. Er werden in de week van het begraven van zijn grootmoeder zoveel exemplaren verkocht, dat haar begrafenis van de verkoop van de boekjes, betaald kon worden. Dit kwam voor het gezin van de meester precies op de juiste tijd, want omdat er nog meer andere kosten bijkwamen, was er geen geld meer in huis.

1.6 Verhuisd naar Vinkeveen

In 1864 kreeg meester Van Doesburg een verzoek om naar Vinkeveen te komen als onderwijzer. Hoewel dit een weg was tegen vlees en bloed in, meende hij toch hier naar toe te moeten gaan. Dezelfde morgen was hij bepaald bij Richteren 18 vers 6 en 's avonds kwam het verzoek.
In Vinkeveen hebben de meester en zijn vrouw nog zeventien jaar geleefd.

Neeltje van Doesburg

In 1871 is hun dochter Neeltje gestorven, ze was slechts 24 jaar oud.
Zoals reeds vermeld is, was Neeltje het twaalfde kind. Ze zag er bij de geboorte zo zorgwekkend uit dat de ouders dachten ze spoedig te moeten missen. Toen ze gedoopt werd kregen ze beiden werkzaamheden omtrent haar ziel en mochten geloven dat dit kind een Godgeheiligd zaad was.
Neeltje was bijna drie jaar toen haar broertje Gerrit stierf. Ze zong hem al de versjes na die hij gezongen heeft. Dit heeft ze daarna zes jaar volgehouden. Zelfs als ze 's nachts wakker werd, dan

zong ze. Hoewel ze nog onbekeerd was, had ze een bijzondere liefde voor Gods volk. Ook de ouders deelden in die liefde. Toen ze oud geworden waren, betekende ze nóg veel voor hen.

Te Vinkeveen kreeg Neeltje verkering met A. Vis. Nog voor haar trouwen heeft ze enkele dagen gehad dat haar ouders dachten, dat de Heere ze krachtdadig overtuigde. Er werd een preek gelezen over de worstelingen van de Heere Jezus in Gethsémané. Maar dit werkte niet door.
Daarna zijn ze getrouwd en gingen ze in het naburige Wilnis wonen. Er was onderlinge liefde en het huwelijk werd bekroond met twee kinderen, met wie ze samen zongen en lazen.
Maar Neeltje gaf haar hart geheel aan haar man en kinderen, zodat de Heere hen één kind kwam af te nemen. Ook werd haar op één na oudste zus, die haar eigen weg gegaan was in Amsterdam, weggenomen.

De buiten- en binnenzijde aangetast
Toen kwam het jaar 1871. In enkele aangrenzende dorpen waren bij sommige mensen pokken uitgebroken. Dit breidde snel uit, ook te Wilnis en in korte tijd werden veel jonge levens afgemaaid.
Neeltje dacht dat de epidemie ook haar huis niet zou voorbij gaan. Nadat ze op een maandagavond nog samen gezongen hadden, werd ze diezelfde nacht ook aangetast. Maar gelijktijdig werd ook haar innerlijk leven zo bloot gelegd, dat ze zag dat ze verloren lag.
Haar moeder, van haar toestand horende, ontroerde. Zij riep in de nood tot God en haar kwam met kracht voor:

"*Wie Hem aanroept in de nood*
Vindt Zijn gunst oneindig groot."

Ze ging direkt naar haar dochter toe en zag dat ze pokken had. Voor haar stond toen vast dat ze Neeltje kwijt zou raken.
Ze zei tegen haar dochter de woorden die haar voorgekomen waren en vervolgde: "Zul je dan nu ook roepen?"
Neeltje draaide zich om en bleef een week lang zo liggen. Ze sprak niet en een ander mocht ook niet spreken.

Toen werd ook haar moeder ziek, die de nood van haar kind zo smartelijk beleefde zodat ze uitriep: "Heere, als U mijn kind nog als een vuurbrand uit het vuur zou willen rukken, dan wil ik nog wel een tijdje aan haar verloochend zijn."
Tegen haar vader zei Neeltje na een week: "Vader, als ik verloren moet gaan, dan zal ik uitroepen: Het is rechtvaardig, want ik ben een grote zondares." Meer sprak ze niet.
De volgende zondagmiddag zei haar vader: "Neeltje, nu moet ik naar huis en vanavond na de kerkdienst kom ik weer terug."
Toen de meester thuis kwam, vond hij zijn vrouw op bed, diep bedroefd en in grote moedeloosheid. Ze riep uit: "Neeltje dood, moeder dood, Neeltje verloren, moeder verloren." Ook het geloof van de meester begon te zinken, zodat ze samen in grote ellende neerzonken.
Er was nóg een vrouw in huis, die korte tijd daarvoor haar man en kindertjes had moeten missen, die zocht hun te troosten, maar niets kon helpen.
Op het zelfde ogenblik kwam er een man naar binnen. Deze is ook binnen veertien dagen gestorven, met een levende hoop in zijn ziel. Hij kwam binnen met het verzoek om direkt bij Neeltje te komen. Met schrik bevangen ging de meester er snel naar toe.

Uitkomst tegen de dood
Toen hij bij haar kwam, was er veel veranderd. Ze zei: "Vader, ik zal met u en met moeder, eeuwig zingen van Gods goedertierenheên. Ga dit nu eens eerst tegen moeder zeggen." Dit deed Van Doesburg direkt. Toen zijn vrouw deze blijde boodschap hoorde, stond ze van bed op, ze at brood en was genezen.

Haar man ging weer terug naar Neeltje. De angst voor de dood was bij haar weg en ze verlangde om ontbonden te mogen worden. Dezelfde nacht liet ze weten dat het haar begeerte was om door het volk van God begraven te worden. De andere dag liet ze bij haar bekenden de boodschap brengen, hoe het met haar was.
Er kwam een sterk verlangen in haar hart naar de Heere. Tegen een bekommerde vrouw die bij haar kwam, zei ze: "U zult ook komen waar ik naar toe ga." De vrouw zei: "O nee, ik nooit." Hierop antwoordde Neeltje: "*De kleinen en de groten zijn daar*."
Haar man riep uit: "O Neeltje, nu ga jij naar de hemel en ik ben verloren." Tegen hem zei ze: "Houdt maar biddend aan."
Toen ze haar einde voelde komen, zei ze tegen haar vader en haar schoonvader: "Nu wil ik samen met u nog eens zingen." Dit was voor haar vader een reden om te zeggen: "Neeltje, jij hebt eerst met Gerrit gezongen, nu zullen wij het laatst met jouw zingen; wat moeten we dan zingen?" Haar antwoord was: "Psalm 84 vers 4:

Zij gaan van kracht tot kracht steeds voort;
Elk hunner zal, in 't zalig oord
Van Sion, haast voor God verschijnen.(...)"

Daarna zongen ze nog uit Psalm 89: "*'k Zal eeuwig zingen van Gods goedertierenheên.*"
Tegen haar schoonvader, die niet mee kon zingen, zei ze: "Nu moet ú zingen." Hij vroeg wat er gezongen moest worden. Ze antwoordde: "*Maar 't vrome volk in U verheugd, zal huppelen van zielevreugd, daar zij hun wens verkrijgen.*"
Het was nu steeds haar gebed: "O, Heere Jezus, kom toch nader."
Haar lichaam werd zwakker, daarom wilde haar man haar nog wat medicijnen geven en zei: "O Neeltje, neem nog eens wat in, misschien mag je er nog van genezen, maar dat weigerde ze. Hij zei toen: "Heb je me dan niet meer lief?" Ze antwoordde hem nog: "Je hebt me altijd goed behandeld en als een koningin verzorgd, maar voor geen duizend werelden zou ik nog bij je willen blijven. Van ons kindje ben ik ook los, ik kan ze niet meer voor me halen."
Zo losgemaakt van alles, stak Neeltje haar handen naar boven en verliet deze aarde, om eeuwig te zingen van Gods goedertierenheên. Zij was toen vierentwintig jaar en haar kindje volgde korte tijd daarna.
Ze heeft een koninklijke begrafenis gehad, zoveel mensen waren aanwezig, dat ze niet binnen konden zijn.
Het was 6 maart 1871 toen ze overleed.

Het einde beter dan het begin
De vrouw van de meester is in 1881 overleden. Vóór zij stierf zei ze tegen haar man: "Ik heb u in God verloren, Hij zal wonderlijk voor u zorgen." Toen ze de laatste adem uitblies werd hij ook van haar losgemaakt, met de woorden uit Psalm 68 vers 9: "*Gij voert ten hemel op, vol eer;*"

Hoewel Van Doesburg intussen ook oud geworden was, werd er goed voor hem gezorgd. Het dienstmeisje die na de dood van zijn vrouw weg wilde gaan, bleef hem toch nog acht jaar verzorgen.
Op 1 september 1889 werd hij tachtig jaar. Hij had al meer gedacht te zullen sterven, maar elke keer werd zijn leven verlengd. In dat jaar is zijn einde toch gekomen.
Vóór zijn sterven heeft hij nog een helder getuigenis afgelegd van de hoop die in hem was en zijn einde was vrede.
Meester Van Doesburg mocht zijn vrouw en verschillende kinderen ontmoeten 'voor de troon en voor het Lam'.

Literatuur/bronnen:

Het leven en zalig afsterven van Gerrit van Doesburg
Negende druk *z.j. Rotterdam Gebr. Huge*

De wonderlijke wegen en leidingen Gods met den heer
Gerrit van Doesburg, onderwijzer te Vinkeveen
1893 Utrecht, A. Fisscher

JONGE ZANGERS
Deel 2

Jan Zuidweg (1861- 1888)

3.1 Zonder God in de wereld
3.2 Weer naar huis
3.3 Zwak en behoeftig
3.4 Nog enkele jaren
3.5 Een wettische prediking?
3.6 Strijdt om in te gaan!
3.7 Iets over Jan Fraanje
3.8 Naschrift over Anthonie Veldhuizen (1836-1895)
Literatuur/bronnen en geschriften

2. **Jan Zuidweg (1861- 1888)**

3.1 Zonder God in de wereld

Het was 14 juni 1861 toen er in het gezin van Johannes Zuidweg en Willemina Westveer te Schore een zoon geboren werd die de naam Jan kreeg.
Zij waren op 6 december 1860 getrouwd. Johannes was geboren te Kruiningen en was 22 jaar. Zijn vrouw kwam uit Krabbendijke en was 23 jaar.
Ze gingen wonen op een boerderij achter de kerk, in het midden van het kleine dorpje Schore in Zuid-Beveland. Schore ligt ongeveer tien kilometer ten zuidoosten van Goes.

Jan Zuidweg groeide op in een groot gezin, want hij had nog vijf broers en twee zusjes; bovendien nog een halfbroer en een halfzus. Deze laatsten waren kinderen die zijn moeder al had vóór haar huwelijk met Joh. Zuidweg.
Jans vader is al vroeg gestorven, op 21 augustus 1874. Hij was slechts 35 jaar toen hij zijn vrouw en kinderen moest achterlaten.
Jan was toen veertien jaar en hij moest het werk van zijn vader overnemen als knecht op de boerderij. Maar dit was helemaal niet naar zijn zin, want hij ging toen nog naar school en was verder graag bij zijn vrienden. Hij dacht altijd om het gezegde van zijn vader, dat hij goed kon leren en daarom schoolmeester moest worden.
Het gezin ging op zondag 's morgens of 's middags naar de Hervormde Kerk, maar voor het overige werd er niet veel aandacht aan de godsdienst besteed.

Jong aan het werk
Nu moest Jan tegen zijn zin de school verlaten en op het land gaan werken. Om zijn ontevredenheid te laten zien werd hij een jongen die niet meer luisterde en altijd een list verzon om maar niet te moeten werken. Eind 1874 moest hij naar zijn oom G. de Jager te Wolfaartsdijk, waar hij moest leren om met paard en wagen te rijden. Enkele weken ging het goed, maar daarna maakte hij het zo erg dat Jan in februari van het daaropvolgende jaar naar huis werd gestuurd. Hij was blij dat hij weer naar Schore terug kon.

Op het einde van dat jaar werd zijn oom bij hen in huis genomen, omdat hij ziek geworden was. Daar was Jan niet zo blij mee, want zijn oom zocht toch altijd het goede voor hem en dat wilde hij juist niet, hij wilde zijn eigen weg gaan. Hij spoorde Jan ook altijd aan om naar de kerk te gaan, maar dan verzon deze weer wat door op te merken dat hij op het vee moest passen. Zijn

oom was wel eens boos op hem omdat hij altijd weer wat anders verzon om niet naar de kerk te moeten gaan. Twee jaar later is zijn oom op 29-jarige leeftijd gestorven. Dit veroorzaakte bij Jan wel wat ongerustheid, want hij had horen zeggen dat zijn oom niet bereid was om te sterven.

De wereld in

Maar Jan wist zijn onrust wel weg te werken, want hij werd in korte tijd een centrale figuur op het dorp, maar wel in het verkeerde. Samen met ander jongens leefde hij weldra in dronkenschap en allerlei andere verkeerdheden, om zo de gedachte te verdringen dat hij ook zou kunnen sterven.

Hij was negentien jaar toen hij met paard en wagen een partij grint moest vervoeren. Het opscheppen was een zwaar werk en toen hij daarna weer op de wagen ging zitten, vatte Jan een erge kou op zijn borst.

Een hevige angst greep hem aan. Tegen zijn moeder zei hij: "Het zal wel weer overgaan." Maar zij was ongerust en zei: "Ja, maar je bent toch een zwakke jongen, dus mag je wel goed oppassen." Dat antwoord was niet naar zijn zin, want hij wilde leven en niet aan God denken, want dat durfde hij niet. Toen hij weer wat opgeknapt was ging hij weer in zijn vorige goddeloze weg door.

Maar het jaar daarop kreeg hij weer met ziekte te kampen. Van maart tot mei was hij ziekelijk en daarna ging hij uit onrust aan de dokter medicijnen vragen om toch maar niet ziek te worden.

In militaire dienst

Het was ook in die maanden dat hij moest loten om zijn dienstplicht te vervullen. Met het trekken van het laagste nummer was het beslist dat hij ook in dienst moest. Toch was hij niet altijd op zijn gemak, maar door zijn zondige praktijken hield hij zich groot.

Nadat hij zijn familie eerst opgezocht had om hen te groeten ging Jan op 3 mei met zijn kameraden als afscheid 'een paar flinke borrels drinken'. Het was al tegen de morgen toen hij thuis kwam, zonder dat hij spijt had van dit zondige leven.

Op 6 mei nam hij afscheid van zijn familie en vertrok naar Goes, waar hij ingedeeld werd bij het 'paardenvolk'. Omdat hij dacht bij het 'voetvolk' korter te moeten dienen vroeg hij naar de mogelijkheid om daar ingedeeld te worden. Dit werd toegestaan en Jan kwam in Middelburg terecht bij de infanterie.

Toen hij daar kwam was hij in het begin wat onzeker en bang, maar het duurde niet lang of hij was bij de eersten in het verkeerde. Hij begon mee te doen in het vloeken, zoals de andere soldaten. Later zou hij ervan zeggen: "Ik moet wegzinken in verwondering, dat ik, zo'n monster, tegen alle roepstemmen in, mijn nek verhardde."

De Heere tegen

Op 17 augustus werd Jan ziek, hij kreeg hoge koorts en ernstige pijn in zijn zij. Dit duurde 21 dagen, maar hij moest vanwege zwakte zeven weken in het hospitaal blijven.

Toen hij weer in de kazerne kwam, hervatte hij hetzelfde zondige leven van voorheen.

Het duurde echter niet lang of hij vatte weer een kou. Op een zaterdag moesten de soldaten hun strozakken opnieuw vullen, waarbij Jan geweldig zweette. Diezelfde avond ging hij met zijn kameraden nog de stad in om een 'glaasje' te nemen. 's Nachts moest hij slapen bij een raam waarvan de ruit stuk was en het ging weer fout. De zondag daarop voelde hij zich niet goed en had hij weer dezelfde pijn. Hij was die dag kamerwacht, maar de sergeant van de week besliste dat hij weer naar bed moest en waarschuwde de dokter. Deze vond het nodig dat hij weer in het hospitaal werd opgenomen.

De andere dag kwam de dokter weer. De 'oppasser' liet de dokter weten dat Jan 41 graden koorts had. Er werd gesproken over typhus. Hij kreeg medicijnen, maar wist die dag geen raad van de pijn in zijn hoofd. Het duurde vier dagen voordat het wat verminderde, maar daarna kwam de koorts weer in alle hevigheid terug. Ook kreeg Jan het benauwd, doordat hij niet goed meer kon ademen. Volgens de dokters was dit een verstopping in zijn rechterlong. Er werd lijnzaadpap op

zijn borst gelegd, zo heet mogelijk, voor verlichting van de pijn, maar hierdoor verbrandde zijn huid.
Toen hij daar twee weken had gelegen vroeg Jan aan een van zijn kameraden, die ook in het hospitaal lag, of hij een briefje naar zijn moeder wilde schrijven. Toen ze dit bericht had ontvangen stuurde ze ook een briefje naar Jan, dat ze hem zo spoedig mogelijk zouden opzoeken. Toen zijn broer bij hem kwam schrok hij, want Jan kon bijna niet praten omdat hij het zo benauwd had. Bovendien was hij zó vermagerd dat zijn broer hem bijna niet meer herkende. De bezoeker voelde zich hier niet op zijn gemak en was weer haastig vertrokken.
Daar lag hij nu alleen, ver weg van zijn moeder en familie en geheel op de hulp van anderen aangewezen. De andere zondag kwam een oom hem bezoeken. Ook hij schrok van Jan zodat de tranen hem in de ogen kwamen. Toen kon Jan zich ook niet meer goed houden en weende over al zijn ellende waarin hij nu verkeerde. Nadat hij van zijn oom nog drie gulden gekregen had om de gemaakte kosten te betalen, ging zijn bezoeker weer naar huis.

Andere gedachten
Toen Jan weer alleen achterbleef kwam er in zijn gedachten dat hij aan deze ziekte wel eens zou kunnen sterven. Toen probeerde hij zijn gedachten er bij te brengen dat hij toch nog niet zo verkeerd was, want hij was altijd 's zondagsmorgens naar de kerk geweest en er waren toch heel wat mensen die slechter waren dan hij.
De foto die hij van zichzelf had stuurde hij naar huis, met de gedachte dat ze na zijn sterven nog een gedachtenis aan hem zouden hebben.
Toen zijn oom enkele weken later weer kwam gaf hij Jan een rijksdaalder en zei bij het weggaan: "Als het erger wordt moet je mij dat gelijk laten weten." Dit veroorzaakte bij zijn neef weer een grote angst. Vooral toen daarna ook zijn andere familie kwam kijken. De meesten gaven nog wat geld, maar er was niemand die aan Jan vroeg hoe hij er nu wel voor stond.
Op de ziekenzaal werd nog een ernstig zieke soldaat gebracht. Die jongen kreeg eerst kramp in zijn tong en daarna een vreselijke hoofdpijn. Het werd steeds erger met hem, want hij kon geen eten of drinken meer binnenhouden. Uiteindelijk waren ook zijn hersenen aangetast en is hij gestorven.

Aan zichzelf ontdekt
Toen Jan dit allemaal voor zijn ogen zag gebeuren, kreeg hij voor het eerst in zijn leven te zien wie hij zelf altijd geweest was. Door het licht van de Heilige Geest zag hij niet alleen wie hij werkelijk was, maar ook dat hij overal buiten stond en een groot zondaar was. Ook zag hij duidelijk dat hij onder de macht van de satan lag en van God verstoten, en dan zo te moeten sterven!
O, hij voelde niet te kunnen bestaan voor de rechtvaardige Rechter en dan met zoveel schuld. Ook maakte de satan hem wijs dat er voor hem geen genade was. Hij zei: "Probeer het maar niet, want niets zal jou baten." Nu wist hij geen raad meer en was het hospitaal voor Jan te klein.

'k Wou vluchten maar kon nergens heen,
Zodat mijn dood voorhanden scheen,
En alle hoop mij gans ontviel,
Daar niemand zorgde voor mijn ziel.
(Psalm 142 vers 4)

Volgens de doktoren ging hij nog achteruit, omdat hij nu ook erge hartkloppingen gekregen had. Half november kwam ook Jans moeder kijken, maar hij durfde niets van zijn zielennood vertellen. Het werd nog erger toen er op de kamer wéér een soldaat stierf aan dezelfde ziekte waaraan zijn kameraad enkele weken daarvoor gestorven was.
Zijn angsten werden nog groter door de gedachte, dat het nu zijn beurt was om te sterven. Hij durfde niet alleen naar het toilet omdat de satan hem wijsmaakte dat hij daar zou sterven. Het

werd toen wel eens zijn verzuchtingen: "O God, wees mij zondaar genadig." Dat gebed bleef nu steeds op zijn lippen.
Daarna begon Jan weer wat op te knappen en mocht hij in de ziekenzaal wat op en neer lopen, maar zijn angsten werden nog groter.
Hij zocht wat afleiding door met de anderen op het dambord te spelen, maar niets mocht er baten. Toen begon hij wel eens te praten tegen de andere personen die bij hem waren, over wat hij innerlijk voelde. Dat viel bij de meesten niet goed. Maar een jongen uit Oostkapelle wilde daar wél over praten. Ze werden nu uitgescholden als 'de afgescheiden dominee uit Schore en uit Oostkapelle'.
Toen zijn vriend uit Oostkapelle ontslagen was probeerde hij met een ander een gesprek aan te gaan, maar die was er niet van gediend en zei: "Houd die streken maar thuis, want van onszelf kunnen we daar niets aan doen."

Listen van de satan
Na deze gesprekken werd Jan weer hevig bestreden door de satan dat hij een schijnheilige was, zodat hij de moed niet meer had om over deze onderwerpen te praten.
De eerste zondag in het nieuwe jaar kreeg een zieke soldaat bezoek van zijn broer en zus, die hem een boekje gaven. Wat kreeg Jan zin om dat te lezen. Zijn maat zei toen ineens: "Wil je dat ook lezen?". Met een glimlach zei Jan dat hij dat wel graag zou willen. De zus van de ander zei dat ze dat niet geloofde omdat hij lachte, maar haar broer begreep wel dat hij het meende.
Dezelfde middag begon hij er al in te lezen. Het was een preek over Johannes 10 vers 9: *"Ik ben de Deur; indien iemand door Mij ingaat, die zal behouden worden; en hij zal ingaan en uitgaan en weide vinden."* Hij wist niet wat hij las, dat het hem zo boeide, maar gelijk werd hij hevig aangevallen, dat dit voor hém niet was. Ook begonnen de andere patiënten zo'n lawaai te maken dat hij niet verder kon lezen en het weer aan zijn kameraad teruggaf. Hij bedankte hem voor het lezen van dit mooie boekje.
Op een nacht droomde hij over het laatste oordeel, wat voor hem zo verschrikkelijk was, dat hij het bed uitsprong en naar de oppasser liep met de vraag wat er gebeurde. Hij dacht te zullen sterven van angst en riep: "O God, wees mij arme zondaar toch genadig en laat mij toch genade vinden in Uw heilige ogen."

3.2 Weer naar huis

Op het alleronverwachts kreeg Jan bericht dat hij per 1 februari ontslagen zou worden van de dienst en dat hij naar huis mocht. Hij kreeg nog 50 gulden en een maand extra soldij. Hij was vooral blij met de gedachte dat hij nu wel vlug van zijn ellende verlost zou zijn.
Omdat hij nog zwak was kwam zijn broer hem ophalen en reden ze met een rijtuig naar het station van Middelburg, om verder met de trein naar huis te rijden.
Wat was hij blij om weer thuis te zijn, hij zag dit als de goedheid Gods aan hem, onwaardige, bewezen.
Thuis durfde hij echter niet over zijn innerlijke gevoelens te spreken. Hij werd ook hier weer gekweld door de duivel en het viel Jan nu pas op hoe onverschillig het hele gezin was.

Een vreemde in eigen huis
Ook was er regelmatig ruzie onder elkaar. Op een morgen maakten twee broers het zo erg met elkaar dat ze stenen kannen op elkaars hoofd in stukken sloegen. De tranen van hun moeder maakten geen indruk op hen.
Jan moest een beker koud water drinken om van de schrik wat bij te komen. Daarna kon hij het niet nalaten al de huisgenoten met enkele woorden te waarschuwen voor het vloeken en andere opvallende zonden. Maar dat viel verkeerd, want ze vonden dat hij maar eerst naar zichzelf moest kijken, dan zou hij wel genoeg hebben. En daar kon hij niet veel tegen inbrengen.

Was er niemand thuis dan nam hij de Bijbel en las daarin. De duivel fluisterde hem in, dat hij dat niet moest doen, want als de anderen het zagen, dan zouden ze zeggen: "Ben je ook al een van dat nieuwe licht?".

Het was in die tijd dat Jan enige troost vond in het lezen van Psalm 31; daarin lag zijn leven verklaard. Maar hier kwam de satan zo op af, dat het niet te zeggen was wat hij hier allemaal tegen inbracht. Het angstzweet brak hem uit en zijn moeder vroeg hem of hij zich weer zieker voelde. Toen mocht Jan aan zijn moeder er wat van vertellen waarmee hij de laatste tijd bezet was.
Maar weer brak de duivel als het ware los. Toen zijn moeder weg was en Jan alleen met zijn jongste zuster thuis was, begon de hond op een vreselijke manier te janken en hem werd wijs gemaakt dat de hond dat deed omdat hij binnenkort zou sterven. "Voel maar eens aan je voeten, want die zijn al koud", zei de duivel tegen Jan. Dit kon hij niet tegenspreken. O, wat bracht dit een angst met zich mee. Zijn moeder kwam juist terug en vroeg welke angst dit toch wel was. Toen heeft Jan haar eerlijk verteld dat hij benauwd was om te sterven en dat hij voelde dat hij dan verloren zou moeten gaan. Toen hij dit zei was haar antwoord: "Als het dan maar een oprechte benauwdheid mag wezen, dan was je net zo gelukkig als mijn vader, die dit ook meegemaakt heeft."
Dit gaf hem wat troost: misschien zou het nog goed uitkomen. Ook maakte hij een dambord, met de gedachte, dat wanneer hij daarop speelde de duivel geen vat op hem zou hebben.

Het heetst van de strijd
Maar tijdens het lezen van Psalm 38 werd hij weer zodanig aan zichzelf ontdekt, dat alle hoop hem ontviel. Toch zag hij ook nog wat van de goedheid van God, wat hem om genade deed roepen.
Toen hij naar bed ging durfde hij niet op zijn knieën voor de bedstede, uit vrees voor de andere gezinsleden. Hij deed dit dan maar achter de deuren, want hij durfde het ook niet na te laten. Waren de anderen weg, dan boog Jan zijn knieën; maar hij werd weer zo aangevallen, dat hij dacht te zullen bezwijken. Toch zette hem dit weer aan om in zijn Bijbel te lezen, waardoor hij dan wel eens wat verademing kreeg.
Toen hij op een middag in de Bijbel zat te lezen kwam de buurman binnen en vroeg hoe het met hem was. Jan wist dat dat een bekeerde man was en dat hij vroeger ook wel eens door hem was vermaand. Toen deze hem vroeg wat hij aan het lezen was, vertelde Jan alles wat er in hem omging. Hij ging ook op de angsten in, maar toen hij ging zeggen wat de hel was, voelde hij als het ware de sprankels van de hel in zich branden.
Toen hij de andere dag weer terugkwam, vroeg hij aan Jan of hij kennis van de Heere Jezus had. Dat moest hij ontkennen en vroeg hoe dit dan ervaren wordt. De buurman antwoordde: "Wanneer je het eens mag ondervinden, dan kun je het misschien ook niet uitspreken, maar wel weten; ik zeg dit uit liefde."

Verzoening gevonden
Zo verliepen er enkele maanden en het was intussen april geworden. De angst voor de hel werd zo groot, dat hij op een zondagavond niet meer durfde eten, want de duivel maakt hem wijs dat hij in zijn eten zou stikken. Tegen zijn moeder zei hij dat hij zou sterven, niet van zijn ziekte maar van benauwdheid. Ze bleef nog een uur bij hem zitten, maar kon hem ook niet helpen.
Toen ze daarna naar bed gingen, lag Jan nog maar even, toen hij voetstappen hoorde die naar zijn bedstede kwamen. Van benauwdheid kroop hij onder de dekens en hij riep tot God uit de nood van zijn hart. Voor zijn gewaarwording was het nu of hij in de hel gestoten werd en het vuur over hem heen kwam. Toch riep hij nog in zijn angst: "Wees mij arme zondaar genadig!". Ook zag hij duidelijk dat het vrije genade was, waardoor hij behouden moest worden.
Hij zag drie personen, van wie de middelste naar hem toe kwam. Terwijl Hij Zijn hand uitstak sprak Hij: "Laat af van deze, want daar heb Ik verzoening voor gevonden."

Wat hij daarna voelde laat zich niet beschrijven, en dat voor zo'n onwaardige. Toch poogde de satan om er weer tussen te komen, door te zeggen dat het maar inbeelding was. Daardoor werd Jan tot bidden en smeken gedrongen. Opnieuw werd hij gesterkt, nu met de woorden uit Jesaja 1 vers 18: "*... al waren uw zonden als scharlaken, zij zullen wit worden als de sneeuw; al waren ze rood als karmozijn, zij zullen worden als witte wol*". Tot de satan zei hij nu: "Ga weg van mij satan, ga achter mij." Toen zag Jan dat de Heere recht gehandeld zou hebben wanneer hij verstoten zou zijn, maar nu zalig te kunnen worden door de verdiensten van Jezus Christus, Die voldaan had aan het recht Gods voor de zonde, door grote droppelen bloed te zweten en, aan het kruis doorstoken zijnde, voor zijn zonden voldaan had.
's Morgens vroeg hij aan zijn moeder of ze toch niets gehoord had. Maar zij wist nergens van, zodat Jan erover verbaasd was, want de duivel had zo'n leven gemaakt.

Kort daarna zat hij op een middag te lezen. Met aandacht kwam hen voor de geest: "Die Mijn vlees niet eet en Mijn bloed niet drinkt, die heeft geen leven in zichzelf." Hij vroeg de Heere wat dit betekende, want hij was nog geen lid van de kerk om aan het Heilig Avondmaal te mogen deelnemen.
Diezelfde nacht was het of hij aan een grote tafel gezet werd met veel anderen. Hij kende er maar één en dat was J. L., die hem zei: "Ja jongen, als je dat eens boven mag doen." Hierop antwoordde Jan: "Zal ik het eens vragen?" Toen vroeg hij: "Heere, mag ik Uw vlees en Uw bloed eten en drinken?" Het antwoord was: "Gode zij dank, Die overwonnen heeft door het bloed des Lams, dat de zonde der wereld wegneemt." Daarna werd hij wakker en het duurde wel drie dagen voordat Jan weer tot zichzelf kwam.

Het wonder was voor hem zo groot dat hij met de psalmdichter zei:

De HEER wou mij wel hard kastijden,
Maar stortte mij niet in den dood;
Verzachtte vaderlijk mijn lijden,
En redde mij uit alle nood. (Psalm 118 vers 9)

Zo leefde Jan enkele weken, wegzinkend in diepe verwondering over wat de Heere aan hem bewezen had.

Weer naar de kerk

Enkele weken daarna zei een vriend tegen hem dat ds. Post uit Goes die zondag zou komen preken en dat hij die beslist eens moest gaan beluisteren. Jan, die om zijn zwakheid nog niet in de kerk geweest was, kreeg wel begeerte, maar de satan maakte hem direct wijs dat hij dan tussen de banken zou neervallen en dat het hem er alleen maar om ging om zich te laten zien.
Het werd op het laatst van de week en Jan stond buiten naar de lucht te kijken, toen hem plotseling de woorden in de oren klonken: "Ga in de tempel des Heeren uws Gods." Nadat de satan er die nacht weer op afgekomen was kreeg Jan een gezicht op de Heiland en Verlosser, hangende aan het kruis. Maar ook hoe Hij als het ware Zijn rechterhand naar hem uitstak en drie keer dezelfde woorden uitsprak: "Kom maar tot Mij."
Die zondag is hij naar de kerk gegaan, zij het onder felle bestrijdingen. Ds. Post sprak uit Deuteronomium 3 vers 26b: *"Het zij u genoeg; spreek niet meer tot Mij van deze zaak."* Vele lessen lagen erin verklaard en de Heere gaf zoveel van Zijn liefde in zijn hart, dat hij werkelijk mocht ervaren wat de predikant opgaf om te zingen uit Psalm 62 vers 5:

In God is al mij heil, mijn eer,
Mijn sterke rots, mijn tegenweer;
God is mijn toevlucht in het lijden.

Toen hij uit de kerk thuis kwam vroeg zijn moeder hoe het gegaan was. "Door Gods genade", zei Jan, "heb ik het nog nooit zo goed gehad in de kerk." Hij kon er haast niet door eten.

Na het eten kwam er bij de buurvrouw een Godvrezende man en Jan werd ook gevraagd om te komen. Met hun drieën hebben ze daar gezeten en de daden Gods mogen bespreken. Jan werd weer teruggeleid naar het gezicht dat hij gezien had van Christus aan het kruis, maar nu mocht hij ook zien hoe Hij als de blinkende Morgenster opgegaan was in zijn hart. Hoe Hij nu ook de vloek van de wet die op hem lag op Zich genomen had en zo voor hem het einde der wet geworden was, zoals Paulus het beschrijft in Romeinen 10 vers 4: *"Want het einde der wet is Christus, tot rechtvaardigheid een iegelijk die gelooft."*

Maar dit kon de satan niet uitstaan. Op dat ogenblik kwam Jans moeder om te zeggen dat hij thuis moest komen, omdat er bij hen ook mensen gekomen waren. Tegen zijn zin ging hij mee en trof er een vriend van vroeger aan, met wie hij in de zonde geleefd had. Die kwam vertellen dat hij nu op het goede pad was en praatte over allerlei deugden en plichten. De mens moest volgens hem niets anders doen dan onvoorwaardelijk geloven.
Toen kon Jan echter niet zwijgen en zei dat hij erachter gekomen was dat al onze gerechtigheden als een wegwerpelijk kleed zijn en dat wij zondaar voor God gemaakt moeten worden, om met de tollenaar uit te roepen: "*O God, wees mij zondaar genadig"* (Lucas 18 vers 13b). Toen hij ook nog zei, dat zij die zichzelf verhogen vernederd zullen worden, was de tijd van zijn vriend ineens verstreken en moest hij weg.

Met regelmaat zocht Jan nu Gods kinderen op die in de buurt woonden. Zo was hij ook bij een vriendin geweest met wie hij aangename uren had doorgebracht. Samen hadden ze gesproken over wat de Heere aan hun ziel gedaan had. Toen hij weer naar huis liep kwam de satan er weer op af en fluisterde hem in dat het allemaal verbeelding was en dat er nogal verschil was tussen hem en die vrouw. Het duurde niet lang of hij wist zich geen raad meer, zodat het zweet hem weer uitbrak. Maar de Heere hielp hem in deze benauwdheid, uit Jesaja 43 vers 5: *"Vrees niet, want Ik ben met u."* Wat een kracht deed dit op zijn ziel. Toen kon hij ook weer zingen van Psalm 118 vers 3:

> *Ik werd benauwd van alle zijden,*
> *En riep den HEER ootmoedig aan.*
> *De HEER verhoorde mij in 't lijden,*
> *En deed mij in de ruimte gaan.*

3.3 Zwak en behoeftig

Nog steeds bleef Jan erg zwak, zodat hij niet kon bijdragen in de kosten van het gezin en voor de nodige medicijnen. Daarom kreeg hij uit de armenkas van de kerk elke week 1,50 om bij te dragen in het levensonderhoud. Maar na verloop van tijd zag hij de diaken niet meer en ook het geld niet. Toen hij hiernaar informeerde zei de zoon van die diaken dat Jan dit toch allemaal niet nodig had, want hij kon ook eten van de verdiensten van zijn moeder en broers.
Dat was weer bezwarend voor Jan, want hij wist dat ze met een gezin van negen personen daarvan niet konden rondkomen. Ook de medicijnen voor zijn zwak lichaam hadden ze nu niet kunnen kopen. Drie dagen lang worstelde hij hiermee, maar toen kwam het geloof weer boven met een stil vertrouwen dat de Heere er in voorzien zou.
Hij werd in zijn verwachting niet beschaamd want op een gegeven moment werden er vier grote zakken met aardappelen bezorgd. Ook kwam er een man met een enveloppe van de Christelijke Gereformeerde Kerk in Kruisingen met daarin een bedrag van fl. 2,50 en een briefje waarop geschreven stond: "De Heere regeert!" Van verwondering was Jan haast niet in staat om de man te bedanken.

Het was op een zondagmiddag dat Jan na het eten naar een ouderling ging, om mogelijk samen nog wat te spreken over de wegen des Heeren. Vooral toen het ging over Gods eeuwige liefde

tot de zondaar, was het voor hem bijzonder aangenaam. Maar de man kon het niet laten om Jan voordat hij wegging te zeggen, dat zolang hij niet getrouw naar kerk kwam en aan het Heilig Avondmaal, zijn staat dan nog bedrog was. Het was of hij een slag op zijn hoofd kreeg en hij kon niets meer zeggen. Toen hij naar huis liep was het of de duivel op hem sprong en hij werd zo kort van adem dat hij haast niet thuis kon komen.
Intussen was zijn moeder ook weer thuis gekomen. Ze was naar het dichtbij gelegen dorp Hansweert geweest, waar evangelist A. Veldhuizen preekte (over hem later nog meer). Ze vroeg aan Jan of hij zich niet goed voelde. Hij zei in enkele woorden dat het van binnen benauwd was, maar dat de Heere er wel weer in zou voorzien.
Toch duurde het nog tot donderdag voordat de Heere wat licht in zijn hart schonk door de woorden: *"... wie gelooft die zal niet haasten"* (Jesaja 28 vers 16). Die woorden waren als koud water op zijn vermoeide ziel.
Nadat hij eerst de Heere gezocht had in het gebed is hij naar de ouderling teruggegaan en daar heeft hij zijn werkzaamheden verteld en de belofte die hij gekregen had. Ook dat hij Gods tijd moest afwachten met zijn zwak lichaam, totdat Hij de krachten schonk om naar de kerk te gaan en dat als de Heere het Heilig Avondmaal wil houden, Hij dan ook aan geen tijd of plaats gebonden is.

Zorgen in het gezin
Het was intussen winter geworden en de levensbehoeften waren haast op. Ook was het laatste geld al uitgegeven om kolen te kopen, want het was erg koud. Jan was op een middag weer bij de buren geweest, aan wie hij meestal zijn woorden wel kwijt kon. Maar nu lukte het maar niet. Toen ze samen een boterham gegeten hadden veranderde het, hij kreeg een indruk van het recht Gods en de liefde Gods. Hoe hij nu het voorwerp geworden was van Gods opzoekende liefde, zodat het zelfs in zijn hart leefde: "*Abba Vader*", en dat voor zo'n dode hond als hij was. Hij kon bij zijn vrienden haast niet wegkomen, daarom was het al laat op de avond geworden toen hij weer bij zijn moeder kwam.
Maar daar viel het tegen, want zij was boos en viel uit tegen haar zoon, met bittere vijandschap: "Nu, het is wat moois, ik heb mijn laatste centen uitgegeven voor wat kolen, omdat het zo koud is en nu hebben we niets meer om te eten. Er staat nog een bordje rijstepap voor je en daar is het mee afgedaan."
Toen kon Jan niet meer zwijgen en zei tegen zijn moeder: "Dat komt omdat u nog nooit de knieën gebogen hebt voor de Heere en nu zendt Hij die beproeving om u op die plaats te krijgen." Maar zij antwoordde: "Ik bid wel eens als ik op mijn bed lig." Jan zei daarop: "De Heere hoort niet naar luie bidders, die op hun bed liggen, maar naar hen die vervuld zijn met ontzag en beving voor Hem."
Daarna bad hij voor zijn bordje rijstepap en at het met smaak en verwondering leeg. Daarna las hij in de Bijbel uit Maleáchi 3 vers 6: *"Want Ik, de HEERE, word niet veranderd; daarom zijt gij, o kinderen Jacobs, niet verteerd."* Met een hartelijke dankzegging kon hij zijn geringe maaltijd beëindigen. Tot zijn moeder sprak hij verder:

"Maar de HEER zal uitkomst geven,
Hij, die 's daags Zijn gunst gebiedt;
'k Zal in dit vertrouwen leven,
En dat melden in mijn lied;
'k Zal Zijn lof zelfs in den nacht
Zingen, daar ik Hem verwacht;
En mijn hart, wat mij moog' treffen,
Tot den God mijn levens heffen."
(Psalm 42 vers 5)

Toen gingen ze naar bed. Maar Jan kon zich in zijn God verblijden met een vast geloof dat Hij uitkomst zou geven. De volgende morgen, toen hij beneden kwam stond er brood en boter op de

tafel. Ook kwam er al vroeg een diaken met de vraag waar ze gebrek aan hadden, zodat hij voor hen in alles kon voorzien. Wat kwam de Heere Zijn Woord waar te maken: "... *eer ze roepen, zo zal Ik antwoorden ...*" (Jesaja 65 vers 24).

Blijdschap in de Heere

Werd er in het uitwendige in alles voorzien, ook innerlijk mocht Jan in die tijd Gods gunst ervaren. Het werd Kerstdag en hij had een hartelijke begeerte om onder de verkondiging van Gods Woord te mogen opgaan. Maar omdat zijn lichaam uiterst zwak bleef, was hij altijd afhankelijk.

Hoewel de duivel altijd weer alles deed om hem te bestrijden, kon hij die middag onder het Woord komen bij evangelist A. Veldhuizen. Hij had al veel over deze evangelist gehoord, maar zelf had hij hem nog nooit horen preken.

Hij sprak uit Lukas 2. Vooral in de toepassing sprak hij tot verkwikking van Gods arme volk, dat zichzelf nergens kan brengen, maar als arme bedelaars overal gebracht moet worden. Hij begon bij de eerste sport op de ladder, zoals Jacob die had mogen zien in zijn droom, maar sprak ook over de voortgang.

Na de preek werd er gezongen Psalm 68 vers 2:

Maar 't vrome volk, in U verheugd,
Zal huppelen van zielenvreugd,
Daar zij hun wens verkrijgen;
Hun blijdschap zal dan, onbepaald,
Door 't licht, dat van Zijn aanzicht straalt,
Ten hoogsten toppunt stijgen.

Wat Jan toen mocht ondervinden was niet te beschrijven. *"Dit is de poort des HEEREN, door dewelke de rechtvaardigen zullen ingaan"* (Psalm 118 vers 20). Toen hij thuis kwam waren er nog verschillende vrienden, met wie de preek nog herhaald werd en aan wie Jan mocht vertellen wat de Heere aan zijn ziel gedaan had.

Vanaf die tijd is hij regelmatig in de evangelisatie bij Veldhuizen geweest. Zo vaak zijn zwak lichaam het toeliet was hij daar te vinden. Na de preek bleef hij daar meestal om met anderen over het gehoorde te spreken. Jan mocht in de preken meestal zijn hart verklaard vinden, zodat hij nauw aan Veldhuizen verbonden werd.

Was hij niet in staat om naar de kerk te gaan dan las hij een preek van B. Smytegelt of van R. Erskine. Toen hij eens een preek las over Galaten 2 vers 20, over de woorden: *"Ik ben met Christus gekruist; en ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij ..."*, mocht Jan geloven dat dit ook bij hem zo was. Hoewel de duivel er elke keer weer tussen zocht te dringen, mocht hij toch veel vrede in zijn hart ondervinden.

3.4 Nog enkele jaren

Zo gingen er jaren voorbij waarin Jan veel strijd maar ook veel vertroosting mocht ervaren. In die tijd waren er op het dorpje waar hij woonde nog verschillenden van des Heeren volk. Het is waarschijnlijk in 1885 geweest dat Jan heel regelmatig bij een vrouw kwam, die in dat jaar van haar geloof verzekerd werd. Ze lag ziek op bed, maar de vrees voor de dood was geweken. Ze roemde in vrije genade en in Gods nederbuigende goedheid, die geen palen kent.

Diezelfde avond kwam er bij hem thuis nog een andere vriendin, die ook roemen mocht over de goedheid Gods over een verdoemelijk Adamsgeslacht. Dit verbrak Jans hart en ook hij werd aangestoken door dit vuur. Daar werd hij opgewekt om naar een persoon te schrijven van wie hij wist dat hij met reikhalzend verlangen uitzag naar de Heere Jezus.

Intussen zorgde de Heere ook in het uitwendige voor het gezin Zuidweg. Zo werd Jan door een vriend gevraagd of hij bij diens vrouw wilde komen om eens met haar te praten, want ze was

nogal ziek. Nadat hij ernstig met haar gesproken had gaf ze hem nog wat mee voor thuis. Eerst wilde hij het weigeren, maar daarna zag hij er Gods hand in.
Op weg naar huis ontmoette hij iemand, bij wie hij ook in huis moest komen. Daarbinnen zaten twee vrouwen en een meisje, en ook daar mocht hij vrijmoedig over de Zaligmaker spreken. Toen hij wegging kreeg hij een zak met nieuwe aardappelen mee.
Dit was voor hem te veel, want hij wist ook goed welk bestaan hij omdroeg en dat hij één en al op- en tegenstand was, maar daartegenover roemden de goedertierenheden des Heeren.
Daar kwam nog bij dat hij de dag daarvoor, 's zondags, ook in de verlossende liefde van de Heer Jezus ingeleid was, met de toepassing van de Heilige Geest en nu op deze dag zovelen van Gods lieve volk mocht ontmoeten, om te spreken over de wegen des Heeren.

Op een begrafenis
Het was zo langzamerhand wel bekend op het dorp, dat Jan een jongeman was, die regelmatig in gemeenschap met de Heere en in Zijn liefde mocht delen.
Zo werd hij eens gevraagd om leiding te geven op een begrafenis, omdat evangelist Veldhuizen toen niet thuis was. Hij vroeg of hij daar een dag over na mocht denken. Voordat de man die dat gevraagd had 's avonds terugkwam, was er al heel wat afgeworsteld. Om aan de ene zijde bewaard te blijven voor het eerzoekende eigen ik, en aan de andere zijde niet met pluimstrijkende woorden om te gaan maar in de Zaligmaker te roemen.
Hij bleef echter vol van bezwaren en slaafse mensenvrees. 's Avonds deelde hij mee dat hij alleen wilde spreken in het sterfhuis. Zijn lichaam was zo zwak dat hij niet mee kon naar de begraafplaats. Dit werd goedgevonden.
De strijd bleef woeden in het hart van Jan, maar toen het de dag van de begraven was, werd hij op zijn bed al verkwikt uit Psalm 89 vers 8:

Zo wij sterk zijn, daarvan hebt Gij alleen de eer;
Vermogen wij ook iets, zulks alles komt, o Heer!
Van Uw goedheid, die onz' bescherming is bevonden;
Is 't dat wij benauwd zijn nu of t' eniger stonde,
Gij, o heilige God Israëls hoog verheven,
Zijt onz' Koning, tot Wien wij ons gans'lijk begeven.
(berijming Datheen)

Wat heeft hij die dag Gods bijstand en genade mogen ondervinden. Ook de mensenvrees werd weggenomen, tot zijn verwondering en beschaming.
In deze tijd mocht Jan veel in de eenzaamheid in het gebed verkeren. Dat was voor hem toen geen plichtwerk, maar uit een innerlijke aantrekking, door de inspraak die hij kreeg: *"Wie is zij, die daar opklimt uit de woestijn, en lieflijk leunt op haar Liefste?"* (Hooglied 8 vers 5a).

Smart in het gezin
Maar Jan moest toch weer de woestijn in, al zou dat geen jaren meer duren.
Ze hadden nog een groot gezin, maar er waren gezinsleden bij die een goddeloos leven leidden. De derde broer na Jan was een vechtersbaas. Hoe dringend hij hem op een dag ook gevraagd had om met zijn vriend toch thuis te blijven en aan hun Schepper te gedenken in de dagen van hun jongelingschap, het mocht niet helpen, ze gingen toch weg.
Diezelfde avond heeft zijn broer gevochten en met een mes gestoken, zodat de politie er aan te pas moest komen. Wat een smart was dit voor Jan, omdat Gods Naam hierdoor gelasterd zou worden.
Toch mocht hij juist in deze tijd zien dat de Heere in het onderhouden van het gezin kwam te voorzien. Zijn broertjes en zusjes waren in die zomerdagen op het land geweest en hadden daar twee zakken tarwe, één zak rogge, één zak gerst en vijf koppen erwten opgehaald, zodat ze weer ruim van levensmiddelen voorzien waren. Bovendien kregen de groteren uit het gezin werk in Yerseke, zodat ook zij wat konden verdienen.

Op woensdag in diezelfde week kreeg Jan een verschikkelijke bestrijding. Eerst werden de hele dag de zonden van zijn jonge jaren hem voor ogen gehouden, en 's avonds, toen hij zich naar gewoonte afzonderde, werd hij hevig aangevallen met de dood. Aan elke haar hing een zweetdruppel en het was of hij niet meer kon ademhalen.
Nu had hij wel eens in B. Smytegelt gelezen dat als de pijlen in het verborgen beginnen te vliegen, het dan beter is om niet alleen te blijven. Het was voor Jan echter niet nodig om weg te gaan, want ineens kreeg hij te zien dat de Zaligmaker in Gethsémané voor zijn zonden daar gekropen had en zelfs bloed gezweet had. O, wat werd dat een wonder voor hem en wat werd hij daardoor versterkt.

God werkt nog!
De andere dag mocht hij nóg in die vertroosting delen. Hij ontmoette toen onverwachts een dochter van de zeer godzalige B. Jan had gehoord dat dit twintigjarige meisje niet meer gerust kon leven, maar het toch nog in de wereld zocht. Dit was voor hem een reden om ze hartelijk aan te spreken, dat het voor haar dubbel erg zou wezen, onder zoveel gebeden van haar vader verloren te moeten gaan. Toen ze dat toestemde vroeg hij wat ze voelde als ze in de zonde leefde. Ze zei daarop dat ze dan altijd een kloppend geweten had.
Diezelfde dag nog mocht Jan zien wat hij in zijn jeugd gedaan had, maar ook hoe de Zaligmaker het werk van Zijn handen nooit zal laten varen!

Ik heb tegen U, o HEER,
Zwaar en menigmaal misdreven.
(Psalm 25 vers 5)

In die tijd ging Jan wel eens voor een week naar vrienden in Kruiningen en Yerseke. Eens was hij in Yerseke toen ds. L. van der Velde uit Rotterdam daar voorging. Hij behandelde toen het derde gebod, over het ijdel gebruiken van de Naam des Heeren. Bij vernieuwing werd Jan schuldenaar! Ja, die hele week werd hij aangevallen met God-onterende gedachten. De zonde was voor hem bij ogenblikken de hel gelijk geworden. De zondag daarop werd zijn toestand verklaard door evangelist Veldhuizen. Hij sprak over het bezoek des Heeren aan Abraham. Maar ook dat na zo'n bezoek de ziel meestal weer de strijd in moet.

Blijvende strijd
Direct daarna werd dit praktijk voor Jan. Want nadat hij enkele dagen de nabijheid des Heeren had gevoeld, kwam er in zijn gedachten: "Als je een kind des Heeren bent is het niet mogelijk nóg zoveel zonden te hebben." In het begin van zijn verandering dacht hij dat de zonden gedood waren, maar hij kwam er achter dat er in de schuilhoeken van zijn hart nog zoveel verborgen zonden waren, die van tijd tot tijd hun kop weer opstaken. Hij walgde van zichzelf en zou het kunnen begrijpen als de mensen niets meer van zo'n vuile, onreine, melaatse zondaar zouden willen weten.
De satan was in die tijd weer zo sterk, dat Jan zijn eenzame plaatsen niet durfde opzoeken omdat hij bang was voor zijn inblazingen. Toch werd hij weer verlost en bemoedigd uit de eerste brief van Petrus, hoofdstuk 4 vers 12a: *"Geliefden, houdt u niet vreemd over de hitte der verdrukking onder u, die u geschiedt tot verzoeking, alsof u iets vreemds overkwame"*.
Zo wisselde het bij Jan steeds af, hoewel hij in die tijd wel dikwijls gebukt ging onder de last van zijn verdorvenheden en de bestrijdingen van de satan. In die tijd kwam hij bij een vriendin, die er over sprak dat ze verzekerd was maar toch nog zoveel strijd en vrees had. Ze kwamen er samen niet uit, zodat het voor Jan een zaak van gebed werd om eens iemand van Gods volk te mogen ontmoeten met wie hij hierover nader kon spreken.
Nu gebeurde het in die tijd nogal eens dat er 's zondags in Hansweert en Schore schippers overbleven, die niet konden doorvaren bij de Schoorsebrug of om andere redenen daar bleven

liggen. De bekende schipper Jan Geense lag daar ook regelmatig, maar of hij Jan Zuidweg ooit gesproken heeft is niet bekend.

Waarom hebt Gij mij verkoren?
Nu was er die zondag ook een schipper overgebleven, omdat hij maar niet weg kon komen. Diezelfde zondag ontmoette hij Jan, met wie hij over de vragen waar deze mee bezet was, van hart tot hart kon spreken. Toen begreep de schipper waarom hij die week maar niet weg kon komen. Samen hebben ze in verwondering de Heere mogen grootmaken. Hij mocht er nadien wat van beleven:

Waarom hebt Gij mij verkoren?
Waarom was 't op mij gemunt,
Daar er duizend gaan verloren
Die Gij geen ontferming gunt;
Schoon Gij ruim zo grote zonden
Hebt in mij als hen gevonden?

Daar had Gij bij al de namen
Van het menselijk geslacht,
Ook mijn naam geboekt, om samen
Ons uit satans klauw en macht,
Die ons eeuwiglijk moest drukken,
Door Uw sterke hand te rukken.
(uit de *Stichtelijke gedichten* van Pieter Boddaert (1694-1760))

De zondag daarop, toen Jan weer onder het gehoor was van evangelist Veldhuizen, raakte de Heere zijn ziel aan, zodat hij Zijn tegenwoordigheid mocht ervaren. Vooral toen hij sprak over de diepte van Adams val, waar wij in verzonken liggen, kon Jan daar uit eigen ondervinding mee instemmen, zodat er vereniging was. Ook na afloop toen ze boven de kerkzaal met een enkeling bij elkaar kwamen, mocht hij zijn ervaringen vertellen. Direct vond hij bijval van een geacht kind des Heeren dat hem hierin verstond. Er werd een onderlinge band gevoeld, waarbij Jan mocht ervaren uit Klaagliederen 3 vers 24: *"De HEERE is mijn Deel, zegt mijn ziel, daarom zal ik op Hem hopen."*

In die tijd mocht Jan dikwijls ervaren dat hij 's zondags op de preekstoel hoorde wat hij in de week doorleefd had. Vooral mocht hij dit ondervinden bij een preek over Matthéüs 8 vers 20: *"De vossen hebben holen, en de vogelen des hemels nesten; maar de Zoon des mensen heeft niet waar hij het hoofd nederlegge."*
Evangelist Veldhuizen mocht soms ervaren dat er verschillende personen onder zijn gehoor zaten, die hun smeking voor hem opzonden. Tussen de diensten door werd door de overblijvers een gezamenlijk gebed opgezonden voor de voorganger.
Op een avond mocht hij dit weer aanvoelen, toen hij preekte uit Lukas 13 vers 24a: "*Strijdt om in te gaan door de enge poort".* In een separerende prediking werd het Godswerk van het duivelswerk duidelijk onderscheiden. Niet alleen het verschil tussen Gods volk en het nabijkomende christendom, maar vooral de strijd van de oude mens en de nieuwe mens. Zo mochten ze in die tijd in vrede met elkaar optrekken en was er getuigenis in de harten onderling.

3.5 Een wettische prediking?

Diezelfde week ontmoette Jan een vriend die hem vroeg hoe hij het maakte. Zijn antwoord was: "Door genade, goed." De vragensteller zei toen dat het bij hem maar stilletjes was. Verder vroeg hij of Jan die zondag naar Veldhuizen in Hansweert geweest was. Jan bevestigde dit en zei dat

dit ook goed gegaan was. Maar zijn vriend merkte op dat volgens sommigen de preken van Veldhuizen wettisch waren en er naar hun mening geen troost in was voor Gods arme volkje. Op de vraag van Jan of hij dat ook vond, antwoordde zijn vriend dat dit niet zíjn mening was. Ze waren het er beiden over eens dat het een opmerking was van een christen die wel de naam had en de woorden, maar niet de beleving. Wat ze bij Veldhuizen hoorden was vrije genade voor schuldigen.

Het was nu weer al vier jaar dat Jan uit de militaire dienst ontslagen was. Al die jaren was hij uiterst zwak gebleven, zodat het regelmatig voorkwam dat hij een hele of een halve dag op bed lag. Daarbij kwam dat hij dikwijls gekweld werd door de duivel en regelmatig over de tong ging omdat hij niet werkte. Ook merkte hij wel eens dat er vrienden waren die hieraan meededen. Ook kwam het gezin waartoe hij behoorde nogal eens ter sprake en dan werd hij beklaagd. Zijn broer werd in die tijd voor drie maanden in de gevangenis opgesloten omdat hij, zoals hiervoor gezegd is, tijdens een vechtpartij met een mes gestoken had.
Maar Jan was er afkerig van om beklaagd te worden, omdat de satan daar dikwijls op inspeelde. Hij was er achter gekomen dat zijn opstandig hart dikwijls parten speelde tegen de wijze bedelingen die de Heere toezendt.

Naar Krabbendijke
Ook ging Jan wel eens naar zijn neef in Krabbendijke, van wie hij mocht geloven dat de Heere ook in hem werkte. Hoewel de afstand niet groot was, was het voor zijn zwak lichaam eigenlijk te vermoeiend. Toen hem werd gevraagd of hij nog een avond naar Oostdijk wilde komen kon hij daarop dan ook niet ingaan, zodat zij dezelfde avond naar hem toe kwamen. Die week is hij ook nog op een gezelschap geweest, waar veel van het volk des Heeren bijeen was. Hij mocht daar vertellen wat de Heere aan zijn ziel gedaan had.
Toen hij die avond naar bed ging zag hij met verwondering en aanbidding terug op deze dag. Bovendien had hij van de mensen waar hij logeerde een heerlijk pluimenbed gekregen, in plaats van een strobed waar hij normaal op lag.
O, wat een verschil, de Middelaar in een stal en verder niets waar Hij het hoofd op kon neerleggen en nu werd hij, onwaardige, zo verwend. Daarbij mocht hij bij vernieuwing zien het voorrecht, dat hij getrokken was uit de duisternis tot Gods wonderbaar licht. Bij het opstaan mocht hij er wat van vertellen aan de mensen bij wie hij was.
De andere dag is Jan weer naar huis vertrokken. Van zijn neef kreeg hij fl. 5. Hij was er verlegen mee, want hij had al meer van hem gekregen. Hij mocht zien op de Goddelijke regering van alles en dat Hij het is, Die de weduwe en de wees staande houdt.
Toen hij thuis kwam waren zijn moeder en zuster nogal bezorgd. De ene broer zat nog in de gevangenis en de andere had geen werk, zodat er ook geen inkomsten waren. Toen kon Jan niet meer zwijgen en zei: "Kom, laten we eerst eens zingen van Psalm 72 vers 6:

Ja, elk der vorsten zal zich buigen,
En vallen voor Hem neer;
Al 't heidendom Zijn lof getuigen,
Dienstvaardig tot Zijn eer.
't Behoeftig volk, in hunne noden,
In hun ellend' en pijn,
Gans hulpeloos tot Hem gevloden,
Zal Hij ten redder zijn."

Daarna nam hij zijn beurs en keerde hem om, zodat er ineens heel wat geld op tafel lag. Zijn moeder zei toen: "Wat een goede mensen zijn dit, om dit zomaar aan je te geven!". Maar daar ging Jan tegenin en hij mocht haar wijzen op de trouwe zorg des Heeren over al degenen die Hem vrezen.

Ook toen hij die week weer naar de dokter moest, werd bij hem alle vrees weggenomen en werd er ook weer in het benodigde geld voorzien, zodat ook Jans moeder verwonderd was over de leidingen Gods in het leven van haar zoon.

De tijd is voorts kort

In deze tijd mocht Jan veel ondervinden van de liefde en de trouw van God aan hem bewezen. Hij wist niet dat zijn levenstijd maar kort meer zou zijn.
Vooral de zondagen waren goed. Tussen de twee kerkdiensten bij evangelist Veldhuizen bleven ze meestal tussen de diensten brood eten, met enkelen van Gods volk.
Zo hadden ze op een zondag tussen de diensten samen Romeinen 8 gelezen en aangenaam daarover gesproken zodat ze gesterkt Psalm 118 vers 7 zongen:

De HEER is mij tot hulp en sterkte;
Hij is mijn lied, mijn psalmgezang;
Hij was het, Die mijn heil bewerkte,
Dies loof ik Hem mijn leven lang.
Men hoort der vromen tent weergalmen
Van hulp en heil, ons aangebracht;
Daar zingt men blij, met dankb're psalmen:
Gods rechterhand doet grote kracht.

Ze waren er verwonderd over dat dit vers zo'n indruk maakte. Niemand wist toen dat voorganger Veldhuizen op dat ogenblik zocht naar een tekst waarover hij in zijn voorwoord zou spreken in de tweede dienst. Toen hij er niet uit kon komen, werd hij bij diezelfde Psalm bepaald. Daarover heeft hij toen ook gesproken. Er was zo'n onderlinge verbondenheid, dat ze samen met de voorganger na de dienst nog bij elkaar gebleven zijn om de daden des Heeren te vermelden.
Toen Jan naar huis ging dacht hij eraan dat er de zaterdag daarvoor geen eten klaar gemaakt was en hij daar de zondag niet voor wilde gebruiken. Maar toen hij thuiskwam werd er een pan met vlees gebracht, dat helemaal bereid was en waar ze zo van konden eten. Weer was er stof om de daden des Heeren te roemen.
's Avonds mocht hij nog wat lezen in een preek van B. Smytegelt, de tweede preek uit *Des Christens heil en sieraad*. Hij las daarin dat bij een kind van God de zonde niet meer heerst. Hoewel hij de zonde nog wel doet, is ze hem een last en walgt hij ervan. Ook komt dit uit in zijn klagen onder de last ervan. Wat werd de Heere Jezus toen bij vernieuwing weer noodzakelijk, maar ook dierbaar voor hem.
In diezelfde tijd was er nogal ziekte in het gezin. Vooral twee zussen werden hiermee bezocht. Omdat Jan veel thuis was moest hij hun klachten dan ook steeds aanhoren. Ook in deze zaak mocht hij de Heere aanlopen, Die ook in deze nood kwam te voorzien en hen beiden herstelde.

Strijd en zegepraal

Toch kreeg hij daarna weer dagen van donkerheid en vertwijfeling. Was het wel ooit waarheid bij hem geweest en was de Heere Jezus wel werkelijk in hem geopenbaard? Zijn bidden en zuchten waren voor hem maar zonden en het leek wel of er nooit iets in zijn leven gebeurd was, wat oprecht was.
Toen hij Romeinen 15 vers 13 las: *"De God nu der hoop vervulle ulieden met alle blijdschap en vrede in het geloven ..."*, leek er wat verandering te komen. Maar direct was de vorst der duisternis er weer bij om dit te betwisten. Toen mocht hij zien dat dit de strikken van de satan waren en kwam de Heere hem hieruit te verlossen uit Jesaja 54 vers 10. Ook kreeg hij hierdoor een dieper inzicht in het verbond. Dat het alles vrije genade is die wortelt in het verbond. Dit geeft vastheid en zekerheid in de ziel. Nu zag hij hoe listig de satan altijd zijn strikken spant. Dit werd nog duidelijker door een preek die hij las van Chr. Love over 2 Petrus 1:10: "*Daarom broeders, benaarstig u te meer om uw roeping en verkiezing vast te maken; want dat doende zult gij nimmermeer struikelen"*

Die week kwam er een vriend op bezoek, die in dezelfde strikken zat waar Jan in had gezeten. Deze mocht hij nu zo onderwijzen uit eigen ervaring, dat de strik verbroken werd.

Daarna werd hij bij een zieke geroepen, om, indien mogelijk, die persoon eens aan te spreken over zijn zielenheil. Nog voordat hij er heenging kwam hij er achter dat hij veel slaafse vrees, onvrijmoedigheid en onbekwaamheid in zich vond. Hij voelde zich als een leeg vat. Zo liep hij naar de woning waar hij verwacht werd. Maar zijn smekingen gingen op naar de hemel. Wat is het meegevallen en wat mocht hij spreken over het werk van de Heere Jezus, die hij als zijn Zaligmaker mocht kennen en aanprijzen!

In die dagen kwam hij ook bij een vrouw, die door de Heere overtuigd was van haar verloren toestand. Tot haar sprak hij enkele woorden hoe de Heere Jezus in het begin aan de ziel ontdekt wordt. Maar toen hij dit zei werd hem ineens ingeworpen: "Je spreekt over een Zaligmaker Die jij zelf niet kent, dus lieg je." Het leek wel of de stem hardop was en Jan was er zo van ontdaan, dat zelfs de omstanders het merkten. Enkele ogenblikken daarna, toen hij naar huis liep, begon er wat duidelijk te worden en liep hij te bidden: "O, lieve Heere Jezus, heeft de duivel U aangevochten om U te doen twijfelen aan Uw Zoonschap, zal dan de duivel mij dan niet aanvechten, daar ik een arm wormpje ben, om mij te doen twijfelen. Mocht U steeds Uw Geest in mijn ziel schenken, door Welke ik mag roepen: Abba Vader".

3.6 Strijdt om in te gaan!

Het viel Jan op dat zijn toch al zwakke lichaam de laatste tijd nog meer afgebroken werd. Nadat hij weer zijn diepe afhankelijkheid, nietigheid en onwaardigheid gezien had, werd hij ingeleid in het werk van de Zaligmaker, waarin hij met de zondaar onderhandelt. Hierbij kreeg hij zoveel van de liefde Gods, door de Heere Jezus, te ervaren dat hij ervan schreef: "Zo kwam ik met veel licht tot zo'n kalmte en vrede in mijn ziel en mocht de genade zo hartelijk ondervinden, dat de twijfel verdween. Ik kreeg zo'n heerlijk gezicht van de eeuwigheid, dat ik niet in staat ben dit te beschrijven."
Dit werd ook bevestigd door het lezen van een preek van Love over Johannes 14 vers 3: *"En zo wanneer Ik heen zal gegaan zijn en u plaats zal bereid hebben, zo kom Ik weder en zal u tot Mij nemen, opdat gij ook zijn moogt waar Ik ben."*
Het kon haast niet uitblijven dat de satan hier op af zou komen. Hierbij speelde hij in op het zwakker wordende lichaam van Jan, door te zeggen: "Je moet nog eens naar een andere dokter gaan." Dit werd zo'n kwelling voor hem, dat het niet af te schudden was.
Toen begonnen ook de gezinsleden erover om naar een speciale dokter te gaan. Uiteindelijk zei Jan: "We zullen het nog eens aan de Heere voorleggen, voordat ik het doe."
De andere dag zou de eigen dokter komen en dan moest hij het zeggen dat hij naar een andere dokter zou gaan, maar hij durfde niet. Wel gingen zijn verzuchtingen naar boven om te weten wat hij moest doen.
Na het eten vroeg hij aan een broer om te lezen, omdat hij niet in staat was om dit te doen. Deze las in het achtste hoofdstuk van Ezra, dat Ezra hulp verzocht van de Gods des hemels en niet van een koning en dat de Heere Zich liet verbidden. Dit was voor Jan alsof het voor hém geschreven was, zodat hij er niet meer over dacht om naar een andere dokter te gaan. Toen liet hij zingen Psalm 81 vers 10:

Eert geen uitlands god;
Wacht u voor uw zielen;
Wilt, naar Mijn gebod,
Mijnen Naam ten hoon,
Voor geen valse goôn,
Voor geen vreemde knielen.

Nu kreeg hij ruimte in zijn ziel en er kwam ook een verandering in zijn lichaam. De andere dag probeerde hij weer buiten te komen, wat ook lukte. De frisse lucht was een verademing voor hem. Toen hij weer binnen kwam en Jeremia 30 las, werd hij bij de oorzaak, de zonde, bepaald, maar ook dat de Heere hem de gezondheid zou doen rijzen.

Toen hij een andere dag, met mooi weer, opnieuw buiten liep, stortte hij zijn hart voor God uit met de woorden: *"Van het einde des lands roep ik tot U"*. Bijzonder werd hij gesterkt door de onveranderlijkheid van het verbond en de bereidwilligheid van de Heere Jezus.
Toch werd Jan nóg zwakker, want op een avond, toen er bezoek was, kon hij plotseling niets meer zien en kreeg hij verschrikkelijke hoofdpijn. Met deze nood mocht hij weer naar het bekende Adres gaan. Hij kreeg het gezicht weer terug en bovendien een liefelijke vertroosting uit Jesaja 40 vers 28b: *"Er is geen doorgronding van Zijn verstand. Hij geeft den moede kracht en Hij vermenigvuldigt de sterkte dien, die geen krachten heeft."*

Intussen was Jan 25 jaar geworden. Hij heeft daarna nog ongeveer een jaar geleefd, waar hij echter niet meer over geschreven heeft. Zijn grootste last bleef, dat hij nog zoveel te doen had met een lichaam der zonde. Ook heeft hij in die tijd nog een gedicht en een oefening geschreven over Psalm 33 vers 12: *"Welgelukzalig is het volk, welks God de Heere is; het volk, dat Hij Zich ten erve verkoren heeft."*
Hij eindigt zijn geschrift met de woorden: *"Strijdt om in te gaan."*

Des duivels list, die zware strijd,
Is niet in 't land hierboven
De vijand zal in eeuwigheid
Gods volk hun troost niet roven
(Joh. Groenewegen)

Zijn sterven
Hij had een vriend in Jan Fraanje uit Biezelinge. Veel hebben ze met elkaar omgegaan en samen veel gesproken en toen Jan meer en meer afgebroken werd, heeft Fraanje hem dikwijls opgezocht. Hierover schreef hij in het voorwoord van *De wonderwegen Gods* van Jan Zuidweg het volgende:

"Het was zes weken voor zijn dood, dat ik op een morgen hem weer een bezoek bracht en vroeg naar zijn omstandigheden. Hij antwoordde: "Aan alle kanten donker, mijn lichaam heel zwak en mijn ziel of er nog nooit iets gebeurd is. Ze maken mij wijs dat alles wat ik ondervonden heb niets anders is dan inbeelding, een nietig ding."
Ik antwoordde hem: "De Heere doet aan onze zijde een afgesneden zaak en neemt het ene weg om wat anders te geven. Wellicht heeft de Heere wat met u voor, hetzij voor de tijd of voor de eeuwigheid." Toen zei hij: "Ja, dat geloof ik in beschouwing, maar het is voor mij toch zó donker en zó benauwd."
Toch zei hij nog: "Ik heb een wonderlijke nacht gehad. Ik raakte werkzaam met mijn uiteinde en zei: Wel Heere, hoe zal het gaan als ik moet sterven? Toen was het alsof Hij zeide: Uw einde zal vrede zijn en uw laatste woorden: Heere ontvang mijnen geest." Maar nu dacht hij dat het inbeelding geweest was.
Toen ik dat zo aanhoorde, kwamen mij deze woorden voor: "En Maria bewaarde deze woorden, overleggende die in haar hart." Ik dacht, als het mij gegeven wordt om zijn einde te zien, dan zullen we zien of dit waarheid is of inbeelding. Nu, de Heere heeft het vervuld!
We spraken samen verder met elkaar en de Getrouwe, de onveranderlijke God, was zo goed dat Hij nog een schemerlichtje in de duisternis deed opgaan.

Toen ik hem na enkele dagen weer opzocht zei ik: "Wel Jan, wat een zalig volk is het dat God liefgehad heeft, al vanaf de nooit begonnen eeuwigheid." Hij zei: "Wat is dat een gelukzalig volk, het is oneindig en het is onuitsprekelijk." Ik zei verder: "Ik denk nu aan wat ds. D. Bakker zei: Als 's Heeren volk in of tegen de wolk ziet, dat het hun dan benauwd is, maar als de wolk wat mag zakken en zij over de wolk heen mogen zien, dat dit hun ziel komt te verkwikken. Ik geloof nu dat de wolk zakt, het is anders dan enkele dagen geleden."

Kort daarna bracht ik hem weer een bezoek. Toen zei hij dat hij nu iets had mogen ondervinden, wat het zijn zal de kroon neer te werpen voor de voeten van het Lam en de palmtak van overwinning in handen te krijgen. Dit ging samen met veel aandoeningen van de liefde Gods in zijn ziel.
Maar hierop volgde een zware bestrijding, tot de wanhoop toe. Hij was echter zo zwak dat hij niet bij een strop of bij het water kon komen. Maar de zielenvijand raadde hem een ander middel aan, namelijk om maar veel varkensvlees te eten; omdat hij daar niet tegen kon zou hij wel vlug dood zijn.
Maar de Heere maakte alles goed met Zichzelf. Hij scheldt de vijand en vernietigt zijn aanslagen. Jan werd zachtjes aan steeds zwakker en de Heere maakte hem van alles los. Toen kon hij zeggen: "*En de de wereld gaat voorbij en al haar begeerlijkheden*" (1 Johannes 2 vers 17a).
Hij nam van zijn vrienden en familie steeds afscheid, met veel aandoening en verwondering.

Op 14 januari 1888 brak de laatste dag van de week en ook van zijn leven aan. Hij had die nacht nog gerust en men zou zeggen dat het wat beter was. Maar de mens ziet aan wat voor ogen is.
Zo kwam ik op de laatste voormiddag bij hem en vroeg hoe het ging. Hij zei: "Nu ben ik als iemand die op reis moet; alles is klaar, maar er moet er nog een komen met wie ik mee moet gaan."
Ik zei: "Wat is de Heere toch een wonderdoend God; wat hebben we samen dikwijls gesproken over de dood en wat heb je toch veel doodsangsten moeten uitstaan. En nu is het of je al gestorven bent en we spreken nog met elkaar en de dood schijnt geen dood voor je te wezen."
"Dit is zo," zei hij "ik heb niets meer te doen hier in dit leven, maar ik heb aan u nog twee vragen, die u moet vervullen na mijn dood. Het eerste is: als ik ter aarde zal besteld worden, dat u daar tegenwoordig zult zijn en verder of u dan ook voor de boekjes die ik geschreven heb zult zorgen."
Ik kon niet anders dan uit een benauwd gemoed "ja" zeggen; hoe, dat weet de Heere.
Toen heeft hij niet veel meer gesproken. Kort na de middag zei hij tegen zijn moeder: "Daar komt Hij, ik ga sterven." Hij sloeg zijn armen open en ging heen, zoals de Heere het hem getoond had.

3.7 Iets over Jan Fraanje

De schrijver van het voorwoord in het boekje van Jan Zuidweg was Jan Fraanje uit Biezelinge, die regelmatig bij zijn vriend te Schore kwam. Jan Fraanje was de oudste zoon van Pieter Fraanje. Pieter Fraanje (1815-1862) was de grootvader van de later bekende ds. J. Fraanje. Jan Fraanje heeft in 1885 een geschriftje gemaakt waarin het leven van zijn vader en de wederwaardigheden van het gezin in beschreven zijn. Zijn vader is reeds op 47-jarige leeftijd overleden. Bij tijden verteerde zijn lichaam als het ware door de liefde ván God en ook door de liefde tót God. Hij kan niet onder de 'jonge zangers' gerekend worden, maar zijn jeugd is wel 'vernieuwd gelijk de arenden'.

Het gezin van Pieter Fraanje was destijds van Borssele naar Biezelinge verhuisd. Daar bleven ze, in de traditie van hun vader, het beroep van wagenmaker uitoefenen. In zijn wagenmakerij ontmoette Jan Fraanje regelmatig Jan Zuidweg. Enkele jaren na diens overlijden, rond 1890,

heeft hij zijn levensgeschiedenis uitgegeven. Kerkelijk waren de Fraanjes, na wat omzwerven, aan de gemeente van ds. D. Bakker uit 's Gravenpolder verbonden.

Familie Zuidweg
Er zijn nog enkele neven en nichten van Jan Zuidweg in leven. Dit zijn allen mensen die de leeftijd van 70 of 80 jaar al gepasseerd zijn. Het zijn kinderen van zijn broer Pieter en van zijn halfzuster. Ze wonen in Schore en in Kruiningen.

3.8 Naschrift over Anthonie Veldhuizen (1836-1895)

Regelmatig komt in het boekje van Jan Zuidweg ook de naam van evangelist A. Veldhuizen voor. Zelf heeft hij, tijdens zijn leven, een korte levensgeschiedenis geschreven, met als titel *Leven en arbeid*. Dit is in hoofdzaak een dagboek, waaruit hier enkele gegevens worden weergegeven.

Anthonie is in Driebergen geboren. Vandaar zijn zijn ouders naar Amsterdam verhuisd. Als klein kind had hij al indrukken van dood en eeuwigheid. Hij was een ernstige jongen en werd daarom dikwijls geplaagd. Ook omdat hij van een beperkte lengte bleef waren er veel plagerijen.
Hij was vijftien jaar toen hij leerling-stukadoor werd. Hoewel hij toen nog onbekeerd was, kon hij het niet nalaten om zijn collega's te waarschuwen voor het gericht en het oordeel dat aanstaande is voor elk mens.

Vol angst en vrees
Zelf was hij ook bevreesd, want wanneer hij op een hoge steiger moest klimmem, vroeg hij in een of ander loodsje om bewaard te mogen worden voor verongelukken. Dit werd door de andere stukadoors opgemerkt en toen hij boven kwam pakte een van hen hem bij zijn jas en zei: "Kom heilige Anton, nu zal ik je naar beneden smijten, dan ben jij veel vroeger in de hemel en zijn wij van je af." De werkgever, die zich verdekt had opgesteld en alles gezien had, maakt zich zo boos dat de man op staande voet ontslagen werd. Was hij er niet bijtijds tussen gekomen, dan had hij zijn plan zeker uitgevoerd.
Vanaf die dag kreeg Anton zijn zonden en onbekeerlijkheid meer te zien en ook dat al zijn deugden een wegwerpelijk kleed waren. Maar toch kwam hij niet tot een doorbreken. Hij was ongeveer twintig jaar toen het meer doorwerkte en hij tot de kennis van de Zaligmaker kwam. In die liefdetijd begeerde hij Zijn Naam uit te mogen dragen. Hij zou dat werk echter beginnen op een wijze die hij toen niet verwacht had.

In militaire dienst
Anton moest in deze tijd zijn dienstplicht vervullen. Dit was juist in een tijd dat hij geen stapje zonder de Heere kon doen. Direct na zijn aankomst in Den Helder kwam hij in aanraking met vloekende makkers. Dan kromp zijn hart ineen en was het hem een wonder dat de aarde haar mond niet opende zoals bij Korach.
Toen het middagmaal genuttigd werd vielen de soldaten als beesten op hun eten aan. Anton vouwde zijn handen en vroeg om een zegen. Toen hij klaar was brak de hel als het ware los, met schelden, vloeken, schreeuwen, lachen en spotten. Zijn eten moest hij onaangeroerd laten staan. Hij probeerde nog te waarschuwen, dat het spotten niet met hem, maar met de Heere was.
Maar het zou nog erger worden. Toen hij 's avonds voor zijn bed neerknielde werden er allerlei voorwerpen op hem gegooid. Door de kracht die hij kreeg wist Anton echter van geen wijken. Elke avond en elke morgen hield hij dit vol, weken aaneen. Wanneer hij zat te bidden werd zijn potje met eten weggenomen en als hij zijn ogen open deed, spotten ze: "Nu kun je gelijk ook wel danken."

Wanneer hij anderen waarschuwde, deed hij dat altijd onder vier ogen. Dat had op den duur een goede uitwerking en uiteindelijk liet men hem met rust.

Een God van wonderen

Maar nog eenmaal liep het geheel uit de hand toen Anton een officier bestrafte om zijn vloeken. Uiteindelijk moest hij zich verantwoorden voor de kapitein, waar hij ruime gelegenheid voor kreeg. Toch werd de kapitein het op den duur zat en hij dacht hem nu af te schepen met een strikvraag. "Wij willen geloven in wat je gezegd hebt van uw God, Die de God van wonderen schijnt te zijn. Wij zullen geloven dat Die God nog bestaat, als je ons maar één wonder kunt laten zien." Anton mocht hem toen het volgende antwoorden: "Kapitein, u verlangt dat ik u een wonder zal aanwijzen. Ik denk echter dat u wel blind moet zijn om dit niet op te merken. Zolang ik hier ben heb ik u wel honderd keer horen vragen of God u zou verdoemen. Nu is het voor mij een groot wonder, dat u nog niet in die vreselijke, door u gewenste verdoemenis bent, maar nog in het heden der genade."

Omdat Anton dit met liefde en uit de grond van zijn hart kon zeggen, trof dit doel. Allen die op de kamer waren zwegen en Anton kon naar zijn kamer gaan.

Daarna is hij niet meer lastig gevallen, maar integendeel heeft hij veel vrienden gekregen onder de soldaten, terwijl sommigen van hen eerst zijn grootste vijanden waren. Later is hij begonnen met een soort zondagsschool, waar zelfs onderofficieren kwamen. De Heere gaf hier zo'n getuigenis aan dat twee van hen in het hart gegrepen werden.

Toen het zover was dat hij weer naar huis kon en Den Helder moest verlaten, was er nog weemoed in zijn hart.

Het werk van een evangelist

De begeerte in zijn hart om ook anderen het Woord te verkondigen werd steeds sterker. Hij werd in de gelegenheid gesteld om een opleiding te volgen om naar het zendingsveld uitgezonden te worden. Maar na een medische keuring werd hij hiervoor afgekeurd. Na een weg van strijd is hij uiteindelijk aangesteld als evangelist bij de Nederlandse Protestantse Evangelisatie Vereniging in Den Haag.

Zijn eerste standplaats was Voorburg, waar hij 3 januari 1864 bevestigd werd. Enkele maanden later is hij daar gehuwd met C.J. van der Sluis. Zijn jonge vrouw was een verstandige christin, die graag onder het gehoor van ds. C. van den Oever zat.

Ze waren echter nog geen jaar getrouwd toen ze tijdens een bevalling, evenals het kind, gestorven is. Enkele maanden daarvoor wist ze al dat haar einde aanstaande was. Ze had veel genade, want ze wist dat ze geliefd was door de Heiland en zou dat niet naar Hem toe trekken? Ze zocht haar man nog te troosten, maar de slag kwam hard aan. Ook gaf ze hem nog mee, dat Gods weg altijd in het heiligdom is. Deze woorden waren in het overige van zijn leven tot een blijvende herinnering! Ook zijn vriend A. Capadose en anderen zochten hem te troosten.

Van Voorburg naar Beekbergen

Zijn tweede standplaats was Beekbergen. Daar is hij weer getrouwd en binnen twee jaar waren er een jongetje en een meisje geboren. Maar weer werd zijn vrouw weggenomen en kort daarna kreeg zijn zoontje de pokken, waaraan hij ook gestorven is. Ook zijn tweede vrouw stierf met een levende hoop in het hart. Maar bij het sterven van zijn kind was hij bijna radeloos. In 1869 is hij voor de derde keer getrouwd. Zeven kinderen hebben ze gekregen, van wie er één jong gestorven is.

In Beekbergen werd hij nogal eens door jongens geplaagd. Dit was meestal als hij hen tegenkwam met zijn kar waar een ezel voor gespannen was en die Veldhuizen op zijn bestemming bracht. Op een dag was de evangelist niet in zo'n goede stemming, eigenlijk liep alles tegen. Ook weigerde zijn ezel steeds om door te lopen. Juist op dat moment, toen hij het eigenwijze dier met een stok probeerde verder te krijgen, kwamen de jongens eraan en riepen in koor: "Kijk,

daar komt Bileam aangereden. Pas op Bileam en sla uw ezel niet, want anders zal hij gaan spreken en zal het voor u niet goed uitvallen!". Veldhuizen greep toen het bankje waar hij op zat, om daarmee op de jongens te slaan, die toen rondom zijn kar stonden. Maar vóórdat zijn arm naar beneden kwam, was er een andere hand van iemand die hem nog net tegen hield. Het was een vriend van hem, die hem toevoegde: "Geef de toorn plaats, Mij komt de wrake toe. Ik zal het vergelden, spreekt de Heere." Door de plotselinge beweging kwam het bankje terecht op de rug van de ezel, die toen zo'n sprong maakte, dat Veldhuizen achterover in zijn wagentje tuimelde. Iedereen schaterlachte om de vertoning, maar de evangelist kreeg de klap naar binnen. Hij zag zich nu als een moordenaar!

Borkulo
In juni 1880 is hij op aandringen van het Haagse bestuur overgeplaatst naar Borkulo. Maar ook hier zou uitkomen wat zijn eerste vrouw gezegd had, dat Gods weg in het heiligdom is. Zijn vrouw, met wie hij zo geukkig getrouwd was, kreeg longtering. Het werd maart 1883 en nadat ze nog van een meisje bevallen was, was ze zo verzwakt dat ze nog diezelfde maand de laatste adem uitblies. Haar laatste woorden waren: "*En aldaar zal geen nacht zijn...* (Openbaring 22 vers 5). Kom lieve Heiland, haal mij maar bij U". Ook haar kindje had geen levensvatbaarheid. Daar stond Veldhuizen dan met zijn acht kleine kinderen. De omstandigheden hebben hem daar diep terneer gedrukt. Zijn weldoener Baron K.T. van Lynden heeft hem nog bezocht om hem te troosten in zijn verdriet.

Naar Zeeland
Het was in deze tijd dat er te Hansweert in Zeeland een plaats open kwam. Hij werd er op gewezen, dat dit wel iets voor hem kon zijn. Eerst had hij in het geheel geen zin, maar later is hij er voor ingewonnen en is hij naar Hansweert verhuisd. In Hansweert kreeg Veldhuizen een woning toegewezen die uitzag op een van de drukst bevaren kanalen van Nederland, het kanaal door Zuid-Beveland.
Hier kwam hij ook veel in aanraking met Ledeboerianen, vooral met mensen die bij ds. D. Bakker in 's Gravenpolder kerkten.
In het begin was het niet zo gemakkelijk voor hem, want al spoedig vond men dat hij te scherp in zijn preken was en velen bleven weg. Daar stond echter tegenover dat een ander publiek de lege plaatsen innam. Spoedig ging er een goed gerucht van hem uit in de dorpen in die buurt. Er kwamen meer hongerige zielen onder de prediking en er werden zondaars in het hart gegrepen. Het gebeurde regelmatig dat er schippers 's zondags overbleven, die dan bij hem onder het gehoor kwamen.

L. Boone
In de jaren tachtig heeft ook L. Boone, die later als predikant bekend zou worden, enkele jaren in het nabijgelegen Schore gewoond. Hij was in dezelfde tijd als Jan Zuidweg aan zijn verloren staat ontdekt. Omdat Jan in zijn geschrift regelmatig over een jonge vriend schreef, is het niet uitgesloten dat hij hiermee L. Boone bedoelde. In *Het leven en sterven van Ds. Laurens Boone* staat vermeld dat ook hij enige tijd naar de evangelisatie in Hansweert kwam.
Veldhuizen schreef ook over twee jonge 'recruten' uit het naburige Schore, van wie hij geloofde dat de Heere in hen werkte. Op een andere plaats schreef hij over een 'jonge vriend', met nog enkele 'levende' zielen, een moeder met dochters en een ouderling M.S. uit de Hervormde Kerk, die allen uit Schore bij hem in de evangelisatie kwamen.

Uitbreiding en zelfstandig
Een vergroting van het evangelisatiegebouw was spoedig aan de orde, om de 300 kerkgangers te kunnen ontvangen. Zoals al is opgemerkt kwamen er ook heel wat mensen uit de omgeving. In Biezelinge kreeg hij ook veel vrienden. Het overlijden van zijn vriend, meester W. van de Linde uit deze plaats, in januari 1885, was voor hem een grote smart.

Intussen was het zijn begeerte om weer een vrouw te krijgen, vooral met het oog op zijn kinderen. Hij schreef hier zelf van, dat hij in deze zaak te rade ging met vlees en bloed. Hij kreeg contact met een vrouw, maar uiteindelijk is de verhouding nog bijtijds verbroken, want er dreigden veel problemen uit voort te komen. Het bleef hem wel lange tijd achtervolgen. Hij is toen nog geruime tijd ziek geweest, vooral zijn zenuwgestel was geknakt.
In die tijd is hij ook zwartgemaakt bij het bestuur van de evangelisatie in Den Haag. Dit resulteerde in zijn ontslag. Omdat dit uit vijandschap was, heeft zijn vriend baron K.T. van Lynden toen ook ontslag genomen uit het bestuur.
De koers die het bestuur was ingegaan was in de richting van de algemene verzoening.
Op verzoek van het plaatselijke bestuur ging Veldhuizen nu zelfstandig verder. Over toehoorders had hij niet te klagen, maar zijn inkomsten waren zo gering dat hij hierdoor dikwijls naar de genadetroon gedreven werd. Op wonderlijke wijze kwam de Heere dikwijls in de behoeften van zijn gezin te voorzien.
Op verzoek van zijn vrienden heeft hij een poging ondernomen om zich bij de oudgereformeerden aan te sluiten, maar dit is op niets uitgelopen.

Zijn levenseinde
Maar de jaren gingen door en ook de wederwaardigheden, zodat hij uitdrukte: "Er zijn al wat stormen tegen mijn huis aangeslagen, maar tot nog toe ben ik staande gebleven; door Gods genade ben ik wat ik ben." De laatste regels in zijn dagboek zijn:

En heb ik U tot een pand in de hemel,
Verhef mij dan boven het aardse gewemel;
'k Moet steeds aan U kleven, tot eindelijk mij
Uw bijzijn van zonden en smarten bevrij'.

Hij sprak de laatste jaren ook regelmatig in Schore en Biezelinge. Vooral in de strenge winter heeft hij met zijn reizen veel afgezien. Hij liep niet gemakkelijk omdat hij klein en bovendien nogal zwaar was; maar een doorzetter was hij wel. De laatste zeven weken van zijn leven waren niet de donkerste. Toen hij op de paasdagen over de opstanding sprak, was hij bezet met jeugdig vuur, zodat zijn gezicht straalde. Op het einde van de dienst vertolkte hij zijn gevoelens door het laten zingen van Psalm 68 vers 6:

U is een beter lot bereid,
Uw heilzon is aan 't dagen.

Hij was haast niet in staat om de zegen op de gemeente te leggen. Hij kon het niet nalaten om steeds met zijn vrienden over 'het toekomende' te spreken. Ook leek het er op dat hij bijna zorgeloos voor de toekomst leefde. Zo brak op 26 mei 1895 de laatste zondag van zijn leven aan. Hij was al vroeg uit bed en was bijzonder opgewekt. Voordat de dienst begon, zong hij met enkele vrienden alweer uit Psalm 68.
Hij begon de dienst met dezelfde Psalm en hield ook zijn inleiding uit deze Psalm. Die middag heeft hij onwetend zijn afscheid gesproken uit Hosea 3 vers 4 en 5: *"Want de kinderen Israëls zullen vele dagen blijven zitten, zonder koning en zonder vorst, en zonder offer en zonder opgericht beeld, en zonder offer en terafim. Daarna zullen zich de kinderen Israëls bekeren ...."*.
In deze preek heeft hij jong en oud gewaarschuwd, om zich heden te bereiden op de dood, omdat die zeer dichtbij kon zijn. De andere dag is hij nog naar Goes geweest. Dinsdag 28 mei was zijn laatste levensdag. Weer sprak hij over de 'heilzon die aan het dagen was'. Hij was zo verblijd en maakte de toepassing van de genoemde woorden op het aanstaande Pinksteren. Tot tien uur 's avonds zat hij voor zijn kerkje nog te praten met vrienden. Daarna sprak hij over vermoeidheid en ging naar zijn slaapkamer. Een vriend die bij hem logeerde meende een kwartier later te horen dat hij riep: "Kinderen!" Hij liep direct naar zijn kamer en vond hem liggen op de vloer voor zijn bed. Vlug liep hij naar de kinderen om die te roepen, maar toen ze bij hem kwamen had hij de

laatste adem net uitgeblazen. De verslagenheid op het dorp en in de omgeving was groot en niet in het minst bij zijn kinderen, die hij altijd met veel liefde omringd had. De vrijdag daarop is Veldhuizen in het naburige Kruiningen onder grote belangstelling begraven. De heilzon was nu ten volle over hem opgegaan!

Literatuur/bronnen en geschriften

Jan Fraanje, *De wonderwegen Gods gehouden met Jan Zuidweg Joh.zn.*, Biezelinge z.j.
Jan Fraanje, *De levensgeschiedenis van Pieter Fraanje*, Biezelinge 1885
Leven en arbeid van den evangelist A. Veldhuizen, Leiden z.j.
M. Boone, *Leven en sterven van Ds. Laurens Boone*, Bruinisse z.j.

3. Een jonge reiziger naar Oost-Indië (ca. 1735-1751)

4.1 In de roef van een beurtschip
4.2 Een kind van zoveel gebeden
4.3 De verloren zoon weer terug
4.4 Uw licht komt!
4.5 Weer thuis gekomen
4.6 Het einde van de strijd
4.7 Naschrift
Literatuur/bronnen en geschriften

4.1 In de roef van een beurtschip

Het was in het midden van de achttiende eeuw, toen een persoon uit Rotterdam op reis was naar een stadje in Zeeland, om daar wat werkzaamheden te verrichten. Om op de plaats van bestemming te komen, maakte hij gebruik van een van de beurtschepen, die regelmatig vanuit Zeeland naar Rotterdam voeren en weer terug. 's Middags om twaalf uur vertrok het scheepje met zijn passagiers en goederen richting Hellevoetsluis. Ze waren nog maar net de haven uit toen er wat tegenslag was. Omdat het windstil werd, kon het zeilschip niet verder, en ook dreigde er een zwaar onweer. Het was al avond geworden toen aan de passagiers werd medegedeeld dat ze in het schip zouden moeten overnachten. Ze bleven toen niet op het dek, maar gingen allen naar beneden in de roef van het schip.

Voor de Rotterdammer (en ook voor de anderen) viel het tegen om een lange nacht op het schip door te moeten brengen. Hij vond het een verdrietig vooruitzicht en dat met al die vreemde mensen om hem heen. Toch veranderde dit snel, want er zat een vrouw bij hem, die er blijkbaar hetzelfde over dacht een gesprek met hem zocht.

Onverwacht contact
Ze vroeg waar de reis heen ging, waarop de man zei dat hij op weg was naar een plaats in Zeeland, waar voor een predikant een huis gebouwd werd, waaraan hij wat werk moest verrichten. Ze antwoordde met verwondering: "Dat is eigenaardig, want ik moet ook op die plaats zijn."
Op haar vraag of hij die predikant kende werd door hem ontkennend geantwoord. Het was nog merkwaardiger dat ze beiden naar een plaats reisden waar ze nooit geweest waren en waar ze ook niemand kenden.
Haar volgende vraag was of haar reisgenoot in Rotterdam woonde. Toen hij dit instemmend beantwoordde, zei ze dat zij in Delft woonde.
Toen begon ook de ander benieuwd te worden en vroeg hij of ze ds. J. Beukelman uit Den Haag wel eens had horen preken. Zij had hem nog nooit gehoord en vroeg aan de man uit Rotterdam of hij hem wel gehoord had.
Deze begon zijn verdriet te vergeten en kreeg behoefte om haar te vertellen, hóe hij deze predikant had leren kennen.
Toen hij uitgesproken was nam de vrouw uit Delft weer het woord en zei: "We varen nu samen naar een stad die we niet kennen en daarom is alles ons daar onbekend, maar als we onze voeten op de weg naar de hemel gezet hebben, dan vertrouw ik dat we daar wél wat van weten."
Hierop ontroerde de ander en zei: "Maar hoe komt het dan dat u ds. Beukelman nooit gehoord hebt? Dat is een man die de weg heel nauwkeurig aanwijst." Maar zij zei: "Dat kan wel zijn, maar hij kan ons op die weg niet brengen."
Toen begon het hart van de man uit Rotterdam week te worden en hij zei: "Wel vrouw, hebben we nu zo lang met een gesloten hart en mond bij elkaar gezeten?" Toen zei ze: "Ach, dat het God

behaagde ons een open hart en mond te geven, zodat ons de tijd ook niet lang zou vallen. Begin nu maar te vertellen wat de Heere u geleerd heeft, dan wil ik dat op mijn beurt ook doen."

Komt luistert toe

De Rotterdamse vriend begon toen uit zijn leven te vertellen, hoe hij als een beest geleefd had, hoewel altijd met een beschuldigend geweten.

"Op een zekere tijd werd ik stil gezet, maar ik hield toch het zondige leven nog aan de hand. Ik was zo blind en dom in het Woord des Heeren, maar had wel de ingeschapen Godskennis van mijn tere jeugd gevoeld, zodat ik dikwijls bevreesd was als ik eraan dacht dat als ik kwam te sterven, ik dan voor eeuwig ongelukkig zou zijn.

Op een zondagavond ging ik in Rotterdam naar de Zuiderkerk en kwam onder het gehoor van ds. B. ten Dam, voor mij onbekend. Hij preekte over Johannes 3 vers 3: *"Voorwaar, voowaar zeg Ik u, tenzij dat iemand wederom geboren wordt, hij kan het Koninkrijk Gods niet zien."* In het antwoord van Nicodemus zag ik mijn eigen blindheid als in een spiegel.

Nu kwam hier nog bij, dat er een man in de stad gevangen zat, die door de rechter ter dood veroordeeld was en die die week op het schavot terechtgesteld zou worden. Hij had namelijk beesten zeer wreed behandeld en hij zou hiervoor worden gestraft. De predikant haalde in zijn gebed aan, dat als God geen wonder van genade zou doen, die man zo van het schavot in de hel zou storten.

Dit ontroerde mij hevig, alsof ik op dat ogenblik door de grond zakte. Het was of er een zwart zondenregister voor mij werd opgehangen. Ook kreeg ik diep medelijden met die arme man en ik verwonderde mij erover dat ik datzelfde lot nog niet moest ondergaan en dat een goeddoend God mij zo lang verdragen had.

Ik had het onder al mijn tranen wel willen uitschreeuwen: Nu ga ik voor eeuwig verloren!

Wat moet ik doen?

Ik nam hier een besluit om mijn leven te beteren, want als ik aan God dacht, dan vreesde ik voor de straf. Enkele jaren was ik ijverig in het zoeken van de Heere en ik was vastbesloten dit tot mijn dood toe vol te houden. Maar de Heere liet mij al spoedig zien bij Goddelijk licht, dat Hij een walg had van al mijn doen. Toen werd het een wonder dat de aarde nog niet openspleet, om mij in de afgrond te doen neerstorten. Ik kon of durfde niet meer bidden, want God was een vertoornd Rechter over mij. De woorden uit Jesaja 33 vers 14b brandden op mijn hart: "*Wie is er onder ons, die bij een verterend Vuur wonen kan?*"

Maar toen ik bij mezelf besloot dat het nu voor mij geheel verloren was, werd mij de weg der verlossing aangewezen. Dit was met de woorden uit Johannes 20 vers 15: "*Vrouw, wat weent gij, Wien zoekt gij?*" Hoewel ik die woorden niet op mijzelf kon toepassen, kwam er wel een begeerte om behouden en zalig te worden. Maar de gedachte dat ik alles verzondigd had overheerste wel.

Toen kwam er een ander woord tot mij uit Jesaja 45 vers 22: "*Wendt u naar Mij toe, en wordt behouden alle gij einden der aarde want Ik ben God en niemand meer*". Hoe meer ik deze woorden nu tegenstond, ook door mijn ongeloof, hoe meer God in Christus, met al Zijn heil Zich aanbood in Zijn trekkende genade, en hoe dieper ik in mijn zonden werd ingeleid. In dat licht klommen mijn zonden tot aan de hemel, zodat ik moest besluiten, dat alles van mij onder de vloek lag. Mijn zonden rechtvaardigden dit!

In Zijn licht, groter zondaar

Toch werd mijn gemoed wat rustiger en ik had niets meer in te brengen, ziende dat God alle eer en hoogachting waardig was. Een heilige schaamte kwam er in mij, dat ik nu God het allerminste niet meer kon toebrengen, tot voldoening van al mijn schulden. Toen was het alsof al de volheid die in Christus is aan mij werd aangeboden en dat tot mij in het bijzonder gezegd werd: "*... al waren uw zonden als schalaken, zij zullen wit worden als de sneeuw ...*" (Jesaja 2 vers 8).

Al de volheid van Christus kwam samen en het was met geen pen te beschrijven wat een groot zondaar ik was. Zo onrein als ik was moest ik door dat reine bloed gewassen worden. Het was

verwondering op verwondering en ik zag dat het enkel liefde was en ik werd als het ware door de liefde Gods die in Christus is verslonden.
Ook zag ik mij bij dat hemels licht zo onrein, onwaardig en onbekwaam en dat vanaf mijn geboorte; dat ik daar lag zonder handen en zonder voeten. Zo onrein als ik was, gaf ik mij over aan het gerommel van Gods barmhartigheid en toen werd ik toegelaten om in het ganse werk van verlossing in te zien.
O vrouw, dat kan ik u met geen woorden uitdrukken. Het was voor mij: "*O diepte des rijkdoms, beide der wijsheid en der kennis Gods! Hoe ondoorzoekelijk zijn Zijn oordelen en onnaspeurlijk Zijne wegen!*" (Romeinen 11 vers 33)."

Toen de vrouw dit hoorde sloeg ze haar handen tegen elkaar en weende. Ik vroeg wat de reden hiervan was. Ze zei toen: "U brengt mij mijn lief kind in gedachten, dat al triumfeert in de hemel". Daarop zei ik: "Vrouw, wees daar dan niet bedroefd om." Ze zei: "O neen, mijn hart springt op in mij. Wat ik nu ween, dat zijn tranen van blijdschap. Lieve vriend, laten we de nacht nu zo doorbrengen en dan zal ik u vertellen wat er met dat kind gebeurd is.

4.2 Een kind van zoveel gebeden!

Toen mijn jongen nog niet geboren was, tijdens mijn zwangerschap, werd ik steeds weer op de vrucht gewezen. Dit deed mij dikwijls 's nachts in tranen wegsmelten, roepende tot God of er toch een gezegend zaad geboren mocht worden. Toen hij geboren werd, was het een welgeschapen zoon en alles ging zo voorspoedig als ik het maar wensen kon, zodat er genoeg reden was om Hem groot te maken.
Hij groeide op dat het een lust was om te zien. Hij begon te praten en kon ook al vlug de hem geleerde kindervraagjes opzeggen: Wie heeft u geschapen? Hij leerde ook in de Bijbel lezen, alles ging voorspoedig. Hij was toen nog maar vijf jaar. Bij de vragen zocht hij later ook verschillende uitleggers erbij, hij ging er mee naar de predikant en iedereen in huis was verwonderd dat de jongste zoon zulke vorderingen maakte. Ik zag dit met blijdschap aan en dat deed mij dikwijls aan de Heere vragen of Hij al in de vroege jeugd van dit kind een vonkje genade gelegd had.

Dwaasheid aan de jongen gebonden
Het kwam echter openbaar dat dit zo niet was. Hij begon vrienden te krijgen en ging allerlei ondeugende streken uithalen. Dit wist ik eerst niet en toen ik het van verschillende mensen hoorde, kon ik het haast niet geloven.
We hadden een dienstmeisje, die hij zo bewerkte dat ze zijn streken niet vertelde. Maar het kon niet verborgen blijven, want er waren mensen die dreigden hem aan te zullen geven omdat hij op een bovenverdieping een emmer water van de trappen had laten vallen, zodat er veel schade was. Wat was dit een droevige ontdekking voor mij, vooral toen ik hem erover aansprak en hij met list en bedrog alles goed wilde praten.

Ik begon aan alles van hem te twijfelen en dreigde het dienstmeisje te ontslaan als ze de waarheid niet sprak. Zij bekende toen alles en toen de bewijzen er waren gaf hij ook toe. Ik zei wat hem te wachten stond en dat Gods toorn rust op zo'n boze zaak en dat het voor hem nog erger was omdat hij het zo goed wist. Dat het verschrikkelijk zou zijn te vallen in de handen van een levendig God.
Toen begon hij van schaamte te blozen en viel voor mij op zijn knieën en met tranen vroeg hij om vergeving. Hij viel mij om de hals, zodat ik mij ook niet meer kon bedwingen en zei: Ik kan het je vergeven, maar ook bij God moet je vergeving krijgen.
Toen ging hij naar zijn kamertje en viel op zijn knieën en bad onder veel tranen de Heere om genade en geen recht.
Al de huisgenoten waren ontroerd en baden mee, van groot tot klein.

Banden der zonde
Toch werkte dit ook niets goeds uit, want hij ging toch weer zijn oude weg. Wel probeerde hij dat met veel list voor mij te verbergen. Maar het kwam steeds uit, zodat ik hem ook altijd weer aansprak. Steeds beleed hij dan voor mij weer zijn schuld, hij kroop dan op zijn knieën en vroeg om vergeving, wat ik van de andere kinderen nooit gezien heb.
Hij probeerde me wel wijs te maken dat sommige kleine zonden niet erg waren, waarop ik dan antwoordde: Weet je dan niet dat ook aan de kleinste zonden de dood en het verderf verbonden zijn?
Hij zei dan: O lieve moeder, wat moet ik dan doen met zoveel duizenden zonden? Ik zei: Hoe is het dan mogelijk dat je die zonden nog aan de hand houdt? Bid God dat Hij ze je steeds wil ontdekken. Toen hij zei, dat hij dan niet kon leven, zei ik tegen hem: Je moet aan al je zonden sterven.

Steeds weer overtuigd
Mijn zoon was toen dertien jaar en kon niet meer leven zoals hij daarvoor deed. Als hij 's avonds naar bed ging, luisterde ik wel eens aan zijn deur en beefde soms van de uitspraken die hij deed in zijn gebed, zoals: O God, dat de aarde nu niet splijt en ik zo in de afgrond stort, hoe is het mogelijk dat U zo'n monster nog verdragen kunt en dat U de hel nog niet opent en mij bij de verdoemden brengt.
In mijn hart klonk de echo en ik viel ook voor de Heere neer, roepende voor hem om genade.
Ik ging naar onze leraar en vertelde hem hoe het met hem was. Ook vroeg ik wat ik met die jongen zou doen, omdat het tijd was dat hij een handwerk zou leren.
Onze leraar zei hierop: Uw kind zal geen handwerk leren, dat kan niet, want hij moet predikant worden. Toen ik bezwaren maakte zei hij: Wat u ontbreekt zal ik goed maken, want zo'n kind als dat van u heb ik nog nooit gezien. Hij kent heel de Bijbel en op de catechisatie zit hij met diepe indrukken. Ik zal verder boeken geven die hij kan gebruiken en alles wat nog meer nodig is, zodat u daarover niet ongerust moet zijn. Ik zal met hem handelen alsof het mijn eigen kind was. Bij het weggaan wenste hij mij genade en Gods ondersteuning toe.
Enerzijds was ik blij, maar anderzijds was ik bedroefd. Mijn kind bleef dag en nacht bidden, zuchten en kermen. Tegen zijn vader, broer en zussen zei hij wel eens: Neem mij als een spiegel, want met alles wat ik heb, ga ik voor eeuwig verloren.

Zijn oude weg
Toch gingen die overtuigingen weer langzaam over, maar hij kwam niet meer tot zulke buitensporige zonden als voordien.
Uiteindelijk was er niets goeds meer bij hem te bespeuren. Hij zat 's avond met ons bij de haard, maar een goed boek las hij niet meer. Uiteindelijk vroeg ik hoe het mogelijk was dat hij zomaar kon zitten en leven. Hij zei: Moeder, wat wilt u dan dat ik doen zal? Ik zei: Lees dan wat in een goed boek of vertel eens wat.
Toen nam hij de Bijbel en vroeg aan mij waarover hij dan moest spreken. Ik zei: Over die woorden: "*Gij zijt vermoeid door uw grote reis, maar gij zegt niet: Het is buiten hoop ...*" (Jesaja 57 vers 10).
Hij begon te zeggen hoeveel wegen er zijn om te reizen en sprak over de verkeerde wegen waar de mens van nature op wandelt, hoe vermoeid hij daar op kan worden, ja tot stervens toe.
Ik was met verwondering vervuld over zijn spreken en werd bij vernieuwing biddende voor hem, of het de Heere behagen mocht, hem zo voor te bereiden voor vrije genade.

Naar Indië
Maar het bleef vruchteloos, ja hij kwam in in kwijnende toestand terecht. Na enige tijd vroeg ik wat hem scheelde. Hij zei dat hij het eigenlijk niet durfde vertellen, wat mij geheel verwonderde,

omdat hij altijd openhartig tegen mij was. Ik bleef het daarom vragen en uiteindelijk zei hij het te zullen zeggen, als ik dan maar toestemming zou geven. Ik zei dat ik dat pas kon doen nadat hij zijn begeerte verteld zou hebben. Toen zei hij dat hij al jaren een begeerte had om naar Indië te varen.
Het was alsof er een priem door mijn hart gestoken werd, zo diep werd ik bedroefd.
De predikant, die al eerder genoemd is, kwam daarna bij ons in huis en stelde hem alle gevaren voor ogen en beloofde hem geld en boeken om te gaan studeren. Maar niets mocht helpen, want hij durfde zelfs aan de predikant te vragen of hij in Gods verborgen raad had ingezien en of de zee ook niet bevaren moest worden. Ook zei hij dat als er één Godvrezende op het schip was, dikwijls het hele schip behouden werd.
Hieruit merkte de predikant dat hij niet tegen te houden was en wenste mij genade toe om van mijn kind losgemaakt te mogen worden en hem aan de Heere over te geven. Hij beloofde ook al het zijne te zullen doen.
Uiteindelijk heb ik toestemming gegeven en ik dacht mijn zoon nooit weer te zullen zien. Hij was blij en ik bedroefd, denkende, daar gaat dat arme kind, dat zich nu rijk voelt en niet weet hoe arm hij is.
Hij werd vóór de reis van al het nodige voorzien, de predikant gaf hem goede boeken mee en zo moesten we afscheid nemen. Ik was van droefheid haast niet in staat te spreken, maar uiteindelijk wenste ik hem voor eeuwig Gods zegen toe. Ook hij weende en zei: O moeder, ween maar niet om mij, u zult me mogelijk weer terug zien, als ik behouden thuis kom!
Het was of hij uit mijn ingewanden gescheurd werd. Ik dacht aan alles waardoor wij zoveel verwachting voor hem gekregen hadden en nu had hij alles in de wind geslagen.
Ik werd afgemat, ja ziek van alle zorgen over hem, zodat ik nu alle hoop had opgegeven. Ik dacht dat ik hem nooit meer terug zou zien.

4.3 De verloren zoon weer terug

Zo gingen de weken en maanden voorbij. Geen enkel bericht werd er van mijn jongen vernomen. U kunt u wel indenken, mijn vriend, wat ik in die tijd afgetobd heb.
Maar, we hebben een wonderdoend God, want er kwam bericht dat hij nog leefde. Hij was in Rotterdam aangekomen en logeerde nu op een adres in Delfshaven. Hij liet mij vriendelijk verzoeken om hem af te komen halen. Ook liet hij weten dat ik niet moest schrikken, want hij zag er niet goed uit.
Ik besloot direct om mijn geheel verloren zoon op te zoeken.

Ik vond hem in dat huis in een achterkamertje, liggende op een bank. Toen hij mij zag aankomen, zei hij: Goedendag moeder. Ik schrok ervan, want ik herkende zijn stem niet meer. Hij vroeg hoe ik het maakte, waarop ik eerst geen antwoord kon geven, maar wel direct vroeg of hij ziek was. Hij antwoordde: Nee, maar ik heb een pijnlijk been.
Toen kwam hij overeind en schoof de deken van het ene been. Ik zag dat het been helemaal verbonden was. Ik was helemaal ontdaan, want hij leek meer op een dood dan op een levend mens. Toen viel er in mijn gedachten, dat dit het middel tot zijn einde zou wezen.

Moeder- en kinderliefde
Ik zag dat hij aanstalten maakte om op te staan en vroeg wat hij wilde doen. Hij zei: Ik wil tot u, mijn moeder komen, als dat nog mag. Toen ik zei dat hij maar moest blijven zitten, was het alsof hij op vuur zat: hij kon onmogelijk op zijn plaats blijven zitten.
Ik stelde voor om hem hierbij te helpen, maar mijn zoon zei: Dat moet u niet doen, want ik heb alle hulp van u verzondigd en ben niets waardig. Toen kroop hij van de bank af, op één knie en zei toen: O moeder, mag ik, die door u altijd zo gekoesterd ben, de naam van kind nog dragen? Op deze aanblik en deze woorden dacht ik te zullen bezwijken en ik viel bij hem neer.

Hij zei: Moeder, de Heere zal u deze keer ondersteunen. Hij zal u troosten, ja nu hebt u Zijn troost nodig! Mijn lieve moeder, geef me niet alleen de naam, maar ook de daad dat ik uw kind ben, dan zal ik werkelijk blij zijn.
Toen ik deze woorden van mijn kind hoorde, kon ik mij niet langer bedwingen, maar stond op en kuste hem, hoewel ik van innerlijke aandoening niets zeggen kon.

Met een drie-enig God verzoend
Hij zei toen: Moeder, ik voel nu uw liefdehart tot mij, ja zelfs voel ik dat u uw hart reeds hebt uitgestort voor de Heere, toen ik nog niet geboren was. O, lieve moeder, nu zult u geloven wat u nog nooit hebt kunnen geloven. Nu is mijn hart niet alleen blij dat ik vrede met u heb, maar laat mij toe om nog wat meer te zeggen van de liefde die de uwe nog te boven gaat! Ik ben met een aanbiddelijk drie-enig God verzoend en nu vloeit mijn kinderlijke liefde tot u uit de liefde Gods in Christus. Die liefde heb ik vóór deze tijd nooit gehad.

Hij wilde verder spreken, maar ik verzocht hem om een ogenblik te zwijgen. Ik voelde mezelf heel rustig worden en zei tot hem: Weet je wel dat de duivel zo'n listige verleider is en hij jou nu kan voorkomen als een engel des lichts, door in je hart te fluisteren dat je, nu je met jouw moeder verzoend bent, ook met God verzoend bent en daarom blij mag zijn tot opspringens toe? Dit kan dus allemaal bedrog zijn!

Toen zei hij tot mij: Ja moeder, u kunt daar nog veel meer van zeggen, want zijn listen zijn ongekend groot en ik zou daar nog veel meer van kunnen vertellen, maar het is mij de moeite niet waard om over die verleider te spreken. Hoe meer u van hem spreekt, hoe meer sterkte ik voel om van mijn Verlosser te spreken.
O moeder, kon u nu stil zijn en naar mij luisteren, want ik móet spreken om mijn hart niet te doen breken. Anders zouden de balken boven u of de balken van het schip tot u gaan spreken, want er is wat gebeurd hoor!
Straks zullen onze harten ineen smelten en dan zullen we de Heere de eer geven. Laat uw hart nu stil zijn voor Jehova God, Die alles in Zijn hand heeft. Hij zal uw ziel verlichten en ik zal nu van mijn God spreken, want als ik aan Hem denk dan smelt mijn hart, hoe Hij mij al van de baarmoeder gedragen heeft, in Zijn lankmoedigheid. Ook op de zee, in veel stormen en baren, wat ik nog zal vertellen. Op het schip heb ik in doodsgevaren veel beloften gedaan, als de Heere ons maar verlossen zou. Maar mijn beloften vergat ik weer wanneer het gevaar over was.

Gij Godvergetenden
Daarna gebeurde het dat de Heere zo'n geweldige storm gaf, dat het leek of alles zou vergaan. Zoals voorheen durfde ik nú geen beloften meer doen, want het was of we zo wegzonken.
Het was alsof ik wakker gemaakt werd door een stem die sprak: Dit is nu alles om jouw zonden! Eerst dacht ik aan al de beloften die ik voordien in doodsnood gedaan had, maar nooit was nagekomen. Ik werd beschaamd en verlegen, vooral door het woord dat er bij kwam uit Psalm 50 vers 21: "*Deze dingen doet gij, en Ik zwijg; gij meent dat Ik ten enenmale ben gelijk gij; Ik zal u straffen en zal het ordentelijk voor uw ogen stellen. Verstaat dit toch, gij Godvergetenden ...*".
Ik schrok van deze woorden en wist niet wat me overkwam. Op hetzelfde ogenblik werden al mijn zonden mij als uit een zwart boek voor ogen gesteld: alles wat ik gedaan had vanaf mijn kinderjaren ─ en dit werd verzwaard door al de vermaningen en de waarschuwingen van u en de predikant, die mij óók in gedachten kwamen. Vooral dat ik een Godverlater was en nu zelf geheel van God was verlaten. Ik kan dit niet alles vertellen, maar ik weet dat dit mij niet zomaar in het hart kwam, maar het er met pijn werd ingedrukt.
Het allerbelangrijkste was dat ik tegen een heilig en rechtvaardig God gezondigd had, Wiens toorn ik op dat ogenblik met kracht ondervond. Het was of ik het kermen van de verdoemden in de hel hoorde.

Ook op het schip hoorde ik niets anders dan roepen en schreeuwen: Wij vergaan! Hier kwam nog bij dat het vuur van de hemel alles leek te verslinden en te vernielen. De masten waren ook afgebroken, zodat ik mijn ogen niet meer open durfde te doen.
Dit alles werd nog verzwaard door het roepen en bidden van anderen, die in een hoek waren gekropen. Voor mij was het alsof de hel geopend werd, waar ik naar verwezen werd, en ik het geroep hoorde: "*En zeiden tot de bergen en tot de steenrotsen: Valt op ons, en verbergt ons van het aangezicht Desgenen Die op den troon zit"* (Openbaring 6 vers 16).
Toen werd ik erop gewezen dat alles wat ik zag en hoorde, om mijn zonden was, omdat ik gezondigd had tegen alle waarschuwingen en kloppingen op mijn hart in. Ik verstomde en kon tot God niet meer roepen. Door het vreselijk onweer hadden de anderen geen erg meer in mij.

Het beloofde vergeten
Een verzwaring voor mij was dat ik God beloofd had niet meer te zullen zondigen (wat ik aan u ook wel beloofd heb, moeder). Maar wanneer ik uit de gevaren gered was, vergat ik altijd al mijn beloften. Mij werd op het hart gebonden dat ik met God gespot had en Hij Zich niet liet bespotten, zodat Hij mij zou laten toeroepen: Brengt hem hier en slaat hem voor Mijn voeten dood.
Toen viel ik op mijn gezicht van schaamte en verlegenheid en zuchtte onophoudelijk. Al het onderwijs dat ik uit Gods Woord gekregen had getuigde tegen mij.
O lieve moeder, daar bleef het niet bij, maar alles werd mij ordentelijk voor ogen gesteld en bij dit ontzettende gezicht klonk het van God: Onrein, onrein, ontbloot ze tot aan de fundamenten toe.
Toen toonde de Heere mij hoe ik in Adam, als het hoofd van het menselijke geslacht, alles verzondigd en vervloekt had. Hoe nu de rechtvaardige God het recht had om alles te doen vergaan. O, die scheiding vanaf mijn geboorte!

Het heilig recht
Intussen liet de Heere zien, dat Hij ook de macht heeft om dit verschrikkelijke onweer en de stormwind te stillen. Om het ene ogenblik de diepe afgronden van de zee te laten zien en het andere ogenblik alles stil te maken.
Hoewel de storm nu geluwd was voelde ik toch bittere smart, want ik had al Gods wetten geschonden en Zijn geboden met voeten getreden. De Heere toonde Zijn heilig ongenoegen en brandende toorn, zodat ik niet meer durfde bidden of aan Hem denken.
Toen kwam de duivel en fluisterde: Nu is het gedaan, ik zou me nu maar in de diepte van de zee werpen.
Ik besloot om het te doen want ik had niets meer in te brengen. En hoe listig ging de duivel te werk door te zeggen dat ik dan gelukkiger zou zijn en uit al mijn benauwdheid verlost zou zijn!
Daar stond ik nu op mijn benen te waggelen en bedacht wat ik zou doen. Weer kwam het woord: "*Ik zal u straffen en zal het ordentelijk voor uw ogen stellen*". Gelijktijdig zag ik in dat licht, dat ik mijn eigen leven altijd gehaat had en moest nu uitroepen dat God rechtvaardig was als Hij mij in de afgrond zou storten. Dat had ik allang verdiend.
Ik zag nu niets anders meer in mij dan zonden en ik moest God billijken, als Hij zou toelaten dat de benanning mij in de zee wierp. Ik zei: O God, ik heb niets meer in te brengen.
De mannen die dit gehoord hadden riepen: Nee, wij kunnen dat niet doen!
Mijn hart werd daar zo klein onder en ik bezweek haast van schaamte dat God nog zo goed voor mij was.
Daarna kon ik geen enkele zucht meer doen en moest besluiten, dat als de hemel met zuchten en kermen te winnen zou zijn, het voor mij nog eeuwig onmogelijk was. Ik meende daar te zullen sterven en lag daar in mijn hulpeloosheid en hopeloosheid.

4.4 Uw licht komt!

Toen ik wat tot mijzelf kwam kreeg ik ook weer wat krachten. Toen was het of alles mij toeriep: Bij mij is het niet! en de engelen in de hemel riepen: Bij ons is het ook niet!
Tot dit besluit kwam ik ook uit Gods Woord en ik dacht, dat het nu alleen nog op genade kon, hoewel ik daar helemaal blind voor was.
Juist op dát ogenblik werd mij toegeroepen: "*Ik ben de Weg, en de Waarheid, en het Leven. Niemand komt tot de Vader dan door Mij*" (Johannes 14 vers 6). Hoewel ik helemaal blind voor dit woord was werd ik wel rustig. Ik had die woorden wel al honderd keer gelezen, maar het was niet voor mij, want ik had te veel en te zwaar gezondigd. Ik dacht dat dit alleen voor Gods kinderen was.
Maar toen kreeg ik een ander woord: *Want de Zoon des mensen is gekomen om te zoeken en zalig te maken dat verloren was* (Lucas 19 vers 10). Toen zag ik direct dat alles wat ik gedaan had, verloren was. Ik kreeg een walging van mijzelf en begon te geloven dat dit een roepende stem van God was. Ik riep: O God, zou er voor mij nog een mogelijkheid tot zaligheid zijn?
Ik dacht dat dat net zo onmogelijk was als dat de zee op dit moment zou uitdrogen.
Toen werd mij ontdekt dat bij God alle dingen mogelijk zijn en mij werd het vriendelijk aangezicht van God getoond en ... mijn ogen gingen open.
Ik werd verslagen in mijn hart en riep uit: O, Heilige Majesteit, ik ben gebonden aan mijn zonden, van het hoofd tot de voeten ben ik daarmee bezet.
Daarop werd ik nog rustiger en mij werd in de weg van het evangelie getoond, dat de Heere Jezus tot mij sprak en mij al de schatten van Zijn volheid, dierbaarheid en algenoegzaamheid toonde. Hij leidde mij zo zachtjes door de Heilige Geest en Zijn Goddelijk licht, in het welbehagen des Vaders, dat in Christus als de Eniggeborene van de Vader, alle volheid van eeuwigheid wonen zou. Om Zijn vermaak te nemen in de mensenkinderen en in het bijzonder om mij te verlossen.

De andere zijde van het recht
O, wat een wonderdoend God en dat voor mij, die mijn hele leven niet anders dan tegenstand geboden had. Ik kon mij niet langer inhouden in dat Goddelijk licht en begon te zeggen: O, mijn Zaligmaker! Want Hij toonde mij niet alleen dat de grote toorn van God voor mij was geblust, maar ook hoe liefdevol Hij nu voor mij was. Niet alleen door te tonen dat Hij de macht had, maar ook Zijn liefdevolle genegenheid tot mij. Hij liet zien hoe het recht Gods, tegen mijn zonden ontstoken, door Christus' verdiensten volkomen voldaan was. Dat recht lag nu in Hem besloten, zodat er niets meer te eisen viel, want Hij had aan het kruis Zijn bloed gestort, waar Zijn hemelse Vader volkomen genoegen in had.
Nu had ik uit genade het recht om alles te kunnen en te mogen eisen, zodat ik uitriep: O liefde zonder vergelijking, het is volbracht, ja voor mij volbracht!

Overgave van de ziel
Nu kon ik mij niet meer inhouden en gaf mij gewillig aan de Heere over, zo onrein, walgelijk en onwaardig als ik maar noemen kan. Mij hart smolt als was voor de hemelse glans. O liefde niet uit te blussen.
Mijn Zaligmaker riep mij nu toe: Ik zal rein water op u sprengen en gij zult rein zijn in Mijn ogen.
O moeder, u weet, toen ik als klein kind de borsten van mijn moeder zoog, hoe uw liefde-armen mij aan uw hart drukten en koesterden, maar het besprengen van het levende water op mijn dorstend hart, was de liefde van God de Vader, in Zijn Zoon, door de Heilige Geest.
Hij wilde als een drie-enig God nu woning bij mij maken en mij troosten met de liefde die in Christus Jezus is, die alle verstand en begrip te boven gaat, die bij uw tere liefde niet te vergelijken is.
De toorn van mijn hemelse Vader is nu niet alleen uitgeblust door de stromen van Christus' volkomen verdienste, maar dat aanbiddelijk drie-enig zalig Opperwezen, roept nu uit: Wij in hem en hij in Ons, en de heilige engelen horen dit altijd aan.

Als ik nu duizend zielen en lichamen had, ik wilde die graag overgeven voor mijn Heere en mijn God. Daar word ik nu dronken en vet gemaakt uit Gods eeuwige liefde en uit de stromen van Zijn wellusten!

Moeder, nu word ik omhangen met de mantel van Christus gerechtigheid en dat niet alleen, want nu word ik ook door dat reine bloed gewassen en geheel afgespoeld. Mijn ziel bezwijkt nu van verlangen naar dat uur dat haast komen zal, dat ik niet meer door dit zaligmakende geloof, maar door aanschouwen zal uitroepen, met al de troongeesten: "*Hem, Die op de troon zit, en het Lam zij de dankzegging en de eer en de heerlijkheid en de kracht tot in alle eeuwigheid*" (Openbaring 5 vers 13b). Amen.

O, wat een heerlijk en dierbaar geloof, daardoor verlies ik mijzelf in mijn drie-enige God. O moeder, u was zo-even nog ongerust en ik prijs uw getrouwheid om mij te waarschuwen voor de listen van die helse vijand. Mogelijk komt er nog wel eens een gelegenheid om van zijn helse listen en bedriegerijen te spreken, maar nu kan ik daar niet van spreken. Kom, maak de Heere met mij groot en laat ons samen Zijn Heilige Naam verhogen!

De harten smelten saâm ineen
Toen smolt ook mijn hart voor God over alles wat ik hoorde en zag. Toen mijn jongen zei: Maak de Heere met mij groot, begreep ik dat hij dit hardop wilde doen en zei daarom tegen hem: Als we thuis zijn, dan kunnen we dit doen, maar we zijn hier in een vreemd huis. Toen zei hij: Ja moeder, zó bedoelde ik het niet, want een stille en zachtmoedige geest is kostelijk voor God.
En zo ging hij nog door om te spreken over de eeuwige liefde van God in Christus, die hij nu ondervond en over de reine gezuiverde wijnen voor al de gekochten des Heeren. En dat nu voor hem, zo'n gruwelijk monster, die de Heere zo lang getergd had. Wat een hoogte, diepte, lengte en breedte van de liefde Gods, die daar is in Christus Jezus. Wat een onderscheid met hen die met een ingebeelde hemel in de afgrond storten.

Hierna vroeg ik mijn jongen wat ik nu zou doen. Hij vroeg mij om een bootje te huren en zo naar huis te varen, want hij voelde dat hij niet kon lopen en ook niet gereden kon worden, omdat het vlees van zijn been afgesneden was.
Als een lamme werd hij in en uit de boot gedragen en hij zei: Zo zal ik ook eens gedragen worden naar het graf, maar mijn ziel zal dan opgenomen zijn door de zalige engelen, die nu al staan te wachten op het bevel van mijn hemelse Vader. Is dat niet wonderlijk moeder?
Ik stemde dit toe en verzocht hem om nu wat stil te zijn, omdat hij vermoeid was. Maar hij zei : O neen moeder, ... *"die Mij belijden zal voor de mensen*", zegt mijn Zaligmaker, "*dien zal Ik ook belijden voor Mijn Vader, Die in de hemelen is* " (Matthéüs 10 vers 32), want de satan heeft nu geen vat meer op mij.

De listen van de satan
Nu zal ik u van zijn listen vertellen en van mijn boos en verdorven hart.
Toen we met het schip nog niet aan land waren blies hij mij in, dat ik wel meende dat ik met God verzoend was, maar hoe kan dat als je tegen de zin van je ouders weggegaan bent? Ze zijn daarom boos geworden, ook de predikant en je vrienden.
Ik moest dit toestemmen en verstomde op die tijd en kon niet anders dan antwoorden met tranen en zuchten die diep uit mijn hart kwamen. Totdat de Heere door Zijn Geest en genade mij toeriep: "*Vreest niet voor degenen die het lichaam doden, en daarna niets meer kunnen doen*" (Lucas 12 vers 4).
Ook werd me wel eens afgevraagd of ik nog in haat tegen mijn ouders en vrienden was. Maar op dat ogenblik kon ik met een hartelijke bereidheid 'neen' zeggen. Om dit te bevestigen kon ik van mijn bloed wel af laten tappen, als ik het daarmee bewijzen kon.
Ook werd ik wel eens gewezen op de anderen die op het schip waren en die mij veel smarten aandeden, zodat ik met een biddend hart voor die arme onwetende mensen kreeg te zuchten of

de Heere hen in het hart wilde grijpen en hen wilde bekeren. Dan verdween de satan en werd hij een leugenaar bevonden.

Toen het op een ander keer erg gestormd had en de zee tot bedaren was gekomen, zodat de angst onder het volk weer over was, toen begonnen dezelfde personen weer te vloeken. Ik beefde ervan en viel in het verborgen op mijn knieën om voor hen te bidden: "*Vader, vergeef het hun; want zij weten niet wat zij doen*" (Lucas 23 vers 34).
Toen blies de satan mij in, dat wanneer ik een kind van God was, ik die mensen eerst zou hebben gewaarschuwd. Zie hier zijn list, maar geloofd zij de Heere, Die mij uitgeholpen heeft. Gelijktijdig mocht ik mezelf afvragen of het vloeken mij niets deed of dat het mijn hart deed beven. Ik mocht weten dat het dit laatste was.
Toch bleef de duivel vragen waarom ik ze dan niet bestraft had. Toen werd ik door de Heere erop gewezen dat ik dit dikwijls met een biddend hart gedaan had, maar dat ze nog bozer geworden waren. Ze hebben wel gedreigd mij overboord te werpen.
Mij hart begon wel eens te smelten en dan kroop ik in een hoek om voor mijn vijanden te bidden. Ze zochten toen wel eens naar mij, maar konden me niet vinden, omdat de Heere hen met blindheid geslagen had. Ik hoorde hen ook wel eens zeggen: Laat die jonge hond maar liggen, en ze gingen verder.
O moeder, ik zou nog meer kunnen vertellen maar dat kan ik nu niet doen, omdat mijn hart verblijd is. Die aanvallen van mensen heb ik bij u niet te verwachten en mijn tijd is mogelijk maar zeer kort.

4.5 Weer thuis gekomen

Toen we thuis kwamen werd eerst de dokter geroepen om naar zijn been te kijken. Toen hij het been zagen schrok hij en zei dat er niets meer aan te doen was en dat het been direct afgezet moest worden.
We waren allen hierover aangedaan, maar mijn zoon niet. Hij vroeg om wat eten en drinken om niet te bezwijken. Niet van de mededeling van de dokter, want door genade kon hij dat verdragen. Daarna begon hij eerst zijn vader, broer en zussen aan te spreken. Hij begon met op te merken dat hij, hoe onaangenaam hij er ook uitzag, toch meende te merken dat hij welkom bij hen was. Ze riepen toen allen: O ja, met het gehele hart!

Liefde tot zijn vader
Toen begon hij tot zijn vader te spreken, over de tere zorg en liefde die hij op dit ogenblik nog van hem kreeg. Hij zei verder: Hoewel ik het zo verzondigd heb, ben ik erom verlegen om uw vaderlijke toegenegenheid nog te mogen ondervinden, hoewel ik de jongste en de onwaardigste van de kinderen ben. Ik wil u niet verontrusten, maar mijn tijd zal mogelijk maar kort zijn en op het laatst zal ik mogelijk niet meer kunnen spreken.
Toen zijn vader begon te schreien zei hij: O vader schrei niet om mij, want ik ga haast heen naar een plaats die mij bereid is in de hoogste hemelen. Dat ik het geluk eens mocht krijgen om ook u daar te zien, dat zou voor u en mij de blijdste dag zijn. Maar om u daarmee te troosten, dat kan en mag ik niet, voordat ik weet dat uw voeten gezet zijn op de weg naar de hemel. Wat zegt nu uw hart, weet u wat het is om midden in de dood te liggen, zonder handen en voeten te zijn, al het uwe uit te blazen en zo uw eigen leven te verliezen en dat buiten uzelf in de Middelaar terug te vinden? Wat antwoordt mijn lieve vader hierop?
Omdat zijn vader niet anders kon dan schreien, vroeg hij, of hij zo weg moest gaan zonder dat hij wist waar zijn vader ontroerd over was.
Toen zei zijn vader, dat zijn tranen over hem waren omdat hij er zó uitzag. Maar zijn antwoord was: Ween niet over mij. Maar dat het God behaagde u te doen schreien over uzelf, over uw

zonden en de scheiding met God. Anders gaat u voor eeuwig verloren. Ik kan u niet helpen, maar ik wens dat u zien en geloven mocht. Nu zegt de Zaligmaker nog: "*Och, of gij bekendet, ook nog in dezen uwen dag, hetgeen tot uw vrede dient*" (Lucas 19 vers 42). O mijn vader, u moet u schuldig kennen, voordat u door God vrijgesproken wordt.
Hierop sprak mijn zoon: O hoge en heilige Majesteit, het zij niet kwaad in Uw ogen, dat ik, gering en arm miertje, U ootmoedig aanbidde. Indien het wezen kan, dat nog een zucht van een arm schaapje, die U Zelf tot Uw kudde gebracht hebt, door U verhoord wordt. Doe nu o God, zoals het goed is in Uw ogen.

Ook de broer en zussen
Zo ging hij tot onze verwondering door tot twaalf uur in de nacht. Toen vroeg ik hem of hij niet wat wilde rusten, maar hij zei: De Heiland zei tot Zijn discipelen: "*Kunt gij dan niet één uur met Mij waken?*" (Matthéüs 26 vers 40b). O moeder, kunt u ook niet een uurtje met mij waken? Toen antwoordde ik: Ik wilde wel met je sterven.
Mijn zoon ging verder en zei dat zijn tijd maar kort zou zijn en dat hij nog een zucht had voor zijn broer en zussen.
Ik heb tot mijn blijdschap gezien en ondervonden dat ik bij allen welkom ben. O, kon ik nu mijn bloedend hart laten zien van liefde tot jullie allen. Hoewel ik de jongste ben en de onwaardigste, moeten je me niet kwalijk nemen, dat ik je nog ernstig wil waarschuwen.
God vraagt het van ons allen: "*Ken Hem in al uw wegen, en Hij zal uw paden recht maken*" (Spreuken 3 vers 6). Hoewel we onze oren sluiten en wij door onze blindheid niets zien, is het een wonder dat God niet ophoudt met ons heil te zoeken.
Zijn broer en zussen konden hem niet antwoorden omdat ze allen tot tranen toe bewogen waren. Dit was voor hem een reden om te zeggen: Treur niet over mij, maar wat is het antwoord tot de hoge God? Nadat hij ze allen Gods zegen toegewenst had, zijn ze naar bed gegaan, diep onder de indruk van wat ze gehoord en gezien hadden.

Zijn been afgezet?
De volgende morgen, werd zijn gebed al vroeg weer gehoord. Het was uit de diepte van zijn geringheid en onwaardigheid, maar wel zó vol geloof, dat ik diep verlegen en beschaamd was over Gods rijke genade.
Hij was blij dat alles nog goed was en dat bij zulke onwaardige zondaars. Hij zei: O God, mijn beenderen loven U en al wat in mij is, looft den Heere. Mijn ziel, vergeet toch niet één van Zijn weldaden. O, dit kan ik niet uitdrukken, want mijn hart is overstelpt.
Daarna kwamen de doktoren om zijn been, onder aan de knie, af te zetten.
Ze vroegen hem hoe het was en of hij geen zware pijn leed. Daarna lieten ze hem weten dat het beter was, een korte heftige pijn te hebben, dan altijd pijn te lijden.
Toen zei mijn zoon: Indien het Gods wil was, dan zou ik graag mijn beide benen laten afzetten, maar nú is het Zijn wil niet en daarom mag het zieke been er ook niet af.

Met twee benen in het graf
De dokters dachten dat het uit angst voortkwam en zeiden: We meenden uit je eigen woorden opgemerkt te hebben dat je toch moediger was." Dat was voor hem een reden om te zeggen: "Dan hebt u mij niet begrepen, want ik héb daar geen angst voor, maar u zult later erkennen dat ik de waarheid gesproken heb. Ik zal hier niet lang meer zijn en zal dan met beide benen in het graf gelegd worden.
De Heere is zo onbeschrijfelijk goed voor mij, dat Hij mij nu en dan een voorsmaakje te proeven geeft van het hemelse Kanaän. Dan is het alsof mij afgevraagd wordt of ik niet liever gezond en fris zou willen zijn in mijn korte levenstijd. Maar ik begeer dat niet, vanwege de vreugde die ik dan in mijn hart mag voelen en dan heb ik geen pijn en smart. Mij ziel is verlangend om ontbonden te wezen en met Christus te zijn, want dat is zeer verre het beste. Daarom vrienden, doet geen moeite want dit is van de Heere.

De doktoren waren ermee verlegen en vroegen of ze dan zijn been ook niet mochten verbinden. Dit liet hij wél gewillig toe. Toen ze wilden vertrekken lieten ze weten dat ze de andere dag weer zouden komen en dan zou de patiënt mogelijk andere gedachten hebben.
Maar mijn zoon antwoordde: Ik weet niet wat dan de wil des Heeren zal zijn, maar ik weet wel dat de tijd zal komen dat we allen voor de rechterstoel van Christus gesteld zullen worden, om dan voor eeuwig gevonnist te worden. Als we Hem tot een Voorspraak gekregen hebben, zullen we voor eeuwig gelukkig zijn. Maar ik zal nog even want anders vertellen. Toen wij op het schip waren, wilden de doktoren daar ook mijn been afzetten, maar ik vond ook toen geen vrijheid om toestemming te geven. In die tijd was er een wond aan mijn scheenbeen, die begon te zweren. In de vreselijke pijn die ik toen had, moest ik God rechtvaardigen, want het was mijn straf. Ook brak de pest op het schip uit en het grootste deel van de mensen stierf. Doordat ook de doktoren stierven, is er door ondeskundigen in mijn been gesneden en gekerfd, wat veel pijn veroorzaakte. Maar achteraf mocht ik zeggen dat het alles ten goede meegewerkt heeft.

Gezicht op het kruis
In ondragelijke pijnen, toen ik meende te bezwijken, riep ik tot God om hulp. Hij verhoorde mij, door Zijn licht voor mij te doen vallen op een gebonden en aan het kruis geklonken Middelaar, Die Zijn dierbaar bloed voor mij vergoten had en mij daardoor van de eeuwige pijn verlost heeft, Die mijn zonden uitgewist en in alles voldaan heeft.
Toen was het alsof mij gevraagd werd, of ik mijn been hiervoor wilde verliezen. Mij hart was hierdoor verzwolgen en zei: O neen! Tot bevestiging hiervan voelde ik geen pijn, het was of mijn been in rozen lag, vol van geur en mijn hart sprong op van vreugde. Toen wilde ik mijn been voor heel de wereld niet meer missen.

Bij het weggaan waren de chirurgen tot tranen toe bewogen en wensten hem veel sterkte toe. Vijf weken lang zijn ze elke dag geweest om het been te verbinden, maar ze spraken niet meer over afzetten!

'k Schrik niet
'k Beef niet
Vrij van banden
Daar die handen
Zijn doorgraven
Die voor mij de losprijs gaven!
(F.A. Lampe)

De predikant op bezoek
Ook de predikant kwam mijn zoon opzoeken. Met schaamte begon mijn zoon met hem te spreken, over de liefde en de lessen die hij van zijn predikant gekregen had. Ook bedankte hij hem hartelijk hiervoor, maar moest met berouw bekennen, dat hij er niet naar geleefd had.
Maar hij kon het niet nalaten om ook gelijk te spreken over het voorrecht van de vergeving van zonden, door de dure prijs van Jezus Christus en het eigendom te mogen zijn van een drie-enig verbonds-God. Om Hem tot in eeuwigheid de eer en de dankzegging toe te brengen. Zolang hij hier nog was, was het zijn grootste blijdschap om van zijn Verlosser te spreken.
De predikant was zo verbaasd dat hij eerst niet wist wat hij moest zeggen. Hierop begon mijn zoon erover dat hij, ook op het schip, dikwijls met veel liefde aan hem gedacht had.
Toen zei de predikant dat hij bang was dat hij zich te veel zou vermoeien.
Hierop antwoordde mijn zoon: O nee, hoe meer ik van de Heere spreek, hoe sterker ik me voel. Daarom wil ik toch nog enkele woorden spreken. U weet dat ik veel uit Gods Woord wist, maar mijn gedrag kwam daar niet mee overeen. Ik deed dikwijls beloften om mijn leven te beteren, maar daarna werd het nog veel erger met mij.

Toch werden mijn zonden mij weer voor ogen gesteld en viel ik weer voor God neer en betreurde mijn zonden, maar de hemel was niet te bewegen. De Bijbel werd een gesloten boek en ik werd zo arm, blind en naakt gemaakt, dat indien de hemel met één zucht te verdienen geweest zou zijn, ik voor eeuwig daarbuiten zou moeten blijven. Mijn hoop was nu afgesneden en ik was waardig voor eeuwig verstoten te worden.

Ogenzalf
O dominee, toen mijn hart dat toestemde, kwam de vinger van Gods Geest en bestreek Hij mijn ogen met ogenzalf en diezelfde vinger wees mij op de opgehangen Bloedbruidegom. Die was blank en rood en werd voor mij zo begeerlijk, dat ik mijzelf verloor en mij, geheel zoals ik was, aan Hem overgaf.
Daar werd ik niet alleen gereinigd en geheel gezuiverd, maar wij gingen daar een huwelijksverbond aan voor de tijd en de eeuwigheid. Wij werden het eens en zullen dit voor eeuwig blijven. De zegels van het Boek werden geopend en ik zag en geloofde dat de beloften, voor mij, in Christus ja en amen zijn. Zijn liefde gaat alle liefde te boven en Hij heeft beloofd dat Hij nooit meer op mij en al de Zijnen toornen of schelden zal.
Zo is er voor mij geen zaliger voorrecht, dan dat mijn hart gebonden is en dat ook de hellemacht met al haar tegenstand voor mijn Heere gebonden ligt en dat mijn hart dan stil op Hem mag wachten en de stromen uit Zijn volheid gewaar worden.

De predikant had met alle aandacht naar hem geluisterd en wenste mijn zoon alle hulp en ondersteuning van God toe. Toen kuste hij hem en nam afscheid.
Daarna keerde mijn jongen zich naar mij toe en zei: O moeder, ik verlies nu mijn hart, mijn ziel zinkt weg in verwondering, "*... want wij zullen Hem zien gelijk Hij is*" (1 Johannes 3 vers 2b).

Zijn vroegere vrienden
Daarna vroeg hij naar zijn vroegere vrienden, omdat die zo na aan zijn hart lagen en hij, vóór hij stierf, zijn hart nog wilde ontlasten.
Toen ze binnen kwamen begon hij erover toe praten hoe ze met elkaar de weg der zonde en des verderfs gelopen hadden, maar, zei hij: De Heere heeft mij eraan ontdekt en mij ervan verlost. O mijn vrienden, zijn jullie ook al van de brede weg der hel verlost en op de smalle weg naar de hemel gebracht?
Ze stonden allen met tranen in de ogen en konden niet antwoorden en mijn zoon ging verder met zijn waarschuwingen. Maar ook zei hij: Wanneer er iemand van jullie zich geheel verloren ziet en van alles afziet, dan is Gods hulp dichtbij. De Heere ontferme Zich over jullie allen.
Toen hij van iedereen afscheid nam zei hij nog: Haast ga ik heen naar het huis hierboven, een huis niet met handen gemaakt, maar eeuwig in de hemelen.
Toen ze weg waren wilde hij graag alleen zijn.

4.6 Het einde van de strijd

De laatste nacht van zijn leven is hij nog zwaar bestreden. Wat een zware strijd was dat voor hem.
Maar, waren er in de nacht nog tranen, diezelfde morgen overwon hij door de Heere met gejuich. Hij vertelde dat de Heere hem toeriep: *"Ben Ik een God van nabij, spreekt de HEERE, en niet een God van verre? Zou zich iemand in verborgen plaatsen kunnen verbergen, dat Ik hem niet zou zien? spreekt de HEERE; vervul Ik niet de hemel en de aarde? spreekt de HEERE?*" (Jeremia 23 vers 23-24). *"Zou Ik het zeggen en niet doen, spreken en niet bestendig maken?*".
Christus is niet alleen een verse, maar ook een levende weg. O, ik, arm gering stofje, begon te wankelen door de geweldige pijnen en de vrees voor de dood en vroeg me af of mijn ondervinding niet een inblazing van de satan geweest was, of een inspanning van mijn hart met een

verlicht verstand. Ik begon te twijfelen en te wankelen, maar toen was het Gods tijd om mijn ogen te openen voor de listen van de duivel, maar ook voor de trouwe verbonds-God, dat al Zijn beloften, in Christus, ja en amen zijn.
In dat licht verfoei ik mij in stof en as en ben ik maar een arm gering schaapje, dat toch door het geloof en de liefde mijn Heere Jezus hier in het begin en straks onafgebroken zal aanschouwen en Hem voor eeuwig genieten.

En ná een eeuwig zien
Zal ons het eeuwig zien
Van Hem nog niet verdrieten.
(*Eeuwigheidslied* van W. d' Orville)

Hier begin ik mijn geest al te verliezen en voel ik de dood naderen. Maar moeder, treur maar niet over mijn heengaan, want ik ga naar mijn vaderland hierboven.
De satan, die als een briesende leeuw rondgaat, ligt nu aan de ketting en ik geloof dat hij geen stap tot mij kan naderen om mij te kwetsen zonder de wil van mijn God.

Bezwijken van verlangen
O moeder, nu maakt de Heere Jezus mij steeds leger van mijzelf en vervult Hij mij met de stromen van Zijn Goddelijke wellusten. De liefdesvolheid van de Heere Jezus is sterker dan de dood, ja harder dan het graf. Die overwint de wereld en doet de ziel bezwijken van verlangen naar dat uur, dat nu haast komen zal. Mijn hart juicht in mij en springt op in mijn Zaligmaker. Hij zendt de Trooster in mij, Die mij verkwikt, zodat mijn lichaam niets meer nodig heeft. Waar zal ik heengaan voor die Geest?
Klim ik opwaarts, de hemel is van mij, en daal ik nederwaarts, de aarde en de zee is van mij, met al hun volheid.
Nu geniet ik in alles een stille vrede met een drie-enig Goddelijk Wezen.

Nu word ik ingeleid in de liefde van de Heiland. Hij moest uit een onreine, maar zuivere maagd geboren worden, om al dat onreine in mij te verbannen. Hij moest liggen in de beestenkribbe en werd verdreven en verjaagd van de ene plaats naar de andere, als een veldhoen op de bergen. Hij had niets om het hoofd op neer te leggen.
O, liefdevolle Middelaar en Helper in tijden van benauwdheid, als ik niets heb waar zich mijn hart op kan verlaten, dan doet U mijn hart in U nederliggen en daar rust ik zo veilig en zo heilig. O God, dat U dit mij bereid hebt! Een wonderlijke liefde, die zo ver gaat dat de macht van de hel die niet zal kunnen uitblussen.
Hij liet Zich binden als een Lam, om het werk van de verlossing uit te voeren en dat heeft Hij vrijwillig op Zich genomen, om onwillige zondaren vrijwillig te maken.
O, dat woord "*het is volbracht*" dat kan nooit geheel begrepen worden door de uitverkorenen en in het bijzonder niet door mij. Nu moet ik uitroepen: "*Daarom, hoe kostelijk zijn mij, o God Uw gedachten; hoe machtig veel zijn haar sommen!*" (Psalm 139 vers 17).
O moeder, mijn Heiland leert en onderwijst mij nu. Hij geeft mij raad en Zijn oog is op mij. Hij zal mij helpen in het uur van de dood, want in mij is geen kracht.
Het was of ik zo ging sterven, maar het kon nog niet, de liefde van Christus is de banier over mij. O help mij nu loven, maak de Heere met mij groot en laat ons samen Zijn Naam verhogen. Al mijn beenderen zullen de Heere prijzen in de wederoprichting van alle dingen.
Nu moeder, laat mij nog wat stil liggen en ik zal u roepen als ik heenga.

Nog één uurtje
Toen lag hij enkele uren stil en riep mij daarna. Hij zei: Nu ga ik heen, maar heel anders dan toen ik naar zee ging; wees nu blij met mij en verlang er niet naar om mij nog langer hier te houden. Nog één uurtje en dan niet meer. Help mij om God te loven.

O, dat al mijn leden tongen waren om mijn Verlosser nu al de eer, de roem en de dankzegging toe te brengen. Nu staan de zalige troongeesten daar al te wachten om mij te brengen in Zijn troon. Zij zullen met mij, Hem het "driemaal heilig" toebrengen, waar geen nacht meer wezen zal, zoals hier.

Moeder ik neem nu afscheid van u met een heilige kus, voordat de dood mij overvalt en ik niet meer zal kunnen spreken. Roep nu ook mijn vader, broer en zussen.
Toen ze kwamen hebben ze hem allen afscheid gekust, wat met veel aandoening gepaard ging. Hij zei toen nog : Wees maar rustig. O, dat nu al het volk van God hier was, dan zou ik het toeroepen: "*Komt, hoort toe, o allen gij die God vreest, en ik zal vertellen wat Hij aan mijn ziel gedaan heeft*" (Psalm 66 vers 16). Ja, wat Hij nog doet; helpt dan nu allen die helpen kunt en looft de Heere, onze zielen!
O dood, kom in en snijd mijn levensdraad af opdat ik eeuwig bij U mag wezen, om U dat lieve zalige Wezen altijd te zien!
Moeder, nu voel ik dat ik heenga. Vader, moeder, broer en zussen, voor eeuwig het goede toegewenst.
Mij tong kleeft aan mijn gehemelte, haast u, laat af en laat los. O mijn Heere Jezus, in Uw handen beveel ik mijn geest. Amen.
Zo blies hij zijn laatste adem uit en hij was niet meer.
Hij was ruim zestien jaar oud toen hij overleden is.

Wanneer dit tijdsgordijn,
Zal weggeschoven zijn
Van voor de heil'ge schaar,
En dat het hemels licht
Hun geven zal gezicht
Om te beschouwen daar
Jehova's wezen aan,
En in die zee te baân (baden)
Van Zijn oneindigheden,
Dan zal 't God-dorstend volk,
Gezonken in die kolk,
Eerst wezen recht tevreden.

(*Eeuwigheidslied* van W. d' Orville)

4.7 Naschrift

Het was ongeveer een jaar na het overlijden van mijn zoon, dat er een bemanningslid van het schip kwam, met de gedachte om mijn zoon op te zoeken.
Toen ik vertelde dat hij er niet meer was, schrok hij en zei: "Dan is hij zeker in de hemel, want hij heeft op het schip veel moeten lijden en uitstaan. Was hij niet op het schip geweest, dan waren we allen zeker verdronken."
Hij vertelde dat eerst de pest op het schip uitgebroken was en er zoveel aan deze ziekte overleden waren, dat er haast niemand van de bemanning meer overgebleven was.
Daarna waren ze in zo'n zwaar onweer terecht gekomen, dat ze dachten te vergaan. Mijn zoon werd met zijn zieke been naar de andere passagiers gezonden en zong daar hardop, want hij was toen niet meer gebonden maar voelde zich vrij. Ook bestrafte hij de vloekers die er waren. Men had echter een hekel aan hem en hij werd erg bespot. Ze wierpen hout en allerlei vuil op hem, hoewel hij goed voor hen was.

Hij ving altijd regenwater op en bewaarde dat voor de zieken en als er nood was ook voor de anderen.

Als het noodweer werd, dan sprak hun geweten en ze vroegen hem om vergeving. Ze wilden water kopen voor zilveren gespen en tabaksdozen en dergelijke. Maar hij gaf het water weg, met de vermaning om ook zo begerig te zijn naar het levende water.
Ook moest hij als het noodweer was een gebed voor hen doen. Werd het dan nog wat erger, dan kreeg hij de schuld, omdat ze zeiden dat hij daar om gebeden had. Ze dreigden hem dan in de zee te werpen.
Zo heeft hij veel geleden op het schip, maar hij was biddende dag en nacht. Ook leed hij van zijn ziek been, waar al dikwijls in gesneden was. Als ze het wilden afzetten stond hij het hun niet toe, hij was in die tijd vol van blijdschap in zijn God.
Hij wees de anderen altijd op hun plicht als schepselen van God.
Nu is hij in de hemel en verheerlijkt God voor eeuwig!"

Wanneer samengesteld?
Het oorspronkelijke geschrift is in het jaar 1772 geschreven. De reeds eerder genoemde persoon uit Rotterdam heeft het, wellicht met hulp en medeweten van zijn reisgenote, de moeder van die jongen, opgesteld en gepubliceerd.

In het begin van deze geschiedenis wordt de naam van ds. J. Beukelman genoemd. Ongetwijfeld had hij zelf kennis met hem gemaakt tijdens het verblijf van de predikant in Rotterdam. Hij stond daar slechts anderhalf jaar (1749-1750). In 1750 verhuisde hij naar Den Haag, waar hij in 1757 overleden is. Hij was toen slechts 53 jaar.

De Rotterdammer vertelde verder dat hij onder de preken van ds. Ten Dam veranderd is. Dit moet dan ds. Bernardus ten Dam geweest zijn, die van 1734 tot 1755 te Rotterdam stond en daar in 1759 is overleden.
Voorzichtig kan verondersteld worden dat de geschiedenis plaats vond tussen 1755 en 1760 en de ontmoeting op het beurtschip bij Hellevoetsluis enige tijd daarna.

Waarschijnlijk was de jonge Oostindiëvaarder aangemonsterd op een schip van de V.O.C., die in die jaren nog op Indië voer. De levensomstandigheden aan boord waren dikwijls erbarmelijk. Mede daardoor brak ook regelmatig de pest uit, wat dikwijls veel mensenlevens kostte.Ook was er een strenge tucht en de strafmaatregelen waren soms wel wat barbaars. Het gebeurde regelmatig dat er muiterij op het schip uitbrak, door allerlei voorvallen. Maar ook vielen ze soms in handen van piraten, die de zee toen onveilig maakten.
In die jaren was er van de dagelijkse godsdienstplichten niet veel meer overgebleven. Honderd jaar daarvoor werd er op de schepen nog dikwijls een gezagvoerder aangetroffen die de bemanningsleden voorging in het houden van godsdienstoefeningen.
Toch werden er ook daarna op de schepen dikwijls wel een of meer gevonden die de Heere vreesden, of die door de Heere werden opgezocht als ze op zee verbleven, zoals ook in het bovenstaande is weergegeven.
Gods opzoekende zondaarsliefde is hier zo helder, dat er niet aan getwijfeld hoeft te worden of dit het zuivere werk des Heeren geweest is, in die zestienjarige jongen.

Bron: *Een waar en echt verhaal van Gods vrije genade in den Heere Jezus Christus, bewezen aan een jongeling op zijn reize naar Oost-Indiën*, z.j.

4. Cornelis Kerkhoven (eind 17e eeuw)

Wat goeds voor de Heere in gevonden

Het was in de tweede helft van de zeventiende eeuw, in Middelburg, dat er in het gezin van Jacob Kerkhoven en Janneke Jacobs een jongetje geboren werd. Ze noemden dit kind Cornelis. Het ventje was nog heel jong toen zijn vader overleed en zijn moeder achterbleef met behalve Cornelis, nog een broertje en twee zusjes.

Een leergierige jongen

Toen Cornelis nog in de wieg lag viel het al op dat hij in alles zo vlug was. Hij was nog maar drie jaar toen hij het Onze Vader en ook andere verzen en gebeden die hij geleerd had kon opzeggen. Zijn moeder was ijverig in het onderwijzen van haar kinderen, maar ook zijn oudste zus onderwees haar jongste broertje.
Op zijn vierde jaar was Cornelis rijp voor de school, waar hij na ruim een jaar al zoveel vorderingen gemaakt had dat hij kon lezen en ook al heel netjes kon schrijven.
Daar hij op school de andere kinderen in leren overtrof, werd hij al vlug het voorwerp van plagerijen. Dikwijls werd hij besmeurd met slijk en uitwerpselen van beesten, die in die tijd in grote aantallen op de straat liepen.
Hij werd niet boos maar verdroeg geduldig wat hem werd aangedaan. Hoewel zijn lichaam zwak en ziekelijk was, was zijn geest vlug en helder.

Ook toen hij nog heel jong was, was er geen kerkdienst die hij verzuimde en ook op de catechisatie was hij altijd aanwezig. Ook daar maakte hij zoveel vorderingen dat de predikant dikwijls vol verwondering over hem was.
Hij was nog maar acht jaar toen hij de hele samenstelling van een gehoorde preek kon navertellen. Ook hierin kwam uit dat hij niet alleen een sterk geheugen had, maar ook een hartelijke begeerte om in deze dingen bezig te zijn.
Wanneer de school uitging liep hij naar huis om daar zijn tijd door te brengen met het lezen in de Bijbel of een ander goed boek. Cornelis had er geen behoefte aan om met andere kinderen te spelen.

Veel geplaagd

Er kwam nog een reden bij waarom hij niet veel op straat gezien werd. Wanneer hij op weg was om een boodschap te doen of iets dergelijks, dan werd hij al spoedig gezien, waarna het plagen en schelden weer begon.
Met het ouder worden werd dit er niet beter op. Hij was twaalf jaar toen hij op een avond uit de catechisatie kwam en naar huis liep. Hij werd toen tegengehouden door een groep leeftijdgenoten, die hem niet alleen uitscholden, maar ook vastgrepen en besmeurden met vuil van de straat. Deze keer maakten de jongens het wel erg bont, want een van hen gooide van een korte afstand met een steen naar Cornelis. De steen trof op een gevaarlijke plaats zijn hoofd.
Niet alleen door de pijn, maar ook door een wond die veel bloedverlies veroorzaakte, zakte hij in elkaar en bleef op de grond liggen. Twee mannen zagen dit en liepen er naar toe en hebben Cornelis naar huis gedragen, waar zijn moeder hem met een tedere zorg omringde.
Maar hoe goed de verzorging van zijn moeder en de anderen ook was, hij ging achteruit. Hij kreeg wondkoorts, wat de ziekte verergerde. Omdat hij toch al niet zo sterk was, kon hij nu niet meer van bed komen.

Ds. D. Hoornbeek

Cornelis vroeg aan zijn moeder of ze de predikant wilden inlichten dat hij ziek was. Het duurde niet lang of zijn geliefde predikant ds. Hoornbeek kwam de zieke jongen opzoeken.
Direct zei de predikant: "Wel Cornelis hoe gaat het ermee, want ik merk dat je heel zwak bent?"

De jonge lijder probeerde zich wat op te richten en sprak, tot verwondering van zijn huisgenoten: "Hoe zou het met mij wezen? Ik zoek me te bereiden op het sterven en zeg met de apostel Paulus "*Ik sterf alle dagen*", wat me nu elk uur voor ogen staat. De wond in mijn hoofd doet me erg verzwakken en maakt mijn lichaam ziek, maar mijn hart is bereid.
Mijn ziel en lichaam zijn met elkaar verbonden, zodat ik met het lichaam bijzonder aan mijn moeder, mijn zusjes en mijn broer gehecht ben, maar mijn geest drijft mij naar de Allerhoogste toe.
Met David kan ik zeggen: "*HEERE, maak mij bekend mijn einde*" (Psalm 39 vers 5a) en met Mozes: "*Leer ons alzo onze dagen tellen*" (Psalm 90 vers 12a).
Dat heb ik, o Heere van U verzocht, nu het schijnt dat het tellen van de dagen veranderd is in het tellen van de uren.

O dominee, de wond aan mijn hoofd en de wond van mijn ziel verlangen ernaar om genezen te worden door de geestelijke Barmhartige Samaritaan. Ik ben op de weg van het aardse Jericho in de handen van moordenaars gevallen, maar ik zie Hem komen, Die mijn ziel en lichaam zal reinigen en genezen met Zijn dierbaar bloed. Ja, mijn ziel is zo aan Hem verbonden, dat niemand dit zal kunnen scheiden."
Daarna deed ds. Hoornbeek een hartelijk gebed, dat Cornelis met zoveel ijver en aandacht nasprak, dat bij al de aanwezigen de tranen in de ogen stonden.

Liefde tot God
Daarna kwam de dokter hem bezoeken, om zijn hoofdwond te verbinden, niet wetende dat dit de laatste keer zou zijn. Ds. Hoornbeek, die steeds bij de jonge lijder gebleven was, vroeg hem daarna: "Cornelis, drukken de zonden je niet?"
De jongen antwoordde: Ja, maar mijn innerlijke vreugde is zó groot, in het opklimmen tot God, dat ik de hemel geopend zie en Jezus Christus aan de rechterhand van mijn hemelse Vader."
Daarna draaide hij zich om en zag zijn lieve moeder, zijn broer en twee zusjes zó bedroefd in tranen neerzitten, dat hij zelf ook bewogen werd.
Hij sprak ze echter aan: "Mijn lieve moeder, waarom benauwt u mijn hart met tranen? God zal er Zelf in voorzien, want ik moet toch eenmaal door Gods voorzienigheid van u scheiden. Bedenk steeds dat u nog een Vader in de hemel hebt, die u beter dan ik kan helpen. Hij is een God, een Man en Vader van weduwen, vertrouw op Hem en Hij zal u niet verlaten.
God heeft u ook mijn zussen en broer tot troost nog overgelaten. Van hen hoop ik dat Hij ze in geloof en deugd zal doen toenemen, zoals de olievaten bij de weduwe van Zarfath. Houd Hem steeds voor ogen met vertrouwen. Ik ga nu heen naar die plaats waar ik u ook zal verwachten.
Mijn zwakheid is nu groot en daarom kan ik niet veel meer zeggen, maar overdenk steeds mijn woorden, die ik vroeger steeds met u en met de anderen besproken heb. God zal u kracht geven en blijdschap en zal ook de tranen van uw ogen afwissen, die u om mij laat.
Het beste wat ik u nu kan aanwijzen is het steeds wandelen in Gods wegen en het onderhouden van Zijn geboden.

En liefde tot elkaar
Ook mijn lieve zussen en broer, wees steeds aan moeder gehoorzaam. Bedenkt steeds dat, hoewel we geen vader meer hebben die ons kan straffen, er een Vader in de hemel is Die alles ziet en ons daarnaar zal vergelden. Troost en versterkt moeder, opdat ze met blijdschap jullie Godsvrucht en geestelijk leven mag zien. Ik bid u, hebt elkaar hartelijk lief en laat Gods vreze en vrede in de harten wonen. Zo zal de zegen des Heeren over u steeds bloeien.
De Heere zegene u samen tot lof en prijs van Zijn heilige Naam. Draagt nooit enige haat in uw hart tegen de jongens die mij dit aangedaan hebben, maar vergeeft hun deze misdaad, zoals ik het hen ook vergeven heb, uit de grond van mijn hart. Tevens ook hopende dat Jezus Christus onze misdaden zal vergeven en ons genadig zal zijn.

Nu, mijn lieve moeder, zusters en broer, onthoudt mijn woorden want mijn tijd is haast voorbij en ik ben nu van alle wereldse dingen los. Mijn hart wil nu tot God spreken; volhardt nu voor mij te bidden."

Laat de kinderkens tot Mij komen
Alle omstanders waren tot tranen bewogen. Zo ook de predikant, die sprak: "Mijn zoon Cornelis, je bent nog jong en zwak, maar toch geoefend in Gods Woord en de Heere komt je innerlijk zo te versterken dat je nu al los van de wereld bent."
Hierop antwoordde Cornelis: "Dominee u weet ook wel dat onze Heere Jezus zei: "*Laat de kinderkens tot Mij komen en verhindert ze niet, want derzulken is het Koninkrijk Gods*" (Markus 10 vers 14b). Dat is mij een zoete troost, waar ik op steun en die mijn hart gerust stelt. God is mijn Leidsman en een Lamp op mijn wegen.
Zonder Hem hebben we niets en we zullen moeten weten wat het is om wettig tegen de wereld te strijden, voordat wij gekroond worden. Het lijden in deze wereld is niet te vergelijken met de heerlijkheid die aan ons geopenbaard zal worden.
David sprak over het vermoeien van zijn wonden en over het stinken van zijn etterbuilen."
Toen sloeg Cornelis zijn ogen naar de hemel en zei: "Heere, wijs mij Uwe wegen, die Gij wilt dat ik zal bewandelen. Heere laat mij komen in het huis waar U bekend bent, want Uw woningen zijn liefelijk.

Hoe lieflijk, o Heer en hoe rein
Zijn Uwe woningen niet klein;
Lustig zijn z' en schoon bovenmate.
Mijn hart verlangt met allen zeer,
En zucht naar Uwen tempel, Heer!
Mijn ziel en lijf in dezen state
Zijn in den waren God verblijd,
En zeer verheugd tot dezen tijd."
(Psalm 84:1, berijming Datheen)

Begeerte om ontbonden te zijn
Daarna zei Cornelis: "De Heere Jezus is heengegaan om mij een plaats te bereiden, want Hij heeft mij liefgehad van voor de grondlegging der wereld. Ik heb begeerte om ontbonden te zijn en met Christus te wezen, want wie gelooft in Hem Die Christus gezonden heeft, die komt niet in de dood, maar gaat door de dood in het eeuwige leven."
Daarna draaide hij wat met zijn hoofd en vroeg welke dag het was. Daarop werd hem geantwoord dat het maandag was. Toen sloeg hij zijn ogen naar de hemel en zei: "Daar is maar één God en één Middelaar Gods en der mensen, de Mens Christus Jezus. Zo wie in Hem gelooft, stromen des levens zullen van hem uitvloeien."
Daarna vroeg hij om nog eens met hem te bidden, want: "De avond is nabij en de Bruidegom komt! Hij is niet verre. Christus is de ladder die door Jacob te Bethel gezien werd.
Langs deze ladder zal ik opklimmen naar de hemel en daar zal ik mijn Zaligmaker zien. Ik ga naar de wijnberg des Heeren, daar geeft Hij aan de laatsten evenveel als aan de eersten."

Met een halfgebroken oog
Nadat Cornelis dit gezegd had ging hij liggen om wat uit te rusten. Daarna hoorden de omstanders hem met een gebroken stem nog zeggen: "O Heere, ontvang mijn ziel".
Daarna werd zijn spreken niet meer gehoord. Aan zijn lippen was echter zichtbaar dat hij steeds in gebed was, en ook sloeg hij zijn ogen regelmatig op en zag naar de hemel. Ook sloeg hij zijn ogen regelmatig op om naar zijn moeder te kijken.

Zo heeft hij nog twee uur gelegen, tot hij zijn lichaam en ziel overgaf in de handen des Heeren. Dit ging er zo stilletjes naar toe, dat zijn sterven nauwelijks merkbaar was.

Zo is Cornelis godzalig in de Heere ontslapen op de leeftijd van twaalf jaar, drie maanden en vier dagen. Zijn ziel geniet nu de eeuwige vreugde, in de heerlijkheid van de Almachtige. Na zijn geleden smarten mag hij met al Gods uitverkoren volk triomferen in eeuwigheid. Amen.

Mijn strijd is nu gestreden
Mijn lijden is geleden
Ik ben de zonde moe
Vaarwel mijn lieve vrinden
Gij zult mij niet meer vinden
Ik ga naar Jezus toe

In het oude boekje met zijn levensgeschiedenis staan ook de onderstaande dichtregels:

Kind'ren die dit leest,
Zo gij God niet vreest,
Kunt ge zo niet sterven
Als deez' jonge spruit;
En nooit 't uwer erven
Worden Jezus' bruid.

Die de wereld dient
Is niet Jezus' vriend;
Weg dan met die wereld.
Kind'ren zoekt ze niet
Hoe ze lijkt bepereld,
Dus naar Jezus vliedt!

Bidt de Heere aan,
Dat Hij u voortaan
Naar Zijn dienst begerig
Make, opdat gij,
Van de zonde afkerig
Komt in de eng'lenrei.

5.2 Naschrift

Van de beschrijving van *De laatste uren van Cornelis Kerkhoven*, die bij een enkeling nog gevonden wordt, zijn twee of drie uitgaven te achterhalen. Er is een uitgave gedrukt bij A.J. de Wilde te Middelburg, waarschijnlijk rond 1850, en een andere in 1899 bij Morks & Geuze te Dordrecht.
In de oudste uitgave van 1723 staat vermeld dat ds. P. Laccher jr. de schrijver ervan geweest is. Hij diende de gemeente van Middelburg van 1668 tot 1699. Ongetwijfeld zal hij de jonge Cornelis gekend hebben en tijdens zijn ziekte hebben opgezocht.
De vader van ds. P. Laccher, die dezelfde naam had, is in 1610 in Middelburg geboren. In 1654 nam hij een beroep aan vanuit Zierikzee naar zijn geboortestad, waar hij in april 1679 overleden is.
Zijn oudste zoon Petrus werd in 1657 op 22-jarige leeftijd predikant in West-Souburg. Tien jaar later nam hij een beroep aan naar Middelburg, waar ook zijn vader herder en leraar was. Hij had dezelfde ijver als zijn vader en werd bovendien nog curator aan de Latijnse school.
Samen met ds. Joh. Thilenius stond hij aan het hoofd van de Voetiaanse partij, die in die jaren vrij scherp tegenover de Coccejanen stond. Op 22 december 1699 is hij plotseling overleden.

Toch is het meer aannemelijk dat ds. Daniël Hoornbeek de schrijver geweest is, omdat het zeker is dat hij bij het sterfbed van Cornelis aanwezig was.
Ds. Hoornbeek, een 'ernstige Coccejaan', werd destijds beroepen als de twaalfde predikant in Middelburg. Samen met nog elf collega's preekten ze in de de vijf kerken die Middelburg toen rijk was, de Oude- of St. Pieterskerk, de Nieuwe Kerk, de Oostkerk, de Gasthuiskerk, het Vischmarktkerkje en de Waalse Kerk Van de twaalf predikanten waren er drie aan de Waalse gemeente verbonden en was er één Engelse predikant, die meestal in het Engelse kerkje preekte.
De vader van ds. Hoornbeek was Izak Hoornbeek, die tot zijn overlijden in april 1648 ook predikant te Middelburg was. Van 1667 tot 1682 was zijn zoon Izak rector van de Latijnse school te Middelburg. Zijn zoon Daniël was predikant van 1667 tot 1702 in zijn geboortestad, dus in dezelfde tijd als P. Jaccher jr.

D. Hoornbeek was samen met B. Smytegelt namens de kerkenraad afgevaardigd om stadhouder Willem III te begroeten toen deze in juli 1688 Middelburg bezocht. Middelburg was in die tijd al een stad met 25.000 inwoners.
Afgaande op de periode waarin de genoemde predikanten aan de gemeente van Middelburg verbonden waren, kan aangenomen worden dat de Cornelis leefde in het einde van de 17e eeuw.

Literatuur/bronnen en geschriften

D. Hoornbeek, *De laatste uren. Godzalig leven en Christelijk afsterven van Cornelis Kerkhoven*, Middelburg z.j.
Joh. Westerbeke, *De armen verzadigd: leven en werk van Petrus Immens geplaatst in de kerkelijke historie van Middelburg*, Middelburg 1995
F. Nachtglas, *Levensberichten van Zeeuwen*, dl.1 en 2, Middelburg 1890 en 1893
Dr. L.F. Groenendijk en drs. F.A. van Lieburg, *Voor edeler staat geschapen*, Leiden 1991

JONGE ZANGERS
Deel 3
Een Godgeheiligd zaad Jaco Hoogenboezem en Plonia Biemond
Pieter Hoogesteger
Pieter de Waal

5. Een Godgeheiligd zaad (1871): over Jacob Hoogenboezem en Plonia Biemond

3.1 Voorgeschiedenis

Op 20 juni 1834 werd te Bleiswijk Plonia Biemond geboren. Zij was het tweede kind uit een gezin, waarvan de ouders de Heere vreesden. Op 1 mei 1857 trad ze in het huwelijk met Jacob Hoogenboezem. Ze hebben zes kinderen gekregen en een weesmeisje van 3 jaar aangenomen. In 1877 is Jacob Hoogenboezem overleden en bleef zijn vrouw op 43-jarige leeftijd als weduwe met de kinderen achter.

In 1882 begon Plonia met het schrijven van een gedenkschrift, bestemd voor haar kinderen. Dit gedenkschrift noemde ze *Een laatste woord aan mijn kinderen en de weg welke de Heere met mij gehouden heeft door P.H.B. te W.*
In deze titel komt haar bedoeling al duidelijk naar voren. Het was haar begeerte om Gods Naam groot te maken en haar kinderen in te winnen voor de dienst des Heeren.
In die beschrijving is ook het overlijden van haar jongste dochtertje opgenomen, dat toen nog maar enkele maanden oud was. Hierover later meer.
Na het overlijden van haar man is Plonia dicht bij haar ouders komen wonen, in Bleiswijk. Nadat ze later ook nog enkele jaren in Rotterdam gewoond heeft, is ze naar Waddinxveen verhuisd, mogelijk bij een van haar kinderen. Daar is ze op 1 februari 1905 overleden.

Indrukken in de kinderjaren
Plonia was nog jong toen ze al veel indrukken had dat ze zonder bekering niet kon sterven. Als meisje van elf jaar liet ze haar vriendinnen achter en zocht ze de eenzaamheid op. Wanneer ze Gods volk hoorde spreken, dan was ze een en al oor. Ook ging ze dikwijls naar haar grootmoeder, die ook een bekeerde vrouw was. Daar was ze wel in haar schik, want haar ooms die nog thuis waren, lazen dan nogal eens een bekeringsgeschiedenis voor.
Veel angsten heeft ze in die tijd doorstaan. Was het niet door de gesprekken die ze opluisterde, dan wel door de angstige dromen, die ze dikwijls had.
Toch gingen de indrukken weer over en ze schreef dat ze daarna vol van ijdelheid was, zich opmaakte met mooie kleren en andere vermaken zocht en volop de zonde en de wereld diende. Zo ging het door tot ze bijna zeventien jaar was.

Overtuigd van zonden
In 1851 was in het naburige Berkel en Rodenrijs door een opmerkelijke weg een predikant gekomen, die bijzonder naar het hart van Jeruzalem sprak. Er werd ook te Bleiswijk zoveel over gesproken dat Plonia er ook eens een keer naar toe wilde gaan. Maar nadat ze een keer geweest was, begon haar geweten weer wat te spreken. Op een zondagmiddag, toen ze weer bij hem naar de kerk geweest was, moest ze van haar moeder gaan vragen hoe het met het dochtertje van de dominee was, aangezien dat nogal ziek geweest was.
Na de dienst ging ze er dus heen maar voor dat ze het wist zat ze midden in een gezelschap van mensen, die na de middagdienst nogal eens bij de dominee kwamen. Ze kreeg het hier toch wel

wat benauwd en was weer vlug vertrokken, maar ze moest de dominee beloven dat ze nog eens terug zou komen.

Na enkele maanden vervulde ze de belofte en kwam ze weer op het gezelschap. Nadat de dominee aan verschillende mensen wat gevraagd had, vroeg hij aan Plonia of ze ook reeds haar ellende had leren kennen. Ze bleef echter zwijgen, want dat had ze zich voorgenomen. Maar toen hij zei dat ze mogelijk wel een goed meisje was, - want wie kwam er nu zover lopen om de kerkdienst bij te wonen? - toen kon ze zich niet meer inhouden en zei: "O dominee, u moest het eens weten." Nadat ze nog een paar woorden gezegd had, vroeg hij niet meer verder.

Op datzelfde ogenblik werd de Heere Plonia te sterk en toen ze naar huis liep werd ze erbij bepaald hoe ze nu voor een *mens* moest verstommen en wat zou het straks voor de hemelse Rechter zijn? Toen kwamen al haar zonden in haar gedachten terug, ook van de tijd dat ze nog heel klein was. Ze kreeg het zo bang dat ze geen raad meer wist. Toen ze thuis kwam ging ze vlug naar bed, maar daar had ze ook geen rust en riep tot de Heere: "Och Heere, is er dan nu geen raad meer voor mij? Moet ik dan voor eeuwig naar de hel, het is rechtvaardig, want ik heb niet anders verdiend."

Zielenangsten
Verschillende dagen en nachten heeft ze verkeerd in de grootste angsten en aanvechtingen van de duivel. Soms werd ze naar de schuur getrokken, waar haar een balk werd aangewezen om zich aan op te hangen. Maar ze werd hiervan krachtig afgetrokken door Eén Die sterker is dan de duivel. Ze viel op haar knieën en kreeg met kracht de woorden in haar hart: "*Die gezond zijn, hebben den medicijnmeester niet van node, maar die ziek zijn*" (Marcus 2 vers 17).

Kort daarna kwam ze weer in de grootste nood, toen ze bedacht dat het bij haar nog nooit wat geweest was. Ook werd de duivel opnieuw losgelaten met zijn beschuldigingen. Maar haar geroep ging door, want ze gevoelde dat ze die Medicijnmeester nodig had en riep uit: "*Zone Davids, ontferm U mijner!"* (Lucas 19 vers 39b). Ze kon maar niet loslaten en riep: "Heere, moet ik omkomen, het is rechtvaardig, maar laat mij als het U belieft aan Uw voeten sterven. Dat liever dan weer in de zonde leven." Die belijdenis was voor Plonia weer even een ademtocht, maar het moest er nog dieper door. Het begon op haar hart te branden wat het is buiten Christus te leven en straks te moeten sterven.
Haar moeder was in die tijd van een tweeling bevallen, maar hield ook haar dochter in het oog en zei dat Plonia het moeilijker had dan zij tijdens de geboorte van de tweeling.

Hoewel ze nu trouw het gezelschap bezocht, werd haar gemis steeds groter. Op de eenzame weg naar de kerk zocht ze een verborgen plekje om haar knieën te buigen. Wat kon ze soms aandringen, want haar nood was groot. Het gebeurde wel dat ze een aanmoediging kreeg uit Psalm 42 vers 1:

't Hijgend hert, der jacht ontkomen,
Schreeuwt niet sterker naar 't genot
Van de frisse waterstromen,
Dan mijn ziel verlangt naar God.

Toen riep ze uit: "Niet sterker, Heere, niet sterker kan het hert van dorst geschreeuwd hebben, dan mijn ziel tot U schreeuwt."

Vriendinnen gekregen
In al haar verdriet kreeg ze in die tijd een vriendin uit de buurt, met wie ze naar het gezelschap ging. Zij was ook onder de prediking van deze leraar in het hart gegrepen. Ze hadden geen geheimen voor elkaar en konden met elkaar over dezelfde behoeften spreken.

Op een keer, toen ze samen weer naar huis zouden gaan, vroeg er een `werelds' meisje of ze met hen mee mocht lopen, omdat ze bang was om alleen in het donker te gaan. Hoewel ze er niet zo niet blij mee waren, konden ze dit natuurlijk niet afwijzen. Maar al spoedig was Plonia met haar vriendin in gesprek over wat zij de afgelopen week hadden doorleefd.
Nadat dat andere meisje enige tijd het gesprek had aangehoord, zei ze: "Ik hoor dat jullie meer weten dan ik, maar ik zou willen vragen: wanneer kleine kindertjes sterven, gaan die dan naar de hemel of naar de hel?" Toen zei Plonia: "Dat weet ik niet, maar als jij sterft, waar ga je dan heen, naar de hemel of naar de hel?"
Toen dat meisje zei dat ze dat niet wist, vervolgde Plonia: "Ik geloof dat je er meer belang bij hebt om dát te weten, want je hebt toch ook een ziel verliezen?"
Toen zweeg de ander, maar de woorden zonken in haar hart en ze had geen rust meer. Vanaf die tijd gevoelde ook zij zich verloren. Ze kon het niet voor zich houden en in enkele dagen was het gezin waar ze toen werkte geheel onder de indruk van de woorden die zij sprak.
Ze stelde nu alles in het werk om met Plonia naar de kerk te gaan en werd ook een trouwe bezoekster van het gezelschap.

Jaloers op Gods werk
Na enkele weken van overtuiging kreeg dat meisje zo'n ruimte te zien in de weg der zaligheid, dat er ook voor haar nog een mogelijkheid was. Dit zag ze met veel licht en duidelijkheid, dat ze hierin geruime tijd mocht leven en ze mocht dit ook vrijmoedig vertellen.
Plonia, die meestal in het gemis en in het duister leefde, was hierdoor geheel ontmoedigd. Ze klaagde haar nood bij dat meisje, dat haar probeerde te bemoedigen, maar ze was niet te troosten. Dit bracht dat andere meisje op de knieën en ze bad: "Ach Heere, geef mij dan maar wat minder te genieten en geef haar ook wat, want ze is zo bedroefd."
Toen ze elkaar weer ontmoetten zei ze tot Plonia: "Je zult het zien dat het goed komt," zo'n sterk vertrouwen had ze daarin.
Inderdaad werd Plonia de zondag daarop voor een korte tijd zo verkwikt, dat ze kon zingen van de liefde Gods, uit Psalm 25 vers 4:

's Heeren goedheid kent geen palen;
God is recht, dus zal Hij door
Onderwijzing, hen die dwalen,
Brengen in het rechte spoor.
Hij zal leiden 't zacht gemoed
In het effen recht des HEEREN;
Wie Hem need'rig valt te voet,
Zal van Hem zijn wegen leren.

Maar de andere dag was het hopelozer dan ooit tevoren. De nood en de behoefte aan de Heere Jezus werden nu zo sterk, dat ze in een schuurtje voor de Heere neerviel met een vast voornemen om nu aan te houden. De duivel deed nog een poging, maar tevergeefs, want hij moest het veld ruimen. Met kracht viel er in het hart van Plonia: "*... en het bloed van Jezus Christus, Zijn Zoon, reinigt ons van alle zonde*" (1 Johannes 1 vers 7b). De sterke troost lag in het woordje *alle* en ze zei: "Ja Heere, maar ook de *mijne*. Dit herhaalde ze verschillende malen: "Hebt U ook mij gekocht en verlost met Uw dierbaar bloed?" En toen het eeuwig wonder; Hij sprak tot haar ziel: "*Ja, Ik heb u lief gehad met een eeuwige liefde, daarom heb Ik u getrokken met goedertierenheid*" (Jeremia 31 vers 3b).
Dit ging haar door het binnenste van de ziel en ze zonk weg in de eeuwige liefde en kwam met de Heere in een verbond, ze had geen woorden meer, maar kon met de bruid zeggen: "*Mijn Liefste is mijne en ik ben de Zijne"* (Hooglied 2 vers 16). Ze riep nu uit met de dichter uit Psalm 116:

"*God heb ik lief, want Die getrouwe HEER*
Hoort mijne stem, mijn smekingen, mijn klagen;

Hij neigt Zijn oor, 'k roep tot Hem, al mijn dagen,
Hij schenkt mij hulp, Hij redt mij keer op keer."

Eindelijk ging Plonia weer naar binnen, waar de andere gezinsleden aan het koffie drinken waren. Haar moeder zag dat er wat gebeurd was en Plonia kon het wonder niet meer voor haarzelf houden. Nooit heeft ze die dag meer vergeten, het was 11 april 1853.

Welkom in de strijd
De andere dag mocht ze van haar moeder de vrienden bezoeken. Eerst ging ze naar haar vriendin, aan wie ze het vertelde. Samen gingen ze toen naar de dominee in Berkel. Deze vroeg of ze met een goede tijding kwamen. Nadat ze alles verteld had zij hij: "Welkom in de strijd." Deze woorden heeft Plonia pas later leren verstaan.
Het duurde ongeveer een week toen de strijd alweer begon, maar ze mocht steeds ervaren dat de Heere altijd op Zijn eigen werk terugkomt. Ze kreeg een aangebonden leven aan de genadetroon, want altijd kwam ze weer in verlegenheid.

Ook na haar huwelijk, toen ze enkele malen moest verhuizen, is dit zo gebleven. Ook is ze toen nader onderwezen in het wonder van zaligworden, toen ze met bewustheid de Geest der aanneming tot kinderen mocht ontvangen. Het was met de woorden: "*Gelijk zich een vader ontfermt over de kinderen, ontfermt Zich de HEERE over degenen, die Hem vrezen."* (Psalm 103 vers 13). Daar mocht het van haar lippen vloeien: "Vader, lieve Vader." De Vadernaam en het werk van de Vader werd voor haar onuitsprekelijk zoet.

Maar de bestrijdingen en de duisternissen bleven niet uit in het leven van Plonia. De weg om alle eigengerechtigheid te verliezen is doorgaans een lange en moeilijke weg. Maar de Heere maakte het dikwijls zo goed met Zichzelf, dat ze bij vernieuwing wel eens mocht uitroepen:

"*O, zalig uur toen Jezus kwam,*
En op mij zag en toen Hij nam
Mij vriend'lijk in Zijn armen.
Wanneer Hij in barmhartigheid
En liefde sprak: Het is nu tijd,
Om Mij nu te ontfermen.
Toen was mijn woord: Ziedaar mijn hand,
Mijn hart, mijn ziel aan U verpand,
'k Zal schrijven met mijn bloede:
'k Wil voor U zijn en Gij voor mij
Geheel en al en blijf daarbij,
'k Ben vreemde heren moede."

3.2 Laat de kinderkens tot Mij komen

Plonia en haar man hadden intussen een gezin met vijf kinderen gekregen. Daarna werden er in vier jaar geen kinderen geboren.
Hoewel ze van kinderen hield, vond ze dat niet erg, omdat ze besefte dat elk kind een onsterfelijke ziel had en omdat de zonden in die tijd ook zo toenamen.
In het jaar 1871 werd er echter nog een kind geboren. In haar *Een laatste woord aan mijn kinderen* beschreef ze ook de wonderlijke wijze waarop dat kindje weer weggenomen is. Ze schrijft hierover het volgende:

Begin 1870

"Ik zat in de eenzaamheid op een kamer waar ik wat wilde halen uit een van de kastladen waar kinderkleertjes in lagen. Toen ik deze zag liggen, zei ik: "Ach Heere, ik zal dit toch niet meer nodig hebben? Ik hoop het maar, indien het in Uw raad kan bestaan."
Toen kwam de vraag tot mijn hart: "Als Ik u nu eens een kind gaf voor de hemel?" Ik zei: "Ja Heere, dan zou het groot zijn, om een kind te mogen voortbrengen voor een eindeloos geluk."
Ik bleef zo een poosje zitten in een diep gepeins en dacht bij mezelf: wat een wonderlijke overtuiging van mijn hart. Ik kon het *hoe* er niet van begrijpen.
Ik stond weer op en toen ik de lade weer inschoof, kwam de vraag voor de tweede keer in mij: "Als de Heere het nu eens wilde, mij een kind voor de hemel te schenken?" Dit trof mij diep in het hart en het was of de Heere zei: "Nu, wat is uw antwoord?"
Toen zei ik met een diep gevoel in mijn hart: "Nu Heere, zie Uw dienstmaagd, mij geschiede naar Uw woord. Het is goed, Heere, het zou mij een wonder zijn wanneer U mij wilde gebruiken tot dat doel." De Heere deed mij geloven, dat dit naar Zijn woord geschieden zou en ik was verslagen over deze ontmoeting, zo onverwacht en ongedacht.

Voor de Heere iets te wonderlijk?
Na verloop van tijd liet ik het ook mijn man weten, dat de Heere ons nog en kind zou geven en dat het een zaad voor de hemel zou zijn. Ik zei: "Nu, je zult het zien." Ook heb ik het tegen een paar hartenvrienden gezegd, die ook vreemd opkeken en er niet veel op antwoordden.
Na verloop van enkele maanden werd ik zwanger. Nooit had ik het zo gemakkelijk gehad wanneer ik in verwachting was als nu. Altijd was ik vol bezwaren geweest over de onsterfelijke ziel van het kind dat geboren moest worden, zodat ik soms dag en nacht tot de Heere zuchtte of Hij Zich wilde ontfermen over de vrucht. Verschrikkelijk waren voor mij de gedachten dat ik een kind moest voortbrengen voor het eeuwig verderf.
Nu was ik hierover gerust, maar ik werd wel dikwijls aangevallen door de vijand van mijn ziel, dat het kind misvormd zou zijn. Dit dreef mij weer uit tot de Heere, met de de vraag: "Och, dat de Heere Zich over mij ontfermde en mijn Redder in de nood mocht zijn." Toen schonk de Heere mij geloof, dat Hij mij niet alleen zou laten, maar in alle omstandigheden met mij zou zijn, volgens Zijn woord: "*Wanneer gij zult gaan door het water, Ik zal bij u zijn ..."* (Jesaja 43 vers 2). Ik zei: "O Heere, nee, daar zult U voor zorgen. U zult nooit Uw volk verlaten, dat hebt U in alle tijden waargemaakt, zoals bij Daniël in de leeuwenkuil en de drie jongelingen in de gloeiende oven". Ik was mezelf kwijt, met al mijn zorgen.

Kort daarna, toen ik mijn werkzaamheden zat te overdenken, dacht ik ook dat het een diepe weg voor mij zou zijn en zei: "Ach Heere, daar ligt iets achter, maar als U maar met mij bent, dan is het goed. Het is mij goed, mijn zalig lot, nabij te wezen bij mijn God." Ik leefde in dit vertrouwen tot de volgende dinsdag.

De pijlen van de vijand verspild
Ik was boven om mijn werk te doen, toen de bestrijder van mijn ziel zei: "Ja, je bent nu gerust en vleit jezelf met de gedachte dat de Heere bij je zal zijn, zoals Hij was met Daniël en met de drie jongelingen, maar wie ben je zelf, zo nietig? Je kunt niet in de schaduw staan van die Godsmannen. Je bent als een stofje vergeleken met een berg". Ik antwoordde: "O ja, Heere, dat moet ik hartelijk toestemmen, maar al ben ik een klein gering kind in de genade, daarom ben ik toch een kind. U hebt mij lief gehad met een eeuwige liefde." Toen sprak de Heere tot mij: "*Hij zal de lammeren in Zijn armen vergaderen en in Zijn schoot dragen; de zogenden zal hij zachtkens leiden*" (Jesaja 40 vers 11b). O, wat ging mijn hart nu weer in liefde uit en wat was ik getroost en versterkt in mijn vertrouwen op Hem. De vrede Gods vervulde mijn ziel.

Een dochtertje geboren
Intussen was het een jaar geleden dat de Heere mij geloof geschonken had dat er een kind geboren zou woren. Het was op 20 januari 1871 toen de Heere mij een lief dochtertje schonk.

Direct na de geboorte was ik heel zwak en lusteloos en voor dat het avond was kreeg ik het erg benauwd en was ik zo naar, dat ik niet dacht dat ik de nacht zou doorkomen. Maar de Heere was met mij en gaf mij te geloven dat hetzij dat ik leefde of dat ik zou sterven, ik het eigendom des Heeren was.
Dat wonder was voor mij onbegrijpelijk groot, als ik zag op mijn eigen nietigheid en onwaardigheid. Ik zei: "Ach Heere, hebt U over zo'n walgelijk schepsel gedachten van vrede gehad?" Toen gaf de Heere mij een oog des geloofs om een blik te slaan in de eeuwige vrederaad, hoe de Vader mij gegeven had aan Zijn Zoon, dat ik dus een gegevene van de Vader was. Toen zonk ik weg in verwondering en aanbidding, met de uitroep in mijn hart: "O, eeuwig wonder en dat aan mij, zo'n worm en zo'n made en nietig stofje." Dat was mij onbegrijpelijk, dat de grote majestueuze God aan mij gedacht had en dat die lieve Immanuël, Goël en Verlosser Zijn kroon en troon verlaten had, om mij te redden en te trekken uit de macht van de duisternis en over te brengen tot Zijn wonderbaar licht.

Eeuwige liefde
Het was nu de begeerte van mijn ziel om ontbonden te zijn en met Christus te wezen. Dat was verreweg het beste en ik had daarom ook geen begeerte om hersteld te worden. Ik had elke dag hoge koortsen en werd steeds zwakker. Ik moest helemaal alleen liggen en niemand mocht bij me komen. Met een hoorbare stem kon ik niet meer spreken en het daglicht kon ik niet verdragen.

Na acht dagen werd voor het eerst mijn bed opgemaakt en ik moest van het ene bed naar het andere gedragen worden. Maar de Heere was in alles met mij. Die avond dachten ze niet dat ik de morgen zou halen. Mijn moeder zei: "Kind, hoe zal het vannacht gaan?" Ik zei: "Wel moeder, de engelen waken met mij." Toen zei ze: "Ja maar kind, ik denk dat je vannacht sterft." Mij antwoord was: "O, dan zullen ze mijn ziel in de hemel dragen, om altijd bij de Heere te zijn."

Ik wachtte maar en de Heere was bij me, Hij ondersteunde mij. Toen ik veertien dagen gelegen had vroeg ik aan de Heere, of Hij, als het Zijn weg was om mij nog niet thuis te halen, mij weer wilde herstellen. Vanaf die tijd kwam er wat beterschap.
Er kwam toen een vrouw bij me die zei: "Je moet maar goede moed houden, want je kunt nog weer herstellen." Ik antwoordde haar, dat ik altijd goede moed had, hetzij inwonende, hetzij uitwonende; dat de wil des Heeren maar moest geschieden. De Heere troostte mij met het zalige van Zijn nabijheid.

Toen was het op een keer dat de vroedvrouw tegen me zei: "Vrouw, u zult nog niet sterven. Ik vroeg: "Waarom niet en hoe weet u dat?" Ze zei: "Wel, dat versje komt mij in mijn hart:

Hij zal, in alle ramp en pijn,
Tot Mij om uitkomst zuch-ten,
En Ik gestadig bij Hem zijn
In al zijn ongenuch-ten;
't Gevaar zal Ik hem doen ontvliên;
Zijn levensdagen rekken;
'k Zal hem Mijn eer en heil doen zien,
En nooit Mijn hulp onttrekken

(Psalm 91 vers 8)

En daarom geloof ik dat de Heere u sparen zal." Ik hoorde dit met verwondering aan, maar hechtte er niet veel geloof aan, want voor mijzelf was ik niets bewust. De Heere verborg het voor mij.
Toch begon ik langzaam op te knappen en ik kon weer zitten als mijn bed verschoond werd. Maar lopen kon ik nog niet. Het duurde zes weken voordat ik voor het eerst weer in de woonkamer kwam.

Aan God opgedragen
Mijn lief kindje mocht zachtjes aan een beetje opgroeien. Toen ze negentien weken oud was droeg ik haar op aan de Drie-enige Verbondsgod. Altijd was er wat bijzonders in dit kind op te merken. Toen de dominee het gebed voorlas dat in het Doopformulier voorkomt, deed ze haar handjes samen. Wanneer wij baden, deed ze dit ook, met de meeste eerbied. Altijd was ze tevreden; ze toonde een zacht karakter.
O, nooit had ik een kind zo lief gehad als dit kind. Als ik in de kamer haar kleertjes aandeed, dan zei ik tegen haar: "Gelukkig kind, wij zullen samen voor de Heere leven." Ik gevoelde een dubbele band aan dit kind en het was mij, of ze mijn steun zou zijn in het huisgezin, om één lijn te trekken en één keus te hebben: wij zullen des Heeren zijn.
Al het verdriet dat ik had werd verzoet door de liefde die ik van dit kind ondervond. Het trof mijn opmerkzaamheid dat ze haar vader ook zo lief had. Als ik haar 's avonds in haar wieg neerlegde zonder haar bij hem te brengen om haar eerst een kus te geven, dan wilde ze niet gaan slapen. Ik nam haar dan op mijn arm om haar vader goede-nacht te laten kussen.

De jongste zangeres
Nu was het eens op een avond dat wij tot elkaar zeiden: "Ach, als wij zo'n lief kind toch eens zouden moeten missen." Ik dacht dat dit niet om door te komen zou zijn. Maar wat gebeurde er? Korte tijd daarna kreeg ze kinkhoest en koorts. En zes weken daarna nam de Heere haar van ons weg, na een allergeduldigst gedragen lijden.
Toen ze stervende was, keek ze steeds met haar oogjes naar boven. Ik was zielsbedroefd en zei: "Ach Heere, U hebt mij beloofd dat dit kind een zaad voor de hemel zou zijn en daar heb ik nooit aan getwijfeld, maar mocht U mijn geloof nu eens bevestigen." Toen gaf de Heere mij dit versje:

Daar zal ons 't goede van Uw woning
Verzaden, reis op reis,
En 't heilig deel, o grote Koning,
Van Uw geducht paleis.
Gij, Gij zult vreselijke dingen
Ons, in gerechtigheid,
Doen horen, en ons blij doen zingen
Van 't heil, voor ons bereid

(Psalm 65 vers 3).

Toen stond ik op en keek in haar ledikantje. Ze keek mij aan en stak daarna haar beide handjes omhoog, met haar voorste vingertjes naar boven wijzend. Toen zei ik: "Ja, lief kind, daar zullen we samen de Heere loven. Ik had gehoopt het ook hier beneden met je te doen, maar het is voor de hemel bewaard." Toen kwam in mijn hart:

Maar (blij vooruitzicht, dat mij streelt!)
Ik zal, ontwaakt, Uw lof ontvouwen,
U in gerechtigheid aanschouwen,
Verzadigd met Uw Godd'lijk beeld

(Psalm 17 vers 8)

Toen blies ze de laatste adem uit en steeg naar de hemel, om de Heere eeuwig te loven en te prijzen. Het is zoals het in Gods woord staat: "*Uit de mond der jonge kinderen en der zuigelingen hebt Gij U lof toebereid"* (Matthéüs 21 vers 16b).

Overstelpt van droefheid
We waren allen als verpletterd van droefheid. Mijn man wist zich niet meer in te houden. Ik gaf hem wat te drinken en zei dat hij zich stil moest houden, omdat de Heere dit gedaan had. Op datzelfde ogenblik werd ik wonderlijk ondersteund. Ik had in geen vijftien nachten geslapen. Ze

hebben me toen aangeraden om te gaan slapen en ik luisterde. Toen ik nog maar even op bed lag, werd ik zo bedroefd, dat ik zei: "Ach Heere, nu sta ik niet meer op, nu blijf ik op bed, want U hebt de lust van mijn ogen weggenomen." Ik zonk in moedeloosheid weg en zei: "Mijn leven is weg, niets kan mij meer bekoren op deze aarde." Zo werd ik door de slaap overmeesterd en sliep in.

Maar toen ik weer wakker werd, kwam ik tot bezinning en zei: "Ach Heere, dat mag ik toch niet doen; om nu niets meer te doen. U hebt mij in dit gezin geplaatst om ervoor te zorgen en mijn beroep waar te nemen." Mij kwam in gedachten wat David zei, toen ze hem vertelden dat het kind gestorven was: "*Ik zal wel tot hem gaan, maar hij zal tot mij niet wederkeren"* (2 Samuël 13 vers 23b). Toen stond ik op en kleedde mij aan, ik at en dronk en ging weer aan mijn werk. Maar ik was als een verslagene en bedroefde van geest.
De volgende morgen, nadat ik was opgestaan, liep ik direct naar het kistje. Met diepe droefheid nam ik haar lief handje en zei: "Ach lief kind, kon je mijn borst nog eens leeg zuigen." Ik had pijn omdat ze zo vol waren. Toen kwam mij voor: "*Zij zullen niet meer hongeren en zullen niet meer dorsten*" (Openbaring 7 vers 16a). Ik zei toen: "O nee, Heere" en ik verliet haar, maar altijd nog met droefheid.

Toen de dag dat ons kind begraven zou worden aanbrak, was het in mijn hart: "... *en eeuwige blijdschap zal op hun hoofd wezen, vreugde en blijdschap zullen zij aangrijpen, treuring en zuchting zullen wegvlieden"* (Jesaja 51 vers 11b). Zo troostte en ondersteunde de Heere mij, door mij te doen zien op haar geluk, hoe ze nu alle strijd te boven was, om eeuwig, vrij van zonde, moeite en verdriet, storeloos de Heere te prijzen.

Toch nog gemis
Altijd was ik nog maar peinzende over mijn lief kindje. Nu eens zag ik op haar geluk en daarna weer op mijn smartelijk verlies en gemis. O, wanneer ik in de eenzaamheid was, dan sloeg ik dikwijls mijn ogen naar de hemel en zuchtte: "Ach, mocht ik eens een blik slaan in de hemel en zien hoe mijn lief kind nu de palmtak van overwinning draagt en wat een zaligheid ze nu smaakt." Zo liep ik op een avond bij de Vismarkt en sloeg mijn ogen weer naar boven, met de begeerte haar te zien voor de troon en te horen wat zij genoot. Toen kwam mij met kracht voor: "*Hetgeen het oog niet heeft gezien en het oor niet heeft gehoord, en in het hart des mensen niet is opgeklommen, hetgeen God bereid heeft, dien die Hem liefhebben*" (1 Korinthe 2 vers 9b). O, wat een hemels genot doortintelde nu mijn hart en wat troostte de Heere mij!

Gods werk bestreden
Maar toen ik de kracht hiervan weer kwijt was, kwam ik weer in opstand. Ik werd wel eens stil gemaakt, maar ik was niet losgemaakt van het vlees. En dan kon ik het maar niet rijmen of billijken en nog minder goedkeuren, dat de Heere mijn kindje had weggenomen. O, wat viel ik mijzelf in deze weg tegen. Nooit had ik mijzelf als zo'n opstandige en twister tegen de Heere leren kennen als nu. Altijd had ik gedacht, dat wanneer de Heere mij een kind ontnam door de dood en ik maar wist dat de ziel behouden was, ik het dan wel over zou kunnen geven. Maar nu was het tegenovergestelde het geval.

Wat was het mij bang, in deze onvrede met God en met Zijn voorzienigheid. Ik riep maar en de Heere hoorde niet; de toegang tot de genadetroon was gesloten. De duivel hitste mij op tegen deze handelingen des Heeren. Na korte ogenblikken van verademing, kwam altijd weer mijn droefheid terug.
Toen dit bijna een jaar geduurd had, was het op een zondagmiddag, dat ik mij afzonderde, om voor de Heere mijn droevige klachten uit te storten. Ik riep tot de Heere of Hij mij troosten en losmaken wilde. Ik wist geen andere weg in mijn ellende dan tot Hem te gaan, Wiens vertroostingen nooit te klein zijn.
De Heere hoorde, maakte mij los en gaf mij een hart om Hem te aanbidden en te danken, dat hij mijn kind van deze lage aarde en uit dit zondig stof tot Zich genomen had, in de reine zalige

hemel, om eeuwig Hem te loven en te prijzen. Nu had ik geen begeerte meer om mijn kind terug te krijgen, maar wel een verlangen om tot haar te gaan. O, ik gevoelde mij nu zo gelukkig dat ik ging zitten om Psalm 95 vers 2, 3 en 4 te zingen:

De HEER is groot, een heerlijk God,
Een Koning, Die het zalig lot,
Ver boven alle goôn kan schenken.
Het diepst van 's aardrijks ingewand,
Het hoogst gebergt' is in Zijn hand;
't Is al gehoorzaam op Zijn wenken." (...)

De God van uw zaad
Zo troostte de Heere mij en gaf mij vreugdeolie voor treurigheid en het gewaad des lofs voor een benauwde geest. Hij deed mij wegzinken in verwondering, dat zo'n nietig mens verwaardigd was een schepsel voor de hemel voort te brengen. Toen zag ik de belofte vervuld, die de Heere mij in vorige dagen geschonken had, toen ik voor mijn kinderen in het gebed worstelde: "*om u te zijn tot een God en uw zaad na u*" (Genesis 17 vers 7b).
Mocht de Heere geven dat dit ook in u, mijn lieve kinderen, vervuld mocht worden, door u toe te brengen tot de gemeente die zalig zal worden, gewassen en gereinigd door het bloed van het Lam. Om eenmaal zonder verschrikking te verschijnen voor Hem Die ons heeft liefgehad, zodat ik kon zeggen: "*Zie, ik en de kinderen, die mij de HEERE gegeven heeft*," (Jesaja 8 vers 18), om dan eeuwig Hem te loven en te prijzen voor Zijn vrijmachtige liefde en ontferming. Dat zou een eeuwig wonder zijn als de Heere ons zulke grote dingen zou schenken. De Heere zegene u en dat Hij daartoe deze woorden wilde gebruiken. Hij is de Machtige en van Hem is onze verwachting."

God zal Zijn waarheid nimmer krenken,
Maar eeuwig Zijn verbond gedenken;
Zijn Woord wordt altoos trouw volbracht,
Tot in het duizendste geslacht.
't Verbond met Abraham, Zijn vrind,
Bevestigt Hij van kind tot kind.
(Psalm 105 vers 5)

3.3 Naschrift

Enkele jaren nadat het dochtertje van Plonia overleden is, werd ook haar man ziek. Hij is in 1877 overleden. Toen stond ze alleen voor de verzorging van de kinderen. Het is niet helemaal duidelijk wie er van haar kinderen getrouwd zijn en waar ze woonden.

Haar kinderen
Zelf woonde ze later weer in Bleiswijk. In een brief van 1 april 1880 schreef ze aan een nichtje met de naam Koosje over haar zoon Jacob, die haar het leven zo verdrietig maakte, dat ze er daardoor wel eens naar verlangde dat de Heere haar maar thuis mocht halen. Ze schreef: "Hij doet nu niets dan slapen, eten en mij plagen en lopen pierewaaien van de morgen tot de avond." Hij was ook verschrikkelijk aan de drank.
Behalve hem had ze nog twee zoons: Johan en Pieter. De laatste vertrok in 1889 naar Amerika. Ze schreef van hem: "Het zal een wonder zijn als ik hem nog zal weerzien en dan, en dat is het ergste: onbekeerd. O, dat kost mij wat tranen en gebeden en slapeloze uren. Ach, je weet ook wel hoeveel ik altijd van mijn kinderen gehouden heb; met wat een zorg en liefde ik ze opgekweekt heb."

In een andere brief, van 1 april 1886, schrijft ze over een dochter. "Mocht mijn kinderen dat geluk ook nog eens ten deel vallen. Maar helaas, er is er nog maar eentje die dat zoekt en die gelukkige is Plonia. (...) Ze is pas weer bevallen en heeft nu al vijf kinderen. Een meisje van drie jaar is overleden. Ja, dat is, naar ik geloof, voor haar het middel geweest, dat ze om genade heeft leren smeken, om bekering en vergeving van zonden. Dat roepen heeft God verhoord en zo betoonde de Heere, dat Zijn Naam Ontfermer is en een Hoorder van de gebeden."

Maria
Ook schreef ze in haar brief van 1 april 1880 over haar dochter Marie (toen 13 jaar), dat die niet zo gezond was, maar dat zij alles deed wat ze kon en goed voor haar was. Marie was een geadopteerd weesje, die in het gezin werd opgenomen in hetzelfde jaar dat ook het hiervoor genoemde dochtertje geboren werd, dus in 1870. In haar levensbeschrijving heeft Plonia uitgebreid beschreven hoe Marie bij hen in huis is opgenomen. Het is misschien nog wel eens mogelijk om het boek in zijn geheel nog eens uit te geven, want het is wel de moeite waard om te lezen wat Plonia allemaal meegemaakt heeft!

In Rotterdam
Rond de jaren negentig is ze naar Rotterdam verhuisd. Dit is ook weer te lezen in de brieven aan haar nicht Koosje. Ze schrijft in een brief van 6 december 1892, dat ze in Rotterdam erg naar haar zin kon kerken, want ze had daar een krachtige prediker (ds. D. B. van Smalen, 1883-1897 of ds. D. Klinkert, 1864-1898). In de week ging ze ook meestal tweemaal naar de kerk. Ze schrijft: "Je hebt hier veel kerken en leraars en waar ik het meest gesticht word, daar trek ik heen en geniet het goede."
In deze brief schrijft Plonia nog over haar zus in de Haarlemmermeer. Daar lag een dochter van 24 jaar te wachten op haar dood. Door een diepe weg had de Heere haar ziel gered en nu in de ruimte gesteld. Zij roemde in Gods grote daden.

De laatste jaren van haar leven heeft Plonia in Waddinxveen doorgebracht, mogelijk bij een van haar kinderen. Op 21 februari 1905 is ze daar ook overleden.

Waar en bij wie naar de kerk?
De ouders van Plonia gingen waarschijnlijk in Bleiswijk naar de Hervormde Kerk. We hebben gezien dat toen Plonia zestien jaar was ze naar een aangrenzend dorp liep, waar toen een geachte predikant stond. Na wat zoekwerk blijkt dat dit ds. Jan Adam ten Bokkel-Huinink geweest is, die in 1851 te Berkel beroepen werd. Door een samenloop van omstandigheden was deze predikant daar beroepen. Hij heeft dit beroep ook aangenomen. Een groot deel van kerkenraad en gemeente begeerde zijn onderscheidenlijke en ernstige prediking niet. Maar zijn bediening was tijdens zijn korte verblijf in Berkel voor velen tot zegen. Veel mensen uit de omliggende plaatsen kwamen ook om hem te horen. Over zijn krachtige bediening kunnen we ook lezen in de bekeringsgeschiedenis van Willem Schilt uit Ouderkerk aan den IJssel.

Het was dus ook in Berkel waar Plonia, samen met meer jongeren die onder zijn bediening overtuigd waren, elke zondag na de kerkdienst op een gezelschap kwam, bij de dominee thuis.
Op 16 september 1852 is zijn vrouw (een volle nicht van hem) op 42-jarige leeftijd overleden. Ze liet hem met twee kinderen achter. Later is hij weer hertrouwd.

Door zijn verblijf in Berkel is de ligging van de gemeente zodanig gewijzigd, dat men na zijn afscheid dezelfde prediking nog begeerde. Dit kwam ook openbaar in het beroepen van nieuwe predikanten. In de jaren 1860 heeft ook de bekende predikant E.A. Lazonder de gemeente nog gediend.

Meer over ds. J. A. ten Bokkel-Huinink

Door omstandigheden is Ten Bokkel-Huinink langer dan normaal kandidaat geweest. In zijn geboorteplaats Winterswijk trok hij soms wel duizenden toehoorders. Men begeerde hem daar op een tweede of derde predikantsplaats, maar dat werd zo tegengewerkt dat het mislukte.
Hij werd eerst predikant te Sprang (1841-1846), daarna in Veenendaal (1846-1851), Berkel (1851-1853), Doornspijk (1853-1858), Ee in Friesland (1858-1860) en Oud-Alblas (1860-1865) De bekende Hermanus van de Hoven liep als jongen van Groot-Ammers naar Oud-Alblas om deze predikant te horen. Zijn laatste gemeente was Waspik, die hij diende van 1865 tot zijn overlijden op 31 december 1866. Hij was toen 55 jaar.

Volgens haar levensbeschrijving is Plonia na haar huwelijk verhuisd. Maar het is niet duidelijk waar ze toen gingen wonen. Waarschijnlijk is ze lid gebleven van de Nederlandse Hervormde Kerk. In de week ging ze ook wel eens een oefenaar beluisteren. Toen ze later enkele jaren in Rotterdam woonde was ze blijkbaar in haar element, want daar waren `krachtige leraars' en ze kon 's zondags en in de week naar de kerk.
Waar ze haar laatste jaren in Waddinxveen naar de kerk ging is niet duidelijk. In die plaats was eind vorige eeuw ook een Ledeboeriaanse gemeente geïnstitueerd door ds. D. Janse uit Middelburg. Deze gemeente ging niet mee in de vereniging van 1907 en bestaat nog als Oud-Gereformeerde Gemeente.

Geraadpleegde literatuur:
P.H.B. te W., *Een laatste woord aan mijn kinderen*, Rotterdam, z.j.
Kerkblad Oud Gereformeerde Gemeenten in Nederland, Jaargang 7, nummer 10-12 en Jaargang 8, nummer 11.

6. Pieter Hoogesteger (1875-1887)

5.1 Een onrustige jongen

5.2 Uw heilzon is aan 't dagen

5.3 Een Voorbidder in de hemel

5.1 Een onrustige jongen

De geschiedenis van Pieter Hoogesteger is beschreven door zijn vader Marinus Hoogesteger. Hij deed dat met het gebed, dat door dit schrijven "de een of ander de grote werken Gods zou mogen zien en zijn eigen schuld voor de Almachtige zou leren bewenen, om ook aan de heilgoederen van Christus deel te krijgen". Wat hij hier noemt is in het leven van zijn zoontje zichtbaar geworden.

Piet was in zijn eerste levensjaren wel een lieve jongen om te zien, maar hij had een zwakke borst. Daaruit maakte men al op dat hij waarschijnlijk niet oud zou worden. Hij was vier jaar toen hij de mazelen kreeg. Hij kreeg deze ziekte zo hevig, dat er weinig hoop op herstel leek te zijn. Maar de Heere richtte hem weer op.

Een voorbeeld voor anderen
Korte tijd daarna moest hij zoals alle kinderen ook naar school. De meester vertelde later over hem, dat hij een oplettende leerling was. Alles wat op school uit de Bijbel verteld werd, wist hij thuis letterlijk aan zijn ouders na te vertellen.
Piet Hoogesteger had toen ook al indrukken van dood en eeuwigheid. Het is ook nooit van hem gehoord dat hij, in welke vorm dan ook, Gods Naam misbruikte. Hij had een teer geweten. Had hij met andere kinderen iets verkeerds gedaan, dan was hij onrustig en daarna vertelde hij alles. Ook had hij een sterke liefde tot zijn ouders en meesters. Ook hoefden zijn ouders nooit te zeggen dat hij naar de kerk moest.
Hij was dus een voorbeeld voor veel andere jongens en meisjes. Maar daarmee was Piet vanzelf niet beter dan de anderen en deze dingen zijn ook tekort om getroost te kunnen sterven.

Niet meer naar school
Het was intussen 9 september 1886 geworden toen Piet niet meer naar school kon gaan. De Heere beschikte nu wat anders over hem. De Heere voert immers door bezaaide en onbezaaide wegen. Er volgde een smartelijk lijden. Hij kreeg een koorts, die in korte tijd zo hevig werd, dat hij in levensgevaar kwam. Hier kwam reuma bij op zijn hartkleppen, zodat de pijn en het lijden voor Piet haast niet te dragen waren.

In de maanden daarna heeft hij het dikwijls uitgeschreeuwd van de pijn. Hierdoor kwam zijn lichaam in die dagen ook niet meer tot rust. Maar ook zijn ouders hadden geen rust meer, want zij stelden alles in het werk om de pijn van hun zoontje te verzachten. Maar het mocht niet baten. Gods werken zijn van eeuwigheid en zijn niet tegen te houden.

De dokter geroepen
De dokter werd bij Pieter geroepen. Na zijn onderzoek vroeg Pieters vader: "Wat denkt u van mijn zoontje?" Het voorzichtige antwoord van de dokter was: "Ja, zo het mij voorkomt is de ziekte onherstelbaar." Deze woorden hielden veel in, vooral wanneer we verder zien dan het graf. Geen

hoop op herstel en dan zo de eeuwigheid tegemoet te reizen, het is niet te zeggen hoe zwaar dit drukt.

In overleg met de dokter werd ook nog een ander verzocht, die Pieter onderzocht. Hij riep zijn vader na het onderzoek apart en zei: "Ik moet hetzelfde zeggen als uw dokter: het kind moet er van sterven." Zijn vader schrijft: "Zo moesten we voor de tweede keer dit hartverscheurend antwoord aanhoren. Zou ons lieve kind moeten sterven? Nee, daar konden we als ouders niet aan denken! Maar Gods raad zal bestaan en Hij zal al Zijn welbehagen doen. Helaas bleek ook nu dat wij tegen Gods besluiten ingaan.
Intussen werden onze gebeden en verzuchtingen verdubbeld en mochten we werkzaamheden voor ons kind houden. Maar zou er dan werkelijk geen raad meer voor onze Piet zijn? Wij zagen alles zo afgesneden, maar hielden ons aan een strohalm vast en verzochten de geneeskundige hulp van een derde dokter. Maar ook nu werden we weer verzekerd dat zijn toestand hopeloos was."

Samen op de knieën
De pijn en smart van de zieke stegen nog hoger en hoewel Piet nog jong was, begreep hij heel goed dat alle pogingen tot zijn herstel vruchteloos waren. Hij zei dan wel eens: "Zo komen wij er niet." Zijn vader antwoordde dan: "Mijn lief kind, laten we samen maar weer eens bidden." Hij zei dan: "Ja vader, de Heere is toch de Machtige."

5.2 Uw heilzon is aan 't dagen

Tijdens al zijn strijden en lijden was er nu en dan wel eens een kleine verademing. Op een zekere dag had hij het weer heel benauwd en hij zei: "Vader, wat denkt u, dat mij steeds in gedachten komt?" Zijn vader antwoordde dat hij dat niet wist. Toen zei Pieter:

"*Biddende waren zij van druk bevrijd.*
Zij hoopten op Uw goedheid t' allen tijd
En Hij bewees hun vroeg ende spade
Uwe genade."

(Psalm 22 vers 3, berijming Datheen)

Hierop antwoordde zijn vader: "Er is geen andere weg van behoudenis; en die woorden staan in Psalm 22." Maar Piet zei toen: "Nu zullen de vijanden toch zeker wel wat tot zwijgen gebracht worden."

De vijand leeft nog
Weer vroegen Piets ouders een andere dokter om raad. We zullen verder Piets vader aan het woord laten: "Onze eigenliefde was zo groot. We wisten maar niet wat we moesten doen. Toen steeds in onszelf overleggende, kwam ons in gedachten dat we enkele maanden geleden hadden horen spreken over een knappe dokter. Als we nu hem ook nog eens raadpleegden. Wij besloten om het te doen, maar het was aan de ene zijde tot ons ongeluk. Maar de Heere regeert en Hij is de Getrouwe, Die alles bestuurt naar de raad van Zijn wil. Ook deze dokter onderzocht onze zieke jongen en sprak over een mogelijkheid tot herstel. Dit klonk wel vreemd in onze oren.
Maar de Heere had toch wat anders voor ons kind weggelegd. De tijd was haast aangebroken dat de sterke begeerte van Pieter vervuld zou worden. Want hoewel het in zijn bidden en zoeken niet altijd donker voor hem was, moest er toch nog wat anders gebeuren, want hij kende de Heere Jezus nog niet.

Overwonnen!
Zo bleef het tot die tijd een worstelen en strijden. Maar de Heilzon was aan het dagen. Op een dag zei Piet tegen mij dat hij een paar dagen daarvoor uitdrukkelijk bij zijn eigen naam ?Piet? geroepen was. Dat gebeurde twee keer. Nu vroeg hij: "Vader, zou dit ook kunnen zijn zoals bij

Samuël? En wat deed hij toen vader?" Mijn antwoord was: "Als je die stem nog eens hoort, dan moet je net als Samuël doen." "Wat deed hij dan, vader?", vroeg Piet. Ik zei: "Wel mijn jongen, Samuël was jong en kende de stem des Heeren niet, maar Eli zei tot hem: Als je die stem nog eens hoort, dan moet je zeggen: *Spreek Heere, want Uw knecht hoort!* Doe jij dat dan ook maar zo."

Het werd de dertiende april 1887 en Piet had die stem niet meer gehoord. Maar de Heere dacht aan hem! Het lijden werd steeds zwaarder en zijn angst werd zo groot, dat er grote zweetdruppels op zijn hoofd stonden. Toen begon hij ineens de Naam des Heeren aan te roepen: "Ach Heere, U hebt toch zelf gezegd: *Laat de kinderkens tot Mij komen, en verhindert ze niet*. Ach Heere, ik zal U nu niet meer loslaten!" Er was nu een heilige ernst en aandrang in zijn gebed gekomen. Hij zei tegen mij: "Vader, we zullen nog psalmen moeten gaan zingen."

Maar toen deed er zich iets aangrijpends voor. Piet riep ineens: "Vader, daar komt de duivel op mij af en hij knarst op zijn tanden. O, kon ik nu maar in een ton kruipen." Maar hij begon weer te worstelen met bidden en smeken. Een half uur later riep hij me weer. Ik zei: "Wat is er, m'n kind?" Hij zei: "De Heere heeft geantwoord en nu weet ik dat mijn deel is aan de rechterhand van Christus." Ik zei toen: "Geloof je dat, m'n kind?" Zijn antwoord was: "Nee, ik weet het zeker!"

Toen daalde er een eeuwige verwondering in mijn hart en het verdere van die nacht brachten we door met tranen van verwondering, over deze weldaad aan hem bewezen. Waar wij de dood verwachtten, schonk de Heere het eeuwige leven. Daarna zei de jonge strijder: "Och vader, nu kan ik niet meer, laten we nog eens bidden of het de Heere behagen kon, mij nog wat te verkwikken." Toen hebben we samen de Naam des Heeren aangeroepen. En de Heere verhoorde ons, zodat we samen ook nog wat mochten rusten tot het morgenlicht kwam.

Er zullen bidders komen!
De volgende dag brak aan en de Heere werkte verder in het jonge hart. "Er zullen vandaag wel *bidders* komen, vader," zei Piet. En de Heere beschaamde zijn hoop niet, want er zijn er die dag vijf geweest. Piet was zo levendig en de Heere ontsloot zijn mond, zodat hij de vrienden en bekenden kon vertellen wat God aan zijn ziel gedaan had.

Maar zijn lichaamslijden werd nog zwaarder. Piet zei tegen mij dat ik nog geen tiende deel van zijn lijden wist. Maar ik moest het wel geloven, want zijn lichaam had intussen een omvang van één meter gekregen, door al het vocht dat hij bij zich had. Hij riep uit: "O vader, wat heeft Adams val toch meegebracht en dat door één mens."
Het was intussen avond geworden en Piet zei: "Er moeten nog bidders komen, en wel de beste." Ik vroeg hem: "Mag je niet zien wie het is, in je hart?" Hij zei toen: "Nee vader, ik zie hen wel, maar ik ken hen niet."

Ook de daaropvolgende zaterdag had hij een dringende begeerte tot bidders. Ik bleef zoveel mogelijk dicht bij hem, in de hoop, dat er voor mij ook een druppeltje bij mocht zijn. Het werd 's avonds negen uur, zodat ik tegen mijn vrouw zei: "Nu zullen er wel geen mensen meer komen." Dat hoorde Piet mij zeggen en hij vroeg hoe laat het was. Even daarna werd zijn brandende begeerte vervuld, want er kwamen nog vier mensen om hem op te zoeken.

Toen ik de volgende morgen uit de kerk kwam vroeg ik aan Piet hoe het ging. Zijn lijden was nu zo ontzettend dat hij niet kon liggen, niet kon zitten en niet kon staan. Hij zei: "Ach vader, ik zou met mijn lichaam wel in een touwwerk willen hangen. Maar ik heb toch een goede halve dag gehad. Wat was Job toch geduldig en ik moet ook geduldig zijn. Ik wacht nu maar op mijn verlossing."
Tegen zijn moeder zei Piet: "Ik zal hier geen twaalf jaar meer worden." Zijn moeder zei: "Ach Piet, Hij die je hier neergelegd heeft is toch de Machtige?" Maar hij antwoordde haar, dat hij geloofde dat hij tóch geen twaalf meer zou worden.

5.3 Een Voorbidder in de hemel

De volgende maandag was een dag, vol van strijd en smart. Het werd dinsdag en Piet zei tot mij: "Vader, ik heb nu geen bidders meer nodig, want ik heb nu een Voorbidder in de hemel. Er zullen dus geen bidders meer komen!" Wat hij hier gezegd heeft is ook uitgekomen.
Plotseling werd hij door een grote benauwdheid overvallen en allen die rondom zijn bed stonden hoorden hem roepen: "Heere, neem mij nu, als het U belieft, maar op in Uw heerlijkheid." Wij stonden allen te schreien en zijn moeder verloor het bewustzijn. O, wat een toestand was dit!

Een kwartier lang lag de jonge strijder nu heel stil. Toen was het alsof hij uit de dood opgewekt werd en zei: "Wel, wel, onze lieve Heere wil mij nog niet hebben. Nu zal ik eens zeggen wat jullie dachten. Je dachten dat ik waarschijnlijk dood was."
Hij wist alles, waar iedereen gezeten had, maar ook dat hij er nu één miste. Hij vroeg waar ze was en toen men zei dat ze naar huis was, zei Pieter: "Roep haar dan."

Afscheid genomen
Toen ze teruggekomen was zei hij: "Kom nu één voor één bij me en geef me een hand." Nadat hij op deze wijze van iedereen afscheid genomen had zei hij: "Nu moeten jullie niet schrikken, want ik ga sterven." Nadat hij alles nog eens overzien had zei hij: "Ach Heere, neem mij nu, als het U belieft, maar op. Och, och, kan ik dan niet sterven?"
"O vader, onze lieve Heere wil mij nog niet hebben." Na deze woorden trok Pieter zich weer op en riep uit: "Dag lieve vader, wij zullen elkaar weerzien en het eeuwige halleluja zingen! Dag lieve moeder, ik dank u, ik dank u. Dag lieve broer. Dag lieve zusjes. Dag, dag!" Hij herhaalde dit wel twintig keer. Toen vroeg zijn moeder waarom hij dit deed.
Daarop was zijn antwoord: "Voor heel de wereld. Nu ga ik naar mijn volzalige God. De engelen wachten mij al. Dag lieve vader! Halleluja, halleluja, halleluja!"
Toen zonk de jonge strijder weg in eeuwige verwondering, zijn taak was naar het scheen volbracht.

Nog één uurtje
Maar zijn einde was nog niet gekomen. Na enige tijd wenkte Piet zijn moeder, om hem een doekje en een schaaltje water te geven. Wat zou hij nu gaan doen? Spreken kon hij niet en omdraaien nog veel minder. Piet ging zich wassen en dat zo schoon, dat allen die rondom zijn bed stonden er verwonderd over waren. Wat zijn bedoeling hiermee was, is niet met zekerheid te zeggen, maar we geloven dat hij bezig was met de gedachte, zich als een reine maagd, Christus voor te stellen. Straks gaan de gordijnen van de eeuwigheid open en Piet zal binnengehaald worden en hier niet meer zijn.

Korte tijd daarna wenkte Piet zijn moeder en zei: "Weet je wat ze nu nog van binnen zeggen? Ze zei: "Ik weet het niet, m'n kind." Hij vertelde toen dat ze hem wijsmaakten dat hij nog een harde dood zou ondervinden. Zijn moeder antwoordde daarop: Kind, bid dan maar." Nadat hij nog een half uur tot de Heere gebeden en gezucht had, zei hij: "Moeder, het zal wel gaan."
Toen heeft hij zijn oogjes gesloten om te sterven. Wij hebben als vader en moeder, broer en zussen gezien, dat de een de ander niet in het leven kan houden. En ook dat de bezoldiging van de zonde de dood is, als vrucht van Adams val. Hoewel voor Piet de prikkel uit de dood was, moest hij toch nog sterven. Na een kort ogenblikje gaf Piet nog een snikje, hij boog zijn hoofd en gaf de geest. Het was 's morgens 10 uur, op 20 april 1887.

Ons hart was bedroefd, maar ook verblijd over de weldaden Gods bewezen aan ons arm, dolende schaapje, in deze woestijn van het leven. Wij mogen geloven dat hij rustte op de trouw van de

eeuwige God, wat ook uitkwam in zijn woorden die hij nog tot mij sprak: "Vader, ik heb de Heere gebeden, dat Hij uw droefheid zal matigen."

Het is een roepstem voor allen die hier overblijven. Maar ook zien wij dat de Heere altijd voor de Zijnen zorgt. Hij schenkt smartvolle bekers, die ze tot de laatste druppel moeten drinken, maar Hij heeft ook gezegd: "*Vrede laat Ik u, Mijn vrede geef Ik u*" (Johannes 14 vers 27a). Nu de Heere Zijn liefdevolle hand over ons kind uitgestrekt heeft, bidden wij Hem dat Hij Zijn genadegaven nog mag vermenigvuldigen, om Zichzelf. Het is niet genoeg te zeggen: "Ik geloof". We moeten zelf een antwoord uit de hemel hebben. Dan zullen we met Jakob overwinnen in Zijn kracht. Nu, wij berusten in hoop, *want Die het beloofd heeft, is getrouw.*

Laat nu God geprezen zijn
In Zijn heiligdom zeer fijn;
Geloofd zij Hij en geacht,
Uit den hemel vol van kracht;
In heerlijkheid hoog verheven.
Looft Hem in Zijn werken rein,
Die Hij gewrocht heeft allein,
Die van Zijn macht 'tuignis geven."
(Psalm 150 vers 1, berijming Datheen)

5.4 Naschrift

Piets vader, Marinus Hoogesteger, was geboren op 3 april 1841. Zijn moeder heette Maatje Hamelink, zij was geboren op 3 november 1841 te Kruiningen. In de overlijdensakte van Marinus Hoogesteger, gedateerd 17 juli 1912, staat dat hij weduwnaar was en van beroep mosselwerker. Van zijn overlijden werd aangifte gedaan door zijn oudste zoon Joost. Deze was bij het overlijden van broer Piet vijfentwintig jaar. Getuige van de aangifte was de 64-jarige Esra Minnaard. De grootouders van Piet waren Joost Hoogesteger en Jacoba Verschuure uit Yerseke.

Waarschijnlijk was de familie Hoogesteger aangesloten bij de Ledeboeriaanse gemeente van Yerseke. Dit om reden dat de psalmen worden aangehaald in de berijming van Petrus Datheen.

In het eind van de jaren 1830 gingen er vanuit Yerseke twee personen naar de Budding-gemeente te Krabbendijke. Dit waren Philippus Pekaar en Jacobus Mieras. Toen er vanaf 1863 te Yerseke enkele gezinnen bij elkaar kwamen op `Het Oesterhof', was P. Pekaar daar ouderling. Daarna werden de samenkomsten gehouden bij Jan Sandee op de Paardenmarkt, later nog in een woning aan de Breeweg en aan de Lepelstraat.

In 1881 werd door P. van Dijke in de Dominicusstraat een nieuw kerkje in gebruik genomen. De kerkenraad bestond intussen uit de ouderlingen Jan Sandee en Willem van Velzen. Diaken was Marinus Reinhoudt, die in de jaren 1880 naar Amerika emigreerde. Omdat de gemeente nogal groeide, werd er in 1885 weer een nieuwe kerk in gebruik genomen, nu aan de Kerkhoekstraat.

Graag een predikant
Uit de notulen van de Ledeboeriaanse gemeenten is op te maken dat men in Yerseke graag een predikant had. Wanneer er van iemand een goed gerucht vernomen werd, dan kreeg de betreffende persoon een uitnodiging om te komen preken. Uit die tijd van 1885-1900 komen we namen tegen van predikanten en oefenaars als P. van Dijke, D. Janse, J. Vader, L. van der Velde, L. Boone, P. Ingelse, P. Broekhuijzen, H. Meijering, A. van der Stel en D. Barth. Er werd buiten het verband ook wel eens een leraar beroepen.

Geraadpleegde literatuur:

Smartelijk lijden en sterven van Pieter Hoogesteger, Leiden, z.j.
Notulen van de Algemene vergaderingen van de Ledeboeriaanse gemeenten van ca. 1880-1900.

7. Pieter de Waal (1724-1754)

6.1 Zelf gekozen wegen

6.2 In `Het hanegekraay'

6.3 De gevangene op *'s Gravensteen*

6.4 Ik was in de gevangenis en gij hebt Mij bezocht

6.5 Een opmerkelijke zondag

6.6 De laatste nacht

6.7 De roede gekust

6.1 Zelf gekozen wegen

In het jaar 1724 werd in de havenstad Rotterdam een zoontje geboren dat de naam kreeg van Pieter de Waal. Over de ouders van dit kind is niets te achterhalen. Mogelijk zijn ze korte tijd na de geboorte van hun zoontje gestorven, of waren de omstandigheden zodanig dat ze het kind niet zelf konden opvoeden. Wel is het bekend dat hij in het armhuis terecht kwam. In die tijd fungeerde een armhuis ook vaak als weeshuis. In dat armhuis heeft hij zijn schooljaren doorgebracht.

De armhuizen werden door het gemeentebestuur in stand gehouden en stonden onder toezicht van de plaatselijke kerk. In die tijd was er nog een sterke invloed van de kerk, ook op het plaatselijke gebeuren. Vooral in een stad zoals Rotterdam, waar veel rechtzinnige predikanten gestaan hebben, was die invloed nog merkbaar.

Toch een goede opvoeding
Pieter de Waal had, ondanks de droeve omstandigheden, toch het voorrecht dat de huisvader, die het tehuis beheerde, de Heere vreesde. De kinderen die aan zijn zorg waren toevertrouwd, zocht hij ook in de vreze des Heeren op te voeden. Hierbij werd hij gesteund door een van de plaatselijke predikanten. In dit geval was dat de bekende Godvrezende predikant A. Thiele, die de kinderen in dit tehuis trouw bezocht en ze onderwees in de gereformeerde religie. Ook Pieter werd hierin betrokken en hij ging 's zondags ook bij hem naar de kerk.

Maar het ging bij Pieter niet van harte en voor hem was de band in het tehuis te nauw. Hij was nog heel jong toen hij er al over dacht om zich aan het toezicht van zijn huisvader te onttrekken. In de havens van Rotterdam zag hij veel schepen binnenkomen en ook weer uitvaren. Het water trok hem en de vrijheid niet minder. Waarschijnlijk heeft hij zich bij de V.O.C. aangemeld en waren zijn eerste reizen voor deze compagnie. Maar hij veranderde graag, zodat hij ook gevaren heeft onder Engelse en Franse vlag.

Vrijheid zoeken en banden vinden
Het is bekend dat het leven op een schip in die tijd verschrikkelijk ruw was. Op sommige schepen had een Godvrezende schipper veel invloed, maar de meeste schepen waren plaatsen van grove goddeloosheid. Toch was er wel een vorm van tucht en waren de straffen zwaar.
Het duurde niet lang of Pieter was zijn opvoeding en de vermanende woorden van zijn predikant vergeten. En zoals het meestal met dit vrije leven is: het geeft een korte vergenoeging maar het laat een grote leegte en vereenzaming na.

De ene reis na de andere werd nu door Pieter gemaakt. Hij wilde graag veel zien en zag veel landen en havensteden. Door zijn contacten kwam hij ook in Frankrijk terecht. Vandaar voer hij ook op een schip naar verre landen. Maar zijn ogen werden van het zien niet verzadigd, dus voer hij ook naar Engeland en van daaruit maakte hij reizen naar de vele Engelse koloniën.

Uiteindelijk heeft hij als matroos ook nog op een oorlogsschip gevaren, dat naar Oost-Indië voer. Daar werd hij ook in oorlogsgeweld betrokken. Maar dat leven trok Pieter niet aan, want hij zag hier veel gevaren van dichtbij. Toen hij een gelegen tijdstip vond, deserteerde hij en deed alle mogelijke moeite om weer in Nederland te komen.

Terug in Nederland
En vindingrijk als hij was, hij vond ook hier weer wegen om zijn doel te bereiken en kwam na wat omzwerven in de havenplaats Hoorn, in Noord-Holland. In deze plaats hebben in de zeventiende eeuw veel Godvruchtige predikanten gestaan. Ook in de tijd toen Pieter daar was, was er nog gelegenheid om 's zondags onder de zuivere verkondiging van Gods Woord op te gaan. En waarom zou Pieter dit niet nog eens een keer doen?

Zo is hij op deze plaats weer eens naar de kerk geweest, maar waarschijnlijk is het bij één keer gebleven. Want het kon niet anders zijn, of zijn geweten heeft toen gesproken, aangezien zijn leven een aaneenschakeling was van allerlei zonden en gruwelen. Later heeft hij nog gezegd, dat hij het erger gemaakt had dan Manasse.

Waarschijnlijk is hij daarna weer op een schip van de V.O.C. terechtgekomen, weer uitgevaren en daarna in Middelburg aangekomen. Het is ook mogelijk dat hij ook wel eens in Zeeland wilde kijken en zelf vanuit Hoorn naar Middelburg gereisd is.

6.2 In `Het hanegekraay'

Hoe dan ook: Pieter kwam in Middelburg terecht. Hij was toen bijna dertig jaar, dus eigenlijk waren zijn jonge jaren al voorbij, maar hij wilde alleen maar van het leven genieten. Nu moest hij nog onderdak vinden op de een of andere plaats. Na enige tijd gezocht te hebben vond hij een kosthuis of pension aan de Beestenmarkt (nu aan de Koestraat, bij de ingang van de parkeergarage). Dit pension droeg de naam *Het hanegekraay.* Hier waren ook verschillende andere gasten aanwezig. De beheerder was een godsdienstig man en hield ook van regels. De bewoners moesten op een vaste tijd opstaan en ook 's avonds moest men voor tien uur weer binnen zijn.

Of Pieter in Middelburg nog gewerkt heeft, of dat hij leefde van gespaard geld is niet bekend. Maar het is wel bekend dat hij zijn goddeloos leven ook hier voortzette.

Naar de kermis
Het was begin augustus van het jaar 1754. Ook in dit jaar zou de kermis weer gehouden worden. De eeuw daarvoor en ook in de achttiende eeuw hadden bekende Middelburgse predikanten er bij het stadsbestuur al dikwijls op aangedrongen om de kermis af te schaffen. Maar de kermis was zo ingeburgerd, dat aan deze oproepen geen gehoor gegeven werd.

Ook Pieter moest natuurlijk op de kermis van de partij zijn. Allerlei vermakelijkheden werden aangeboden. En natuurlijk ontbrak het op de kermis niet aan sterke drank, waar veel gebruik van gemaakt werd, met alle nare gevolgen van dien. Mogelijk heeft Pieter ook meer gedronken dan wenselijk was, hoewel hij waarschijnlijk toch niet echt dronken was. Hij wist namelijk nog goed dat hij zich te houden had aan de afspraken met de pensionhouder. Daarom besefte hij ook dat het om tien uur hoog tijd was om naar zijn pension aan de Beestenmarkt te gaan.

Een doodslag begaan
Bij zijn thuiskomst lag de beheerder reeds op bed. Toen hij Pieter hoorde kwam hij uit bed en verweet hem dat hij veel te laat thuis was. Pieter verweerde zich nog wat, door te zeggen dat hij niet goed wist hoe laat het was en dat het nog geen half elf was. Bovendien was hij daarvoor ook wel eens laat geweest, zelfs wel eens een hele nacht weggebleven en daar was toen ook niets van gezegd. Waarom nu zoveel woorden over een kwartier of een half uur?

Maar de beheerder wilde hier niet van weten en dreigde er werk van te zullen maken, zodat Pieter wel eens op een plaats gebracht zou kunnen worden, waar hij liever niet begeerde te komen. Vervolgens trok hij Pieter zijn jas uit, wat mogelijk wel wat hardhandig ging, zodat Pieter op de grond viel.

Een felle drift maakte zich van Pieter meester en hij greep naar een mes, dat dichtbij op een kist lag. Zonder zich te bedenken stak hij de beheerder hiermee enkele malen in zijn borst. Hij stak door de ribben heen en raakte het hart van de man, die direct in elkaar zakte. Hij voelde dat hij dodelijk verwond was en sprak nog: "Heere Jezus, help mij!". Direct daarop is de man al gestorven.

Pieter besefte wat hij gedaan had en zocht nu haastig te vluchten voor de `stadsdienaars' (de politie) die onderweg waren om hem te arresteren. Hij kon hen echter niet meer ontlopen en werd in de boeien gedaan en in *'s Gravensteen,* op de Lange Burgt (tussen Markt en Balans), in de gevangenis gezet. Daar, in een eenzame donkere ruimte, waar geen zon of maanlicht gezien werd, kon hij overdenken wat hij gedaan had.

Wat heb ik gedaan?
Dat deed hij ook. Zijn hele leven kwam hier terug. Vooral zijn opvoeding te Rotterdam, maar ook de waarschuwingen tijdens zijn vele reizen. Hoe dikwijls was hij niet in levensgevaar geweest, tijdens geweldige stormen op zee. Wat had zijn geweten toen gesproken en wat een beloften had hij de Heere gedaan, als hij maar gered zou worden.

Verschillende keren was hij ernstig ziek geweest, zodat hij ook bang geweest was zijn leven te verliezen. Vooral toen hij in Kaapstad was, was hij zo ziek geweest, dat niemand dacht dat hij nog zou beteren. Ook toen had hij veel beloften gedaan, dat indien de Heere zijn leven zou sparen, hij dan werkelijk beter zou gaan leven.
Pieter mocht weer opknappen, maar zijn beloften vergat hij direct en hij ging weer in zijn oude zondige weg verder. Hij besefte niet dat zijn beloften in eigen kracht gedaan waren en dat er daarom niets van terecht zou komen. Zijn consciëntie werd steeds meer verhard en toegeschroeid, zodat de kloppingen ook minder werden.

En nu zat hij plotseling hier in de gevangenis, als het gevolg van een korte opwelling van zijn driftige aard. Goedmaken kon niet meer, daar was zijn misdaad te ernstig voor. Het begon ook langzaam tot hem door te dringen, dat zijn misdaad met de dood gestraft zou worden. De schrik sloeg hem nu om het hart en hij dacht maar: "Wat moet ik toch doen?"

6.3 De gevangene op 's Gravensteen

Daar zat Pieter nu, ja wat moest hij doen? Het was intussen morgen geworden. Zijn cel was aan de straatzijde en hij kon nog net wat van de lucht zien. Maar in zijn angst dacht hij dat de hemel op hem zou neervallen.
Hij nam zich voor om zodra er iemand zou komen, direct alles wat hij gedaan had eerlijk te vertellen en daarna te vragen om uit zijn cel verlost te mogen worden.

Maar er kwam niemand. Het angstzweet begon hem nu uit te breken, want hij wist dat hij binnenkort voor de rechter moest verschijnen en hoe meer hij hieraan dacht hoe angstiger hij werd. Hij begreep goed dat zijn doodslag gewroken zou worden en dat zijn einde dichtbij was. O, dan zou hij daar staan, en wanneer het vonnis van de rechter voltrokken zou worden, wat een pijn en smart zou hij dan nog moeten lijden. En daarbij kwam nog de schande voor het publiek dat bij de uitvoering van het vonnis aanwezig zou zijn.

De wanhoop nabij
Er kwamen nog zoveel bezwarende gedachten in hem op, dat hij de wanhoop nabij was. Bovendien werd de duivel op Pieter losgelaten, die hem ook beschuldigde. Hierdoor werd hij op den duur geheel radeloos. De duivel raadde hem aan om een eind aan zijn leven te maken, want het was toch geheel uitzichtloos. Maar hoe moest Pieter dit doen? Alles was hem afgenomen. Maar er kwam opeens toch nog wat in zijn gedachten. Hij zag kans om zijn hemd in stroken te scheuren en er een strop van te maken. Hij zag ook dat er een paar ijzers in de muur waren bevestigd, waar hij de strop aan vast kon binden, om vervolgens het andere eind rond zijn hals te knopen en zo zijn eigen vonnis te voltrekken.
Er was nu niets meer wat de arme jongen kon weerhouden. Intussen had hij de strop al om zijn hals gedaan. Hij voelde nog steeds dat de duivel, met zijn goedkeuring, hem nabij was.
Daar hing hij nu met zijn hele gewicht aan de strop en het zou niet lang meer duren voordat hij geen adem meer kon halen en stikte.

De tollenaarsbede
Maar terwijl hij daar hing en zijn lichaam al slapper werd, kwam hem ineens het gebed van de tollenaar in gedachten. En dadelijk sprak hij de woorden uit: "*O God, wees mij arme zondaar genadig*" (Lucas 18 vers 13b). Het was de Heere Zelf Die hem dat gebed gaf, en daarom bleef de uitwerking ook niet uit. Want Pieter vertelde later, dat hij toen in één hand nieuwe kracht voelde, om nog net de strop om zijn hals los te maken. En zo zakte hij neer op het stro dat in zijn cel lag. Maar op dat moment zag hij ook dat nu de duivel, die hem al die tijd bijgestaan had, moest wijken. Hij vertelde later dat dit samenging met zo'n geweldig geraas en lawaai, dat het er op leek dat de muren zouden instorten. Voorlopig moest hij dus wijken, hoewel hij later nog genoeg pogingen ondernomen heeft om zijn prooi weer terug te krijgen.

Daar zat Pieter nu, vervuld met veel gedachten. Het zou nog bijna twee weken duren voordat hij bezoek kreeg. In die tijd heeft hij innerlijk veel geleden. Zijn zonden waren hem tot smart, niet alleen zijn doodslag, maar ook de zonden tegen de goedertierenheid Gods, zodat het voor hem een wonder was hij nog niet in de hel lag. Slapen deed hij weinig en hij at en dronk in de eerste elf dagen maar maar twee keer.

Bezoek in zijn cel
Het gebeurde was intussen in de stad Middelburg verspreid
en werd overal besproken. Het voorval was ook op de kerkenraad van Middelburg besproken. Het is niet bekend of het de voltallige kerkenraad geweest is, want die bestond in die tijd nog uit vijftig tot zestig personen, met inbegrip van de predikanten. In dat jaar (1754) waren er negen predikanten in de hervormde gemeente van Middelburg werkzaam. De kerkenraad had nauw contact met de magistraat (het stadsbestuur), zodat de ernstige voorvallen onderling konden worden besproken.

Op verzoek van een gemeenteraadslid kreeg Pieter na anderhalve week gevangenschap bezoek van een `ziekenbezoeker'. Deze ziekenbezoekers waren door de kerkenraad aangesteld. Het waren doorgaans gemeenteleden die bekendheid en gezag hadden in de gemeente. In de tijd toen de bovengenoemde gebeurtenis plaats vond waren onder anderen Adriaan den Hollander en Hendrik Huysselaar ziekenbezoeker. De laatstgenoemde was intussen proponent geworden (theologisch student met preekbevoegdheid).

Huysselaar was het die als eerste bij Pieter op bezoek kwam. Hij had een Bijbel meegebracht. Dit was tot grote blijdschap van de gevangene en met een sterke begeerte begon hij direct hierin te lezen.

Als Mannasse
Op 2 september kwam Huysselaar samen met Den Hollander een bezoek aan Pieter brengen. Nadat de gevangene wat verteld had van al zijn angsten en zijn roepen tot God, zag Den Hollander veel overeenkomst met de koning Manasse, die ook in de gevangenis tot God begon te roepen. Beiden hadden een opvoeding gehad van een vrome vader en waren onder een rechtzinnige leer grootgebracht. Ook waren ze beiden dikwijls gewaarschuwd, maar hadden alle roepstemmen in de wind geslagen. Uiteindelijk waren ze beiden om hun zonden in de gevangenis gezet. Van Manasse staat geschreven: "*En als Hij hem benauwde, bad hij het aangezicht des HEEREN zijns Gods ernstiglijk aan en vernederde zich zeer voor het aangezicht van den God zijner vaderen"* (2 Kronieken 33 vers 12). Ditzelfde kon nu ook van Pieter gezegd worden.

Verder vertelde Pieter dat hij die morgen uitdrukkelijk bij zijn voornaam geroepen was. Maar het wonderlijke was, dat hij niemand zag. Hieruit begreep Pieter dat het de Heere was, Die hem opriep tot waken en bidden.
Nadat de bezoekers ook met Pieter hadden gesproken, deden ze een gebed en gingen onder de indruk van het gehoorde weer naar huis.

6.4 Ik was in de gevangenis en gij hebt Mij bezocht

Ziekenbezoeker Den Hollander kon het na zijn eerste bezoek niet lang uithouden en was zo vervuld met Pieter, dat hij op 4 september weer een bezoek in *'s Gravensteen* aflegde. Hij trof Pieter erg bedroefd aan. Den Hollander vroeg of hij aanvallen van de satan had.
Daar wist Pieter intussen wel wat van, maar er waren zulke gruwelijke gedachten in zijn hart opgekomen, dat hij het haast niet durfde te zeggen. Ook had de satan tijdens zijn bidden Godslasterlijke gedachten in zijn gedachten doen opkomen en hem ingefluisterd: "Als je Christus aanbidt, is dat afgoderij en er staat dikwijls geschreven dat je geen afgoderij zult bedrijven." Pieter echter merkte dat dit de duivel was en antwoordde de verleider: "Bewijs dan eens uit dat Woord dat Christus geen God is, ik zal dit nu ook uit gaan zoeken." Toen Pieter opstond en zijn Bijbel opnam, merkte hij dat de satan moest vertrekken. In de Bijbel las hij dat Christus Gods Zoon is, de Zoon des Vaders, ja, zelfs de heerlijkheid des Vaders. Op verschillende plaatsen werd dit bevestigd!

Toch viel het Den Hollander op, hoe onbekend Pieter in veel stukken van de godsdienst nog was. Vooral ook in het bidden.
Dat Pieter dikwijls bad, had hij al van iemand anders in de gevangenis vernomen. Toen hij hem vroeg wat hij bad, antwoordde Pieter dat hij uit de Wet des Heeren en uit de Psalmen bad, vooral uit Psalm 51.

Vorig onderwijs vergeten
Den Hollander gaf hem daarna wat onderwijs: in de wet spreekt de Heere tot de mensen, maar in het gebed spreekt de mens tot de Heere. Verder gaf hij hem een uitgave van het *Kort begrip*, en drong er bij hem op aan om dit boekje goed te leren, vooral het stuk van de *ellende* van de mens. Den Hollander meende namelijk dat Pieter nog niet zaligmakend was overtuigd. Hij zag wel dat de arme jongen bang was, maar dit kwam mogelijk voort uit schrik voor de straf die hij zou krijgen.
Ondertussen beleed Pieter dat hij een nog groter zondaar was dan de inwoners van Sodom. Niet alleen door de zonde van doodslag, maar omdat hij ook tegen Gods goedertierenheid zo gezondigd had.

Nog dezelfde week, 's zaterdags, bracht Den Hollander weer een bezoek aan de gevangene. Pieter was nogal vergenoegd en vroeg aan zijn bezoeker of hij de vragen uit het *Kort begrip* wilde overhoren. Toen hij de vragen beantwoordde was het te merken dat hij door zijn onderzoek goede vorderingen gemaakt had. Den Hollander besprak ook het stuk der ellende met Pieter en benadrukte de noodzakelijkheid van de bevindelijke kennis van ellende, onmacht en zondenstraf. Daarna verzocht Den Hollander hem om nu het stuk van de *verlossing* te leren, en Pieter begon daar direct mee. Toen hij weer wegging nam hij zich voor om de volgende keer eens te vragen wat Pieter nu van zichzelf dacht.

Een engel des lichts?
Bij het volgende bezoek werd Pieter dus de vraag voorgelegd wat hij nu van zichzelf dacht. Was hij nog in de natuurstaat of in de staat van genade?
Uit Pieters antwoord bleek wel dat hij meende dat hij wedergeboren was en het geloof in Christus bezat.
Den Hollander schrok wel wat van dit antwoord en zei: "Als dit waarheid was, dan zou ik nu met jou God daarvoor danken. Maar man, wat je vertelt is een ingebeeld geloof! Eerst probeerde de duivel je als satan naar de hel te krijgen, maar nu komt hij als een engel des lichts, om je met een leugen in de rechterhand naar het verderf te voeren. Het is daarom mijn hartelijke wens en bede dat je hieruit mag ontwaken!"

Vernedering
Intussen had Den Hollander ook twee predikanten op de hoogte gesteld van zijn bezoeken in de gevangenis. Het waren J.H. Bachiene en H. Swanenburg, die daarna ook een bezoek aan de gevangenis brachten. Vooral Swanenburg heeft getrouw met Pieter gehandeld. Maar ook student Huysselaar en Bachiene hebben zo ernstig met hem gesproken, dat Pieter toch achterdocht kreeg.

De Heere wilde dit spreken gebruiken als een middel in Zijn hand om Pieter bekommerd te maken over zijn zonden. Dit ging samen met een hartelijke droefheid, een diepe vernedering en het rechtvaardigen van God, nu hij deze straffen moest ondervinden.

Het vonnis
Het was op donderdag 12 september dat Pieter weer voor het gerecht moest verschijnen. Er kon niets ingebracht worden in het voordeel van Pieter, zodat de rechtbank uitspraak deed, dat Pieter zijn leven op het schavot zou moeten beëindigen.

Hoe was Pieter hier nu onder gesteld? De jongen was op dat moment zo vernederd, dat hij op zijn knieën viel en de heren van de justitie bedankte voor het vonnis, dat hij rechtvaardig mocht keuren. Hij sprak ook nog de wens uit, dat zijn dood voor de een of ander het middel tot bekering mocht zijn.

In die dagen werd hij weer dikwijls gekweld door de duivel, zodat hij haast niet at en dronk en steeds in gebed was. Toen een van zijn bezoekers opmerkte: "Dit geslacht vaart niet uit dan door vasten en bidden", was dit voor Pieter een opmerkelijke troost.
Wat een afkeer had hij van zijn vorig leven en wat een smart over de bijblijvende verdorvenheden. Toen hij bijna een hele nacht met bidden en lezen doorgebracht had, viel hij nog even in slaap en droomde toen zodanig, dat hij met afschuw wakker werd.

Een dorpelwachtertje
Ook waren er in die dagen ogenblikken, dat hij een hartelijke begeerte had om God groot te maken. Dit leefde dan zo sterk bij hem dat hij tot Den Hollander zei: "Al moest ik naar de hel, wat ik rechtvaardig verdiend heb, dan zou ik nog Gods deugden verheerlijken en roemen."

Den Hollander wilde hem hierin toch beproeven en zei: "Als je in de hel zou komen, dan zul je de Heere wel rechtvaardigen, maar Hem ook eeuwig lasteren. Maar Pieter zei: "Dat zal ik niet kunnen doen, het zalige, heilige Wezen te lasteren, Dat te prijzen is tot in eeuwigheid." Hij toonde daar inderdaad een innerlijke afkeer van en wilde graag samen met de geesten der volmaakt rechtvaardigen de Heere verheerlijken. Al was het dan als de aller-, allerminste.

Den Hollander vroeg nog of hij weer zou gaan varen, gesteld dat hij van de aardse rechter pardon zou krijgen. Hij antwoordde hem: "Ach neen, dan zou ik verzoeken om een gering dorpelwachtertje te mogen zijn in het Huis des Heeren, met een stukje droog brood en een teugje water, als ik Gods Woord maar mocht horen, en Hem mocht dienen, vrezen en verheerlijken."

6.5 Een opmerkelijk zondag

Zondag 15 september
De zondag daarop ging de trouwe ziekenbezoeker weer vroeg naar *'s Gravensteen* om Pieter te bezoeken. Hij wees hem er op dat de tijd nu voorts kort was (de terechtstelling zou de volgende dag plaatsvinden) en dat het noodzakelijk was om in de tijd met Christus in het verbond te komen en Hem als de enige Middelaar, Zaligmaker en Verlosser te leren kennen.
Nadat hij een gebed gedaan had liet hij Pieter achter en ging hij naar de kerk. Hij zag en hoorde nog dat Pieter op zijn knieën viel en belijdenis deed van zijn zonden, die hem voorkwamen als bergen zo hoog.

Die en Samuël
Zoals reeds gemeld is waren de omstandigheden van Pieter intussen bij de meeste kerkmensen wel bekend. De predikanten die hem regelmatig bezocht hadden waren ook niet los van hem.
Den Hollander, die met enkele minuten in de kerk was, voelde dat er een bijzondere ernst op de gemeente lag.

Deze zondag vond er in de kerken van Middelburg wat opmerkelijks plaats. Zowel de predikanten als het volk des Heeren liepen de Heere als een waterstroom aan voor die arme jongen die in de gevangenis zat. Het werd op die dag bevestigd wat in Psalm 99 vers 5 staat:

Die en Samuël
Zijn naar Gods bevel
Biddende verhoord,
Naar Zijn godd'lijk woord
Uw volk beladen,
Als zij U baden,
Waren van U ontvaan
En verhoord van stond' aan.
(berijming P. Datheen)

Den Hollander schreef er later over dat hij nog nooit zoveel aandoening gezien had in de kerk onder vromen en onvromen. Er zijn die dag veel tranen gestort en veel gebeden opgezonden. Er waren er verschillenden onder het volk des Heeren die een gunstig antwoord kregen. Er waren er ook die dit pas later kregen, toen Pieter werd terechtgesteld.

Na de morgendienst is de predikant Bachiene nog bij Pieter op bezoek geweest. Nadat hij met hem gesproken en gebeden had, kon Pieter zich niet meer inhouden en vertelde hij hem wat er in zijn hart was. Toen hij zijn werzaamheden vertelde, mocht Bachiene geloven dat de Heere Zijn verbondstrouw aan Pieter had bevestigd. Dat meende hij onder het gebed al gemerkt te hebben. Hij kon echter niet langer blijven omdat hij in de middagdienst een predikbeurt moest vervullen.

Na deze dienst ging Den Hollander weer op bezoek. Huysselaar was daar ook aanwezig. Huysselaar vroeg direct aan Pieter hoe zijn toestand nu was. En Pieter vertelde vol blijdschap dat het goed was, want de Heere was gekomen. Toen vroeg Huysselaar hoe de Heere Jezus aan hem ontdekt was.
Pieter antwoordde: "Op het bidden van die oude man" (daarmee bedoelde hij Den Hollander). Huysselaar vroeg toen wat hij van Christus gezien en ondervonden had. Zijn antwoord was dat hij een lijdende Christus aan het kruis gezien had. Uit Zijn handen, voeten en Zijn zijde droop het bloed. En hoewel Pieter dit op zijn eigen wijze vertelde, van een ander kon hij immers niets navertellen, herkenden zijn bezoekers het werk van de Heere Jezus.

Toen Pieter hierover aan het vertellen was, viel hij plotseling op zijn knieën en begon hij onder een vloed van tranen hardop te bidden. Hij beleed zijn zonden en pleitte op de barmhartigheden, goedertierenheden en de almacht Gods, maar ook op de verdiensten van Christus. Ook pleitte hij op de gebeden die in de kerk voor hem gedaan waren, en bad dat die gebeden niet vruchteloos zouden zijn. O, wat smeekte hij met aandrang om een antwoord te mogen ontvangen!
Daarna namen ze weer afscheid, met de belofte om laat in de avond weer terug te komen, om dan de laatste nacht met hem door te brengen. Dit was tot blijdschap van de gevangene.

Pieter had er dus al van gehoord, wat die dag voorgevallen was. Op het einde van die opmerkelijk dag werd het bevestigd uit dezelfde Psalm 99 vers 7:

Gij, Die onz' God zijt,
Hebt verhoord altijd.
Uw volk de misdaad
Hebt Gij vroeg en spaad'
Hen gans vergeven;
Doch Gij daarneven
Hebt zonder onderlaat,
Gestraft haar zonden kwaad.

6.6 De laatste nacht

Den Hollander was met twee vrienden overeengekomen om gezamenlijk de laatste nacht bij Pieter door te brengen. Deze vrienden worden aangeduid als `vader Bisschop' en `monsr. De Maagd'. Mogelijk waren dit kerkenraadsleden. De namen zijn niet te achterhalen. Wel was er in die tijd een koster die ook De Maagd heette.

Voordat ze die avond naar *'s Gravensteen* gingen, hebben ze bij Den Hollander gezamenlijk de knieën gebogen, om Gods zegen te vragen over de begeleiding van Pieter de Waal, tot Gods eer en tot zaligheid van de zondaar.

Toen ze daar kwamen konden ze van het gevangenispersoneel het nodige eten en drinken en andere behoeften krijgen. Bij het openen van de celdeur vonden ze Pieter op zijn knieën in gebed. Hij stond op, liep op zijn bezoekers toe en begroette hen vriendelijk. Hij was verwonderd en blij en vroeg of hij bij Den Hollander mocht zitten.

Ziele-zucht
Vervolgens vroeg hij hen om enkele verzen voor te lezen, die met zijn toestand overeenkwamen. Het waren enkele strofen uit de *Ziele-zucht van een verlegen Christen, om Gods genaderijke vertroostingen,* van Herman Witsius (1636-1708):

Is er nog, o groot Ontfermer,
Is er voor een nare kermer,

Voor een schreier nog gehoor?
Is er nog een open oor?
Mag een mond vervuld met zonden,
Mag een ziel, vervuld met wonden
Die van etter vloeien, mag
Die nog uiten haar geklag?

Is er Heer' nog enig hopen?
Staat de deur Uws goedheid open
Voor een zondaar, die de meest'
Licht van allen is geweest?
Wilt Gij zijn geschrei nog dulden
Die voor zoveel duizend schulden
Bij U aangetekend is?
Schenkt U hem vergiffenis?

Is mijn God nog te bewegen?
Hemel, wat een grote zegen,
Zo maar d' allerminste straal
Van Zijn liefde mijwaarts daal!
Of moet ik Zijn gunst nog derven;
't Zal mij troost'lijk zijn te sterven
Voor de voeten van mijn Heer';
Strekt het zo tot Zijne eer.

'k Zal dat alleszins betuigen,
'k Wil mij onder U wel buigen.
Gij zijt Heerser, ik Uw knecht
Die Gij onder hebt gelegd.
Ja, schoon Gij mij wilt verdoemen
Nog zal ik U billijk noemen,
Want ik mij zulks waardig ken,
Snode zondaar die ik ben.

Toen Gij tot mijn ziele zeide:
Kom, Mijn Bruid, Mij toebereide,
Kom, Mijn Liefste, gij zijt Mijn,
En Ik zal de Uwe zijn.
Eeuw'ge liefd' verbindt ons beiden,
Dood noch leven zal ons scheiden
'k Weet, gij hebt Mij wel gezind,
Maar Ik heb u eerst bemind.

'k Kan mijn tranen niet bedwingen,
Zij beletten mij te zingen:
Zij bestelpen het geluid
Al te vol en lekt niet uit.
Weg nu, wereld! Welkom hemel!
'k Voel en weet niet wat gewemel
In mijn ziel voor deze dood.
Och, die vreugd is mij te groot.

Tijdens het voorlezen luisterde Pieter met veel aandacht en met de tranen in zijn ogen. Na korte tijd was hij toch weer gespannen. Den Hollander vroeg of hij wat koffie wilde drinken, maar hij antwoordde: "Nee, ik kan het niet meer uithouden, ik moet gaan bidden." Toen Den Hollander toch nog aandrong weigerde hij.

Pieter stond op en viel vervolgens op zijn knieën. Hij had geen erg meer in de andere aanwezigen. Het gebed dat hij toen deed was voor de omstanders ontroerend. De aandrang en de nood waren niet in woorden uit te drukken. Ook de andere gevangenen hebben dit gehoord. Uiteindelijk bad hij het *Onze Vader*. Dit deed hij met zoveel indruk en eerbied, dat ook de anderen indrukken van de inhoud kregen. Daarna bleef hij nog enige tijd op zijn knieën liggen, alsof hij op een antwoord wachtte. Toen stond hij op en kwam weer bij de anderen zitten.

Nadat hij nog enige tijd met zijn bezoekers had gesproken, las Pieter een gedicht voor van Bardewits over het lijden van Christus. Daarna zong hij enkele verzen over de geboorte van de Heere Jezus en Psalm 111 vers 1:

"Den lof en prijs gans overal
Met harten vrij ik roemen zal,
Mijns Heeren en Gods van hier boven.
In Zijn gemeente zeer bekwaam,
Daar de vromen komen te zaam,
Zal ik den Heer danken en loven."

Ook zong hij uit Psalm 6 en Psalm 130 vers 4:

"*Dat Israël vast bouwe*
Op God de hope zijn;
Want vol genaad' en trouwe
Is de Heer en God mijn.
Hij is 't, Die onbezweken
Israël gans bevrijdt
Van zonden en gebreken,
Die hij meteen scheldt kwijt."

Tijdens het zingen van die verzen was het aan Pieter te zien dat hij vernederd was en dat hij de woorden die hij zong ook verstond. Ook keek hij niet meer treurig, maar was de blijdschap op zijn gezicht te lezen. Er werd nog voorgelezen:

"*Op, mijn neergebogen harte,*
Dat naar Jezus' liefde blaakt,
En gestaag door druk en smarte,
U gewond vindt en geraakt" (...)

Zo verliepen de uren van Pieters laatste nacht op deze aarde. Er werd gezongen en gelezen en er was blijdschap, zodat er een vergelijking werd gemaakt met Paulus en Silas in de gevangenis te Filippi.

Nog enkele uren

Het was intussen drie uur geworden en Den Hollander deed nog een gebed. Pieter sloot daarop aan met een sterke roep om verhoring. Er werd aan Pieter gevraagd of hij nu niet enkele uren zou gaan rusten. Maar hij zei: "Moet ik gaan rusten, nu ik nog maar enkele uren te leven heb? Ik kan over slaap niet denken."

Den Hollander bedoelde echter dat hij dan mogelijk beter in staat zou zijn om de voorbereidingen te maken voor zijn dood. Toen zei Pieter: "Waakt en bidt u dan voor mij, zodat ik niet zondig en lees de drie laatste hoofdstukken uit Lucas maar voor."
Daarna stond hij op en viel eerst nog op zijn knieën. Hij bad een kort gebed: "Heere, dat Uw toorn niet ontsteke, dat ik zorgeloos zou slapen en indien ik zou zondigen, verhinder het liever. Zo het Uw wil is dat ik daardoor beter in staat zou zijn; hier ben ik Heere. In Uw handen beveel ik mijn geest. Amen."

Geen rust
Toen ging hij liggen en zei: "Lees nu toch wat voor." Den Hollander antwoordde: "Dan kun je nóg niet rusten." Maar Pieter zei: "Mijn geest zal het wel horen en dit is maar voor mijn vlees."
Nadat ze Lucas 22 hadden voorgelezen, meenden ze dat hij sliep. Ze begonnen toen met elkaar wat te praten over Pieters omstandigheden. Maar het was maar even en Pieter was weer van zijn bed. Hij nam de Bijbel weer op en las Romeinen 3 en 8 helemaal uit en sprak er nog even over.
Daarna vroeg men hem hoe hij zich nu voelde. Maar Pieter zei dat hij daarop niet durfde antwoorden, omdat hij bevreesd was om meer te zeggen dan hij had doorleefd. Hij zei dit met veel indruk en maakte daarop de opmerking dat hij niet anders had dan zonden en verder alles moest krijgen van de Heere Jezus. Waarop den Hollander de woorden van Paulus sprak: "*Niet dat wij van onszelven bekwaam zijn iets te denken als uit onszelven; maar onze bekwaamheid is uit God*" (2 Korinthe 3 vers 5).

Het begon al te schemeren, maar Pieter werd opmerkelijk genoeg steeds rustiger. Het was die nacht al gebleken dat Pieter een begeerte had om verloren mensen te waarschuwen voor het verderf.
Hij vroeg toen ook of het gebruikelijk was dat een veroordeelde de mensen nog aansprak. Den Hollander antwoordde, dat dit inderdaad wel eens gebeurde, maar dat het zeldzaam was. Hij zei verder tegen Pieter, dat hij dit zeker kon doen, als hij hiertoe de aandrang voelde.
Pieter vroeg in alles naar de mening van zijn bezoekers en wilde niet handelen naar eigen inzicht.

Geen pardon meer!
Hij toonde nu een opmerkelijke zelfverloochening en wilde zich in alles, ook in de straffen, graag onderwerpen.
Men vroeg hem: "Pieter, straks zal de tijd aanbreken om te sterven, zou je geen pardon meer willen ontvangen van de rechter?" Maar Pieter antwoordde: "Nee, nee, ik heb bloed vergoten en zo moet ook mijn bloed vergoten worden, anders zou mijn zonde op het land rusten. Leefde die man nog maar, die ik gedood heb. Toch wil ik sterven, want ik heb hem ook van zijn genadetijd beroofd."

6.7 De roede gekust
De morgen was intussen aangebroken. Huysselaar, die al dikwijls geweest was, kwam nu ook voor het laatst. Hij vroeg hoe het was. Pieter vertelde voorzichtig en met een teer hart, hoe zij de nacht met bidden en zingen doorgebracht hadden en dat hij bemoedigd de dood in zou gaan.
Nadat Huysselaar met hem gebeden had, kwamen de predikanten, Bachiene en Swanenburg. Deze zouden Pieter vergezellen naar het schavot. Nadat ook Bachiene gevraagd had hoe het met hem was, antwoordde Pieter dat hij zich aan Christus overgegeven had en dat hij zich geheel aan Hem toevertrouwde. Nadat deze predikant op een hartelijke wijze ook een gebed gedaan had verzocht Pieter ook de oude Swanenburg om een gebed te doen.
Maar Swanenburg antwoordde dat er al zoveel voor hem gebeden was en dat er nog meer gebeden zouden volgen, hij moest het nu eerst maar eens bij zichzelf overdenken.

Een jonge zanger

Nadat Pieter een korte tijd met de Bijbel voor zich gezeten had, sloeg hij hem open bij de Lofzang van Simeon. Met een verheven stem heeft hij deze lofzang gezongen, met de dood voor ogen:

"*Nu laat Gij, Heer oprecht,*
Gaan in vreed' Uwen knecht,
Naar Uw beloft' gestadig;
Nadat mijn ogen klaar
Hebben gezien voorwaar
Uwen Heiland genadig."

Nadat hij gezongen had werd de opmerking gemaakt: "Wel Pieter, er zijn er onder de vromen geweest, die ook naar de hemel gingen, maar die dit vers toch niet zo bemoedigd konden zingen, ligt het zo ruim bij je?" Hij antwoordde hierop: "Ach, de Heere heeft het op mijn hart gebracht en mij daarbij bepaald."
Daarna hebben de drie mannen die hem steeds bijgestaan hadden op een hartelijke wijze van Pieter afscheid genomen. Ze wensten hem Gods bijstand toe tot over de dood heen. De twee predikanten zijn bij hem gebleven.

Weggevoerd
Daarna zijn de gerechtsdienaars gekomen om Pieter af te voeren van de gevangenis naar het stadhuis, waar het vonnis voltrokken zou worden. De weg van *'s Gravensteen* naar het stadhuis was niet ver en Pieter liep deze weg met zijn hoofd naar de hemel gericht. Soms werd er iets opgevangen van wat hij zei, zoals: "Heere, wat is het groot en zalig om U in de hemel eeuwig te verheerlijken."

Toen ze op het stadhuis kwamen, gingen ze eerst naar het vertrek van de `Hoge Vierschaar', waar de officier, de burgemeester en de schepenen waren. Pieter kreeg daar een plaats tussen de twee predikanten. Daar werd eerst het vonnis voorgelezen en daarna zijn ze naar de Schepenenkamer (de raadszaal) gegaan. Hier heeft Pieter een kort gebed gedaan. Daarna heeft Bachiene een gebed gedaan, waarbij Pieter op zijn knieën viel, met zijn gezicht tegen de vloer. Daarna richtte hij zijn hoofd weer op naar boven.
Een van de schepenen was met de baljuw en de secretaris intussen naar buiten gegaan, waar een groot aantal toeschouwers was samengekomen, om het publiek tot `zedigheid' te vermanen.

De roede gekust
Intussen was het ogenblik aangebroken dat de scherprechter Pieter kwam ophalen, omdat nu alles gereed was om het rechtvaardige vonnis uit te voeren. Pieter gaf zich gewillig aan hem over, met de woorden: "Doe met mij naar uw welgevallen."
Het college ging niet mee naar buiten, maar had een plaats ingenomen achter de ramen van de Schepenenkamer, om vandaar de uitvoering van het vonnis te zien.

Toen Pieter naar de plaats van de executie liep, kon Den Hollander het niet nalaten om nog even naar hem toe te lopen en te vragen: "Heb je nog nader licht van Christus gekregen?" Het antwoord van Pieter was: "Mijn hoop is gesterkt in de Heere." Daarna klom hij op het schavot. Pieter knielde neer en kuste het werktuig dat zijn leven zou afsnijden. Dit deed hij om zijn instemming te betuigen over het vonnis dat de overheid over hem geveld had.

Het was een ontroerend ogenblik toen de oude predikant Swanenburg samen met hem in het gebed ging. Pieter eindigde toen met het *Onze Vader*. Daarna werd hij door de scherprechter geblinddoekt. Hij boog zijn hoofd en begon weer met het *Onze Vader*. Bij de derde bede, "Uw wil geschiede", deed de scherprechter zijn werk en Pieters hoofd viel met één slag naar beneden. Maar zijn ziel steeg naar boven:

Daar zal ik dan vrijmoedig wezen
Om tot Gods altaar vrij te gaan,
Tot God, Die mijn vreugd' is geprezen,
En mijn geneugte uitgelezen;
Dies zal ik vro de harpe slaan,
En prijzen nu voortaan.

(Psalm 43 vers 4)

Geraadpleegde literatuur:

Adr. den Hollander, *Historisch verhaal over Pieter de Waal*, Oost-Souburg, 1931
Joh. Westerbeke, *De armen verzadigd*, Middelburg, 1996
F. Nagtglas, *Nederduitsch-Hervormde Gemeente te Middelburg*, Middelburg, 1860

JONGE ZANGERS
Deel 4
8 Arie Vosbergen
9 Willem Devonshire
10 Karel Coulson

8. Arie Vosbergen (1857-1874)

3.1 Voorbericht

3.2 Een onverschillige jongen

3.3 Een meelevende broer

3.4 Vrede in de ziel

3.5 Een jonge zanger

3.6 Naschrift

3.7 Ds. D. Klinkert

3.1 Voorbericht

Geliefde lezer!
Dit is een eenvoudig verhaal van de krachtdadige werking van de Heilige Geest, waarvan de vruchten openbaar gekomen zijn in het hart van een jongen, tijdens zijn ziekte en overlijden.
De schrijver hiervan had het voorrecht deze jongen tijdens zijn ziekte regelmatig te ontmoeten, om uit zijn mond te horen welke grote dingen God aan hem gedaan had. Hij had gezien dat hier werkelijk gezongen kon worden:

Hoe zacht zien wij de vromen,
De dood, hier zonder schromen,
Blijmoedig tegengaan.

De wens van de schrijver en van de achtergebleven familie is, dat dit algemeen bekend mag worden. De Heere heeft Karel, de oudste broer van Arie, willen gebruiken als een middel in Zijn hand tot zijn bekering. Hij heeft destijds hierover ook wat aantekeningen gemaakt, waaruit dit boekje samengesteld is.
Het belangrijkste doel van deze uitgave is, de verheerlijking en de grootmaking van Gods genade in Christus, opdat veel anderen opgewekt zouden worden, om dezelfde genade, ernstig voor zichzelf ook te begeren en biddend te zoeken.

Rotterdam, juli 1875 C. van der Hoeven

3.2 Een onverschillige jongen

Arie Vosbergen werd op 18 juni 1857 geboren. Van zijn eerste levensjaren is niet veel te schrijven. Als kind en opgroeiende jongen kwam het bij hem ook uit wat Gods Woord ons leert, dat we in zonden ontvangen en geboren zijn en dat alle gedachten vijandschap tegen God zijn.
In deze droevige toestand was hij nog, toen hij in februari van het jaar 1874 ziek werd. Eerst ging hij nog naar zijn werk, maar de kwaal werd erger, zodat hij thuis moest blijven.
Dit maakte Arie boos en opstandig, vooral tegen God. Hij besefte niet met welke liefderijke bedoeling de God van het leven, de Vader van barmhartigheid, hem deze ziekte liet overkomen. In plaats van zich onder de slaande hand te vernederen en de Heere te zoeken, sprak hij onverschillig: "Ik wenste dat ik maar dood was."

De gevreesde ziekte
Hij werd in het begin van zijn ziekte door een bekende dokter uit Rotterdam onderzocht, die een hevige longtering constateerde. Volgens hem was er geen hoop meer voor herstel.
Deze mededeling was voor de ouders en het hele gezin een reden tot grote droefheid. Dit werd nog verergerd, omdat ze bemerkten dat Arie, in zo'n gevaarlijke toestand, geen enkele begeerte toonde om de Heere te zoeken.
Zijn moeder kon het niet nalaten, om hem nóg meer dan vroeger te vermanen, dat hij zou bedenken wat tot zijn vrede kon dienen, door het éne nodige te zoeken. Ook zijn oudste broer Karel, die de Heere Jezus als zijn Verlosser had leren kennen, had hem ook al regelmatig er op gewezen, tot de Heere de toevlucht te nemen. Maar dit alles was tevergeefs. Maar door de liefde gedrongen ging zijn broer hier toch mee door en liet hij niet na om de Heere ernstig te bidden voor de bekering van zijn zieke broer.
Er waren er nog meer die tot de Heere voor hem riepen. Ds. D. Klinkert uit Kralingen had ook geen rust, maar had er haast dagelijks werk mee. Op Gods tijd is het uitgekomen, dat Hij het gebed van deze mensen gehoord heeft.
Op een zekere dag kwam Arie's oudste broer, Karel, hem weer eens opzoeken. Ook toen kon hij het niet nalaten om met zijn zieke broer te spreken over de noodzakelijkheid van de wedergeboorte en het geloof in de Heere Jezus Christus. Met liefde en ernst drong hij er bij zijn broer op aan om hierom te bidden en om steeds Gods Woord te lezen. Toen kon Arie zich niet meer inhouden en begon hij te schreien. Zijn broer kreeg toen hoop dat het harde hart mogelijk begon te breken. "Wat is er aan de hand Arie, dat ik je in tranen zie?" was zijn vraag. Zijn jongste broer zei toen: "Och, wanneer ik de Bijbel pak om te lezen, dan voel ik dat mijn hart een afkeer heeft van dat Woord en toch weet ik dat er geen andere weg is om zalig te worden dan juist door dát Woord."
Dit antwoord was voor Karel moedgevend, dat er in het donkere hart van de zieke een lichtstraaltje gevallen was dat hopelijk tot het volle daglicht zou aanbreken. Ja, dat er mogelijk een eeuwige verlossing aanstaande was. Hij, Die de dingen roept die niet zijn, alsof ze er waren, kon alleen dat licht maar gebieden. Dat deze hoop gegrond was zou inderdaad blijken. Toen Karel, de broer van Arie, merkte dat de hardheid van zijn hart de reden van zijn droefheid was, kon hij het niet nalaten hem er op te wijzen dat er nog een gewillige en bekwame Heiland is om genade te schenken aan de grootste en de meest boze zondaar. Hij wees hem vervolgens op de noodzaak van in Hem te geloven. Voor dat hij wegging deed hij nog een hartroerend gebed voor zijn ernstig zieke broer, hem bevelend aan de ontferming des Heeren.

3.3 Een meelevende broer

Na deze dag is het steeds duidelijker geworden dat Arie een innerlijke honger en dorst kreeg naar de gerechtigheid. Hij vroeg steeds of zijn broer bij hem wilde komen, om over het werk van de Heere Jezus te spreken. Zoveel zijn kracht het toeliet las hij in de boeken die zijn broer

meenam. Dit waren heel eenvoudige boekjes, waar de weg van zaligheid in beschreven was. Hij las hier graag in, maar uiteindelijk nam hij toch altijd weer de Bijbel om te lezen.
Hij vroeg ook dikwijls aan zijn moeder om voor te lezen uit Gods Woord en vervolgens ook met hem te bidden. Zij deed dat naar de krachten en de gaven die ze hiervoor kreeg, met de liefde zoals een moeder dit maar alleen kan doen. Het was dan ook een ongekende blijdschap voor haar om te vernemen dat haar jongste zoon een dorstende ziel kreeg naar de Heere Jezus:

't Hijgend hert der jacht ontkomen,
Schreeuwt niet sterker naar 't genot
Van de frisse waterstromen
Dan mijn ziel verlangt naar God.
Ja, mijn ziel dorst naar den Heer,
God des levens, ach wanneer
Zal ik naad'ren voor Uw ogen,
In Uw huis Uw Naam verhogen. (Psalm 42 vers 1)

Zijn biddende moeder mocht geloven dat Hij Die de dorst verwekt had, haar zoon ook zou doen drinken uit de fontein des heils en dat de Heere reeds op weg was om Zich aan zijn ziel te openbaren.

Moedeloos
Het was op de avond van 23 april 1874 toen Karel weer eens kwam kijken naar de zieke. Hij trof hem aan in diepe droefheid, zo erg dat hij haast geen moed meer had. Toch kon Karel niet nalaten om zijn jongste broer te vragen hoe het met hem was, als de Heere hem nu eens kwam op te roepen. Toen haalde Arie alleen zijn schouders op. Zijn broer sprak verder over de noodzakelijkheid om zich helemaal met álles aan de Heere over te geven. Ja, aan Hem Die juist daarvoor gekomen was.
Deze woorden hadden een hevige uitwerking op Arie. Hij kreeg het zó benauwd, dat hij op den duur schreiende van angst door zijn bed kroop. Zijn broer, die nog steeds bij hem was, liep naar het bed en trok hem naar zich toe en zei: "Arie, zullen wij samen nog eens bidden?" Het antwoord van de zieke was: "O ja bidden, bidden."
Het gebed dat toen volgde, was een noodgeschrei en een worsteling tot God voor het behoud van de zieke. Na het gebed gevoelde Karel een zalige vrede in zijn hart, met de vaste overtuiging dat de Heere zijn arme, zieke broer zou redden. Arie was toen wel wat rustiger geworden, maar er was zeker nog geen vrede in zijn hart gekomen. Hij was heel stil maar dorstte naar die vrede, waar zijn broer mee vervuld was.
Toen Karel weer weg was, zette zijn moeder het werk voort, met het lezen van Gods Woord en het spreken over het heil dat in de Heere Jezus te vinden is.
Drie dagen later was het zondag, waarop enkele vrienden kwamen en met Arie spraken. Ook Karel kwam die dag nog even bij hem en sprak er toen ernstig en indringend over, om vooral in het gebed de Heere niet los te laten, voordat Hij hem zegende. Het antwoord van Arie was: "Ach, ik heb al zo lang gebeden en ik kan maar geen uitkomst zien, ook heb ik geen vrede." Zijn broer moedigde hem aan door op de gelijkenis te wijzen van de onrechtvaardige rentmeester, waarbij de Heere Jezus sprak: "*Zal God dan geen recht doen Zijn uitverkorenen, die dag en nacht tot Hem roepen?*" (Lukas 18:7a), en op die man die zelfs toen het nacht was naar zijn vriend ging om een brood te lenen (Lukas 11:5-8).
Deze eenvoudige heenwijzing naar de woorden van de Heere Jezus, dat Hij Zich over een arme zondaar wil ontfermen, hadden een gewenste uitwerking. Arie kreeg moed en zei te geloven dat de Heere Jezus ook Hem nog genadig zou zijn.
Hij nam vervolgens zijn gespaard geld en gaf het aan Karel, met het verzoek dit in de zendingsbus te doen, voor de verkondiging van het evangelie onder de arme heidenen. Hij zei: "Daar heb ik nog nooit iets voor gegeven."

Op uw noodgeschrei
Het was enkele dagen later, op 28 april, dat de Heere Zich openbaarde aan Arie. Hij had het gebed gehoord en zou ook Zijn beloften vervullen. 's Morgens was de zieke nog heel onrustig en dezelfde middag werd hij gefolterd door benauwdheid. Zijn moeder dacht dat hij er onder bezwijken zou en liet op verzoek van Arie, zijn broer Karel er bij roepen. Die ging biddend naar de ouderlijke woning. Toen hij onderweg was, was het net of er iemand in zijn oor fluisterde:

Ik zal door 's vijands zwaard niet sterven,
Maar leven, en des HEEREN daân,
Waardoor wij zoveel heil verwerven,
Elk, tot Zijn eer doen gadeslaan. (Psalm 118 vers 8)

Maar toen hij bij hem kwam, hoorde hij de arme jongen schreeuwen en zag hem worstelen met God, om het behoud van zijn arme ziel. De andere gezinsleden stonden het aan te horen en stonden er ontroerd, maar ook machteloos bij. Zijn moeder bad ook met hem, maar het begeerde licht was nog niet opgegaan. Hij riep: "Deze nacht moet ik sterven en dan voor de rechterstoel van Christus verschijnen." Zijn broer vroeg toen: "Ben je daarvoor nog niet bereid?" Maar Arie riep maar: "Nóg niet, nóg niet!" Hierop begon Karel weer te spreken over de bereidwilligheid van de Heere Jezus, in Zijn grote zondaarsliefde. Verder sprak hij tot zijn uiterst verzwakte en naar genade dorstende broer: "Lieve jongen, roep tot de Vredevorst, Die door Zijn bloed de vrede verworven heeft. Je weet Arie, dat dit de Heere Jezus is, Die bereid is om zondaren te ontvangen, die geen raad meer weten met hun zonden. Die zichzelf verliezen en belijden dat ze buiten Hem geheel verloren zijn. Tot hen komt Hij te spreken: "*Komt herwaarts tot Mij, allen, die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven*" (Matt. 11:28) en "*Wendt u tot Mij en wordt behouden*" (Jes. 45:22)."
Toen strekte de zieke zijn vermagerde uit naar de hemel en riep: "O lieve Heere Jezus, zo kan ik niet sterven. O, dat ik, wanneer U komt, toch voor eeuwig met U verbonden mag wezen. Een nieuw hart, Heere, een nieuw hart moet ik hebben, want zonder dat kan ik niet sterven!"
Toen zei Karel: "Ja, mét een nieuw hart komt er behoefte aan de Heere Jezus en dan zullen we niet ophouden om te bidden om vergeving van zonden, maar er zal geen rust zijn voordat de ziel dan vrede ontvangt, van Hem Die gezegd heeft: "*Mijn vrede geef Ik u, Mijn vrede laat Ik u*" (Joh. 14:27). Ach Arie, dat het je gegeven werd om dit Woord des Heeren te verstaan, door een geschonken geloof. Want lieve broer, om vrede te krijgen in de ziel, zullen we moeten geloven, dat de Heere Jezus ook onze Zaligmaker is. Dat het bloed van Christus ook jou reinigt, van alle zonden. Dat geloof, dat een gift van God is, zal de Heilige Geest, op jouw ootmoedig smeken ook geven. Daarom, lieve broer, bedel en smeek om dat geloof, door jouw ziel geheel en alleen op de schuldvergevende liefde van de Heere Jezus te verlaten."
Toen zei Arie: "Ja, lieve Heere Jezus, ik moet geloven, maar ik kan het niet. Ach, neem mijn hart en geef, o lieve Heere Jezus, mij dat geloof. Opdat ik vrede heb in Uw bloed. Ontferm u over mij, arme zondaar."
Toen zakte Arie uitgeput in het kussen, zijn broer aankijkend met een blik, die de aanwezigen nooit zouden vergeten, en met een zucht: "Karel, Karel, bidden, met mij bidden!"
Later vertelde Karel, dat het op dat ogenblik voor hem was, alsof hij met de Heilige Geest vervuld werd en, met zijn broer in de armen, opgetrokken werd naar de hemel, tot voor de troon van het Lam, Dat geslacht is. Hem voor de voeten van de verheerlijkte Verlosser neerleggende, biddende en smekende voor zijn broer en pleitende op Jezus' dierbaar bloed en op de beloften van God, die in Chistus ja en Amen zijn!

3.4 Vrede in de ziel

Na dat gebed was de zieke rustig en was de angst van zijn gezicht verdwenen. Er kwam zelfs een glimlach op zijn gezicht en een uitdrukking van innerlijke vrede. Er werd gehoord dat hij zachtjes tot de Heere Jezus sprak. Allen die bij zijn bed stonden, bogen zich over hem, om te verstaan wat hij nog fluisterde. Ieder dacht dat zijn einde nabij was. Vooral zijn broer zag met blijdschap en dankbaarheid de verandering die nu gekomen was. Zijn gedachten gingen terug naar de belofte: "*Ik zal door 's vijands zwaard niet sterven.*"
Nadat Arie een kwartier zo gelegen had vroeg zijn broer: "Heb je nu vrede, Arie?" Met ontroering hoorden de aanwezigen hem nu zeggen: "Dood, waar is uw prikkel, hel, waar zijn uw banden? Ik heb Jezus gevonden! Hij heeft verhoord! Ik ben de Zijne en Hij is de mijne! Al mijn zonden zijn vergeven. De Heere Jezus heeft mij door Zijn bloed gerechtvaardigd. Vader, moeder, nu ga ik naar de hemel! Nu kan en wil ik sterven; ik ben verlost en heb vrede!"
Daarna vroeg hij aan zijn broer: "Zou de Heere Jezus nu nog lang wegblijven?" Karel zei, dat hij dat niet wist, maar wel dat Zijn komst op het juiste uur is. Hierop riep Arie: "O, kom spoedig, Heere Jezus! Lieve Jezus, ik wil nu zo graag sterven en bij U zijn!"
Zijn broer zei toen: "Arie, de Heere weet maar alleen wat goed voor ons is. Misschien vindt Hij het beter dat je nog wat bij ons blijft, om nog wat tot Zijn eer te werken in Zijn wijngaard. Het zou op zijn plaats zijn als je hartelijk kon zeggen: "*Uw wil geschiede*" (Matt. 6:10). Met kinderlijke onderwerping mocht Arie dit doen en bracht hij zijn wil als een offer tot de Heere. Hij sprak: "O ja, lieve Heere Jezus, U alleen weet wat goed voor mij is. Doe dan ook zoals U wilt.

Hij is getrouw
Nadat hij nog lang over de liefde van de Heere Jezus gesproken had, vroeg Karel: "Arie, moet ik hier blijven?" Maar Arie zei: "Nee, ga nu maar, want je bent thuis ook hard nodig, maar kom dan vanavond nog terug. Hoewel ik vannacht nog niet zal sterven, zou ik je vanavond toch graag nog eens zien. Zeg tegen iedereen die naar mij vraagt, dat Arie haast naar de hemel gaat."
Nadat Karel weg was, vertelde hij aan zijn ouders hoe goed hij het nu had en hoe gelukkig hij zich voelde, dat zijn ziel overvloeide van Jezus' liefde. Zo probeerde Arie zijn ouders hier nu ook in te betrekken.
Het was bijna middernacht toen Karel met zijn vrouw weer kwam. Hij vroeg: "Wel Arie, heb je nog vrede?" Hierop antwoordde zijn broer: "Ja, de Heere Jezus is immers getrouw, Hij verlaat mij niet." Hij vroeg verder: "Karel, zal ik nu eens bidden?" Zijn broer zei: "Als je daar behoefte aan hebt, moet je het zeker doen, want de troon der genade is altijd open voor een biddend hart. "Ja maar", zei Arie, "ik moet hardop bidden, want jij hebt het zo dikwijls met mij gedaan en nu begeer ik het te doen."
Toen zette zijn broer hem rechtop, in een zittende houding. Al de huisgenoten en de vrienden namen ook een biddende houding aan. Toen vouwde Arie zijn handen, sloot zijn ogen en sprak: "Ik dank U, lieve Heere Jezus, dat u mij een nieuw hart hebt gegeven. Ja, ik had een stenen hart en ik kende u niet; maar u hebt mij opgezocht. U hebt mijn zonden vergeven en mij gewassen in Uw bloed, dat ook mij rechtvaardig maakt, voor God. O lieve Heere Jezus, ik verlang zo om te sterven, ik verlang zo naar U; want U hebt mij voor de hemel bereid."
Met deze en nog veel andere woorden prees hij de Heere; naar Hem ging zijn ziel uit en in Hem had hij een hemels genot. Ook bad hij ernstig en indringend voor allen die hem lief en dierbaar waren. Eerst voor zijn vader, of de Heere hem ook mocht toebrengen en hem bestralen met het licht van Zijn Heilige Geest. Ja, hij worstelde aan de genadetroon voor het behoud van zijn vader. Verder gedacht hij aan zijn lieve moeder, broers en zussen, van de groten tot de kleinen.
Hij smeekte de Heere voor elk persoonlijk, maar vooral voor zijn oudste broer. Het was ontroerend te horen hoe hij Karel aan de Heere opdroeg, om hem te bedelen met de allerbeste zegen. Hij was het middel in Gods hand geweest om hem tot de Heere Jezus te leiden. Hij

eindigde zijn smeking met de woorden: “U, lieve Jezus, hebt het volmaakt, U het volbracht, U bent mij alles waard! Kom Heere Jezus! Lieve Jezus, kom haastig! Amen.”
Hij sprak dit vrij lange gebed uit met een heldere, krachtige stem, die door het hele huis klonk. Het was voor ieder tot verwondering dat zo‘n zwakke uitgeteerde jongen nog zo krachtig sprak. Daarna zakte hij geheel afgemat in het kussen. Toch kon hij ook nu nog niet zwijgen. Hij had merkbaar van het water des levens gedronken, dat in hem als een springende fontein was. Hij hield aan met vermanen: “Heden, zo gij Gods stem hoort, verhard u niet, maar laat u leiden.”

Broeders in de natuur en in de genade
Toen zijn broer Karel weer naar huis ging. zei Arie: “Ik zal je toch nog zien, want ik sterf nog niet. Zeg een ieder, dat de Heere Jezus mij verlost heeft door Zijn bloed, van al mijn zonden en dat ik haast naar de hemel ga.”
Toen Karel naar huis liep, was de blijdschap waar hij mee vervuld was, niet uit te spreken. Dit kan alleen gevoeld worden door iemand die zijn werk zó bekroond mag zien en van wie het gebed zó verhoord is. Het leefde in zijn hart: “*Nu laat Gij, Heere, Uw dienstknecht gaan in vrede, naar Uw Woord; want mijn ogen hebben Uw zaligheid gezien*” (Luk. 2:29-30).
Toen hij de volgende morgen weer bij Arie kwam, vond hij hem in een hevige lichamelijke benauwdheid. Arie kon haast niet spreken, maar wenkte met de hand, dat Karel dicht bij zijn mond moest luisteren. Toen hij dat deed hoorde hij hem zachtjes zeggen: “O nee Karel, mijn ziel is gered en ik heb vrede met God, maar de tranen die je ziet, komen door de pijn die ik heb.”
Toen de benauwdheid wat minder werd, vroeg hij om wat water te drinken. Toen zijn moeder het kopje water gaf, deed Arie zijn hand met het kopje naar boven en riep vol blijdschap: “Dat is het laatste, dat is het laatste.” Dit was wel een vurige wens, maar hij zou niet in vervulling gaan. Het was Gods wil, dat hij nog vier weken door lijden gelouterd en geheiligd zou worden. Elke keer wanneer de benauwdheid hem weer overviel, dacht hij heen te zullen gaan. Dan zei hij: “O, nu komt de Heere Jezus zeker, dag vader, dag moeder, ik ga, ik ga!” Dat zijn verwachting nog niet vervuld werd, ontmoedigde hem niet, maar hij verdroeg dit geduldig. Het kwam in alles tot uitdrukking dat het geloof liefde werkt en dat die liefde niet afgunstig is, maar mededeelzaam. Het was zijn innerlijke begeerte dat allen zo gelukkig waren als hij.

Ter elfder uur
Naast de woning van de familie Vosbergen woonde hun buurman Oudijk. Deze man leed aan dezelfde kwaal als Arie. Hij miste nog wat zijn buurjongen had, maar leefde al een lange tijd in een begeerte daarnaar. Nadat de Heere Zich aan Arie geopenbaard had, vroeg Arie op een morgen aan Karel, of hij aan de buurman wilde vragen om naar hem toe te komen. “Dan kan ik hem eens vertellen welke grote dingen de Heere aan mijn ziel gedaan heeft”, zei Arie. “Maar lieve jongen”, zei Karel, “Oudijk is toch net zo ziek als jij, hij kan niet komen, maar ik zal het hem wel vertellen.”
Toen hij het goede bericht van zijn broer vertelde, was de buurman diep getroffen. Daarna heeft Karel nog met hem gebeden en is weer vertrokken. Het liet Oudijk niet meer los; wat was hij jaloers op zijn jonge buurman. Arie vroeg direct aan zijn broer hoe het met de buurman was. Karel liet hem daarop weten hoe ernstig ziek ook híj was. Hier was Arie niet mee tevreden en zei: “Ja maar, hoe is het met zijn ziel?” Toen zei Karel: “Het is met de buurman net zo als dat het met jou was, voordat je geloofde dat het bloed van de Heere Jezus jou gereinigd had van al jouw zonden. Hij is in het donker, vol strijd. Maar één ding is zeker, Arie, en dat heb jij ook ervaren: God is waarachtig en getrouw. Allen die door de Heere Jezus tot God gaan, pleitende op het enige offer van Golgotha, die zal Hij redden uit alle benauwdheid en ellende. Hij zal hun de gerechtigheid van Jezus toerekenen.”
Hierop was Arie’s antwoord: “O ja Karel, wat is het zalig en goed in de Heere Jezus te geloven. Zeg toch tegen Oudijk dat hij uit de benauwdheid moet roepen en schreeuwen, dat de Heere Jezus ook zíjn ziel zal redden. Hij Die het beloofd heeft, zal het ook doen!”

Twee dagen later werd zijn wens met betrekking tot zijn buurman vervuld. De Heere gaf ruimte en vrede in zijn ziel. Op diezelfde dag is hij nog ontslapen, met: "*Hallelujah, Jezus leeft!*" op zijn lippen. Dat was op 1 mei 1874.
Toen Arie dit hoorde, was hij onuitsprekelijk blij. Hij dankte God en zei: "Ook ík zal haast verlost worden en ook ík zal haast zingen: Hallelujah, hallelujah, Jezus leeft!"

3.5 Een jonge zanger

Toch had Arie ook nog ogenblikken van neerslachtigheid, maar hij hield door genade toch vast aan het geloof in de Heiland en Redder van zijn ziel. Op 3 mei kwam zijn broer weer bij hem, tot wie hij zei: "Het is vanmorgen wel somber en ik gevoel mij niet zo blij als vorige week, maar ik weet toch dat ik haast naar de Heere Jezus ga. Hij is getrouw en waarachtig."
Diezelfde dag kwam er nog een familielid hem opzoeken, die aan Arie vroeg hoe het met hem was. Arie antwoordde hem: "O, heel goed, best!" Zijn bezoeker zei; "Maar jongen, hoe kun je dit zeggen, je bent toch zo ziek?" Arie's antwoord was: "O ja, mijn lichaam wordt haast verbroken, maar mijn ziel, mijn onsterfelijke ziel is gered. Ik was een zondaar en had de hel en de eeuwige straf verdiend, maar de Heere Jezus is tot mij gekomen om mij te redden van de dood. Nu heb ik door het geloof in Hem, vrede met God en vrede met de dood. Haast ga ik sterven en dan ben ik voor eeuwig bij mijn lieve Jezus, Die Zich voor mij heeft overgegeven. Maar hoe is het met jou, ben je al bereid om te sterven? Ben je al tot God bekeerd, als een arme zondaar? Heb je al een nieuw hart? Zonder een nieuw hart en buiten de Heere Jezus is er geen zaligheid."
Zijn bezoeker zei: "Nee Arie, maar er staat geschreven, dat God bij het naderen van de dood, nog uitkomst geven zal." Hierop antwoordde Arie: "O ja, dat heeft de Heere ook aan mij gedaan, ook ik ben ter elfder ure nog gered, maar weet dit: Hoe jong en gezond je nog bent, jouw leven kan haastig eindigen. Nu je voor mijn bed staat zou dit al kunnen gebeuren en waar zou je dan blijven met de woorden, dat God, bij het naderen van de dood, volkomen uitkomst geven zal? De dood komt immers steeds dichterbij. Zoek daarom de Heere Jezus heden en vraag Hem of Hij je een arme zondaar wil maken, zoals hij mij gemaakt heeft. Hij wil je óók behouden!"

Een eerlijke behandeling
In deze geest sprak Arie met zijn bezoekers, voor ieder had hij een woord. Vooral met het volk van God, die op het gerucht afgekomen waren, heeft hij de Heere groot gemaakt, dat de Heere goed is. Zo werd hij op een zekere dag bezocht door iemand die ook met hem sprak over de dingen van het Koninkrijk Gods. Arie zei tegen hem: "Ik geloof dat u ook de Heere Jezus lief hebt." Zijn bezoeker antwoordde: "Ja, dat is de wens en bede van mijn hart, maar de zekerheid des geloofs mis ik nog. Hoewel; eerlijke twijfelaars komen er ook." Toen Arie dit hoorde, kwamen er toch enkele bedenkingen in zijn hart en hij zei: "Ja, maar eerlijke twijfelaars mogen niet rusten voordat ze de Heere Jezus gevonden hebben."
Ook kreeg hij bezoek van twee vorige werkgevers. Aan deze mensen vroeg hij om vergeving van alles wat hij tijdens zijn werkperiode bij hen verkeerd gedaan had. Blijmoedig vertelde Arie, dat hij van de Heere volkomen vergeving van al zijn zonden gekregen had, zodat hij zonder schrik nu voor Gods rechterstoel kon verschijnen. Nadat hij, zoals hij zei, alles met hen vereffend had, vermaande hij hen ernstig om toch te gedenken aan datgene wat tot hun behoud nodig was. Voor ze weggingen deed hij nog vrijmoedig een gebed met hen om de zegen van de Heilige Geest.
Al de bezoekers waren getroffen over de woorden die hij sprak en bekenden allen de grote werken die God gedaan had. De "kleinen" kregen moed uit zijn behoud.

Moederliefde
Op een zekere dag zat zijn moeder bij zijn bed. Toen ze naar hem keek, begon ze te scheien dat hij zoveel moest lijden en dat hij zo mager werd. Inderdaad waren zijn armen en benen als stokken gelijk, omdat al zijn vlees verteerd was. Maar zijn antwoord was: "Moeder, huilt u dáárom? Ik ben er blij om, want dat is voor mij juist een teken dat ik haast de poort van de dood mag binnen gaan."
Enkele dagen daarna omarmde zijn moeder hem en zei: "Arie, je bent toch mijn jongen." Maar toen schudde Arie zijn hoofd en zei: "Nee moeder, *Ik ben des HEEREN*" (Jes. 44:5). Toen zijn moeder in tranen uitbarstte, vervolgde Arie: "Moeder, *De HEERE heeft gegeven, de HEERE heeft genomen; de Naam des HEEREN zij geloofd!*" (Job 2:21b). Op deze wijze zocht hij haar de bemoedigen en te onderwijzen, door te wijzen op Hem, in Wie hij het leven gevonden had.
Op een andere dag werd hij verrast door een onbekende, die aardbeien bij hem liet brengen. Het was begin mei, dus toen deze vrucht haast nog niet rijp was. Dit trof hem geweldig en vol verwondering sprak hij: "Wel, wel, ik aardbeien op mijn sterfbed en de Heere Jezus edik, toen Hij aan het kruis hing. Dit komt van Boven." Toen hij hoorde dat deze aardbeien van iemand kwamen, die de Heere vreesde, zei Arie: "Zeg toch tegen die mevrouw, dat ik niets heb om haar te bedanken, maar dat de Heere Jezus mijn dankoffer is en dat we Hem samen voor de troon zullen danken voor de genade ons bewezen."
Karel vroeg ook een keer aan hem of hij wat mee kon brengen wat hij graag lustte. Maar Arie antwoordde kort: "Nee". Toen zei Karel: "Kom, verzin nu eens even wat." Toen hij zelf enkele dingen genoemd had, zei Arie: "Nee, daar heb ik geen trek in, maar weet je waar ik wel trek in zou hebben?" Zijn broer vroeg benieuwd: "Nou, zeg het eens?" Toen zei Arie: "Ach, ik heb trek om naar huis te gaan."
Het kwam in alles uit dat hij maar één begeerte had: "*ontbonden te worden en met Christus te zijn*" (Fil. 1:23).
Op woensdag 20 mei was de verjaardag van zijn moeder. Aan het begin van die week had Arie gezegd: "Moeder, misschien zal ik op uw verjaardag wel boven zijn en daarom wil ik u nu alvast feliciteren." Toen sprak hij zijn moeder vol liefde aan en waren beiden diep ontroerd. Hij zei ook nog: "Ik kan u nu geen cadeautje meer geven, lieve moeder, maar geef nu uw hart aan de Heere, dat is voor Hem als het goud van Scheba."
Twee dagen voor hij stierf, werd in Rotterdam het 25-jarig jubileum van koning Willem III gevierd. Er werd veel over gesproken, want het zou een groot feest worden. Toen Arie daar ook van hoorde zei hij: "O, mij wacht een ander, een veel beter feest; ik zie Jezus mijn Koning, mijn eeuwige Koning. In Zijn heerlijkheid wacht Hij mij. O lieve Jezus, haal mij toch spoedig!"
Daarna werd het lijden van Arie nóg erger. Toch klaagde hij niet, maar men hoorde hem zeggen: "Ik smeek om geduld, mijn Jezus maakt alles goed."

De laatste dag
De laatste dag van zijn leven brak aan. 's Zaterdags nam hij op een ontroerende wijze afscheid van zijn vader, moeder, broers en zussen. Hij verzocht zijn oudste broer om nog eens voor hem te bidden. Karel vroeg: "Maar lieve jongen, wat moet ik dan voor je vragen, je hebt immers de Heere Jezus en met Hem heb je alle dingen?" Toen sprak Arie: "O ja, ik heb vrede in Zijn bloed, maar vraag alleen of de Heere mij kracht wil geven om te sterven en, als het Hem belieft, mijn lichaamslijden wat te verzachten."
Toen voldeed zijn broer aan het verzoek en droeg hem op aan Gods ontferming, aan Hem Die de dood en de hel heeft overwonnen en in Psalm 91 vers 15 gezegd heeft: "*in de benauwdheid zal Ik bij hem zijn."* Dat gebed werd verhoord, want zijn Heiland bleef bij hem.
Het werd 's middags vijf uur. Arie vroeg aan zijn moeder en aan zijn oudste zus om te zingen. Toen ze vroegen wat er dan gezongen moest worden, gaf Arie zijn lievelingsvers op uit de gezangenbundel:

Jezus, Uw verzoenend sterven
Blijft het rustpunt van ons hart.

Als wij alles, alles derven,
Blijft Uw liefd' ons bij in smart.
Och, wanneer mijn oog eens breekt,
't Angstig doodszweet van mij leekt,
Dat Uw bloed mijn hoop dan wekke,
En mijn schuld voor God bedekke. (Gezang 130 vers 6, wijs Psalm 42)

Hoe dit vers gezongen werd laat zich beter gevoelen dan beschrijven. Na het zingen vroeg zijn moeder: "Lieve Arie, heb je nog wat te zeggen?" Toe zei Arie met een heldere, krachtige stem: "Nee moeder, alles is wel!" Toen sloot hij zijn ogen en Arie was niet meer.
's Zaterdags voor Pinksteren ging hij de eeuwige rust in, om met de reeds verloste schare de hallelujah's in te stemmen, waar de hemel van weergalmt, tot eer van het Lam, de Vader en de Heilige Geest.

Begrafenis
De volgende woensdag werd Arie begraven. Op de begraafplaats werd stichtelijk gesproken en er werden enkele Psalmen gezongen. De begrafenis werd besloten met dankgebed tot Hem, Die door Zijn dood, de dood verslonden heeft tot overwinning. Hij is de Opstanding en het Leven en door Zijn grote barmhartigheid is de verschrikking van de dood voor al de gelovigen weggenomen.
Het leek erop dat een engel der vertroosting bij het graf neerdaalde en de aanwezigen toesprak:

Komt vrienden, wis uw tranen af
Nu God zijn kind het leven gaf;
Zijn open hemel grenst aan 't graf.
Is Jezus Christus ook uw Heer'
Dan ziet gij Hem eens weer.

Zijn lijk, in d' aard ter rust gestrekt,
Wordt eens verheerlijkt opgewekt;
Dan wijkt al wat zijn stof bedekt,
Dan ziet g' in hoger reine sfeer,
Elkander eeuwig weer.

Hier zingt men saâm de lof van 't Lam,
Gods Zoon, Die in de wereld kwam,
En al uw zonden op Zich nam.
Dan prijst Gij eeuwig Gods genâ.
En zingt Hallelujah!

3.6 Naschrift

Hier eindigt het verslag over het leven van Arie Vosbergen. De schrijver liet er nog een korte waarschuwing op volgen:

De Heer' klopt aan uw hart met kracht,
Vol tere zondaarsmin.
Hij roept: "Ik heb reeds lang gewacht,
Laat gij Mij eind'lijk in!"

Die weigert, zal ook eens zo staan
En kloppen keer op keer,

Maar 't paradijs niet binnengaan,
Want heilig is de Heer'. (R.M. MacCheyne)

Lieve lezer, ben je nog jong? Dat is de beste tijd om je hart aan Jezus te geven. Dat je vroeg kunt sterven heb je misschien al duizend keer gehoord en nu weer gelezen uit dit verhaal. Wat ik nu nog kort wil zeggen is: Zoek de Heere Jezus vroeg, want "*die Mij vroeg zoeken zullen Mij vinden en die Mij vindt, trekt een welgevallen van den Heere*" (Spr. 8:35).
Toen Arie de Heere vond, maakte dat hem zó gelukkig, in al zijn pijn en smart. Het deed hem juichend sterven. Hij is het Die zegt: "*Mijn zoon, mijn dochter, geef Mij uw hart*" (Spr. 23:26a). Laat dan jouw antwoord zijn: "Heere Jezus, neem nu mijn hart."

De lelies en de rozen,
Hoe teder gekelkt,
Hoe lieflijk ze blozen,
Zijn spoedig verwelkt.
Gij óók zijt als bloemen
Zo broos en zo teer,
Waar zoudt gij in roemen?
Ai, roemt in de Heer'.

De God van genade,
Die 't jonge bemint,
Sloeg Samuël gade
En riep hem als kind.
Die vroeg zijn gekomen,
Verdwalen niet meer,
Waarom zoudt gij schromen?
Reeds wenkt u de Heer'.

Dat Jezus u lere
De zonde te vliên,
Tot Hem u te keren,
En op Hem te zien.
Zijn dienst aan te kleven,
In rust en in strijd,
Opdat heel uw leven
Aan God zij gewijd. (R.M. MacCheyne)

3.7 Ds. D. Klinkert

In de bovenstaande levensbeschrijving wordt de naam van ds. D. Klinkert genoemd. Aangenomen mag worden dat de familie Vosbergen bij hem naar de kerk ging. Derk Kinkert werd op 3 mei 1818 te Zwolle geboren. Zijn ouders behoorden tot de Hervormde Kerk en gaven hun zoon een nette opvoeding. Bij het ouder worden ging Derk ook wel eens naar andere kerken. Het gevolg was dat hij zich niet langer thuis voelde in de Hervormde Kerk en lid werd van de Gereformeerde Gemeente onder het Kruis. Hij trouwde later met M.P. Lindeboom, een zuster van de vrouw van de bekende Afgescheiden predikant W.W. Smitt. Klinkert was toen al enkele jaren diaken in de gemeente Zalk, waar ds. Smitt toen predikant was. Smitt is jong gestorven, waarbij hij te kennen gaf dat zijn zwager Klinkert hem als predikant moest opvolgen.

Ds. C. van den Oever was ontroerd over het bericht van het overlijden van zijn broeder Smitt. Hij schreef later hierover geworsteld te hebben met de Heere, waarbij hij gewezen werd op Klinkert, en waarbij hij geloofde dat de Heere hem hiertoe zou bekwamen. Klinkert wees het van de hand, maar Van den Oever twijfelde niet aan de belofte des Heeren.
Na veel tegenslag, eindigend in het sterven van zijn vrouw, heeft Klinkert zich overgegeven.
Uiteindelijk werd Klinkert, na een korte opleiding, door ds. C. van den Oever bevestigd tot leraar op 23 november 1850. Hij genoot al snel een groot vertrouwen, ook buiten zijn eigen gemeente. Daarom was hij het ook die op de Algemene Vergadering in 1858, als voorzitter de leiding moest geven, om ds. Van den Oever te schorsen. Men kon het "heersend, eigenmachtig optreden" van Van den Oever niet langer tolereren. Overigens heeft Van den Oever altijd met achting over hem gesproken en geschreven.
Op 3 juli 1864 verbond Klinkert zich aan de Kruisgemeente van Rotterdam. Deze gemeente was ontstaan uit een aantal leden die voorheen bij Van den Oever behoorden. Deze mensen kwamen bijeen in de vroegere kerk van Van den Oever in de Raampoortstraat. Na de komst van Klinkert werd de gemeente sterk uitgebreid.
Hij had een groot werkterrein in Rotterdam en institueerde op 4 december 1864 te Katendrecht een Kruisgemeente. Van 1864 tot 1879 preekte hij elke zondag driemaal te Rotterdam. Hij was niet sterk, maar had grote gaven om te spreken en was duidelijk hoorbaar voor de luisteraars. Hij was onder zijn leden en in heel Rotterdam een zeer geacht persoon.
Op 29 maart 1898 is hij overleden en op 2 april op de begraafplaats Crooswijk begraven.

Geraadpleegde literatuur:
C. van der Hoeven, *De laatste dagen van Arie Vosbergen,* Leiden, z.j.
Predikanten en oefenaars: Biografisch woorden boek van de kleine kerkgeschiedenis, deel 2, Houten, 1988.
Anderhalve eeuw gereformeerden in stad en land; Zuid-Holland (Zuid), Kampen, z.j.

9. William Devonshire (overleden op 12-jarige leeftijd)

5.1 Een gevreesde ziekte

5.2 Hoop op God!

5.3 Geen vrees meer om te sterven

5.4 De begrafenis

5.1 Een gevreesde ziekte

In het plaatsje Clifton in Engeland woonde in de 19e eeuw een kleine jongen met de naam Willem (William) Devonshire. Hij was al maanden niet in orde en moest veel hoesten, wat maar niet overging. Hij leed aan de in die tijd zo gevreesde longtering (TBC). De plaatselijke predikant bezocht Willem dikwijls en maakte aantekeningen van die bezoeken. Later heeft hij daarvan een verslag gemaakt, dat we nu laten volgen:

Een verontruste jongen
Op een zekere dag liet Willem mij roepen, want hij wilde graag met me spreken. Toen ik er kwam, trof ik een uitgeput mager ventje aan, dat heel angstig lag rond te kijken. Ik begon te informeren naar de aard van zijn ziekte en merkte al heel spoedig dat hij leed aan een ernstige longziekte.
Zijn vader zei: "Hij zou zo graag willen, dat u met hem zou spreken over de toestand van zijn ziel." En toen ik daarover met hem begon te spreken, zei hij: "O dominee, ik ben zo bang dat ik verloren zal gaan; wat moet ik toch doen?" In de loop van het gesprek zei hij, dat al het verkeerde dat hij gedaan had, hem zo verontrustte en dat hij tot God bad om hem te willen behouden, maar dat hij zo bang was. Ik vroeg toen om met hem te bidden tot de Heere Jezus, of Hij hem zou willen behouden. Hij zei toen: "Ja, dat zou ik heel graag willen." Ik bad met hem en voelde mijn hart sterk tot hem uitgaan. Daarna vertrok ik, vol medelijden met deze kleine jongen, die zo zwaar moest lijden.
Later hoorde ik, dat hij vroeger, vóór zijn ziekte, wel eens in overtuiging had geleefd. De eerste keer was, toen zijn vader hem wees op wat ik eens van de preekstoel had gezegd over de ontzettende toestand van die mensen, die in hun zonden sterven. Dit maakte veel indruk op hem, zodat hij met tranen beloofde nooit meer een stoute jongen te zijn. De volgende morgen zou ik hem weer bezoeken, maar ik hoorde dat hij sliep. Toen hij later hoorde dat ik geweest was, huilde hij, omdat zijn moeder hem niet wakker gemaakt had.
De dag daarop vond ik hem uiterst ziek; hij kon alleen wat fluisteren en vertelde me hoe bedroefd hij nog steeds was. Ik vroeg hem, hoe lang hij zo ongelukkig geweest was en hij gaf als antwoord, dat hij zich al een week of drie heel ongelukkig voelde. Ik zei: "Waardoor ben je dan zo bedroefd geworden?" Hij antwoordde: "Toen ik merkte dat ik steeds erger ziek werd en bedacht dat ik niet lang meer zou kunnen leven, maakte dit mij zo bang; ik voel, dat ik zo'n zondaar ben."
Ik probeerde hem de weg der zaligheid te wijzen en vertelde hem, dat de Heere Jezus in de wereld is gekomen om zondaren te behouden; dat Hij geleden had voor al de arme zondaren die tot Hem komen; dat Hij beloofd heeft, dat Hij niemand die tot Hem kwam, zou uitwerpen en dat allen, die door het geloof uit Hem leven, rijk gezegend zijn. Ook vertelde ik dat wij zelf niets kunnen toen aan ons behoud. Hij luisterde met grote aandacht naar wat ik vertelde.

Verlangend naar het gebed
Zijn moeder vertelde nog dat Willem een paar weken daarvoor heel bedroefd was geweest over het behoud van zijn ziel. Ook omdat hij zijn knieën niet kon buigen. Daarom ging hij soms wel drie of vier maal per dag naast zijn bed staan, om te bidden. Omdat hij bang was dat hij niet

goed bad, vroeg hij aan zijn moeder of zij hem kon zeggen wat hij moest bidden. Een paar dagen later, toen hij niet meer kon staan, zei hij: "Moeder, zou het goed wezen als ik zittend ga bidden?" Ze vertelde hem toen, dat God hem evengoed zou willen horen wanneer hij zat als wanneer hij knielde. Zo maakte de Geest der genade en der gebeden het arme kind werkzaam aan de troon van Gods genade.
's Avonds ging ik hem weer opzoeken. Het was werkelijk ontroerend om te zien hoe zijn zielenangst hem aangreep. Hij voelde zich werkelijk een verloren zondaar. Hij riep maar: "O,o, wat moet ik toch doen? Ik ben zo bang dat ik naar de plaats van eeuwige duisternis zal gaan, daarom probeer ik te bidden en te smeken tot God". Ik vertelde hem, dat de Heere Jezus gezegd heeft: "*Bidt en u zal gegeven worden*" (Matth. 7:7a), maar ik zei hem ook dat het niet om dat bidden gaat, maar dat allen die behouden worden, alleen om de verdienste van Jezus Christus behouden worden, niet om hun eigen werken. Hij zei: "Ik weet dat ik niet kan vertrouwen op mijn eigen werken, ik wil alleen op de Heere vertrouwen, maar ik kan nooit naar de hemel gaan als mijn zonden niet vergeven zijn."
Ik probeerde voor hem te bidden en het was ontroerend te horen, hoe hij met zijn zwakke maar toch ernstige antwoorden aansloot op mijn verzuchtingen, die ik voor hem opzond. Nadat ik gebeden had, sloeg Willem zijn beide magere handen samen en met een smekende blik in zijn ogen riep hij uit: "O Heere, help mij, o Heere, red mij, o Jezus, Die voor zondaren gestorven bent, behoud mij!" Maar deze krachtsinspanning had hem totaal uitgeput; zijn hoofd viel terug in het kussen en ik dacht, dat zijn einde nu gekomen was.

De nood van zijn ziel
Weer leefde hij even op en zei: "O, ik wil zo graag weten of mijn zonden vergeven zijn! Hoe dikwijls kunt u nog naar mij toe komen? Ik ben zo blij, als u komt en mij over de Heere Jezus wilt vertellen." Ja het Evangelie was voor hem nu geworden als koud water voor een dorstige ziel. Toen ik hem alleen gelaten had, was zijn angst gedurende een paar uur hartverscheurend. Tegen een vriendje zei hij: "Als je alleen jouw vinger maar in het vuur zou steken, dan zou het al verschrikkelijk zijn. Wat moet het dan zijn om voor eeuwig in het vuur geworpen te worden. Als ik eenmaal in dat vuur ben, zal ik er nooit meer uitkomen." Zijn moeder zei, dat ze hem in haar leven nog nooit zo had horen schreeuwen. Hij riep het uit: "O, die ontzettende plaats, om daarin voor eeuwig, voor eeuwig weg te zinken, weg te zinken, wat moet ik toch doen?" En terwijl hij zijn handen weer samen deed, smeekte hij weer om genade, onder een tranenvloed, tranen van diep berouw en smart. Weer riep hij het uit: "Wat moet ik toch doen als God mijn zonden niet vergeeft? Ik ben bang dat mijn bidden niet oprecht is; zeg me wat ik moet doen!"

5.2 Hoop op God!

De volgende dag zag ik hem totaal uitgeput neerliggen. Hij zag me en zei: "Mijn zonden zijn mij zo'n zware last, ik zou graag een uitweg zien, maar ik zie nergens een uitweg. Ik bleef een poosje bij hem en las hem enkele dingen voor uit een boekje van één van Gods kinderen. Toen ik daarmee bezig was, dacht ik een glimpje hoop te zien verschijnen en ik zag zijn innige dankbaarheid voor elke kleine weldaad die hem bewezen werd. In zijn hart was hij ernstig verlangend om te weten of zijn zonden vergeven waren.
's Middags ging ik weer naar Willem terug. Omdat ik wist dat hij niets anders kon gebruiken dan een beetje wijn met water gemengd, bracht ik een beetje in een fles mee. Hij was erg dankbaar en zei: "Ik had wel gedacht dat de Heere dit wilde zenden; al onze wijn was op en mijn moeder had geen geld meer. Ik zei haar: Ik denk dat ik niets meer zal krijgen, maar ik moest wachten op de Heere en nu heeft Hij het gegeven. Als we op de Heere wachten en geduldig leren zijn, zal Hij ons geven wat wij nodig hebben, als we maar op Zijn tijd wachten. Ik blijf bidden om te weten of mijn zonden vergeven zijn en ik denk dat, nu God mij heeft verhoord in het geven van die wijn, Hij mij óók zal willen verhoren en mijn ziel zal willen behouden."

De donkerheid wijkt
Toen ik ‘s avonds terugkwam, zag ik dat Willem aardig opgeknapt was. Hij sprak een poosje met een heldere en indrukwekkende stem en zei: “Ik heb liggen denken aan wat u mij vanmorgen hebt voorgelezen uit dat boekje. De Heere Jezus heeft dat kind ten slotte gered. Het kwam zo in mijn gedachten, dat ik ook moet blijven smeken of Jezus mij ook zo zou willen behouden. Weet u, ik moet wachten op Zijn tijd, ik moet niet begerig zijn en ook niet op Zijn tijd vooruitlopen.”
Als ik tot hem sprak over de beloften, zoals: “*Bidt en u zal gegeven worden*” (Matt. 7:7a) en “*die tot Mij komt, zal Ik geenszins uitwerpen*” (Joh. 6:37b), dan zei hij met een heerlijke eenvoudigheid van het geloof: “Weet u, de Heere Jezus kan geen leugens vertellen.” Terwijl hij zijn hoofd schudde, zei hij: “Nee, nee, de Heere kan niet liegen, ik moet op Hem wachten. Hij is goed voor me geweest, heel goed, Hij gaf me die wijn. Ik zou liever sterven dan in zonde leven, want als ik blijf leven en heel oud zou worden, dan moet ik toch eenmaal sterven en als ik leef zal ik ook blijven zondigen.”

De liefde van Christus
Toen ik hem vroeg of hij nu ook de Heere had lief gekregen, wachtte hij even, om na te denken. Daarna zei langzaam, alsof hij de volle waarheid wilde uitdrukken: “Ja, een beetje, want o, hoe goed was Hij om aan het kruis te sterven, opdat arme zondaren tot Hem mochten komen en behouden worden! Ik wilde wel dat alle arme kinderen tot Jezus Christus mochten komen en behouden worden. Ik zou niet willen dat één van hen naar de hel ging.” De volgende dag was hij nog erg ziek; hij was na de vorige avond erg achteruitgegaan. “Het blijft maar steeds in mijn gedachten, dat ik moet blijven wachten en hopen”, zei Willem, “want Zijn tijd is de beste tijd.” De hele dag lag er een heerlijke rust op zijn gezicht en hoewel hij zei dat hij niet had wat hij zo graag begeerde, hoopte hij toch dat Jezus hem door Zijn dood wilde behouden. Uit verschillende uitspraken van hem bleek hoe teer hij was. Hij zei: “Ik ben een groot zondaar, een zeer groot zondaar; ik besef dat ik mezelf niet kan redden. Als Jezus mijn zonden niet vergeven wil door Zijn bloed, kan ik nooit naar de hemel gaan. Ik moet op Hem wachten.”
Toen las ik hem het volgende gedicht voor:

Treur je om de zware zonden,
Zie je die met vrees en smart,
Voel je die als diepe wonden
In het goddeloze hart?
Smart de zonde je van binnen,
Walgt jouw ziel van ‘t gruw’lijk kwaad,
Zucht je om verdorven zinnen
En jouw onverzoende staat?
Paulus bad (wil dit bedenken)
En de Heere hoorde hem.
Christus ging genade schenken
Op ‘t geroep van Petrus’ stem.

Willem zei toen: “Ja, precies, ik moet wachten en bidden.”
‘s Avonds was hij zo zwak, dat hij bijna geen woord kon zeggen. Ik vroeg hem of hij nog steeds aan zijn ziel lag te denken en of hij nog steeds bleef hopen en wachten. Hij knikte instemmend. Ik stelde daarna verschillende vragen: “Heb je de Heere Jezus lief?” Hij zei toen: “Ja, dominee.” Op de vraag: “Zou je graag beter willen worden?” antwoordde hij: “Nee.”
Toen ik vroeg of hij zijn vrees en angst kwijt was, antwoordde hij: “Nee, dominee.” Daarna vroeg ik nog: “Zou je me nog graag van de Heere horen vertellen en van Zijn beloften?” Hierop was zijn begerig antwoord: “O ja, graag!”

Ook de volgende morgen was hij erg ziek, maar toch was er enige hoop in zijn ziel. Hij zei, dat hij de Heere Jezus had lief gekregen en dat niemand anders dan Christus al zijn zonden kon vergeven. Maar hij was er nog niet helemaal zeker van, dat zijn zonden vergeven waren. "Ik hoop", zei Willem, "dat de Heere mijn gebeden wil verhoren."
Ook had hij tegen zijn moeder gezegd: "Moeder, als ik sterf, dan zal ik naar de hemel gaan. Ik zou wel een grafsteen op mijn graf willen hebben, u kunt er zelf wel een geschikte tekst op laten zetten."

Maar één begeerte
In de buurt woonde een arme vrouw, die gezegd had, dat ze hem graag eens zou willen bezoeken, maar ze had niets om aan hem te geven. Toen Willem dat hoorde, zei hij: "Zeg maar tegen haar, dat ik geen geld wil hebben, ik wil niets van deze wereld hebben; ik wil niets anders dan de hemel. Ik zou zo graag willen, dat de Heere Jezus mij zou opnemen in de hemel." Toen ik hem vroeg of hij, als hij niet kon spreken, toch met zijn hart tot de Heere bad, zei hij: "Ja, dat doe ik."
Toch leek het er nog steeds op, dat hij bang was om meer te zeggen, dan wat waar was. Ik las hem toen een versje voor en daarbij merkte hij op, dat dit juist was wat hij zo graag wenste:

Genadig God, hoor mijn gebeden,
Uw zondaarsliefde is zo groot.
Vergeef de ongerechtigheden
En red mijn ziele van de dood.
O, geef mij Christus, groot van waarde.
Mij lust niets anders hier op aarde.

Toen ik hem vroeg of zijn zondenlast hem nog even zwaar als vroeger drukte, zei hij: "Nee, niet meer zo zwaar, nadat ik mag hopen dat Jezus Christus mij zal verhoren en redden." Hij toonde veel liefde tot Gods volk. Tegen zijn vader zei hij, dat hij mij liefhad boven alle mensen op aarde. De blijde boodschap van de zaligheid door genade, die hij van mij had gehoord, scheen hem aan mij verbonden te hebben met bovennatuurlijke liefdebanden. Toch had ik nooit geprobeerd om hem vleiende dingen toe te zeggen, maar had hem er voortdurend op gewezen, dat hij niets van zichzelf kon doen, en dat de zaligheid geheel en al berustte op Gods genade in Jezus Christus.

5.3 Geen vrees meer om te sterven

's Avonds bezocht ik Willem weer en ik werd getroffen, toen ik zag dat hij al weer sterk achteruitgegaan was. Het kon niet lang meer met hem duren. Hij zag er doodsbleek en uitgeput uit, maar toch lag er vrede op zijn gezicht. Ik vroeg hem of hij nog steeds hoop had, of dat hij misschien dacht, dat als hij vannacht zou sterven, hij naar de hemel zou gaan? Hij antwoordde: "Ik geloof dat ik nog moet blijven wachten, maar dat Hij me toch zeker zal behouden." Ik vroeg hem opnieuw: "Heb je de Heere Jezus lief?", waarop hij met nadruk zei: "Ja, dominee." Ik wees hem toen op de tekst: "*Ik heb lief, die Mij liefhebben*" (Spr. 8:17a). Hij scheen hierover verblijd te zijn en zei verder: "De Heere Jezus kan niet liegen. Ik moet geduldig blijven wachten en hopen, dat Hij zal komen om mij te verlossen. Daarna schudde hij met zijn hoofd en zei: "De Heere maakt Zijn beloften waar en Hij zegt, dat ik op Hem moet blijven wachten."

Enige zekerheid
De volgende morgen liet Willem me weer roepen met de boodschap, dat hij een beetje kon spreken en me graag zou willen ontmoeten. Toen ik bij zijn bed kwam, zag ik dat er een trek van vreedzame hoop en van volkomen geduld op zijn gezicht lag. Hij deed zijn best om de slijmafscheiding uit zijn longen steeds maar weg te slikken, om toch maar te kunnen spreken.

Zodra ik met hem ging praten, merkte ik, dat zijn hoop verlevendigd was, ja, dat er in zijn ziel wel enige zekerheid lag. Hij had juist tegen zijn broertje gezegd, dat hij zou gaan sterven en dat de Heere Jezus hem in de hemel zou opnemen. Hij waarschuwde hem om nooit meer te liegen en nooit te spelen met jongens die vloekten; ook dat hij naar de kerk en de zondagsschool moest gaan en goed moest luisteren naar wat de dominee sprak. Toen ik vroeg: "Zou je willen dat je broertje naar de hemel zou gaan?", antwoordde hij: "Ik zou wel willen dat ze allen naar de hemel gingen." Toen zei ik: "Maar ze kunnen daar toch nooit komen, als ze niet vóór hun sterven tot Christus komen? Heb je zelf hoop, dat je tot Christus hebt mogen komen? Heb je Hem lief gekregen?" Zijn antwoord was: "O ja, dominee." Ik vroeg: "Ben je nu niet meer bevreesd?" Willem antwoordde: "Ik denk dat de Heere Jezus me nu wel binnenkort tot Zich zal nemen in de hemel. Hij kan niet liegen." Ik vervolgde met vragen: "En voel je jezelf nu anders, dan toen je zo bang was? Ben je nu blij dat de Heere je jouw zondenlast zo zwaar heeft doen gevoelen, zodat je hebt leren roepen tot Jezus?" Met een blik van vreugde en dankbaarheid zei hij: "O ja, dominee." Hij zei ook, dat ik al mijn krachten moest inspannen om zijn broertje de weg des heils voor te houden.
Het is niet te beschrijven, welke heerlijke vrede, vreugde en liefde op zijn gezicht lag. Ik knielde bij hem neer en dankte de Heere Jezus Christus voor hem, met de heerlijke overtuiging, dat dit een lam was dat in de armen van de Goede Herder werd gedragen. Toen ik wegging, sloeg hij zijn beide armen om mijn hals, kuste me en zei: "Ik vind het zo heerlijk als u komt. Ik denk dat de Heere Jezus me nu binnenkort in de hemel zal opnemen." Ik was ontroerd en voelde in mijn hart dat hij er één was, die als een parel zou schitteren in de kroon van Christus.

Het einde is nabij
Korte tijd hierna zei hij tot zijn grootmoeder: "Oma, als u een kind van God bent, zal ik u in de hemel wel ontmoeten." Hij vroeg haar of ze geloofde dat ze naar de hemel zou gaan. Toen ze zei dat ze dit niet wist, riep hij haar toe: "Tob dan maar niet langer over mij en bid niet voor mij, maar bid toch voor uzelf!" Toen zij weggegaan was, toonde hij grote bezorgdheid over haar ziel en zei: "O, lieve, arme grootmoeder." Ook zei hij: "Vraag niet aan de Heere of Hij me beter wil maken, want ik wil zo graag naar de hemel gaan. Mijn lichaam is erg ziek, maar ik verdraag het met geduld."
Diezelfde middag om één uur ben ik, na een ander bezoek, weer teruggegaan naar het stervende kind. Willem lag nu duidelijk in het dal van de schaduw des doods, maar vreesde geen kwaad meer, want Jezus was met hem. Ik zat naast zijn bed en luisterde naar zijn laatste vermaningen, die hij van tijd tot tijd fluisterend uitsprak. Op zijn lippen verscheen reeds de doodskleur en op zijn voorhoofd lag het klamme doodszweet. Ik zou hier wel elk woord willen neerschrijven dat ik hoorde, maar ik kan me niet alles precies meer herinneren. Hij zei tegen mij: "Jezus zal haast komen om me in de hemel te brengen. Ik vertrouw op Hem. Hij kan niet liegen en zal doen wat Hij eenmaal beloofd heeft. O nee, het schijnt lang te duren, maar ik moet geduldig op Hem wachten. Hoe heerlijk is de Naam van Jezus Christus."
Toen hij naar me keek, met tere genegenheid, zei hij: "Hebt u mij lief?" Hoewel ik mijn tranen nu haast niet meer kon bedwingen, zei ik: "Ja Willem, ik houd veel van jou." Toen zei hij: "En ik houd zo veel van u." Ik vroeg: "Jij houdt van allen, die Jezus liefhebben, nietwaar?" Toen zei hij: "Ja dominee, als ik naar de hemel zal gegaan zijn, bid dan veel tot Christus. Wij vertrouwen op Hem nietwaar?" Toen vervolgde Willem: "O arme lieve moeder, als u geen geld meer hebt om brood te kopen, bid dan tot God en vertrouw op Hem, Hij zal u geven wat u nodig hebt. Moeder, denk maar niet aan de dag van morgen, want God zal voor u zorgen. Als u de mensen moet betalen en u niets hebt, bid dan tot God en Hij zal het u geven. Bid toch tot de Heere Jezus of u ook naar de hemel mag gaan. Ik zou zo graag willen dat mijn broertje en u met de anderen behouden mogen worden. Ik verwacht, dat Jezus nu spoedig zal komen en mij tot Zich zal nemen. Toen keerde hij zich tot mij en zei: "Kom toch vaak mijn moeder bezoeken en bid toch voor haar, dat ze tot Jezus mag gebracht worden." Ik zei tegen hem: "Ja Willem, dat zal ik doen en ben je nu echt niet meer bang om te sterven?" Toen zei hij: "Nee, ik geloof dat Jezus mij straks zal opnemen in de hemel en dat God me al mijn zonden heeft

vergeven." Toen sloeg hij zijn vermagerde armen weer omhoog en omhelsde me. Hij hield me een poosje vast en zei: "O dominee, ik houd veel van u, omdat u voor me hebt gebeden en me hebt verteld van Jezus." Hierna kreeg hij een hoestbui en het leek wel alsof het nu gebeurd was. Even later verloor hij het bewustzijn.

Laat me gaan!
Toen hij weer bijkwam, nam hij afscheid van allemaal en zei, dat ze wel uit de kamer mochten gaan en dat hij nu naar de Heere Jezus zou gaan. "Laat me gaan, laat me gaan", zei Willem en terwijl hij zijn armen uitstrekte riep hij: "O Heere, neem mij op tot U, neem mij op!" Toen ik diezelfde middag nog terugkwam, sliep hij. Hij werd door een hoestaanval wakker en had het erg benauwd. Maar na wat gedronken te hebben, probeerde hij met grote krachtsinspanning nog wat te fluisteren: "Moeder, houd me niet terug, laat me gaan. O Jezus, neem mij op in de hemel." Daarna keek hij me weer aan en zei: "Onze God is getrouw, heb Hem lief, heb Hem lief zoveel u kunt. Hij heeft mij alle zonden vergeven. O, als de arme zondaren maar eens wisten hoe dierbaar Jezus wel is, dan zouden ze Hem ook liefhebben en Hem nooit vergeten. Ik geloof in Hem en ik heb Hem lief en houd ook van allen die Jezus liefhebben. Zou Hij me vandaag al tot Zich willen nemen? Ach, ik zal Zijn tijd afwachten. Ik heb tot moeder gezegd, dat ze op God moet vertrouwen. Ik dank God, dat Hij u naar mij gewezen heeft om me de weg des heils aan te wijzen. Hij gaf mij onderwijs met Zijn Heilige Geest. Hij heeft mij kracht gegeven om te sterven. Als Hij mij opneemt in de hemel, zal ik Hem loven en prijzen en Hij zal mij liefhebben in de hemel. O, hoe zoet is de Naam van Jezus."

Ook 's avonds sprak hij weer op teergevoelige wijze van de hoop, die in hem lag. De volgende dag, maar dit was de laatste, vond ik Willem nog in leven. Ik merkte wel dat hij te zwak was om te praten. Hij kende me nog goed en scheen blij te zijn dat ik bij hem was. Ik zei dat ik tot God zou bidden of Hij hem wilde wegnemen van deze aarde. Toen glimlachte hij en knikte met zijn hoofd en zei heel zwakjes: "Ik verlang nu heen te mogen gaan!" Een paar uur later, toen hij me zag zitten, probeerde hij te spreken, maar het lukte niet meer. Ik vroeg toen: "Wil je zeggen, dat je Jezus liefhebt?" Hij knikte, maar dat was alles. Hij wuifde met zijn hand, alsof hij wilde zeggen dat we de stilte niet meer moesten verstoren. Het was diezelfde middag, even voor vier uur, dat er een duidelijke verandering kwam. Zijn stervensuur was blijkbaar nu aangebroken. Zijn moeder zei: "Denk je dat je naar de hemel zult gaan, Willem?" Hij fluisterde: "Ja, dat hoop ik, maar ik kan niet praten en ik heb het zo warm." Zijn mond en keel waren bijna helemaal verdroogd. Hij zonk diep in zijn kussen weg en scheen de laatste adem uit te blazen. Een hemelse glans glinsterde in zijn ogen en alsof hij zich nog herinnerde wat hem zojuist was gevraagd, of hij zich gelukkig voelde en of hij zeker wist dat hij naar de hemel zou mogen gaan, wilde hij zijn hand opsteken en liet die toen op zijn borst vallen en blies zo rustig de laatste adem uit.

5.4 De begrafenis

Bezoek aan Willems moeder
Zojuist ben ik teruggekeerd uit het sterfhuis en als ik terugzie op wat de Heere voor hem heeft willen doen in de loop van deze week, voor wie Hij mij als nietig instrument heeft willen gebruiken, kan ik niets anders zeggen dan: "*Loof den HEERE, mijn ziel, en al wat binnen in mij is, Zijn heilige Naam. Loof den HEERE, mijn ziel, en vergeet geen van Zijn weldaden"* (Psalm 103:1-2). Een paar dagen later ging ik weer naar het huis waar het lichaam van Willem lag. Vier onderwijzers van de zondagsschool waren er, die het stoffelijk overschot naar de kerk in Clifton zouden dragen. Voordat het deksel op de kist werd gelegd en we nog even keken naar het dode lichaam, zei ik tegen de moeder, dat het een van zijn verlangens was geweest, dat ik haar kwam bezoeken en voor haar zou bidden. We voldeden aan dat verzoek en knielden neer bij het bed waar hij de laatste adem had uitgeblazen en dankten God voor Zijn genade,

die Hij bewezen had aan dit verloste kind. We baden dat zijn innige verlangens omtrent de zaligheid van zijn vriendjes mochten worden vervuld. Daarna werd de kist gesloten en naar de kerk gebracht. Heel veel kinderen en vriendjes waren er samengekomen. De kleine kist werd in de kerk neergezet, ik ging de preekstoel op en las het volgende gedicht voor, dat ik speciaal voor deze gelegenheid had gemaakt:

Straks zinkt het jeugdig' lichaam in het graf.
De dood kwam in en brak het leven af.
De dode had in 't leven ondervonden
Vergiffenis van al zijn boze zonden.

Hij had geleerd te buigen voor Gods troon.
En God openbaarde Zijn lieve Zoon.
Toen zag hij klaar de wond're weg ten leven:
Want Christus, Die had Zijn leven gegeven.

Op de beloften Gods had hij gepleit.
Hij hoopte op wat God had toegezeid.
Hij zocht de vreê en heeft die ook gevonden:
Alleen door Gods genâ in Jezus' wonden.

Zijn hart mocht toen geloven in het Lam,
Dat al zijn schuld en schande op Zich nam.
't Was Christus, door Zijn volk aan 't kruis geslagen.
Toen mocht hij blij van Gods genâ gewagen.

Leid dan Uw kudde, door gevaar en door strijd.
Bewaar voor zonde, U, Die ons leidt
Door stromen, en geen brug naar de overkant,
Wilt Gij tot ons komen en neem ons bij de hand.

Nu leeft hij met Christus, verlost van verdriet.
Hij zingt daar met engelen, het hemelse lied.
Zijn zuchten en smarten, zij zijn nu niet meer.
Nu looft hij en juicht hij zijn Heere tot eer.

Wil o Heere, ons gedenken,
Wil ons zondaars 't leven schenken.
Laat ons allen dit verstaan
Buiten Christus, wij vergaan.

Zegen hen, die tot U vluchten.
Hoor genadig al hun zuchten.
Delg de zonden uit genâ
Door het bloed van Golgotha.

Ook las ik deze woorden voor, uit 1 Koningen 14:13: "*En gans Israël zal hem beklagen en hem begraven; want deze alleen van Jeróbeam zal in het graf komen, omdat in hem wat goeds voor den HEERE, de God Israëls, in het huis van Jeróbeam gevonden is.*" Ik vertelde dat er in deze tekst een zaak was, die, door genade, bijzonder betrekking had op het lieve kind, waarvan het stoffelijk overschot voor ons lag. Er was wat goeds in hem gevonden voor de HEERE, de God van Israël. Van nature is er in ons niets wat goed is. "*Er is niemand die goed doet, ook niet één*" (Psalm 14:3b). Maar de Heilige Geest plant het nieuwe leven in het hart van Gods volk.

Hij overtuigde dit kleine kind van zijn schuld en verlorenheid, zoals uit veel woorden bleek. Maar het was geen mondbelijdenis toen hij zei, dat de Heere hem Zijn Heilige Geest had gegeven om hem te onderwijzen. De Heere gaf hem oprecht berouw. Hij moest gaan treuren over de last der zonde en over zijn overtredingen tegen de Heere. Het was heerlijk om de glimlach van blijdschap te zien, die op zijn gezicht kwam te liggen, toen ik hem vertelde van de plaats, waar geen smart, geen pijn, geen ziekte en bovenal geen zonde is. Hij mocht leren bidden om de Heilige Geest."

De Heere is een Waarmaker van Zijn Woord!
Verschillende kinderen die in de kerk waren, hadden het wel eens meegemaakt dat hij naar God schreeuwde. Nu had hij het dierbaar geloof ontvangen, het geloof, dat God de zonde zeker zou straffen, wat hem deed vrezen voor het oordeel Gods dat komen zou. Maar het geloof in de volkomen voldoening door Christus' dood, deed Willem ernstig zoeken naar de vergiffenis door het bloed van Christus. Hij geloofde in de beloften van het Evangelie. Hij herhaalde dikwijls de woorden: "God kan niet liegen"; die woorden kinken nog in mijn oren. Hij had het heerlijke geloof in Jezus ontvangen, dat hem een vrede schonk, die alle verstand te boven gaat. "Ik vertrouw op Jezus" en "Hij heeft mij al mijn zonden vergeven", dit waren kostelijke woorden, die van zijn stervende lippen kwamen. Hij had de liefde Gods mogen smaken. Christus was hem dierbaar geworden en ook allen die Christus liefhadden. En nu was het heilig verlangen van zijn hart ongetwijfeld vervuld: "Naar de hemel te gaan en met de Heere te zijn, dat is alles wat ik nog wens."
Op deze kenmerken ben ik nog wat dieper ingegaan en nadat ik God gedankt had voor de weldaad aan hem bewezen, hebben we gebeden voor allen die hierbij tegenwoordig waren.

Op het graf van Willem
Daarna werd de kist naar het graf gedragen en ook daar heb ik enkele woorden gesproken tot de kinderen die er bij stonden: "Lieve kinderen, er ligt een kleine jongen in deze kist, misschien een beetje ouder dan sommigen van jullie, maar lang niet zo oud als veel andere mensen. Zijn er onder jullie ook die wedergeboren zijn? Ik vrees dat het merendeel van jullie nog onbekeerd is. Denk eens in, als jullie hier nu eens zouden liggen, als jullie nu eens zouden sterven zonder wedergeboren te zijn, zonder een nieuw hart te hebben ontvangen om de zonde te haten en Jezus lief te hebben, dan zouden jullie gaan naar de plaats, waar Willem eerst zo bang voor was, dat hij daar voor eeuwig in zou verzinken, in de hel! Hij was nog maar een kleine jongen, maar God had hem lief en onderwees hem door de Heilige Geest. Hij werd tot Christus gebracht en wist vóór hij stierf, dat hij naar de hemel zou gaan. En nu, hoewel zijn lichaam begraven zal worden, is zijn ziel boven in de hemel der heerlijkheid. Nu heeft hij een gouden harp en een gouden kroon en mag hij in het midden van Gods lieve volk zingen tot eer van God. En op die dag, als de bazuin van God zal blazen, zal hij zalig en geheiligd uit dit graf opstaan, zoals de Heere Jezus ook opgestaan is, en God eeuwig groot maken. Kort was de tijd dat hij op aarde was, maar lang genoeg om door genade gered te worden van het verderf. O kinderen, dat jullie niet zouden sterven, voordat jullie de Heere Jezus Christus zouden kennen. In de ogen van veel kinderen waren tranen, toen ze naar deze woorden luisterden. Allen waren diep ontroerd, vooral toen men de kist liet zakken. Ik las toen het volgende lied voor:

Nu wordt zijn zielloos stof begraven.
Hij hoopte op de heerlijkheid.
De kinderen, die hem omgaven,
O Heere, maak ze toch bereid.
Straks horen wij 't bazuingeschal,
De stem van d' engel door 't heelal.

Zijn lichaam zal tot stof verteren,
Het rust daar tot de jongste dag,

Waarop het leven wéér zal keren,
Gods volk het graf verlaten mag.
Met blijdschap horen zij 't geschal,
De stem van d' engel door 't heelal.

Wat zullen zij dan moeten zuchten,
Die in hun zonden zijn vergaan
En niet op tijd tot Christus vluchtten!
Dan vangt hun bange roepen aan,
Wanneer zij horen 't groot geschal,
De stem van d' engel door 't heelal.

O Heere, wil ons toebereiden,
O, laat ons delen in Uw vreê.
Wanneer wij uit dit leven scheiden,
Deel ons dan Uw genade mee.
Als de bazuin dan klinken zal,
Zijn wij bereid op 't groot geschal.

Zij die ontslapen zijn in vrede,
Zijn rijk gezegend in hun Hoofd.
Zij delen in Zijn glorie mede
En niemand die hun heil ontrooft.
God roept straks door 't bazuingeschal
Tot ieder mens in 't groot heelal.

De echo van de woorden
Toen sprak ik verder: "Een stille stem klinkt uit dit graf, de stem van hem die hier begraven is. Het is de echo van de woorden op zijn doodbed, woorden van smart en van vreugde. Ach, mochten die getuigenissen ook tot u klinken en in de harten neerdalen door de almachtige kracht van God.
"Hoe vreselijk zal het zijn om voor eeuwig in de hel te zijn," riep Willem, en daar zult u terecht komen, zondaren, als u in uw zonden sterft. Hij heeft het uitgeroepen: "Ach, ik kan nooit in de hemel komen, als ik geen vergeving van zonden zal ontvangen door Jezus' bloed."
Nee, zondaars, in geen ander is er vergeving; de Naam van Jezus is de enige naam onder de hemel, door welke we zalig kunnen worden.
"O, als arme zondaren maar eens wisten hoe dierbaar Jezus is, dan zouden ze Hem liefhebben en Hem nooit meer vergeten", waren zijn woorden. Dat die wetenschap, die een vrije genadegift is van de hemel, ook uw deel mag zijn. Laten we daar nu om bidden."
Nadat ik gebeden had, gingen veel mensen en kinderen om beurten langs het graf om er een laatste blik in te werpen. De ontroering werd velen te machtig. Ik hoop dat deze roepstem een winst voor hun onsterfelijke zielen zal zijn!

Het is wél!
De volgende zondagmiddag was een grote menigte samengekomen in de kerk. Er was zelfs voor iedere bezoeker geen plaats meer. Ik had als tekst gekozen: 2 Kon. 4:26: "*Is het wél met het kind? En zij antwoordde: Het is wél.*"
Eerst wees ik er op, dat het niét wél is met allen die op het pad van de zonde voortgaan, met allen die op hun eigen gerechtigheid vertrouwen, met allen die slechts naamchristen zijn en geen geestelijke ervaring hebben van zonde en genade. Daarna sprak ik erover, dat het wél is met hen die de Heere vrezen, met hen die tot waarachtige bekering gebracht worden, met hen die tot de Heere Jezus geleid worden, met hen die op grond van Zijn volbracht werk smeken om genade, met allen die de smalle weg gaan, de weg van zelfverloochening, naar de eeuwige

heerlijkheid. Uiteindelijk wees ik op het voorrecht van hen die van eeuwigheid door God de Vader verkoren zijn; Jezus kocht hen met Zijn dierbaar bloed en de Heilige Geest maakt hen levend en leidt hen door deze wereld. Het zal wél zijn met hen tot in alle eeuwigheid. Voor hen is een woning bereid, een kroon weggelegd en ligt een harp gereed. Er is een plaats en een woning bereid, waarin zonde en droefheid nooit kunnen binnendringen. Zij zijn het, die gekocht zijn van de Vader.
Nadat deze zaken en de kenmerken van het geestelijke leven wat nader waren verklaard, las ik verschillende uitdrukkingen voor van Willem en besloot met het volgende gedicht:

Het is wél met het kind en wij zingen dat blij.
God sprak d' arme jongen, van zondeschuld vrij.
De Geest kwam te wijzen op 't reinigend bloed,
Waarmee Jezus Christus zijn schuld had geboet.

Het vijgenboomblad kon zijn schande niet dekken.
Een andere mantel kwam Christus verstrekken.
Het is wél met het kind, want zijn Redder en Vrind
Was hém in zijn lijden genadig gezind.

Hij hielp hem te lopen op de zeer korte baan,
Want klaar zag hij 't Lam, Dat zijn schuld had voldaan.
Hij mocht nu de kroon en de palmtak ontvangen,
Zijn kleren zijn rein, die hem nú zijn omhangen.

Het is wél met het kind, o geef ons gebed.
U hebt ons Uw Woord tot een richtsnoer gezet.
De Geest is het steeds Die met wondere kracht,
Zeer duistere zondaars tot het Licht heeft gebracht.

O, span toch Uw boog weer om velen te vellen,
Opdat zij Uw deugden met vreugde vertellen.
Het is wél met het kind, geef Uw volk nu gebed,
Dat ieder van hen op Uw daden toch let.

Gij schenkt ze na 't leven de zalige vreê,
Zij zingen daarboven met d' engelen mee.
Wil Heere, Uw volk naar die woonplaats geleiden,
Om U te aanschouwen en nooit meer te scheiden.

Aan het eind van de dienst deelde ik het verzoek van Willem mee, dat hij een grafsteen wenste en ik las een grafschrift voor, waarvan ik dacht dat het een geschikt opschrift was, als een eenvoudig gedenkteken boven zijn graf. Enkele kinderen namen de bijdragen daarvoor in ontvangst. Ik hoop, dat dit kleine gedenkteken jaren lang mag getuigen van de grote genade, bewezen aan een kleine jongen, die zich als een verloren zondaar had leren kennen en door Christus' bloed werd gereinigd en geheiligd.

"*Deze steen werd geplaatst door de gemeente van deze kerk op het graf van WILLIAM DEVONSHIRE, die op de leeftijd van bijna 12 jaar in Jezus is ontslapen en een toonbeeld was van rijke genade.*"

Als wentelende baren,
Gezweept naar beneên:

Zo ijlen de jaren
Gevleugeld daarheen.
Het graf gaapt beneden:
Straks storten we neêr.
Komt kind'ren! nog heden
Gevlucht tot de Heer'!

De lelies, de rozen,
Hoe teder gekelkt,
Hoe lieflijk ze blozen,
Zijn spoedig verwelkt.
Gij ook zijt als bloemen
Zo broos en zo teêr.
Waar zoudt gij in roemen?
Ai, roemt in de Heer'!

De God van genade,
Die 't jonge bemint,
Sloeg Samuël gade,
En riep hem als kind.
Die vroeg zijn gekomen,
Verdwaalden niet weêr.
Waarom zoudt gij schromen?
Reeds wenkt u de Heer'! (R.M. MacCheyne)

Geraadpleegde literatuur:

Gods genade verheerlijkt in de jeugd, Groede, 1963

10. Karel Coulson, de trommelslager (1846-1863)

6 Karel Coulson (1846-1863)

6.1 De Amerikaanse Burgeroorlog

6.2 Het verslag van de chirurg

6.3 Hoe het verder ging met zijn Joodse chirurg

6.1 De Amerikaanse Burgeroorlog

Het was in de Amerikaanse Burgeroorlog (1861-1865), dat Karel (Charles) Coulson in het leger diende. Deze oorlog was een conflict tussen de noordelijke en de zuidelijke staten van de Verenigde Staten. De partijen kwamen tegenover elkaar te staan omdat er geen akkoord kon komen, in hoofdzaak over de slavenhandel, die de Noordelijken geheel afgeschaft wilden zien, maar de Zuidelijken niet.
De verkiezing van Abraham Lincoln tot president leidde tot de afscheiding van de zuidelijke staten, die daarna een nieuwe staat uitriepen. Lincoln zond hulp aan het bedreigde fort Sumter voor de haven van Charleston. Toen de Zuidelijken dit fort beschoten, was de oorlog begonnen. De Noordelijken hadden een grote sterke vloot, die direct de Zuidelijke haven blokkeerde, maar het Zuiden had in het leger de grote Robert Lee als leider. Twee jaar langen leden de Noordelijken steeds weer nederlagen. De Zuidelijken probeerden daarna om het Noorden binnen te dringen, wat echter mislukte. De laatste slag hiertoe was bij Gettysburg. Diezelfde zomer ontmoetten de legers elkaar ook bij Vicksburg, wat zuidelijker, waarbij de Noordelijken de overhand kregen. Daarna rukten steeds meer sterke legers op en drongen tot diep in het Zuiden door. Daar beukten ze intussen op de wanhopend standhoudende troepen van Lee, die op 26 april 1865 capituleerde. Vijf dagen later werd Lincoln neergeschoten.
De verliezen van de troepen waren geweldig. Het kostte de Noorderlingen 360.000 man en het Zuiden verloor 258.000 manschappen.

Karel Coulson was nog maar zeventien jaar toen hij ook opgeroepen werd om voor de vrijheid te strijden. Hij was ingedeeld als trommelslager, maar ook deze jongens moesten mee strijden tegen de vijand. Karel werd betrokken in de strijd op 1-3 juli 1863 bij Gettysburg (ten noordoosten van Washington). Ernstig verwond, werd hij naar het dichtstbijzijnde hospitaal afgevoerd. Hij was één van de achthonderd soldaten bij wie één of meer ledematen geamputeerd moesten worden. Hij was zó verwond, dat én zijn arm én zijn been afgezet moesten worden.
In het hospitaal kwam de assistent van de chirurg met een verpleger bij hem, om hem de narcose toe te dienen vóór de operatie. Maar Karel weigerde dit beslist en verzocht dringend om de chirurg te mogen spreken. Dit was een Joods officier, die bij de geneeskundige troepen was ingedeeld en een onverstelbaar werk te verrichten had in het betreffende hospitaal. Zijn ervaringen met Karel hebben een diepe indruk op hem gemaakt. Hij heeft er een verslag van opgesteld, dat nu volgt:

6.2 Het verslag van de chirurg

“Toen ik bij het bed van Karel geroepen was, vroeg ik hem: “Waarom wil je niet dat wij je de narcose toedienen? Toen we je op het slagveld gevonden hebben, was je zó zwak, dat we het eigenlijk niet de moeite waard vonden om je naar het hospitaal te laten brengen. Maar op

datzelfde moment dat ik bij je stond, deed je jouw grote blauwe ogen open. Ik dacht toen, dat je mogelijk nog een moeder had, die mogelijk op dit ogenblik aan haar zoon dacht. Ik wilde je niet zo onder de blote hemel laten sterven en liet je hier naar toebrengen. Maar je hebt zoveel bloed verloren, dat je te zwak bent om de operatie zonder narcose te doorstaan. Daarom is het beslist beter om die toe te dienen."

Geweigerde narcose

Karel keek mij ernstig aan en zei: "Dokter, toen ik nog maar tien jaar was, heb ik op een zondagmiddag in de zondagsschool mijn hart aan de Heere Jezus gegeven. Toen mocht ik Hem reeds leren kennen en in Hem geloven. Vanaf die tijd heb ik steeds op Hem vertrouwd. Hij is mijn Hulp en mijn Kracht, Hij zal mij ook nu nabij zijn, als u mijn been en arm afzet." Ik vroeg hem of hij dan een glas brandewijn wilde drinken, maar ook nu kwam er een weigerend antwoord van hem: "Dokter, toen ik ongeveer twaalf jaar oud was, knielde mijn moeder eens met mij neer, ze sloeg haar arm om mijn hals en sprak: "Karel, ik wil nu voor jou tot de Heere Jezus bidden, dat je nooit één druppel sterke drank zult drinken. Je vader gebruikte dikwijls helaas maar al te veel van dit verderfelijk vocht en ik heb God beloofd, dat, zo Hij mij daartoe genade zou geven, ik je zó zou opvoeden, dat je niet alleen zelf voor deze ellende bewaard zou worden, maar ook anderen hiervoor zou kunnen waarschuwen." Zo sprak mijn moeder en ze deed toen een hartroerend gebed, dat mij steeds is bijgebleven. Ik ben nu zeventien jaar, maar heb, Gode zij dank, nog nooit sterke drank gedronken. Naar alle waarschijnlijkheid zal ik nu binnenkort door God worden opgeroepen en zou u mij dan met brandewijn op de lippen tot Hem willen zenden?"

Nooit zal ik de uitdrukking vergeten die op het gezicht van de jongen lag, toen hij deze woorden sprak. Tot op dat ogenblik was er bij mij, als Jood, niets dan haat in mijn hart geweest voor Jezus. Maar nu kon ik niet anders dan bewondering hebben voor de trouw van deze jonge soldaat voor zijn Redder. Zijn liefde voor Hem en zijn vast vertrouwen op Hem, roerden mijn hart.

Ik deed daarom iets voor deze jongen, wat ik nog nooit voor een andere soldaat gedaan had. Ik vroeg hem namelijk, of hij de veldprediker wilde spreken. "Heel graag", was zijn antwoord.

De veldprediker op bezoek

Toen de veldprediker kwam, herkende hij de gewonde onmiddellijk als een, die regelmatig de bidstonden in het militair tehuis had bezocht. Toen hij hem de hand gaf, sprak hij bewogen: "Arme jongen, wat doet het mij leed om je zó terug te vinden." Maar Karel sprak: "O, het gaat goed met mij! De dokter wilde mij onder narcose laten brengen of brandewijn geven, maar ik heb het geweigerd. Wanneer nu mijn Heiland mij roept, dan kan ik helder van geest en helemaal nuchter aan die roepstem gehoor geven."

"Je zult mogelijk niet sterven Karel", zei de veldprediker, "maar kan ik iets voor je doen, voor het geval dat je de operatie toch niet overleeft?" "Graag", zei Karel. "Ik heb nog één wens. Onder mijn kussen ligt een Bijbeltje, waarin ik het adres van mijn moeder geschreven heb. Wilt u het naar haar toesturen, wanneer ik er niet meer ben en haar schrijven, dat vanaf het ogenblik dat ik mijn geboorteplaats verliet, er niet één dag voorbijgegaan is, dat ik niet uit Gods Woord gelezen heb. Gedurende lange marsen, zelfs op het slagveld en ook hier in het hospitaal, heb ik daartoe nog altijd gelegenheid gezocht en gehad."

"Heb je nog wat anders op het hart, mijn jongen?", vroeg de veldprediker. Een ogenblik dacht Karel na en toen zei hij: "Ja, toch nog iets. U zou mij een groot genoegen doen met een brief te schrijven aan de leider van de Sandstreet-zondagsschool in Brooklyn. U moet dan daarin laten weten, dat ik de goede woorden en raadgevingen, die hij mij op de zondagsschool gaf, niet vergeten heb. Dat ik dankbaar ben voor zijn vele gebeden, die hij tot God gedaan heeft, ook voor mij. Die hebben mij begeleid in al de gevaren gedurende de veldslagen, en toen ik zwaar gewond werd en meende dat ik sterven zou, heb ik nog tot God gebeden of Hij mijn lieve oude leermeester zegenen wilde en hem ook nog voor anderen tot een zegen wilde stellen."

Stervende liefde
Daarna keerde hij zich tot mij, die van dit gesprek getuige was geweest en zei: "Dokter, ik ben nu gereed en ik beloof u dat ik gedurende de operatie niet éénmaal kreunen zal, als u mij geen narcose zult toedienen." Ik voldeed dus aan zijn verzoek, maar had niet de moed om hem nu direct te opereren. Ik ging eerst naar mijn eigen kamer om mijzelf te versterken door een opwekkingsdrank. Een kwartier later lag Karel Coulson op de operatietafel. Toen ik begon en hem door zijn vlees sneed, hoorde ik geen geluid, maar toen ik mij de instrumenten liet aanreiken om door het beenderenstelsel te zagen, nam hij de punt van het laken in zijn mond. Alles wat ik tijdens de uiterst pijnlijke bewerking van hem hoorde, waren de woorden: "O Heere Jezus, lieve Heiland, blijf dicht, heel dicht bij mij!"

Een raadsel!
Ik kon de daaropvolgende nacht niet slapen, want steeds zag ik in gedachten die zachte blauwe ogen van deze jonge held op mij gericht. En de woorden: "O Heere Jezus, lieve Heiland, blijf dicht, heel dicht bij mij!", klonken mij steeds in de oren.
Toen de klok één uur sloeg, kon ik het in bed niet meer uithouden. Ik stond op en ging naar de ziekenzaal, iets wat ik voordien nog nooit gedaan had, tenzij dat ik uitdrukkelijk voor een ernstige patiënt geroepen werd. Maar mijn begeerte om deze jongen nog eens te zien was zó groot, dat ik zonder geroepen te zijn de zaal van de geopereerde soldaten bezocht.
De soldaat die zaalwacht had, deelde mij direct mee, dat er zestig van de zwaargewonde soldaten na mijn vertrek overleden waren en naar het lijkenhuis waren gebracht. "Hoe gaat het met Coulson?", was mijn eerste vraag. "Hij slaapt zo rustig als een kind, dokter", was zijn antwoord. Toen ik bij zijn bed kwam, vertelde mij de verpleegster, dat om ongeveer negen uur de veldprediker met twee leden van de Christelijke Jongeren Vereniging een rondgang door het hospitaal hadden gemaakt, om de zieken voor te lezen en geestelijke liederen te zingen. De veldprediker had toen geknield bij het bed van Coulson en een hartroerend gebed tot God in de hemel gedaan. Daarna had hij samen met de twee jongens het bekende lied "*Jezus, Heiland van mijn ziel*" gezongen. Karel had ook zachtjes meegezongen. Ik stond hier voor een raadsel! Hoe was het mogelijk, dat iemand die zulke pijnen te doorstaan had, in staat was om te zingen!

Mijn beste Vriend, een Jood!
Vijf dagen na de operatie werd ik aan het bed van de dappere jongen geroepen. Die dag hoorde ik voor het eerst in mijn leven het evangelie verkondigen, uit den mond van Karel Coulson. "Dokter", zei hij, "mijn uur is aangebroken, dat ik geloof, dat ik de zon niet nog eens zal zien opgaan. Maar Gode zij dank, ik ben bereid om heen te gaan. Voordat ik opgeroepen word, wil ik u nog eens met heel mijn hart dankzeggen voor al uw goedheid en liefde aan mij bewezen. Dokter, u bent een Jood, nietwaar? En u gelooft niet in Jezus. Maar zou u niet hier willen blijven, om er getuige van te zijn, hoe ik tot het laatste ogenblik op Hem, mijn Heiland, vertrouwen kan?"
Ik probeerde te blijven, maar ik was er niet toe in staat. Ik, die de dood reeds zo dikwijls in allerlei gedaanten onder ogen had gezien, miste de moed om een jonge man te zien sterven, die zó gelukkig was in de liefde tot Hem, Die ik als Jood van mijn kinderjaren af al haatte. Dus verliet ik de ziekenzaal.
Na ongeveer twintig minuten kwam de zaalwacht om mij te zoeken en hij vond mij in mijn kamer. Ik zat daar met mijn hoofd in mijn handen. Hij had de dringende vraag: "Dokter, Karel Coulson wil u spreken." Eigenlijk tegen mijn zin volgde ik de zaalwacht, om de arme jongen nog eens te zien en hem een laatste, liefdevol woord toe te spreken. Maar ik was vast besloten om mij door niet één van zijn woorden, voorzover ze in verband stonden met Jezus, te laten beïnvloeden. Toen ik bij zijn bed kwam, zag ik direct dat zijn einde dichtbij was. Hij gaf mij de hand en sprak: "Dokter, ik heb u lief, omdat u een Jood bent, want mijn beste Vriend Die ik ooit vond, was óók een Jood." Ik was erg benieuwd en vroeg direct: "Wie was dat dan?"

Zijn resoluut antwoord was: “Jezus Christus, tot Wie ik ook u graag zou brengen, vóór ik sterf. Belooft u mij, dat u wat ik u nu wil zeggen, nooit vergeten zult?”
Toen ik hem die belofte gegeven had, ging hij verder: “Vijf dagen geleden, toen u bezig was om mijn arm en been af te zetten, heb ik tot Jezus Christus gebeden of Hij u bekeren wilde!” Deze woorden drongen door tot in het diepst van mijn hart. Ik kon het niet begrijpen dat hij, toen ik hem noodgedwongen de ondragelijkste pijnen veroorzaakte, alles om zich heen kon vergeten, om slechts aan zijn Heiland en mijn onbekeerde ziel te denken. Alles wat ik hem toen antwoordde was: “Ja, mijn jongen, het zal alles goed worden!” Met deze woorden verliet ik hem. Twaalf minuten later was hij ingesluimerd en bij Jezus, zijn Verlosser.

6.3 Hoe het verder ging met zijn Joodse chirurg

Tijdens de oorlog stierven er honderden soldaten in mijn hospitaal, maar bij één van hen ben ik mee geweest om hem te begraven. Die éne was Karel Coulson, de jonge trommelslager. Ik had zijn stoffelijk overschot in een nieuw uniform laten kleden en hem in een officierskist laten leggen, die met de vlag van de Verenigde Staten bedekt was. De woorden van deze stervende jongen hadden een diepe indruk op mij gemaakt. Ik was in die tijd rijk aan geld en goed, maar ik had mijn vermogen tot op de laatste cent er voor over gehad, indien ik daarmee zo gelukkig had kunnen worden zoals hij. Maar ik ben er later achter gekomen, dat dit kostelijke deel niet met geld gekocht kan worden.
Maanden lang kon ik de woorden van de stervende jongen niet kwijtraken. Zij klonken mij overal waar ik was in de oren. Maar de beste indrukken verdwijnen uiteindelijk in deze woelige wereld. Ik ging met niemand anders om dan met wereldse vrienden en zo gingen deze gevoelens uiteindelijk langzaam over, voor andere, geheel tegenstrijdige indrukken. Toch bleven ze in het diepst van mijn ziel bewaard, totdat zij op een bestemde tijd, met nieuwe kracht in mij zouden ontwaken.
Gedurende tien jaar worstelde ik tegen Christus met al de haat van een orthodoxe Jood. Toen bracht de God van oneindige barmhartigheid mij in aanraking met een gelovige kapper, die een nieuw instrument werd in Zijn hand, tot mijn bekering.

Bij de kapper
Op het einde van de oorlog werd ik naar Calvestan in Texas gezonden, als geneeskundig inspecteur, om daar een hospitaal te openen. Op zekeren dag reisde ik naar Washington. Terugkomende van een inspectietocht, bleef ik enkele uren te New York. Na het middageten ging ik naar de kapper. Toen ik daar binnen kwam, werd ik direct getroffen door verschillende voorstellingen uit de Bijbel, die aan de wand hingen. Nauwelijks had de kapper zijn scheermes in handen, of hij begon met mij over Jezus te spreken. Hij deed dit zo aantrekkelijk, dat ik wel naar hem moest luisteren. Onwillekeurig moest ik denken aan tien jaren geleden en het was voor mij of ik opnieuw zat aan het sterfbed van Karel Coulson. Zelfs toen ik helemaal klaar was en reeds betaald had, wist de kapper niet van op te houden. Hij zei: “Steeds als ik een Israëliet ontmoet, moet ik met hem over Jezus spreken, ik kan niet anders. Hij is mijn beste Vriend en ik zou zo begeren, dat Hij ook uw eigendom werd, zowel voor dit, als voor het volgende leven.”
Ik bedankte de man voor zijn goede woorden en voegde er ironisch aan toe: “Er bestaat beslist weinig gevaar, dat ik ooit een christen word.” Maar de kapper antwoordde: “Toch verzoek ik u dringend, mij met enkele regels te laten weten, indien God mijn gebed voor uw behoud heeft verhoord.”
Dit beloofde ik, maar ik kon toen niet vermoeden, dat God in Zijn genade reeds twee dagen later het gebed van de kapper zou verhoren. Ik kende immers die God van liefde niet, de Vader van onze Heere Jezus Christus! Onverschillig nam ik afscheid, maar gevoelde spoedig dat mijn ziel nu reeds onder een diepe indruk van zijn woorden was.

Ontwaakt, gij die slaapt
Enkele uren later zat ik in de trein en probeerde om wat te slapen, maar het was mij onmogelijk om rustig te blijven zitten. Het was of ik tussen twee vijanden zat. Aan één kant de kapper, die met mij over Jezus had gesproken, en aan de andere kant de jonge trommelslager, die mij geleerd had hoe men met Hem rustig kon sterven. Toch haatte ik Hem uit het diepst van mijn ziel en had een diepe afkeer van Hem, van mijn prilste jeugd af. Zijn Naam was mij een gruwel. Maar ik kon op dit ogenblik de diepe indrukken in mijn ziel gedrukt, niet verdrijven. Altijd weer werd in mijn binnenste de Naam van Jezus genoemd, niet door mij, maar door een Ander. Ik wist niet dat het de stem van de Heilige Geest was, Die daar in de stille eenzaamheid zacht tot mij fluisterde. De hele reis was ik onrustig en diep bewogen. Toen ik na een reis van vijf uur te Washington uitstapte, hoopte ik daar in mijn werk spoedig afleiding te vinden. Ik kocht direct een krant, waarbij mijn aandacht allereerst getrokken werd naar een aankondiging van een godsdienstige samenkomst. Ik moest dit lezen en direct hoorde ik weer die stem van binnen: "Ga daarheen!" Daar naar toe gaan? Nog nooit had ik op een dergelijke plaats mijn voeten gezet!

Naar de kerk
Voor ik goed wist wat ik deed, had ik de kerk reeds opgezocht. Er kwam iemand naar mij toe, die mij een plaats gaf, recht tegenover de preekstoel. Toen de predikant het woord nam, móest ik wel luisteren. Kende die man mij? Telkens richtte hij zijn ogen op mij en het was of hij bij elke ernstige vermaning zijn vinger naar mij uitstak. Het verwekte mijn hoogste verbazing, dat de man in dezelfde geest sprak als tien jaar geleden mijn stervende trommelslager en enkele uren geleden de kapper. Ik wilde mijn ontroering niet laten merken en deed mijn best om een onverschillige houding aan te nemen. Kon ik maar ongemerkt naar buiten komen, want het was of alle ogen op mij gericht waren. Uiteindelijk kwam ik zó onder de indruk, dat ik mijn aandoening niet langer meer meester kon blijven. Maar gelukkig was nu ook de samenkomst geëindigd.
Ongemerkt wilde ik wegsluipen, maar bij de uitgang hield een bejaarde dame mij vast. Zij sprak mij als volgt aan: "Ik zie dat u een officier bent in het leger. Heel de avond heb ik u gadegeslagen en ik smeek u deze plaats niet te verlaten, want ik geloof dat er een werk Gods in u plaatsgrijpt. Hij heeft u hier gebracht, opdat u de Zaligmaker zou vinden. U zoekt, maar hebt Hem nog niet gevonden."
Toen antwoordde ik haar: "Mevrouw, ik ben een Jood." Ze zei: "O, dat is niets, mijnheer, want Jezus is een Zaligmaker voor álle zondaren. Hij is gestorven voor Joden en Heidenen. Ik heb in Jezus zó'n machtige Zaligmaker gevonden, zó groot in liefde, dat ik de vaste overtuiging heb, dat Hij ook een Jood tot bekering kan brengen. Wilt u mij beloven, dat u voordat u naar bed gaat de Heere Jezus zult aanroepen?" "Mevrouw", hernam ik, "ik beloof u dat ik zal bidden tot mijn God, de God van Abraham, Izaäk en Jakob." Toen verliet ik de kerk.

Wie is Jezus?
Toen ik naar huis liep, waren mijn gedachten als vanzelf bij alles ik gehoord had. Hoe is het mogelijk, dacht ik, dat deze Christenen zo'n belang stellen in mensen die zij niet kennen. Zouden die miljoenen Christenen, die gedurende al de eeuwen geleefd hebben en gestorven zijn in het volle vertrouwen op hun Christus, zich dan allen hebben bedrogen? En wij, Joden, hier en daar in een klein getal verspreid, zouden wij alléén de waarheid bezitten? Wat bewoog die jonge trommelslager op zijn smartelijk sterfbed, om nog aan de redding van mijn ziel te denken? Hij vergat zichzelf uit liefde tot mij. Wonderlijke liefde! En die kapper en de prediker van zo-even en die dame! Ook niets anders dan liefde, liefde, liefde voor Jezus drong die allen. Maar, zo klonk het dan weer in mijn binnenste: Ook jouw eigen vader en moeder hadden je lief, maar zij hebben je geleerd Jezus te haten, als een verleider en slechts één God te erkennen. Ik móest nu weten wat de waarheid was, zo mogelijk nog deze avond. Als die Christus werkelijk bestond, zou ik niet naar bed gaan, voor ik Hem gevonden had! En met nog meer haast liep ik naar huis.

Een belangrijke zaak
Toen ik thuis kwam, vroeg mijn vrouw waar ik geweest was. Zij merkte dat ik heel opgewonden was en ik durfde haar, die net als ik een strenge Joodse opvoeding genoten had, over niets te spreken. Ik zei: "Vrouw, laat mij voor vanavond met rust, ik ben bezig met een hele belangrijke zaak en kan niets hebben vanavond."
Direct ging ik naar mijn studeerkamer, deed de deur op slot en begon te bidden. Volgens gewoonte bleef ik echter in staande houding, met mijn gezicht naar het oosten gekeerd. Maar ach, hoe meer ik bad, hoe meer mijn onrust toenam. Nog nooit had ik mij in zo'n toestand van diepe verslagenheid bevonden. Mijn gebed bracht mij geen verlichting en de gedachte kwam in mij op, om mijn knieën voor God te buigen. Dat mocht ik echter als orthodoxe Jood niet doen. Hiermee zou ik dus voor het eerst toegeven aan de leer van Jezus, Die immers, volgens het onderwijs dat ik ontvangen had, niets minder was dan een verleider. Ik zweette van angst, hoewel het buitengewoon koud was in het onverwarmde vertrek.

Sprekende gedenkcedels
Daar aan de muur hingen mijn gedenkcedels. Mijn oog viel er op. Vanaf mijn dertiende jaar had ik geen ogenblik verzuimd om ze op mijn lichaam te dragen, behalve op de sabbat of op de feestdagen. Ik hield er oprecht van. Ook nu nam ik ze in mijn handen. Het zijn perkamenten banden, waarop gedeelten uit de vijf boeken van Mozes te lezen staan. Mijn oog viel op het tiende vers van Genesis 49, waarin over Silo gesproken wordt, aan Wie alle volkeren zullen gehoorzaam zijn. Ook twee andere teksten, die ik dikwijls gelezen en overdacht had, kwamen mij met kracht voor de geest. De eerste was Micha 5 vers 1: "*En gij, Bethlehem Efratha, zijt gij klein om te wezen onder de duizenden van Juda? Uit u zal Mij voortkomen, Die een Heerser zal zijn in Israël, en Wiens uitgangen zijn vanouds, van de dagen der eeuwigheid*". De andere is de welbekende prediking van Jesaja 7 vers 14: "*Daarom zal de Heere Zelf ulieden een teken geven: Zie een maagd zal zwanger worden, en zij zal een Zoon baren, en Zijn Naam IMMANUEL heten*".
Deze woorden maakten nu zó'n indruk op mij, dat ik uitriep: "O, eeuwige God van Abraham, Izaäk en Jakob! U weet, dat ik in deze zaak oprecht sta voor Uw aangezicht; als Jezus Christus werkelijk de Zoon van God is, openbaar het mij dan nog deze nacht en ik zal Hem als de Messias erkennen."
Nauwelijks had ik deze woorden uitgesproken, of ik wierp mijn gedenkcedels in de hoek van de kamer en ineens lag ik geknield op dezelfde plaats waar ze lagen. Nooit zal ik vergeten dat eerste gebed, dat ik opzond tot de Heere Jezus: "O Heere Jezus Christus", riep ik uit, "indien U werkelijk de Zoon van God, de Zaligmaker bent, indien U de Messias bent die de Joden verwachten, indien u zondaren het hart kunt veranderen, o bekeer mij dan, want ik ben een zondaar en ik beloof U, dat ik U al de dagen van mijn leven zal dienen."

De Messias gevonden
Ik zocht dus op dat ogenblik met Jezus een overeenkomst te sluiten, waarbij ik beloofde Zijn wil te doen, als Hij die van mij deed. Ik wist toen nog niet beter en verstond niet, dat al het werk in de ziel van de zondaar Zijn werk is, dat Hij uit genade in ons werkt. Gedurende een half uur bleef ik geknield liggen, waarbij het zweet mij van alle kanten uitbrak. Het was een vreselijke angst waarin ik verkeerde, omdat de gewenste verandering niet kwam. Eindelijk stond ik op en toen kwam de gedachte in mij op, dat ik reeds veel te ver was gegaan met mij voor Jezus te buigen. Waarom de God van Abraham, Izaäk en Jakob niet de eer gegeven en Hem alléén? Hoe meer ik redeneerde, hoe angstiger ik werd. Daar in de hoek lagen mijn gedenkcedels. Onwillekeurig vestigde ik er mijn aandacht op en voor ik het goed bedacht lag ik weer in dezelfde hoek van de kamer, op mijn knieën. Ik kon echter geen woord uitbrengen. Ik verlangde Jezus Christus te kennen, zo Hij werkelijk de Messias was.
Verschillende uren bleef ik in deze toestand. Intussen was het twee uur in de nacht geworden. Toen was het mij of er een lichtstraal in de duisternis doordrong. De Zaligmaker van zondaren

werd mij begeerlijk. Het licht werd groter en het was mij of de schellen van de ogen vielen en eindelijk zag ik Hem in al Zijn heerlijkheid. Weer boog ik mij voor Hem neer en al mijn twijfel verdween, als de nevel voor de doorbrekende zon, en ik begon God te loven en te prijzen, want een tot dan toe ongekende vreugde, een buitengewoon geluk overstroomde mijn ziel. Mijn zondenlast ontviel me in één ogenblik en ik gevoelde dat dit de bekering was die ik zocht en die nu werkelijkheid voor mij werd. Toen kwam de uitdrukking van de apostel Paulus tot het volle recht: "*Dat in Christus Jezus noch voorhuid, noch besnijdenis enige kracht heeft, maar alleen een nieuw schepsel*."

Verstoten

Met onbeschrijfelijke vreugde in mijn ziel stond ik op en haastte mij naar de slaapkamer. Ik maakte mijn vrouw wakker en riep uit: "Ik heb de Messias gevonden!" Maar ach, wat een teleurstelling! "Wie heb je gevonden?", vroeg ze op ijskoude toon. "Jezus Christus, mijn Messias en Zaligmaker", was mijn antwoord. Zij gaf me geen antwoord meer, maar kort daarna verliet zij het huis en ging naar haar ouders.

Ik volgde haar niet, maar boog mijn knieën om mijn hart uit te storten voor de Zaligmaker Die ik gevonden had. Van nu af legde ik dagelijks mijn gebeden voor Zijn troon, om ook haar hart te openen en haar ogen te openen, zoals Hij dat bij mij gedaan had. Korte tijd daarna werden ook mijn beide kinderen ontvoerd, en hun werd op het hart gedrukt, dat ze mij voortaan geen vader meer mochten noemen, want door de verleider Jezus te aanbidden, was ik even slecht geworden en net zo diep gezonken als die verleider zelf. Mijn hele familie verstootte mij en mijn eigen moeder schreef mij: "Max, je bent mijn zoon niet meer."Vijf dagen later moest ik naar het westen toe. Ik deed alle moeite om afscheid te kunnen nemen van mijn vrouw, maar zij weigerde elk gesprek. Vierenvijftig dagen lang hoorde ik niets van thuis, hoewel ik bijna elke dag een brief zond. Altijd sprak ik daarin van het heerlijk evangelie. Later hoorde ik dat geen enkele brief opengemaakt werd.

Dit ging zo door tot op een zekere dag mijn dochter droomde dat ik gestorven was. Die droom maakte zó'n indruk op haar, dat zij besloot om in het geheim de brief te lezen, die dezelfde dag van mij zou komen. Zij wachtte de postbode op, nam de brief aan en ging er mee naar haar kamer. Ze las de brief en de inhoud greep haar zó aan, dat ze naar beneden snelde en mijn vrouw de brief liet zien en uitriep: "O mama, kijk eens, kijk eens, een brief van vader. Ik heb vannacht gedroomd dat vader gestorven was en ik kon het nu niet laten de brief te openen. Toe mama, leest u hem ook eens."

Weer verenigd

Aan dit verzoek voldeed mijn vrouw niet, maar ze nam de brief wel mee en gaf hem een verborgen plaats. 's Middags kon ze het niet nalaten om de brief te lezen en hoe meer ze las, hoe angstiger haar hart werd. Uren zat ze alleen, totdat ze op het laatste ook haar knieën boog voor de Christus, Die haar man gevonden had. Er heeft toen veel in haar hart plaatsgehad en in diezelfde nacht geloofde zij ook en ook in haar hart kwam rust en een ongekende vrede bezette haar ziel.

De volgende morgen kreeg ik een telegram met als inhoud: "Geliefde man, kom dadelijk. Ik dacht dat jij dwaalde en dat ik gelijk had, maar nu weet ik beter. Jouw Christus is mijn Messias en jouw Jezus is mijn Zaligmaker. Deze nacht om elf uur heeft de Heere Jezus, toen ik voor Hem op de knieën lag, mijn hart vernieuwd."

Iedereen zal begrijpen, hoe ik mij voelde. Met de eerste trein ging ik naar Washington. Wat een weerzien! Maar de ouders van mijn vrouw vervloekten nu ons beiden. Tien dagen later was ook mijn dochter beslist in haar voornemen om Christus te volgen. De Heere God zette in Zijn grote zondaarsliefde Zijn werk voort. Ook mijn zoon leerde na heel veel strijd en moeite, jaren daarna de Heiland kennen en gaf zich aan Hem over.

De moeder van de trommelslager
Achttien maanden na mijn bekering, op een samenkomst te Brooklyn, had ik nog een merkwaardige ontmoeting. Daar getuigde een oude dame, hoe haar zoon werd gewond in de slag van Gettysburg. Zij vertelde dat hij op zijn sterfbed zich veel had bezig gehouden met zijn geneesheer, een Joods officier van gezondheid. “Het is voor mij een grote vreugde”, zei ze, “dat ik mijn zoon zal weerzien, daar in de hemelse vreugde bij Jezus.”
Nauwelijks had ik die woorden gehoord, of ik sprong op en riep uit: “Geliefde zuster, ik ben blij u te mogen zeggen dat het gebed van uw zoon verhoord is. Ik ben werkelijk die Joodse dokter, die uw zoon geopereerd heeft. Zijn gebed bracht mij en mijn gezin tot de Heiland. Ja, Gode zij dank, Zijn Zaligmaker is ook Die van mij!”

Geraadpleegde literatuur:
De stervende tamboer, Veenendaal, 1976.

JONGE ZANGERS
Deel 5
Gerrit van Bale
4.1 Uit de mond der kinderen!
4.2 Naschrift

11. Gerrit van Bale (1915-1920)

4.1 Uit de mond der kinderen!

In de hierna volgende brief schrijft L.J. van Bale over het overlijden van zijn zoontje Gerrit. Gerrit was nog heel klein, toen door de ouders al opgemerkt werd dat hij anders was dan andere kinderen. Vooral in zijn laatste levensjaar werkte de Heere door in het jonge leven van Gerrit. Hij stierf één dag voor zijn vijfde verjaardag.
Van Bale zelf was ook geen vreemdeling van het leven der genade. Gerrits moeder was een 'bekommerde' vrouw, in wie de Heere na het overlijden van Gerrit ook doorgewerkt heeft.
De brief is gericht aan familie De Borst. Waarschijnlijk woonde deze familie in de buurt van Overschie.

Rotterdam, 6 december 1920

Geachte familie De Borst,

Bij dezen wens ik onder beding van genade aan uw verzoek te voldoen; hopende dat de Heere mij licht en wijsheid schenkt in deze zaak.
Zo ik mij herinner, heb ik u bij mijn laatste bezoek nog verteld, dat de kleine jongen er nogal werk mee had dat hij niet bekeerd was. Dat heeft zo ongeveer drie maanden geduurd en dan kon hij met tranen in de ogen zeggen dat hij bang was van het putje of de begraafplaats, omdat hij nog onbekeerd was. Nadien is dat nog toegenomen.
Nadat de zoon van ds. D. C. Overduin een onderwerp was gemaakt van Gods bemoeienissen, had hij daar zó'n betrekking op, dat hij moest en zou er naar toe gaan. Mijn vrouw is toen met hem er naartoe geweest. Het behaagde de Heere, dat die jongen aan ons kind vertelde wat God aan zijn ziel gedaan had en dat hij niet bang was om te sterven.
Na die tijd is dat meer toegenomen en dan kreeg hij zó'n pijn en benauwdheid in zijn buik. Als het dan weer zakte had hij nooit één klacht, maar hij zei: "Gelukkig nog niet gestorven, want ik ben nog onbekeerd."
Dat is zo gebleven tot voor 5 à 6 weken. Ik kwam toen van de fabriek en hij riep met een blij gezicht: "Vader, kom nu eens hier."
"En', vroeg hij, "van wie denkt u dat ik het meeste houd?"
Ik zei: "Wel, van vader en moeder."
Hij zei: "Ja, daar houd ik ook veel van, maar het meeste van de Heere."
Ik vroeg hem: "Hoe kom je daaraan?"
Hij zei: "Ik weet niet hoe ik dat toch eens zeggen moet, maar omdat de Heere mij eerst heeft liefgehad, daarom houd ik veel van Hem en daarom alleen hoor, vader."
O, wat sloeg dat aan in mijn ziel en toen zei hij: "Nu houd ik ook veel van al dat volk dat van de Heere is."
O, wat had ik daar een gemeenschap in, zodat ik zeggen moest: "Heere, zou U nog op het zaad van zó een neer willen zien?" Mij kwamen met kracht deze woorden voor: "Vlees en bloed heeft u dat niet geopenbaard, maar Mijn Vader Die in de hemelen is."

Toen zei ik tegen hem: “Maar Gerrit, dat gaat toch zó niet, want je hebt toch ook wel kwaad gedaan?”
Hij zei: “Ja, maar de Heere vergeeft de zonden en dat zal Hij ook mij doen.”
Toen kreeg ik zo dat kinderlijke geloofsvertrouwen te zien, dat de Heere op zijn ziel gebonden had en het geloof twijfelt nooit. O, wat ligt de waarheid zuiver en eenvoudig als alle mensenverstand er buiten ligt. En zo heeft hij nog drie weken gelegen. Maar toen heeft hij niet meer gezegd dat hij bekeerd moest worden.
Toch was ik maar uitziende of het gericht van God aan zijn ziel voltrokken mocht worden. Die werkzaamheden werden ook aangebonden, zodat hij eenzaam en gemeenzaam zocht te zijn. Het was dinsdagmorgen toen hij zei: “Moe, ga eens een poosje weg, ik wil zo graag alleen zijn.” Waarop mijn vrouw de kamer uitging. Het duurde tien minuten, toen riep hij: “Moe, kom nu maar weer’,’ en hij begon te zeggen: “U bent wel mijn lieve moe, maar Gerrit gaat sterven, de Heere komt hem zondag halen!”
O, dat afscheid nemen en dat troosten, dat hij zijn moeder deed, was hartroerend. Hij veegde de tranen van zijn moeders gezicht af en zei: “Moeder, nu mag u niet om mij huilen.”
Elke dag vroeg hij hoe lang het nog duurde voordat het zondag was. Dan zei hij: ’”Wat zal ik blij zijn als het zondag is.”
Op zaterdagavond zei ik tegen hem: “Morgen is het zondag, Gerrit.” Toen stuurde hij mij en mijn vrouw weg. Hij wilde nog eens alleen zijn. Na een ogenblik riep hij ons en zei: “Nu ga ik zondag heen, de Heere komt mij halen. Geeft mij nu nog een kus, want ik kan het niet meer doen.” Zijn mond was stijf van de spruw. Hij zei: “Als de Heere mij gehaald heeft, komt vader ook.” Hij zei tegen mijn vrouw: “Mocht de Heere dit als een pijl in uw ziel gebruiken”; want hij zei niet: “Moeder komt ook.”
Toen werd het ’s nachts twee uur. Ik zei: “Gerrit, nu is het zondag.” Maar o, dat blijde gezichtje, toen ik dat zei. Hij zei: ”Gelukkig, dan komt de Heere mij halen.”
Hij bleef steeds bij kennis en zodoende was het zondagmorgen half negen. Ik en mijn vrouw hadden elk een handje vast. Hij richtte zijn oogjes naar omhoog, gaf twee snikjes en onze lieveling was niet meer. Hij was verlost van een wereld die in het boze ligt. Verlost om eeuwig te juichen voor de troon, met al de vrijgekochten des Heeren, door Zijn bloed
O, geachte vriend, heb ik ooit deze band der liefde gevoeld, als op deze zondagmorgen, om eenmaal mijn kind als een broeder te ontmoeten, met al de vrijgekochten des Heeren, om Hem eeuwig te loven en te prijzen. O, mijn ziel ging uit van sterk verlangen om met hem mee te gaan. Maar de Heere gaf ons vereniging in de weg en ons kind werd liefderijk van ons losgemaakt. Zo ging onze lieveling heen en hij verkreeg zijn wens en als zij hun wens verkrijgen, zullen zij huppelen van zielenvreugd.
Zijn ziekte was tuberculose in zijn buik, huidziekte, zware navelbreuk en ziekte in de lever. De laatste vijf dagen ook spruw. Zo zien wij dat de beker van lijden vol moet zijn. Wij hoorden geen klachten. O, eeuwig wonder!
Zo hebben wij hem op donderdag 2 december naar het graf gebracht. Dit was ook zijn verjaardag, waarop hij vijf jaar zou geworden zijn. Er was veel belangstelling; er waren drie volgkoetsen achter de lijkwagen. De Heere heeft het nog alles wél gemaakt, zodat ik nog giften heb mogen weigeren en ik zag hem met vreugde in het graf dalen, want daar hoorde ik dat stemmetje: “Vader komt ook!” En bij dat grafje kwam er zo in mijn hart:

D’ eenvoudigen wil Gods steeds gadeslaan;
‘k Was uitgeteerd, maar Hij zag op mij neder. (Psalm 116:4)

De dominee heeft op het graf gesproken over deze woorden: “*Laat de kinderkens tot Mij komen*” (Markus 10:14) en hoe Zijn lof zou verkondigd worden uit de mond der kinderen. Alzo had ik vrijmoedigheid om op de kaarten te laten zetten: “In de hope des eeuwigen levens.”
Nu, geliefde vriend, hiermee heb ik aan uw verzoek voldaan.
Na groeten van uw vriend Van Balen en echtgenote.

4.2 Naschrift

Hoe kort het bovenstaande ook is, Gerrit mag zeker onder de *jonge zangers* gerekend worden. Zijn vader L. J. van Bale (1875-1963) was van 1919 tot 1942 ouderling van de Gereformeerde Gemeente aan de Boezemsingel te Rotterdam. Van Bale was geoefend in de genade en had ook de gave om een stichtelijk woord te spreken.
Gerrits moeder was Lijntje Cornelia Both. De woorden die Gerrit op zijn sterfbed tot haar sprak, zijn inderdaad als een pijl in haar hart gegaan, zodat het een middel was tot haar bekering. Na haar overlijden is Van Bale hertrouwd met Pietje Both.
Het zal ongetwijfeld ds. G. H. Kersten geweest zijn die de leiding had tijdens de begrafenis van Gerrit.

Later is Van Bale begrafenisondernemer geworden. Hij sprak tijdens een begrafenis soms ook een stichtelijk woord. Na het overlijden van ds. Kersten gebeurde het wel dat hij, als ouderling, de hele begrafenis leidde.
In november 1937 werd hij gevraagd als begrafenisondernemer voor de begrafenis van de twintigjarige Aart Bakker. Aart was geboren in een schippersgezin uit Sliedrecht. Wanneer zij met het scheepje in Rotterdam lagen, kerkten zij gewoonlijk bij ds. D. C. Overduin. Hij was vanaf zijn geboorte een zorgenkind. Zijn moeder had vanaf zijn kinderjaren hoop gekregen voor haar kind. Hij bracht zijn dagen altijd door in de kleine roef van het schip en leefde zeer afgetrokken van andere mensen. Korte tijd voor zijn sterven had zijn moeder de geschiedenis van Mefibóseth moeten lezen, waar hij bijzonder door getroost was.
In 1937 is Aart gestorven en Van Bale werd verzocht als begrafenisbedienaar. Zijn moeder had gevraagd de begrafenis zo eenvoudig mogelijk te houden, mede omdat er haast geen geld was. Zij had zich niet uitgelaten over de hoop die in haar hart was voor haar jongen. Toen Van Bale hem echter in de kist legde, kreeg hij te geloven dat Aart reeds juichte voor de troon. Toen hij thuis kwam zei hij het ook tegen zijn vrouw. Omdat hij nu een Koningskind zou begraven, nam hij zich voor om de begrafenis niet sober te houden en zelf alles te betalen. Vóór de begrafenis vroeg hij nog aan de moeder van Aart of zij geen hoop voor haar zoon had. Haar antwoord was: “Och, Van Bale, ik mocht dat geloof wel hebben, maar het is eigen.“
Haar nederigheid kwam in deze woorden wel uit, maar de Heere heeft er voor gezorgd dat Aart een koninklijke begrafenis kreeg. Van Bale heeft de totale leiding gehad en op de begraafplaats. Ernstig, getrouw en voor Gods volk sprak hij ‘naar het hart van Jeruzalem’. Er was onder de vele belangstellenden ook een Joodse dame, die hij bijzonder gepast aansprak.

L.J. van Bale was dus een bekende verschijning in Rotterdam. Toen hij na 1942 geen ouderling meer was, leefde hij meer teruggetrokken. In 1953 werd hij lid van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland. Op 18 februari 1963 is hij gestorven. Ds. H.J. Grisnigt (1894-1980) had de leiding bij de begrafenis.

Geraadpleegde literatuur:
Kerkblad Oud Gereformeerde Gemeenten in Nederland, 13e jaargang (1990), nummer 4, - 6
J. Mastenbroek, *Zijn vuur en haardstede*, dl. 2, Rotterdam 1998

JONGE ZANGERS

Deel 6
12 Jan van Esch
13 Florus de Wolf
14 Willem Andries de Bakker
15 Barend van Asperen

12. Jan van Esch (1934 -1949)

1.1 Het begin van zijn ziekte
1.2 Nieuwjaar 1949
1.3 Afscheid
1.4 De begrafenis
Historische toelichting

Aan de lezer

Op verzoek van de ouders nam ik inzage van de aantekeningen die door de moeder van dit bevoorrechte kind zijn gemaakt, over het wonder van de Goddelijke genade, tijdens de ziekte en het sterven van haar innig geliefde jongste zoon. Aangezien wij van nabij alles hebben nagegaan en zelf verwaardigd werden met werkzaamheden aan Gods genadetroon, eerst op de kansel in het ambtelijke gebed, waarbij de Heere kennelijk opening gaf, en verder op een nacht toen wij logeerden bij ouderling H. Schreuders. Wij mogen vertrouwen hebben dat hier een werk van God verheerlijkt is. Daarom hebben wij het verzoek om de aantekeningen voor de pers gereed te maken niet durven afwijzen.
Wat opgeschreven werd is onveranderd weergegeven, behalve een paar kleine taalkundige wijzigingen. Verder hebben wij het aangevuld met enkele mededelingen over de begrafenis.
Hoewel wij erkennen dat aan bekeringsgeschiedenissen het gevaar verbonden is van mensverheerlijking, meen ik toch dat bij de aantekeningen daar niets van gemerkt wordt. Dat geen andere bedoeling ertoe heeft geleid, dan alleen te vertellen wat Gods genade vermag, ook in jeugdige personen. De eer van God en de blijdschap van het hart over deze gezegende uitgang, uit de wereld vol zonden, is alleen de drijfveer.

Daar komt nog bij dat ons jonge vriendje de laatste dagen grote behoefte had om jong en oud ernstig te vermanen en te waarschuwen voor de eeuwigheid, ondanks het ontzaglijk lijden en zijn zo moeilijk lichaam. Het zou hem ook zeker verblijden, indien het nog kon weten, wanneer vooral jonge mensen mochten lezen, wie de Heere voor hem heeft willen zijn. Opdat er nog eens een zegen mocht afdruipen voor deze of gene en er werkzaamheden mochten geboren worden aan de troon der genade.
Het zal de lezer ongetwijfeld opvallen dat er op verzoek van Jan, in de huiselijke kring dikwijls Psalmen gezongen werden. Om misverstanden te voorkomen wil ik daarover iets zeggen. Wanneer men de moeder en de vader kent en ook Jan gekend heeft, zal men dadelijk toestemmen dat het niet geweest is een hedendaagse wijze van doen, waarbij men denkt zingende naar de hemel te gaan, zonder grond. Maar dat Jan een bijzondere liefhebber was van Psalmgezang en dat de verzen die gezongen werden, de weergave waren van wat hij in zijn hart gevoelde.

Als kind van vijftien jaar was het voor hem gemakkelijk om zijn innerlijke gevoelend te vertolken, door het opgeven van een hem passend vers en het daarna in zijn eigen woorden te bespreken. Uit de vrucht is gebleken dat lichtvaardigheid niet de oorzaak was, maar een innerlijke behoefte des harten. Dit zal al Gods volk uit deze streek van harte toestemmen.

De Heere mocht uit vrije ontferming dit kleine boekje willen stellen tot een zegen voor de lezers. Vooral jonge mensen mochten eens jaloers worden op wat Jan van Esch gekregen heeft. Zij mochten beseffen hoe nietig en ijdel de wereld zonder God is en dat een kruimel ware genade groter rijkdom is dan al de schatten van deze wereld. Dat zij het eens in waarheid tot God kregen te wenden, Die machtig is te verlossen van de zonde en de dood. Die waardig is gediend en gevreesd te worden, al was er geen hemel tot beloning en geen hel tot straf. Want de Heere is een dienenswaardig Wezen. In de Zoon van Zijn liefde een barmhartig God, voor allen die zichzelf leren kennen als arme, verloren schepselen, die zich in waarheid voor Hem leren vernederen, met belijdenis van hun zonden en die vergeving mogen zoeken in het bloed des Lams.
Laten wij dan nu de moeder aan het woord, om haar eenvoudige, onopgesmukte mededelingen te doen.

Werkendam, 1950 ds. Chr. Van Dam

1.1 Het begin van zijn ziekte

Waarde lezer

Onder biddend opzien tot de Heere om indachtigmakende genade, wens ik te vertellen hoe de Heere ons jongste zoontje, na een langdurige en smartelijke ziekte, die hij door ondersteunende genade geduldig heeft gedragen, tot Zich heeft genomen.

Jan werd geboren 17 Juni 1934 en is overleden 7 Maart 1949. Hij was een flinke, heldere jongen en hij heeft van te voren niet veel zieke dagen gekend. Hij was stil van aard en verder voor iedereen altijd goed en behulpzaam, zodat hij tot vreugde zijner ouders opgroeide. Toen hij veertien jaar geworden was ging hij van school en had als zijn beroep gekozen om kleermaker te worden. Maar omdat hij er al zo slecht uitzag hadden wij nog even gewacht om een baas voor hem te zoeken, daar we meenden dat binnenwerk niet goed voor hem zou zijn. Maar al spoedig zou blijken de waarheid van des Heeren Woord: *'Want Mijn gedachten zijn niet ulieder gedachten en uw wegen zijn niet Mijn wegen, spreekt de HEERE*' (Jes. 55:8).

Begin van de ziekte

Jan kreeg namelijk een dikte in zijn hals en begon er zeer slecht uit te zien, zodat we genoodzaakt waren, met hem naar het ziekenhuis te gaan voor onderzoek. Dat onderzoek viel niet mee, want ik moest hem daar achterlaten. Nog meer daar ik een gevoel kreeg dat ik hem zou moeten missen.
Na vier dagen mocht hij weer naar huis, maar bij dat onderzoek was gebleken dat Jan aangedaan was met kanker in al zijn klieren. Al spoedig wisten wij van de huisdokter, dat hij er van zou moeten sterven en dat het een zeer smartelijk lijden zou worden. Dat was een hele zware slag voor ons en ik dacht, dat ik dat nooit te boven zou kunnen komen, want het was mijn Benjamin, waar ik zoveel van hield.

Maar het grote wonder was dat er geen opstand in mijn hart was, maar dat ik mij met al mijn smart en met mijn kind en zijn noden, voor zijn eeuwig zielenheil tot de Heere kreeg te wenden. En de Heere gaf mij zulke goedertieren gedachten van Hem, dat Hij de mensenkinderen niet van harte plaagt of bedroeft, maar dat Hij dat doet tot hun nut. Ik mocht vast geloven dat de Heere er iets mee te zeggen had, maar wist niet of het Jan zou zijn of iemand anders uit ons gezin, of uit de gemeente. Ik was gelijk Hanna, een vrouw bezwaard van geest en ik bad om een kind, maar niet zoals zij, een kind in de natuur, maar om een kind in de genade. De nood van zijn ziel werd mij opgebonden en de genezing van zijn lichaam kwam geheel weg te vallen, daar wij toch eenmaal sterven moeten, hetzij jong of oud.

Ds. Chr. van Dam

In die dagen mocht ik ds. Chr. van Dam ontmoeten en kon mijn gehele hart voor hem openleggen en hij mocht een medelastdrager worden aan de genadetroon. 's Zondags preekte de dominee bij ons in de gemeente Veen en toen mocht hij hem zo bijzonder opdragen in het gebed, dat het opgemerkt werd. Toen er de daarop volgende week veel volk kwam kijken, waarvan sommigen dachten dat er met Jan wat gebeurd was, kwam de vijand mij van binnen wijsmaken dat ik Gods knecht zomaar wat had voorgepraat, maar dat Jan net zo was als anders, enz. Dat kon ik niet tegenspreken, want Jan was ook net als anders, maar ik had alleen mijn werkzaamheden verteld en niet gezegd dat er aan mijn kind reeds wat gebeurd was.
Maar ik mocht mij weer met alles tot de Heere wenden en werd toen bepaald bij Genesis 1 vers 2-3: *'De aarde nu was woest en ledig, en duisternis was op den afgrond; en de Geest Gods zweefde op de wateren. En God zeide: Daar zij licht en daar werd licht.'* Toen kreeg ik te geloven dat de Heere maar had te spreken en dat het dan in zijn hart ook licht zou wezen, al was het dan van nature ook duisternis. Het kind bleef intussen heel gewoon. Ik zei wel eens tegen hem: 'Jan, als je nu eens niet meer beterde, wat dan?' En dan was hij wel bevreesd voor de dood, want hij wist wel dat hij onbekeerd was, maar het drong niet tot hem door, dat hij zou gaan sterven. Hij voelde zich namelijk niet ziek en wist niet wat hij mankeerde.
Twee keer in de week gingen wij met hem naar het ziekenhuis, om hem te laten bestralen en het leek wel of het hielp, want zijn hals werd weer dunner en het eten ging ook beter. Hij zei dan wel eens: 'Als ik de kinderen zie spelen, zou ik weer mee willen doen, hoewel ik de laatste tijd geen zin meer had om te spelen.' Hij dacht dus zelf dat hij beterde, maar dat heb ik zelf nooit kunnen geloven dat hij zou beteren.
Korte tijd daarna werd ik onder het lezen van Gods Woord stilgezet bij Zacharia 8 vers 5-6: *'En de straten dier stad zullen vervuld worden met knechtjes en meisjes, spelende op haar straten. Alzo zegt de HEERE der heirscharen: Omdat het wonderlijk is in de ogen van het overblijfsel dezes volks in deze dagen, zou het daarom ook in Mijn ogen wonderlijk zijn? spreekt de HEERE der heirscharen.'*
Daar ben ik later weer eens bijgebracht, toen het kind stierf.

Overtuigd van zonde

Het eerste wat ik van hem gehoord heb was op een zondagavond. Toen wij naar gewoonte Gods Woord lazen, begon hij hard te huilen. Toen ik hem vroeg wat hem scheelde zei hij, dat hij dit niet durfde zeggen. Maar omdat ik bleef aanhouden, beloofde hij het mij te zullen vertellen als ik met hem alleen was, want niemand mocht het weten.
Toen de andere gezinsleden later naar de kerk waren ging ik bij hem zitten en vroeg: 'Jan, waarom ben je nu zo bedroefd?' Hij zei: 'Ik durf het haast niet zeggen. Vader heeft daarnet gelezen: *dat gij ook anderen gevloekt hebt*, en dat heb ik ook gedaan. Ik heb u en vader allebei gevloekt. O moeder, zou u het mij willen vergeven? Want ik vind het zo verschrikkelijk.'
Onder een vloed van tranen heeft hij zijn zonden beleden. Ik zei: 'Ja Jan, ik wil je alles vergeven, als je er berouw over hebt, maar hoe kwam het dan dat je dat gedaan hebt, want ik dacht dat je zóveel van mij hield, dat je dát niet gedaan zou hebben.' 'Ja,' zei hij 'als ik eens

iets wilde doen, wat van u niet mocht, dan werd ik wel eens kwaad op u en dan zei ik: 'Ik mag nooit iets van dat lelijke wijf. O moeder, zullen wij samen de Heere bidden of Hij het mij óók vergeven wil.'
Hij zei verder: 'Nu moet ik vader ook nog om vergeving vragen als hij thuiskomt.' Dat heeft hij daarna ook gedaan en zij hebben ook samen de Heere om vergeving gevraagd.
Dus, kinderen die dit leest, als je ouders je soms vermanen en van het kwaad willen afhouden, weet dan dat ze dat voor je bestwil doen en niet om te plagen. Jan heeft later ook nog gezegd: 'Moeder, wat ben ik toch blij dat u mij alles niet hebt toegelaten, want dan waren mijn zonden nóg meer opgestapeld geworden.'
Toen ik later er stil over na zat te denken en ik blij was dat de Heere hem schuldenaar gemaakt had, vroeg hij: 'Moeder, bent u nog boos op mij?' Ik zei: 'Nee Jan, ik heb je alles vergeven, want ik weet dat alle kwaad ook in jouw hart woont en de Heere wil je ook alles vergeven wanneer je maar met waar berouw tot Hem mag gaan.'
Wij hebben toen samen nog een stukje gelezen uit het boek van ds. J. Fraanje *Aantekeningen uit de Catechisatiën,* het lesje over *De roeping.* Toen wij daar over spraken, hoe dit bij Gods volk toegaat, dan luisterde hij daar zo graag naar, want die lessen zijn zo eenvoudig voor kinderen geschreven. Ook voor mijzelf heb ik er veel uit mogen leren.

Bezittende mensen

Kort daarna is er een zuster van mij, heel onverwacht gestorven. Zij was 49 jaar oud en is in een operatie gebleven. Wij waren er erg door aangedaan en vooral Jan was er erg door geraakt. Hij was zelf ook ziek en kreeg de dood voor ogen. Ik was nog even bij de familie geweest toen de gestorvene thuis gebracht werd uit het ziekenhuis. Maar de gesprekken waren niet helemaal in overeenstemming, want het waren mensen van de Gereformeerde Kerk, die door aannemen en geloven zalig denken te worden, zonder dat zij een waar zondaar voor God gemaakt zijn, door de krachtdadige werking van Zijn lieve Geest.
Ik schrijf dit hier niet om iemand te kwetsen, dat is de Heere bekend, maar omdat ik er voor mijzelf het tekort in heb leren kennen en omdat er in onze dagen zoveel bekeringen zijn, die niet uit God, maar uit de mensen zijn. En er daarom velen bedrogen zullen uitkomen en te laat zullen zien dat zij een onhoudbare grond voor de eeuwigheid hebben. Daarom moest ik steeds maar vragen: 'Heere als U ooit nog eens op mijn kind mocht willen neerzien in ontferming, bekeer hem dan toch zoals U al Uw oude volk bekeerd hebt.' Toen ik daar zo over liep te zuchten, kwamen mij deze woorden voor mijn aandacht:

…… voor elks gezicht,
Doen dagen als de morgenzonnestralen
En blinken als het helder middaglicht.

Toen kreeg ik hoop dat de Heere het doen zou, maar het moest alles nog gebeuren, want tussen de belofte en de vervulling kan soms nog heel wat plaatsvinden.

Maar om op Jan terug te komen, hij was zo met vrees vervuld, dat hij niet meer alleen durfde te slapen, ik moest steeds bij hem blijven. Ik vroeg hem hoe het kwam dat hij zo bang was. Hij zei: 'Ik ben zo bang voor de dood, want er sterven zoveel mensen en o moeder, als ik ook eens moest sterven en ik ben nog onbekeerd.' En dan vroeg hij om samen te bidden, want hij kon zijn bidden niet voor bidden houden. Hierin had ik de Heere nodig om te vragen of ik met Zijn heilige wil verenigd mocht worden en goed zou mogen keuren wat de Heere kwam te doen.
En zo heeft hij mij 's nachts dikwijls wakker gemaakt om met hem te bidden en te vertellen uit Gods Woord. De Heere heeft mij nooit beschaamd, want ik had Hem in alles nodig, want Jan en zijn moeder waren allebei even ongelukkig. Ik vroeg eens aan hem; 'Jan, wat zou je nu liever willen, beter worden of bekeerd worden?' Hij zei: 'Allebei moeder, maar ik heb aan de

Heere gevraagd of Hij mij eerst bekeren wil en dan beter maken. Want als ik beter word en onbekeerd, dan zal dat erg zijn, want dan zal ik de schuld nóg groter maken.'
Een andere keer vroeg hij: 'Moeder, als kinderen bekeerd worden, weten zij dat dan zelf, of weten dat hun ouders?' Ik antwoordde daarop: 'Jan, als kleine kinderen bekeerd worden, weten hun ouders dat wel eens, maar als jij bekeerd mag worden, dan kom je dat zélf wel te weten. Ik zei: 'Jan, kun je mij nu niet eens iets van jezelf vertellen?' Hij zei: 'Nee moeder, nog niet, maar ik hoop het toch nog wel eens te kunnen doen.'

Zou hij nog beteren?

Zo voor het gezicht knapte hij wel wat op, hij mocht lopen en weer fietsen, want de dokter zei: 'Je kunt hem gerust in álles zijn zin geven, want het geeft niets.
Inwendig ging zijn ziekte steeds door en het duurde niet lang meer of hij begon hevige pijn in zijn armen te krijgen en een vreselijke jeuk op zijn borst. Hij kon dan slecht slapen en heeft mij dikwijls gevraagd of hij nog wel beter zou kunnen worden. Ik zei dan dat ik het ook niet wist, maar dat ik erg bang was dat hij niet meer beter zou kunnen worden, omdat hij al zo sterk achteruit gegaan was. Ik zei: 'Vraag toch maar veel of de Heere je nog bekeren wil, want je moet toch eens sterven, of je jong of oud bent.' Toen zei hij: 'Ik zou wel graag bekeerd willen worden, maar ik ben zo bang van de strijd. Toen zei ik: 'Daar hoef je niet bang voor te wezen Jan, want die de Heere in de strijd brengt, die helpt Hij er ook door.'
'Wat zou het voor u een grote troost zijn hé moeder', zei hij, 'wanneer ik nog eens bekeerd mocht worden. Zou u mij dan kunnen missen, moeder?' Ik zei: 'Ja Jan, dat zou het grootste zijn wat je ten deel kon vallen. Jan, heb je nu nooit eens met je zonden te doen? Want als je geen zondaar voor God wordt, dan kan de Heere nooit iets aan je kwijt, want toen de Heere Jezus op aarde was kon Hij aan de farizeeërs ook niets kwijt, want die waren te goed.' Hij zei daarop: 'Ik heb er u al eens wat van gezegd, wat ik voor kwaad gedaan heb en al had ik anders niet dan mijn erfzonde, dan was dat nog genoeg om verloren te gaan.' Daar was hij zich wel van bewust.

Zijn ziekte naam steeds meer toe en hij kreeg veel bezoek van Gods volk. Daar waren er velen onder die werkzaamheden met hem hadden gekregen aan de genadetroon en ieder sprak enkele ogenblikken met hem. De een zei: 'Je moet de Heere maar vragen om een nieuw hart.' Een ander zei: 'Je moet maar vragen: Heere, leer mij U en mijzelf recht kennen.' Weer een ander raadde hen aan: 'Heere, bekeer mij, zoals U al Uw volk bekeerd hebt.'
Maar dan zei Jan: 'Als ik dat nu zomaar opzeg, dan is dat toch geen gebed, het zal toch uit mijn hart moeten komen, zal het waar zijn.' Ik vroeg hem of hij het graag had dat het volk des Heeren bij hem kwam kijken. Hij zei: 'Ja, maar ik ben altijd bang als ik weet dat zij komen, want als zij mij wat vragen, weet ik niet wat ik zeggen moet. Maar ik ben altijd blij dat zij geweest zijn en dat zij een gebed voor mij doen. Ik kan niet begrijpen dat ik zoveel vrienden heb.'

Het nageslacht zijn grootheid zingen

Eens op een morgen toen hij weer naar het ziekenhuis was, kreeg ik erg met hem te doen, omdat hij steeds meer achteruit ging en er nog zo weinig verandering bij hem zichtbaar was. De Heere had mij toch beloofd dat Hij het voor *elks gezicht* doen zou. Ik mocht de Heere op Zijn Eigen Woord manen en op Zijn belofte pleiten. Toen heb ik het nóg eens mogen geloven, want wij kunnen maar niet geloven als wij willen. Ik vroeg de Heere, als het werkelijk van Hem geweest was, of ik die woorden eens mocht vinden, want ik wist niet waar het stond. Ik nam mijn boekje en zoals ik het opensloeg las ik Psalm 37 vers 3:

Geen ijd'le zorg doe u van 't heilspoor dwalen;
Houd in uw weg het oog op God gericht,

Vertrouw op Hem en d' uitkomst zal niet falen,
Hij zal welhaast uw recht, voor elks gezicht,
Doen dagen als de morgenzonnestralen,
En blinken als het helder middaglicht.

En daar mocht ik het weer opnieuw geloven en ik zakte er zó diep onder weg, vanwege mijn onwaardigheid, dat ik uitriep: 'Heere, dat is hij onwaardig en dat zijn wij niet waardig.' Maar de Heere liet mij zien dat Hij het ook niet deed om ons, maar dat Hij het doen zou om Zijns groten Naams wil. Toen werd ik weer levendig terug gebracht, hoe de Heere mij dertien jaar geleden zo krachtdadig bepaald had bij een versje uit Psalm 72: 9b:

Het nageslacht Zijn grootheid zingen,
Zolang het zonlicht schijn'.
Hun zal een schat van zegeningen,
In Hem, ten erfdeel zijn.

Ook werd ik bij de zon bepaald, hoe die nu nog scheen en als een getrouwe getuige daar stond. In de winter daarop volgend, is mijn aandacht daar dikwijls op gevestigd, daar bijna elke dag de zon scheen, wat in de winter niet zo dikwijls plaats vindt.
Toen kwam er hier eens iemand die vertelde dat er een vrouw was die zichzelf verdronken had, omdat zij een zoon van 17 jaar verloren had, waar zij niet overheen kon. Ik werd nu weer zó bestreden, dat ik nu wel in hoop leefde, dat de Heere mijn kind zou bekeren, maar als het eens niet gebeurde? Dan zal het met mij net zo gaan als met die vrouw, zo dacht ik, want ik kon hem ook niet missen. Maar de Heere kwam mij ook dáár weer uit te helpen met deze woorden:

Eenmaal sprak God tot mij een woord,
Tot tweemaal toe heb ik 't gehoord. *(Psalm 62:8)*

1.2 Nieuwjaar 1949

Het was toen omstreeks nieuwjaar. Jan ging steeds meer achteruit en het begon wel enigszins tot hem door te dringen, zodat hij toen eens vroeg: 'Zou ik nog wel beter worden, moeder?' Ik zei: 'Ik ben er bang voor dat het niet zal zijn, maar als het nu eens sterven wordt, Jan, wat dan?' Toen begon hij bitter te wenen en zei: 'Dan ga ik voor eeuwig verloren, want ik ben onbekeerd.' Later brachten wij hem naar bed, mijn man was er toen ook bij toen Jan zei: 'Vader, nu heb ik van alles, ik heb hoofdpijn, pijn in mijn armen, pijn in mijn zijde en alles is zó naar, maar één ding heb ik niet. Zijn vader vroeg: 'Wat heb je dan niet, Jan?' Hij antwoordde: 'Een nieuw hart en dat kan ik niet missen. Och vader, willen wij samen, daar de Heere nog eens om vragen?' En toen knielden wij weer samen neer.
Als ik nog terug denk aan die avonden en nachten die wij met hem doorleefd hebben, wat was daar toen een echte behoefte om de Heere aan te lopen, want hij wist goed dat hem niemand anders helpen kon. Wij hebben vele nachten samen pratende doorgebracht, want dan kon hij niet slapen en dan vroeg hij mij om wat te vertellen.
Op een keer zei hij: 'O moeder, wat wordt toch buiten alles donker voor mij, och dat het toch van binnen eens licht mocht worden.'
Op een andere avond, toen ik hem weer naar bed bracht, vroeg ik: 'Jan, hoe is het nu toch?' Hij zei: 'O moeder, de Heere is toch nog zo goed'. Want hij merkte op dat de Heere hem nog zo'n lang ziekbed gaf. Hij was ongeveer een half jaar ziek en zoveel geduld wilde de Heere nu nog met hem hebben. Ik zei: 'En jij Jan?' Toen zei Jan: 'Ik ben een groot zondaar', en hij was zeer bedroefd. Op een andere avond zei hij: 'O moeder, wat heeft de Heere Jezus toch veel willen doen, om zondaren te zaligen, want wij lijden om onze zonden, maar Hij deed het voor anderen.'

De ziekte wordt ernstiger

Jan werd steeds erger ziek, hij begon ook erg kortademig te worden, hoewel hij nu weinig of geen pijn meer had. Omdat hij zo kort van adem was kon hij maar met moeite van zijn bed in de kamer komen. Op een morgen zei ik: 'Och Jan, wat word je toch een tobberd, ik ben bang dat het sterven zal worden.' 'Och moeder', zei hij, 'als ik moet sterven en ik ben onbekeerd, och, was ik maar zo gelukkig als u.' De daaropvolgende dag zei hij: 'Er zijn toch wel mensen die nog veel zieker geweest zijn dan ik en die toch weer gebeterd zijn?' Dan hoopte hij weer, want wij hadden nooit tegen hem gezegd wat hij scheelde en wat de dokters ervan gezegd hadden. Zo doet een mens, hij blijft hopen totdat hij niet meer kan. Toen de Heere hem later Zelf bekend maakte dat hij sterven moest, toen geloofde hij het pas en toen werd het waar voor hem.
Op een zondagavond hadden wij, zoals onze gewoonte was, een stukje gelezen uit het boekje van Pleun Klein, over de vijf zalen van Bethesda. De eerste die werd aangesproken in de ziekenzaal, heette Jan. Toen ik hem 's avonds naar bed bracht vroeg hij: 'Moeder, daar zou u toch zeker niet op tegen hebben, als ik in dat ziekenhuis opgenomen mocht worden', want hij wist wel dat ik gezegd had, dat hij niet in het ziekenhuis behoefde opgenomen te worden, dat ik hem zelf maar mocht oppassen. Zelf was hij er ook bang van om naar het ziekenhuis te gaan. Het is gelukkig ook niet nodig geweest.
Ik zei: 'Ja Jan, dat zou ik wel willen en dat de Heilige Geest je dokter mocht zijn, om je te leren en te helpen.' Hij zei toen: 'Wie weet is het vanavond niet tegen mij gezegd, want die patiënt heette ook Jan. O moeder, zullen wij samen de Heere nog eens vragen of hij het doen wil?' Toen gaf de Heere zoveel openingen en wij konden hem zó gemakkelijk aan de Heere kwijt worden.
Ik moet er nu veel van missen, van dat aangebonden leven dat ik toen mocht hebben. Maar de vijand zat ook niet stil en hij begon mij weer aan het twijfelen te brengen en zei: 'Je ziet toch wel dat het haast naar het einde gaat en je hebt wel geloofd dat het voor ieders oog zichtbaar zou worden, maar wat is er nu van te zien?' Maar de Heere gaf mij weer opnieuw te geloven dat Hij het zekerlijk doen zou, uit Psalm 37: 38: *'Doch het heil des rechtvaardigen is van den HEERE, hunne Sterkte ten tijde van benauwdheid. En de HEERE zal hen helpen en zal hen bevrijden. Hij zal hen bevrijden van de goddelozen en zal hen behouden, want zij betrouwen op Hem.'* En daar kwam zóveel kracht bij met het woord *zál,* dat ik het vast geloofde, want de Heere had er Zichzelf aan verbonden.

Een Waarmaker van Zijn Woord

En zie, voor dat er een week voorbij was, in de nacht van vrijdag op zaterdag, kwam de Heere Zijn Woord waar te maken. Jan kreeg het toen vreselijk benauwd, hij kon haast geen adem krijgen, want van binnen zat alles helemaal beklemd, daar hij zó'n moeilijk lichaam gekregen had. In die nacht heb ik ze allen uit bed geroepen, wij hadden acht kinderen, want hij dacht dat hij stierf. Hij vroeg zijn vader of deze voor en met hem wilde bidden. En toen mijn man vroeg: 'Waarom zal ik dan bidden, Jan?' zei hij: 'Om bekeerd te worden en of de Heere mijn adem nog wat wil verruimen.' En de Heere verhoorde dit, zijn adem ging weer beter en de benauwdheid week weer wat en wij zijn weer naar bed gegaan. Maar even daarna moest ik mijn man weer roepen en vroeg hij om de Heere te danken dat Hij, naar het lichaam nog wat verlichting had willen geven. Toen zei hij: 'De Heere heeft dit gebed verhoord, misschien wil Hij het gebed om bekering ook wel verhoren.'
De volgende dag, zaterdag 12 februari, heeft hij erg moeilijk doorgebracht. 's Avonds om 10 uur kreeg hij het zó doodsbenauwd, dat het zweet van alle kanten van zijn hoofd liep. Hij zat bij de tafel, want hij kon niet meer naar bed, omdat hij niet meer liggen kon. Hij kon geen adem meer krijgen, omdat zijn borst en buik zo opgezwollen waren. Ook had hij hele dikke voeten, benen en armen. Toch had hij weinig pijn, maar ontzettende jeuk. Soms moesten wij hem met vier man gelijk helpen en zijn lichaam wrijven, wat daarna wat verlichting gaf.

Een boodschap gehad

Op die zaterdagavond hebben wij de dokter nog gehaald, die zei dat hij er ook niets meer aan kon doen, dan hem in te spuiten. Maar ik vroeg om dat niet te doen, omdat ik vast geloofde dat het kind mij nog wat vertellen moest, vóór hij stierf en dat ik hem zo lang mogelijk helder wilde houden. Jan vroeg zelf ook om niet in te spuiten. De dokter vond het goed, maar gaf nog twee tabletjes, die wij hem konden geven, als hij het weer erg benauwd kreeg en als het nodig was. Hij zei dat het snel naar het einde ging. De benauwdheid werd nu iets minder en toen hij weer wat adem kon halen zei hij: 'Ik heb vannacht een boodschap van boven gehad.: *'Bereid uw huis, want gij zult sterven'*. Toen deed hij het tollenaars gebedje: *'O God, wees mij zondaar genadig'* (Luk. 18:13b).
Daarna vroeg hij om de andere jongens ook te roepen, die achter met de dokter stonden te praten, en hij vroeg aan zijn vader om een vurig gebed voor hem tot God te willen doen. Kort daarna vroeg hij of wij samen een versje wilden zingen, Psalm 116 vers 2 en 3:

Ik lag gekneld in banden van den dood,
Daar d' angst der hel mij alle troost deed missen;
Ik was benauwd, omringd door droefenissen;
Maar riep den HEER' dus aan in al mijn nood:

Och HEER', och, wierd mijn ziel door U gered!
Toen hoorde God; Hij is mijn liefde waardig;
De HEER' is groot, genadig en rechtvaardig,
En onze God ontfermt Zich op 't gebed.

Hij vroeg of allen nog een poosje op wilden blijven, want het was intussen nacht geworden. Na een poosje stil met zijn hoofd op tafel gelegen te hebben, vroeg hij om weer te zingen, eerst Psalm 42: 3, daarna Psalm 123:1, Psalm 119:3, Psalm 25:4 en Psalm 32: 1.
Daarna vroeg hij: 'Zouden mijn zonden nog vergeven kunnen worden, moeder?' Ik zei: 'Ja Jan, dat wil de Heere doen aan ieder die met oprecht berouw tot Hem komt.'
Tegen de morgen werd hij naar het lichaam iets beter en hij was heel dankbaar dat de Heere hem weer wat verlichting had gegeven en zei: 'Nu heeft de Heere mij toch wat verruiming willen geven, zonder ingespoten te worden.' Ik zei: 'Ja Jan, de Heere is machtig om alles te geven, als wij maar werkelijke behoefte hebben en het maar van Hem alleen verwachten.' Hij zei dat de anderen nu wel naar bed konden gaan en dat hij wel zou laten roepen wanneer als het nodig was. Zelf kon hij niet meer naar bed omdat hij niet meer kon liggen. Vanaf deze nacht heeft hij ruim drie weken, met kussens ondersteund, in een stoel gezeten.

't Hijgend hert

De volgende zondag was hij erg stil en ik was zelf ook zó verwonderd over wat die nacht gebeurd was, dat ik er ook geen woord over sprak. Tegen de avond kwamen de ouderlingen hem opzoeken, die er al wat van gehoord hadden. Zij vroegen zo het een en ander aan hem, maar hij zei niets. Iemand vroeg hem of hij soms nog een versje had, maar dat ontkende hij ook. Daarna vroeg een van de ouderlingen of hij misschien een versje kon geven, zoals hij graag zou willen dat het was. Hij zei: 'Ja, dat kan ik wel, zing dan maar Psalm 42 vers 1: *''t Hijgend hert, der jacht ontkomen.'* Dat had hij mij lange tijd voordien al eens verteld, dat hij dat oprecht aan de Heere had mogen vragen, of dat versje eens waar mocht worden in zijn hart. Verder bleef hij die avond erg stil.
Toen ik hem de volgende morgen vroeg: 'Jan, als het nu eens sterven werd, zou het dan kunnen?', antwoordde hij mij: Och moeder, als het maar waar is, want het wonder is zó groot voor mij.' Gelijktijdig toen het kind dit zei: 'Als het maar waar is', viel de satan ook mij

daarmee aan en kon ik er niets meer van geloven en de satan zei: 'Het is een hedendaagse bekering, zomaar met een psalmversje. Heb je dat weleens gehoord, dat iemand zijn bekering laat uitzingen? Als hij straks sterft, dan zul je blij zijn om zijn behoudenis en je kind is voor eeuwig verloren. Als het echt waar was dan zou hij nu ook wel praten en zijn broers en zussen vermanen; maar je hoort toch niets meer?'
O, wat heb ik toen een paar benauwde dagen en nachten doorgebracht. Ik was bang als er iemand kwam, want wat jezelf niet gelooft, dat kan men ook niet aan een ander opdringen. En al was al het volk er zeer mee verblijd, ik kon in die dagen in hun blijdschap niet delen. En wat het ergste van alles was, ik kon ook niet meer bij de Heere komen, want ik was uit mijn behoefte gezet. Ik had de Heere zo recht hartelijk kunnen danken, dat hij dat grote wonder van genade in zijn hart gewerkt had en nu kon ik met mijn ongeloof niet bij de Heere komen. Ik weet niet hoe ik die toestand moet uitdrukken, maar het was benauwd.

Meer zekerheid

De volgende dag was het alsof de Heere vroeg of ik Hem van het werk van Zijn handen bevel zou geven, of ik Hem moest voorschrijven hoe mijn kind bekeerd moest worden. Ik mocht het weer aan de Heere overgeven en kon vragen of het Hem behagen mocht om het nog eens helder te openbaren.
De donderdag daaropvolgend heeft hij voor het eerst weer wat gezegd. Hij riep mij bij zich en zei: 'Moeder, nu zijn ze hier in mijn hart bezig, ik had een versje, maar nu zeggen zij steeds dat dit toch niet voor mij is. Maar God liegt toch niet, hé moeder? Want dat hebt u mij altijd geleerd.' Ik zei: 'Nee Jan, God liegt nooit, maar wat was dat dan voor versje, want dan zullen wij dat toch maar eens zingen.' Toen gaf hij de Lofzang van Zacharias op, vers 1:

Lof zij de God van Israël,
Den Heer' Die aan Zijn erfvolk dacht,
En, door Zijn liefderijk bestel,
Verlossing heeft teweeg gebracht; (enz.)

Later vroeg hij aan zijn vader om de Bijbel te nemen en het hoofdstuk te lezen, dat hij zou openslaan. 'Want', zei hij, 'daar staat het.' Mijn man sloeg de Bijbel open bij Openbaring 4 en toen hij las, dat zij hun kronen wierpen voor de voeten van het Lam, toen mocht ik vast geloven dat Jan dat ook eenmaal zou mogen doen. (Lezer, lees dit hoofdstuk eens na.)
De volgende dagen was hij heel zwak naar het lichaam en sprak weinig, want hij had nu een buitengewoon gebrekkig lichaam, waardoor zijn ademhaling heel moeilijk ging. Hij zat altijd voorover gebogen, met zijn hoofd ondersteund door een bankje, dat wij voor hem gemaakt hadden en waar kussens op gestapeld werden. Hij kon zich bijna niet bewegen, maar moest in alles geholpen worden. Dag en nacht waren wij er met vier personen bij om hem te helpen, vooral met het wrijven voor de jeuk. Af en toe liet hij nog wel eens een versje zingen en dat was dan zo opmerkelijk, hij was dan ruim gesteld, wanneer hij liet zingen en voelde dat ogenblik zijn lichaam niet, daar hij nergens last van had.
Het is ook wel gebeurd, toen zij 's avonds allen in huis waren, dat hij vroeg om een poosje weg te gaan, omdat het hem teveel vermoeide. Maar kort daarna liet hij ze dan weer allen roepen, om voor hem te zingen, soms tot diep in de nacht.

De scheiding niet voor altijd

Ook kwam er heel veel bezoek, ook veel van Gods volk. Wanneer zij dan vroegen of het niet te druk voor hem was, zei hij: 'Nee, daar word ik nooit moe van.' In die week liet hij nogal eens zingen Psalm 84 vers 1 en Psalm 89 vers 7 en dikwijls Psalm 17 vers 8.

De daaropvolgende week zei hij tegen mij: ‘Moeder, ik kan nu alles missen en ik kan u ook missen, want nu heb ik de Heere tot mijn deel gekregen en nu verlang ik om spoedig te mogen sterven, want ik kan het hier niet langer meer uithouden, in het lichaam der zonde.’ Toen ik vroeg of hij dacht dat het nu al gauw zou zijn, zei hij: ‘Op Zijn tijd.’ En toen ik vroeg wat hij dan in de hemel zou doen, zei hij: ‘Daar zal ik eeuwig God groot maken.’ Ik begon te schreien, want ik gevoelde wel dat hij los van mij was, maar ik was niet los van hem. Toen keek hij mij verwonderd aan en zei: ‘Waarom schreit u, moeder?’ Ik zei: ‘Eigenlijk van blijdschap, Jan.’ Hij zei: ‘Dan is het goed, maar wij zullen niet voor altijd scheiden, moeder.’
De volgende avond dacht hij dat het sterven zou worden en vroeg om zijn getrouwde zus met haar man te laten komen en een oom die in Poortugaal woont. Het was ongeveer twaalf uur toen onze dochter en schoonzoon thuis kwamen. Ik lag toen even op bed, want ik was bijna dag en nacht bij hem en ging af en toe een uur rusten. Ik werd toen wakker door het zingen van Psalm 122 vers 1. Ik heb nooit schoner psalmgezang gehoord, wat in de nacht en bij een sterfbed gezongen werd:

Ik ben verblijd, wanneer men mij
Godvruchtig opwekt; zie wij staan
Gereed, om naar Gods huis te gaan;
Kom, ga met ons en doe als wij. (enz.)

De hele nacht heeft hij toen laten zingen. Het waren Psalmen waarin hij zijn verlangen kenbaar maakte om bij de Heere te zijn. Psalm 84:1, Psalm 98:4, Psalm 73:13, Psalm 118:9, Psalm 84:4 en 5, enz. Ik vroeg: ‘Jan, waarom laat je toch zoveel zingen, want zelf kun je niet meezingen?’ Hij zei: ‘maar mijn hart zingt mee en wat zal ik blij zijn als ik nog eens adem mag krijgen om God groot te maken.’ En dat kon je aanvoelen dat dát waar was.

Liefdevolle vermaningen

De volgende dag kwamen er drie jongens op bezoek waarmee hij op school gegaan had. Toen zei ik: ‘Jan, zou je toch niet willen ruilen met die jongens, zij zijn nog zo fris en gezond.’ Hij zei: ‘Nee moeder, ik wil met niemand ruilen.’ Hij was het volkomen eens met de weg die de Heere met hem hield.
Toen men hem vroeg of hij hier liever nog een poosje wilde blijven, zei hij: ‘Als ik dacht dat het nog voor iemand nuttig zou wezen, dan wel, maar anders niet.’
Zo zijn er weer enkele dagen verlopen. Met zijn lichaam werd het steeds erger, maar hij had er geen last van. Op een keer zei ik tegen hem: ‘Jan, wat ben je toch een stakker, dat je nu nooit meer eens naar bed kunt om te rusten.’ Hij zei: ‘Dat moet u niet meer zeggen, want ik mag hier ook nog rusten.’
Toen hij het weer eens erg benauwd kreeg, riep hij mij. Toen ik vroeg wat er was zei hij: ‘O nee, niets moeder. Ik wilde zeggen, dat ik naar ben en zo’n pijn heb, maar ik neem het weer terug, want de Heere Jezus heeft zóveel smart geleden. Die doorstaken ze wel met een speer in Zijn zijde, en dat niet voor Zichzelf, maar om onze zonden. Daarbij is mijn lijden nog niets’
Op een avond was hij bezig om een van zijn grote broers te vermanen, en dat ging met zóveel ernst en aandrang samen, dat je zou denken, dat kunnen ze nooit meer vergeten. Wij stonden allen te schreien rondom zijn stoel. Toen kwam de dokter ook net, die vroeg wat er aan de hand was. Ik zei toen dat hij zijn broer vermaande.
Toen Jan de dokter zag, vroeg hij hem of het nog lang zou duren eer hij sterven mocht. De dokter zei: ‘Dat kan haast niet lang meer duren, maar wat heb je toch een smartelijk lijden, Jantje.’ Hij zei: ‘Geheel niet smartelijk, dokter, want de Heere geeft mij zoveel ondersteuning, dat ik het gemakkelijk dragen kan.’ Toen zei de dokter: ‘Maar je hebt toch maar een kort leventje, Jantje.’ ‘Ja dokter’, zei hij, ‘maar alles aan deze kant van de eeuwigheid is kort en uw leven is ook maar kort, denkt u daar óók wel eens over?’

Daarna heeft hij zijn vriendje laten roepen en zei tegen hem dat hij ging sterven, maar dat het voor hem niet erg was. Toen heeft hij hem ernstig vermaand en vroeg of hij hem wilde beloven, dat hij elke morgen en avond aan de Heere zou vragen om bekeerd te mogen worden. Hij gaf hem zijn album en zei: 'Zo dikwijls als je in dit album kijkt, zul je dan nog eens aan mijn woorden denken?'

1.3 Afscheid

De daaropvolgende morgen was hij een beetje verward, hij was niet thuis en vroeg mij steeds of hij naar huis mocht. Tegen de middag was het weer gewoon en vroeg of het zondag was. Ik zei dat het donderdag was en dat het in Veen biddag was en dat ds. Van Dam daar preekte. Toen zei hij: 'Ik zou zo graag ds. Van Dam nog eens zien, eer ik sterf.' Ik zei: 'Misschien komt ds. Van Dam nog wel naar je kijken.' Maar na het eten vroeg hij aan zijn vader, of hij even bij ouderling Schreuders wilde vragen, of ds. Van Dam voor de middagdienst nog even wilde komen, want hij moest hem nog wat zeggen. Toen is de dominee direct gekomen en heeft eerlijk en zachtmoedig met hem gesproken. Door zijn lichaamslijden kon vanzelf niet breedvoerig gesproken worden en zijn krachten waren al zo verminderd, dat volstaan moest worden met korte vragen, die kort, maar zakelijk beantwoord werden. Ds. Van Dam was gebracht door een zoon van ouderling Schreuders, met een auto en zij waren allebei zeer gesticht door de rustige bedaarde en liefdevolle verklaring die hij gaf, van de hoop die in hem was.
Zelden zal men aan zó'n smartelijk ziek- en sterfbed zo'n vereniging met de Heere en onder elkaar vinden. Hier was geen vrees meer voor de dood, maar een reikhalzend uitzien naar het uur van verlossing. Ds. Van Dam deed nog een hartroerend gebed en na een onvergetelijk afscheid, gingen beide mannen weer weg.
De vorige avond scheen hij nog onder bestrijding te zijn geweest, want toen liet hij zingen Psalm 35 vers 1: *'Twist met mijn twisters, Hemelheer; Ga mijn bestrijd'ren toch te keer.'* (enz.) Maar daarna liet hij weer zingen Psalm 76 vers 2:

Daar heeft de vijand boog en schild
En vuur'ge pijlen op verspild. (enz.)

Wij moesten meestal uit zijn psalmversjes opmaken, hoe het van binnen met hem gesteld was, want praten deed hij niet meer, dan het hoognodige. Zijn lichaamskrachten lieten het niet meer toe. Zo nu en dan vroeg hij mij ook wel eens een versje op te geven en ik liet dan wel eens zingen Psalm 65 vers 1 en 2 en Psalm 68 vers 2.

Niets meer van de wereld

Donderdagmiddag heeft hij alles wat hij nog had van deze wereld, verdeeld aan zijn broers en zussen. Dat was dus voor ons. Ik zei: 'Jan, zeg dan maar wat ieder hebben moet, dan zal ik het wel geven als jij weg bent.' Maar hij zei: 'Nee moeder, ik heb niets meer van de wereld nodig, ik geef het alles weg.' Ook waar hij zo aan gehecht geweest was, kon hij zonder moeite weggeven. O, wat is het toch een gemakkelijk sterven wanneer wij overal los van gemaakt zijn en er niets meer overblijft dan de Heere en Zijn vrije genade en ontferming over een arm en ellendig zondaar.
Hij gaf zijn jongste broer zijn portefeuille, 'maar', zei hij 'Anton, doe maar niet veel moeite om er veel geld in te krijgen, want met geld kun je bij de Heere niet terecht.' Ik vroeg: 'En waar dan wél mee, Jan?' Hij zei zo eerlijk: 'Met een open en oprecht hart.'
Toen zei hij: 'Moeder, nu heb ik voor u niets tot een gedachtenis, ik zal u mijn spaarcenten maar geven, dan kunt u daar wat van kopen tot een aandenken. Ik zei: 'Jan, ik heb zó'n goede nagedachtenis aan je, dat ik niets nodig heb, want ik zal er mijn leven lang aan moeten denken wat de Heere heeft willen doen, maar ik heb wat anders gedacht om met je spaarcenten te doen. Hij zei: 'Wat dan moeder?' Toen heb ik gezegd dat ik van plan was om er een lijkkist van te

kopen. (Ik heb dit later natuurlijk niet gedaan, want dat was ook mijn plan niet, maar ik wilde eens nagaan of hij nu werkelijk met de dood verzoend was en of dit hem niet zou afschrikken.) Maar net zo rustig antwoordde hij: 'O, als u dat wilt doen vind ik het goed, maar ik had liever dat u iets voor uzelf kocht.'
Die avond heeft hij weer veel laten zingen. Er was ook veel volk en zij gevoelden allen iets van de vrede, die het kind genoot. Het gaf een overdruk op allen die binnenkwamen. Hij zei dan wel eens: 'O, ik ben toch zo gelukkig, ik heb de Heere tot mijn deel gekregen en daar heb ik nu niets aan gedaan, alleen maar tegengewerkt.'

Kom, Heere Jezus

De volgende dag was hij erg stil. Tegen de avond kwam er een vriendin binnen en hij zei: 'Wat ben ik toch blij dat u komt, blijft u vanavond hier ook?' Zij zei: 'Ja, als je dat graag wilt, dan doe ik dat.' Toen het een poosje later etenstijd was, vroeg hij of ik voor hem ook wat eten had, want hij gebruikte bijna niets anders meer dan vruchtensap. Hij had het net gebruikt, toen hij ineens zei: 'Geef mij allen nog eens een hand, want ik ga sterven.' Wij namen allen afscheid van hem en toen ik vroeg of hij nu kon sterven, zei hij met een gebroken stemmetje: '*'k Zal eeuwig zingen van Gods goedertierenheên'* (Psalm 89:1).
Daarna zei hij: 'Jullie dat zingen.' Wij dachten, als het vers uitgezongen is zal Jan wel boven zijn. Maar hij kwam even later weer wat bij en vroeg aan zijn vader of hij een gebed wilde doen, dat de Heere hem bij mocht staan in de doodsjordaan. Daarna hebben wij Openbaring 22 gelezen en toen het hoofdstuk uitgelezen was, zei hij zó plechtig: *'Amen, kom Heere Jezus, ja kom haastiglijk. Amen.'* Het was nu net of hij op dat gehele Woord *Amen* zei.
Later op de avond was hij weer wat beter en heeft de gehele avond van 's Heeren goedheid getuigd en klein en groot vermaand om toch de Heere te zoeken, omdat 's Heeren dienst, zo'n zalige dienst is. Hij vroeg aan iedereen: 'Zul je aan mijn woorden nog eens terug denken, als ik weg ben?'
Toen er een vriend wegging en aan Jan vroeg: 'Jantje, wat moet ik nu zeggen, als ik thuis kom en zij vragen hoe het met je is?' Hij zei: 'Zeg dan maar dat het rondom goed is en dat zij om mij niet behoeven te treuren.' Later ging er een vriendin weg, die zei: 'Nu Jantje, ik hoop dat de Heere je maar bij mag staan in de doodsjordaan.' Toen zei hij met nadruk: 'Dat zal Hij doen, want Hij doet geen half werk.'

Uit genade

De volgende dag was het nog hetzelfde met hem. Wij verwachtten niet anders dan dat elk ogenblik het laatste zou zijn. Hij heeft die dag niet veel gesproken, maar 's avonds kwamen die drie jongens, waar hij mee op school gegaan had, hem weer bezoeken. Toen hij ze hoorde zei hij: 'Moeder, zet ze hier eens dicht bij me.' Ik deed dit en toen zei hij: 'Het zal nu wel de laatste keer zijn dat jullie mij zien, want ik zal wel spoedig sterven. Maar dat geeft voor mij niet, want ik ben blij dat ik mag sterven. Maar jullie zullen ook eens sterven jongens en nu zullen wij wedergeboren moeten zijn. Zullen jullie mij nu beloven dat je elke morgen en avond de Heere zult vragen om bekeerd te worden? Er is niets gemakkelijker dan zalig te worden, want daar behoef je niets aan te doen. Geld heb je er niet voor nodig, want het is voor niets te krijgen. De Heere wil het uit genade geven en Hij wordt er ook niet minder van. Zullen jullie nog eens aan mijn woorden denken als ik weg ben?'
Die nacht kreeg hij weer een hevige benauwdheid. Hij nam nog eens afscheid en vroeg of wij hem nu konden missen en dat wij om hem niet behoefden te treuren, maar dat ieder maar om zichzelf moest treuren. En dat hij ook zo graag zou willen dat wij hem allen nog eens volgen mochten.

Jezus alleen

De volgende dag was het zondag en hij zei tegen mij: 'Moeder, nu hoef je met mij nergens meer over te praten, dan alleen nog over de Heere Jezus.' Ik zei: 'Wat moet ik daar dan nog van zeggen?' Hij zei: 'Ik luister.' Ik moest nu maar tot de Heere zuchten wat ik tot hem zeggen moest, want ik wist niet waar hij nu nog behoefte aan had.
Toen kreeg ik zo in mijn gedachten om hem nog eens te vertellen wat de Heere voor Zijn volk gedaan had. Toen heb ik hem in het kort verteld hoe de Heere op deze aarde wilde geboren worden om te lijden en te sterven voor zondaren. Hoe Hij aan het kruis was genageld en de derde dag was opgestaan. Daarna opgevaren naar de hemel en hoe Hij daar nu zit aan de rechterhand des Vaders, om voor hen, die Hij van de aarde gekocht heeft met Zijn bloed, een plaats te bereiden in de hemel. Verder zei ik: 'En als jij er daar ook een van bent, Jan, dan komen straks de engelen en die dragen je zo naar boven.'
Toen werd ik erbij bepaald dat in *De Christenreis* van John Bunyan verteld wordt, dat Hopende en Getrouwe ingehaald werden. Toen zei Jan: 'Moeder, het is genoeg.'

Later op de dag schijnt hij bang geweest te zijn voor de scheiding tussen de ziel en het lichaam, want hij vroeg of de mensen het erg benauwd hebben als zij sterven. Ik zei: 'Dat gebeurt wel eens, maar niet altijd.' Later vroeg hij of hij het nu net zo benauwd had als vrijdagavond. Dat ontkende ik, maar later zei hij: 'Moeder, als ik het soms erg benauwd krijg, wilt u mij dan die tabletjes geven die de dokter drie weken geleden gegeven heeft?' Ik zei: 'Och Jan.' Meer zei ik niet, want ik dacht, die zal hij toch niet meer nodig hebben. Even later vroeg hij weer: 'Wilt u ze mij maar alvast geven?' Hij dacht zeker: 'Wanneer ik dan sterf, dan voel ik er niets van.' Hij schijnt toen erg onder bestrijdingen geweest te zijn, hoewel hij het niet gezegd heeft. Ik vroeg hem of ik nog een poosje zou kunnen gaan rusten. Hij zei: 'Ja, dan zal ik u wel laten roepen als het nodig is.'
Toen ik een paar uur later weer bij hem kwam, zei hij verblijd: 'O moeder, wat is de Heere toch goed voor mij geweest. Nu is de strijd voor goed volstreden en die zal nooit meer terugkomen, want de Heere heeft mij beloofd: *'Ik zal u niet begeven en Ik zal u niet verlaten'* (Hebr. 13:5b). En dat is waar geweest ook, want hij heeft geen strijd meer gehad. Die dag is hij erg stil geweest en die nacht daaropvolgend ook. Hij had helemaal geen jeuk meer en zijn adem was erg rustig geworden.

De laatste dag

Toen ik de volgende morgen weer bij hem kwam zei hij: 'O moeder, de Heere is nog zo goed voor mij geweest en heeft mij zoveel ondersteuning geschonken en nu hoop ik moeder, dat ik toch maar spoedig ontbonden mag worden, want ik kan het hier niet meer langer uithouden.' Toen zei ik: 'Nu Jan, ik geloof niet dat nog lang zal duren.' Daarna vroeg hij of ik nu bij hem wilde blijven. Later werd het voor hem zo moeilijk op zijn stoel, dat hij ook niet meer kon zitten. 'Nu kan het niet langer meer,' zei hij. Om ongeveer 10 uur vroeg hij nog wat te drinken, maar ik zag dat het in zijn keel bleef staan. Zo heeft hij nog enkele minuten gelegen, ging toen ineens rechtop zitten en blies zo de adem uit.
Toen dacht ik terug aan de woorden waar de Heere mij eens bij bepaald had, uit Zacharia 8 vers 5-6: *'En de straten dier stad zullen vervuld worden met knechtjes en meisjes, spelende op haar straten. Alzo zegt de HEERE der heirscharen: Omdat het wonderlijk is in de ogen van het overblijfsel dezes volks in deze dagen, zou het daarom ook in Mijn ogen wonderlijk zijn? spreekt de HEERE der heirscharen.'* En ik mocht hem nastaren en zag hem spelende op de straten van het hemelse Jeruzalem.

1.4 De begrafenis

Tot zover de onopgesmukte aantekeningen van Jan van Esch zijn moeder. Wij zijn volledig overtuigd van de waarheid van haar woorden, dat zij getrouw weergegeven zijn. Nog enkele woorden willen zij hieraan toevoegen, mede over de begrafenis.
Op vrijdag 11 maart is Jan van Esch onder grote belangstelling naar het graf gedragen. In het sterfhuis waren 225 mensen samen gekomen om Jan de laatste eer te bewijzen. Wij hebben gesproken over Joël 2:28*: 'En daarna zal het geschieden, dat Ik Mijn geest zal uitgieten over alle vlees, en uw zonen en uw dochters zullen profeteren; uw ouden zullen dromen dromen, en uw jongelingen zullen gezichten zien.'*
Eerst hebben wij gewezen op de grote weldaad die ons geschonken wordt als de Heere Zelf Zijn Geest ons wil schenken. Want van nature worden wij geleid door de geest die uit de wereld is en niet de Geest Die uit God is. Die Heilige Geest is onmisbaar om zalig te worden, *'Want zovelen er door den Geest Gods geleid worden, die zijn kinderen Gods'* (Rom. 8:14).
De algemene werking van de Heilige Geest is wel zeer te onderscheiden van de waar zaligmakende werkingen. Het kan zóver gaan met een mens, en dat het toch nog te kort en te smal is voor de eeuwigheid. Slaafse vrees, algemeen wettisch werk en verandering zonder vernieuwing, is immers geen zaligmakend werk van God.
Maar niet alleen is dit werk van God een grote weldaad voor onszelf, maar nóg groter wordt het als de Heere gelijk Zijn Geest wil uitgieten op ons zaad, zoals er een belofte lag, wat God doen zou in de dagen van het Nieuwe Testament. Hoe nodig is het dat bekeerde ouders met die goddelijke belofte mochten werkzaam zijn aan Gods genadetroon, tot het welzijn van hun kinderen. Hoe jammer dat dit in onze dagen zo weinig vernomen wordt. En toch wil de Heere, zelfs in deze donkere dagen, Zich nog niet onbetuigd laten. Ook in hetgeen hier de laatste maanden heeft mogen plaatsvinden.

Wij hebben van dichtbij vernomen de werkzaamheden voor hem die gestorven is, vooral bij zijn moeder, die veel zware worstelingen met de Heere heeft gehad, over het eeuwig zielsbelang van haar jongste zoon. Wij vernemen ook van goddelijke ondersteuningen en vertroostingen, totdat de Heere in de zoon van deze moeder genade wilde instorten, met zó'n kracht, dat hij duidelijk en blijmoedig een getuigenis mocht afleggen van de hoop die in hem was.
Groot is de weldaad om nog zó jong tot God bekeerd te mogen worden en om zo als een leesbare brief van vrije genade, te mogen heengaan uit een wereld vol ellende en weggeraapt te mogen worden vóór de dag des kwaads. Want de toekomst is onheilspellend donker.

Wat zal ons jonge, opkomende geslacht nog mee moeten maken? De doorbrekende zonden van land en volk wekken de toorn van God op en niet alleen in het algemeen, maar zelfs onder de belijdende mensen neemt de zorgeloosheid en de indrukkeloosheid allerwegen toe. Terwijl Gods ware volk wordt ingezameld, in de hemelse voorraadschuur, gelijk de tarwe in de oogst. Die er van Gods volk nog mogen zijn, mogen voor zichzelf en hun nabestaanden nog wel gebed ontvangen, maar voor het land en het volk is het voor Gods volk haast niet mogelijk om nog opening te krijgen in het gebed. En als de Heere onder het oordeel nog eens enkelen komt te bekeren, dan neemt hij ze soms jong weg, zoals ook hier. Wat had dit kind, indien het had mogen blijven leven, nog tot nut en zegen kunnen zijn. Niet alleen in de familie of in de gemeente, maar ook voor ons land en volk, want Gods kinderen zijn toch de pijlers en de stutten van de staat, al zijn zij in zichzelf een ellendig en arm volk. Maar de Heere nam hem weg en wij gunnen hem de zaligheid. Hij is veilig binnen vóór de stormen van Gods oordelen losbarsten. Dat mocht de troost zijn voor de ouders en de verdere familiebetrekkingen. Maar voor ons volk heeft de Heere er wat mee te zeggen, Die niet alleen de getrouwe leraars, maar ook bejaarde kinderen van God, maar ook jonge mensen, die met genade begiftigd zijn, komt in te zamelen.

Op de begraafplaats

Nadat in deze geest, in het sterfhuis gesproken was, hebben wij, met bijzonder mooi en zonnig weer, de tocht naar de begraafplaats gemaakt. Daar aan het graf hebben wij weer gesproken. Op de begraafplaats stond het vol van mensen, die niet alleen in de lange stoet, achter het stoffelijk overschot waren meegelopen, maar er waren er ook heel veel op de begraafplaats om de luisteren, die niet in het sterfhuis waren.
Hoewel het voor ons niet mogelijk is om woordelijk weer te geven wat wij gesproken hebben, was het toch in de geest van: *'Let op den vrome en zie naar den oprechte, want het einde van die man zal vrede zijn'* (Psalm 37:37). Met veel opening en gemakkelijkheid mochten wij spreken over het grote voorrecht van onze jeugdige vriend, voor wie de dood geen koning der verschrikking meer was, vanaf het ogenblik dat de Heere voor hem de prikkel des doods, dat is de zonde, had weggenomen. De vrede die de wereld niet kent, heeft zijn hart vervuld en de Heere heeft bij het naderen van de dood, volkomen uitkomst gegeven. Zo is Hij altijd een Waarmaker van Zijn woord geweest.
Zoals Jan de dienst des Heeren de laatste tijd aan iedereen heeft aangeprezen, zo mochten wij het doen aan zijn graf. Met diepe indruk van zijn eeuwig geluk en met sterk verlangen hem spoedig te mogen volgen. En met een innerlijke overreding dat wij eenmaal, door Gods vrije genade, met hem hand in hand zullen gaan, viel het ons niet moeilijk om de diepbedroefde ouders woorden van troost toe te spreken. Omdat het groot is om verwaardigd te mogen worden, kinderen voort te mogen brengen voor de Heere en voor hemel. Die eeuwig zullen schitteren als pareltjes aan Jezus' Middelaarskroon.

Een ernstige roepstem

Maar daar tegenover zal het wat zijn voor de broers en zussen en al de aanwezige jonge mensen, als zij ondanks al de krachtige roepstemmen, onbekeerd zullen blijven en eenmaal zouden moeten verloren gaan. Dan zullen al de waarschuwingen van Jan tegen hen getuigen en ook zijn heerlijk sterven.
O, wat zal dat zijn om te moeten verschijnen voor die God, Die te heilig en te rein van ogen is, om met de zondaar gemeenschap te hebben, maar Die ook zo goed is om ons nog zoveel te waarschuwen en zoveel blijken te geven van Zijn genade, zoals nu ook weer in dit sterfgeval. Het is voor alle jonge mensen in de streek een krachtige oproep van de Heere om de zonde af te breken en de slechtigheden te verlaten en de Heere te zoeken terwijl het nog het heden der genade is. Want dat ook jonge mensen kunnen sterven zien wij maar weer. Daar is maar één schrede tussen ons en tussen de dood, ook al zijn wij nog jong. De jaren van de jongelingschap zijn de beste, want hoe ouder, hoe kouder ons hart wordt.
En als er indrukken mochten zijn, dat wij er niet overheen zouden werken, maar mochten vragen of de Heere ze mocht vermeerderen en verdiepen. Want denk erom jonge mensen, als je onbekeerd blijft zul je eenmaal met God te doen krijgen. Niet alleen als je gaat sterven, maar ook in de grote dag van Christus wederkomst op de wolken des hemels.
O, wat zou dat erg zijn als Jan van Esch, je broer of vriend, mee zou moeten helpen om je te verdoemen. Want dan zal al Gods volk en ook Jan, zich scharen achter de Heere en volkomen instemmen met het vonnis dat de Heere vellen zal. Dan zal ook déze dag in zijn volle ernst je weer voor de aandacht komen. En zal het alles je onuitsprekelijk benauwen en bezwaren. Dat dan ieder voor de Heere mocht invallen en dat oud en jong voor God in het stof mocht vallen om genade te zoeken en geholpen te worden ter bekwamer tijd.
Gods volk mocht verlevendigd en bemoedigd de reis door dit Mesech van ellende vervolgen. Het zal niet eeuwig duren, het is een verdrukking van tien dagen. Eenmaal komt de tijd dat wij allen verlost van onszelf en van het lichaam der zonde, de Heere zullen toebrengen de lof en de dank voor Zijn onuitsprekelijke gave.
Dat mogen wij ook geloven van de ouders.

Moeder, uw kind is u slechts voorgegaan, laat dit u sterken in uw zware rouw en smart. U hebt veel met elkaar doorleefd, ook tussen de Heere en uw ziel en God heeft u de wens van uw hart gegeven, dat Jan niet alleen ware genade mocht ontvangen, maar ook dat hij daarvan een goed getuigenis mocht afleggen voor zijn sterven. Dat heeft de Heere willen doen om Zijn grote Naams wil. Dat Hij er dan ook alleen de eer van ontvangen mocht. De Heere make u sterk om het gemis van uw kind te kunnen dragen en geve u berusting in Zijn heilige wil. Dat is het meest tot de eer des Heeren, tot nut voor uw ziel en ook het meest naar de geest van hem over wie uw ziel treurt. Eenmaal komt de hereniging, om nooit meer te scheiden van elkaar.
O, wat zal dat eenmaal zijn, om met al Gods lievelingen hand in hand te mogen gaan, voor de troon van God en het Lam, om Hem te loven en te prijzen tot in eeuwigheid. En om dat dan te mogen doen met uw eigen kind, met het zaad wat de Heere gezegend heeft.

Nadat wij in deze geest gesproken hadden aan de geopende groeve, verwachtten wij nog anderen van het volk om te spreken, maar er waren er verder niet die naar voren kwamen
Diep onder de indruk verlieten wij allen de dodenakker en gingen terug naar het sterfhuis. Daar werd nog gesproken door ouderling H. Schreuders uit Veen. En ik meen ook nog door Versteeg uit Aalburg, beiden zeer tot onderlinge stichting. Zo heeft Jan van Esch geen ezelsbegrafenis gehad.
De Heere gaf het schijnsel van Zijn lieve gunst kennelijk op deze dag. Gods volk was opgewekt en zeer verenigd met elkaar en in diepe ootmoed en verwondering vanwege des Heeren daden.
Hiermee besluiten wij en hopen dat dit kleine boekje met stichting mag gelezen worden en voor veel harten gezegend worden, tot afbreuk van het rijk van de satan en tot uitbreiding van het Rijk van Christus.
Vooral voor jeugdige mensen is het geschreven, zo eenvoudig mogelijk, opdat ook de familieleden van onze jeugdige vriend een aandenken mogen hebben. Ook voor de toekomst als de gedachtenis in het geheugen zo gemakkelijk weer uitslijt. Dit alleen noopten de ouders om de aantekeningen te maken en om mij te vragen het klaar te maken voor de druk. De Heere zal Zijn doel ermee bereiken.

Werkendam, ds. Chr. van Dam

Historische toelichting

Nadat Jan gestorven was, kon zijn moeder het pakje dat hij aanhad op de foto niet opruimen. Een kleindochter vertelde dat telkens als het pakje tijdens de schoonmaak gelucht moest worden, het natgemaakt werd met haar tranen. Zij is vanaf haar 60e jaar hartpatiënt geweest. De laatste drie jaar van haar leven had zij ook in een erge mate suikerziekte. Toen is haar lichaam langzaam afgebroken en op 81-jarige leeftijd is zij gestorven. Zij heeft veel meegemaakt, maar zij kreeg kracht naar kruis, zodat zij in die omstandigheden voor opstand bewaard bleef. Op haar rouwkaart staat: *'Want uit genade zijt gij zalig geworden door het geloof, en dat niet uit u, het is Gods gave'* (Efeze 2:8). Wat zal het weerzien onuitsprekelijk voor haar geweest zijn!

Er leeft nog één zus van Jan. Zij kon nog wat gegevens verstrekken en enkele foto's. Onderstaand volgt de samenstelling van het gezin. Jans ouders waren Marinus van Esch, overleden in 1967 op de leeftijd van 73 jaar, en Maaike van Esch-de Ruiter, overleden in 1978 op de leeftijd van 81 jaar.
Hun kinderen waren:

Cornelis, overleden 1979 (55 jaar)
Huibertje, overleden 2001 (79 jaar)
Gerrit, overleden 1994 (70 jaar)
Jenneke (is nu 70 jaar)
Arie, overleden 1990 (63 jaar)
Leendert, overleden 1966 (36 jaar)
Antonie, overleden 1989 (58 jaar)
Jan, overleden 1949 (14 jaar)

Geraadpleegde literatuur:

M. van Esch-De Ruiter *Gods genade verheerlijkt in de bekering van Jan van Esch te Wijk*, Utrecht 1950

13. Florus de Wolf (7 december 1914 - 23 januari 1936)

De laatste weken van Florus de Wolf
Historische toelichting

De laatste weken van Florus de Wolf

Op aandrang van enige vrienden enerzijds, en ook opdat de laatste woorden van mijn zoon bij het nageslacht, inzonderheid bij zijn klein broertje dat toen twee jaar oud was, niet in vergetelheid zouden geraken, heeft het God behaagd mij het besluit te doen nemen om zijn laatste woorden, onder biddend opzien tot Hem, op te schrijven. Of het Hem behagen mag Zijn indachtmakende Geest te schenken, Die in alle waarheid leiden kan. Geen eigen eer of gewin beogende, maar Hem, Die harten en nieren beproeft en alleen in Zijn eigen werk verheerlijkt wordt, Wiens doen enkel majesteit is en aanbiddelijke heerlijkheid. Wie dan ook alleen toekomt lof, eer, aanbidding en dankzegging van nu tot in alle eeuwigheid.

Stil en van de wereld afgetrokken

Het is niet mijn oogmerk een levensbeschrijving te geven, toch moet ik enkele dingen aanstippen. Mijn zoon was in het opgroeien niet sterk en dikwijls is hij met een of andere ziekte aangetast geweest. Wel was hij ijverig in zijn werk, als hij weer beter was. In dit opzicht was hij mijn rechterhand. Hij was zeer zacht en stil en leefde meestal afgetrokken van de wereld. Hij bracht zijn vrije tijd met lezen door, zodat hij als gevolg hiervan veel wetenschap bezat, maar liet dit hoogst zelden merken.
Opgevoed onder de oude beproefde waarheid die naar de Godzaligheid is, ging hij trouw naar de kerk. Boven deze deugden openbaarde hij helaas nooit iets, zelfs niet aan zijn naaste bloedverwanten, aangaande de dingen der eeuwigheid en het behoud van zijn onsterfelijke ziel.

Het begin van zijn ziekte

Totdat het de Heere behaagde hem op het ziekbed neer te leggen, op 17 januari 1936. Welke ziekte hem zo aantastte dat hij 's nachts om 12 uur naar het ziekenhuis werd vervoerd en waar direct operatief moest worden ingegrepen.
De dag daarna vroeg ik hem hoe het ging, hem ook wijzende op de goede verpleging, waarop hij antwoordde: ‘Ach vader, het is hier een ontzaglijk lijden, de dood grijnst mij van alle zijden aan’. Hij was ook zeer terneergeslagen. De koorts nam gedurig toe. Ik bezocht hem steeds tweemaal per dag, hem voorhoudende om zo mogelijk God in het gebed aan te lopen.
Op 21 januari, tijdens het avondbezoek, mocht ik van de dokter het ziekenhuis niet meer verlaten. Waarna ik zijn moeder opbelde, die toen ook direct kwam. Toen ik vroeg hoe het ging, keek hij mij zeer droevig en vragend aan en zat hij lichamelijk en geestelijk zó in de benauwdheid, dat hij nauwelijks in staat was iets te antwoordden.

Oom Pieter op bezoek

De volgende dag kwam ook mijn broer Pieter er bij, waarover hij verblijd was. Hij vroeg hem of hij ook nog eens een gebedje voor hem wilde doen. Aan welk verzoek werd voldaan. Toen ik 's avonds bij hem kwam zei hij: ‘O vader, ik ga sterven, dat zal wat zijn God zó te moeten ontmoeten.’ Waarop ik hem antwoordde: ‘Ach mijn kind, je ligt nu met het gezicht van de

dood, op de rand van de eeuwigheid en heb je daar nu nooit eens eerder met ernst aan gedacht? Daar God zoveel bemoeienissen met je heeft gemaakt en je de middelen der genade ook al zolang mocht waarnemen?' Hierop antwoordde hij: 'Ik ben er mijn leven lang mee bezet geweest, ik heb God tegengestaan zo lang als ik kon en de wereld met mijn beide handen vastgehouden.'
Ik zei hem: 'Mijn zoon, je mag nog niet tot de wanhoop vervallen, je bent nog in het heden van genade, hoewel ter elfder uur, het mocht aan de moordenaar aan het kruis toch ook geschieden. Ach kun je niet eens een gebedje opzenden?' Hij zei: 'Ach vader, al onze gebeden, al onze godsdienst is maar vorm, indien God dit Zelf niet werkt.'
Daarna zei hij: 'Ik heb gisteren ook nog de Heere gebeden of het Hem behagen mocht mij op te richten; dan beloofde ik Hem, dat ik mijn hele leven in Zijn dienst zou besteden. Maar ach vader, ik had mijn lichaam op het oog, ik wilde dit behouden, maar nu zie ik dat vlees en bloed Gods koninkrijk niet beërven zullen. Mijn lichaam moet er aan. Want die weg is zó smal en de poort is zó eng, daar kan niets door dan een naakte zondaar. Want indien het God beliefd had mij gisteren mijn bede te geven, dan had ik gelijk Farao nu de wereld weer aangekleefd en gediend.'
Hierna sterk op mij ziende, zei hij: 'En nu vader, moet u eens een zegen voor mij vragen, het zal eenmaal tegen u getuigen wanneer u dit voor uw kind niet doet, of met valse schaamte bezet bent, zodat u dat niet durft.' Gevoelende de kinderlijke vraag en de ouderlijke plicht, mocht ik hier aan voldoen.

Oprecht gemaakt voor God en mensen

Ook moet ik nog melden dat hij 's daags te voren zó zwak was dat hij zijn hoofd niet kon oplichten, maar hij werd nu zó gesterkt, zodat hij ging zitten. Een zuster, waarschijnlijk een verpleegster, zei tot hem: 'Ach Florus, je moet je de weg zo zwaar niet voorstellen, God is toch liefde. De Heere Jezus is voor zondaars gestorven. Die klopt zal worden open gedaan.' En meer andere teksten.
Haar met vrijmoedigheid aankijkende, zei hij: 'Zuster, wil ik u eens wat zeggen: 'God is liefde' staat ook boven de poort van de hel geschreven en daar zult u ook terechtkomen, indien u niet verandert van weg en leven. Want een mens moet wedergeboren worden. O, arme zuster, u bent nog jong en de vindenstijd is in het jonge leven. Roep de Heere nog aan, terwijl Hij nog te vinden is. Ik waarschuw u nog heden. Mijn woorden zullen in de eeuwigheid tegen u getuigen.' Daarop verdween die zuster van de kamer.
Ik vroeg hem weer of hij zelf nog niet eens een gebedje mocht doen. Waarop hij luid uitriep: 'Heere, leer mij eens bidden zoals het behoort, om Uws verbonds wil, Amen.'
Daarna lag hij dikwijls met gesloten ogen en gevouwen handen en was veel in zichzelf gekeerd.

Schuldenaar geworden

Hierna werd hij aan zijn schuld ontdekt en zei: 'Ik zie mijn zonden van gedachten, woorden en werken, als hemelhoge bergen voor mijn aangezicht oprijzen.' Hierna zei ik: 'Hoe staat het nu, Floor? Heb je dáárvoor nog geen verzoening gevonden, zodat je die grote reis kunt aanvaarden?' Hij antwoordde: 'Ach nee, ik kan wel Gods gerechtigheid billijken en goedkeuren, maar ik sta nog met een naakte ziel, ik moet naar het kruis.' Waarna hij hartroerend hard uitriep:

Geef mij Jezus of ik sterf,
Buiten Jezus is geen leven,
Maar een eeuwig zielsverderf!' (Ds. N. Barenzonius)

Daarna zei hij: Vader, u moet eens uit Gods Woord lezen. Ik vroeg hem wat ik lezen moest. Hij zei: 'Een gepast woord, het is allemaal Gods Woord. En daarom laat ik dat aan u.' Ik las toen Psalm 31. Daarna lag hij een poos met gesloten ogen en gevouwen handen.
Daarna zei hij weer: 'Vader, je moest nog eens lezen.' Waarop ik Psalm 41 las, waarna hij uitriep: 'Amen, ja Amen!'
Ik zei: 'Ach kind, heb je nu verzoening gevonden? En kun je straks God ontmoeten? Waarop hij met een glimlach op zijn gezicht zei: 'O vader, nu heb ik geen spijt uit dit leven weg te moeten. Zijn moeder zei: 'Kunt je daarop je hand geven?'
Waarop hij antwoordde: 'O ja, voor mij zal de eeuwigheid te kort zijn om dat wonder te kunnen bewonderen.' Waarop hij ons beiden de hand gaf.
Daarna zei hij: 'Laat ons samen bidden.'
Een verpleegster nam de deur in haar hand om weg te gaan. Hij zag dit en zei: 'O zuster, ik waarschuw u, loop er niet van onder, want deze mijn laatste woorden zullen in de eeuwigheid tegen u getuigen.' Waarop niemand wegging en hij overluid bad.

De werkelijkheid aangevoeld

Daarna vroeg hij zijn eigen broertjes en zus bij hem te doen komen. Daar het nacht was en zij ver van hem verwijderd waren, zei ik hem: 'Floor, kan dit niet anders?' Hij zei: 'Laat ze dan maar thuis. Maar dan moet u eens luisteren vader, dan zal ik de verantwoordelijkheid die u over uw kinderen hebt eens op het hart binden.' Waarna hij veel vermaande ze uit wereld te houden. 'O, dat arme kleine kind dat nog geen onderscheid kent tussen zijn rechter- en linkerhand! Hier draagt u de volle verantwoordelijkheid voor. U moet ze namens mij waarschuwen en de eeuwige dingen op het hart binden'. Daarna vermaande hij ons als ouders ook, met veel de ernst dit aanwijzende, ziende op de vergelding des loons. Ook zijn grootmoeder, van wie hij zei: 'Zij staat reeds met haar ene been in 't graf.' (zij was 71 jaar). Ook moest ik nog enkele andere personen waarschuwen. 'Zeg ze', zo zei hij, 'dat ze met hun denkbeelden en leer uit de Hervormde Kerk voor eeuwig zullen omkomen. Want o vader, mijn tong is te kort om uit te spreken hoe arm een mens is buiten Christus, al had hij de gehele wereld; want het vlucht in de ure des doods alles weg!'

Geen verdoving

Een verpleegster zei toen: 'Florus, je moet eens kalm worden en wat rusten.' Hij antwoordde haar: 'O zuster, dit zondige lichaam heeft 21 jaar de wereld en de zonde gediend en zou ik nu het laatste ogenblik dat ik leef niet besteden om God groot te maken en te verheerlijken?' Zij zei: 'Ja, maar dan zal ik je nog een spuitje geven.' Hij zei: 'Ach nee, ik moet nog zoveel waarschuwen en bidden. U moest mijn hoofd eens bedwelmen.' Waarop zij afliet en het niet deed.

Veel was hij ook in zichzelf gekeerd en lag dan stil. Opeens sloeg hij zijn ogen op en zei: 'O vader, hoor toch eens wat een leven?' Ik zei niets te horen en vroeg: 'Welk leven hoor je?' Hij zei: 'Zulk een ontzaglijk leven als van een geweldig zwaar onweer.' Ik vroeg wat of hij dacht, wat dat betekende. 'Wel', zei hij, 'het is de dood, daar komen ze al, ze komen om mij af te halen.' En was dan weer biddend of dankend werkzaam; soms eenzaam met God gemeenzaam. Maar ook wel hoorbaar met ons in bijzijn van twee verpleegsters.

Opeens zei hij: 'Vader, je zult nog iets vreselijks met mij beleven, ik word raar in mijn hoofd en dat zal zo erg zijn. Je moet mij binden, anders dan kun je geen baas over mij.'
U kunt begrijpen lezer, hoe ik van deze woorden schrok. Hij had het nauwelijks gezegd of hij begon zó te ijlen en in de weer te worden, dat wij hem met zijn tweeën soms niet in bed wisten te houden. Maar God, Die nooit laat varen de werken Zijner handen, kwam hem hier ook niet

te verlaten. Want hoewel geheel zijn verstand beneveld was, bewaarde hem de Heere toch dat hij niet één ongepast, Godonterend woordje uitsprak. Wat ons grotelijks verblijdde.

In de eeuwige rust

Toen hij weer tot zichzelf kwam en als uit een slaap ontwaakte, vroeg ik hem of hij geen pijn gevoelde en of hij het niet benauwd had, daar de ure des doods naderde. Hij zei: 'O neen vader, want dat zijn de verzenen maar die vermorzeld worden. Dit boze lichaam moet teniet gedaan worden. Ik acht dat niet meer.'
Hierna zei hij: 'Vader, nu zullen wij aan deze zijde van het graf al onze godsdienstplechtigheden beëindigen met het aller-volmaaktste gebed dat Christus Zijn kerk geleerd heeft. Dat is voor Zijn gehele kerk en voor al Zijn volk. Nu moet u alles afsluiten met het *Onze Vader*.'
Aan dat verzoek heb ik voldaan.
Daarna nam hij afscheid en zo is hij, na enige ogenblikken nog geworsteld te hebben met die 'koning der verschrikking', die morgen om vijf uur ontslapen. En zo is hij de eeuwige rust ingegaan, die er overblijft voor het volk van God.

Zoutelande, 2 maart 1937 K. de Wolf

Historische toelichting

Het voorgeslacht
Bij zijn geboorte kreeg Floor dezelfde naam als zijn grootvader. Zijn grootvader, Florus de Wolf, was geboren op 24 januari 1863 en overleden op 23 februari 1934. Hij trouwde op 30 april 1886 met Willemina Verhage, geboren op 3 november 1863 te Westkapelle; zij is overleden op 1 februari 1934 te Zoutelande. Zij kerkten in de gemeente van oefenaar Jan Vader te Meliskerke, maar waren daar geen lid.

Twee zonen uit dit huwelijk dienden in het ambt van ouderling de Gereformeerde Gemeenten. Kristiaan was eerst ouderling te Meliskerke en later te Zoutelande.
Zijn broer Pieter (1893-1976) was eerst ouderling te Aagtekerke en later te 's Gravenpolder. Hij was de oom die Floor in het ziekenhuis opzocht.
Floors vader, Kristiaan de Wolf, werd geboren op 4 november 1890 te Zoutelande en is daar ook opgegroeid. Hij is op 2 februari 1912 getrouwd met Pieternella Labruyère, geboren te Zoutelande op 28 september 1888. Zij was overgekomen van de Gereformeerde Kerk te Meliskerke.
Er zijn vier kinderen geboren uit dit huwelijk: Florus, Simon, Maatje en Willem. De twee laatstgenoemden zijn nog in leven. Willem was de jongste; hij werd geboren op 23 mei 1933. Hoofdzakelijk voor hem had zijn vader het levenseinde van zijn broer beschreven.

De kerkelijke gemeente

De ouders van Florus de Wolf waren lid van de Gereformeerde Gemeente te Meliskerke. Nog vóór de tijd dat er in deze plaats een Gereformeerde Gemeente was, woonde te Zoutelande oefenaar Willem Pleijte (1816-1889). Er zijn nog enkele oefeningen van zijn hand op schrift gesteld. Hij 'oefende' voor een groepje mensen vanaf 1841 tot aan zijn overlijden in 1889.

In 1865, in de tijd toen Pleyte te Zoutelande zijn oefeningen hield, werd in de Hervormde Gemeente aldaar niemand minder dan de bekende dr. H.F. Kohlbrügge uit Elberfeld beroepen. Toen deze dit beroep ontving, zei hij: 'Nu zie ik dat God trouwe houdt. Want in de tijd mijner vervolging zei ik: God zal mij recht doen, al was het in het kleinste dorpje aan de zee.'

Op de ledenlijst van de Ledeboeriaanse gemeente van Middelburg, gedateerd 1875, komt de naam van Pleyte óók voor. Hoe hij kerkelijk meeleefde, blijkt wel uit zijn belangstellende brief over het kerkelijke leven aan David Janse, die later predikant zou worden te Middelburg. Pleijte had ook contact met Zacharias Verhage, de molenaar uit Meliskerke. Verhage klaagde er echter over dat hij bij Pleijte geen open oor vond in de broedertwist tussen Jan Vader en ds. Janse (zie hierover de levensgeschiedenis van Verhage: *Ik heb geloofd; daarom heb ik gesproken*, Middelburg 2001)
Na het overlijden van Pleijte sloot de kleine kring waarvoor hij oefende zich aan bij de Kruisgemeente in Meliskerke, waar sinds 1889 oefenaar Jan Vader voorging. Enkelen gingen naar de Ledeboeriaanse gemeente te Aagtekerke.

In 1934 werd Floors vader tot diaken gekozen in de Gereformeerde Gemeente van Meliskerke, en enkele jaren later werd hij daar ouderling. Hij nam in 1946 het initiatief tot oprichting van een zelfstandige Gereformeerde Gemeente te Zoutelande. Hij deed dit in nauw overleg en samenwerking met zijn medebroeder D. Kodde.
Een voormalige boerenschuur op de hoek van de Timmermanstraat werd verbouwd tot kerkgebouw. Vanaf de instituëring van de gemeente tot aan het einde van zijn leven maakte hij als preses deel uit van de kerkenraad. Jarenlang verzorgde hij de catechisaties en zocht met zijn medebroeders het welzijn van de gemeente. Op 12 september 1972 is hij overleden. Zijn vrouw was al eerder overleden, op 3 mei 1967. Vanaf 7 juni 1974 tot de opheffing van de gemeente op 31 december 1994, diende hun zoon Willem de gemeente als diaken.

Geraadpleegde literatuur:

J. Wouters, *Wat verdwijnt en wat blijft. Geschiedenis van de Gereformeerde Gemeente te Zoutelande*, 1995
Ir. J. Dorleijn, *Zoutelande in vroeger tijden,* Oostvoorne 1995
W. Westerbeke, *Kinderen Gods op Walcheren in de 19e en 20e eeuw* (4e brochure), Middelburg z.j.

5 Willem Andries de Bakker (1855-1887)
5.1 Door de Heere opgezocht
5.2 Een kort huwelijk
5.3 De bekering van een tante
5.4 De God van uw zaad
Historische toelichting

5.1 Door de Heere opgezocht

Over het opmerkelijke leven van Willem Andries de Bakker uit Den Bommel is door Cornelia Ruit het een en ander beschreven.

Willem trouwde op 22 april 1886 met Anna de Wachter (1867-1961); volgens de huwelijksacte was zij toen achttien jaar. Zij woonden in Den Bommel, op het eiland Goeree-Overflakkee. Na een gelukkig, maar zeer kort huwelijk, werd zij op 23 december 1888 al weduwe. Haar tweede huwelijk was met Pleun Ruit uit Dirksland. Dit huwelijk was ook kort, want in 1898 was zij weer weduwe. Uit haar eerste huwelijk zijn Jacob en Willempje geboren, Jacob is 75 jaar geworden Willempje slechts twee jaar. Uit het tweede huwelijk zijn Abraham, Cornelia en Maartje geboren. De oudste dochter, Cornelia, was het, die wat heeft opgeschreven over het leven van de eerste man van haar moeder, wat door haar moeder in de loop der jaren verteld is. Zij schrijft hierover als volgt:

Ik hoorde haar, toen ik klein was, daar zo graag over vertellen; dat vond ik dan zo'n gelukkige man. Ik had nog een broertje, dat was een zoon van hem (uit het eerste huwelijk met Willem de Bakker). Een meisje is na zijn dood geboren; zij is maar twee jaar geworden.
Toen de eerste man van mijn moeder 23 jaar was, heeft de Heere hem zeer krachtig staande gehouden in zijn goddeloze zondenweg. Hij kon het plekje aanwijzen tussen Den Bommel en Stad aan 't Haringvliet. Dan zei hij wel eens tegen moeder: 'Op dit plekje Anna, heeft God mij gevonden.'
Hij was op een zondag op weg om zijn meisje thuis te brengen, naar de boerderij waar zij werkte. Daar had hij toen verkering mee. Zij dienden samen de zonde, in allerlei opzichten. Toen hij op dat plekje was, kwam de Heere met een krachtdadige stem in zijn hart, want de Heere spreekt als machthebbende en niet als schriftgeleerden, met de woorden, dat, wanneer hij zó door bleef gaan, het dan vreselijk zou zijn om te vallen in de handen van de levende God. Dat ging samen met zó'n kracht en een gezicht van Gods rechtvaardigheid en majesteit, dat hij terug moest en zijn meisje alleen moest laten gaan.
Hij is thuisgekomen bij zijn ouders en naar boven gegaan en o, wat kwamen zijn zonden op hem af. Hij sliep 's nachts naast een broer, die tegen zijn moeder zei: 'U moet mij een ander bed geven, ik kan bij Willem niet slapen, dat is niet uit te houden. Heel de nacht loopt hij uit bed, over de zolder te jammeren: O, mijn zonden, o, mijn zonden.'

Verzoening gevonden

Willem ging toen direct reformeren. Naar de kerk (zij waren Hervormd) en naar de jongelingsvereniging; maar nergens kon hij het vinden. '*Zou het zulk een vasten zijn, dat Ik verkiezen zou, dat een mens zijn ziel een dag kwelle? Dat hij zijn hooft kromme gelijk een*

bieze?' (Jes.58:5a), sprak de Heere in zijn hart. Nee, hij moest de knopen der ongerechtigheid ontbinden, dus dáár ging hij niet meer heen.
Toen is hij door Gods voorzienigheid te Stad aan 't Haringvliet, in het kleine kerkje, onder ds. D. Bakker gekomen. Daar werd zijn hopeloze toestand gepreekt en werd zijn hart verklaard. Daar werden nog oude psalmen gezongen, die hij nog nooit gehoord had en die werden door hem opgegeten, zo zei hij (de berijming van Datheen). Maar zijn banden kwamen weer terug en och, hoe zou het nog ooit tussen God en hem goed kunnen komen?

Zijn vader was meekrabdroger, dus hadden zij een meestoof. Op een keer toen de nood in zijn ziel zó hoog was, sloot hij zich op in de machinekamer. Daar viel hij voor God neer en begon hij op zijn vingers zijn zonden voor God te belijden, die hij tegen een heilig God gedaan had. Daar viel met kracht in zijn hart: *'Zie, ik ben in ongerechtigheid geboren, en in zonde heeft mij mijn moeder ontvangen'* (Psalm 51:7). Daar zag hij de breuk tussen God en zijn ziel. O, een heilig en rechtvaardig God, die de zonde niet ongestraft kan laten.

Moeder vertelde dan, dat hij toen als het ware de hel geopend zag en de verdoemden in de hel hoorde. Daar mocht hij zó laag voor God buigen, dat hij zeggen kon: 'O God, dat is mijn plaats, dat heb ik voor eeuwig verdiend.' En hij viel weg, om voor eeuwig daarin neer te storten.
Maar daar kwam die gezegende Borg uit de eeuwigheid tussenbeide, de Middelaar Gods en der mensen, met de woorden: *'Verlos hem, dat hij in het verderf niet nederdale, Ik heb verzoening gevonden'*(Job.33:24b). Een Borg en Middelaar uit de eeuwigheid, Die aan het recht des Vaders voldaan had. Daar mocht zijn ziel op dat Zoenoffer zien, Die voor al zijn zonden en al zijn schuld betaald had met Zijn dierbaar hartenbloed, zijn straf gedragen en aan de eis van de wet voldaan had, in Zijn lijdelijke en dadelijke gehoorzaamheid. En de eerste Persoon, God als Rechter, nam er genoegen mee en de derde Persoon, God de Heilige Geest, paste het aan zijn ziel toe. De vrede en de liefde van een Drie-enig God vervulde zijn hart.

Moeder vertelde dat hij, na het begin van zijn overtuiging, binnen de tijd van een half jaar met God verzoend was en Hem zijn Vader mocht noemen. Héél Den Bommel geloofde dit, want het was zó zichtbaar geweest. Moeder zei dan: 'O, wat was ik jaloers op Willem de Bakker.' Zij was toen veertien jaar, want zij was negen jaar jonger dan Willem. Hij wist niet meer hoe lang hij daar in die machinekamer geweest is, omdat hij zó vervuld was van de liefde Gods. Hij schreef de liefde van de Heere op de stofruitjes.

Een dubbele liefde

Moeder vertelde dat hij naar dat kleine kerkje kwam, waar zij hem zag zitten en dat zij zó jaloers was op zó'n gelukkig jong mens! Maar toen zij wat ouder werd, had zij er zo'n last van, want zij werd een dubbele liefde gewaar en daar schaamde zij zich voor. Hij had intussen ook weer een meisje, de andere had hem laten gaan en hij haar. Maar ja, hij wilde toch weer een thuis hebben. Dus die gedachten verfoeide moeder bij zichzelf

Moeder was dienstbode op een boerderij bij Stad aan 't Haringvliet. Het gebeurde, door Gods voorzienigheid, dat zij voortijdig die boerderij verliet, omdat die baas altijd dronken was. Hij had een beste lieve vrouw en vijf kinderen, die kort na moeder, met haar kindertjes naar haar ouders gevlucht is. Moeder was bang om daar in de winter te blijven. Hij durfde zó op moeder te vloeken en zei dan: 'Vrome kinderpitter', tegen haar ('De Kinderpitter' werd de woning genoemd, onder de rook van Den Bommel, nu Zandweg 5, waar haar ouders woonden).
Moeder toonde een afkeer van hem en hij wilde dat anders en daarom vloekte hij tegen haar. Daarom zei haar vader: 'Dan mag ik je daar niet laten blijven en mag je de huur wel verbreken.' Anders was het zonde geweest.
Er was juist op de boerderij bij Den Bommel waar Willem toen knecht was, een plaats vrijgekomen en daar kon zij direct komen. Het was een hele goede plaats voor een dienstbode,

want zij was daar als kind in huis. Willem was daar knecht, maar 's nachts ging hij naar zijn ouders. Moeder had hem allang uit haar hoofd gezet, omdat hij verkering had.

Bedrogen

Op een maandagmorgen kwam hij helemaal ontsteld in de keuken om de baas te spreken, want hij zou die week in ondertrouw gaan. De baas was de keuken binnengekomen en moeder was bezig met het aankleden van een kind. De baas had net gezegd: 'Anna, Willem is niet gekomen, heb je niets gehoord of hij soms ziek is?' 'Nee', zei moeder, 'ik ben gisteren wel bij de buurvrouw van zijn meisje geweest en daar was wel iets gaande. Zij had het zo benauwd gehad, maar verder weet ik het rechte niet.' Vervolgens zei moeder: 'Kijk, daar komt hij aan, in de laan, maar hij ziet eruit als een lijk.'
Hij kwam de keuken in en vroeg: 'Baas, zou ik eens een dag of drie weg mogen? Ik wil naar mijn zus in Tholen.' 'Maar Willem', zei de baas, 'je gaat toch deze week in ondertrouw?'
Hij zei: 'Nee baas, dat is voorgoed voorbij; beter ten halve gekeerd, dan ten hele gedwaald.'
Dus de baas gaf toestemming en Willem zei nog: 'Ik heb het zo benauwd, dat ik mij wel tekort kan doen, maar dan moet u maar denken, dat God nooit naar Willem de Bakker heeft omgezien.'
Moeder zei nog: 'Daar zorgt God wel voor, dat doet Willem de Bakker niet.'
Binnen drie dagen kwam er een brief dat hij met heel die toestand onder God was gekomen en dat hij naar huis en naar zijn werk kwam.

Het eerste wat hij deed was naar het meisje gaan, die ziek op haar bed lag. Haar moeder deed open en vroeg: 'Willem, wil je Pietje spreken?' Hij zei: 'Nee, u kunt de boodschap die ik voor haar van God gekregen heb, wel aan haar overdragen. Dan moet u zeggen dat ze nooit meer een gezond uur op de aarde zal hebben.' Haar moeder was een bekeerde vrouw en zij nam het in dank van Willem over.
Het is inderdaad gebeurd dat zij nooit meer van haar bed gekomen is en zij is heel jong gestorven. Dat meisje had gelogen en het was uitgelekt dat zij wel eens met een ander, met een neef van haar, contact had. Zij was in verwachting van die neef en daarom wilde zij vlug trouwen, om nog het een en ander te kunnen bedekken. Maar het vreselijke was, dat zij er Gods lieve Geest bijgehaald had, om haar leugen op een erge manier te bedekken. Zij is toen direct met die neef getrouwd en heeft een zware bevalling gehad en is al gauw gestorven. Nu moet ik er nog bijschrijven dat dit kind, een meisje, 28 jaar geworden is. Zij is ruim de eeuwigheid ingegaan en haar vader, dus die neef, heeft de Heere krachtdadig bekeerd.
O, wat is Gods weg en vrijmacht toch wonderlijk. Maar zij is door de Heere aan deze zijde van het graf al zwaar gestraft, want zij had op een schandelijke wijze die lieve Geest aangetast.

Een band door God gelegd

Maar om op mijn moeder terug te komen. Zij zei dan: 'Wat had ik een medelijden met Willem, dat hem dát moest overkomen, maar nu moet je niet denken dat ik nu dacht dat ik een kans kon maken.'
Nee, zij was nog jong en vroeger was dat toch wel wat anders dan nu, maar het lag er wel. En ja hoor, op een keer vroeg hij haar, dus dat was wat. De mensen waar zij werkte waren er blij mee. Die hielden erg veel van Willem en gunden hem Anna en Anna aan Willem.
Het werd zomer en als zij elkaar zagen had Willem altijd een appel of een ei voor haar. Maar op een maandagmorgen zei de boerin: 'Anna, wat ben je toch verdrietig.' 'Ach ja', zei moeder, 'Willem meent het niet met mij, hij gaat met mij mee om eens bij mijn moeder te wezen. Hij kan toch wel alleen naar mijn moeder gaan, daar heeft hij mij toch niet voor nodig?' Haar moeder was een bekeerde vrouw. Toen zei de vrouw: 'Dan moet je met koffiedrinken eens weggaan, dan zal ik dat eens aan Willem vragen.'
Toen zij gedronken hadden, riep zij Willem van de andere knechts terug; waarom hij nog een grapje maakte. Maar zij zei: 'Nee Willem, nu moet ik eens wat vragen. Anna heeft verdriet en

zij zegt dat je het niet meent met haar, dat je het alleen doet om eens bij haar moeder te komen, waar je toch zonder haar ook naar toe kunt gaan.'
Hij zei daarop: 'Hoe komt zij er bij, ik meen het heel echt.' De boerin zei nog: 'Denk erom Willem, nu ben je al een keer zo weggekomen, dat je zó niet met Anna doet!'
Maar hij zei vast, dat het niet waar was en dat zij het zich maar verbeeldde. Dus zei de vrouw: 'Zie je wel Anna, Willem meent het echt met je.' Maar moeder zei: 'Nee hoor, ik maak het maar uit.'
Daarna verzon zij een boodschap en liep zij naar het wagenhuis om zand en kalk, waar vroeger alles mee geschuurd werd, waar Willem het paardentuig aan het opknappen was. Hij zei: 'Wel Anna, kom je eens bij mij kijken?' Zij zei: 'Wel nee, zo wit is het niet hoor, ik kom het gelijk maar uitmaken.'
Hij zei:' Maar Anna, meen je dat nu?'
Zij antwoordde: 'Ja, dat meen ik, want er is geen hand vol, maar een land vol jongens.' Maar zij moest vlug weglopen om niet hard te huilen, en dát wilde zij niet weten.

Moeder halsstarrig

Dit duurde tot woensdagmorgen en toen kwam hij aan de achterdeur en riep: 'Is Anna binnen?'
'Ja', zei de boerin, 'wil je haar soms spreken?'
'Ach nee', zei hij, 'die zijn schuld belijdt, die doet het voor God en mensen.' En hij zei er verder nog het zijne van. Maar moeder was halsstarrig en keek niet achterom; zij was bij de kachel en roerde in de pap. En ja, zij meende het nog, dus hij kon gaan.
Dat ging zo door tot de andere week zaterdagmiddag. Moeder had koeien gemolken en moest de melk bij de kalveren brengen. Zij dacht dat ze helemaal alleen in de schuur was en van verdriet keerde zij de lege emmer om, op de dorsvloer en ging erop zitten huilen. Daar hoorde zij ineens iemand door de paardengang hard aankomen lopen. Zij dacht: 'Och, dat is Willem,' maar zij kon niet meer wegkomen. Dus kwam hij op de dorsvloer en zag Anna zitten huilen. Hij zei: 'Zit jij hier, Anna, en waar huil je nu zo om? Huil je om mij?
'Och, welnee', zei ze, 'ik heb ook wel reden genoeg om eens te huilen.' Toen vroeg hij weer: 'Meen je het nog?' 'Ja', zei ze, 'ik meen het nóg.'
'Och Anna', zei hij, 'of je het nu meent of niet, dan zal je onwillig moeten, want ik heb je van God gekregen. Och meid, dat was nu alleen je jonkheid die in de weg stond, niet voor mij, maar voor God en voor de mensen. Nu heb ik je van God gekregen en sta ik met niet één mens meer in rekening.'
'O', zei ze, 'dan weiger ik het niet meer, maar dan gaan wij vanavond naar mijn ouders.'
'Al wilde je nu direct' zei Willem. Dan zei moeder wel eens: 'Wat was je toen in je knollentuintje.'

Zo gingen zij 's avonds naar haar ouderlijke woning. Haar vader zei niet zoveel, alleen: 'Je moeten het samen maar uitmaken.' Haar moeder had veel bezwaren en zei: 'Willem, je bent zoveel ouder en wil getrouwd wezen, maar zij is nog zó jong en de oudste van het gezin, ik heb geen uitzet mee te geven hoor!'
Daarop zei hij: 'Vrouw De Wachter en De Wachter, ik kom het u vragen, dat is mijn plicht, maar zij is van mij, ik heb haar net gezien zoals zij is en een uitzet heb ik er niet bij gezien'. Dus dat was klaar.
Opoe zei nog tegen moeder; 'Kind, je zult jong getrouwd wezen; de trouwdag vraagt zoveel te eten en het is zo'n arme tijd.' Maar moeder antwoordde: 'Och moeder, wees maar stil hoor. Ik kan met Willem wel roggebrood eten.' Ook dat was dus klaar.

5.2 Een kort huwelijk

Daarna zijn moeder en Willem vanuit de boerderij waar zij werkten, getrouwd, want haar ouders waren intussen verhuisd naar Herkingen. Moeder trouwde met Willem op 22 april 1886; in juli

moest zij nog negentien jaar worden. Zij zei altijd: ‘Och, ik had met Willem wel Methusalems jaren willen krijgen, maar het was slechts voor één jaar en acht maanden.
O, die Willem, zij heeft tot haar 94e jaar over hem gesproken.
De mensen waar zij werkte en waar Willem knecht was, waren er ook blij mee. Zij waren samen gelukkig en woonden op dezelfde boerderij. Moeder vertelde dat zij daar een lief huisje, met drie ramen in de kamer hadden. Die ramen waren niet zo groot, maar het was wel gezellig en er was ook nog een voorhuis. Bij dat huisje stond een schaapskooi, die ook als schuur gebruikt werd.
’s Zondags liepen zij samen naar de kerk te Stad aan ’t Haringvliet. Er kwam er wel eens van Gods volk op bezoek en samen gingen zij er ook wel eens naar toe. Dat volk zei wel eens van haar man: ‘Als de Heere Willem zo houdt, dan zal hij niet oud worden.’
Hij was een godzalige jongeman en leefde dicht bij de Heere. Toch was zijn karakter erg opgeruimd. Moeder sprak altijd zo graag over hem. Zij zei ook, dat zij nooit naar bed ging, wanneer hij wat later dan gewoon thuis zou komen. Dan bogen zij samen hun knieën en hij bad hardop.

Samen zingen

Eens vertelde zij, dat ze samen weer een versje hadden gezongen. Moeder, die vroeger zo goed kon zingen, zei dan tegen haar man: ‘Wel Willem, ik kan met jou toch nooit eens lekker een versje zingen.’
Daarop zei hij: ‘Ja, dat is waar Anna, maar dat zal ik in de hemel wel beter kunnen doen.’ O, wat schrok moeder daarvan, want zij durfde zelf niet eens op de hemel te hopen en nog minder erop te rekenen. Dan was zij altijd jaloers op hem, dat hij met medeweten van zijn ziel, een God voor zijn hart had en een Borg voor zijn schuld. Daar was zij nog zover vandaan, als het oosten van het westen, met alles wat zij wel eens van de Heere mocht smaken en beleefd had.
Het gebeurde wel, als zij samen in het gebed waren, dat hij de Heere vroeg of zij maar van kinderen verschoond mochten blijven. Maar moeder wilde toch wel graag kinderen hebben, want daar was zij erg op gesteld.
Op een keer vroeg zij: ’Waarom vraag je dat soms Willem, ben je bang dat wij er geen eten voor zullen hebben?’
‘Welnee kind’, zei hij, ‘elke mond die God schept, daar heeft Hij ook wel wat voor, maar als de Heere mij in mijn kroost zou inmeten (vergelden), waar ik God mee ingemeten heb, in mijn goddeloze weg, dan zou ik wel willen dat er van mij nooit één op de aarde kwam.’

Hij had het dikwijls zo goed, dan was hij hemels gesteld en dan zag zij aan hem dat hij blonk. Hij ging ’s zondagsmorgens altijd heel vroeg de paarden voeren. Dan zei hij: ‘Die beesten worden anders onrustig.’ Maar hij bleef dan op en ging zitten lezen.
Zo was het ook op een zondagmorgen dat hij weer vroeg op was. Daarna kwam moeder op en zag het aan hem, de glans op zijn aangezicht. Toen zei moeder: ‘Ik geloof Willem, dat je het al goed hebt?’
Waarop hij antwoordde: ‘Ach kind, ik heb het veel meer dan goed, want als wij weldaden van de Koning ontvangen, dan hebben wij het goed, maar ik heb de Koning Zelf ontmoet. Je weet dat ik zo’n bezwaard gemoed heb wanneer ik er over dacht, dat er kinderen zouden komen. Maar nu heeft de Heere mij gezegd, *dat ons zaad opgelegd is en met dat zaad zal ik eeuwig aanzitten, met Abraham, Izak en Jakob.*’ Hij was verheugd in zijn Koning.
Moeder vertelde dan, dat zij nog als een jong meisje was en dat er niets aan de hand was.
Vijftien maanden waren zij getrouwd, toen mijn oudste halfbroer geboren is. Dat was Jacob de Bakker. Toen deze een half jaar oud was is zijn vader gestorven en na zijn dood is er nog een meisje geboren, dat moeder Willempje noemde.

In de tijd van de Doleantie

Hij heeft samen met moeder de zogenaamde Doleantie nog meegemaakt. Ds. D. Bakker had op de preekstoel te Stad aan 't Haringvliet nog gezegd, dat wanneer hij er niet meer was, dat zij dan naar de fabriek zouden gaan om een leraar, omdat zij niet op God konden wachten. En dat is gebeurd. Willem kon er zich niet mee verenigen, maar hij ging toch wel naar de kerk.
Op een zondag moest er weer een leraar komen preken, hij was van Joodse afkomst. 's Middags ging hij samen met moeder naar de kerk te Stad aan 't Haringvliet. Zij kwamen bij het kerkje en toen kreeg hij ineens hevige kiespijn. Hij zei tegen moeder dat zij maar naar binnen moest gaan, maar dat hij terug moest. Dat deed moeder niet, dus gingen zij samen terug. Vlak voor de laan waar zij woonden, dicht bij Den Bommel, zei hij: 'Ga jij maar naar huis, dan ga ik naar de dokter, want die kies moet eruit.' Hij belde aan en het dienstmeisje deed open en intussen viel die hevige kiespijn weg. De dokter was niet thuis, dus ging hij naar huis. Hij had nog nooit kiespijn gehad en heeft het ook nooit meer teruggekregen. Hij was nog nooit ziek geweest.
Dit bracht hem in onderzoek bij de Heere, wat Hij daar nu mee te zeggen had. Toen liet de Heere hem zien, dat als hij weer doorging om onder die leraar naar de kerk te gaan, dat hem dan wat ergers zou geschieden. Toen zei hij: 'Maar Heere, Uw volk dan, die genieten daar zo?' Toen liet de Heere hem zien dat zij dronken waren van zwijmelwijn, maar niet van de ware wijn.
Hij ging het bij de ouderlingen zeggen, waar nog wel echt volk van God onder was. Daar vertelde hij wat de Heere hem getoond had, dat hij wel naar de kerk zou komen wanneer er een preek gelezen werd, maar niet meer bij die leraars.
Een tante van moeder ging bij het ziek- en sterfbed kijken van een ouderling, die toen tegen haar zei, dat hij met een papieren Heere Jezus niet sterven kon. Het is er toen nog diep doorgegaan.
De ouderlingen kwamen hem wel een opzoeken en zeiden: 'Maar Willem, je moet toch je kind laten dopen?' Dan antwoordde hij: 'Ja zeker, graag genoeg, maar waar mijn ziel niet leven kan bij zo'n leer, daar kan ik ook mijn kind niet brengen; ik hoop op de Heere te wachten. Die heeft mij beloofd, dat Hij nog een leraar zal geven.'
Maar hij is daarna al gauw weggenomen, dus dat bleef voor moeder liggen.

Zijn laatste dagen

Het was in de winter, op een zondag, een week voor de Kerstdagen 1887, dat zij beiden, door de sneeuw en gladheid, niet naar de kerk konden gaan, te Stad aan 't Haringvliet. Zij zaten dus een hele dag thuis en de preek werd gelezen. 's Avonds ging Willem de paarden en de andere beesten verzorgen. Het was bij alle boeren een gewoonte dat de knechts dan een poosje kwamen en een kopje melk dronken. Dus die avond vroeg Willem of zij eerst maar een gebed zouden doen, dan kon moeder naar bed gaan, als zij dat wilde. Moeder vond het goed, want zij vond dat je er naar van werd om een hele dag te zitten. Toen hij weg was ging zij naar bed. Hij moest samen met zijn baas ook nog de zieke poot van een paard verzorgen.
Moeder vertelde toen dat zij sliep en om half tien wakker werd, maar Willem was niet thuis. 'Ik dacht', zei ze, 'dat hij achter het paard lag.' Daar werd zij altijd maar mee aangevallen, want het waren zulke wilde paarden. Wanneer hij voorbij reed, dan maande zij hem wel eens met haar hand. Hij zei dan: 'Je bent net als mijn moeder, die doet dat ook; maar als de paarden maar lopen willen dan kan het geen kwaad.'
Dus moeder kwam het bed uit, sloeg wat om en liep op haar kousen naar de boerderij. Zij deed dat omdat het zo glad was, anders zou zij zeker vallen. Gelukkig was de voordeur open en zij riep: 'Is Willem hier?'
'Ja', riep hij zelf terug, 'kom maar hier Anna, hier is het goed.' 'Nee Willem', riep ze, 'wij hebben nog een kind op bed.' Zij was ook niet aangekleed, dus liep zij terug en zij waren bijna gelijk in hun huis.

‘Wel kind’, zei hij, ‘ik was je helemaal vergeten.’ Zo ging hij op een hoekje van de tafel zitten, hij vouwde zijn handen, sloeg zijn ogen naar boven en zei: ‘O, mijn lieve Vader, wanneer mag ik naar U toe komen?’
Moeder schrok zo en zei: ‘Willem, dat zeg je nu altijd maar als je het zo goed hebt, en ik met je kind dan?’
Hierop antwoordde hij: ‘O kind, boven God is mij op de aarde niets waard, maar onder God ben jij en mijn kind de eerste en nu zegt mijn Koning: ‘Laat uw weduwe en uw wees achter, dat die op God vertrouwen.’ Dat zul je zelf niet kunnen, maar dat zal mijn Koning voor je doen, daar laat ik je aan achter.’ Toen vouwde hij zijn handen weer, sloeg zijn ogen naar boven en zei weer: ‘O mijn lieve Heere en Vader, wanneer mag ik naar U toe komen?’

De laatste zondag, de eeuwige sabbat

De daarop volgende zondag, het was de eerst Kerstdag, lag Willem al in zijn kist en de andere dag is hij begraven. De vrijdag daarvoor, om elf uur ’s morgens, is hij naar zijn lieve Vader gegaan, op de leeftijd van 29 jaar. (Volgens de geboorteacte moet hij toen 31 jaar geweest zijn.) Moeder vertelde, dat zij die week daarvoor weer zo gejaagd was. ’s Woensdags was hij nog bij zijn ouders geweest, wat hij elke avond deed. Op het einde van de laan woonden twee bekeerde mensen. Die man moest net even buiten wezen, dus ze hielden nog even een praatje. Toen die man weer bij zijn vrouw kwam, zei hij: ‘Vrouw, geloof je wel dat Willem niet lang meer op de aarde wezen zal, die hoort in de hemel.’

Donderdagsmorgens zat moeder overeind in haar bed, te huilen met haar kindje, dat een zware kou op zijn borst gevat had. Toen zei Willem: ‘Wat doe je toch Anna?’
‘Ja Willem’, zei ze, ‘jij slaapt maar en kijk eens naar dat kind?’
‘Ach nee’, zei hij, ‘ik slaap niet, maar ons kindje neemt de Heere niet weg.’
Moeder antwoordde: ‘Dan weet ik niet wat er zal gebeuren, ik ben zo naar.’
‘Ach kind’, zei hij, ’je bent maar een beetje zenuwachtig.’
Om tien uur kwam hij samen met nog een knecht om koffie te drinken bij moeder. Toen kwam er eerst nog een oude man, een lief kind van God, die vroeg, of het goed was dat hij op de koffie kwam. Waarop moeder antwoordde, dat hij maar naar binnen moest gaan en dat Willem ook zo kwam. Zij dronken een bakje koffie en zij praatten wat. Willem was een varkenshok aan het timmeren, daar moest dan een biggetje in.
Toen zei moeder: ‘Wel, wel, wat hebben jullie nog een leven voorhanden.’
Toen zei Willem: ‘Wat ben je toch zenuwachtig, het is toch geoorloofde praat.’ Toen gingen zij weer vlug weg.
Moeder ging daarna naar buiten om de aardappels in een pan te wassen en Willem kwam gelijk uit de schuur, die aan hun huisje grensde. Ze zei altijd: ‘Ik zie het nog voor me, met een mand waar maar één oor aan was, zijn rode zakdoek daar omgeknoopt. De mand op zijn schouder, gevuld met haver voor de paarden, liep hij naar de ander schuur. Met zijn andere hand zwaaide hij nog naar mij en ik zwaaide bezorgd terug, zoals ik gewoon was, wanneer hij met paarden zo hard voorbij reed.’

Het ongeluk

Dat was de laatste groet. Moeder ging naar binnen, stookte de kachel nog eens goed op en zette de aardappelen op. Zij was daar nauwelijks mee klaar toen de kamerdeur openging en daar stond de baas. Hij zag zó rood en huilde: ‘O Anna, schrik toch niet, want Willem heeft een klap van een paard gehad.’
‘O’, riep moeder, is hij dood?’
‘Nee’, zei de baas, ‘maar het is wel heel erg.’ Moeder vloog voor de baas uit en daar kwamen ze hem net de schuur uitdragen, een laken was om zijn hoofd, alles onder het bloed.

Willem had die mand neergezet, de paardenkam genomen en bij het eerste paard gebeurde het al en daar lag hij toen achter, tegen de muur, met de kam nog bij zich.
Zij droegen hem in huis en legden hem neer op een bed, op de grond, voor de kachel. Het huisje stroomde vol met familie en met andere mensen. Het kleine kind hadden zij bij de boerin op de hofstee gebracht. De dokter werd gewaarschuwd, maar die was bezig bij een vrouw die moest bevallen. Daarna zijn ze in Ooltgensplaat om een dokter geweest. Toen hij kwam heeft hij Willem onderzocht; hij lag totaal buiten kennis en bewoog steeds één arm op en neer.
Moeder deed niet anders dan gillen, zij kon niet van droefheid huilen. De dokter ging weg en beloofde dat hij die middag nog terug zou komen. Hij kwam om vier uur en vroeg of haar man nog leefde. Moeder is toen op de hofstee gebracht en de dokter heeft nog alles gedaan wat volgens zijn praktijk mogelijk was.
Daarna vroeg hij waar het vrouwtje was. Nadat zij gezegd hadden dat zij op de hofstee was, zei hij: 'Dan moet u haar eerst halen, want zij kan er beter bij wezen en het zien als haar man er in blijft.'
Dus werd moeder gehaald en zij zat op haar knieën aan de ene kant naast haar man en de dokter zat op zijn knieën aan de andere kant. Toen liet hij aan moeder het wondje zien boven op zijn hoofd. Moeder zag ook dat zijn grote teen nog bewoog en dat maakte haar zó bedroefd, dat zij aan het schreien raakte.
Moeder was toen twintig jaar. De dokter was ook nog een jonge man en zei: 'O vrouwtje, ik voel zo wat het voor u is, want ik weet het.' Hij had zes weken voordien zijn vrouw verloren in het kraambed van haar eerste kind. Hij had dus ook een baby, maar geen vrouw meer. Toen zei die dokter: 'Maar het is voor uw man veel erger dan voor u.'
Dat trof haar zó diep, dat zij sprak: 'O nee dokter, mijn man heeft in zijn leven een God voor zijn hart leren kennen en hem is een Borg voor zijn schuld geschonken. Mijn man kan wél sterven, maar ik niet, ik mis dat nog. Hij zei daarop, dat moeder óók nog zo gelukkig kon worden.

Wat een tafereel was dat, allemaal jonge mensen. Toen zei de dokter: 'Uw man kan niet meer beter worden, hij is leeggebloed en al zijn hersens zijn ook weggevloeid. U had dan toch een man zonder verstand gehad.' 'Ja', zei ze dan, 'toen heb ik hem even aan God gegund, maar o, ik kon hem toch niet kwijt.'
Een dertienjarig broertje van Willem zei steeds: 'Anna, je moet om Willem niet zo huilen, hij is eeuwig bij zijn Koning in de hemel.'
Zo is hij die volgende maandag begraven en moeder bleef daarna nog een week bij haar schoonmoeder in Den Bommel. Daarna is zij met haar kind en alles wat zij had, naar haar ouders, te Herkingen gehaald. Dus was in het huisje ineens alles weg.

Na enkele weken zei opoe tegen moeder, dat zij ook eens mee moest gaan naar de kerk, naar de leesdienst. 'Och nee', zei ze dan, 'dan ben ik zó bedroefd en het is toch alleen maar om Willem.' Maar opoe hield vol en zij ging mee. Daar werd de zestiende zondag van de Heidelbergse Catechismus gelezen en toen nam de Heere Willen van haar af. Daar heeft zij mogen proeven, wat Willem nu geschonken was en zij heeft dát gemis noot meer gehad.

5.3 De bekering van een tante

In het jaar vóór mijn moeders eerste man stierf, kwam er een tante bij hun op bezoek, die dicht in de buurt woonde. Zij had een groot gezin, maar zij leefden in een ongekende armoede, zodat er ook kinderen van armoede en ellende gestorven zijn.
Nu moest er een kind gedoopt worden en kwam zij bij moeder vragen of zij voor het dopen een jas van moeder mocht aandoen en haar man en jas van Willem. Moeder vond het goed, maar ze zei: 'Denk er om dat er niets aankomt hoor, want ik ben er erg zuinig op en jij doet maar wat, je geeft nergens meer om.'

Nadat zij de kleren gebruikt hadden werden zij weer teruggebracht. Toen zei moeders eerste man: 'Wel tante, bent u niet boos op God, dat mijn vrouw zulke kleren heeft en u niets?' Maar tante zei: Welnee, ik ben die armoede gewend.' Daarna zei Willem: 'Nu bent u eigenlijk te arm dat één mens nog met u te doen wil hebben, maar nu zou de Heere nog met u te doen willen hebben, daar bent u niet te arm voor.' Toen zei tante: 'Als dat ooit gebeurde, aan zo iemand als ik, dan zou de hemel en de aarde wel dreunen.' Zij dacht er toen aan, dat door een oude vrouw voor haar gebeden was, of er *voor die doorn eens een dennenboom en voor die distel een mirtenboom mocht opgaan.*

Een hulp op de boerderij
Tante was nog een heel jong meisje toen zij op een boerderij moest gaan werken. Het was bij een man met zes kinderen. Zijn vrouw was gestorven en nu had zijn oude moeder de leiding. Zij was een Godvrezende christin, maar het jonge meisje was tegenovergesteld, met een ongedurig karakter, wulps en grof. Dus had die vrouw veel met haar te stellen. Vermanen hielp niet, want daar ging zij tegenin, zodat de vrouw op de duur dacht: 'Ik zal maar zwijgen, dat is misschien het beste. Er is met haar geen goed garen te spinnen'. Zij noemde dat: 'In haar sop gaar laten koken.'
Op een keer was het zó erg dat zij er geen raad mee wist. Zij gingen eten, waarbij de vrouw altijd hardop bad en dankte. Die keer bad zij: 'Heere, wilt U voor die doorn nog eens een dennenboom en voor die distel nog eens een mirtenboom doen opgaan?' (Jes. 55:13a). Dat sloeg bij tante, het jonge meisje, naar binnen. Zij dacht: 'Dat is voor mij bedoeld.' Haar geweten sprak ook dat het zo was. Zij was een doorn en een distel. Maar zij wilde daar niets van weten, want toen de vrouw *amen* had gezegd, zei ze tegen haar: 'Bidt maar voor jezelf, brutaal jong.'

Het werd met tante niet beter. Op een nacht, korte tijd daarna was er een hevig onweer, wat bijna de hele nacht duurde. Allen waren uit bed gekomen en zaten in de kamer. De kinderen gingen uiteindelijk huilen en vroegen: 'O opoe, bidt toch eens voor ons.' Tante was ook blij dat de vrouw dit deed, zij was ook bang en had wel onder haar vleugelen willen zitten. Tot ieders verwondering hield het onweer toen op en hoewel er in de buurt veel gebeurd was, waren zij bewaard. Toen was tante voor een poosje niet zo bruut, want zij moest er ook weer aan denken dat zij die doorn en die distel was, waarmee het op deze wijze niet goed zou uitkomen.

Getrouwd
Tenslotte is tante ook getrouwd en zij had een man die erg goed was, maar hij was straatarm. Zij kregen kind op kind, zodat het nog moeilijker werd om aan de kost te komen.
Op een zaterdagavond kwam er een buurvrouw. Zij zei tegen haar: 'Buurvrouw, ga je mee, dan gaan we vragen bij de rijke lui, die kunnen ons helpen, want wij hebben bijna niets in huis.' Dat had zij nog nooit gedaan, maar de armoede zette haar over alles heen. Eerst gingen zij samen naar de dorpsdominee. Zij kregen daar allebei een gulden. Dat was een groot bedrag in die tijd. De buurvouw wilde nog naar anderen ook gaan, maar tante zei: 'Ik ben nu zó rijk, ik heb nu weer zat.' Later heeft zij dit nooit meer gedaan.
Nu hadden zij in hun huwelijk nog nooit een meisje gehad, maar allemaal jongens. Uiteindelijk kregen zei ook een meisje, waar zij zó om verlangd had. Zij groeide voorspoedig op, wat ze niet zo gewend waren. Het was meestal maar tobben. Zij was heel trots op dit meisje.

Naar de kermis
Het kind was twee en half jaar en in die tijd was het kermis. Van de mensen waar zij werkte kreeg ze hele mooie kleren voor het kind. Zelf ging zij nog naar een winkel waar zij een hoedje bestelde. Dit moest donderdagsmorgens klaar zijn, want dan zou zij haar meenemen naar de kermis. Ja, het zou alles voor elkaar komen.

Donderdagsmorgens ging zij eerst nog een poosje werken en daarom bracht zij haar dochtertje bij een ander. Maar wat gebeurde er? Om half 8 werd zij al geroepen omdat haar kind ziek geworden was. Dus kwam zij naar huis en om half 12 stierf het meisje al.
Toen kwam er weer duidelijk voor haar aandacht dat zij die doorn en die distel was. Zij stond met haar beide handen naar boven en riep uit: 'O God, had mij toch genomen. Dat arme schaap heeft nog geen kwaad gedaan, maar ik ben een doorn en een distel van ongerechtigheid.' Zij bedoelde niet dat het kind in Adam niet gevallen was, maar dat zij nog geen kwaad gedaan had zoals haar moeder.
Toen kwam zij op de plaats dat zij voor God mocht buigen, dat Hij geen onrecht gedaan had, als Hij haar had weggeveegd met de bezem des verderfs. O, wanneer zei dat vertelde, dan bleef er geen oog meer droog.
Ook kwam de omkeer in haar leven en daar vertelde zij later over, van het eeuwige wonder, dat God haar hart toen vernieuwd heeft en dat voor de doorn en de distel een dennenboom en een mirtenboom opgegaan is. Ze zei dan: 'Wat heb ik toch veel aan die oude vrouw moeten denken.'

Een begeerte naar Gods instellingen

Daarna kreeg zij begeerte naar Gods Woord en om naar de kerk te gaan, ja om alle zonden te haten en er vandaan te vlieden. Op een keer wilde zij naar de kerk. Zij had zó'n sterke begeerte om te luisteren naar Gods Woord, maar een klein kind wat zij hadden, was heel lastig en huilde steeds. Haar man zei toen: 'Ja vrouw, bij zo'n huilend kind blijf ik niet thuis.' Het was dus moeilijk, maar er zat niets anders op dan dat zij thuis bleef. Zij hadden ook maar twee centen meer, voor één van beiden om naar de kerk te gaan. De kinderen hadden zij zonder geld naar de kerk gestuurd.
De kerk was nog maar net begonnen toen haar kind in slaap viel. Toen is tante op haar knieën voor God neer gevallen. Zij vertelde daar later van: 'Zo'n kerktijd als toen, had ik nog nooit beleefd. Alles mocht ik aan God vertellen, hoe graag ik opging en dat ik nu verhinderd was. Met al mijn noden van ziel en lichaam mocht ik tot Hem komen.' Toen de anderen weer thuis kwamen lag zij nog op haar knieën en zij geloofde vast dat de Heere ook uitkomst geven zou in haar armoede.
De andere morgen kwam de molenaar met een half mud meel, die zei: 'Dit moest ik van iemand bij u brengen.' Een half uur later kwam er een andere molenaar met dezelfde hoeveelheid meel en ook met dezelfde mededeling. Korte tijd daarna kwam er iemand met een groot stuk spek.
Wanneer zij dit later vertelde, dan kon men ze in haar tranen wel wassen en ze zei toen: 'Daarna ben ik nooit meer zó arm geweest en ik had het toch maar alleen aan God verteld.'

Betrekking op het Heilig Avondmaal
Ook vertelde zij toen hoe zij voor het eerst het Heilig Avondmaal meevierde. O, dan was zij geheel in tranen vanwege het wonder dat God voor zó'n doorn en distel dit bereid had. Zij zei: 'Daar had ik een vreugde in God, een vreugde die de arme wereld niet kent.'
Op een keer, zou het Avondmaal weer bediend worden, waartoe zij een sterke, innerlijke zielsbegeerte kreeg. Zij ging naar de voorbereidingspreek en wilde zich inspannen om goed te luisteren. Maar zij werd steeds geplaagd dat zij geen geschikte kleren daarvoor aan had. Dan zat zij weer te rekenen wat een nieuwe jurk met een keuvel erbij zou kosten. Dat kon zij nooit betalen en dan schrok zij weer op. O, wat verschrikkelijk zulke gedachten te hebben en dat onder een voorbereidingspreek. Zo kwam zij zielsbedroefd uit de kerk, want zij had niet kunnen luisteren.
De andere morgen liep zij over de straat en werd door een vrouw geroepen, die haar vertelde dat er een nieuwe jurk voor haar besteld was, met een keuvel erbij. Die vrouw beloofde ook dat de jurk dezelfde week nog genaaid zou zijn. Dat zag tante als een wonder van God en zij wist geen raad vanwege haar onwaardigheid. Zij begon de duivel te tarten en zei: 'Wel duivel, dat zit je niet glad!'

Later, toen haar kinderen groot waren en verloofd, zei ze tegen haar man: 'Ga de jongens eens halen, zij zullen beslist op de kermis zijn, o, ik kan dat niet meer uitstaan.' Maar haar man zei: 'Ik doe dat niet hoor, het zijn geen kleine kinderen meer.' Dan ging zij zelf de jongens halen en riep ze uit de draaimolen. De mensen die daarbij waren sprak zij ook aan, dat zij daar niet hoorden, dat zij zo op weg naar hun eeuwig verderf waren. Dan zei ze: 'Geloof mij en neem een voorbeeld aan mij. O, om zo moedwillig tegen God te zondigen, dat komt ons zó duur te staan. Hier reeds in de tijd en daarna in de eeuwigheid. Zoek de Heere terwijl Hij te vinden is, roep Hem aan terwijl Hij nabij is.' Zo stond zij dan bij de draaimolen te preken.
Op een andere keer was het Kerstfeest. De jongens met hun verloofden bleven maar weg. Tegen haar man zei tante: 'Ga eens kijken waar ze zijn?' Maar hij zei: 'Ik niet hoor, zij lopen op hun eigen benen.' Toen ging zij zelf, hoewel het al donker was. Zij geloofde vast dat zij op de zelfde weg liepen, waar ook anderen liepen. Hoe zij ook hun namen noemde, zij deden of zij het niet hoorden. Toen zei ze hardop: 'O God, laat mij eens zien dat zij het wél zijn.' Toen viel er plotseling een bliksemstraal uit de hemel, en dat op de Kerstdag. De jongens waren van schrik nog eerder thuis dan hun moeder.
Ook dit is een ware historie, door tante verteld, toen zij in 1909 een nacht bij ons logeerde. De Heere maakt nóg van een doorn een dennenboom en van een distel een mirtenboom!

5.4 De God van uw zaad

Willems broer en zussen

Toen Willem stierf had hij nog een broer van dertien jaar. Hij was niet als een ander, maar ook wijs als geen ander. Hij heeft niet veel naar school gegaan. Zijn vader is kort na Willem ook gestorven. Zij waren Hervormd gebleven en de dominee kwam hem wel eens opzoeken. Als Piet de kans kreeg deed hij zijn mond open. Hij vroeg op een keer: 'Dominee, kent u ds. Ruben?' Maar die kende de dominee niet. Toen zei Piet: 'U preekt wel goed dominee, maar er zit geen pit in uw preken. Dan moet u ds. Ruben eens horen, daar zit pit en merg in.' Toen zei opoe: 'Foei Piet, zul jij je mond wel eens houden.' Maar de dominee zei: 'Nee, vrouw De Bakker, laat die jongen eens praten.'
Na de dood van opoe is Piet bij een boer terecht gekomen. Die liet hem nooit alleen werken, want hij had toevallen. Die boer had drie dochters, die hij wel eens aansprak: 'Het ligt op mijn hart, ik moet jullie weer eens komen waarschuwen. Daarna ging hij weer weg en moeder zei dan: 'Zij konden dat van hem hebben.'
Op een avond toen zijn zussen, die allebei met een schipper getrouwd waren, met hun schip in de haven lagen, was Piet hemels gesteld. Hij ging naar hen toe en zei: 'Nu kom ik jullie voor het laatst nog eens waarschuwen en vermanen, want vannacht mag ik naar mijn lieve Koning en naar mijn eeuwig huis.' Daarna ging hij weg en werkelijk, die nacht kreeg hij een benauwdheid, wat hij wel meer had, en hij bleef erin. Hij was toen 28 jaar.
Een van de zussen van Willem was Johanna, getrouwd met M. van Zanten, is hier op 14 mei 1952 in het ziekenhuis te Dirksland gestorven. Zij heeft drie weken lang zó ruim van haar Koning mogen getuigen. Acht dagen lag zij op haar sterfkamertje en zij is zeldzaam ruim weggegaan, zó verlangende. Om jaloers op te zijn; zij was in de tachtig jaar.

Te Herkingen

Moeder woonde nu dicht bij Herkingen en is daar ook lid van de kerk geworden. Dominee M. Ruben uit Terneuzen preekte daar regelmatig. Hij heeft later ook haar dochtertje gedoopt, dat na de dood van haar man geboren is. Daar wil ik ook nog wat van schrijven, want de Heere heeft het toch bevestigd wat Hij Willem beloofd heeft, om een lieve leraar te schenken, een knecht van God. Eerst is moeder lid geworden en de week daarna zijn haar kindertjes gedoopt.

Jacob was toen drie jaar en Willempje was precies twee jaar. Er was de laatste vijf jaar niemand gedoopt, er waren nu tien echtparen en moeder stond alleen. Zij had twee kinderen en er waren er nog meer die meer dan één kind te dopen hadden. Opa had gezegd: 'Ik kom wel bij je staan,' maar moeder zei: 'Nee vader, want u bent Willem niet, dat moet u niet doen.' Toen stelde opa voor dat hij bij haar zou komen zitten, wat moeder goed vond.
De dominee liet zingen uit Psalm 54 vers 1:

Och, Heer' almachtig, help toch mij.
Door Uwen Naam en sterkte krachtig;
Neem mijn zaak aan, wees mijns gedachtig,
Laat Uwe macht verschijnen vrij.
't Gebed dat ik nu doe verhoort;
Wil Heer', neigen tot mij Uw oren;
Opdat Gij moogt goediglijk horen
De woorden, die ik brenge voort. (berijming Datheen):

Dat was zó gepast voor moeder en zeker ook voor de dominee zelf. Moeder kreeg er kracht door; wanneer de Heere moeder wilde helpen, dan kon zij er door komen. De kinderen van moeder doopte hij het laatst en in het gebed droeg hij eerst de andere doopouders op en daarna moeder. Zij kon dat gebed, wat hij voor haar deed, nog nazeggen, onder meer: 'Och Heere, hier zit nu het overschot van Uw knecht, met haar zaad. Die knecht, die U zo jong naar U toe hebt willen nemen. Wil haar sterken en ondersteunen. En och, mocht het wezen Heere, dat zij in de rol des boeks van eeuwigheid is opgetekend, ook met haar zaad. Dat zij genade in Uw ogen mag gevonden hebben en geef haar ook dat leven dicht bij God.'
Toen moeder belijdenis gedaan had, die week daarvoor, voor de kerkenraad, had ds. Ruben voor het eerst moeder ontmoet en toen had zij heel haar hart voor hem mogen uitstorten en verklaren. Het was voor haar een gewichtige tijd geweest.

Willempje óók onder de jonge zangers

Twee maanden later kwam de Heere haar weer diep te beproeven, zij was toen 22 jaar. De Heere kwam dat meisje weg te nemen na een ziekte van een dag en een nacht. Zij kreeg plotseling griep in een erge mate. Ik heb kort voor haar sterven aan moeder gevraagd of het een mooi meisje was. 'O', zei ze toen, 'dat meisje was toch zo'n mooi en lief meisje, met donkerbruin haar en zulke lieve bruine oogjes.' Zij had wel eens verteld, toen zij nog niet kon lopen, was zij toch al zó schrander voor haar leeftijd. Maar zij had last van schreeuwende zenuwen, want wat moeder meegemaakt had met het ongeluk van haar vader, was toen vóór de geboorte al op het kind gevallen.
Zij werd dus heel ernstig ziek en dan was het of zij af en toe hevige aanvallen in haar ziel kreeg. Dan riep zij: 'O moetje, zusje moet bidden.' Zo noemde zij zich. Dan zei moeder: 'Och liefje, je bent zo ziek, je kunt toch niet eten?' Dan zei het meisje weer: 'Nee, zusje moet niet eten, zusje moet bidden.' En als moeder het dan niet deed, dan zei ze: 'O, opoetje, zusje moet bidden.' Daar hadden zij al heel de nacht mee getobt en 's morgens toen moeder op haar knieën voor haar bedje zat, kwam zij weer: 'O moetje, zusje moet bidden.' Maar moeder zei weer: 'Och liefje, je bent zo ziek, je kunt toch niet eten?' En weer zei ze: 'Nee, zusje moet niet eten, zusje moet bidden.' Daarna: 'O, opoetje, zusje moet bidden.' En tegen moeder: 'O, moetje, zusje moet niet eten, zusje moet bidden!'
Toen zei opoe: 'Anna, dat kind heeft zielennood, dat zal jij moeten doen.' Toen zei moeder tot opoe: 'Doet u het maar voor me.' 'Nee', zei opoe, 'het is jouw kind Anna, het ligt op jouw weg.' Opoe was toen nog een van verre staand mens en moeder ook nog. Moeder vertelde dat zij het er maar op gewaagd heeft. Zij zat op haar knieën voor het ledikantje en zij nam de handjes in die van haar gevouwen en toen heeft zij het kind, met al haar noden van ziel en lichaam voor de Heere mogen neerleggen. Ze zei: 'Ik kreeg voor dat kind, wat ik voor mijzelf nog nooit

gehad had.' Zij mocht haar voor de Heere neerleggen, dat zij wel klein was, maar met een volmaakte ziel en hoe zij nu ook in haar diepe val, daar voor God verdoemelijk lag. En daar kreeg zij het kind voor de Heere over en zij kreeg haar in de Borg terug. Zij kreeg onder het bidden in de dadelijkheid de woorden dat zij haar van God kreeg: *'Mijn zuster, o bruid; gij hebt Mij het hart genomen met één van uw ogen, met één keten van uw hals'* (Hoogl. 4:9b).
Zij was met haar kindje in God verzonken. Toen moeder 'Amen' gezegd had, was zusje zó rustig en zij heeft niet meer over bidden gepraat. Toen was het hartje beslist ook in God gerust, de Heere had op Zijn eigen werk neergezien. Zij had Hem het hart genomen met één oog van haar ziel en een keten van haar hals, dat was Zijn Eigen werk. Het meisje was toen twee jaar en twee maanden.
Haar vader had gezegd dat hij met zijn zaad zou aanzitten met Abraham, Izak en Jacob. Toen is het kind zó ziek geworden, dat het 's avonds al helemaal buiten kennis lag.
Ouderling L. van der Sluijs uit Herkingen kwam nog kijken. Hij ging daarna weg, maar kwam gelijk weer terug en zei: 'Laten wij voor het kind de Heere aanlopen.' Die man kreeg veel gebed voor het kind en ten slotte haalde hij aan in het gebed, dat, als het kind nu toch de Heere toebehoorde, of Hij haar dan maar genadig tot Zich wilde nemen. Het lijden van het kind was niet meer om aan te zien. Moeder zei dan: 'Zij lag te drijven in haar doodszweet.'
Hij ging weer weg, maar toen zij hem uitgelaten hadden gaf zij de laatste snik. Zij konden de ouderling nog terugroepen, om te zeggen, dat het lieve kind gestorven was. Voor moeder lag het zó vredig en ruim, zij had het kind van God gekregen in die lieve, dierbare Borggerechtigheid van Christus. Opoe wilde het wel geloven, maar met het geloof van haar, had zij de vrucht er niet van. Toen vroeg zij, of zij van de Heere een teken mocht vragen: Als haar kistje gesloten werd, of er dan een kind van God bij mocht wezen, die er dan ook wat bij mocht spreken. En dat gebeurde, want dezelfde ouderling Van der Sluijs stond erbij en zei: *'Zalig zijn de doden, die in den Heere sterven, van nu aan. Ja, zegt de Geest, opdat zij rusten mogen van hun arbeid; en hun werken volgen met hen'* (Openb. 14:13b). Wat smolt opoe daar onder weg. En o, nu juichen zij allen voor de troon: Willem, moeder, Willempje en Jacob.

Jacob

Later heeft de Heere Jacob krachtdadig staande gehouden, want hij was eerst nog diep in de wereld terecht gekomen, maar dat heeft hij ook diep moeten inleven. Toen heeft hij drie dagen in zijn huis te Ouddorp, van benauwdheid van boven naar beneden gelopen. De duivel liet hem zomaar niet los. Toen, in die hevige nood, kwam de Heere hem voor met: *'Zie, de Leeuw Die uit den stam van Juda is, de Wortel Davids, heeft overwonnen'* (Openb. 5:5). De benauwdheid was weg, hij was weer een gewoon mens en kwam direct daarna naar moeder.
Er wordt wel eens gezegd, dat iemands haren ten berge rijzen en dat had ik toen werkelijk gezien. En daar is hij schuld gaan belijden, tegen God gezondigd, tegen al de vermaningen van moeder gezondigd en tegen het volk van God gezondigd. Er kwam toen in zijn hart:

> *'k Bekend', o HEER', aan U oprecht mijn zonden;*
> *'k Verborg geen kwaad, dat in mij werd gevonden;* (Psalm 32 vers 3)

Zijn vrouw durfde hem niet alleen laten, maar hij zei: 'Laat mij maar gerust gaan, want de benauwdheid komt nooit meer.' Maar daarna kwam de Heere hem een arme zondaar voor Hem te maken, want hij had de Leeuw uit de stam van Juda wel door het geloof gezien, Die hem uit de helse macht verloste, maar dat was ongenoegzaam tot zaligheid. Nu moest hij de Borg nog leren kennen als het geslachte Lam van God. En dat heeft de Heere willen doen, door Hem ruim aan zijn ziel te openbaren. Hij mocht getuigen dat de Heere hem van schuld en straf ontheven had, alleen in het dierbare bloed van Christus.
Op zijn laatste ziekbed kreeg hij nog een diepe beproeving, maar vier dagen voor zijn dood kwam de Heere zijn ziel te verlevendigen en toen verlangde hij om heen te mogen gaan. Dan wees hij naar boven, want hij kon niet meer praten. En dan kon hij zó vredig en blijmoedig naar

je kijken. Voor hij de laatste adem uitblies, hoorde hij de hemellingen en zei: 'Hoor, nu duurt het maar eventjes meer.' Hij is vijfenzeventig jaar geworden en in 1962 overleden.

Het tweede huwelijk

In april 1891 is moeder weer getrouwd, hoewel zij dat eerst niet van plan was, maar nadat zij wist hoe de Heere haar eerste man van haar weggenomen had, durfde zij een tweede huwelijk weer aan. Zij trouwde met Pleun Ruit uit Dirksland, die negen jaar ouder dan moeder was, dus van dezelfde leeftijd als Willem.
Maar vóórdien is zij eerst lopend naar Den Bommel geweest, naar Willems moeder, om te vragen wat zij er van dacht. Zijn vader was intussen al gestorven. Haar schoonmoeder vond het direct goed en zei: 'Anna, je bent nog zó jong en als je denkt dat die man een goede vader voor Jacob zal zijn.' Dat geloofde moeder wel, want hij hield zoveel van Jacob. De familie van Willem is altijd goed en lief voor moeder en ons geweest, ook de neefjes en nichtjes die er nog zijn.

Hoe de Heere met moeder doorwerkte

Moeder was elf jaar toen de Heere op haar neerzag. Op een winteravond ging zij met haar vader en nog meer mensen uit Den Bommel naar Stad aan 't Haringvliet, naar het kleine kerkje, waar ds. D. Bakker uit 's Gravenpolder preekte. Zij luisterde pas na de toepassing, toen de dominee zei: 'Laten wij nu eens tot onze harten inkeren, wie daar wat van heeft leren kennen en wie niet.' De dominee sprak over het eeuwig geluk, dat hier reeds in dit leven begint en wat het is die God te kennen en wat voor dat volk weggelegd is. Maar ook wat het is voor degenen die daar nu nog vreemdeling van zijn en als zij daar buiten blijven, wat hun dan in de eeuwigheid te wachten stond.
Dat trof haar zo, dat zij anders uit de kerk kwam, dan dat zij er ingekomen was. Later heeft zij wel eens verruimingen gehad, tot haar op 20-jarige leeftijd de weg der zaligheid ontsloten is in de Borg en Zaligmaker.

Moeder was 29 jaar, en het was in de zomer dat moeder 's morgens vroeg altijd nog meeging naar het land om wat bij te verdienen, terwijl de kleine kinderen nog sliepen. Jacob was toen tien jaar en zorgde al voor de koeien. 's Avonds gingen zij al vroeg naar bed, want de andere morgen moesten zij om 3 uur reeds opstaan.
Op een avond zei mijn vader: 'Anna, zouden wij niet naar bed gaan, want morgen is het weer vroeg dag.' Toen zei moeder: 'Pleun, ik durf niet naar bed, ik moet sterven en ik kan God niet ontmoeten en als ik in slaap zou vallen, o, dat kan ik niet.' Vader zei: 'Je bent toch niet ziek?' Maar moeder zei: 'O, ik ben veel erger dan ziek'. Ja, dat was zij en zij bleven nog een poosje zitten. Moeder was zó bang, dat zij schreide tot de Heere. Toen kwam er met kracht in haar haart: *'Vrees niet, gij wormpken Jacobs, gij volksken Israëls. Ik help u, spreekt de HEERE'* (Jes. 41:14a). Daarop volgde: 'Uw sterven is u gewin, want uw leven is met Christus verborgen in God.'
Dat gaf haar zoveel kracht dat zij zei: 'Laten wij nu maar naar bed gaan, Pleun.' Toen zij op bed lagen zei vader: 'Je hebt het toch wel erg benauwd hé Anna?' Moeder zei: 'Welnee Pleun, als je wist in welke toestand wij verkeren, ook jij Pleun - maar je bent er nog blind voor en mijn ogen zijn er voor opengegaan - o, dan moest er geen haar meer op mijn hoofd blijven en die blijven er nog op, dus zó benauwd heb ik het niet.'
Zij had toch nog een poosje geslapen en was toen opgestaan. Om 4 uur ging ieder naar het land en moeder ook. Zij liep alleen naar het land en kwam langs een wei met koeien, die volgens haar gewaarwording, haar boos aankeken, alsof zij zeggen wilden: 'Het is jou schuld dat wij onder de vloek liggen.' Alles wat zij zag veroordeelde haar en zelf voelde zij dat zij ook onder de vloek lag.

En zo kwam zij op haar bestemde plaats (ik ben kort voor haar sterven nog eens met haar daar naar toe gewandeld. Daar heeft zij dat plekje aangewezen, waar het gebeurd is). Zij vertelde: 'Daar stond ik, ik kon niet meer verder leven. Daar daalde de Heere in mijn hart en ik stond in de dadelijkheid voor een heilig en rechtvaardig God. Daar zag ik mijn zonden, die reikten van de aarde tot de hemel en zei: 'O God, in de hemel kunnen die niet komen.' Die zijn het die een eeuwige scheiding, door mijn diepe val, tussen God en mijn ziel bewerkt hebben en dat daarom de vloek op mij en op alles gekomen is. En dat God vanwege Zijn heiligheid en rechtvaardigheid in eeuwigheid niet meer op mij neer kon zien, maar de zonden rechtvaardig moest straffen. Daar kreeg ik God lief, dat Zijn deugden niet gekrenkt konden of mochten worden en ik viel weg.
Maar toen zij daar zó diep voor God boog, - ze zei altijd dat de liefde haar zo laag deed bukken -, toen verscheen die dierbare Borg en Middelaar tussenbeide, met de woorden: *'Verlos hem, dat hij in het verderf niet nederdale, Ik heb verzoening gevonden'* (Job 33:24b). Daar zag zij Hem, met het oog van geloof, als haar Schuldoffer en Zoenoffer en de vrede van een drie-enig God vervulde haar ziel. En die lieve Borg hield ook avondmaal met haar, naar de ziel. Vrede met de eerste Persoon, alleen in de dierbare gerechtigheid van Christus, in Zijn dierbaar alles betalende bloed. En die dierbare derde Persoon, God de Heilige Geest gaf de toepassing aan haar ziel. Toen is zij weggezonken in verwondering en aanbidding.

Zij was weer met het wieden begonnen, toen de klok één maal sloeg en het was alsof er gezegd werd: 'Nu is het half 8, nu moet je naar huis, naar je kindertjes.' Op de weg terug kwam zij weer langs die koeien en het was alsof die beesten haar vriendelijk toeknikten en alles was vrede wat zij zag, zodat zij zei: 'O Heere, hoe ben ik nu toch aldus?' Toen viel er zó zalig in haar hart: '*het oude is voorbij gegaan, zie, het is alles nieuw geworden*' (2 Kor. 5:17b). *Want zie, Ik schep nieuwe hemelen en een nieuwe aarde,…'* (Jes. 65:17a).
Zo kwam zij thuis en zij had alles in de gunst: haar kindertjes, de korstjes voor de kindertjes, haar armoede, alles in Gods lieve gunst, want zij was rijk in God.
Toen vader 's avonds thuiskwam, zei hij: 'Anna, wat kijk je nu lief en vriendelijk.' 'Ja Pleun,' zei zij 'zou ik niet vriendelijk kijken, God is niet meer toornig op mij, Hij heeft een effen en vlak veld in mijn hart gemaakt, in het dierbare bloed van Christus.' Toen moest zij alles vertellen.
O, vader had zo'n hoge achting voor moeder, in alles wat hij met haar meegemaakt had.

Nabericht

Zij hebben vier kinderen gekregen, van wie er één jong gestorven is. Abraham, Cornelia en Maartje. Na een gelukkig huwelijk van acht jaar is Pleun Ruit ook nog vrij jong overleden.
Weer was Anna weduwe, wat zij tot haar overlijden gebleven is. Veel heeft zij meegemaakt, maar de Heere heeft haar uit alle nood gered en zij is voor veel jongeren en ouderen tot onderwijs geweest. In de hoge ouderdom van 94 jaar is zij op 2 december 1961 overleden. Toen is zij weer verenigd met de anderen uit haar gezin, die van eeuwigheid verkoren waren tot het eeuwige leven.

Tweeëndertig jaar na het overlijden van Willem heeft Anna de bewoners van de boerderij waar zij werkte nog een keer onverwacht ontmoet. Zij zat in de tram van Rotterdam. In Strijen kwamen een man en een vrouw in de tram, die schuin tegenover haar zaten. Zij keek naar buiten naar het plaatsje Strijen en zei tegen die mensen dat in deze plaats nog mensen woonden waar zij vroeger bij gewerkt had, die goed voor haar waren geweest, waar zij haar man had leren kennen, enz… Ook dat hij daar gestorven is, nadat hij een klap van een paard gekregen had.
Toen zei die man: 'Waar is dat gebeurd, vrouw?' Zij zei: 'Op een boerderij bij Den Bommel, op Flakkee.' Toen vroeg de man: 'Hoe heette die boer? Haar antwoord was: 'Die boer heette

Troost.' Daarop antwoordde die man: 'Dat ben ik en dat is mijn vrouw.' Toen vloog die vrouw haar om de hals en zei: 'Maar Anna, ben jij dat!' Allen waren verwonderd.
De vrouw had al zitten denken dat zij Anna al eerder gezien had, maar wist het niet meer. Toen hebben zij beiden verteld wat zij daarna allemaal meegemaakt hebben. Veel te vlug waren zij op de plaats van bestemming. Dat was een onverwacht weerzien van elkaar na al die jaren.

Historische toelichting

Nadat Willem de Bakker het in de Hervormde Kerk van Den Bommel het niet kon uithouden is hij waarschijnlijk ook wel eens naar de Vrije Gereformeerde Gemeente gegaan in deze plaats. Hier preekten van 1884 tot 1887 regelmatig de predikanten H.H. Diepering Langereis en H. Dreessen. Deze predikanten dienden telkens korte tijd een gemeente en vertrokken daarna, omdat zij weinig aanhang hadden, meestal weer spoedig naar een andere plaats.
Vanaf 1879 ging Willem naar het kerkje van de Ledeboerianen te Stad aan 't Haringvliet. Hier preekte ds. D. Bakker regelmatig. Vanaf het begin van de Afscheiding in 1834 kwam hier reeds een groepje mensen bij elkaar. In de jaren daarna noemde men zich Christelijke Afgescheiden Gemeente. In 1855 werd aansluiting gezocht bij de gemeenten van de predikanten L.G.C. Ledeboer en P. van Dijke. Maar omdat Van Dijke weinig kwam, werd zijn plaats al spoedig ingenomen door ds. D. Bakker. Er werd gekerkt in de schuur van D. Vroegindeweij aan de Molendijk.
Na het overlijden van ds. Bakker kwamen er problemen in de gemeenten die hij had gediend, ook in Stad aan't Haringvliet. Het was toen juist de tijd van de Doleantie, zodat in 1887 onder leiding van de ouderlingen G. Maliepaard en H. Kieviet (later predikant van de Gereformeerde Gemeenten) besloten werd om zich bij deze beweging aan te sluiten. Toen dit definitief was, gingen er vier gezinnen niet mee; deze gezinnen werden lid bij Oud-Nederduitsche Gemeente van Herkingen. De reeds genoemde D. Vroegindeweij werd daar later diaken.
De gemeente van Stad aan 't Haringvliet heeft zich toch nooit zo thuisgevoeld in de Gereformeerde Kerken en sloot zich in 1945 aan bij de Gereformeerde Gemeenten.

Te Herkingen ging ds. M. Ruben, de opvolger van ds. Bakker, regelmatig voor. Hier zijn na het overlijden van Willem de Bakker, zijn kinderen ook gedoopt. Later preekten ds. G. van der Garde en ds. L. Hubrechtse ook regelmatig in het kerkje aan de dijk. In 1922 werd de gemeente toegelaten tot het kerkverband van de Gereformeerde Gemeenten.

Eén van de kleinkinderen, de oudste dochter van Abraham Ruit, verstrekte nog wat gegevens en enkele foto's. De Heere heeft Zijn belofte aan Willem waar gemaakt, dat hij met zijn zaad zou mogen aanzitten, met Abraham, Izak en Jacob. Niet alleen zijn vrouw en kinderen, maar ook uit het nageslacht zijn er nog toegebracht.

Geraadpleegde literatuur

Het vreemdelingsleven van Sions kinderen, Middelharnis 1978
Levensbeschrijving van Cornelia Ruit, Dirksland 1975
Den Bommel in oude aanzichten, Zaltbommel 1974
Stad aan 't Haringvliet, zoals het was, Zierikzee 1972
Predikanten en oefenaars deel 5, Houten 1999
Gemeentearchief Oost-Flakkee, Oude Tonge

15. Barend van Asperen (1789-1794)

6.1 Wat er in een kinderhart kan omgaan
6.2 In grote beproevingen
6.3 Na uitkomst, in nog groter zorg
6.4 Het laatste jaar
6.5 Verantwoording van de schrijfster

Historische toelichting

Voorbericht

Uit de mond der jonge kinderen en der zuigelingen hebt Gij U lof toebereid (Matth. 21:16b).

Een groot genoegen is het voor mij, het korte leven en zalig sterven van Barendje van Asperen te beschrijven. Een familielid van het lieve kind heeft de belangrijkste trekken uit het kinderleven zo getrouw mogelijk meegedeeld. Zijn er lezers die het verhaal in twijfel trekken, deze verwijzen wij naar bovengenoemde tekst en wensen dat dit woord zoveel kracht op hun ziel doet, dat zij gedrongen worden om de Heere te loven. Dit in de plaats van Zijn werk te bedillen.
Ik kan het plekje aanwijzen waar Barendje het levenslicht zag en de verschillende plaatsen, die in het volgende verhaal voorkomen. Ook de plaats waar zijn stof rust namelijk in de Grote Kerk te Dordrecht. In het koor van de kerk, onder één van de zerken, is het graf te vinden van familie Van Asperen.

De beschreven voorvallen zijn overleveringen, die echter in het geheugen als gegrift waren. Ook de buitengewone uitreddingen en de bijzondere omstandigheden, zijn feiten die ons toeroepen, dat de Heere een sterke God is. Zalig zijn zij die Hem verwachten!
Dat deze geschiedenis voor jong en oud gezegend mocht worden, om van de kleine Barend te leren, dat de godzaligheid een groot gewin is. Dat velen tot jaloersheid opgewekt mogen worden, om te zoeken de dingen die boven zijn!
Zo ontvangt Hij allen de eer, die Hem toekomt. Dat dit verhaal daartoe ook genadiglijk gebruikt zou worden.

6.1 Wat er in een kinderhart kan omgaan

Barendje van Asperen werd geboren in de tweede helft van de 18e eeuw in Dordrecht. Zijn ouders waren godsdienstige mensen, uit een voornaam geslacht voortgekomen. Zij hadden weinig contact met anderen en woonden even buiten de stad, in een buitenwijk.
Omdat vader Barend van Asperen een vaste betrekking had, was hij meestal niet thuis. Kaatje, zijn vrouw, leefde afgetrokken van de mensen, met vijf kinderen. Zij hadden één dochter Maria en Barendje was de jongste. Zij had gedacht dat Maria, een afgebeden dochtertje, het laatste kind zou zijn uit hun gelukkig huwelijk. Dus Barendje is een nakomertje geweest.
Voor hij geboren werd ging zijn moeder al gebukt onder een langdurende, slepende ziekte. Hier kwam de geboorte nog bij, wat haar aan de rand van het graf bracht. Barendje was zelf ook een teer hulpbehoevend kind. De borstvoeding die hij kreeg was ook ontoereikend voor een goede ontwikkeling. Het kostte zijn moeder heel wat tranen, toen zij zag dat een vroedvrouw het ziekelijke en bleke jongetje voedde; en de zachte geluiden die hij voortbracht, deden haar dikwijls zuchten.
Maar gelukkig herstelde zij weer, want de Heere had nog geen lust in haar dood en Hij verhoorde genadig het smeken van het ongeruste echtpaar. Haar ziekte moest wijken en haar krachten namen toe en vóór het nog zomer was kon zij zelf Barendje van de nodige voeding

voorzien, zodat hij begon aan te sterken en zijn wangetjes ook wat kleur kregen. Nu drupten er tranen van vreugde op haar jongen neer. Hoewel zijn moeder tot haar dood toe zwak gebleven is.

Al vroeg indrukken

Toen Barendje nog aan de borst van zijn moeder lag, vouwde hij eerbiedig zijn handjes; dit deed hij ook wanneer er gezamenlijk gebeden werd. Wanneer Gods Woord gelezen werd, scheen hij aandachtig te luisteren. Hij lachte dikwijls van genoegen toen hij zag dat de Bijbel op de tafel kwam.
Zelden was hij boos of ongehoorzaam. Toen hij drie jaar was, vonden zij hem soms in de eenzaamheid, biddende of zingende. Ieder die het kind zo zag, verwonderde zich over hem en meende in hem wat te zien, wat in andere kinderen tevergeefs gezocht werd.
De kinderen in de buurt bespotten en verachten Barendje en gaven hem de bijnaam *kleine Barendje.* Zij wezen hem met de vinger na omdat hij zo klein bleef en zijn moeder hem in een rokje liet lopen, wat in die tijd gewoon was bij jongetjes beneden twee jaar.

Barendje was nog klein toen zijn moeder weer door een andere ziekte overvallen werd. Dit deed het kleine ventje de handjes vouwen en om het herstel van zijn lieve moeder smeken. De korte onopgesmukte gebedjes die uit het kinderhart voortkwamen, waren niet aangeleerd en zij eindigden dikwijls met de woorden: 'Als het U belieft, Heere', of: 'Als het zijn kan, Heere.' Ook wel: 'Om de lieve Heere Jezus' wil, Heere.' Want hij was niet zo gehoorzaam dat hij het om zijn eigen wil zou durven vragen. Hij had reeds enige indrukken van de Borggerechtigheid en de kruisverdiensten van de Heere Jezus. Toen hij later wat van de Heere ontvangen had, vervulde hem dit met blijdschap, zodat iemand vroeg waarom hij dat gekregen had. Zijn antwoord was: 'O, om Jezus' wil alleen; daarvoor is Hij aan het kruis gestorven.' Toen hij eens iemand hoorde zeggen dat de gehele aarde was vervloekt, om der zonden wil, antwoordde hij vlug: 'Ja maar, het bloed van Gods Zoon heeft de zonde er ook weer uit weggenomen.'

Draagt elkanders lasten

Gedurende de ziekte van zijn moeder werd er dikwijls door hem gebeden. Zijn gezicht was dan betrokken en zelfs 's nachts wanneer hij sliep, waren zijn dunne vingertjes zo vast in elkaar geklemd dat zij nauwelijks los te krijgen waren. Zijn broers lachten wel eens om hem, maar dat maakte Barendje verdrietiger, dan wanneer hij een klap kreeg.
Toen de ziekte van zijn moeder over was en zij weer op de been was, zag zij met schrik hoe het huishouden onder de andere vrouw geleden had. Boven de gewone uitgaven, was ook het spaargeld van de kinderen uitgegeven. Overal sloeg zij haar handen op een lege plaats en er was veel zoek of weg. Met het afgepast huishoudgeld moest de moeder rondkomen, dus moest er wel bezuinigd worden. Vooral voor haarzelf, van de ziekte herstellende en voor haar kleine jongen was er tekort. Barendje zag het de zorg van zijn moeder met stille droefheid aan.
Op een keer zei hij: 'Moeder, ik heb zoveel prentenboeken, ik dacht dat we die maar moesten verkopen.' Zijn moeder glimlachte en vroeg: 'Waarom toch?' 'Ach,' zei hij 'ik heb ze toch al zo dikwijls bekeken en het geld zou u nu zo kunnen gebruiken.' Met ontroering zei z'n moeder: 'Och, zou ik je enigste genoegen afnemen?' Toen zei hij: 'Wij hebben toch onze Bijbel en die verkopen wij toch nooit, moeder?' 'Nee kind,' sprak zijn moeder, die zouden vader en moeder voor heel de wereld niet kunnen missen.' Intussen viel er een traan van haar op een bladzij van het heilig Woord, dat zij net opendeed.' Barendje was nog te jong en te teer om het verdriet en de zorg van zijn moeder te kunnen begrijpen, wat haar zo neerboog.

Angst voor de hel

Wanneer er onder zijn broers twist of ruzie was, dan was hij heel bedroefd en vroeg hun of zij niet bang waren voor de hel, waar stoute kinderen zeker eens zullen komen. Ook gebeurde het, toen hij buiten met kinderen uit de buurt speelde, hij hen hoorde vloeken. Toen hij kort daarna in huis kwam, zei hij stamelend een van die vloeken na. Zijn moeder schrok hevig toen zij dit hoorde en kon haar tranen niet inhouden. Dit voorval kon Barendje niet meer vergeten. Hij dacht er altijd met smart aan en zei dan: 'Moeder is boos op Barendje, omdat hij de lieve Heere heeft gescholden en dat wordt Barendje nooit meer vergeven.' Zijn moeder boog dan samen met hem haar knieën en bad of deze zonde mocht worden uitgewist in Christus' dierbaar bloed. Het kind kon die nacht niet slapen en vroeg steeds of hij naar de hel zou gaan, wanneer hij nu kwam te sterven. Zijn ouders vreesden werkelijk dat hij ziek zou worden en zij baden steeds met hem, hun kind vurig de Heere opdragende.

Ook vragen over het hemelleven

Soms vroeg hij aan zijn moeder of zij óók naar de hemel ging. Dan werd het haar onrustig om haar hart en antwoordde zij alleen met haar tranen. 'Moeder!' riep het kind uit, 'antwoord mij toch! Als u komt te sterven, waar moet Barendje u dan zoeken? Zou u dan wel bij de Heere zijn?' 'Ach kind', antwoordde zijn moeder, 'hoe vraag je dat toch zo dringend? Ik weet het niet, ik weet het niet; er behoort zoveel toe om dat te kunnen zeggen.' Toen zei hij: 'Ik wil het zo graag weten, want ik zal spoedig sterven en dan geloof ik dat ik in de hemel kom, maar als ik niet zeker weet dat u daar ook naar toe gaat, hoe zou ik dan nu gerust kunnen zijn?'
Toen nam zij haar kind in de armen en zei: 'Je moet zó niet praten, lief kind; o hoe zou ik je kunnen missen?' 'Zie', riep het ventje, 'daarom wil ik het juist zo graag weten of u ook naar de hemel gaat, want dan waren wij daar samen en dan kunnen wij de zonde nooit meer doen.'

Toen het met Barendje al naar het einde van zijn leven ging, werd er in één van de kerken in de stad een godsdienstig feest werd gevierd. Er werden ook geestelijke liederen gezongen, o.a. het bekende vers: 'De Schepper van 't leven heeft doodstraf geleên'. Hij kreeg van kinderen uit de buurt een papier met dit vers op en liet een ander het voorlezen. Maar Barendje verstond het verkeerd en riep met schrik op zijn gezicht: 'Geleend? dat kan niet, de Heere hoeft niets te lenen; Hij is zó rijk, het kan niet, dus is dat een slecht vers.' Hij gooide het weg en wilde niet dat de anderen er over zouden praten.
Ook vroeg hij op een keer aan zijn vader of men in de hemel ook eten zou kunnen krijgen. Zijn vader was op dat ogenblik verdiept in zijn werk en zei dat hij moest zwijgen. Later vond hij Barendje huilend in een hoekje. Hij nam hem op zijn knie en zei dat hij nu alles mocht vragen. Toen herhaalde het kind zijn eerste vraag. 'O kind', zei zijn vader, 'praat je dan altijd alleen maar van de hemel?' Barendje zei toen: 'Ja vader, want ik zal vroeg sterven en nu wil ik zo graag weten hoe alles daar wezen zal.'
Wanneer hij bij een van zijn vriendjes mocht spelen, dan lette hij op de klok, zodat hij geen minuut later thuis zou komen dan zijn moeder gezegd had; het mooiste speelgoed schoof hij dan weg. Ook wanneer er gezegd werd dat hij nog mocht blijven, dan wees hij erop wat zijn moeder gezegd had, want hij wilde niet graag ongehoorzaam zijn. Hij begon dan droevig te kijken, zodat hij meestal direct bij zijn moeder gebracht werd.

Broer Frans naar zee

Behalve de zorg over de achteruitgang in de huishouding, hadden de ouders ook bij hun veertienjarige zoon Frans de laatste tijd het verlangen zien groeien om naar zee te gaan. Frans was een flinke gezonde jongen, met een blozend gezicht en een eerlijk en gulhartig uiterlijk. Hij had al lang gewacht om zijn vurige wens tegen zijn ouders te vertellen, tot eindelijk zijn moeder, met haar gevoeligheid, haar jongen zijn begeerte deed uitspreken.

Er was een grote verslagenheid in het hele gezin. Maar na lange tijd van overleg en toen zijn vader zag dat er niets meer was wat hem tegen kon houden, heeft hij eindelijk zijn toestemming gegeven. Korte tijd daarna werd Frans als scheepsjongen aangenomen en begon zijn moeder, met een treurig hart, de spullen klaar te maken die hij mee moest nemen.
Barendje was óók bedroefd toen hij het besluit van zijn broer Frans hoorde en riep verontwaardigd uit: 'Frans, dat is onrecht, durf jij je ouders dit verdriet aandoen? Ken je het vijfde gebod niet, dat zegt: *Eert uw vader en uw moeder?'* 'Doe ik dat dan niet?', riep Frans boos terug. 'Nee', zei zijn broertje, 'wanneer je dat deed, dan zou je niet weggaan. Je ziet toch dat moeder, door jouw doen, haar ogen bijna blind huilt?'
Toen Frans vertrok zei Barendje tegen zijn broer: 'Kom, geef mij voor het laatste nog maar een kus, want ik denk dat je mij niet meer terug ziet.' 'Waarom niet', vroeg Frans. 'Wanneer je terugkomt, dan zal ik wel naar hemel gegaan zijn, sprak zijn broertje'. 'Je moet jezelf wel voor een lieverdje aanzien, als je zoveel met de hemel op hebt' sprak Frans. Maar Barendje antwoordde: 'Nee, dat ben ik niet, ik ben niet zo gehoorzaam, maar toch zal ik in de hemel komen; ik bid de Heere er elke dag om.' Toen schudde moeder Van Asperen haar hoofd en zei: 'Kind, kind, zul jij óók nog weggaan? Dan zal je moeder wel Mara genoemd kunnen worden.'
Daarna is Frans vertrokken, zijn ouders en gezin in droefheid achterlatend.

6.2 In de grote beproevingen

Nadat Frans weggegaan was, begon de hand des Heeren zwaar op het gezin te rusten. Eerst kwam Van Asperen zelf, op het alleronverwachtst, door een sterfgeval, geheel zonder werk. Alle middelen die hij gebruikte om aan ander werk te komen mislukten. Het leek dat hem alles door de Heere uit de hand geslagen werd. Omdat de verdiensten ophielden en het gezin verder onbemiddeld was, stonden de armoede en veel zorgen voor de deur. De zorgen waren op zijn gezicht getekend en met een bezorgd hart ging hij zijn weg. Soms klagende, of ook wel eens opstandig, maar zelden naar boven ziende, om dáár hulp te zoeken, waar het alleen te vinden is.
Zijn vrouw leed in stilte en deed haar best om haar man moed in te spreken. Het is niet met zekerheid te zeggen of zij ook een gekende des Heeren was, maar het is wel zeker dat in die tijd van leed en beproeving, haar gebeden vermenigvuldigden en de Bijbel haast niet meer van de tafel kwam.
Elke morgen ging zij van huis tot huis om te zoeken of zij ergens naai of breiwerk kon krijgen. Ook was zij regelmatig met haar kleine dochter Maria aan het spinnewiel te zien. Maar met dit alles kon zij niet in de behoeften van een groot gezin voorzien; zeker wanneer de verborgen zegen des Heeren niet zo ruim ondervonden wordt.
Hierbij kwam nog de winter vroeger inviel dan gewoon, want reeds in oktober was het soms zó koud , dat men de warme haard opzocht. Maar dat werd in dit gezin niet gevonden, want de turven waren op en wanneer het koffiewater en het sobere middagmaal gekookt was, werd het hout in de haard gedoofd. De kinderen bibberden van de kou, wanneer zij 's avonds rond de tafel zaten. Barendje zijn magere handen werden dik van de kou. Het arme kind was net vier jaar geworden, maar mede door zijn versleten kleren leek het of hij een oud gezichtje had. Het uitwendige gaf een treurig aanzien. Maar wat het innerlijke betreft, wie is op deze leeftijd al aan de 'woestijnreis' begonnen?

De Bijbel gesloten?
Op een zekere avond had de moeder haar dochter Maria, het klaargemaakte naaiwerk weg laten brengen. Het meisje kwam terug, maar had geen geld ontvangen, dus had zij ook geen brood kunnen kopen. Toen zij zó terug kwam, wist haar moeder ook niet meer wat zij doen moest, maar zij probeerde zich voor haar man en kinderen goed te houden. Zij liep naar de kast en staarde met een droevige blik op het laatste stukje brood wat nog overgebleven was. Het was nauwelijks voor ieder een dun sneetje brood. Barendje deed niet mee aan het gesprek met de andere kinderen, want hij had alleen maar oog voor zijn moeder. Zwijgend werd een boterham bij elk bord gelegd en wanneer die opgegeten was werd helaas de Bijbel niet geopend. O, wat is het moeilijk voor een moeder, als er geen geloof in het hart is, om de kinderen onverzadigd naar bed te laten gaan en dat zonder uitzicht dat er de volgende morgen eten aanwezig is.

Zo zaten zij met z'n allen droevig rond de tafel en ieder zag stil voor zich uit. 'Moet u niet lezen moeder', vroeg Barendje met een flauw stemmetje. 'Och kind', zei zijn moeder, 'hoe zou ik dit kunnen doen? De woorden zouden immers in mijn keel blijven steken.' Barendje kwam naar haar toe en legde zijn verkleumde handjes op haar schoot en sprak zachtjes; 'Moeder, och toe, moeder, laat het dan een van mijn broertjes doen; laten wij nu een dubbel hoofdstuk lezen!'
'Maar kind, waarom toch?', vroeg moeder Van Asperen. Haar jongen zei: 'Wel, omdat wij minder eten gehad hebben, dáárom moet er meer gelezen worden.' De andere jongens lachten hun broertje uit en riepen: 'Minder eten en meer lezen, denk je dan dat wij daar onze buik mee kunnen vullen?'. 'Zeker', zei Barendje, 'gisteravond las moeder nog dat de Heere Jezus zei: *'Ik ben het Brood des levens'* (Joh. 8:48). Toch waren de jongens niet op hun gemak en de Bijbel werd geopend en er werd meer dan één hoofdstuk gelezen. Tijdens het lezen blonk Barendjes gezicht van genoegen.

Daarna zei zijn moeder: ‘Maar kind, je hebt vergeten je boterham op te eten.’ Zijn antwoord was: ‘Och moeder, geef het maar aan de broers,want ik ben zo hongerig niet.’ Waarop zijn moeder vervolgde: ‘Maar Barendje, je bent zo teer en je hebt zo’n zwak lichaampje.’ Zijn opmerkelijk antwoord was: ‘Wel, dat is gelukkig, want ik zal toch binnenkort sterven en dan zou het mij weinig baten wanneer ik dik was. Kom moeder, laten wij liever nog eens zingen, als de anderen naar bed zijn.’ Toen nam moeder Van Asperen haar lieveling op haar schoot en deed het Psalmboek open bij Barendjes lievelingsvers. Toen klonk plechtig op die stille avond:

Geloofd zij God, met diepst ontzag!
Hij overlaadt ons, dag aan dag,
Met Zijne gunstbewijzen.
Die God is onze zaligheid;
Wie zou die hoogste Majesteit
Dan niet met eerbied prijzen?
Die God is ons een God van heil;
Hij schenkt, uit goedheid, zonder peil,
Ons ’t eeuwig zalig leven;
Hij kan, en wil, en zal in nood,
Zelfs bij het naad’ren van den dood,
Volkomen uitkomst geven. (Psalm 68:10)

Daarna viel hij op de schoot van zijn moeder in slaap. Zij legde het ventje, zo licht als een veertje, in zijn bed. Zijn wangetjes bloosden van genoegen! O, die godzaligheid, wat geeft zij een groot gewin. Wat zijn in vergelijking met haar schatten en statie? Dat begreep zijn moeder ook niet, toen zij op haar slapende kind neerkeek. Zijn adem ging rustig en zijn polsje sloeg regelmatig.
Toch was er iets in haar, alsof hij zo slapend het hemelleven zou aanvangen. Er was een zeker bewustzijn dat zij niet verklaren kon. Dit waarschuwde haar, alsof zij haar lieveling haar hulp en liefde niet meer lang zou kunnen geven. Die gedachte deed haar in tranen wegsmelten en het brak haar moederhart. Toch was haar liefde te groot dat zij hem de hemel zou misgunnen. Eén ding benijdde zij in hem, namelijk zijn vroomheid en godzaligheid.

Moeders die dit leest, hebt u ook zulke kinderen? Geef ze over, geef ze over aan de Heere, wanneer Hij ze roept en de hemel trekt! Wat een zaligheid is het voor u, wanneer u bij de dood van uw kinderen, met de dichter mag uitroepen:

O God! Wat eer geschiedt me!
Geen moeite en zorg verdriet me
In deze rampwoestijn.
Mijn kind mag in ’t verblijden,
Maar ik moet in het strijden
Tot eer van Christus zijn.

De Heere, als de trouwe Verbonds-God van Zijn in zichzelf verloren volk, geve dat zij een grond van hoop mogen hebben, om er met dezelfde dichter aan toe te mogen voegen:

Geen doodsvallei zal ’t hind’ren!
Wij worden van de kind’ren
In ’s Vaders huis verwacht.

Bijna verdronken

Vanaf die tijd begon Kaatje haar lieveling met angstvallige zorg na te gaan. Haar man kon maar geen werk krijgen en de winter werd steeds strenger. Barendje werd met de dag bleker en magerder. Wanneer zijn broers klaagden over de kou, dan zei hij: 'Foei, durf je zo opstaan tegen de Heere? Hij is het immers alleen Die het zo doet vriezen!'
Toen er eens iemand met medelijden op zijn blauwe handjes keek, vroeg hij aan hem: 'Maar heb je dan geen kou, kleine man?' Barendje zei: 'O ja, en mijn handjes doen ook pijn, maar wat hebben wij te zeggen, wij hebben immers meer dan dit alles verdiend?'

Op een avond stuurde Kaatje haar oudste jongen, Willem, de stad in om wat boodschappen te doen. De jongen stribbelde tegen en vroeg of zijn zus Maria mee mocht gaan. 'Wanneer ik wist dat je niet op het ijs zou gaan, zou ik het goed vinden, zei de beangste moeder. Willem beloofde het en met aan één kant zijn zus en aan de andere kant de boodschappenmand gingen zij weg.
Het was een koude avond en de bijna volle maan scheen helder. Het ijs blonk als een spiegel. 'Zullen wij er even op gaan', vroeg Willem aan zijn zus. 'Nee', zei Maria, 'moeder heeft immers gezegd dat wij niet mochten en wil je het nu toch doen?'
Willem antwoordde niet, maar was met één sprong op het ijs en zijn zusje begon te huilen. 'Wat zijn meisjes toch laf', riep Willem, 'toe geef mij een hand, het is hetzelfde of wij over de vliet of over de weg lopen? Vlug maar! Ga maar op je hurken zitten en dan trek ik je vooruit.' 'Zijn er geen wakken Willem?' vroeg het angstige meisje. 'Ach kom', zei haar broer, 'haast je maar wat, anders merkt moeder het nog. Pas op dat je er niks van zegt!'
O, de zonde, de zonde. Pelgrims, op reis naar de eeuwigheid, die met mij het merkteken van het Lam op uw voorhoofd draagt, wat kunnen wij elkaar soms met blijdschap aanzien, dat wij naar het land trekken waar geen zonde meer zal zijn en de satan niet meer zijn verleidende invloed op ons zal kunnen uitoefenen, nietwaar? O, wat zullen daar de reine monden samen instemmen met het lied van het Lam.

Willem trok zijn zusje voort over de vliet, en zij schaterde van plezier. Totdat ... hij voorover viel in een wak en hij samen met het meisje in één ogenblik onder het ijs was verdwenen.
Maar wat kan een mens al niet doorstaan als zijn stervensuur, door de Heere bepaald, er nog niet is. De molenaar, die op het eind van de vliet, op de omloop van zijn molen stond om zijn werk te doen, zag het gevaar waar Willem in verkeerde. Hij had Maria niet gezien, die achter haar broer voortgetrokken werd. In één ogenblik was hij beneden en liep zo hard hij kon naar de vliet, steeds om hulp roepend. En, geloofd zij God, Die de middelen zegende, zodat Willem direct gered kon worden en bij de molenaar in huis gebracht werd.
Maar de blijdschap over de redding van Willem was kort, toen hij zijn ogen opsloeg en uitschreeuwde: 'Mijn zusje, mijn zusje ligt ook onder het ijs.'

Intussen hadden de buren Willem herkend en een van de aanwezigen was naar Willems ouders gelopen om het ongeluk, maar ook de redding te laten weten. Maar wat een schrik in het gezin bij Van Asperen, toen er alleen over de jongen en niet over het meisje gesproken werd. Haast verlamd door de schrik, liepen zij de deur uit, naar de plaats waar de mensen bezig waren om het ijs te breken en met touwen en haken zochten, om het meisje op te dreggen.

Barendje even vergeten

Intussen was Barendje alleen achtergebleven en was het huis vol van mensen gelopen. De jongen zat op zijn stoel bij de haard, met doodsangst op zijn gezicht te lezen. Hij sprak geen woord, tot zijn vader en moeder, met enkele mensen hun woning binnen kwamen. Ook Maria

was gevonden en hoewel zij nog in een bedenkelijke toestand verkeerde, werd zij met Willem toch naar huis gebracht. Samen werden zij op bed gelegd totdat de dokter kwam, die constateerde dat de levenstekens bijkwamen en dat er hoop was dat alles weer goed kwam.

Barendje was intussen vergeten. Maar toen de dokter vertrokken was en het gezin weer alleen was, zag de moeder haar kleine jongen. Zij nam hem in haar armen en liefkoosde hem, terwijl zij haar tranen niet meer kon inhouden. Maar hoewel hij zijn armpjes om haar heen sloeg, bleef hij droevig kijken. Wat men ook deed, niemand kon hem aan het praten krijgen. 'Kind', zei zijn vader, 'ben je niet blij om de redding van je broer en zus?' 'Ja vader, dat wel, maar…'. 'Nu, zeg het maar verder', zei z'n vader. Terwijl Barendje in tranen uitbarstte zei hij: 'Och, ik kan niet blij zijn; ik ben zo stout geweest, want ik heb getwist met de Heere, want ik was boos op Hem, toen ik dacht dat mijn zusje in het water was verdronken.'
'De Heere is goed en zeer genadig, Hij zal het jou vergeven, lief kind, wanneer je er in Jezus' Naam om vraagt', zo zocht zijn moeder hem te troosten. Maar Barendje schudde peinzend zijn hoofdje en zei: 'Och, ik dacht naar de hemel te gaan, maar nu zal ik wel in de hel komen; ja, de hel is voor zulke stoute kinderen.'

Het werk van de duivel

Het leek erop dat de satan de ziel van dat lieve kind nog eens begeerde te ziften als de tarwe, voordat hij hem voor eeuwig uit zijn macht verloor. Want kort daarna verviel hij weer in een voor hem geheel vreemde zonde van ongehoorzaamheid en ontevredenheid over het weinige wat hij kreeg. Hij had van een familielid een nieuw petje gekregen, dat hij zou dragen zoals andere jongens. Bij het groter worden krijgen zij dit gelijk met een lange broek. O, dit had zijn moeder ook al zoveel tranen gekost, hoe klein en onbetekenend dit ook mag lijken voor ouders die op tijd hun inkomsten hebben. Voor moeder Van Asperen was het na het missen van een vast inkomen moeilijk, ja, zelfs een bezwaar geworden. Het kostte allemaal zoveel en het was voor haar onmogelijk om enkele guldens bij elkaar te krijgen. Voor de benodigde boodschappen werd elk geldstuk met een zucht of met tranen uitgegeven.

Barendje had dus een eenvoudig petje gekregen, maar in zijn ogen was het buitengewoon mooi. Zijn moeder had het weggestoken omdat er nog geen kans bestond, dat er een passend pakje bij gekocht kon worden. In het begin had Barendje het goed gevonden en zelfs gezegd: 'Och moeder, het komt er niet op aan hoe ik gekleed ben, ik ben tóch uw eigen lieveling.' Maar toen hij bij een zekere gelegenheid het petje een enkele keer gedragen had, wilde hij het steeds op hebben. Uiteindelijk zei z'n moeder: 'Als dat zo doorgaat vrees ik dat het petje nog versleten zal zijn voordat het nieuwe pakje komt.' Toen werd Barendje ontevreden en zijn moeder hoorde hem wat mompelen, waar zijn moeder uit opmaakte dat hij de armoede van zijn ouders verachtte.
Dit veroorzaakte bij zijn goede moeder pijn en tranen in haar ogen. Dit trof het hart van Barendje. Dagen achtereen kon hij er niet van rusten en hoewel zijn moeder hem kuste en van haar liefde verzekerde, met het zeggen dat zij nog nooit een gehoorzamer kind dan Barendje gehad had; dit alles mocht zijn verdriet niet wegnemen. 'O, wat ben ik toch een boos kind en wat heb ik toch een hard hart', riep hij dikwijls, met tranen, uit. 'Hoe zal ik nog verlost worden van al die vuile zonden.'

6.3 Na uitkomst, in nog groter zorg

De winter kroop voor het gezin van Van Asperen traag voorbij. Toch werden er bemoeienissen van de Heere, door uitreddingen uit benauwdheden en gevaren, in de stille woning ondervonden.
Het was op het eind van januari dat de nood zeer hoog was geklommen in het gezin. Er was die dag niets verdiend en ook bijna niets gegeten. De voorraadkast was leeg en de haard koud en daarbij moedeloosheid en vertwijfeling in de harten. Maria stond bedroefd voor het raam naar de sneeuwvlokken die buiten de grond bedekten te kijken. 'Kind', sprak haar moeder, 'zet je hoed maar op, dan kan je nog even naar de stad voor me gaan.' Zij deed vervolgens de deuren van het eikenhouten kabinet open en nam uit een klein lade, een zilveren rijgpen, het enige een laatste zilver dat de arme moeder nog bezat. 'Moeder, moet ik uw mooie rijgpen verkopen', vroeg Maria, 'het is toch zo kostbaar voor u omdat het nog van grootmoeder was?'

Het laatste zilver

Haar moeder had intussen de zilveren pen in een papier gewikkeld, terwijl zij haar dochter nog wat warmer inpakte tegen de kou. 'Ga nu maar naar de zilversmid', sprak haar moeder, 'en loop flink door, want met de avond mag hij geen inkopen meer doen.'
Het meisje ging bedroefd weg en vergeleek hun armoede met de rijkdom van de kinderen uit de buurt, zij dacht toen dat de Heere die kinderen liever had dan haar. Zij kon maar niet begrijpen waarom dit was en het maakte haar uiterst verdrietig.
Toen zij moeizaam door de sneeuw liep, zag zij plotseling een klein voorwerp tussen de sneeuw liggen. Toen zij het uit de sneeuw oppakte zag zij dat het een koperen muntstuk was. Na een paar stappen vond zij nog een paar van die geldstukken. Daarna vond zij een zilveren muntje, wat nog gevold werd door verschillende andere geldstukken. Geen wonder dat het meisje vlug naar haar moeder terugging met de gevonden schat in haar hand geklemd. Het leek of zij bang was het te zullen verliezen.

Wat is de deugd van eerlijkheid moeilijk te beoefenen voor arme mensen. Maria vertelde later meer dan eens aan de schrijfster van dit boekje, hoe haar moeder schrok bij het zien van zoveel geld in de hand van haar dochter. Zij nam haar alleen en stelde haar de heiligheid en de alomtegenwoordigheid des Heeren voor ogen en liet haar nog eens nauwkeurig vertellen hoe zij aan het geld gekomen was.

Feest in de woning

De rijgpen werd nu weer in het kabinet gelegd en moeder Van Asperen maakte zich klaar om met haar dochter mee te gaan om het noodzakelijkste te kopen. Maar zij was pas tevreden toen Maria de juiste plaats aanwees waar zij het geld had gevonden.
Dezelfde avond was het feest in de woning; op de haard brandde een helder vuur, de lamp flikkerde vrolijk op en op de tafel stond voldoende warm eten. Toen allen verzadigd waren en klaar waren om naar bed te gaan, werd niet vergeten de Heere te erkennen, door een vrolijk psalmgezang naar boven op te zenden.
Wat een bemoeienis behaagde het de Heere, met die mensen te houden! Maar heeft het lijden van deze tegenwoordige tijd, een vrucht van gerechtigheid in hun zielen? De hemel alleen zal het openbaren. Wij willen, zoals de discipelen, altijd maar vragen: '*Heere, zijn er ook weinigen, die zalig worden?*' (Luk. 13:23). Zijn het die en die? Dan klinkt het beschamend antwoord in de oren: '*Ziel, strijd gij maar, om in te gaan*'.
Zou ons oog boos zijn wanneer het de soevereine God van hemel en aarde behaagt om één, ja slechts één enkele uit een gezin, uit de modderige kuil zonder water, van het zondenvuil en de erfsmet op te trekken? Eén voorwerp van wederbarende genade werd hier in elk geval in het

bleke en ziekelijke jongetje gevonden. Hij kon nog niet lezen, maar was zowel in de Bijbel als in het Psalmboek goed thuis. 'Kind, uw gerechtigheid is uit Mij' sprak de Heere, en Barendje gevoelde dit, hoewel hij met dit alles nog bestreden en aangevochten werd. Een zeker dichter zegt van de dood van kinderen, dat zij driewerf gelukzalig is:

Reeds in de vroege morgen,
Voor 't rijzen van de zorgen,
Zijn Goël en Verlosser
Nu reeds te mogen gaan.

Onrustig over de ziel

Het was in die tijd een gewoonte om de klok van de Grote Kerk van Dordrecht te luiden, wanneer er een belangrijke inwoner van die stad gestorven was. Die klok had een zwaar geluid en kon op verre afstand gehoord worden. Wanneer Barendje dit dof geluid hoorde, dan ontroerde hij en vroeg: 'Wie is er gestorven?' en er werd dan geantwoord: 'Ach kind, ik weet het niet', dan keek hij bedroefd voor zich uit. Op de vraag aan hem waarom hij dan naar de klok luisterde wanneer het geluid hem zo bedroefd maakte, antwoordde Barendje: 'De klok maakt mij niet bedroefd, maar u hoort toch dat de klok oproept dat er iemand gestorven is?' De ander zei toen: 'Wat bedoel je dan, er is toch niemand uit je familie die gestorven is; waarom ben je dan verontrust over iemand die je niet gekend hebt?' Toen riep het kind: 'Maar die gestorven is had toch een ziel, een onsterfelijke ziel en waar is die ziel nu, waar is zij nu.' Het antwoord dat hij kreeg was voor Barendje niet bevredigend: 'Ieder moet maar voor zijn eigen ziel zorgen, kleine dreumes, waar bemoei je je al niet mee?'
Toen hij thuiskwam vroeg Barendje aan ieder: 'Weet je voor wie de klok luidde?' Wanneer de naam van de persoon genoemd werd was zijn volgende vraag: 'Weet je of hij bekeerd was.' Wanneer dit niet bekend was, dan hoorde men Barendje zuchten. Er werd wel eens gezegd dat de persoon onbekeerd was. Daarop riep de jongen uit: 'O, die hel, die hel.' Wanneer hij echter mocht vernemen dat er verwachting was, dan was het of er een pak van hem afgenomen werd en sprak hij op een blijde toon: 'O, wat gelukkig, die ziel is dan geborgen.'

Een appel gestolen

Zijn broer Willem kwam een keer met een klasgenoot thuis, een jongen uit een gegoede familie. Willems moeder was een gulle vrouw en het speet haar dat zij niets had om aan die jongen te geven. Toen herinnerde zij zich toch dat zij een paar appels verborgen had, om haar kinderen bij een speciale gelegenheid wat te kunnen geven. Zij zette het mandje op de tafel en gaf Willem toestemming om ze te verdelen, wanneer ook de andere kinderen thuisgekomen waren. Het meegenomen vriendje liep later naar de appels toe en bekeek ze en at er een op. Barendje had met angstige ogen toegezien en toen zijn moeder weer in de kamer kwam, riep hij: 'Moeder, die jongen is een dief, hij heeft een appel gestolen.' De jongen kreeg een kleur en moeder keek afkeurend naar Barendje. Willem zei verontwaardigd, dat Barendje zich schamen moest, want dat z'n kleinigheid geen stelen was. Maar Barendjes antwoord was: 'Het is wél stelen, want de Bijbel zegt het en die kan niet liegen.'
De jongen die de appel genomen had, vroeg toen aan hem: 'Staat er in de Bijbel, dat het nemen van een appel zonde is?' 'Jazeker', zei Barendje, 'en nog veel erger, want er staat dat Adam en Eva het paradijs moesten verlaten en de dood sterven om het eten van een appel.' Toen keek de jongen hem verachtelijk aan en zei zachtjes tegen Willem: 'Wat een vreemd kind.' Willem stemde er in toe door te zeggen: 'Och ja, hij is altijd zo vreemd, je moet maar niet naar hem luisteren.'

Zo hoorde Barendje op een keer een ander kind bidden om een nieuw hart. Toen het kind klaar was vroeg Barendje verwonderd: 'Waar vroeg je zo-even om?' De blozende kleine antwoordde: 'Ik vroeg nergens om, alleen uit gewoonte, voor ik ging eten.' 'Ja', zei de ander, 'maar bidden is altijd iets vragen van de Heere?' 'O, bedoel je het zo', sprak het kind, 'nu, ik vroeg om een nieuw hart.' 'Een nieuw hart', riep Barendje, 'staat dat ergens in het Woord?' Het antwoord was: 'Ik geloof het wel, het wil zoveel zeggen als een *beter* hart.' 'O, is dat het', liet Barendje er direct op volgen, 'bid liever dat het de Heere behaagt om je te bekeren, dan wordt álles nieuw in je binnenste, je hart tegelijk.'
De ander kinderen ergerden zich en keken spottend op hem neer en merkten op: 'Je moet zien dat je dominee wordt.' Maar de jongen antwoordde: 'Nee, ik ga naar de hemel, dat is veel beter.'

Zo werd er ook eens aan hem gevraagd of hij niet graag naar school zou willen. Hierop antwoordde Barendje: 'Ja, want ik zou zo graag willen leren schrijven.' 'Maar waarom juist schrijven', werd gevraagd. 'Omdat ik dan al de versjes op papier zou kunnen zetten, die ik nu in mijn gedachten maak.' 'Doe je dat werkelijk?' vroeg zijn moeder, 'och kind, je hoofdje is daar niet sterk genoeg voor.' Barendje bekende: 'Ik ben er dikwijls heel moe van, maar het is mij zó'n genoegen, als ik op bed lig en niet kan slapen, of als ik op mijn stoel zit.' 'Maar waarop maak je dan die versjes?', vroeg zijn moeder. 'Wel, op de lieve Heere Jezus,' was het antwoord, 'op wie zou ik ze anders moeten maken?'

Ook kon Barendje niet verdragen dat zijn broers en zusje allerlei versjes zongen. 'Zing toch psalmen of geestelijke liederen, de Heere heeft toch een stem gegeven, om tot Zijn eer te zingen' zei de jongen. Toen zei zijn vader: 'Maar er zijn toch ook andere voorwerpen, die ook wel bezongen mogen worden?' Maar Barendje zei op besliste toon: 'Nee vader, die dingen zijn het niet waard, er mag alleen gezongen worden tot lof van de Heere.'
Toen maakte een broer de opmerking: 'Je doet niets anders als berispen en doorstrepen; als wij willen, dan kunnen wij jou wel de hele dag bestraffen omdat je, als de jongste, zo meesterachtig tot ons praat.' 'Doe ik dat, doe ik dat werkelijk?' vroeg Barendje, terwijl hij intussen zijn hand naar zijn broer uitstak. 'O dan verzoek ik je vriendelijk dat je mij dat vergeeft.' Dit trof de kinderen, zodat zij hem kusten en zeiden: 'Nu, dan moet je ook niet meer over die dingen praten, want wij hebben daar toch geen verstand van en horen het helemaal niet graag.' 'Maar toch kan ik het niet laten, geloof mij, ik kan en wil het niet laten', zo verzekerde Barendje zijn broers.

Geplaagd door de boze

Korte tijd daarna gebeurde er iets met hem, waar hij veel last van had, zeker ook omdat niemand in staat was dit van hem af te nemen. Maar gelukkig kon de Heere, op Zijn tijd, als een nevel dit schrikbeeld uit zijn ziel doen verdwijnen. Het kind verbeeldde zich namelijk, dat hij, voordat hij zijn ouders kende, bij ander mensen geweest was, die hij zich vaag meende te herinneren. Hij was bang van hen, hoewel hij niet kon herinneren of zij hem kwaad hadden gedaan. Wanneer er aan hem gevraagd werd, waar hij dan zo bang van was, dan zei hij: 'Ik miste er de lieve Heere Jezus en Die *kan* ik niet missen en Die *wil* ik ook niet missen.
Anderen hebben dit ook wel meegemaakt, zelfs volwassen mensen zijn met schrikbeelden gekweld geworden. Of dit door dromen ontstond, of dat het de zielenvijand was, die hen daarmee bezwaarde, om hun gedachten van het goede af te leiden, is niet precies bekend, maar het behoorde toch wel onder de zaken, waarvoor de Heere gebed gaf daartegen vurig te bidden: *'Verlos ons van den boze.'*
Barendje was maandenlang bang dat die mensen, van wie hij meende daar vroeger geweest te zijn, zouden komen om hem mee te nemen. Hij beschreef het uiterlijk zowel van de man als de

vrouw. Wanneer er daarna gevraagd werd wat zij hem deden, dan zei hij huilend: 'O, zij zetten mij altijd op de oven', want die man was bakker.
Een godvrezende moeder zou zeker in dit geval met haar kind en voor haar kind dikwijls bidden. Of Barendjes moeder dit deed is niet bekend. Wel beklaagde zij haar lieveling en huilde dikwijls met hem. Maar wat zijn natuurlijke tranen wanneer de nood van de ziel vereist dat er in het gebed geworsteld wordt.

En gekweld door armoede

Ook moeten wij wel bedenken dat zijn ouders in die tijd gebogen gingen onder een zware last van aardse zorgen. Want ook de eerste maanden in het nieuwe jaar kreeg vader Van Asperen geen werk. De nood steeg zo hoog in het gezin, dat alles wat maar geringe waarde had, verkocht moest worden. De kasten waren leeg en de wanden waren kaal. Daar kwam nog bij dat de huishuur steeds maar opliep, hoewel de verhuurder de mensen weinig moeite berokkende, omdat hij wist dat zij niet konden betalen. Maar na korte tijd stierf deze man en zijn zoon eist daarna direct betaling van alle achterstallige huur.
Met moeite kreeg Van Asperen uitstel tot de volgende dag. Die dag ging hij heen om hulp te zoeken bij zijn vermogende familie, maar nergens kreeg hij hulp. De kinderen waren niet naar school en zaten zwijgend rondom de haard, waar geen sprankje vuur meer in was. Wat een droeve dag voor het gezin. Eten was er niet gekookt, want de moeder had het laatste geld uitgegeven voor een stukje zeep, om de onderkleren van haar man en kinderen te kunnen wassen. De nood was in die tijd zo hoog gerezen, dat zij elke zaterdag, tegen de avond, de kinderen uitkleedde en bijna naakt op bed legde, om vervolgens de onderkleren uit te kunnen wassen. De kleren werden dan zoveel mogelijk nog bij het vuur gedroogd, om ze de volgende dag weer schoon en droog aan te kunnen trekken.
Ook deze avond stond ze bij de wastobbe met een kloppend hart en opgezette ogen van het huilen. In de bedstede lagen vijf kleine kinderen tegen elkaar, die niet konden slapen omdat zij angstig en bedroefd waren en hun buik leeg was.
'Moeder, gaat de lamp niet aan', vroeg een smekend stemmetje. 'Ik zal kijken kind, of er nog een beetje olie in is, anders moet je nog wachten tot je vader terug komt, die misschien wat geld meebrengt', was het antwoord van de moeder. Een bange zucht was het antwoord dat volgde. Toen de lamp wat voorover gezet werd brandde hij nog een poosje door, zodat de moeder met haar werk kon doorgaan. Steeds werd het onderbroken door naar de voordeur te lopen en te luisteren of haar man nog niet kwam.
Eindelijk ging de deur zachtjes open en haar man kwam binnen, zodat zij schrok en zei: 'Wat is er dat je zo zachtjes loopt, ik heb je in het geheel niet horen aankomen. 'Dat geloof ik', zei Van Asperen, 'want het sneeuwt zo hard, dat er geen uitzicht is.'
Intussen kwam er ook beweging in het bed. 'Heb je geld?' vroeg de bezorgde moeder aarzelend. Haar man schudde zijn hoofd en ging op een stoel zitten, met de handen voor zijn gezicht en weende alsof zijn hart zou breken. Toen volgden ook de kinderen hem daarin.

Hij hoort de jonge raven

Maar in de hemel is de Heere, *'Die het vee zijn voeder geeft; aan de jonge raven, als zij roepen'* (Psalm 147:9) . Die de oren neigt tot de jammerklachten die van de aarde opgaan en de tranen van de verdrukten telt, en dat alles om het lijden en sterven van de Heere Christus alleen
'Moeder', riep Barendje, temidden van het gejammer, 'moeder houd toch op met wenen en val liever op uw knieën, en bid en dank de Heere, want Hij zal redding geven. Hij heeft het beloofd.'
'Ach kind', snikte zijn moeder. Maar weer klonk het: 'Val op uw knieën moeder! Toe vader, bid en dankt toch de Heere.' 'Maar hoe kunnen wij dit doen Barendje, want wij zijn toch nog

niet geholpen? Hoe kunnen wij dan danken?' Maar het vragen van het kind werd ernstiger en bestraffend: 'Gelooft u dan de Heere niet? Val op uw knieën vader, toe moeder! Wij moeten danken, wij moeten de Heere groot maken.'
Toen vielen de ouders naast elkaar op hun knieën, maar zagen niet naar het bleke kind op het bed, dat ook knielde en zijn magere handjes ophief naar de hemel. Woorden kwamen er niet over de lippen, maar alleen zuchten en tranen.
Intussen werd er zachtjes op de deur geklopt, één keer, twee keer, ja tot drie keer toe, maar wie was in staat om de deur te openen? Eindelijk herstelde de moeder zich, zij stond haastig op, maar alles was donker, want de lamp was uitgegaan, terwijl alleen de kamer wat verlicht werd door de maan.
'Woont Barend van Asperen hier', vroeg een zware stem. De moeder zuchtte: 'Ja, och ja'. Toen zei die man: 'Hier, pak aan, want ik heb haast.' Hij gaf haar een zakje, waar veel geld in scheen te zitten. 'Van wie komt dat', vroeg moeder Van Asperen? 'Van de meester', zei de man, 'en u kunt het gerust gebruiken ook.' Wat was het gezin onder de indruk!

6.4 Het laatste jaar

Nadat het maanden, haast zonder ophouden gevroren had, moest de kou uiteindelijk wijken voor het voorjaar. Het zachte weer met de lente was dubbel welkom in het gezin.
Vader Van Asperen was nog steeds zonder werk, hoewel hij niet zonder hoop was van weer een goede betrekking te krijgen. Er bleef dus nog armoede en ontbering in de woning, maar: hoop doet leven. De ouders met de kinderen moesten ervaren dat er veel leed en strijd in het gezin bleef, dat het water dikwijls tot aan de lippen, maar nooit over de lippen kwam. De Heere had hen geleid, zodat zij in leven konden blijven, zoals er geschreven staat: *'En wat geschied is van Sittim aan tot Gilgal toe'* (Micha 6:5).

Barendje was wel wat gegroeid, maar ook wat magerder geworden. Zijn moeder sprak er wel eens over met haar man om de dokter te raadplegen, maar het kind was daar zelf sterk tegen. Hij zei dan altijd: 'Moeder, waarom zou u dat doen, ik ben toch niet ziek?' Haart antwoord was: 'Nee kind, maar ook niet gezond, vrees ik. O, ik wil mijn lieveling zo graag eens bloeiend en welvarend zien.' Toen legde Barendje zijn hand in die van zijn moeder en zei: 'Ach, begeer dat toch niet, dat zou niet goed wezen, want de Bijbel zegt: '*Het vlees is niet nut* (Joh. 6:63) en u weet, moeder, dat ik toch spoedig zal …'. Hij eindigde de zin niet, doordat zijn moeder hem zijn mond dicht kuste. Met tranen riep zij: 'Ach Barendje, praat toch niet op deze wijze met je moeder, ik kan dat niet uithouden; je moet nog niet sterven, want je moeder heeft je zo lief en het leven is toch ook aangenaam! De lente komt er aan en je vader gaat weer geld verdienen. Dan zal je moeder goed voor je kunnen zorgen. Wij zullen dan kippen houden, zodat je elke dag verse eieren kunt eten. Hoe kom je er toch bij dat je zo vroeg zult sterven?' 'Hoe ik er aan kom kan ik zo niet zeggen', zei de kleine jongen, 'maar weten doe ik het en het is ook zeker. Ja u zult het zien.'

Vader weer aan het werk
Intussen ging de tijd door en Van Asperen had weer een betrekking gekregen. Zijn kleine jongen had een stel kippen gekregen, met een haan erbij. De broers kochten van hun spaargeld een klein geitje voor hem. Het versterkend voedsel en de blijdschap die het kind had, werkte goed op zijn gezondheid, zodat hij ook blosjes kreeg.
Zijn moeder was blij dat Barendje mis geweest was, zodat zij hem nog mocht houden. Maar hijzelf geloofde dit niet, want hij wist beter. 'Moeder', riep hij op een keer, toen hij blozend van plezier naast zijn geitje huppelde, 'moeder, ik ben zo gelukkig met alles wat ik gekregen

heb, maar als ik er nu niet meer ben, wie zal er dan voor mijn geitje zorgen? Wilt u mij beloven het zelf te doen?'
Maar zijn moeder zei: 'Ach Barendje, begin je daar nu wéér over? Je ziet er nu veel te goed uit om aan sterven te denken. De Heere zal je niet wegnemen, ik smeek Hem er elke dag om.'
Toen werd Barendje bedroefd en viel zijn moeder om de hals, terwijl hij zei: 'Moeder, dat mag, dat moet u niet doen, want de Heere heeft het zo in Zijn raad bepaald. U maakt er mij bedroefd om, ach, zeg dat toch niet meer, alstublieft.' Zijn moeder schudde haar hoofd en zei: 'Ach, wat zou ik zonder jou toch beginnen, je bent het allerdierbaarste van alles.' Maar Barendje smeekte: 'Moeder, bezondig u niet, dat mag u niet zeggen, de Heere Jezus alleen moet u boven alles dierbaar zijn.'

's Avonds begon zijn vader hem de letters van het a,b,c te leren, dat Barendje vlug en graag opnam. Ook leerden zijn broers hem op de lei tekenen. Zijn ouders dachten, dat wanneer de volgende winter voorbij was, hij dan mee naar school kon gaan. O, zij wisten niet dat op Jezus' school al een plaatsje voor hun lieveling bereid was.
Het werd herfst en de bladeren begonnen van de bomen af te vallen. Maar ook Barendjes kleur veranderde en hij werd bleek en mager. Maar hij klaagde nooit en was altijd tevreden. In november zou Barendje vijf jaar worden.

Naar de veemarkt?

In het begin van die maand zou de grote veemarkt weer in de stad gehouden worden. Dan zou hij zijn nieuwe pakje aan krijgen om met zijn vader en broers naar de veemarkt te gaan. De jongens hadden voor hem een tak met mooie figuren uitgesneden, om in zijn kleine hand te houden, wat de gewoonte was wanneer men naar de veemarkt gaat. Barendje zag dit alles met een ernstig kijkend gezichtje aan er werd totaal geen blijdschap gezien. Toen hij die avond op zijn moeders schoot zat vroeg hij, zoals hij gewoon was: 'Ach moeder, laten wij alstublieft nog een bidden, of lees mij nog eens wat voor uit de Bijbel.' De andere kinderen deden hem geen groter plezier dan dat zij voor hem psalmen zongen.
Zo kwam de veemarkt naderbij en het nieuwe pakje werd door de kleermaker thuis gebracht. Het stond Barendje keurig en wat was zijn moeder er gelukkig mee. 'Wat zul je morgen trots zijn, Barendje', zeiden de broers. Maar hij riep: 'Dat hoop ik niet, als dát zo was dan wil ik het liever in het geheel niet aanhebben; de Heere staat kinderen tegen die zo hoogmoedig zijn.'

Een liefdedienst

Zo was het nog één dag voor de veemarkt, dat moeder Van Asperen met haar jongste zoontje alleen thuis was. Het begon te schemeren en zij wilde de lamp aansteken, maar er was geen olie in. 'Hoe kan ik toch zó zijn', zei de moeder, 'dat ik vergeten ben tegen de jongens te zeggen dat zij dit mee zouden nemen.'
Toen zei Barendje: 'Moeder, ik word deze week al vijf jaar en heb nog nooit alleen een boodschap voor u mogen doen.' 'Wil je dat dan zo graag lieveling?' vroeg zij. 'Ja moeder, mag ik nu eens olie voor u halen?' vroeg Barendje. 'Maar ik durf je niet alleen naar de stad te laten gaan', was haar verweer nog. Zijn moeder dacht nog even na, maar toen zij de sterke begeerte zag op het bleke gezichtje, om wat voor zijn moeder te mogen doen, zei ze: 'Nu, doe het geld in de ene hand en de kruik in de andere hand, loop voorzichtig en kom zo vlug mogelijk weer terug.'
Zij deed de voordeur voor hem open en kuste hem op zijn voorhoofd en keek hem na, tot zij hem de deur van het winkeltje binnen zag gaan. Terwijl zij daar in de schemering stond te kijken, vulden haar ogen met tranen en legde zij de handen op haar borst, gevoelende een niet

uit te spreken teerheid in haar kloppend hart, voor haar lieveling. Wat was hij klein en teer en wat lag hij haar na aan het hart, zodat zij zich aan hem vastklemde, vrezend hem spoedig te zullen missen. ‘Heere, Heere’, zuchtte zij, ‘als die ramp mij moet overkomen, als ik dát kind moet missen.’

Terwijl zij daar stond te peinzen, hadden haar ogen, hoe teer zij ook waren, niet gezien wat er met Barendje gebeurde. Zij had het gezelschap dat bij Barendje was ook niet opgemerkt. Wat was er dan gebeurd?

Een heel andere boodschap

Toen hij nog maar net buiten de deur was, hoorde het kind iemand achter hem lopen. Hij werd wat bang en liep toen wat harder. Maar de persoon die hem volgde haalde hem in en liep naast hem. Gerustgesteld zag Barendje dat het een jongen was, niet groter dan hijzelf. Maar waarom was hij dan toch zo angstig? Waarom klopte zijn hart zo erg en waarom durfde hij de jongen die naast hem liep niet aankijken? Toch overwon hij zijn angst, maar wat een vreemde gewaarwording, want de jongen die naast hem liep, die hem zo strak aankeek, was hijzelf. Hij had hetzelfde pakje aan, was net zo bleek en mager en droeg ook een oliekruik in de ene hand en het geld in de andere hand. Barendje struikelde bijna van zijn doorlopend kijken, zodat hij in gevaar was met zijn oliekruikje te vallen.
Bevend en met koud zweet op zijn hoofd kwam hij in het winkeltje aan. Het andere Barendje bleef buiten onder een boom op hem wachten. Barendje beefde zó dat hij bijna niet in staat was om zijn boodschap te doen. Toen de vrouw het kruikje met olie vulde begon Barendje plotseling hard te huilen. De vrouw riep: ‘Wat scheelt eraan kwajongen, je laat mij zó schrikken. Ik hoop niet dat je het geld verloren hebt?’ ‘O nee’, snikte hij, ‘maar ik ben zo bang, want er staat iemand op mij te wachten. O mevrouw, wilt u alstublieft met mij meegaan?’ Maar de vrouw zei: ‘Dat kun je begrijpen, dan had ik wel dagwerk, wanneer ik met elke ondeugende jongen mee zou gaan.’ Maar de jongen smeekte: ‘Och, alstublieft, wilt u het doen?’ Maar de onvriendelijke verkoopster duwde de arme jongen de deur uit en deed die achter hem dicht.
Daar stond hij weer alleen in het donker, maar het andere Barendje liep weer naast hem en huilde net zo hard. Barendjes moeder stond nog steeds in het deurgat te kijken. Toen zij hem hoorde vloog zij hem tegemoet, zij nam hem in haar armen en riep met schrik: ‘Wat scheelt eraan lieveling?’ ‘Moeder, moeder, ziet u die jongen niet achter ons?’ vroeg hij. Maar zijn moeder zei: ‘Ik zie niemand, huil maar niet zo, of heeft iemand je kwaad gedaan?’ ‘Nee moeder, maar er is een ander Barendje naast mij komen lopen, hij is met mij meegegaan en heeft mij strak aangekeken en op mij gewacht toen ik in het winkeltje mijn boodschap deed. Nu is hij nog achter mij, zie moeder, nu lacht hij tegen mij en kijkt vriendelijk naar mij. O moeder, kijk toch, kijk toch!’
Moeder Van Asperen huiverde over haar leden; zij zag geen tweede Barendje, maar drukte haar bevende zoontje zó vast aan haar borst, alsof het vreemde kind hem van haar zou afscheuren.

Toen zij binnen de lamp had aangestoken kreeg Barendje eerst wat drinken, om van de schrik wat bij te komen. Intussen kwam Van Asperen met zijn kinderen ook binnen, die met verwondering luisterden naar het gebeurde. Eerst waren de kinderen wat angstig, maar daarna begonnen zij erover te lachen en hun broertje te zeggen dat hij kinderachtig was. Willem zei: ‘Wat ben jij bijgelovig, het is toch onmogelijk dat je zoiets werkelijk gezien hebt?’ Maar Barendje zei tweemaal: ’Ik heb het wél gezien en duidelijk ook en let maar op, je zult het binnenkort óók geloven.’
Barendje zat nog steeds op de schoot van zijn moeder, die hem steeds liefkoosde en kuste.

Toen zij hem later in zijn bedje legde, sloeg hij zijn armen nog een keer om haar hals en fluisterde: 'Moeder weet u wat dat vreemde Barendje is komen doen?' Vrouw Van Asperen schudde haar hoofd, want zij kon niets zeggen. 'Hij had een boodschap moeder, hij is gekomen om mij zeggen dat ik naar de hemel zal gaan, ik had het toch reeds gezegd moeder? Och, wees toch alstublieft niet zo bedroefd.'
Zij legde zijn hoofd op het kussen en nam zijn handje in haar hand, totdat hij in slaap gevallen was. Zijn pols sloeg heftig en zijn teer handje was heet, maar hij sliep en zijn ademhaling ging vrij regelmatig. Daarna ging Kaatje naar haar man en hoopte van hem wat troost te ontvangen, maar zijn vaderhart was te beklemd om dit nu aan haar te geven. Zij namen hun toevlucht tot de Bijbel en daarna tot het gebed.
Het was intussen middernacht geweest en Barendje bleef slapen. Zijn moeders oog bleef op het voor haar zo lieve gezichtje staren. In haar angst meende zij een uitdrukking op zijn gezichtje te zien die zij nooit eerder gezien had. Daarna ging zij ook naar bed, maar in haar slaap was zij bezet met nare dromen.

Geloofd zij God

De volgende morgen brak aan en een eerste lichtstreep op de muur kondigde een nieuwe dag aan. Allen sliepen nog, op één na en dat was Barendje. Daarna werden ook de anderen wakker door een lieflijk psalmgezang van hem:

Geloofd zij God, met diepst ontzag!
Hij overlaadt ons, dag bij dag,
Met Zijne gunstbewijzen.
Die God is onze zaligheid
Wie zou die hoogste Majesteit
Dan niet met eerbied prijzen?
Die God is ons een God van heil;
Hij schenkt, uit goedheid, zonder peil,
Ons 't eeuwig, zalig leven;
Hij kan, en wil, en zal in nood,
Zelfs bij het naad' ren van den dood,
Volkomen uitkomst geven. (Psalm 68 vers 10)

Dit vers werd dus door Barendje gezongen en zijn moeder haastte zich naar haar jongen. Zij fluisterde: 'Waarom zing je al zo vroeg lieveling?' 'Wel moeder, omdat ik heden naar de Heere ga', sprak hij. Daarop barstte zijn moeder in tranen uit. Maar Barendje zocht haar te troosten en zei: 'Ach, lieve moeder, u moet niet zo wenen, ik heb het u toch altijd gezegd dat ik jong zou sterven; ik ben nu bijna vijf jaar en nu is het ook juist de tijd. Wilt u nog eens met mij zingen?' Maar bij zijn moeder was het alsof haar moederhart zou breken en zij riep: 'Ach, ik kan niet, ik kan niet zingen; ach kind, waarom wil je ons verlaten? Ik kan je niet missen. Zeg dat toch niet meer.'

De laatste ogenblikken

Intussen was vader Van Asperen ook opgestaan, met de andere kinderen. Er werd één van de kinderen naar de dokter gestuurd, terwijl de anderen huilend rond het bed van Barendje stonden. Toen de eerste zonnestralen in het vertrek schenen, was het duidelijk aan Barendje te zien, dat hij gereed lag om heen te gaan. Op zijn vriendelijk gezichtje waren de doodstrekken al te zien, hoewel er ook blijdschap op te lezen was.

Toen de dokter binnenkwam was hij juist ingesluimerd. De dokter keek van het stervende kind naar de moeder. Hij zag de diepe smart en was er ook door aangedaan. Mogelijk wist hij bij ondervinding wat het is een lief kind te verliezen door de dood. Hij voelde het polsje en stamelde: 'Inderdaad, het is een erg geval, u had mij eerder moeten laten roepen.' 'Dit konden wij niet doen', sprak vader Van Asperen, 'want gisteren was hij nog goed.'
De dokter vervolgde: 'Het is mij werkelijk tot smart u te moeten zeggen, dat mijn praktijk hier niet kan baten; er zijn geen kruiden tegen de dood gewassen.' Daarna is de dokter vertrokken.

Barendje ontwaakte daarna uit zijn sluimeren en keek onderzoekend of allen aanwezig waren. Daarna knikte hij ze allen vriendelijk toe. Zijn moeder vroeg: 'Kan ik nog wat voor je doen?' Het kind riep nog: 'Bidden, bidden', en vouwde stervend zijn handjes. Daarna heeft Barendje niets meer gezegd. Maar voordat hij stierf, stak hij nog één keer zijn kleine handjes naar boven, alsof hij zijn bedroefde ouders vaarwel wilde toeroepen, om hun te verzekeren hoe blij en gelukkig hij was.

Verantwoording van de schrijfster

Hier leg ik mijn pen neer en laat het gordijn vallen. Ik had beloofd te vertellen hoe onverwacht Barendje in de eeuwige heerlijkheid werd opgenomen. Toen ik het schreef, voelde ik mijn hart een liefde tot hem uitgaan. Hij was een jonge zoeker en wat meer is, een blijde vinder. Daar komt nog bij, hij was mijn kleine oom!
Zijn moeder heeft het verlies nooit kunnen vergeten. Wanneer het verdriet bij ogenblikken zó groot was dat zij haar werk niet kon doen, dan leek het of haar lieveling vanuit zijn grafje haar toe wilde roepen: 'Ween toch niet zo, moeder, alstublieft, doe dat niet zo!'

Of Barendje zijn moeder als een verloste teruggevonden heeft, kan ik niet met zekerheid zeggen. Hoewel de Heere niet opgehouden heeft veel bemoeienissen met haar te houden. Ook haar man heeft zij korte tijd daarna door een smartelijke dood moeten verliezen.
Lezer, welgelukzalig is de persoon die in dit tranendal voor Jezus' rekening mag liggen. Die is spoedig alle smart te boven en voor eeuwig uitgeweend.
Mocht de Heere over dit schrijven Zijn dierbare zegen geven en dat velen onder het lezen opgewekt worden tot heilige jaloersheid.
Ik sluit met de woorden van de Bijbel; 'Ouders, voedt uw kinderen op in de tucht en de vreze des Heeren, van de driemaal heilige en volzalige Verbonds-God.

Historische toelichting

Uit de levensbeschrijving van Barendje van Asperen is niet terug te vinden wanneer hij geboren en overleden is. Wel staat vermeld dat zijn vader korte tijd na hem óók overleden is. Er is een uitgebreid onderzoek gedaan in de geboorteaangiften, overlijdensaangiften en huwelijksakten in het Stadsarchief van Dordrecht om toch wat meer te weten te komen.
De naam Van Asperen komt in de 19^{e} eeuw met enige regelmaat voor, maar niemand met de voornaam Barend. Ook de voornamen van Barendjes broers of zus worden in de archiefstukken vanaf 1811 niet aangetroffen.
Er is nog wel een ouder boek, waar onder andere geboorte- en overlijdensaangiften uit de 18^{e} eeuw in voorkomen. Hoewel dit niet compleet is, staan er toch twee belangrijke datums in. Er

staat vermeld dat op 22 december 1794 Barend van Asperen overleden is. En op 30 november 1799 is er ook iemand met precies dezelfde naam overleden. Het kan haast niet anders dat de eerste datum het overlijden van Barendje en de tweede die van zijn vader is. Barendje moet dus in 1789 geboren zijn.

De schrijfster laat weten dat zij de korte levensgeschiedenis van Barendje in hoofdzaak van zijn zus Maria weet en dat de familie van Asperen in het koor van de Grote Kerk te Dordrecht begraven is. Het voorgeslacht waren kennelijk mensen van hogere stand. Maar van Barendje mag óók gezegd worden: *'Dat hij bij de rijken in zijn dood geweest is!'*

Geraadpleegde lectuur:

De hand des Heeren, Verzameling bekeringsgeschiedenissen o.a. *Barendje van Asperen,* Leiden 1925
Geschiedenis van Dordrecht van 1572 tot 1813, Stadsarchief Dordrecht, Hilversum 1998
Overlijdensaangiften 1600-1800, Stadsarchief Dordrecht

JONGE ZANGERS
Deel 7
Reinier Buijtelaar

16. Reinier Buijtelaar (1858-1893)

2.1 De weg des Heeren
2.2 Naar de kerk en in de zonde gevallen
2.3 Een gezicht op de Heere Jezus
2.4 'Want God de Heer', zo goed, zo mild'
Historische toelichting over de kerkelijke gemeente

2.1 De weg des Heeren

Het was februari, in het jaar 1882, dat ik naar mijn gewoonte mij klaarmaakte om de dag des Heeren te gaan ontheiligen. Ik heb ruim vierentwintig jaar mij verzadigd met de zwijnendraf van de zonde; en was ook zwijnenhoeder. Ik verkwikte mij met de zonde en verleidde ook anderen daartoe.
Maar mijn goedertieren Immanuël, Die mijn ziel liefheeft, heeft het voor mij verbroken. Mijn zondegeld raakte op en als gevolg daarvan moest ik opstaan en tot mijn Vader gaan. Maar hoe? Ik had Hem vanaf mijn geboorte nooit gekend of gezien. *'En tot Adam zeide Hij: Dewijl gij geluisterd hebt naar de stem uwer vrouw en van dien boom gegeten, waarvan Ik u gebood, zeggende: Gij zult daarvan niet eten, zo zij het aardrijk om uwentwil vervloekt; en met smart zult gij daarvan eten al de dagen uws levens'* (Gen. 3:17). Dus als gevolg daarvan was ik een overtreder, voordat ik uit de baarmoeder verlost was. Maar de Heere zegt: '… *want Ik leef en gij zult leven* (Joh. 14:19b). Zo was ik vóór die tijd geestelijk dood in zonden en misdaden, onbekwaam tot enig goed en dus ook met een dood en duister hart. Hoewel de Heere voordien dikwijls aan de deur van mijn hart heeft geklopt. Toen ik aan het werk was heeft Hij mij wel eens laten zien dat er een nimmer eindigende eeuwigheid was. Ik dacht dan: Als ik nog maar leef als de wereld vergaat, want er staat, dat, die dan nog roept zal zalig worden. Daarna drong ik en de duivel, die gedachten weer weg.
Ook als ik bij bepaalde gelegenheden was, waar mooie muziek speelde, kwam de Heere mij wel eens voor met de vraag of deze muziek opgewogen kon worden tegen de hemelse muziek. In zo'n gemoedstoestand kwamen de tranen te voorschijn. Tot drie keer toe liet de Heere mij die hemelse muziek horen, wel te verstaan, alsof ik het hoorde, want het is geestelijk, maar wel zo duidelijk dat ik met alle aandacht lag te luisteren. Ik kan het onmogelijk weergeven, zo heerlijk mooi.

Een zondig leven
Ik zou nog veel meer kunnen vertellen, hoe die dierbare Jehova aan de deur van mijn hart klopte, maar helaas, ik kende de stem van de Heere nog niet en was dood in zonden en misdaden. Ook deed de Heere mij zien dat Hij almachtig is in het kastijden om mijn zonden en hoe onbeleefd ik met Hem handelde.
Ik zal beginnen met mijn 16^{e} jaar, toen de Heere mij tegenkwam met zware koortsen en een ontsteking aan mijn longen. Dokter Van Heggesijne zei 's morgens: 'Het zal de laatste dag wel zijn, wanneer hij van middag nog leeft, zal ik nog langs komen.' Hoewel ik dit hoorde was ik toch

niet erg bang, maar toen ze allen afscheid van mij kwamen nemen, toen veranderde dit wat. Mijn tante, die al vroeg de Heere vreesde, wees mij op de eeuwigheid, maar ik zei helaas in bittere vijandschap: 'Ik kan net zo goed zalig worden als u.' Daarna werd er in mijn linker zijde bloed bij mijn longen afgetapt, wat noodzakelijk was. Na zes weken heeft God mij weer helemaal hersteld. Toen ik voor de vierde keer buiten kwam was ik nog zó zwak dat ik geen kilo kon oplichten. Ik moest mij lange tijd met twee stokken behelpen. Tijdens mijn ziekte heb ik de Heere wel eens gebeden, maar ik weet niet meer wat. Het was een kwalijk bidden, want toen ik weer beter was ging ik door in de zonden. Maar de Heere kwam mij tegen, aan de Westerbaanstraat en liet mij van dertien meter hoogte, door drie trapgaten vallen. Maar Hij had geen lust in mijn dood en dat lieve Wezen liet mij weer spoedig herstellen. Maar ik bleef de zonde dienen en de Heere gebruikte een ander om een steen op mijn hoofd te doen vallen, van tien meter hoogte, aan de Sirtemanstraat. Ik dacht niet anders dan te zullen doodbloeden, maar die lieve Heere heeft mij weer genezen.
Maar ik verharde mijn nek en ging in blakende vijandschap overal tegenin, met de gruwelijkste zonden en ongerechtigheden. Op het laatst liep ik door de straten zo hard als ik maar kon te vloeken. Toen heeft de Heere mijn gezicht laten verbranden, door mijn eigen baldadigheid. Ik liet kruit ontploffen, waardoor mijn haar verbrandde en mijn gezicht vol blazen kwam.
Daarna sloeg de Heere mij door een hersenbloeding en wel zo erg dat de mensen mijn handen moesten vasthouden, anders zou ik mijn hoofd stuk geslagen hebben. Ik wist niet meer of ik op de aarde was. Het was op maandagavond begonnen en ik had eerst nog mijn tijd doorgebracht met sterken drank en andere vermaken, wat mijn gezondheid afbrak. Zo ook op een avond werd ik ziek, nadat ik grapjes had zitten maken met een vriend, in ons gezin, waar ik altijd vol van was. Maar diezelfde avond werd ik zo slecht dat om 11 uur dokter Grootveld uit 's Gravenhage nog gehaald moest worden. Deze gaf mij geheel op en zei dat ik spoedig aan mijn einde zou zijn. Nadat hij een poosje stond na te denken schreef hij medicijnen voor, die direct gehaald moesten worden. De Heere God richtte mij weer spoedig op, maar de dokter verbood mij ten sterkste sterke drank te gebruiken en geen luidruchtige vermaken op te zoeken.
Toen ik weer wat hersteld was en weer op straat kon gaan, nam ik die raad wel in acht, maar na enkele dagen, toen ik weer in aanraking kwam met mijn soortgenoten, nam ik weer van die duivelse drank. Ik ging, zoals voordien, weer door in de zonden, van kwaad tot erger en brak door alles heen. Tot de lieve Heere mij in het hart greep; het was toen nog niet over, maar ik kreeg er bestrijding onder.

Niet te verzadigen
Toch deed ik nog grote zonden, hoewel de banden van de hel mij zeer kwelden, kon ik het toch niet laten om dat lieve Wezen ergernis aan te doen. Ik zal nog wat meedelen van vroeger en zal er dan maar over zwijgen. Ik ging op een zondagmorgen schaatsen rijden en toen ik een poosje gereden had nam ik mij voor naar de Frederikstraat te rijden, waar mijn broer woonde. Toen ik op de grote en zeer diepe vaart aan de Mauritskade, tussen de kazerne en de Dennenweg kwam, zonk ik in de diepte. Hoewel er veel mensen aan de wal stonden, was er toch niet één die mij kon, of durfde redden. Maar de Heere mijn God, Die heeft het gedaan. De Heere nam de schrik van mij weg en omgorde mij met moed en kracht. Ik werkte mij drie keer op het ijs, maar zonk steeds weer in de diepte, tot God het plaatsje op het ijs sterkte, waar ik op liggen bleef. Hoewel er ontelbaar veel sterren en scheuren in kwamen en het niet anders deed dan kraken. God maakte het sterk genoeg om die nietige stofbewoner erop te laten liggen. Toen ik wat tot mijn bewustzijn kwam, kroop ik op handen en voeten naar de kant, hoewel het ijs bij elke beweging die ik maakte kraakte en vol sterren kwam. Zo heeft God mij gered, zonder enige menselijke hulp. Met zó'n goedertieren God hebben wij dus te doen; Hij is nooit genoeg volprezen. Lankmoedig, goedertieren, barmhartig en volzalig, is in de volste zin Zijn Naam. Ik was dus als jongen een vijand van God, mij vermakende in de zonde.

2.2 Naar de kerk en in de zonde gevallen

Het was op een zondagmorgen in 1882, toen ik uit onze woning de stad inliep, in mijn gedachten kreeg om eens te gaan luisteren naar de oude leraar ds. N. Wedemeijer. Dit zou ik nooit gedaan hebben, maar God zegt: *'Ik zal werken en wie zal het keren?'* (Jes. 43:13b). De Heere leidde deze hovaardige zondaar daarheen. Toen ik in het kerkgebouw kwam kreeg ik de beste plaats, waar ik in mijn hoogmoed, zeer vereerd mee was. Ik kende mijn onkunde niet, zodat ik mij niet eens tot stichting kon gedragen. De kerkdienst beviel mij wel en omdat ik nog geen geestelijke onderscheiding had en ik vereerd was, dacht ik er nog eens heen te gaan. Zo ging ik de volgende zondagmorgen weer, maar toen ik daar kwam kreeg ik een plaats in de geringste klasse. Ik kreeg van de Heere een hart om op te merken. Zo begon de godsdienst en de Hemel opende mijn hart, zodat ik duidelijk zag dat ik dood en onbekeerd was. Ik moest bekeerd worden of anders zou een haastig verderf mij overkomen. De leraar sprak in zijn toepassing, dat het de rechtvaardige wel, maar dat het de goddeloze kwalijk zal gaan. Maar hij zei ook: 'Gij onbekeerde zielen, er is nog ontkoming; de Heere leeft nog, enz..'

Toen had mij een schrik bevangen, maar ik bracht verder de dag door in de zonde, hoewel ik onder de preek in tranen neerzat. Maar helaas was ik spoedig weer in de klauwen van de duivel; hij begon met mij te spreken en zei: 'Je moet het je zo niet aantrekken, je bent nog veel te jong, er is immers nog tijd genoeg, je kunt eerst nog wel van de wereld genieten, zolang je leeft kun je je nog bekeren. Je bent nog veel te jong om zo'n leven te leiden; kom fleur je wat op.' Hij wees mij op de wereldse wellusten en zei verder: 'Je gaat toch je vrienden en je meisje niet verlaten; je bent zo bemint onder je vrienden en vriendinnen. Zij zullen je allen uitlachen enz..'
Ik dacht dat het inderdaad zo was en viel de satan toe, door de zondag in de zonde door te brengen. Alle indrukken waren weggewist. Het was intussen avond en ik ging naar gewoonte mijn meisje ophalen, om met haar uit te gaan. Ik durfde met haar niet over het voorgevallene spreken omdat ik bang was dat zij mij zou uitlachen.
Ik trok dus met haar op in de zonde en wij kwamen in het Haagse bos. Wij namen plaats in een van de tenten waar gewoonlijk het entreegeld moet betaald worden en ik gaf opdracht aan een bediende om ons drank te verstrekken. Ik zat daar weer in het volle genot van mijn hart. Er waren zangeressen en een komediant en ik dacht door al de vleselijke lusten nergens meer aan. 'Ha, ha, nu komt de komediant, daar komt hij', zo hoorde ik een stem. Hij had een menselijke rib in zijn hand en begon te zingen: *'Uit deze rib werd Eva toen geheel gefabriceerd,'* enz.
Dit deed mij direct denken aan de goede God, Die de Schepper is van hemel en aarde. Ik kreeg een neep in mijn geweten, maar probeerde dat te onderdrukken en kocht nog een borreltje, maar het baatte niet. Ik vertrok met mijn meisje, hoewel ik die avond toch in de zonde bleef leven. Toen ik naar bed ging durfde ik niet bidden. De volgende morgen ging ik naar mijn werk en klaagde mijn nood aan mijn vriend, waar ik mee werkte. Hij was onbekeerde, net als ik, die niets anders zei dan ja en neen en mij nog verder liet dwalen. Ik had een schrik in mijn geweten gekregen, wat ik er met geen geweld kon uithalen.

Weer naar de kerk
Ik ging in die weg door, met een gezicht op de eeuwigheid en daarna weer op de wereld en werd geschud door de satan. Door genade raakte ik aan het bidden, wat veertien dagen duurde en ik op het laatst 's zondagsmorgen naar de kerk liep. Toen ik door de straten liep was het alsof ik met een zware vracht op mijn schouders liep.
Eindelijk kwam ik in het huis des Heeren en nam daar mijn plaats in. Toen de oude knecht des Heeren (ds. Wedemeijer) binnen kwam, was het alsof ik wegsmolt. Ik begon zo te wenen, dat ik mij haast niet kon inhouden. Ik dacht dat al de mensen die daar waren begenadigd waren en ik alleen goddeloos. Alles wat ik hoorde preken en de psalmen die gezongen werden sloegen op mij.

De wet des Heeren werd voorgelezen en er was geen gebod of ik was er schuldig aan. Toen de leraar in gebed voorging, smolt ik weg in tranen, toen hij drie keer uitriep: 'Ach Heere Jezus, ach Heere Jezus, kom toch Heere, want ik gevoel dat er hier iemand is die toegebracht moet worden', enz. Dat raakte mij zo diep, dat ik het haast niet kon uithouden.

De volgende week verliep weer op dezelfde wijze, dan weer in de zonde en dan weer aan het bidden, maar dat 'ach' van die oude leraar kon ik niet meer vergeten. Mijn ouders en de gezinsleden begonnen ook iets aan mij te merken. Ik werd een vreemde jongen en begon een taal te spreken die voor hun onverstaanbaar was. Het was een taal die ik eigenlijk ook niet verstond. Zo verliep deze week weer tot zaterdagavond, toen mijn vrienden mij verzochten om mee te gaan naar de speel- en danshuizen, waar ik erg bemind was. Ik had veel vrienden in de wereld en sloeg hun verzoek niet af en wij spraken een tijdstip af. Zo ging ik naar huis om te eten en te verkleden. Toen ik naar mijn slaapkamer ging om te verkleden was het net alsof ik naar boven getrokken werd. Toen ik daar stond drukte het woord 'ach' weer zó op mijn ziel, dat ik op mijn knieën viel en riep: 'Ach, lieve Heere, ik kan mij niet thuis houden; ach Heere, houdt U mij dan thuis! Het was de ene 'ach' na de andere, samengaand met tranen.
Toen was het alsof er in de geest een stem in tot mij zei: 'Was je gezicht en trek op, want Ik zal met je zijn.' Ik deed dit, door genade, naar des Heeren woord, en ik deed twee noodzakelijke boodschappen. De Heere bracht mij weer voorspoedig tuis, ongedeerd. Mijn ouders stonden er wel vreemd van te kijken, want dat waren ze van mij niet gewoon. Maar ik zweeg en wist wat de Heere gedaan had en zo
werd het weer zondag.

Van een vloeker, een bidder
In die tijd had ik al dikwijls de Heere aangeroepen, dan lag ik naast mijn werkbank, in een of andere hoek, of op de zolder. Ik die tijd werkte ik bij timmermansbaas Hoeks aan een nieuw huis aan de Veenlaan, maar ik vond nergens rust. Wanneer ik naar de hemel opkeek, ontroerde ik omdat ik dacht: daar woont en troont God, Die alles weet, en dat dreef mij weer uit tot bidden. Hoewel dit alles heel gebrekkig was, want de Heere moest mij alles leren, want ik had voordien, als kind, twee gebedjes geleerd, waarvan het ene was: 'Heere, zegen deze spijzen, Amen', en het andere voordat ik ging slapen: 'Heer, hier ga ik liggen neder', enz. Maar toen ik wat ouder werd deed ik het in het geheel niet meer. Op de catechisatie konden ze mij niet houden, om mijn ondeugendheid en mijn onwilligheid. Lid worden, wilde ik niet, want ik dacht dan aan het Avondmaal te moeten gaan, wat ik niet waardig was en wat mijn oordeel zou verzwaren.
Maar de Heere God ging nu door met Zijn werk en gaf mij veel behoefte om te bidden. Ik riep dus overal de Heere aan en de Heere hoorde mij. Ik moest toen al mijn vrienden en mijn meisje, waarmee ik mee in de zonde leefde, verlaten. Dat maakte de Heere voor mij gemakkelijk, want ik kreeg er een gruwelijke hekel aan, omreden ik er geen omgang meer mee wilde hebben.
Toen werd ik in plaats van een vloeker en spotter een bidder. In plaats van een kroegloper, een kerkganger. Het werd mijn opstaan en mijn naar bed gaan, hoewel ik dikwijls 's avonds niet kon bidden. Ik sprak dan alleen maar: 'Heere, hier lig ik, maar ik weet niets te bidden. U hebt gezegd: toon uw aangezicht maar', en zo ging ik naar bed. Het gebeurde dan wel dat God de Heilige Geest zo in mij werkte, dat ik wakker werd van de heerlijke gebeden, die over mijn lippen vloeiden, voor mijn huisgenoten en anderen. Zo ging het dag aan dag, 's nachts zong ik en lag daar voor de Heere God en riep: 'Ach Heere, bekeer mij toch, ach Heere, ik behoef niet in de hemel te komen, als ik de overige jaren, of dagen, of uren, of minuten, maar als onderdaan van de Heere Jezus en tot eer van U op de aarde mag zijn. De straten waren bij tijden als glas onder mijn voeten. Later leerde ik de Heere aanroepen om de minste maar te mogen wezen, al was het maar een dorpelwachtertje, enz.

O, de zonde!
Het werd april, mijn verjaardag, waarop ik weer in de zonde ben gevallen. Het was op zaterdag, ik zag geen gevaar en ging de stad in, zonder de Heere te vragen. Ik kwam in de verleiding en werd dronken. Toen meende ik alles maar te laten varen, maar de Heere liet mij niet los. Hij gebruikte mijn oude moeder, die mij heel vriendelijk aansprak en zei: 'Je moet de moed niet opgeven, ga maar naar de kerk, het hindert niet, God vergeeft de zonden. Op haar aanraden deed ik dit. Toen ik daar kwam, o, toen was de Heere toch zo goed voor mij. De oude leraar riep het van de preekstoel af: ' de zonden kunnen zo groot niet zijn, of er is genade voor, '…en *het bloed van Jezus Christus, Zijn Zoon, reinigt ons van alle zonden'* (1 Joh. 1:7). Zowel de preek als elke psalm viel op mij, zodat de Heere mij staande hield. In ons gezin kreeg ik er velen tegen mij, als zijnde nu vijanden. Op mijn slaapkamer schreven zij: 'Hier ligt de grootste dronkaard, en toch fijn. Het was zo erg dat zij 's avonds op straat, op mij liepen te loeren. Maar de Heere heeft al hun raadslagen tegen mij verbroken.
Toen ging ik overal waar de Heere mij naar toe leidde, het evangelie verkondigen, voor zover ik hier licht in kreeg. Soms wel twee, drie of vijf uur achter elkaar, zodat ik mijzelf een wonder werd. Ik verkondigde Jezus Christus, tot behoudenis van mensen, hoewel ik dan hier een duw en op een andere plaats een trap kreeg, zodat ik soms dacht, nooit meer op te staan. Maar tot hiertoe heeft de Heere voor mij gezorgd, zodat ik niet vreesde wanneer ik in gevaar liep.
Zo kwam ik eens van mijn werk en ontmoette een kennis, waarmee ik in gesprek kwam. Maar ik rekende mis, want in plaats dat ik de Heere diende, was het de duivel die ik diende met allerlei ijdele woorden. Deze liet mij doorgaan tot half 11. Toen ik bij die kennis wegging, liep ik in de Helmerstraat, achter de roomse kerk, viel de duivel mij aan en zei: 'Denk je nu nog dat je bekeerd bent, die spot met God en als een geveinsde huichelt? God laat Zich niet bedriegen.' Ik was zo verschrikt en zo bang, dat ik hard naar huis liep en zonder eten naar boven vloog. Ik boog mijn knieën en bad God, omreden van mijn goddeloos bestaan en vroeg God ernstig om mij maar te verdoemen. Ik werd in de geest opgetrokken in de hoogte, zodat de lucht zich vulde met zwarte geesten. Toen ik nog hoger kwam, zag ik een licht uit de hemel, wat mij omscheen, met een engelenheir, allen in het wit, zuiver als de sneeuw, die mij omstuwden. En mij weer op aarde brachten: *'Want Hij zal Zijn engelen van u bevelen, dat zij u bewaren in al uw wegen'* (Psalm 91:11). Van ontsteltenis wist ik niet wat dit betekende. Maar de Heere God, Die goed is, zei de volgende dag tot mij: 'Alzo werd de arme Lazarus in de schoot van Abraham gedragen, dat is De Heere Jezus, (de belofte ligt in Abraham, Izaäk en Jacob) Die zijn schaapjes op Zijn knieën troetelt en op Zijn schouders draagt. Het schaap was verloren en is weer gevonden.
Ik wist niet dat het schip geheel moest vergaan, maar de Heere wilde mij mijn doodvonnis leren tekenen, met mijn bloed, dat het recht was wanneer de Heere mij voor eeuwig wilde verstoten en uitdelgen uit het Boek des Levens. Daar leert de Heere: *'Want zo wie zijn leven zal willen behouden, die zal hetzelve verliezen'* (Mar. 8:35a).

2.3 Een gezicht op de Heere Jezus

In die tijd kreeg ik pas een gezicht op de Heere Jezus en begon tot Hem de toevlucht te nemen, om Hem te leren kennen als mijn God en Goël, mijn Borg en Zaligmaker. Ik begon Hem aan te lopen als een waterstroom en riep de Heere Jezus steeds maar aan. Ik zei dan: 'Ach, lieve Heere, ach Heere Jezus, ach dierbare Zaligmaker, daar Gij Uw bloed gestort hebt voor arme en in zichzelf diep verloren zondaars, ach Heere mocht Gij, als het U belieft, Uzelf groot komen maken. Almachtige grote Koning Jezus, anders ga ik nog verloren. Kom toch haastig Heere Jezus, want ik verga; want buiten U te leven is geen leven, dat is een eeuwig omkomen. Och Heere Jezus, lieve Heiland, neem toch mijn hart zo zwart als het is, lieve Heere! Gij weet, ik kan mijn hart niet geven, neem het toch, o Liefste en was het in Uw dierbaar, alles betalend bloed. Verzoen U toch met mij,

dierbare Jehovah.‘
Daarna stak ik mijn hand uit het dakraam en bood mij de Heere aan tot verzoening.
Toen vroeg ik de Zaligmaker of Hij mij eens een antwoordje wilde geven. En de Heere zei: ‘Sla dan de Bijbel maar open. Ik deed het direct en las: *‘... maar heb goeden moed, Ik heb de wereld overwonnen’* (Joh. 16:33b). Ik zei: ‘Dank U Heere.’ Bij het dagelijks aanhouden heeft de Heere mij meer beloften geschonken: *‘Mijn bloed reinigt van alle zonden; Ik zal u niet begeven of verlaten; want ik ben God en niemand meer’*. Enz.
Zo ging het dagelijks door, in het gebed, vragende om door het bloed van Jezus Christus, gewassen en gereinigd te worden. O, mijn zonden, mijn zonden!. Dan riep ik: ‘Heere Jezus, Gij zijt dat hemelse brood dat uit de hemel is neergedaald. Dan was ik met mijn geest te Bethlehem en dan weer op Golgótha. Dat was mijn enige troost en mijn moed was het meest, dat Zijn bloed mij kon reinigen van alle zonden. Dat was ook mijn enige toevlucht, zodat ik op het laatst in het geheel niet meer met mijn zonden te doen had. Ik ondervond zulke heerlijke dagen, dat het niet te vertellen is. Ik wist bij tijden haast niet meer of ik nog op de aarde was, door de liefde van God, die in mijn hart was en ik huppelde van zielenvreugd, haast elke dag. Bij tijden dacht ik dat de Heere mij zo zou opnemen in de hemel. Het zou te uitgebreid zijn wanneer ik alles moest zeggen. Bij tijden was de aarde als van glas en was ik zó verheugd in de geest en rijk in Jezus, dat ik in de drukke straten God nog groot liep te maken. Ik zag haast geen mensen en kwam uitwendig en inwendig dansende en zingende thuis. Het was dat ik geen vleugelen had, anders had ik het zeker gewaagd naar de hemel, naar Jezus te vliegen.
Toen bevestigde God Zijn belofte: *‘Die met tranen zaaien, zullen met gejuich maaien’* (Psalm 126:5) want voordien lag ik gekneld in banden van de dood. Het was toen, in het belijden van mijn zonden, dat ik mijn kussen nat maakte met tranen. Ook de vloer waarop ik stond, toen ik ’s nachts gedurig mijn schuld beleed, was nat van tranen. Toen ik mijn zonden betreurde, smekende om genade en geen recht, wenende en zuchtende uit het diepste van mijn hart, wat door de wolken heen drong, werd de boze geest zo kwaad, dat hij als een engel des lichts tot mij kwam. Hij zei: ‘Je doet mij geweld aan’, en misbruikte het zo tegen mij alsof ik de Heere geweld aan deed. Eerst sloeg de schrik om mijn hart, maar toen sprak de reine Geest het tegendeel: *‘Bidt zonder ophouden’* (1 Thess. 5:17). Toen heeft God drie-enig bevestig uit Jeremia 31: 9: ‘*Zij zullen komen met geween, en met smekingen zal Ik hen voeren; Ik zal hen leiden aan de waterbeken, in een rechten weg, waarin zij zich niet zullen stoten, want Ik ben Israël een Vader en Efraïm, Die is Mijn eerstgeborene.*’

In de bestrijding
Zo ging ik door genade door. Ik kwam eens onder de waarheid en hoorde zeggen dat er voor degenen die tegen de Heilige Geest gezondigd hebben geen genade is. Toen besprong mij de satan direct en zei: ‘Dat heb jij gedaan.’ Ik was geheel van streek en geheel terneergeslagen kwam ik vragende tot de Heere en die Lieveling sprak tot mijn ziel: ‘Indien je dat gedaan had dan zou je nooit naar Mij hebben leren vragen.’ Maar ik, ongelovige, bleef twee dagen in die waan rondlopen. Toen ging ik naar evangelist Eger, die mij hetzelfde zei, waarop hij na sterke aandrang er nog iets van zei. Maar ik was niet tevreden, ik had op dat ogenblik mijn gehele bezit wel willen geven als ik het maar nooit geraagd of geweten had. Degenen die dit horen of lezen kunnen mij beschuldigen, daar de Heere hen vervloekt die vlees tot hun arm stellen, temeer daar de Heere er mij al wat licht over geschonken had. Het is maar één keer gebeurd tijdens mijn ervaringen, dat ik bij mijn weten, zoiets van de mens geëist heb. Maar ik stem toe dat dit te veroordelen is, maar de Heere wist vanaf de nooit begonnen eeuwigheid al van mijn gebreken en wilde daar volstrekt niet naar handelen. Maar dat wil ik nog wel meedelen, dat wanneer wij nog in de Bijbel lezen, of wij het onder het gebed of in de kerk nog kunnen uithouden, wij dan nog vrij zijn van deze zonde. Dan hebben wij die zonde nooit gedaan, al waren wij zelf de grootste gruwel, die gevloekt en met slechte woorden gelasterd heeft, dan kunnen wij nog begenadigd worden en het bloed des Lams reinigt ons zo wit

als sneeuw.
Hoewel ik genoeglijke dagen en uren van de hemel had mogen genieten, zo was er toch gedurig een vreselijke strijd, maar de Heere bracht mij steeds weer tot rust. Ik mocht dagelijks weer uitzien om verlost te worden en in stille afwachting mocht ik vertrouwen op de Heere Jezus. Ik bleef voor mijzelf op het punt staan gedurig de Zaligmaker te smeken, om Hem te leren kennen als míjn Zaligmaker. Ook bad ik tot God de Vader, maar in de Naam van Zijn geliefde Zoon, omdat de Heere God mij in het begin beloofd had, alles wat ik in Naam van Zijn gezalfde Koning vragen zou, dat zou de Almachtige mij schenken.

Nader ontdekt
Zo ging ik dus door en werd hoe langer hoe vromer, totdat de Heere het voor mij veranderde. Ik was de ene tijd rijk en verrijkt en daarna weer als de baren van de zee; maar ik dacht toch dat ik al genoeg had voor de hemel. Maar ik zag niets van Adams zonde, want ik had nog niet geleerd dat ik vol etterbuilen en stinkende wonden zat. Dat ik door de zonden geheel melaats was, van mijn voeten tot mijn hoofd en dat ik in geest en waarheid niet wist wat vrije genade was. Maar de Heere wilde mij dit leren.
Ik stond op een morgen voor mijn werkbank aan de Heere te denken en te peinzen. Toen gebeurde het dat er een zonde in mijn hart opkwam, waar ik van rilde en beefde. Ik dacht; het is verloren, verloren. Het berouwde mij dat ik op die zondeweg gegaan was en dat ik er al zo bekend mee was. Want ik dacht natuurlijk steeds dat ik hoe langer hoe vromer en godzaliger zou worden. Want ik verstond nog niet dat de Heere Jezus op aarde gekomen was, om zondaars te zoeken en zalig te maken en godlozen te rechtvaardigen. Ik verstond dat vroeger alleen maar volgens de historie. Het werd elke dag hoe langer hoe erger; de gruwelen die in mijn hart kwamen waren onuitsprekelijk, zodat ik elke dag dacht te bezwijken. Ik werd mijzelf een twijfel en een wonder in de inwendige godloosheid, want het ging hoe langer hoe hoger, zodat ik op het laatst de moed wilde opgeven. Toen kwam de vorst der duisternis met geweld op mij af en zei dat ik tevergeefs op Christus gehoopt had, dat Hij de echte Zaligmaker niet was, want er staat geschreven dat er maar één God is: *'…want Ik ben God en niemand meer'* (Jes. 45:22b). Ik geloofde dit omdat de Heere in Genesis 1, 2 en 3 mijn ogen eerst geopend had, daar ik vroeger, vóór mijn bekering, zo diep gezonken was dat ik zei dat er geen God was. Hoewel ik, nadat ik dat gezegd had altijd dacht: ik hoop maar dat er geen is. Daarom liet de Heere mij uit de eerste hoofdstukken van Genesis zien dat er een God moet bestaan. Ik zou er meer van kunnen zeggen dat de Heere mijn ogen daarvoor opende, maar ik wil alles maar kort aanstippen. Ik schrijf het alleen omreden de listen van de satan te laten blijken. Hij zocht mij vast te zetten, door dit uit de Bijbel te bewijzen; zodat ik dacht, wanneer Hij de ware Zaligmaker niet is, het dan nog voor eeuwig verloren is.

Satans list
Zo dwaalde ik drie dagen en twee nachten in de grootste bestrijding. Ach, ik kan dit niet onder woorden brengen, maar de nood steeg zo hoog, dat ik dacht te bezwijken. Ik bad drie dagen tot God, om de grote breuk te vinden. Ik riep aanhoudend: 'O, almachtige God, kom toch van de hemel en laat mij weten of de Heere Jezus de waarachtige God en het eeuwige Leven is.' Zo bracht ik drie dagen door, waar ik ging of stond daar achtervolgde mij de satan om mij bang te maken. Als ik bad dan vloog hij om mij heen als een briesende leeuw; schudde aan mijn ledikant, hij vertoonde zich in allerlei gezichten, mij vloekende en overal verjagende. Dit geschiedde omdat ik voordien een Godloochenaar geweest ben en dus vanzelf zo ook in de rechtvaardigmaking moest verschijnen. Hoewel ik voordien in mijn hart altijd moest bekennen dat er zeker een God was, maar ik wilde niet dat de Heere Koning over mijn hart was.
Toen ik onder deze bestrijding was, dacht ik dat het voor mij voor eeuwig te laat was, want mijn benauwdheid steeg ten top. Ik kon of durfde niet meer te bidden, maar de Heere Jezus te verloochenen, durfde ik ook niet. Ik geloofde wel áán Hem, maar niet ín Hem; hoewel de satan

alles wilde weg hebben. Door tussenkomst van mijn moeder las ik in Jesaja, waar ze van zei: 'Daar is geen regel, of de Zaligmaker komt er in voor.' Hoewel zij van die zaak toen nog niets wist. Ik las al de voorzeggingen in Jesaja 53 en 54. Dit was op de tweede dag en de derde dag werd het nog erger. Ik werd hopeloos, geloofloos, biddeloos, troosteloos, enz. Mijn ziel was in gevaar, het was geheel verloren en de satan zocht mij om te brengen, zoals voordien. Dit alles, hoewel ik een gezicht gekregen had op de Heere Jezus, die mij beloofd had in mijn hart: *'... maar heb goeden moed, Ik heb de wereld overwonnen'* (Joh. 16:33b). De Heere uit de hemel had mij beloofd, op mijn gebed, alles te schenken, indien ik het in de Naam van Zijn gezalfde Koning zou vragen. Maar daar had ik op dat ogenblik niets aan. Ook had Hij mij laten zien hoe de Heere Jezus de satan overwonnen had. Ik werd op een keer zó bang van hem, dat de doodsnood mij nabij was.

Toen leidde de Heere mij in de woestijn en zei: 'Kom en zie', maar ik durfde niet. Ik was achter een berg verscholen, maar een man sprak tot mij: 'Kom', hij nam mij bij de hand en leidde mij op een vlakte waar nog twee mannen waren, die mij toeriepen: 'Vrees niet.' Toen zag ik bij die mannen een afschrikwekkende bergplaats, van ijzer rondom dicht gemaakt en onuitsprekelijk sterk. Toen spraken die drie mannen: 'Wees niet bang en schrik niet, want gij zult de satan gebonden voor u zien. Toen werd er een schuif opengedaan en ik zag met verbazing de satan, geklonken in ketens. Als een briesende leeuw zat hij daar, rook van vuur als sulfer ging uit zijn hart en ogen. Toen zeiden ze: 'Keer weder', en zie ik was weer in mijn gewone staat.
Het werd avond van de derde dag en het was tijd om naar bed te gaan, waar ik bevreesd naar toe ging. Ik boog weer mijn knieën en de satan vloekte mij en zocht mij met geweld het bidden te verhinderen. Ik was bang, maar riep des te harder naar de hemel, om van God de Vader te weten of de Heere Jezus de ware Zaligmaker was. Toen nam de Heere het gebed van mij weg en het was in mijn ogen alles verloren, zodat ik niet anders dacht dan verbrijzeld te worden.

2.4 'Want God de Heer', zo goed, zo mild'

Maar toen zag God, uit de vensters van de hemel en riep tot mijn ziel: 'Ik, als de reine God, ben een eeuwige toorn en een eeuwige gloed, waar niemand bij wonen kan, buiten Jezus Christus, Mijn Zoon.' Toen ik deze stem hoorde stond ik op van mijn knieën en strekte mij uit op mijn bed en riep uit: 'Daar, Heere Jezus, U bent de waarachtige God en het eeuwige Leven, dan lig ik hier voor Uw rekening, voor de tijd en de eeuwigheid.' Toen viel ik in een zachte en zoete slaap tot de morgen en ik mocht rusten van mijn arbeid.
Toen ik opstond was ik geheel stil en heerlijk uitgerust, wetende wat God aan mijn ziel gedaan had. Nadat ik mijn knieën gebogen had, ging ik naar beneden en kwam in gesprek met mijn moeder. Zij begon direct te klagen en zei: 'Ach Renier, ik heb de hele nacht geen oog dicht kunnen doen.' Zij vertelde mij dat ze de hele nacht een geest, een grote zwarte hond van mijn kamer, naar haar bed had zien lopen en wanneer zij naar mijn bed liep, dan werd zij daarvan achtervolgd. Ook wanneer zij naar beneden liep en dan weer naar mijn bed, tot 's morgens toe. Wanneer ze bij mijn bed kwam wilde ze mij niet wakker maken daar ik zó'n zoete en zachte slaap had. Zij meende dat de Heere dat niet wilde hebben, omdat Hij mij die rust toegedacht had.
Het zal duidelijk zijn in welke strijd ik gezeten heb, zonder een straaltje licht wat van de Zon der gerechtigheid afstraalt. Daardoor zijn ook de smarten vergeten en veranderd in vreugde, waar ik dikwijls in een ruime maat in delen mocht. Dan was het bruiloft in mijn hart, waar de Heere Jezus de Bruidegom van was. Dikwijls in het verborgen en in het openbaar, onder de verkondiging van het woord des Heeren.

Korte tijd daarna ontmoette ik een meisje, die daar ook over vertelde, uit Psalm 84 vers 6: *'Want God, de Heer', zo goed, zo mild'*, enz. Daardoor leidde de Heere mij er verder in, dat God zo

oneindig goed is en zo mild in het uitredden en vergeven van de zonden. Dat zij die onder de zonden denken te bezwijken en met hun doodvonnis de Almachtige achterna lopen en dit graag zouden willen ondertekenen, zelfs met hun bloed, dat God rechtvaardig is wanneer Hij met hen in het gericht zou treden. 'Neen, neen', zegt God de Heere, 'Ik zie geen zonde in Mijn volk, omdat zij zich verschuilen achter het Schild Jezus Christus.' Daarachter zijn ze veilig, want God is een verzoend God en een liefderijk Vader in Hem. Hij is alleen dat reine offer, waarin de Vader een welbehagen heeft. Dan kan God niet meer toornen, want dan ziet de Vader hen aan in Zijn Zoon. Dan gaat de Zon der gerechtigheid voor hen op en het Licht schijnt in de duisternis. Daardoor wordt de ziel zo verlicht, dat zij als een ster aan de hemel wordt, die haar licht van de zon krijgt. En als die ster haar licht mag geven dan schijnt zij ook in het duister. Vraag het maar aan de kinderen der duisternis, want zij hebben het niet op het licht begrepen, zij schuwen het. Zeker als het licht op de kandelaar staat bij een rechtgeaard kind van God.

Genade en eer

De Heere zal genade en eer geven. Zeker zal God genade schenken; hij mag vertoeven, maar geen nood, de Heere zal gewis komen en niet achterblijven. Hij zegt: 'Vrees niet, gij wormke Jaobs, gij kleine kudde levend gemaakte zielen, Ik ben met u, Ik ben immers geen God van ja en neen, maar van ja en amen, een God van de eed en het verbond, Die trouwe houdt tot in eeuwigheid en nooit laat varen de werken Zijner handen. De Heere geeft in Christus Jezus genade en eer; wat een eer en dat aan zulke vloek- en doemwaardigen. De Heere is niet alleen mild in schuld vergeven, neen, neen, Hij geeft die mensen nog eer, niet alsof de Heere hen bekeerd heeft, maar alsof zij het zelf gedaan hebben: *'Doch Jakob bleef alleen over; en een Man worstelde met hem, totdat de dageraad opging. En toen Hij zag dat Hij hem niet overmocht, roerde Hij het gewricht zijner heup aan, zodat het gewricht van Jakobs heup verwrongen werd, als Hij met hem worstelde. En Hij zeide: laat Mij gaan, want de dageraad is opgegaan. Maar Hij zeide: ik zal U niet laten gaan, tenzij dat Gij mij zegent. En Hij zeide tot hem:Hoe is uw naam? En hij zeide: Jakob. Toen zeide Hij: Uw naam zal voortaan niet Jakob heten, maar Israël; want gij hebt u vorstelijk gedragen met God en met de mensen, en hebt overmocht'* (Gen. 32:24-28).

Zij krijgen die eer om kinderen Gods genaamd te worden, zij krijgen die eer als de Naam des Heeren gelasterd wordt, om voor die Naam uit te komen. Zij krijgen die eer dat zij een hemelse glans op hun gewaad krijgen. Het strekt zich wel eens zover uit dat zij geëerd worden wanneer er een samenscholing is, waarbij de drank niet ontbreekt, dat zij, wanneer ze hun zien aankomen, onder elkaar zeggen: 'Daar komt die vrome, gauw die rommel weg' en daar zitten zij in netheid en er worden geen vloeken of dergelijke gehoord. Is dat geen eer, die God geeft? Voor God de Heere ruimen zij het niet op en laten het vloeken ook niet, is dat dan geen eer? Terwijl ons daar niets van toekomt, want de Heere, Heere, is dit alleen maar waard. Maar Hij wil dit opdat zij zouden uitblinken boven de kinderen des toorns en zij hun licht mogen geven als de sterren aan de hemel, tot een getuigenis.

Is dat geen eer, als God van een erfgenaam des duivels een erfgenaam van de hemel, in Christus Jezus maakt? Is dat geen eer, eerst een dienaar van de duivel en daarna een dienaar of onderdaan van de grote Hemelkoning. Die alle macht heeft in de hemel en op de aarde, Die in een oogwenk alles verteert wat onder de zon is. Hij zet de donder en bliksemkamer open zodat de aarde dreunt en beeft. Zelfs in de donkere nacht lijkt het of alles in lichterlaaie staat. Het is Die God, Die maar een ogenblik de sluizen des hemels opent en alles verdrinkt.

Met zó'n God komt nu de alles verbeurd hebbende zondaar in een verbond, door God de Zoon, en dat zo innig, dat de mens met een heilig en rein God mag spreken en alles van en aan Hem vragen. Is dat dan ook geen eer, als God zo nauw in betrekking met dat volk staat als Hij zegt: 'Eer zij roepen, zal Ik antwoorden en ik zal het Mijn kinderen geven als in de slaap?' Is dat geen eer om met zo'n rijk en almachtig God te mogen spreken? Is dat geen eer als een mensenkind zo eigen met God mag omgaan?

Door de hitte bevangen
Het is mij overkomen in 1884, toen de zon mij op een morgen in de zomer, door de felle stralen mij bevangen had. Ik dacht dat mijn hart en nieren gesmolten waren. Ik moest die middag om half 5 aantreden om te exerceren en met de grootste moeite en krachtinspanning hield ik mij op de been. Ik dacht, ik zal mij verkleden en daarna naar mijn vrienden. Maar helaas, ik was ternauwernood in de stad of ik werd zó benauwd, dat ik dacht in te zakken, dus ging ik zo goed en kwaad het ging naar de woning van mijn ouders. Het was 2 uur en ik opende de deur, maar vond niemand thuis. Ik viel in de voorkamer neer en viel in slaap. Nadat een poosje geslapen had werd er in mijn oor gefluisterd: 'Reinier, Reinier', maar ik sliep weer in. Daarna werd ik plotseling klaar wakker gemaakt en zonder nog enige slaap te hebben stond ik op en dacht: wat is er nu weer aan de hand? Ik had gekleed gelegen, mijn geweer naast mij en mijn koppel rond mijn lichaam. Ik keek verwonderd wie mij wakker gemaakt had en zag op de klok dat het 4 uur was. Ik kon verder niemand bespeuren die mij wakker gemaakt had, dus ging ik naar mijn bataljon. Onderweg merkte ik pas dat de Heere mij net op tijd wakker gemaakt had en ik voelde mij ook geheel hersteld.
De gelederen werden opgesteld en wij marcheerden met twee bataljons naar de Maliebaan. Tijdens het marscheren kreeg ik het oog op drie hoofdpersonen, n.l. op de kolonel en de twee bataljonscommandanten. De kolonel gaf het eerste commando en de eerste commandant ving dat woord op en handelde daarnaar, wat ook de volgende commandant opvolgde. Daarna gaf de Heere mij een gezicht op het ordelijk opstellen van de troepen en daarna volgde de muziek. Alles trok in keurige orde voorbij de hoofdpersoon.
Mijn gedachten gingen naar de hemel, waar ik ook drie Hoofdpersonen zag: God de Vader, God de Zoon en God de Heilige Geest. Daarna merkte ik de geordende troepen met de banieren van overwinning op, met muziek van citers, trommels, cimbalen, bazuinen, enz. Ik hoorde daarbij het gezang van: 'Halleluja, halleluja, halleluja en de reine maagden vielen in met: Heilig, heilig, heilig is de Heere der heirscharen.' En zo trokken de troepen ordelijk en plechtig voorbij de troon van God en het Lam.
Dit gebeurde in een hele korte tijd, toen wij naar de Maliebaan marcheerden. Ik voelde haast geen grond meer onder mijn voeten, de commando's hoorde ik haast niet en zocht met veel moeite mijn tranen te verbergen. Is ook dit geen eer wat God aan Zijn volk bewijst en dat aan zo'n vloek en doemwaardig zondaar. *'... de Heere zal genade en eer geven; Hij zal het goede niet onthouden die in oprechtheid wandelen'* (Psalm 84:12b). Ook niet in de dood, want daar behoeft een kind van God niet bang voor te wezen. De Heere zou eerder de hemel en de aarde voorbij laten gaan, dan dat Hij een kind van Hem verloren zou laten gaan, die voor zo'n dure prijs gekocht zijn. Bergen mogen wijken en heuvelen wankelen, maar Zijn goedertierenheid zal niet wankelen noch wijken. Van die kleinen zegt de Heere: Want ik ben een God van de eed en van het verbond; Ik doe het niet om uwentwil, maar om Mijzelf en om Mijns groten Naams wil. Amen.

Christus de Voleinder
Dit geldt voor hen die in oprechtheid voor Hem leven. Dat is dus Gods wil en dat wij dus niets verbergen, al onze zonden belijden en de Heere bekend maken met al onze wegen en onze onmacht Hem ook bekend maken. Onder afzien van onszelf, want de duivel wil maar dat wij geloven in de liefde die in of uit ons hart opkomt, maar daar woont niet anders dan vijandschap. Nee, Christus is de Voleinder van het geloof en in Hem is de liefde te vinden, maar niet in ons. Hiervan zegt de Heere Jezus: Ik en de Vader zijn één en God is liefde. Amen.
Dus, met recht kan de psalmdichter eindigen in Psalm 84 vers 6:

Welzalig, Heer' die op U bouwt,
En zich geheel aan U vertrouwt.

Dat is een zalig voorrecht, als een mens mag drijven op de kurken van vrije genade voor de ogen van de levenden God. Amen.

In die tijd leefde ik zó nauw bij de Heere, wanneer ik iets begeerde dan boog ik mijn knieën en bad het van de hemel af. Met verschillende zaken, dikwijls in de nacht; moest ik 's morgens vroeg ergens zijn, dan vroeg ik eerst aan de Heere of het wel in Zijn weg was, en zo ja, of de Heere mij wilde doen ontwaken. Hij heeft mij nooit beschaamd.
Zo stuurde Hij mij eens naar Rotterdam en daar kwam ik in samenspraak met mijn broer, die mij bestreed met Gods Woord, over Kaïn en Abel, enz. De Heere schonk mij er licht in en ik mocht hem overtuigen. De Heere gaf mij zoveel te spreken en op het laatst dat het de mens zijn eigen schuld is wanneer hij verloren gaat. Ik vertelde hem hoe God mij geroepen en gered had en ik mocht hem verder op de goedertierenheid en de rechtvaardigheid wijzen.

In volle liefde gebeurd op de Geest te 's Gravenhage; eerst nog te Rotterdam. Daarna op Duinweide aan de Spits 3 te 's Gravenhage. Gezicht op de wegwerpelijkheid. Gezicht op de koperen slang. Worsteling met de boze en uitkomst, 's zaterdags bij De Vringer, een timmermansbaas te 's Gravenhage.

Opmerkingen
Aangezien mijn geliefde broer op verschillende stukken papier, groot en klein, dit alles had opgeschreven, heb ik het overgeschreven, precies zoals het er stond. Alleen met dit verschil, dat ik de teksten uit Gods Woord er voluit tussen geschreven heb, zoals zij aangegeven stonden. Omdat wij veel omgang met elkaar hadden wil ik nog enige opheldering geven.
Hij heeft dit geschreven in de eerste drie jaren van zijn bekering. Na die tijd heeft hij mij nog veel mogen vertellen van de goedertierenheden des Heeren, die hij heeft mogen ondervinden. Zo zei hij op een keer tegen mij: 'Als de Heere tot mij sprak: Ga naar de heidenen om het evangelie te verkondigen, dat ik gerust en direct op Zijn Woord en belofte zou vertrekken.'
Nu was het in mijn hart om dit schrijven van hem in druk uit te geven, met de opbrengst voor de zending onder de heidenen, tot eer van 's Heeren grote Naam.
Hij heeft ook het schaatsen rijden meegedeeld op de dag des Heeren. Ik kan hier nog bij vermelden dat ik toen woonde aan de Frederikstraat in Den Haag, waar zijn schaatsen zijn blijven liggen en dat hij ze nooit meer heeft gezien en er nog minder naar gevraagd heeft.
Ook komt dominee Wedemeijer herhaalde malen in zijn schrijven voor. Deze had in Den Haag een kerk, zoals dominee Van Smalen hier in Rotterdam. Ik schrijf dit voor de duidelijkheid, omdat mijn broer met de Reformatie, (Doleantie) mee gegaan is. Ds. Wedemeijer was daar in het begin ook wel voor, zodat hij wel eens onder de luisteraars was wanneer er een predikant uit Amsterdam of van elders kwam. Maar dit duurde niet lang, want hij trok zich geheel terug. Mijn broer dacht daar anders over, wat ook op te merken is uit een brief die hij in juli 1887 naar mij schreef: 'Er is vanavond hier stemming voor een dominee; de gemeente gaat hier goed vooruit. Ben je ook nog een flinke strijder? Trek je soms de schouders op; vraag dan maar gerust aan de Heere om wapens daartoe. Het tuighuis van de koning van de Kerk is altijd goed voorzien van wapens voor Zijn strijders.'
Hij had ook op een klein strookje papier geschreven: 'In volle liefde gebeurd op de Geest, te 's Gravenhage, eerst nog te Rotterdam.' Hiervan kan ik meedelen dat de gebeurtenis te Rotterdam, in de Zuiderkerk was.
Hij kwam namelijk, voor zijn trouwen, regelmatig bij ons, van zaterdagavond tot maandagmorgen. Die zondagmorgen preekte onze eerwaarde leraar **ds. Lion Cachet**, waarbij hij preekte over: 2 Kor. 5:1 *'Want wij weten, dat zo ons aardse huis dezes tabernakels gebroken wordt, wij een gebouw van God hebben, een huis niet met handen gemaakt, maar eeuwig in de hemelen.'* De

Heere zegende deze preek zó aan zijn hart, dat toen wij naar huis liepen de tranen uit zijn ogen liepen en hij als het ware over de straat huppelde. Hij mocht zich hier geruime tijd in verblijden, zowel binnen als op straat.

Hij was in de ware zin van het woord, een man voor zijn vrouw, een zoon voor zijn ouders en een broer voor zijn broers en zus. Hij werd geboren op 7 april 1858 en is getrouwd in 1887. Zijn huwelijk is bevestigd door ds. Veder uit Schiedam. Hij is overleden op 21 januari 1893 en vier dagen daarna begraven.
Op zijn graf is gesproken door de eerwaarden heer Van Kasteel, vader van ds. G.H. van Kasteel (1850-1931) te 's Gravenhage en door twee broeders. Verder is er gezongen de Psalmen 72:11, 25:2 en 5, en 146:3.
De gedachtenis des rechtvaardigen zal tot zegening zijn, maar de naam der godlozen zal verrotten (Spr. 10: 17).
Hiermee sluiten wij af, in de hoop dat de Heere er Zijn zegen over gebiedt, tot eer en verheerlijking van Zijn nooit volprezen Naam. Hem alleen komt toe, alle lof en aanbidding tot in eeuwigheid. Amen.

Rotterdam, 22 maart 1893 Cornelis Buijtelaar

Historische toelichting over de kerkelijke gemeente

Na de Afscheiding van 1834 preekte de bekende dominee C. Noorduyn, van de Gereformeerde Gemeente onder het Kruis, ook regelmatig in Den Haag, in een woning aan de Raamstraat. Na zijn overlijden in 1852 werden de diensten waargenomen door ds. C. van den Oever. In 1855 werd ds. Nic. Wedemeijer beroepen, die echter bedankte. Intussen was aan het Hogezand een ander gebouw als kerk ingericht, waar Frans Boer Czn. aardappelteler uit Monster, ouderling werd. Ds. C. van den Oever meende er goed aan te doen om zijn zoon Adrianus daar als predikant te ordenen. Dit was volgens de mening van Boers tegen het kerkrecht in. Toen Boers daarin volharde werd hij door de classis in 1856 met diaken Taal geschorst. Nadat hij zijn *'Afgeperst protest'* in 1858 geschreven had, keerden zich de zaken tegen Van den Oever en op de Algemene vergadering van 11 mei 1859, werd over het lot van ds. Van Den oever beslist, zodat hij buiten het verband komt te staan.
Intussen werden er in een gebouw aan de Visschersdijk in Den Haag diensten gehouden door twee groepen uit de Kruisgemeenten. De groep van Frans Boers stond intussen onder leiding van ds. R. Veldman in 1861. Deze kocht aan de Wagenstraat een gebouw, maar beleefde daar niet veel genoegen van, want spoedig kwamen er bezwaren, vooral van ouderling Boers, tegen zijn leer en leven. Na veel problemen vertrok de predikant in 1864 naar Zwolle. Op het laatst van het jaar werd kandidaat W.G. Smitt beroepen, die het beroep aangenomen heeft. Na twee jaar kwamen er weer problemen, daar het kerkgebouw, door de zware lasten van Veldman ontruimd moest worden. Uiteindelijk kwam ds. Smits met zij volgelingen in 1869, bij het nieuwe kerkverband van de Christelijke Gereformeerde Gemeenten terecht. Zijn opvolger was de bekende ds. J. Wisse C.zn, die in 1892 niet met vereniging van de Gereformeerde Kerk meeging.
Intussen was een ander deel van de gemeente, die zich Oud gereformeerde Gemeente noemde, toch weer in de kerk aan de Wagenstraat terecht gekomen, waar voor de tweede keer ds. Wedemeijer beroepen werd, die het beroep toen aangenomen heeft.

N. Wedemeijer
Nicolaas Wedemeijer werd geboren 18 mei 1814 te Naarden. Op 22-jarige leeftijd trouwde hij, maar werd hetzelfde jaar nog weduwnaar. In 1840 trouwde hij weer en vestigde zich te Tricht.

Daar bevestigde ds. H. de Vries hem in 1850 als predikant van de Gereformeerde Gemeente onder het Kruis. In 1853 volgde hij ds. S.M. Flesch op te Dordrecht, waar hij later problemen kreeg, omdat een deel van de leden zich achter ds. Van den Oever schaarde, die in die tijd los gemaakt werd van het kerkverband. Het voorgaan werd voor de Dordtse predikant onmogelijk gemaakt en hij verhuisde naar Rotterdam, waar hij van 1861 tot 1868 woonde.
Op 7 augustus 1868 werd hij bevestigd in de Vrije Gereformeerde Gemeente onder het Kruis, (ook wel genoemd de Oud Gereformeerde Gemeente) aan de Wagenstraat te Den Haag. Korte tijd daarna kwam de gemeente samen in het kerkgebouw aan de Zuid-Binnensingel, wat in de volksmond 'de sigarenkerk' genoemd werd.
Daar werd niet alleen Reinier Buijtelaar naar toe gedreven, maar in diezelfde tijd ook de latere ds. C. de Jonge. Deze had dezelfde gevoelens als Reinier en schreef later over ds. Wedemeijer: 'Ik heb verbaasd gezeten, hoe laag die man de mens in zichzelf wegzette en hoe hij verklaarde wat God in de waarachtige bekering uit genade werkt in een blinde zondaar. Ik schreide daaronder, omdat ik uit de kentekenen opmaakte dat God bezig was in mijn ziel te werken. (…) Ik kan niet verklaren hoe ik aan de lippen van de zo geliefde leraar hing.'
In 1888 zei ds. Wedemeijer dat zijn einde aanstaande was. Enkele dagen daarna, op 17 november stierf hij, nadat hij gezongen had uit Psalm 130: 4:

Hoopt op den Heer', gij vromen;
Is Israël in nood,
Er zal verlossing komen;
Zijn goedheid is zeer groot. Enz.

G.H. Kersten
Reeds op 5 mei 1889 kreeg de gemeente in ds. G. Maliepaard Czn. (1862-1897) een nieuwe leraar. In mei 1893 voegde het gezin Kersten zich bij de gemeente van ds. Maliepaard. Hun zoontje Gerrit Hendrik was toen 10 jaar. Nauwelijks waren zij aan de gemeente verbonden toen de Heere de jonge Henri in het hart greep. De dominee begon in zijn toepassing te zeggen: 'Een mens moet tot God bekeerd worden en wat zal het zijn, om onverzoend met God, te moeten sterven.' Die pijl trof doel en hij voelde zich gedagvaard voor Gods rechterstoel. Na enige tijd kreeg hij een mogelijkheid van zalig worden te zien, en in datzelfde jaar openbaarde zich, onder veel strijd, de roeping voor het ambt, uit Jesaja 40:1: *'Troost, troost Mijn volk, zal ulieder God zeggen …'.* Het was in 1897, dat de Heere Henri van zijn eigen leven afsneed, om in Christus met God verzoend te worden. Hij was toen 14 jaar.
Ds. Maliepaard was toen reeds vertrokken naar Kampen, waar hij op 34-jarige leeftijd te Kampen overleed en ds. C. Pieneman werd in 1895 zijn opvolger in Den Haag. Daar zijn toen banden met Henri Kersten gevallen en ds. Pieneman was hem tot nader onderricht. In 1898 volgde ds. Pieneman de roeping op naar Rotterdam, waarna er weer problemen kwamen in de gemeente die hij achterliet. Kersten zocht in de tijd veel van het geoefende volk van God op, o.a. in Lisse, bij ds. Jac. Overduin. Toen hij weer op een zaterdag in 1901 naar Lisse ging, werd zijn moeder met kracht bepaald bij de woorden: 'Wist gij niet, dat ik moet zijn in de dingen Mijns Vaders?' Toen hij daar aankwam zei ds. Overduin plotseling: 'Zeg Kersten, jij moet zondag voor mij preken, want ik moet elders voorgaan.' En daar stond hij de andere morgen, nog maar pas 18 jaar oud, op de preekstoel. De Heere hielp hem en de daarop volgende week kreeg zijn moeder brieven van Gods volk uit Lisse, dat haar zoon met veel opening gesproken had. De classis Rotterdam van de Kruisgemeenten verleende hem acte om ook in andere gemeenten te proponeren. In het najaar van 1901 kreeg hij een vaste standplaats te Meliskerke

C. de Jonge en zijn catechisanten
In 1883 was De Jonge in Den Haag voor diaken gekozen en na enkele jaren werd hij ouderling. In

de jaren negentig kwam bij hem ook een roeping openbaar tot predikant. Het was in diezelfde tijd als bij Henri Kersten. Het was een bijzonder vruchtbare tijd in de gemeente, met een bloeiend gezelschapsleven. Toen De Jonge preekte uit Psalm 92: *'Die in het huis des Heeren geplant zijn ..'* werd een jong meisje, Cornelia Luthart aan haar verloren staat ontdekt. In diezelfde week ontmoette hij haar in tranen. Toen hij vroeg wat er aan scheelde zei ze: 'Dat weet u toch wel; ik heb gisteren gehoord dat ik die boom ben die overgeplant moest worden. Dat ben ik niet, en nu zal ik uitgedaan moeten worden. Acht dagen later ontmoette hij haar weer, op een gezelschap, maar zij deed niet anders dan wenen over haar gemis. Een volgend maal op een bijeenkomst werd ook aan haar gevraagd hoe het was, waarop zij antwoordde dat zij een ondersteuning gekregen had uit Jes. 55: *'Ik zal een eeuwig verbond met u maken…'.* De Jonge vroeg haar of die waarheid voor haar ontsloten was en of zij verstond Wie daar sprak. Nadat zij gezegd had dat er alleen een hoop ontstaan was, zei De Jonge: 'Vraag of de Heere je in die waarheid wil inleiden, dan zult gij met Christus verenigd worden en Hij zal je vrijmaken.'
Na acht dagen kwam zij De Jonge opzoeken en mocht zij vertellen dat zij Christus als haar Verlosser had leren kennen. Toen zei De Jonge: 'Houdt wat je hebt, want ik denk dat je het nu kwijt bent.' Ze legde haar hand op haar hart en vroeg; 'Wat mankeert er aan, zeg het mij.' De Jonge zei dat hij voelde dat ze een weldaad ontvangen had, maar een slechte daad gedaan, door de Borg te laten staan, zoals de dochter van Jethro, die Mozes in de woestijn liet, en daarna moest gaan zoeken om hem mee te nemen naar haar huis. Dit moest Keetje bekennen en de volgende nacht kreeg zij, zoals Jakob, de hele nacht te worstelen en zij werd verlost door de dierbare Borg, waarbij zij nog grotere weldaden kon verklaren. Toen De Jonge vroeg: 'Waar is nu de grimmigheid van de benauwers?' zei ze: 'O, zalig neen, geen beschuldiging meer.'
Vier maanden daarna werd zij ziek aan haar longen. Zij had veel pijn, maar was al die tijd geborgen in de lijdende Borg. De Jonge ging er elke dag naar haar toe, waarbij zij steeds maar sprak over de lijdende Borg. Zij is korte tijd daarna in die volle ruimte gestorven, waar het volk getuige van was.

Toen ds. Pieneman naar Rotterdam vertrokken was, werd kandidaat N.H. Beversluis beroepen. Er waren toen twee jonge meisjes in de gemeente, Pleuntje en Jaantje Hartman, die in een brief van 7 maart 1899, de beroepen kandidaat hartelijk en dringend verzochten tot hun over te komen. Ook zij kwamen op de gezelschappen, waar ouderling De Jonge meestal de leiding had, en schreven: *Zeer begerig zijnde naar de redelijke en onvervalste melk.* Zij waren beiden gedoopt door ds. P. van Dijke en waren toen al enkele jaren oud, want zij wisten nog dat hij zijn armen toen over hun uitstrekte en zei: 'Amen, ja Amen; dat Amen zal in de hemelen weerklinken, dat God een God van zondaars wil zijn.' Zij schreven er achter: 'En dat heeft de Heere bij aanvang aan onze ziel willen bevestigen …'.

Het was ook in 1899 dat de 25-jarige Ester Klaassen-de Korte, die toen volop in de wereld leefde, naar hetzelfde kerkgebouw gedreven werd, waar ds. H. Roelofsen was om die zondag de sacramenten te bedienen. Toen de dominee in de toepassing de onbekeerden aansprak, schreef ze: 'Ik kreeg de slag naar binnen.' De Heere werkte met Esther door en zij kreeg later een grote bekendheid onder Gods volk. (Zie *Strijd en zegepraal*, Middelburg,1996).

Ondanks een bloeiende geestelijk leven in de gemeente, waren er dikwijls problemen en verdeeldheid, maar dat hield het werk des Heeren niet tegen. Zo vond De Jonge het ook wel wat voorbarig dat Kersten zo jong reeds geoefend had in Lisse. Maar ds. Pieneman nam het augustus 1901, geheel voor Kersten op. Na die tijd ging de Jonge zelf ook in andere gemeenten, ook bij de ledeboerianen, oefenen. Hij ging in 1907 niet met de 'Vereniging' mee maar koos, met een deel van de gemeente van Den Haag, de zijde van ds. L. Boone. In 1912 nam hij een beroep aan naar de Vrije Oud Gereformeerde Gemeente van Kampen, waar hij in 1922 de z.g. Federatie van de vrije gemeenten bewerkstelligde.

In die tijd werden de notulen van de kerkenraad ondertekend door W. Buijtelaar. Hij notuleerde op 3 september 1903, dat op de ledenvergadering besloten werd, dat de gemeente overging naar het kerkverband van de Ledeboeriaanse gemeenten. Of de scriba familie was van Reinier, is niet bekend.

Ds. F. Lion Cachet

De Doleantie had dus in het begin ook op dominee Wedemeijer ook wel wat invloed gehad, maar hij is daar niet toe overgegaan. Reinier Buijtelaar is, na het overlijden van zijn geliefde predikant, wel meegegaan en kerkte nogal eens te Rotterdam, waar de bekende ds. F. Lion Cachet stond. Dit was een Jood, die destijds onder de bijbellezingen van de bekende I. Da Costa tot bekering gekomen was. Nadat hij predikant geworden was vertrok hij in 1860 als zendeling naar Zuid-Afrika. In Villiersdorp kwam hij in aanraking met veel Joden, waar hij alles in het werk stelde om ze de Christus te verkondigen. Enkele jaren later kwam hij terug en werd predikant te Rotterdam, waar hij de eerste predikant was die met de Doleantie meeging, in die tijd ook wel de Reformatie genoemd. In 1891 vertrok hij voor de zending naar Java. Na zijn terugkomst bleef zijn ijver toch voor de zending en hij heeft in die jaren veel gepreekt en lezingen over het zendingswerk gehouden. Tijdens een van die lezingen, in het najaar van 1899 te Bergen op Zoom, is hij plotseling gestorven. Hij was een begaafde en geachte predikant.

Ook Reinier Buijtelaar ging graag bij hem naar de kerk, maar hij heeft hem niet in het huwelijk bevestigd. Deze dienst werd geleid door begaafde ds. H.H. Veder uit Schiedam (1853-1913), die destijds ds. Lion Cachet direct volgde in de Doleantie. Reinier is maar enkele jaren getrouwd geweest en reeds op jonge leeftijd gestorven.

Geraadpleegde literatuur:

De weg die de Heere gehouden heeft met mijn geliefde broeder Reinier Buijtelaar, Rotterdam 1893
Dr. C. Smits, *De Afscheiding van 18 34 deel 2*; Dordrecht 1974
Dr. H. Florijn, *Oud Gereformeerd in Kampen*; Dr. H. Florijn, Houten 1987
Waar Hagenaars kerkten, 's Gravenhage 1983
Dr. F. L. Bos, *Kruisdominees,* Kampen, 1953
M. Golverdingen v.d. m., *Ds. G. H. Kersten, Facetten van zijn leven en werk*, Houten 1993.

JONGE ZANGERS
Deel 8
Arie van Driel
Gerrit Eijkman
Jacobus Overduin

17. Arie van Driel (1879-1917)

1.1 Biddende ouders

'...want het gedichtsel van des mensen hart is boos van zijn jeugd aan' (Gen 8:21).
Vanaf onze jeugd komt het uit dat wij enkel boosheid zijn, tenzij wij door Gods Geest wedergeboren worden. Dit komt ook uit op de eerste bladzijden van het levensboek wat wij nu openen, uit de nagelaten aantekeningen.

Ik werd geboren op 23 mei 1879 te Dubbeldam. Mijn vader was een man die de Heere vreesde en mijn moeder was in die tijd een onderworpen vrouw. Al vroeg werd in mij gezien, dat Adam zonen gewon naar zijn beeld en gelijkenis. Mijn vader vermaande mij veel en ernstig, maar ik deed het ene kwaad na het andere.
Al vroeg werd ik een kind van verdriet, op allerlei wijzen. Mijn geweten getuigde krachtig in mij en hield mij steeds voor dat ik eenmaal rekenschap moest geven van al mijn kwaad. Uit vrees voor de straf nam ik mij dan voor, geen kwaad meer te doen. Soms vroeg ik ook of de Heere mij wilde bekeren. Maar direct daarna was het kwaad voor mij weer zo aanlokkelijk, dat ik er al mijn vermaak in zocht.

Toen ik 11 jaar was had ik mijn ouders al veel verdriet aangedaan. In die tijd sloeg ik eens een ram een hoorn af.
Nu waren wij gewend, voor wij 's avonds naar bed gingen, op onze knieën te bidden en te danken. Wij waren toen nog met 10 kinderen en het was mijn beurt om hardop te bidden. Toen ik kwam aan deze woorden: 'En hoewel wij deze dag niet doorgebracht hebben zonder tegen U grotelijks gezondigd te hebben', kon ik niet meer verder. Het was of die bloedende kop van de ram als een getuige tegen mij opkwam. Ik riep hard uit: 'Ja Heere, ik heb hem een hoorn afgeslagen' en barstte in tranen uit.
Op deze wijze kwam mijn vader achter mijn misdaad. Hij lag nog op zijn knieën en riep wenende: 'Och kind, als de Heere je niet bekeert, zal dit eeuwig tegen je getuigen.'
Die nacht heb ik bijna niet geslapen, want is was bevreesd dat ik zou sterven en voor eeuwig om zou komen.
In die dagen was ik koeienwachter en de koeien van mijn baas hoedde ik juist op die plaats, waar ik elke dag de ram zag die ik de hoorn had afgeslagen. Die ram keek mij elke keer weer aan, alsof hij tegen mij wilde getuigen. Dit maakte een lange tijd indruk op mij, maar met het genezen verdween ook mijn schuldgevoel. Ik werd dezelfde overtreder, ja het werd erger met mij.

Een zieke vader
Twee jaren gingen voorbij. De Heere bezocht daarna mijn vader met een langdurig ziekbed. Wij dachten al spoedig dat dit vaders sterfbed zou worden. Dag noch nacht had ik rust. Steeds hoorde ik deze stem in mijn hart: 'Wanneer je vader gestorven is, kan hij het verdriet wat je hem hebt aangedaan nooit meer vergeven en kan hij ook nooit meer voor je bidden.'

Op een avond zei mijn vader weer dat zijn einde nabij was, hoewel hij niet wist dat zijn leven nog vijftien jaar verlengd zou worden. Ik wachtte tot allen, behalve moeder, uit de kamer waren en liep daarna naar hem toe en vroeg of hij al het verkeerde wat ik hem aangedaan had kon vergeven. Hij antwoordde: 'Och mijn kind, zou ik dat niet kunnen? Maar, o jongen, hoe vreselijk zal het zijn als je zó sterft!'
Voordat ik naar bed ging, vroeg ik, arme blinde worm, of de Heere mijn vader nog wat wilde laten leven, dan zou ik beter oppassen en geen zonde meer bedrijven en mijn ouders geen verdriet meer aandoen. De Heere verhoorde mijn gebed, maar ik … ben nooit iets van mijn belofte nagekomen. Direct nadat mijn vader begon te beteren schaamde ik mij over mijn bidden en beloven.
Zoals ik reeds vertelde leefde mijn vader nog vijftien jaar. Hij kon echter niet meer werken

Drie jaar verliepen er. Ik had twee broers die op de vaart waren en zelf werkte ik op het land en was dus bij mijn ouders in huis. Dagelijks werd ik vermaand, tot ik het zo moe werd en ik er ook naar uitzag om weg te komen. Ik wilde, naar de begeerte van mijn hart, vrij leven. Dus besloot ik ook om te gaan varen
Maar dan moest ik ook op de zondag werken en mijn geweten waarschuwde mij steeds om dat niet te doen. Toen ik die plannen maakte om te gaan varen was ik de laatste tijd bij mijn getrouwde broer aan het werk. Ik bleef daar van maandag tot zaterdag. God had die broer in het hart gegrepen. Wanneer hij voorging in het gebed, stond het mij duidelijk voor ogen, dat ik eenmaal voor de Heere moest verschijnen, om van alles rekenschap te geven. Maar helaas, het kwam nooit zover dat ik mijn boze weg verliet. Het tegendeel was waar, ik wilde bij hem weg en besloot om stoker te worden op een boot. Dit besluit voerde ik ook uit.
Mijn vader, die een teer hart had, liet mij onder veel tranen en vermaningen gaan. Zelf weende ik ook, maar ik vertrok. O, wat is een mens, die verkocht is onder de zonde. Hij zoekt zijn eigen verderf.

1.2 Op de vaart!

Nooit zal ik de eerste reis vergeten en de eerste zondag waarop ik moest werken. Al de vermaningen van mijn vader kwamen in mijn gedachten en maakten mijn hart benauwd.
Uit angst dat de boot die dag zou vergaan riep ik weer de onbekende God aan en vroeg Hem of Hij ons wilde sparen. Deed Hij dit, dan zou ik maar één reis meemaken en verder afzien van mijn dwaasheid. Ik beloofde dus weer en had ook weer goede voornemens. Ik meende op dat ogenblik dat ik mijn belofte zeker zou vervullen. Ach, ik verstond het woord uit de Heilige Schrift niet: '*Zal ook een moorman zijn huid veranderen? Of een luipaard zijn vlekken? Zo zult gijlieden ook kunnen goed doen, die geleerd zijt kwaad te doen'* Jer. 13:23.
Het werd maandagmorgen en ik overlegde in mijn godloze hart: 'Nu kun je toch zien dat er geen God is, je bent elke keer vermaand, je ging door in het kwaad en … er gebeurde op die zondag niets. De Bijbel is een verzonnen verhaal.' Dit soort gruwelen kwam er veel in mijn hart. En het vreselijkste was, dat mijn hart er één mee was, zodat ik wel kon dansen van blijdschap.

Het ging van kwaad tot erger, want ik begon ook te vloeken, wat ik voordien nooit gedaan had. Misschien zijn er onder de lezers waar dit ook in het hart is omgegaan en troost u zich ermee toch nog godsdienstig te zijn. Maar, weet dat zo'n godsdienstig leven niets anders dan een consciëntieovertuiging kan zijn, waar totaal geen Goddelijk leven in gevonden wordt. Er zijn mensen die in de zonde rust krijgen en mensen die in de godsdienst rust vinden. Bij allebei wordt de consciëntie tot zwijgen gebracht, op verschillende wijze door de vorst der duisternis.
In die tijd viel ik van het ene kwaad in het andere. De zonde dronk ik in als water en daarom kwam ik liefst zo weinig mogelijk thuis, om de vermaningen te ontlopen. Maar thuis hielden

zij niet op om voor mij te bidden, hoewel ik dat toen niet wist. Drinkend en vloekend ging ik dus door het leven. Wanneer mijn geweten sprak, zocht ik die stem met drang tot zwijgen te brengen. Arme mens, die vervreemd van God naar het verderf holt.

Wonderlijk bewaarde de Heere mij soms. Driemaal heb ik in het water gelegen, waarbij het gebeurde dat de schepen over mij heen voeren. In zulke ogenblikken, die ik in het volle bewustzijn meemaakte, kwam heel mijn levensloop voor mijn aandacht en was ik met veel vrees vervuld. Maar nadat ik gered was, spotte ik er weer mee, voor Gods aangezicht. Toch bleef Gods bewarende hand, o,wondervolle lankmoedigheid, over mij uitgestrekt. Ik wil daar, tot Zijn eer, iets van vertellen.

Wij voeren in Duitsland en lagen op een avond aan wal bij Emmerich, waar ik van boord ging. In de stad kreeg ik met mensen ruzie. Wel tien of twaalf mensen liepen mij na tot buiten de stad. Daar grepen zij mij en omwonden mij van het hoofd tot de voeten met ijzerdraad en legden mij op een eenzame plaats, aan de waterkant. Zij vertelden mij dat ze middernacht zouden terug komen en mij dan zouden verdrinken.
Verschrikkelijke uren heb ik daar doorgebracht en afgeworsteld. Een kwartier voor dat zij kwamen was ik los. Ik had geen kleren meer aan en het vel was van mijn benen. Aan mijn hoofd was ik op drie plaatsen gewond. Toen ik bij mijn roeiboot kwam waren zij geen drie meter meer achter mij. Ik duwde met grote kracht, zoals men alleen maar kan ontwikkelen in het grootste gevaar, de boot van de wal en was direct een heel eind weg. Het was opmerkelijk dat de boot los lag, zodat ik geen tijd verloor om hem los te maken. Onmogelijk had ik nog tijd gehad om hem los te maken. Maar ik schreef het alles aan mijn eigen wijsheid toe
Acht jaar nadien bepaalde de Heere mij bij deze dingen. Wonderlijk is Zijn voorzienigheid.
Daarna bezocht de Heere mij met ziekte, maar duidelijk bleek in mijn leven dat zegen noch oordeel het hart van een mens verootmoedigt.

In militaire dienst
Toen brak de tijd aan dat ik voor mijn nummer, in militaire dienst kwam. Ik werd stoker bij de marine.
Door de waardering die ik kreeg van mijn meerderen, om mijn snelheid en mijn werk, verkreeg ik veel vrijheid om uit te gaan. Een opmerkelijke geschiedenis kan ik hier niet verzwijgen. Ik kreeg verlof om met de pinksterdagen naar Dordrecht te gaan. ’s Maandags moest ik met de laatste trein terug komen. Maar omdat ik met een trein later vertrok, kwam ik niet verder dan Uitgeest, boven Haarlem. Dit bracht mij in verwarring, want ik zou gestraft worden en waar moest ik deze nacht doorbrengen? Ik dwaalde door deze plaats en zag eindelijk een gebouw waarop stond ‘Logement’. Ik had nog één gulden en dacht dat ik daar de nacht wel kon doorbrengen. Ik belde aan en deed mijn verzoek, maar ik kreeg als antwoord dat zij geen matrozen mochten toelaten.

Moedeloos ging ik aan de dijk zitten en ik dacht aan mijn vader. Als hij eens wist hoever het mij gekomen was. Zó ernstig had hij het mij deze dag nog aangezegd, dat ik op een hellend vlak was. Durfde ik nu maar eens de God van mijn vader aanroepen, dacht ik verder.
Terwijl ik daar zat te peinzen kwamen er in dit late uur nog drie wandelaars aanlopen. Een man met zijn vrouw en hun dochter. De oude man vroeg mij wat ik daar zo laat nog deed. Zijn vriendelijkheid trof mijn hart en gaf mij vrijmoedigheid om eerlijk te zeggen wat de oorzaak was. Hij zei: ‘Wel jongen, dan is het ’s Heeren goedheid dat wij zolang gepraat hebben en daardoor zó laat nog langs komen. Kom mee, wij hebben nog wel plaats; niet waar vrouw?’ Dit alles trof mij zeer, maar ik stelde alles in het werk om dit niet te laten merken. Hoe blind en verhard was ik toch!

Zijn namen mij mee naar hun woning. Het eten werd klaar gemaakt en die man ging voor in gebed. Nooit zal ik vergeten hoe dat gebed op die ogenblikken trof. Tijdens het eten vroeg hij mij of ik wist dat ik een ziel had, die voor een eeuwigheid geschapen was. Ik gaf hem als antwoord dat ik over zulke dingen liever niet sprak, omdat mijn vader mijn hele leven mij met die dingen mij achtervolgd had. Van zulke gesprekken had ik maar last, want ik kon de zonde toch niet laten; ik werd liever maar niet bekeerd.

Voor wij naar bed gingen, knielden de anderen om het gebed te doen en die man vroeg of ik dit ook wilde doen. Mijn hele lichaam trilde, want dit had ik vanaf mij 16e jaar niet meer gedaan, met uitzondering enkele malen dat ik het thuis gedaan had. Die man legde mij geheel voor Gods aangezicht neer en liet duidelijk merken wie ik was. Hij bad o.a.: 'Och Heere, hier is een jonge man, die naar de eeuwige rampzaligheid reist, die niet wil horen en niet bekeerd wil worden. Die Uw wet overtreedt en naar het verderf holt. O God, werp hem eens op het vlakke veld, met het zwaard der gerechtigheid, gehanteerd door waarheid en genade, opdat Uw deugden in hem geopenbaard worden en hij als een vuurbrand uit het vuur gerukt wordt. Dat hij het gevaarvolle van zijn staat leert inzien en het kloppen van zijn geweten niet eeuwig tegen hem zal getuigen. Verbreek de kracht van de zonde in hem. Sla die knoop, dat de posten beven.' (Amos 9:1)

Zó bad die man en ik werd bijna bewogen een christen te worden. Maar onder dat alles door sprak er een stem in mijn hart, die zei: 'Laat je niet bedriegen, want als je christen wordt, dan heb je niets meer aan je leven. Wacht nog maar, want je kan er altijd nog toe overgaan.'
Al mijn zoete zonden, die ik zou moeten missen wanneer ik christen werd, kwamen mij voor en zagen er zó begeerlijk uit, dat mijn hele bestaan er naar dorstte. Ik besloot liever verloren te gaan, dan al mijn genoegens prijs te geven.
Die nacht heb ik bij die man geslapen(waarschijnlijk in hetzelfde bed, of kamer), maar van slapen kwam er niets, want hij heeft ongeveer de hele nacht doorgebracht met het blazen van de ramshoorn van de berg Sinaï en de bazuin van het evangelie vanaf de kruisheuvel. Steeds bestormde hij de 'Oorpoort' (zie De Heilige oorlog van Bunjan). Maar in mijn hart werden niet anders dan wallen van verzet opgericht, om de stad te verdedigen. De bestorming deed de hele stad schudden, maar de overwinning werd nog niet behaald. Later heb ik gezien dat die pijlen in de liefde gedoopt waren.

's Morgens bogen wij weer samen onze knieën. Na het ontbijt bood ik hem de gulden aan die ik nog bezat. Maar hij wild die beslist niet aannemen, wat mij nog meer benauwde.
Daarna brachten ze mij samen naar de trein en bij het afscheid zei hij wenende: 'Als de Heere je bekeert, zul je aan mij denken. Maar o, als het niet gebeurt, zal het in de eeuwige rampzaligheid tot een eeuwig verwijt zijn. O, beloof mij je knieën te buigen als je alleen bent.'
Maar, hoe vreselijk het was, ik zei: 'Nee man, want als ik het beloof, dan heb ik een verplichting.'
Wat weet de sterk gewapende zijn hof toch te bewaren. Zó heb ik hem verlaten en voor er vierentwintig uur voorbij waren, spotte ik met alles wat mij was aangezegd. O, wat een wonder van Gods verdraagzaamheid, dat Hij mij toen niet in de hel stootte. Nog zeven jaar werd die waarschuwing in mijn hart verdoofd. Ver van huis en ver van God volharde deze zoon in het kwaad.

1.3 In de gevangenis

Om mijn opstandig en ruw leven moest ik voor de rechters verschijnen. De eis van hun was: 'Acht maanden gevangenisstraf'.
Mijn ouders weenden dag en nacht en mijn vader worstelde in grote zielsverbrijzeling aan de

genadetroon.
De dag waarop de uitspraak zou plaats vinden brak aan. Hoewel ik ziek was ging ik er toch heen, met veel kleren aan. Mijn vader zei: 'Denk er aan jongen dat je straks voor Gods dienaars staat en dat hun vonnis recht is.' Dat woord zonk zó diep in mijn hart, dat alle tegenspraak onmogelijk was.
Toen ik voor de rechters verscheen werd mij, omdat ik zo zwak nog was een gemakkelijke stoel gegeven. Het vonnis werd voorgelezen. Daarna vroeg de rechter mij of ik nog iets tot verontschuldiging te zeggen had. Daarop antwoordde ik: 'Neen.'
Daarop sprak hij mij aan: 'Jongen, wij hebben naar uw ouders vernomen en gehoord van hun grote droefheid. En omdat u, door uw handelen geen medelijden toont, hoewel zij u oprecht liefhebben, zo vermaan ik u, vanaf heden alle zonden en verkeerdheden te laten en hun te gehoorzamen. Hun smart en uw jongheid in acht nemend, hebben wij als rechters bepaald u een gevangenisstraf van slechts acht dagen te geven. Wij hopen u hier nooit meer te zien.'
Ik was zó ontroerd dat ik haast niet meer naar huis kon lopen. Toch zocht ik mij te verharden.
Toen ik het vonnis thuis vertelde, zaten zij allen in tranen en mijn vader zei: 'O kind, dat Gods goedertierenheden je toch tot bekering mochten leiden.' Dit bleef dagen op mijn gemoed drukken, maar daarna kreeg helaas de zonde de volle overhand.

Twee maanden later kwam de dag dat ik naar de gevangenis moest. Mijn lieve vader zei alleen, dat deze gevangenis een klein beeld was van de eeuwige gevangenis.
Mijn verblijf was daar slechts acht dagen, maar toch zal ik dit nooit vergeten. Mijn geweten veroordeelde mij en mijn hart sloeg mij, want het was mijn eigen schuld dat het zóver met mij gekomen was. Toch had ik geen waar berouw over mijn zonden. Maar het was wel benauwd, want elk half uur dat de klok sloeg, leek mij een eeuwigheid. Ik telde de uren af op de muur.
Soms dacht ik in de nachten, om in gebed tot de Heere te vluchten. Maar het was of ik vermoord zou worden wanneer ik dat zou doen. Later verstond ik dat de satan het was die mij dit verhinderde. De boze macht hield mij in banden. Het zijn Gods goedertierenheden dat ik niet vernield ben.

Volharden in de zonde
De straftijd was voorbij en ik had niets geleerd, want met verdubbelde kracht wierp ik mij op de zonde.
Ik ontmoette in die tijd ds. D.J. van Brummen. Hij had van mijn ouders zeker gehoord hoe ik leefde. Hij zei tot mij: 'Vriend, weet je wel dat je haast maakt om in de rampzaligheid te komen en dat je rekenschap moet afleggen van al je handelingen? O, ik bid u, heb toch medelijden met uw arme ziel.'
Maar ik zei tegen hem, dat hij zich daarover niet behoefde te bekommeren en zich met mij niet moest bemoeien. Ik gevoelde een sterke neiging in mij om hem van de dijk te gooien, maar de vrees dat ik dan zou sterven weerhield mij. *'De engel des HEEREN legert Zich rondom degenen die Hem vrezen, en rukt hen uit'* (Psalm 34:8).

Nadat ik uit de gevangenis ontslagen was, was binnen korte tijd ook mijn diensttijd om. Ik ging weer varen en was machinist. Was ik aan de wal dan ontheiligde ik de dag des Heeren nog meer dan op de vaart. Soms wilde mijn geweten niet zwijgen, maar daar vloekte en lasterde ik tegenin. Soms balde ik zelfs mijn vuist naar de hemel en zei: 'Ik zal toch doen wat ik wil.'
In die tijd kreeg ik mijn broer Andries bij mij aan boord, als stoker. Helaas leefde hij niet veel beter dan ik.
Met hem aan boord voeren wij naar Antwerpen. Toen wij ergens voor anker lagen, brak er een storm los. Wij zaten bij elkaar te spotten en te vloeken. Op een ogenblik werden wij voor anker weggeslagen en vielen dwars op de golven, zodat alles verloren scheen. Wij moesten op onze

post bij de machine en bij de ketel blijven. In het donker tobden wij daar rond. Elk ogenblik konden wij op een zandbank geslingerd worden en dan was het met ons gedaan. Mijn broer zei nog tegen mij: 'Nu zal het erop aankomen om voor God te verschijnen.' Hoewel ik trilde over mijn hele lichaam, zo wilde ik toch niet bidden. Had de Heere ons niet bewaard dan was ik vloekende de eeuwigheid ingegaan. Maar de Heere betoonde weer nog geen lust te hebben in onze dood, noch in ons verderf, maar in onze bekering en ons leven.
Na verloop van twee uren kwamen wij behouden aan in de haven van Zijpe, in Zeeland.
Later hoorden wij van onze lieve ouders dat vader de hele nacht met zuchten had doorgebracht. Moeder zei tegen vader: 'Man, ga toch slapen, je zult er nog onder bezwijken.' Maar hij riep uit: 'Och moeder, ze zijn onbekeerd, voor de grote eeuwigheid geschapen en ik gevoel dat ze in gevaar zijn. O, dat ik roepen mag tot God!'

Wanneer de Heere een ziel dit later doet verstaan, als Hij toont hoe ontfermend en weldadig Hij was, wanneer de liefde van ouders eens wordt bedacht, dan smelt men weg van schaamte. Vreselijk zal het zijn als wij onder al de bemoeienissen onherboren zullen sterven. Hoeveel zwaarder zal daardoor de rampzaligheid zijn.
Onder dit alles bleef mijn geweten mij aanklagen. Wanneer ik weer thuis was geweest, waar ik nooit durfde lasteren of vloeken, en opnieuw was vermaand, dan klopte mijn consciëntie nóg sterker.

Is er een God?
Toch ging ik door. Op een van mijn reizen peinsde ik over de vraag, of er werkelijk wel een God zou wezen. Graag zou ik dat willen, want dan kon ik geruster leven. Ik nam mij voor om in Duitsland eens met iemand over deze vraag een gesprek te beginnen.
Die gelegenheid kwam al spoedig. Ik zag twee mensen, die bezig waren met het hakken van basaltstenen uit de bergen. Ik groette hen en zei: 'Dat is nogal een gevaarlijk werk, wanneer er een balk kantelt waar u op staat, dan zal dat uw dood betekenen.'
Daarop was hun antwoord: 'Dat is zeker waar, goede vriend.'
Ik antwoordde hun: 'Maar goed, dood is dood.'
Toen hield de ene op met werken en zei: 'Geloof je dat, of zou je willen dat het zo was?'
Ik schrok van deze woorden en bekende dat het inderdaad het laatste was.
Daarop antwoordde de werkman dat wij een kostelijke ziel omdroegen, die voor een eeuwigheid geschapen was en dat wij door de hand des Heeren waren geschapen. Maar, dat wij door de zonde zo ongelukkig waren geworden en daar blind voor waren. Dat zij niet alleen op deze balk in gevaar zijn, want het leven is altijd in gevaar. Het grootste voorrecht is als onze blinde zielenogen er voor geopend worden en wij de Heere nodig krijgen, voor tijd en eeuwigheid.
Het was of mijn vader mij aan het vermanen was. Ik kon mijn tranen niet bedwingen. Ongelukkiger dan ik gekomen was ging ik weer weg. Ik dacht dat die man dit wel opmerkte.
Twee uur doolde ik in de bergen rond, ik was in grote tweestrijd, maar ik zocht mijn toevlucht niet tot God, maar tot de wijn! Ze zeiden in mijn binnenste: 'Je bent nog jong en moet je nu zó ongelukkig door het leven? Het is maar een mens die dit gezegd heeft. Vraag ook eens in deze herberg wat de mensen ervan denken'. De mensen die hier aanwezig waren, waren zoals ik in hun spreken, hoewel zij al grijs waren.

Later heb ik duidelijk verstaan dat de mens geen vrije wil heeft. Hij holt voort op de weg van het verderf, als Gods genade hem niet redt. Geen vlees zal roemen voor Gods aangezicht. Hij heeft zichzelf verkocht om te zondigen. De vorst der duisternis houdt hem gevangen en daardoor is hij een dienstknecht, een slaaf van de zonde. Naamloos erg is zijn ellendestaat.

Midden in mijn gruwelen bewaarde de Heere mij andermaal. In dronken toestand ging ik naar

ons schip en wist niet meer wat ik deed. Ik ging zitten op de glooïng van de Nassauhaven. Het was laag water en ik zat er dichtbij. Ik viel in slaap en het was opkomend water. Het water was reeds tot mijn armen gestegen en ik was zeker verdronken, als de Heere mij niet bewaard had. Maar Hij had nóg geen lust in mijn dood.
Het werd 1 uur in de nacht en wat nooit gebeurde had nu wél plaats. Wij moesten om 1 uur gaan varen en de stokers melden dat ik er niet was. Zij kregen opdracht om mij te gaan zoeken. Zij liepen langs de waterkant en zagen een zakje drijven, wat ik van huis meegekregen had. Zij kwamen dichterbij en zagen tot hun verwondering dat dit zakje aan een hand vast zat. Nog meer verwonderd waren zij toen ze zagen dat ik het was die daar dreef. Zij brachten mij op het droge en vervolgens aan boord.
Toen de Heere mij later onderwees in het stuk van Zijn voorzienigheid en ook deze zaken in dat licht deed zien, bedekte ik mijn ogen van schaamte.
Nu liet het echter niets na, ik mopperde omdat ik zo vroeg moest varen.
De verloren zoon zat nóg in de gevangenis!

1.4 De schaduwen des doods

Toen wij in Rotterdam kwamen lag daar een bericht dat ik direct naar huis moest komen, want mijn vader lag op sterven en hij wilde mij zijn hand nog geven.
Ik was bang om mijn stervende vader te ontmoeten. De laatste vijftien jaren kwamen onder mijn aandacht, ook al mijn beloften die ik de Heere gedaan had. Maar wat was er van mijn beloften terechtgekomen? Het was vreselijk, zodat ik niet bij mijn vader durfde komen. Ik nam drie borrels jenever om mijn gescheurde en wroegende consciëntie tot zwijgen te brengen.
Zó kwam ik bij het sterfbed van mijn vader. Hij gaf mij zijn hand en zag mij met sprekende ogen aan. O, wat hadden die ogen mij veel te zeggen. Spreken kon hij niet meer. Na enkele ogenblikken ontsliep hij en ging de zalige rust in. Mijn moeder zei, dat vader gezegd had, dat hij niet eerder zou sterven voor hij ons allen gezien had en een hand gegeven. Ik zei toen: ‘Nu is hij zeker naar de hemel, dat komt hem toe.’
Wat een hoogmoedige vijand is een mens toch.
Mij oudste broer zei toen: ‘Wij hebben een eerbare vader zien ontslapen en een God onterende zoon stelt zulke vragen?’
Dit deed mij zwijgen, want als de waarheid op mijn ziel gebonden werd, getuigde die tegen mij.

Toen mijn vader begraven was moest ik met de trein naar Nijmegen, om op de boot te komen. Wij kwamen vervolgens door de plaats waar ik opgevoed was en alles zag ik weer voor ogen. De plekjes waar mijn vader mij wenend vermaand had. Ik ging langs het huisje waar ik soms mijn knieën gebogen had en waar ik mijn ouders zoveel verdriet had aangedaan. Alles kwam op mij af en bij ogenblikken dacht ik dat de trein mij naar de eeuwige afgrond voerde. Ik zat alleen in een coupé en ik riep: ‘Och Heere, van mijn vader, nu bidt er niemand meer voor mij.’
Ik barstte in tranen uit en door iets van mijn ongeluk te zien, bad ik: ‘Och, mocht ik. Als het U belieft, van mijn zondebanden verlost worden’
Tijdens deze reis was ik veel tot mijzelf ingekeerd, maar voor een buigen onder God kwam het niet. Op die tijd was het toppunt van mijn gruwelen bereikt; ik was slaaf geworden van een overspelige vrouw. Het ging mij zoals het in de Spreuken wordt voorgesteld, precies zo het daar beschreven staat. Ook zij vertelde mij dat haar man een verre reis moest maken en pas na lange tijd terug zou komen. O, Salomo zegt: *‘Hij ging haar straks achterna, gelijk een os ter slachting gaat, en gelijk een dwaas tot de tuchtiging der boeien*’ (Spreuken 7:22) Ja, de gestolen wegen zijn lieflijk voor een blinde zondaar. Het gebeurde wel eens toen ik bij haar was, dat ik plotseling mijn tranen niet kon inhouden en zei: ‘Wij moeten doorstoken worden’ (zie Numeri 25: 6-8) en ik liep hard weg, weer naar boord.

Mijn lieve moeder
Ik voeg er nog even tussendoor, dat de Heere acht jaar, vóór de dood van mijn vader, ook mijn moeder haar ogen geopend had. Zij leefde met twee ongetrouwde broers en één zus van mij.
Drie maanden na de dood van mijn vader nam de Heere ook een broer (Frans) van mij weg. Er zijn gegronde reden om te geloven dat ook hij juicht voor de troon van God.
Tot die tijd had ik mijn geld, wat ik mijn moeder had toegezegd, naar huis gezonden. Dat geld kwam ik nooit aan. Het is wel gebeurd dat ik mijn eigen deel geheel had opgemaakt en er wel zestig gulden voor mijn moeder lag, maar daar kon ik niet aankomen. Ik heb soms wel twee dagen honger geleden en toch durfde ik aan het geld van mijn moeder niet komen, uit vrees dat ik dan direct zou sterven. Soms moest ik de hele zondag zonder eten en met een veroordelende consciëntie aan boord blijven. In zulke ogenblikken wilde de satan mij soms tot zelfmoord drijven. Maar de Heere heeft mij bewaard.

Ik kreeg een nieuwe betrekking op een bootje dat in de Rotterdamse haven voer en ik verdiende veel geld. Maar de beker van ongerechtigheid werd nu nóg voller, want die vrouw kwam bij mij inwonen. Door de begeerlijkheid van de zonde was ik geheel bij haar gevangen. En nu werd ook mijn moeders weekloon onthouden! Lange tijd bleef ik nog aanhouden om haar twee gulden per week toe te zenden, maar toch lukte dit maar korte tijd meer en het hield ook op.
Mijn lieve moeder weende dag en nacht Een man en een zoon had zij aan de Heere kunnen overgeven en was stil onder die beproevende hand des Heeren. Maar deze slag was zwaar: 'Een verloren zoon, die zijn goed doorbracht met …'.
Mijn jongste broer (Willem) was samen met mijn zus nog bij mijn moeder thuis. Hij zuchtte dag en nacht om zijn onbekeerde staat. Gods volk beminde hem. Maar de Heere ging de diepte met hem in, hij werd ziek en gaf bloed op. Dag en nacht was moeder aan zijn bed. Steeds weer zei hij: 'Ik ben onbekeerd en kan zó niet sterven.'
Maar hij mocht onder Gods recht buigen. Toen hij een stukje van zijn long opgaf getuigde hij: 'De Heere is recht, al deze ellende is het gevolg van mijn eigen zonde.'
Op Zijn tijd openbaarde Zich de Heere aan zijn ziel. Hij deed hem verstaan dat aan Zijn recht voldaan was, door het bloed des verbonds en Hij besprengde ook hem met dat bloed. Door het geloof genoot hij de kracht daarvan en juichte:

Hij heeft gedacht aan Zijn genade,
Zijn trouw aan Isrel nooit gekrenkt;
Dit slaan al 's aardrijks einden gade,
Nu onze God Zijn heil ons schenkt.
Juicht dan den HEER met blijde galmen,
Gij ganse wereld, juich van vreugd;
Zing vrolijk in verheven psalmen
Het heil, dat d' aard' in 't rond verheugt! (Psalm 98:2)

Veel strijd heeft hij daarna nog gehad en veel aanvechtingen van de satan, die hem benauwde. Zijn ziel zuchtte: *'Zend, Heer' Uw licht en waarheid neder* (Psalm 43:3). En de Heere gaf hem, zóveel licht en ruimte dat hij mocht geloven:

Dan ga ik op tot Gods altaren,
Tot God, mijn God, de Bron van vreugd;
Dan zal ik juichend, stem en snaren
Ten roem van Zijne goedheid paren,
Die, na kortstondig ongeneugt,
Mij eindeloos verheugt. (Psalm 43:4)

Het was teveel voor zijn zwak lichaam, zodat hij zijn bewustzijn verloor. Toen hij weer bij zichzelf kwam, sprak hij: 'Wel Heere, ben ik nog hier? Maar het is goed, want Uw doen is enkel majesteit en heerlijkheid'.
Twee dagen later is hij ontslapen. Juichende ging hij heen, terwijl hij boven allen uitzong:

Gods vriend' lijk aangezicht
Heeft vrolijkheid en licht
Voor all' oprechte harten
Ten troost verspreid in smarten.
Juicht, vromen, om uw lot;
Verblijdt u steeds in God;
Roemt, roemt Zijn heiligheid;
Zo word' Zijn lof verbreid
Voor al dit heilgenot. (Psalm 97:7)

Zo mocht hij de vreugde zijns Heeren ingaan. Hij liet de groeten na voor mijn broer en mij, twee ellendigen, die niet aanwezig waren bij zijn sterven.

Toen ik het bericht kreeg van zijn zalig sterven en die laatste groeten, riep ik uit: 'Ik ben voor eeuwig verloren'.
Ik durfde bijna niet naar huis te gaan en onder de ogen van mijn moeder te komen. Toch ging ik en toen ik thuis kwam hoorde ik mijn moeder steeds maar spreken over Gods grote werken. Ik dacht te stikken van angst en ging weg. Op de begrafenis durfde ik niet komen, ik was bevreesd voor Gods volk dat daar zou komen en mij over mijn gruwelen zou aanspreken.
Er kwam nog iets bij, want die vrouw was er ook tegen. Toen verstond ik het niet, maar later wel, dat zij bang was voor de gevolgen. Mijn moeder had nu niemand meer, die voor haar zorgde. Zij was bang dat mijn moeder mij zou overhalen om naar huis te komen en voor haar zou werken, omdat ik niet getrouwd was. Volgens de wet kon dit ook niet, want anders was dit zeker het geval geweest. (Zij was blijkbaar niet wettig gescheiden van haar man.) Zij stelde dus alles in het werk om mij van huis te houden en mijn neerslachtigheid te verdrijven.
Wij bezochten allerlei plaatsen van vermaak en ijdelheid, zodat bevestigd werd: '… *haar genoden zijn in de diepten der hel'* (Spreuken 9:18b). Door allerlei vlijende taal legde zij mij het zwijgen op.
Een half jaar na de dood van mijn broer hadden wij op een avond veel plezier. Toen zei zij tot mij: 'Als God jou eens bekeerde, zou je mij dan verlaten?'
Ik zei: 'Dat nooit!' De Heere kan doen wat Hij wil, maar dat nooit!'
Toe zei zij: 'Laten wij dan, omdat wij niet kunnen trouwen, elkaar trouw zweren.'
Beiden riepen wij de Naam des Heeren aan en bevestigden dat wij dit verbond tot de dood zouden houden.
Met nog zwaarder boeien had ik mij nu omhangen.

1.5 De dag van Gods heirkracht

In deze tijd greep de Heere mijn broer Andries, die met mij in de zonde leefde, in het hart. Hij was toen reeds getrouwd. Hij had een andere keus mogen doen en ging toen ook op zondag naar Gods huis. Hij leerde andere dingen zoeken en hij kwam bij mij ook niet veel meer.
Toch zou ik hem weer ontmoeten. Ik kwam namelijk zonder werk en hij zorgde ervoor dat ik op de fabriek kwam waar hij ook werkte.

Vloekend begon ik mijn werk op de fabriek en met alles spotte ik.

Mij broer nodigde mij af en toe uit om mee te gaan naar de kerk, waar ds. H.A. Minderman (1856-1933) preekte. Ik lachte erom en zei het tegen de vrouw die bij mij inwoonde. Zij zei: 'Dat kunnen wij wel eens doen.' Zij had twee meisjes, een van elf en een van acht jaar en vond dat voor de kinderen wel aardig.
Wij spraken een dag af, maar wisten niet dat dit de dag van Gods heirkracht was.
Wij gingen dus naar de kerk. Toen wij daar binnenkwamen was de voorlezer juist begonnen met het lezen van de Wet des Heeren. En God voegde Zijn Geest bij Zijn getuigenis, zodat de wet een geestelijke spiegel voor mij werd. In dat licht zag ik al mijn gruwelen, zodat ik dacht te bezwijken in de kerk. Ik was zó verslagen dat ik van de preek niets meer gehoord heb. Ik ging als een rampzalige naar huis.
Toen wij buiten kwamen zei die vrouw: 'Hoe is het jou bevallen?'
Daarop was mijn antwoord: 'Voor eeuwig ben ik verloren, wat gelezen werd was Gods wet en tegen al haar geboden heb ik zwaar gezondigd. Ik heb Hem beledigd in al mijn handelen. Gods deugden werden in die wet verklaard.'
Toen sprak zij: 'Wat doen wij ook hier, waar zij de wet voorlezen. Wij gaan hier nooit meer heen.'
Ik zei toen tegen haar: 'Och mens, die wet gaat van God uit en niet van die mensen.'

Wij kwamen thuis en het werd tijd om te gaan eten. In geen tien jaar had ik voor mijn eten gebeden, behalve wanneer ik bij mijn ouders was en bij die man te Uitgeest. Als een dier had ik steeds gegeten.
Op die zondag vroeg ik: 'Zullen wij eerst bidden?'
Maar ik kreeg boze antwoorden terug. Toen heb ik mijn handen gevouwen, maar ik durfde de Heere niet aanroepen, vanwege Zijn heiligheid en mijn achterliggende levenswandel. Mijn hart zuchtte alleen: 'Gena, o God, gena.'
Na de maaltijd zei die vrouw: 'Kom laten wij naar het park gaan, dan zal het best wat zakken.'
Met tranen viel zij mij om de hals en ik ging mee.
Maar toen wij in het park kwamen was daar muziek en het was of de hoornblazers mij toeriepen: 'Dat gaat naar de verdoemenis.' Ik vluchtte toen naar huis.
Dag en nacht zuchtte ik nu onder Gods oordeel. De sterren aan de hemel getuigden in de nacht tegen mij. Gods Woord klaagde mij aan, welk gedeelte ik ook las. De oordelen vielen als slagen op mijn gemoed. Als ik in de nacht wakker werd sprong ik uit bed, ik viel op mijn knieën en bad om genade. Zelfs in mijn slaap drukte Gods oordeel op mijn hart. Mij huis was een klaaghuis geworden.
Bij tijden had ik een grote begeerte om naar mijn lieve moeder te gaan en haar om vergeving te vragen en weer bij haar te mogen komen, om voor haar te werken. Maar dan kwam die eed mij voor de geest, waarmee ik mij aan die vrouw verbonden had.
Zo ging de ene week na de andere voorbij en ik verzwakte zeer. Als ik naar mijn werk ging en tegen de wind in moest lopen, dan moest mijn broer mij in de rug duwen. Groot was mijn smart en ik weende hete tranen. Ik werd vreselijk door de vijand aangevallen en verzocht. Soms blies hij mij in: 'Maak maar een eind aan je leven.' Ook waarschuwde ik dag en nacht de vrouw en haar kinderen.

Op een morgen, toen ik in grote benauwdheid was, liet de Heere mij zien dat Hij ook barmhartig en genadig is en dat Hij dat al in heel mijn leven al getoond had, door Zijn bewarende hand over mij uit te strekken. Toen werd er ook een tot nu toe ongekende liefde in mijn hart uitgestort, waar ik geheel onder versmolt. Ik had wel in het stof willen kruipen en ik verfoeide mij voor Gods aangezicht. Die liefde verbond mij ook krachtig aan de Heere en Zijn Woord werd mij

zoet. Zijn goedertierenheden duurden de hele dag. Ik mocht toen veel genieten en kreeg een toegang tot de Heere en mocht mijn wegen voor Hem blootleggen en om uitkomst smeken.
Dikwijls bracht de eed die ik met die vrouw had en die zij mij ook steeds voorhield, mij in banden. Dan besloot ik weer om bij haar te blijven. En bad om voor de zonde bewaard te blijven. Ik wist geen weg. Mijn onkunde was groot en dat kwam in alles uit, want ik handelde in dit opzicht niet naar de wil des Heeren. Dat zag ik later pas duidelijk.

Ik werd weer ziek. Een Godvrezende man zocht mij toen op, wat voor mij een groot wonder was. Die man sprak aangenaam met mij en gaf mij nog geld voor brood en een paar schoenen. Dit was juist wat ik nodig had, hoewel hij dat niet wist. Mijn ziel was verbroken onder deze weldaden. Hij heeft mij ook gezegd dat ik die vrouw beslist moest verlaten. Maar de eed die er lag, maakte mij daar bevreesd voor.
In die tijd werd ik ook innerlijk gewaarschuwd voor bepaalde zaken die zij deed. Zij had mij in een verzekering gedaan, omdat iedereen meende dat ik spoedig zou sterven. Toen ik er naar vroeg, werd ik vloekende in het ongewisse gehouden.
Op een zaterdag werd ik gewezen op een schilderij; dát moest ik eens wegnemen. Ik deed dit en de fondspapieren kwamen voor de dag. Ik liet ze op de tafel liggen en toen zij thuis kwam zei ik, dat wij met een alwetend God te doen hebben. Toen ontroerde zij even!
De verzekeringsagent werd erbij geroepen en ik werd geschrapt. Ik heb het later altijd betreurd, wanneer Gods volk verzekeringen had buiten God.
Zo ging ik worstelend mijn weg. Het leek soms wel of de Heere mij niet bekeren kon.
Op een keer werd ik overvallen door een zwaar onweer, waarbij ik vreesde elk ogenblik getroffen te worden. En dan? Had ik een bewijs dat de Heere een goed werk in mij begonnen was? Toen kwam mij op een liefelijke wijze voor de aandacht:

Op uw noodgeschrei
Deed Ik grote wond' ren;
Onder Mij gelei
Vondt gij hulp; Mijn woord
Werd van u gehoord
Uit de plaats der dond' ren. (Psalm 81 vers 7)

Ik zocht mijn broer op, maar ik kon niet spreken. Toch gevoelde ik dat er een geestelijke band lag tussen ons.
Toen ik die avond thuis kwam, zei ik tegen die vrouw, dat ik haar ging verlaten, want wij leefden gruwelijk voor God. Zij hield mij die eed weer voor ogen. De kinderen, die allebei veel van mij hielden, vielen mij huilend om de hals. Er ging toen een zwaard door mijn ziel. Met die kinderen boog ik toen mijn knieën en zei: 'Och Heere, hier zijn twee ongelukkige kinderen, zo geworden door mij en die vrouw; wees U hun tot een Vader en bekeer ze.'
Toen heb ik die vrouw voorgesteld dat ik al het geld wat ik verdiende, na aftrek van mijn kostgeld, haar zou toezenden, onder voorwaarde dat haar gedrag goed was. Ik had geen ander licht dan zo te handelen.
Zo vertrok ik uit haar woning en ik nam de eed mee die ik destijds gedaan had. Maar de Heere bepaalde mij bij de eed van Herodes, toen hij het dochtertje van Herodias een belofte gedaan had. Deze dochter eiste echter het hoofd van Johannes de Doper. Toen begreep ik dat Herodes zijn eed had moeten verbreken en God had moeten gehoorzamen en niet een onschuldige laten vermoorden. De zaak was voor mij nu duidelijk en die eed werd mij tot schuld voor God.
Ik was toen bij mijn broer in de kost, die ook in Rotterdam woonde. Mijn geld stuurde ik echter nog naar die vrouw. Maar ook daarover ging ik gebukt.
In die tijd kwam ik ook wel eens thuis en mijn broers vonden ook dat ik die vrouw niet langer geld mocht sturen. Maar ik kon nog steeds hierover niet besluiten. Een predikant die ik vroeg,

bad met mij, maar hij wist niet wat hij mij moest aanraden. Ik bleef gebukt gaan onder die zware last.
In de nood van mijn ziel werd ik erop gewezen dat Zijn Naam 'Raad' is. Ik boog mijn knieën en smeekte om licht. Drie weken verliepen er, waarbij ik daar lag als een bedelaar aan de genadetroon.

Hier eindigt het geschrift van Arie van Driel.

Ds. L. H. van der Meiden schrijft in de eerste uitgave dat hij van de familie weet dat de band met die vrouw, door hem helemaal verbroken is.
Als een verloren zoon is hij weer naar zijn moeder teruggegaan, waarbij zij samen te Rotterdam woonden.
Later is hij getrouwd en hebben zij één kind gekregen.

Zijn vrouw heeft zijn laatste levensjaar beschreven, toen hij ziek was.

1.6 In de Heere ontslapen

In januari 1917 werd mijn man ziek. Door influenza kwam hij met koorts op bed. Hij voelde zich dikwijls erg vermoeid. De doodsvrees benauwde hem dikwijls, wat hem voordien ook veel kwelde. Soms verlangde hij naar het einde van de wereld, dan behoefde hij niet te sterven, maar zou in *één punt des tijds veranderd worden.* Geen doodstrijd, dacht hij, zou dan zijn deel zijn. Maar de Heere, Die wijs en goed is, had het anders besloten.

Toen mijn lieve man veertien dagen ziek was, bracht hij bloed op. Door het eerst weg te slikken dacht hij het voor mij te kunnen verbergen. Ook de doodsvrees dreef hem daartoe. Hij was altijd bang om een longlijder te worden. Op een avond zei hij vast te geloven dat hij dat toch zou worden. Ik wist toen nog niet dat hij bloed had opgegeven. Toen hij dat vertelde schrok ik erg; er was toen juist bezoek. Toen het bezoek weg was greep de angst hem opnieuw aan, want hij geloofde nu vast dat hij van dit ziekbed niet meer zou opstaan. Maar in die benauwdheid vond hij sterkte in de Heere, door Zijn woord:

Zij rukken aan, met opgesperden mond,
Gelijk een leeuw, al brullend in het rond.
Ik vloei daarheen, als waat'ren op den grond,
Die zich verspreiden;
Mijn beend'ren zijn in mij vaneen gescheiden.
O, dood' lijk uur!
Wat hitte doet mij branden!
Mijn hart is week, en smelt in d' ingewanden,
Als was voor 't vuur. (Psalm 22 vers 7)

Zó had de Borg geleden en zou hij dan klagen, als hij een beetje bloed moest opbrengen?
Soms verlangde hij om weer van zijn bed te mogen komen, want het werk op de zondagschool was hem lief. Graag sprak hij van de enige Weg tot het leven en vertelde dan van de enige Naam onder de hemel geopenbaard tot zaligheid. Die Naam was ook hem zó dierbaar geworden.
Maar zijn ziekte nam toe, want ook zijn linker been werd aangetast en werd helemaal dik. Steeds kreeg hij hoge koortsen en nam dan soms afscheid, omdat hij dacht er niet doorheen te komen.

Toch knapte hij later schijnbaar weer iets op. De koortsen verminderden en het been was niet zo pijnlijk meer. Hij begeerde toen door de Heere weer gesterkt te worden, om voor zijn moeder, zijn vrouw en klein kind gespaard te blijven. Maar dan vroeg hij zich ook steeds weer af of hij wel goed deed met zó te bidden. Moeder zei toen, dat wij dat wel mochten doen, als wij dit deden met een onderworpen hart aan Gods wil.
De Heere ging echter door met de afbraak van zijn lichaam.
Mijn man vroeg mij op een keer, hoe ik onder zijn ziekte gesteld was en wat ik van zijn ziekte dacht. Ik had mij toen juist afgezonderd tot gebed en de Heere gevraagd het hart van mijn man met Zijn wil te verenigen. Daarom antwoordde ik hem dat het ook mijn begeerte was, dat God hem eenswillend met Zijn weg wilde maken. Hij geloofde toen vast dat de Heere zijn levensdraad zou afsnijden. De benauwdheid van zijn ziel was groot. Troostwoorden hielpen dan niet en herinnering aan Gods daden in vroeger dagen evenmin. Bange dagen en nachten bracht hij door. Hij leed daar veel onder, omdat hij nog zoveel zichzelf en niet Gods eer bedoelde. Zijn schuld zag hij openstaan. Maar in een bang uur vond hij sterkte in Psalm 34 vers 3:

Zij sloegen 't oog op God;
Zij liepen als een stroom Hem aan;
Hij liet hen nimmer schaamrood staan;
En wendde straks hun lot.

Hij zei toen: 'Er staat, *Zij,* wat betekent dat ook Gods volk met mij moet bidden.
Op een keer kwam onze geliefde leraar hem weer opzoeken. Hij wist dat mijn man in veel benauwdheid was en zag dat dit ook nu nog zo was. Toen vroeg hij of mijn man nog wat te vragen had. Toen zei mijn man: 'Ja, ik vraag u, omdat u een knecht van God bent, of u gelooft dat God voor Zijn Eigen werk instaat?'
De dominee bevestigde dit en sprak toen nog een hele tijd over de dingen van de eeuwigheid.
Het werd niet beter met mijn man, maar zijn lichaam takelde af. Wanneer hij opgezocht werd door familie vermaande hij hen steeds. Altijd wees hij op de noodzakelijkheid van de bekering en op het kostelijk heden van genade, door te zeggen: 'Denk er om dat het u door een stervende gezegd is.'
Dan zei hij weer tot mij en moeder: 'Kom nog eens bij mij zitten, want straks is mijn mond gesloten.'

Drie maanden voor zijn sterven drong hij er bij mij op aan, om ons kind te vertellen, de wonderen van genade die de Heere aan zijn vader gedaan had en vooral te zorgen dat het kind in de vreze Gods opgevoed werd. Onder beding van genade beloofde ik dit.
Hij werd steeds zwakker, zodat hij het vele bezoek niet altijd kon verdragen. Toch ging niemand weg zonder hem te groeten, waarbij hij hen vermaande of vertrooste, waar hij meende dat het nodig was.
Op een zondagmorgen, enkele dagen voor zijn sterven, was het Woord van God hem weer tot een bijzondere spijs. Hij mocht geloven dat het ook hem betrof: '*Ik ben u een Schild, uw loon zeer groot'* (Gen.15:1b). Hij ondervond veel sterkte door die woorden en heeft er bijna een half uur over gesproken. De begeerte was nu om ontbonden te worden. Hij zei: 'Dáár zal geen inwoner meer zeggen ik ben ziek. Daar zal geen rouw meer zijn, noch moeite en verdriet. God zal alle tranen afwissen. Daar zal de dood niet meer zijn. O, wat verlang ik naar huis!'
Veel benauwdheid naar het lichaam heeft hij nog meegemaakt. Zijn broer droeg hem eens op in het gebed en vroeg de Heere, als het goed was in Zijn ogen, om Zijn kind spoedig thuis te halen.
Toen ik op een morgen erg bedroefd was en dacht over het sterven van mijn man, zei hij: 'Ach

vrouw, de Heere wil een Man van weduwen en een Vader van wezen zijn.' Hij ging ons toen nog voor in het gebed, wat mij zeer tot sterkte was.

Van zijn kind nam hij afscheid met de bede: 'Dat God uw Vader mag zijn.' Hij had een zoon van de Heere begeerd en deze wens was vervuld.
Tot zijn oudste broer zei hij: 'Ik hoop u Boven weer te ontmoeten'.
Eén dag voor hij stierf sprak hij tot zijn moeder, dat hij de Koning had gezien in Zijn schoonheid en Deze had hem vertroost met de woorden: 'Heden zult gij met Mij in het Paradijs zijn.'
Diezelfde avond begeerde hij dat een andere broer zou waken, want het zou de laatste nacht zijn.
's Morgens om 4 uur waren zijn voeten koud en toen hij merkte dat moeder hem toedekte, zei hij: 'Zijn mijn voeten koud? Het zal de dood zijn. Het duurt nu niet lang meer of ik ben thuis.'
Wat later vroeg hij aan mij, hoe laat het was. Ik zei: 'Het is kwart voor acht.'
Daarop antwoordde hij: 'O, dan ben ik over een uurtje thuis.'
Van enkele vrienden wilde hij nog afscheid nemen.
Tot moeder sprak hij toen: 'U weet wel moeder, dat ik gisteren de Koning gezien heb, in Zijn schoonheid en dat Hij mij gezegd heeft: 'Heden zult gij met Mij in het Paradijs zijn. Nu is dat heden aangebroken, nu ga ik naar huis.'
Ik kuste hem en nam afscheid. De twee vrienden kwamen ook binnen, waarbij hij ook van hen afscheid nam en hoopte hen ook Boven te ontmoeten. Daarna sprak hij tot mij en moeder: 'Als u ziet dat ik ga sterven, moet u elk aan een zijde van mijn bed staan, elk een hand van mij vasthouden en geen misbaar maken.'
Wij deden het, maar moeder kon het niet volbrengen.
Hij stierf rustig, om in te gaan in de rust die voor Gods volk overblijft.

Zijn Naam moet eeuwig eer ontvangen;
Men loov' Hem vroeg en spâ;
De wereld hoor' en volg' mijn zangen,
Met Amen, Amen, na. (Psalm 72 vers 11)

1.7 Sprekende nadat hij gestorven is (Door ds. L.H. van der Meiden)

Op 38- jarige leeftijd is Arie van Driel te Dordrecht gestorven.
Een grote kring van familieleden en kennissen waren op de begrafenis aanwezig. In het sterfhuis hebben wij een gedeelte van Romeinen 8 gelezen.
Op de begraafplaats, waar weer veel mensen aanwezig waren, met prachtig weer, gevoelden wij ons zeer gedrongen om te spreken over de woorden: *'Om Zijns Naams wil'* (Psalm 23:3c).
Om Zijns Naams wil had de Heere deze zondaar gemaakt tot zijn kind.
Daarna zongen wij, zeer bewogen:

Maar 't vrome volk, in U verheugd,
Zal huppelen van zielenvreugd,
Daar zij hun wens verkrijgen;
Hun blijdschap zal dan, onbepaald,
Door 't licht dat van Zijn aanzicht straalt,
Ten hoogsten toppunt stijgen.
Heft Gode blijde psalmen aan;
Verhoogt, verhoogt voor Hem de baan;

Laat al wat leeft Hem eren;
Bereidt den weg, in Hem verblijd,
Die door de vlakke velden rijdt;
Zijn Naam is Heer der heren. (Psalm 68 vers 2)

Ds. Van der Meiden schreef verder in de eerste uitgave o.a.:
U weet dat er in Hebreeën 11:4 van Abel geschreven staat: *'en door hetzelve geloof spreekt hij nog, nadat hij gestorven is.'* Zo zijn er ook nog veel brieven van hem bewaard en nog wat geschreven stukjes, met als titels: 'Ontmoetingen', 'Vader en kind', 'Hagareen en Mefiboseth'. Alles enigszins geschreven in de stijl van John Bunyan. Hij ondertekende het geschrevene met 'Woudloper' of 'Zuchtende zaaier'.
Hij schreef heel veel over het eerste ondekkende werk van God in zijn ziel. Maar daar bleef het niet bij, want uit alles blijkt dat de Heilige Geest zijn geloofsoog ook opende voor Christus. Meerder keren ging dat Licht op in zijn ziel, waar hij ook van sprak in eenvoudige versjes die hij samenstelde:

O mijn ziel, buig u dan neder
In het stof met schaamt' en schuld;
En keer tot uw ruste weder,
Waar Hij Zelf uw strijd vervult;
En de schuld door u begaan
In Hem, roemrijk wordt voldaan.
Dit zal eeuwig, eeuwig geven,
Onverdiend, een zalig leven.

In dit versje wordt geschreven over de rust en het geloof, maar in de meeste stukjes en brieven wordt veel over de ellende, tijdgeloof, donkerheid en eigengerechtigheid geschreven. Weinig over de zekerheid, daar hij meestal van verre stond. Toch is hij in de zekerheid gestorven!.
In één van zijn brieven lezen wij:' Als u eens wist hoe het met mij is. Als ik mijn knieën nog eens buig, zit ik als een stomme op de aarde. Als ik wil bidden, vliegt mijn hart overal heen, maar niet naar God. Het ware zuchten is er niet. Vijandschap voel ik in mijn hart.'
Deze klachten waren er veel bij hem te vinden, maar hij wist ook te spreken van tijden waarin hij zijn noodgeschrei mag doen opklimmen en Gods wonderen mag zien.
Hij heeft dus zijn ellende, zijn grote ellende steeds meer leren kennen, maar hij heeft ook door genade geleerd, hoe hij daaruit verlost werd. Hoe de Heilige Geest zijn hart gewillig en bereid maakte om voor Hem te leven.
Hij kon zeggen: *Keer, mijne ziel, tot uwe ruste weder; Gij zijt verlost: God heeft u welgedaan* Psalm 116 vers 2). Hij heeft dat óók opgeschreven. God heeft hem welgedaan!

Velen zijn er die menen, dat alleen zij die in openbare zonden geleefd hebben en dáár uitgerukt zijn, alleen maar bekeerd zijn. Uit zijn geschriften blijkt die mening gelukkig niet. Niemand moet denken dat wij alleen met zó'n bekering maar tot de verzekering van het geloof kunnen komen. Maar dat is niet waar en wij waren verblijd dat de overledene zulke gedachten ook niet had. Hij zocht die zielen juist te troosten.
Hij was scherp, maar wij zouden haast zeggen lieflijk scherp, als hij sprak met mensen die zich openbaarden als farizeeërs, eigengerechtigden, tijdgelovigen of naamchristenen. Dit laat zich goed begrijpen.
Opmerkelijk was het dat onze broeder, zoals allen die God vrezen, waarschuwend optreden. Toen de eerste wereldoorlog uitbrak, schreef iemand een vers met de titel: 'De Heere regeert'. Dit vers werd opgeplakt aan de muur van de Franse Kerk (Waalse Kerk) te Dordrecht:

De Heer' regeert; dat d' aardrijks einden juichen!
Dat al wat leeft Hem eer' en op Hem bouw'!
Zie om Zijn troon de regenboog zich buigen
En vriend' lijk met Zijn lieflijk groen getuigen
Van Zijne gunst en trouw.

Dit greep onze broeder aan en hij schreef:

Dit goed geschrift, geschreven op de wand,
Hier, in ons dierbaar vaderland,
Zal tegen ieder die dit leest,
En toch de God van heil niet vreest,
Getuigen in de dag der dagen.

Kunt u God danken dat u voor uitwendige goddeloosheid bewaard werd? U moet óók als een tollenaar, naast de goddeloze leren knielen en om genade bidden.
Wij moeten sterven en Hij moet in ons leven!

Naschrift:
In het bevolkingsregister van Dubbeldam staan o.a.:de volgende gegevens:
Op 24 mei werd aangifte gedaan door Gerrit van Driel, arbeider, dat op 23 mei 1879 om 13.00 te Dubbeldam B105 was geboren:
Arie
Moeder: Geertrui van Valen
Getuigen: Sijmen Letter, veldwachter en Gerardus Gijsbertus Brandt, boekhouder.

Getekend, met uitzondering van de aangever, die verklaart niet te kunnen schrijven, als dat niet geleerd hebbende.

In het bevolkingsregister van Dordrecht wordt op 23 juni 1917 aangifte gedaan van overlijden, door:

Jacob Cornelis Schuurman, aanspreker (eerst diaken en later koster van de Chr. Ger. Kerk) en Eppo Wiswat, gemeenteambtenaar, van het overlijden van:

Arie van Driel, 38 jaar, stoker, geboren te Dubbeldam en wonende te Dordrecht. Echtgenoot van Dievertje Nederlof. Zoon van Gerrit van Driel en Geertrui van Valen, zonder beroep, wonende te Dordrecht

Zijn vrouw, Dievertje Nederlof werd op 19 oktober 1888 geboren. Na het overlijden van haar man is zij op 26 december 1918, met haar lidmaatschap van de kerk, naar Papendrecht vertrokken. Daar is zij op 29 juli 1971 overleden.
Zij is later met de 22 jaar jongere Arie van 't Hof getrouwd. Arie is geboren op 23 mei 1910 en enkele dagen na zijn vrouw, op 5 augustus 1971 overleden. Beiden zijn op de begraafplaats van Papendrecht begraven.

De uitgebreide familie Van Driel:
De wortels van familie Van Driel liggen in het verre verleden. De oorsprong ligt in de Riederwaard, kerkdorp Riede (Ridderkerk) De Riederwaard was destijds een eiland tussen de Merwede en de Oude Maas.
Claas van Driel Diercksz was Stedehouder in de Amt. Van Ridderkerk. Zijn zoon Fop was Schout van Ridderkerk en vierde als zegel onder een Acte van 26 april 1563, de rode dubbele adelaar op goud.
In de voorhanden stamboom staat vermeld, dat Gerrit van Driel (geb.10-10-1844 en overl. 05-07-1904) getrouwd is met Geertrui van Vaalen (geb. 13-07-1842 en overl. 18-04-1923.
Te Dubbeldam zijn uit hun huwelijk 11 kinderen geboren:
Pieter (1867-1947) getrouw met Pietje Booij (1869-1896). Zijn 2e vrouw was Maria Geerts geb. 1882
Leendert (1868-1884)
Frans (1870-1872)
Frans (1872-1904)
Apolonia (1874-1940) getrouwd met Leendert Smits
Gerrit (1875-1941) getrouwd met Bastiaantje de Geus (1876-1941)
Andries (1877-1951) getrouwd met Maria Josina Wapperom (1880-1945)
Arie (1879-1917) getrouwd met Dievertje Nederlof
Willem (1882-1905)
Lena (1883-1951) getrouwd met Frederik van Toor (1878-1961)
Leendert (1885-1887)

Uit deze gezinnen zijn de vorige eeuw weer verschillende generaties voortgekomen, waarvan nog veel personen in Dordrecht wonen.
Het is niet in te denken dat Gerrit van Driel met zijn vrouw en 9 kinderen in zó'n klein huisje te Dubbeldam woonden. Dit dorp is nu opgenomen in de nieuwbouwwijk van Dordrecht Oost. Naast het gezin van Gerrit van Driel woonde zijn broer Arie. Dit was ook een man met een nabij leven aan de genadetroon. Gerrit was zwak; vanaf 48-jarige leeftijd kon hij zijn werk niet meer doen en regelmatig ziek. Soms zo ernstig dat voor zijn leven gevreesd werd. Dan boog oom Arie met het gezin de knieën en deed zo'n krachtig gebed dat de kinderen moed kregen dat hun vader weer zou beteren. Dat kwam dan ook uit. Eén keer met de belofte dat de Heere nog 15 jaar aan zijn leven zou toedoen. Zijn longen waren waarschijnlijk aangetast door het werken in vlas.

Zijn vrouw Geertrui, is op 54 jarige leeftijd bekeerd geworden. Zij was een verstandige vrouw; toen de Heere in haar kinderen werkte kon zij, terwijl ze nog onbekeerd was, hun met haar verstand een goede leiding geven.
Na het overlijden van haar man had ze het arm en moest van de diaconie en giften leven. Dit kwam doordat twee zoons, Frans in 1904, en Willem in 1905, overleden zijn. Andries trouwde in 1905, maar was met Arie, zoals in het voorgaande beschreven, het huis al uitgegaan.
Acht jaar voor het overlijden van haar man in 1904 is Geertrui tot bekering gekomen. Ze had bij het sterven van man en zoons, zich aan de Heere kunnen overgeven, maar had veel zorg om de levenswandel van Andries en nog meer om Arie. Kort daarna kwam er een wending in het leven van Andries; hij kwam in 1906, kort na zijn huwelijk, tot bekering.
Arie's moeder ging het volgend jaar, met haar dochter Lena, naar Rotterdam, om haar 'verloren zoon' te verzorgen. In 1908 verhuisden ze weer naar Dordrecht, waar Lena in datzelfde jaar trouwde. In 1911 woonde zij in bij haar dochter Ploon. Hoewel ze een moeilijk leven heeft gehad, had zij een opgeruimde aard en trok mensen aan, van de eenzaamheid had ze geen last. Op latere leeftijd werd ze blind en na een langdurig ziekbed overleed zij op 80 jarige leeftijd.

De oudste zoon was Pieter (1867-1947). Deze is jarenlang ouderling geweest in de Christelijke Gereformeerde Kerk te Dordrecht. Hij was een man met gaven en genade. Hij heeft ook aan evangelisatie gedaan in Dordrecht, met name in zogenaamde achterbuurten. Daar woonden mensen van wie gezegd werd, dat ze met geen tangen aan te pakken waren. Het is bekend dat hij nog als middel in Gods hand gebruikt is voor een vrouw. Deze vrouw werd ziek en liet op haar sterfbed Pieter van Driel roepen. Hij mocht uit haar mond vernemen, hoe ze genade had ontvangen en dat hij als middel voor haar gebruikt was geworden.
Huiselijk leed is hem niet bespaard gebleven. Zijn eerste vrouw overleed in 1896. Later hertrouwde hij. Drie grote dochters heeft hij door de dood moeten verliezen.
Tijdens de spaanse griep in 1918 heeft hij samen met zijn vrouw in één week twee grote dochters door de dood verloren. Hij schreef hierover aan zijn zus en zwager in Den Haag: De brief is als volgt :
…'Dina heeft veel geleden. Vreselijk bang om te sterven, telkens, O vader en moeder, ik moet voor een heilig rechtvaardig God en Rechter verschijnen en onbekeerd. Zij worstelde dag en nacht om genade, totdat zij terwijl het onmogelijk voor haar was, bij de mogelijkheid bepaald werd. Dit gaf enige verademing doch verloor kort daarop geheel haar verstand, zodat wij drie dagen en drie nachten werk hadden om haar in bed te houden.
Vrijdagmiddag is zij bij haar verstand gekomen en toen kort daarop heeft de Heere haar getoond en toegepast, het bloed van Jezus Christus Gods Zoon reinigt van alle zonden, zodat zei kon zeggen: 'Ook van mijne zonden, lieve Jezus, dierbare Jezus, mijn Jezus, mijn zonden verzoend'. Alles schrijven gaat het op ogenblik niet. Alleen wat nog de laatste nacht door haar gezegd is, als ik zei: 'Dien, ik hoop dat je toch weer beter word, jij toch zeker ook', dan sprak zij: 'Neen vader, ik ga liever heen. Als ik vroeg:'Heb je het benauwd'?, zei ze: 'Ja vader, maar de Heere is nabij'. Zij is bij volle kennis met blijdschap gestorven. Wij vrezen dat Lena ook nog deze dag zal sterven, ook de dokter heeft geen hoop. Zij is vanaf zaterdag buiten kennis en wat erger is geen woord in verband met de eeuwigheid. Ik kan ook geen opening in het gebed vinden. Wij zijn bedroefd.'…
Pieter heeft voor zichzelf veel meegemaakt. Zijn laatste woorden op zijn sterfbed waren: 'Uw onbezweken trouw!'

De tweede zoon heette Leendert. Deze is 16 jaar geworden (1868-1884).

De derde heette Frans en werd maar twee jaar (1870-1872)

De vierde zoon was weer een Frans (1872-1904). Hij werd maar 32 jaar. Hier mocht echter ook goede hoop voor zijn. Hij had een gesloten karakter. De ziekte waaraan hij overleed was TBC. Op zijn sterfbed vroeg zijn broer Andries aan hem: 'Ben je er wel zeker van dat het goed met je zit?' Hij antwoordde: 'Volkomen'. Zijn broer Arie schreef in het voorgaande over hem: 'Drie maanden na mijn vaders dood nam de Heere ook een broer van mij weg. Er zijn gegronde redenen voor te geloven, dat hij juicht voor Gods troon.

Het vijfde kind was een dochter, Apolonia (1873-1940). Zij trouwde met Leendert Smits en ze kregen 8 kinderen. Een dochter, Francien, overleed op jeugdige leeftijd en er was verwachting voor haar. Ook een zoontje, Leen, stierf op 12 jarige leeftijd, als gevolg van een ongeluk. Apolonia's broer Andries heeft dit ventje bezocht en samen met hem gebeden. Het kind zei tegen zijn ouders: 'Als ome Dries bidt, daar heb ik wat aan.' Andries had goede hoop voor het ventje toen hij overleden was.
Op de rouwkaart van Apolonia stond later: 'In de hope des eeuwigen levens'.

De zesde was een zoon, Gerrit (1875-1941). Hij was getrouwd met Bastiaantje de Geus en ze kregen samen 9 kinderen. Ze bewoonden een klein huisje aan de Weeskinderendijk. Gerrit is jaren ouderling geweest in de Christelijke Gereformeerde Kerk. Daarna nog jaren in de Gereformeerde Gemeente aan het Kasperspad. Hij was al jong tot bekering gekomen. Hun eerste kindje, Ploontje, stierf jong. Gerrit werd verwaardigd dit kind te zien, staande met lange witte klederen bekleed en palmtakken in haar hand.
Hij heeft bijna zijn hele leven gewerkt bij de firma Berger, een houtzagerij onder de Zwijndrechtse brug. Dit was zwaar werk waarbij hij ook nog slecht behandeld werd. Toen hij oud was in 1940, werd deze fabriek door een bom getroffen en brandde af. Leunend op zijn stok is hij er toen heengegaan, stampte met zijn stok op het puin en zei: 'Wel goeddoend Wezen, dat U dit gedaan hebt'. Toen hij ging sterven, zei zijn vrouw: 'Wat moet ik nu toch zonder jou beginnen?' Hij zei: 'Je zult me gauw volgen'. Op dat ogenblik mankeerde ze niets. De Heere vertroostte haar met Jesaja 40:1 *'Troost, troost Mijn volk, zal ulieder God zeggen…'*. Zes weken later stierf ze.
In een brief aan een dochter schrijft Gerrit over de weg die de Heere met hem gehouden heeft.

Andries van Driel (1877-1951), was het zevende kind. Hij was 27 jaar toen hij krachtdadig in het hart gegrepen werd. Hij heeft zware overtuigingen gehad, maar sprak hier later weinig over. Hij vond dit niet nuttig voor anderen en was bang dat men dit als maatstaf ging leggen. Verruiming voor zijn ziel verkreeg hij uit de woorden, die helder aan zijn ziel toegepast werden, uit de bede uit Psalm 25: 'Ik gedenk niet der zonden uwer jonkheid'. Toen ds. F. Mallan hier later over preekte in Ridderkerk, werd dit weer vernieuwd.

Na zijn bekering heeft hij kort in Rotterdam gewoond, waar zijn zoon Maarten is geboren. Toen deze gedoopt werd, liet ds. H.A. Minderman zingen:

Op uw noodgeschrei
Deed Ik grote wond'ren. (Psalm 81:7)

Er werd toen verteld: 'Ze konden hem wel wassen in zijn tranen'.
Samen met zijn broer Arie is hij een tijd lang stoker geweest op een sleepboot. De kapitein van één van deze sleepboten zei tegen de baas, dat hij vanwege de sterke stroom niet verder kwam. De baas zei: 'Dan zal ik je twee stokers sturen, en dan gaat het wel'. Inderdaad lukte het toen wel.
's Zondags lagen ze in Duitsland stil. Aan een man vroegen ze: 'Is hier ook een Hollandse kerk? Deze wees ze toen een café. De kastelein leidde ze door het café naar een achterliggende zaal waar een Hollandse dienst werd gehouden. Ze hadden echter alleen maar werkkleding bij zich. De koster zette ze toen helemaal op de voorste rij, ondanks hun blauwe overal. Het heeft echter niet gehinderd, hij mocht luisteren.

Eerst ging hij ook bij ds. Van der Meiden naar de Christelijke Gereformeerde Kerk, maar later niet meer. Hij was ook geen lid van de Gereformeerde Gemeente aan het Kasperspad.
Op een ledenvergadering werd daar eens gesproken over de moeilijkheid om kandidaten te vinden voor ouderling. Ds. D.L. Aangeenbrug zei toen: 'Ik weet er wel één, Van Driel, maar die is geen lid.' Toch bedacht de diaconie van deze kerk hem wel eens, waarvoor hij per brief bedankte. Tot zijn vriendenkring behoorde o.a. ouderling Dirk Prince, een man met gebedsgave en genade. Dit was echt een vriend van hem, met ds. D.L. Aangeenbrug en ds. C. Smits. Ook ds. J. Fraanje hoorde hij zeer graag. In een gebed aan tafel vroeg hij eens: 'Heere, zou U Uw knecht nog eens willen sturen? Binnen korte tijd kwam inderdaad ds. Fraanje naar Dordrecht. Kerkmuren kende hij niet. Hij ging overal luisteren waar hij stichting dacht te vinden. Zo gebeurde het dat ds. E. du Marchie van Voorthuijsen, toen nog Christelijk Gereformeerd predikant, in Dordrecht sprak. Tijdens de morgendienst lieten sommige mensen hun afkeer

blijken van de prediking. Aan het eind van de dienst zei de dominee: 'Blijf vanavond maar weg, dan kunt u plaats maken voor Gods volk.' Dit trof Van Driel en hij ging 's avonds hier weer naar de kerk. En inderdaad waren er weggebleven en zaten er donker geklede mensen voor in de plaats.
Eens van de Voorstraat naar het Hof lopend, door het poortje op de Voorstraat, liep hij langs de zijkant van de hervormde Augustijnenkerk. Terwijl hij zo naar de ramen van de kerk keek, kreeg hij die woorden: '*Ons heilig en ons heerlijk huis, waarin onze vaders U loofden, is met vuur verbrand'* (Jes. 64:11a). Hij verstond hieruit, dat de waarheid daar niet meer gebracht werd.

Vanwege zelfkennis keek hij niet laag neer op andere mensen. Een man die op visite was, en onder tranen klaagde dat hij het drinken niet kon laten, antwoordde hij: 'Dit weet ik, daar moet je voor op je knieën'.
Op een zaterdagmiddag had hij een afspraak met zijn baas voor een werkbespreking. Zijn baas zou hem om half 2 ophalen bij de poort, omdat er op het terrein een buitengewoon kwaadaardige waakhond los liep. Andries liep in gedachten verzonken de poort in, naar het kantoor. Plotseling kwam het gevaarlijke beest op hem af, hevig blaffend. Hij kon niets anders meer zeggen dan een kort gebed: 'Zone Davids'! De hond keerde zich om en ging met zijn staart tussen de poten weg. Toen hij bij het kantoor kwam vroeg de baas verwonderd: 'Van Driel, hoe ben je hier gekomen, was de hond er niet?' Deze antwoordde alleen met: 'Ja, maar hij deed niets.'

Het laatste gedeelte van zijn leven heeft hij op de Groenmarkt gewoond, op een bovenwoning met een werkplaats eronder. Daar heeft hij de kost nog verdiend met het repareren van fietsen en een fietsenstalling.
Februari 1943 heeft hij nog longontsteking gehad. Het leek erop dat hij hiervan zou sterven.
Een zielsvriendin Goverdien Versendaal kreeg hier werkzaamheden mee en mocht geloven dat hij weer beter zou worden. Ze heeft dit ook aan hem geschreven op 4 februari 1943: '…De Heere bond het zó op mijn hart en o, geliefde vriend, er kwam zó krachtdadig in mijn hart: Hij is krachtig bevonden een Hulp te zijn in benauwdheid. O, geliefde vriend, aan Hem, die Hulp in benauwdheid mag ik U genadiglijk opdragen. O, die Hulp zal niet beschamen, die Hulp leidt over dood en graf heen. Hij is de broederen in alles gelijk geworden, uitgenomen de zonde. O, dat is wat hé, de broederen in alles gelijk geworden? O, wat een vernedering en dat voor diep schuldige zondaren. Maar wat een verhoogde staat bekleedt Hij.
Geliefde vriend ik beveel U aan die Gezegende Middelaar, Die trouwe houdt en eeuwig leeft en Die nooit zal laten varen het werk Zijner handen. (…) O, al was het dat wij elkander hier niet meer ontmoeten, dan zullen wij elkander daar ontmoeten, daar geen scheiding meer zijn zal en waar geen inwoner zal zeggen ik ben ziek, en de zonde geen vat meer op ons zal hebben. De hartelijke groeten van mij, uw liefhebbende vriendin Goverdien.'

Op het laatst van zijn leven las hij veel in de werken van Th. van der Groe. In diens Catechismusverklaring vonden ze na zijn dood 750 gulden. Dit had hij opgespaard, zoals hij zei: 'Voor de boze dag'. Hij had aan de Heere gevraagd of hij met ere uit de wereld mocht gaan en geldelijk dus niemand tot last mocht wezen. Ze konden hier heel de begrafenis van betalen.
Zijn laatste ziekte waaraan hij ook gestorven is, was kanker. Dit is zeer smartelijk geweest. Hij heeft negen maanden uit liggen teren. Op het laatst ook pijnlijke wonden vanwege doorligging. Tijdens dit ziekbed is het geestelijk ook erg op en neer gegaan. Tegen zijn kinderen heeft hij voor hij stierf gezegd : 'Jullie moeten daar naar de kerk gaan, waar zonde en schuld gepreekt wordt en vergeving in het bloed van Christus. Vlak voor hij stierf zei hij: 'Ik lig met twee lege handen als Lazarus voor de poort'. Kort hierop kwam de Heere over en hief hij zijn twee armen omhoog en zei: 'Eeuwig Halleluja, eeuwig Halleluja! En hij stierf. Hij is door ds. Aangeenbrug

begraven, die gesproken heeft over Jes. 33 : 24 '*En geen inwoner zal zeggen: Ik ben ziek, want het volk, dat daarin woont, zal vergeving van ongerechtigheid hebben'.*

De achtste broer was Arie (1879-1917). Zijn levensverhaal is in het bovenstaande beschreven. Zijn bevindelijke kennis van Christus is hier niet duidelijk in vermeld. Maar zijn broer Andries zei later: 'Ik had daar wel meer van kunnen vertellen.'

Willem (1882-1905) was het negende kind. Hij stierf jong aan TBC. Enige tijd voor zijn dood droomde hij dat er een rouwstoet door de straat ging en dat die rouwstoet voor hém was. Dat bracht hem tot een aanhoudende worsteling aan de troon der genade. Toen hij een mogelijkheid van zalig worden zag, vertelde hij dat aan sommige mensen. Dit werd naderhand weer bestreden. Hij zei tegen zijn moeder dat hij al die mensen een briefje wilde sturen, met de mededeling dat hij zich vergist had. Maar zijn moeder raadde hem dit af. 'Al Gods volk loopt met zo'n brief op zak', zei ze. In het boekje van zijn broer Arie staat over hem vermeld: 'De jongste broer van mij was, met zijn zus, nu nog bij moeder thuis. Hij was 22 jaar oud. Dag en nacht zuchtte hij onder zijn onbekeerde staat: 'Ik ben onbekeerd en kan zó niet sterven. Maar hij mocht onder Gods recht buigen. Toen hij stukken van long uitspuwde, getuigde hij: 'De Heere is recht; al deze ellende is gevolg van mijn eigen zonde. De Heere openbaarde Zich in zijn ziel en deed hem verstaan, dat aan Zijn recht was voldaan, door het Bloed des Verbonds en besprengde met dat bloed ook hem. Door het geloof genoot hij de kracht ervan en juichte: *'Hij heeft gedacht aan Zijn genade'* (Ps. 98:2).
Veel strijd heeft hij nog gekend; de aanvechtingen van de satan waren soms benauwend. Zijn ziel zuchtte: *'Zend HEER', Uw licht en waarheid neder* '(Ps. 43:3). De Heere gaf hem veel licht en ruimte, zodat hij mocht geloven

Dan ga ik op tot Gods altaren,
Tot God, mijn God, de bron van vreugd. (Psalm 43:4)

't Was te veel voor zijn zwak lichaam. Hij verloor het bewustzijn. Toen hij weer tot zichzelf kwam zei hij: 'Wel Heere, ben ik nog hier? Maar het is goed; Uw doen is enkel majesteit en heerlijkheid. Twee dagen later ontsliep hij. Juichende ging hij heen. Boven allen zong hij uit, met stervende lippen:

Gods vriend'lijk aangezicht
Heeft vrolijkheid en licht
Voor all' oprechte harten
Ten troost verspreid in smarten. (Psalm 97:7)

Als tiende werd een dochter geboren, Lena (1883-1951). Na 4 klassen lagere school moest ze al gaan werken. Als jong meisje werkte ze als koeienwachtster. Toen ze wat ouder was, verdiende ze haar geld als naaister. Met een naaimachine onder de arm ging ze dan naar het adres waar het naaiwerk moest worden gedaan.
Al vroeg hielden geestelijke zaken haar bezig. Toen de dominee de catechisatie eens begon met de vraag: *'Wie heeft lust den Heer' te vrezen?'* stak ze haar vinger op en zei, tot ontsteltenis van haar broers: 'Ik, dominee'. Op haar 14e jaar droomde ze dat ze bij een loket stond waar briefjes werden uitgedeeld met het opschrift 'vrije genade'. Steeds als ze haar hand ernaar uitstrekte kreeg een ander het briefje. Deze droom was haar tot lering. Zij begreep eruit dat ze Gods tijd moest afwachten. Zij was wel eens bang dat zij onbekeerd zou blijven, omdat er al zoveel uit

haar familie tot bekering waren gekomen. Ze was ook jaloers op haar broer Piet. Deze liep altijd psalmen te zingen.
Op haar 17e jaar overtuigde de Heere haar ervan dat ze gezondigd had tegen een goeddoend God. De Heere bepaalde haar daarna bij Eféze 2:1: *'En u heeft Hij mede levend gemaakt, daar gij dood waart door de misdaden en de zonden.'*
Toen ze 22 jaar was openbaarde de Heere Zich aan haar ziel als Zaligmaker, door de woorden uit Jes. 9:5b: '… *en men noemt Zijn Naam Wonderlijk, Raad, Sterke God, Vader der eeuwigheid, Vredevorst*'. Ze zong toen vele malen het refrein van psalm 136:

Want Zijn gunst, alom verspreid,
Zal bestaan in eeuwigheid.

In januari 1906 deed ze van harte belijdenis van haar geloof. Op haar 33e jaar openbaarde Zich de Heere Jezus Christus aan haar als haar schuldovernemende Borg uit (Psalm 118:13, berijmd).
Lena trouwde met Frederik van Toor (1878-1961). Zij woonden in Den Haag en hebben daar veel meegemaakt. Ook met de latere ds. M. Heikoop. Zij vreesden niet alleen samen de Heere, maar ook van hun kinderen waren er waar dit van gezegd kon worden.
Lena is gestorven op 24 september 1951. Enkele dagen voor haar sterven zei ze nog geen boodschap van Boven te hebben gekregen. Maar dit volgde uit Hooglied 2:10: *'Sta op, Mijn vriendin, Mijn schone, en kom'*.
De laatste nacht zei ze tegen haar man: 'Er komen werkzaamheden; hallelujah. Nu gaan wij scheiden Freek.'
Deze antwoordde: 'Maar niet voor eeuwig?'
Toen zei Lena nog: 'Nee, de HEERE zegene jullie en Hij behoede jullie. De Heere doe Zijn aangezicht over jullie lichten en Hij zij jullie genadig. Gerda sterkte en doe de groeten aan de kinderen. Alleen uit vrije genade, om Jezus wil. Amen.'
Het laatste herhaalde zij nog tweemaal, vouwde haar handen samen en mocht in vrede ontslapen.

Het elfde kind was ook een Leendert (1885-1887) Waarschijnlijk was hij het die overleed als gevolg van verbranding. Eén van de andere kinderen liet per ongeluk kokend water op hem komen.

Geraadpleegde literatuur:
Uit het vuur gerukt door ds. L.H. van der Meiden Dordrecht (z.j.)
D.J. van Brummen. *Enige aantekeningen uit brieven en overlevering over het voorgeslacht Van Driel*. Door M. van Driel (z.j)

3 Gerrit Eijkman (1855-1869)

3.1 Een vrolijke, maar zwakke jongen
3.2 Zie, hij bidt
3.3 De taal van het geloof
3.4 Wat een stumper?
3.5 **De laatste dag**
Naschrift

3.1 Een vrolijke, maar zwakke jongen

De jongen waar wij wat van willen vertellen is Gerrit Eijkman, geboren te Kampen, op 15 juni 1855.
Vanaf zijn geboorte was hij een zwakke jongen en hij miste daardoor ook de nodige levenskracht. Die blijdschap van gezond en sterk te zijn was een gemis voor hem en zijn ouders. Van hem kon toen reeds gezegd worden:

Benauwd met veel levensplagen,
Van ziekte en smart moest hij vroeg dragen.
De jeugd, die and'ren vreugde bereidt,
Bracht hem haast niets dan treurigheid.

Toen Gerrit anderhalf jaar was werd hij bezocht met een schijnbaar dodelijke ziekte. Hij bleef doorlopend zwak, waar uit op te maken is dat dit reeds het begin was van de ziekte waar hij later aan bezweken is.
Op zevenjarige leeftijd werd hij weer door een langdurige, ernstige ziekte aangetast. Toch mochten zijn ouders, tot hun blijdschap, Gerrit als uit de dood terug ontvangen. Hij was een kind van gebed voor zijn ouders, die hem in stilte de Heere geheiligd hadden en hem tot de dienst van het evangelie afgezonderd hadden.
Zelf had hij wel een vrolijk en opgeruimd karakter, zonder luidruchtig te zijn was hij vriendelijk en bescheiden, zodat hij voor zijn ouders en anderen die hem kenden tot blijdschap was. Hoewel zij hem om zijn zwakheid in veel dingen tegemoet kwamen, maakte hij hier geen misbruik van. Zij moesten hem niet streng aan te pakken om zijn plichten te doen.

Omdat Gerrits ouders hoopten dat hun zoon later opgeleid kon worden tot een getrouwe prediker van het evangelie, moest hij reeds op vijfjarige leeftijd naar de Christelijke school, voor het lager onderwijs. Vier jaar later mocht hij naar een andere school om voortgezet onderwijs te ontvangen.
Hoewel hij voor het leren wel aanleg had, kon hij toch niet zeggen dat de studie hem aantrok. Door zijn opgeruimd karakter had hij als kind meer zin om te spelen. Hij liet ook wel merken dat hij niet begeerde om dominee te worden.
De christelijke opvoeding die hij thuis kreeg en ook op de lagere school, hadden niet veel invloed op zijn jeugdig hart, wat zich niet onderscheidde van andere jongens van zijn leeftijd. Hierdoor werd de hoop die zijn ouders over hem koesterden, niet weinig beproefd. Bij tijden werd dit toch wel een reden tot zorg over de toekomst van hun kind.
Wel merkten zij dat de zwakheid van hun kind, hem regelmatig tot ernstige gedachten dwong, maar dit betekende niet dat zij een beginsel van een nieuw leven in hem ontdekten.

Niet meer naar school

Nadat Gerrit vier jaar op de laatstgenoemde school had doorgebracht, werd hij opnieuw ernstig ziek. Zijn kwaal veroorzaakte nu een angstige gedachte. Hoewel wij achteraf mochten opmerken dat de Heere hem toen nog niet wilde wegnemen, want Hij wilde hem nog voorbereiden, om de dood zonder verschrikking te ontmoeten.
De Heere wilde zijn genade nog in hem verheerlijken en hem, hoe jong hij ook nog was, tot Zijn lof stellen op de aarde. *'Opdat gij ten volle kondet begrijpen met al de heiligen welke de breedte en lengte, en diepte en hoogte is. En bekennen de liefde van Christus, die de kennis te boven gaat ...'*(Efeze 3: 18 en 19a).
Hij heeft een diepgaand schuldgevoel, maar ook een helder inzicht gehad in de verlossing. Hij kreeg een helder begrip gekregen en een helderheid in het spreken en dat voor iemand die nog zo jong is. In hem mocht gezien worden dat God ook in onze dagen uit de mond der kinderen en der zuigelingen Zich sterkte gegrond heeft.
Korte tijd, nadat het er weer op leek dat hij weer wat zou aansterken. Hij kon zelfs weer klein eindje wandelen, zodat er hoop was dat hij nog wat zou aansterken.

Een hartziekte

Maar de raad des Heeren had het anders besloten. Zijn ziekte werd met de dag ernstiger en zijn lijden werd ook groter. Nu scheen hij, naar de mens gesproken, ongeneselijk ziek te zijn. Hij had een hartziekte waardoor het vocht in zijn lichaam sterk opeen hoopte. Hij had haast ondragelijke pijnen en zag er opgezwollen uit.
Verschillende weken onderging hij dit lijden bijzonder gewillig. Tot beschaming van volwassenen, die een goede gezondheid genieten.
In deze tijd leek het er ook op dat hij van tijd tot tijd ernstig nadacht over het heil van zijn ziel. Toen wij eens bij hem kwamen, vroegen wij hem of hij bereid was om voor de Rechter van hemel en aarde te verschijnen, om rekenschap te geven van al zijn daden. Zijn antwoord was toen: 'Niet zo best', en hij begon aandoenlijk te huilen en kon door een hevige ontroering niet verder praten.

Zichtbaar ontevreden

Toch waren deze indrukken niet van blijvende aard. Steeds kwam de ijdelheid van zijn jeugd en zijn natuurlijke vrolijkheid weer naar boven. Zijn gedachten werden steeds weer afgeleid van het ene nodige. Zo drong hij er ook sterk op aan om het 25-jarig huwelijksfeest van zijn ouders, op een vrolijke wijze te vieren. Zijn moeder maakte toen de opmerking dat er vóór die tijd nog wel heel iets anders kon gebeuren. Zij dacht namelijk steeds over een aanstaand afscheid. Toch kon die opmerking van zijn moeder hem niet tot andere gedachten brengen. Zelfs het tegendeel, want hij was zichtbaar geraakt en ontevreden. Hij maakte de opmerking dat wij toch niet altijd treurig en droevig moeten zijn en ook wel eens plezier in het leven mogen hebben.
Toen zei zijn moeder dat dit meestal samenging met zonde en in ijdelheid eindigde. Ook dat wij van elke woord rekenschap moeten geven.
Gerrit zweeg toen en het bleek dat die laatste woorden van zijn moeder, als een tweesnijdend zwaard, hem krachtig aangegrepen hadden. Hij ging naar zijn kamer en bracht die avond en de hele nacht in eenzaamheid, onrustig en in grote verlegenheid door.

De ziekte van Gerrit nam in hevigheid toe. Ook zijn pijn en smart werd steeds groter, zodat hij nu steeds op zijn bed moest blijven. Kennelijk gebruikte de Heere dit als een middel om hem werkzaam te maken met het ene nodige en hem losser van dit aardse te maken. Het was nu merkbaar en zichtbaar dat hij van tijd tot tijd biddende was. Niet dat er bepaalde

werkzaamheden bij hem ontdekt werden die rechtstreeks zijn ziel betroffen, maar het was duidelijk dat hij losser was van de aardse ijdelheden.
Kort daarna kregen de woorden betekenis: 'En r*oep mij aan in de dag der benauwdheid. Ik zal er u uithelpen en gij zult mij eren'* (Psalm 50: 15). Uit zijn benauwdheid begon hij te roepen. De nood werd groter en zijn roepen werd aanhoudend tot de Almachtige.
Ook vroeg hij steeds of zijn vader voor hem wilde bidden. Toch was het merkbaar dat het in hoofdzaak zijn ziekte was, want hij wilde toch zo graag beter worden.
Zijn medicijnen gebruikte hij altijd met gebed en dikwijls zei hij dan: 'Ach Heere, mocht u dit middel nog een komen te zegenen'. Hij zag meer op de grote Medicijnmeester dan op de middelen. Hij gebruikte ze in kinderlijke afhankelijkheid van Gods zegen.

3.2 Zie, hij bidt

Veertien dagen voor Gerrit stierf, kreeg hij bezoek van mijnheer De G. Deze sprak met hem, in hoofdzaak over de eeuwige belangen. In hoofdzaak sprak hij over de noodzakelijkheid van de bekering tot God en het geloof in de Heere Jezus. Verder droeg hij hem in een ernstig gebed op aan de barmhartigheden des Heeren. Toen deze persoon dit gedaan had bedankte Gerrit hem hartelijk voor zijn welwillendheid en sprak vervolgens met de andere gezinsleden. Hij vertelde nu meer dan voordien, over de liefde en de achting die hij voelde voor bekeerde mensen.
Vanaf deze tijd kon men nagaan dat hij steeds bezig was over zijn ziel, over de onzichtbare en eeuwige dingen. Het was zoals er van Saulus geschreven staat: '… *want zie, hij bidt'* (Hand. 9:11b).
Toch was het merkbaar dat er bij hem nog geen ware droefheid over zijn zonden had en de kennis van de Heere Jezus nog miste. Een grote angst voor de dood en om verloren te moeten gaan, was wel duidelijk aanwezig. Ook het onderscheid tussen hel en hemel sprak hem gedurig aan. Maar in zijn gebeden was merkbaar dat het zijn grootste begeerte was om weer beter te mogen worden.
Daarom is het ogenblik van de bekering soms moeilijk vast te stellen, vooral in een kinderhart wat onder het evangelie geboren en opgevoed is. Zeker moet er dan dikwijls veel gebeuren voordat zij er over spreken wat in hun hart omgaat, tegenover de andere gezinsleden.
Het was echter al opmerkelijk zijn liefde tot Gods volk en zijn behoefte om te bidden. Maar volgens God Woord, komt er bij allen toch een gebed om behouden te mogen worden. De moordenaar aan het kruis bad: *'Heere, gedenk mijner als Gij in Uw koninkrijk zult gekomen zijn*' (Luk. 23:42).
Maar tot roem van Gods genade, mocht van deze jongen gezegd worden, dat hij *een leesbare brief Christus*, zou worden, geschreven door de Heilge Geest. De Heere wilde hem voorbereiden op de grote overgang van het tegenwoordige naar het toekomende leven.

Dinsdag 20 april, overtuigd van zonden

Op dinsdag 20 april vond er een opmerkelijke verandering in zijn leven plaats. Zijn ziekte was sterk toegenomen en zijn lichamelijke benauwdheid werd zo groot, dat de aanwezigen het in zijn kamer haast niet meer uit konden houden. Het verschrikkelijk lijden was haast niet meer aan te zien. Toen stond het voor hem vast dat zijn kwaal ongeneselijk was, dat hij zou moeten sterven en hij kon niet sterven.
Hij zag op tot God, maar kende God niet, zodat hij beefde over al zijn ledematen. De gedachte was dat God zijn toornig Rechter was en een eeuwig gloed bij wie niemand wonen kan. Hij zag op zichzelf en al de zonden van zijn jeugd stonden hem, als schrikwekkend voor ogen. Hij wist dat er geschreven staat: *'Vervloekt is een iegelijk die niet blijft in al hetgeen geschreven is in het boek der wet, om dat te doen'* (Gal. 3:10b).

Met ontzetting zag hij zich nu aan de grenzen van de eeuwigheid. Dat sprak hem zó met ontzetting aan, dat de meest verharde zondaar, die bij zijn bed stond, moest verbreken. Het was nu werkelijk zo, dat de banden van de dood hem omvingen en de angsten der hel hem verschrikten. Hij vond benauwdheid en droefenis en meende de genadetijd verzuimd te hebben. Dat God zijn barmhartigheden door toorn had toegesloten.
Het was onmogelijk om een denkbeeld te krijgen van het lijden van zijn lichaam, maar ook van zijn zielenlijden, wanneer men hem niet gezien of gehoord heeft. Zijn ouders en andere gezinsleden hebben hier ook onuitsprekelijk onder geleden.
Er ging een gedurig gebed voor hem op. Hij liet ook niet na steeds weer te vragen of zij voor hem wilden bidden.
Op een ogenblik was het zo ernstig dat hij meende te sterven. Hij wrong zijn handen in elkaar en met een onbeschrijfelijke blik uit zijn ogen, schreeuwde hij: 'Vader, ik sterf en ik ben nog onbekeerd! Vader, ik ga naar de hel. Ach vader, bidt voor mij, of de Heere mij nog in genade wil aannemen.'

Zijn vader was echter op dat ogenblik zó ontroerd, dat hij aan zijn verzoek niet kon voldoen en raadde hem aan, dit zelf te doen. Toen begon hij overluid zelf te bidden en smeekte de Heere om bekering en vergeving van zijn zonden. Ernstig en dringend pleitte hij op Gods Woord: *'En roep Mij aan in de dag der benauwdheid; Ik zal er u uithelpen en gij zult Mij eren'* (Psalm 50: 15).
Toen hij klaar was vroeg hij mij, hem op te dragen aan de genadetroon. Terwijl ik bezig was, dachten allen dat hij stierf. Na enkele ogenblikken kwam hij weer tot bewustzijn. Hij was naar de ziel wat kalmer en het leek of zijn lichamelijke pijnen ook wat verminderd waren. Wij dachten toen aan de woorden:

HEER'! door goedheid aangedreven,
Zijt Gij mild in 't schuld vergeven;
Wie U aanroept in de nood,
Vindt Uw gunst oneindig groot. (Psalm 86:3)

Kort hierna kwam er een tante van hem. Zij sprak over het lijden en sterven van de Heere Jezus en de kracht van zijn schulduitdelgend dierbaar bloed. Zij vroeg of hij er wel eens over gedacht had, dat Christus met één offerande, in eeuwigheid volmaakt had, al degenen die geheiligd worden. Dat Hij hun zonden in Zijn lichaam gedragen heeft op het kruishout. Hij heeft hun schuld betaald en voor alle ware zondaars een recht tot het eeuwig leven verworven. Zo kan een zondaar door het gelovig aannemen van de gerechtigheid van Christus weer zalig worden.
Zijn tante sprak nog verder met hem, over de noodzakelijkheid van het geloof, maar ook van de bereidwilligheid van de Heere Jezus om zondaren zalig te maken. Ook wees zij hem op de ware betekenis van de doop, zoals in het formulier omschreven.
Nadat zij nog meer in deze geest gesproken had, zei Gerrit dat hij nu groter behoefte gevoelde aan bekering. Ook vond hij dat belangrijker dan herstel van zijn lichaam.
Wij mochten hem er nog op wijzen dat de deur van genade nog niet gesloten was. Het was de Heere die riep: *'En die dorst heeft, kome; en die wil, neme het water des levens om niet'* (Openbaring 22: 17b). Maar alles wat op troost leek wees hij af door te zeggen dat zijn zonden zo groot waren en dat het grote heil voor hem toch niet zou zijn.
Wij antwoordden hem dat deze gedachten van de boze waren en dat God in Zijn Woord spreekt dat zijn zonden ook weggenomen kunnen worden, ja, wit als de sneeuw worden omdat Jezus Christus in de wereld gekomen is, om zondaren zalig te maken.

Het eerste lichtstraaltje

Daarna richtte Gerrit zich zuchtend op en verzocht ons om te zingen Psalm 84:3:

Welzalig hij, die al zijn kracht,
En hulp alleen van U verwacht,
Die kiest de welgebaande wegen;
Steekt hen de hete middagzon
In 't moerbeidal, Gij zijt hun bron,
En stort op hen een milden regen,
Een regen, die hen overdekt,
Verkikt, en hun tot zegen strekt.

Korte tijd daarna verzocht hij weer om een vers te zingen, Psalm 103 vers 8:

Gelijk het gras is ons kortstondig leven,
Gelijk een bloem, die, op het veld verheven,
Wel sierlijk pronkt, maar kracht' loos is en teer;

Beide verzen zong hij met een heldere stem mee, waarbij zijn gezicht een opgeruimde uitdrukking kreeg. Het leek dat hier het eerste lichtstraaltje in zijn ziel viel, om de duisternis te verdrijven.
Ongeveer 4 uur in de namiddag voelde hij weer behoefte om te zingen. De gewaarwordingen van zijn hart lagen blijkbaar in de Psalmen verklaard.
Op zijn verzoek moesten wij nu Psalm 86:6 zingen:

Leer mij naar Uw wil te hand'len,
'k Zal dan in Uw waarheid wand'len;
Neig mijn hart, en voeg het saâm
Tot de vrees van Uwen Naam.

Aan de inhoud van de Psalmen was het merkbaar wat er in zijn hart omging. Ook in de weg van verlossing. Hij liet kort hierop Psalm 84:1 zingen:

Hoe lieflijk, hoe vol heilgenot,
O HEER' der legerscharen God,
Zijn mij Uw huis en tempelzangen!
Hoe branden mijn genegenheên,
Om 's HEEREN voorhof in te treên!
Mijn ziel bezwijkt van sterk verlangen;
Mijn hart roept uit tot God, Die leeft,
En aan mijn ziel het leven geeft

Tijdens het zingen van dit vers kwam de heer G. binnen. Deze was korte tijd geleden ook geweest, waarbij zijn gebed wat nagelaten had. Aan hem vertelde Gerrit voor het eerst wat er in hem omging en zijn hoop op de algenoegzaamheid van de Heere Jezus, om niet alleen voor anderen, maar ook voor hem een Zaligmaker te zijn. Dezelfde persoon vroeg hem of hij nu geloofde dat Jezus Christus in de wereld gekomen is om zondaren zalig te maken. Dit kon Gerrit bevestigen en voegde er aan toe: 'Ik geloof ook dat Hij voor mij gekomen is. Banden des doods hadden mij omvangen en angsten der hel hadden mij verschrikt, maar de Heere heeft mij verlost'.

3.3 De taal van het geloof

Vanaf dat ogenblik sprak hij onafgebroken geloofstaal en zijn bed werd als het ware veranderd in een preekstoel en de ziekenkamer in een kerk. Hij deed haast niets anders dan zingen en dan Gods genade in Christus verheerlijken, door Zijn barmhartigheid te loven en te prijzen. Het was toen: *'Mijn ziel maakt groot den Heere; en mijn geest verheugd zich in God mijn Zaligmaker'* (Lucas 1:46b en 47) Wij zongen samen:

De HEER is mij tot hulp en sterkte;
Hij is mijn lied, mijn psalmgezang;
Hij was het, die mijn heil bewerkte,
Dies loof ik Hem mijn leven lang.
Men hoort der vromen tent weergalmen
Van hulp en heil, ons aangebracht;
Daar zingt men blij, met dankb're psalmen;
Gods rechterhand doet grote kracht. (Psalm 118: 7.)

Het huis was vanaf dat ogenblik een Bethel, een huis Gods, waaruit onophoudelijk psalmen opstegen tot verheerlijking van de Allerhoogste. Het is niet te zeggen hoeveel psalmen wij gezongen hebben in drie dagen, te midden van de smartelijke omstandigheden waarin de zieke zich bevond. Voor de wereld is dit onbegrijpelijk en zij halen er de schouders voorop, of zij spotten ermee. Voor ons en anderen was Gerrits ziekbed echter als een Thabor, waar de heerlijkheid Gods gezien werd. Wij zagen de vervulling van het woord: *'Zo dan, iemand in Christus is, die is een nieuw schepsel; het oude is voorbijgegaan, zie, het is alles nieuw geworden.'* (2 Kor. 5:17).
Ook voor Gerrit was het zo, want hij zei: 'Alles heeft voor mij een nieuw aanzien gekregen'. Voordien was hij met de aardse genoegens erg ingenomen, maar nu was hem dit alles smakeloos geworden. Hij sprak alleen nog over hemelse dingen, zijn wandel was in de hemel, waar zijn schat was n daarom ook zijn hart.
Zijn innerlijke vertroostingen werkten gezegend op zijn lichamelijk lijden. Hij droeg dit nu met geduld en had ogenblikken dat hij het nauwelijks gevoelde, omdat de vrede van God in zijn hart heerste, die zijn hart en zinnen bewaarde in Christus Jezus.
Over de dood sprak hij nu met grote kalmte. Hij zag dit, in tegenstelling van al zijn verschrikkingen, als een bode van vrede. Hoewel hij door de ontzettende smarten van zijn lichaam wel eens uitriep: 'Heere, hoelang nog?', was hij meestal toch onderworpen aan de wil des Heeren. De tijd van zijn ontbinding mocht hij daarom ook vertrouwend afwachten.
Wij kunnen onmogelijk alles weergeven wat hij in deze toestand gesproken heeft. Zijn mond sprak uit de overvloed van zijn hart. Hoewel ons geen woord ontglipte, zijn wij toch niet instaat om alles weer te geven zo hij het uitgesproken heeft.

Ds. Gispen op bezoek

Nadat hij reeds veel over het toekomstige leven gesproken had, verzocht hij het gordijn zoveel mogelijk omhoog te halen of weg te schuiven, om het groen buiten nog eens te kunnen zien. Het was voor hem of heel de schepping nieuw was. In het zachtjes ruisen van de blaren zag hij de sabbatsrust. De stralen van de zon vertoonden hem de heerlijkheid van de Godstad.
'Wanneer ik nog beter werd', zei hij tegen zijn tante, 'dan moesten wij eens een reis maken om de vromen te bezoeken en met hen spreken over Gods grote werken.
Diezelfde avond ontving hij bezoek van ds. Gispen. Op zijn vraag hoe het met hem ging, antwoordde Gerrit: 'O, goed dominee'. 'Ben je dan niet bang voor de dood Gerrit?' 'Nee', zei

Gerrit, 'nu niet meer'. 'Wat is er dan met je gebeurd; of denk je dat je voorlopig nog niet zult sterven', vroeg de dominee.
'O neen', zei Gerrit 'maar de Heere heeft al mijn zonden vergeven en voor degenen die in Christus zijn, is immers geen verdoemenis meer?'
'Maar Gerrit, als je geloofd dat je zonden vergeven zijn, dan zul je ook weten dat de Heere Jezus dat voor je verworven heeft. Dat Hij daarvoor de bittere en vervloekte kruisdood is gestorven en dan kan het niet anders of je hebt Hem onuitsprekelijk lief. Kun je nu oprecht zeggen dat je Hem, Die Zich voor jou in de dood gaf, met je gehele hart bemint?
Hierop antwoordde Gerrit: 'Ja, de Heere Jezus heb ik lief, Hij heeft zóveel moeten lijden, om mij te verlossen.'
Op deze wijze ging het gesprek nog wat door, tot Gerrit een hevige benauwdheid kreeg en hij verzocht om te zingen Psalm 73:13:

Wien heb ik nevens U omhoog?
Wat zou mijn hart, wat zou mijn oog
Op aarde nevens U toch lusten?
Niets is er, waar ik in kan rusten.
Bezwijkt dan ooit, in bitt're smart
Of bange nood mijn lees en hart,
Zo zult Gij zijn voor mijn gemoed
Mijn Rots, mijn Deel, mijn eeuwig Goed.

Toen dit vers gezongen was vroeg ds. Gispen nog eens of hij voor hem zou bidden. Gerrit gaf hierop niet direct antwoord, maar keek ons veel betekenend aan, maar uiteindelijk stemde hij in. Op de vraag, wat de dominee dan voor Gerrit vragen moest, antwoordde hij: 'Dat de Heere nu mijn Leidsman mag zijn op de weg die ik nog te gaan heb.

Na het gebed vroeg Gerrit aan de dominee, of zijn zoontje, wat korte tijd geleden gestorven was, ook kon sterven. Hij dacht dat het zijn oudste zoon was en niet zijn jongste van bijna één jaar. Hij stelde belang in alles wat tot verheerlijking des Heeren kon dienen. Hij had geen andere begeerte dan met lichaam en ziel de Heere groot te maken en Zijn lof te verkondigen.
Bij het afscheid nemen wees de dominee Gerrit er nog op, *deze bede tot het einde toe vast te houden en de Goede Herder te mogen volgen, als een schaap van Zijn kudde. Hoe wij het meest Hem verheerlijken en tot ons welzijn werkzaam zijn, als wij altijd en in alles achter de Heere Jezus mogen volgen.*
Deze woorden zijn Gerrit tot zijn einde bijgebleven. Steeds herhaalde hij dat weer. Als zijn benauwdheid haast ondragelijk was, zuchtte hij: 'Achter Jezus aan'. Was hij eens ongeduldig omdat zijn verlangen niet zo spoedig vervuld werd, dan werd hij ook herinnerd aan die woorden en was weer onderworpen. Hij zei toen: 'Ja, het is waar, het moet achter Jezus aan en Hem niet vooruitlopen. Heere , maak mij stil en onderworpen.'
Het was met hem zoals de dichter zegt:

Ik wacht en troost mij in mijn plagen,
O Vader, met Uw welbehagen.
Om mij te redden uit de strijd.
Hetzij Gij 't heden doet of morgen,
Daarvoor laat ik o Heer, U zorgen,
Gij toch, Gij kent de beste tijd.

Die avond verzocht hij zijn vader, zijn tante en mij, om die nacht bij hem te blijven, om biddend en zingend door te brengen. Zijn tante zei nog dat zij hem de volgende dag waarschijnlijk niet zou kunnen opzoeken vanwege hoofdpijn. Maar Gerrit zei, dat de Heere ook machtig was haar te ondersteunen en voor hoofdpijn kon bewaren.
Het was een nacht van veel smart voor hem, maar zijn hart bleef kalm en zijn geloof bleef vast. Tussendoor zei hij: 'De Heere is goed en zeer te prijzen. Barmhartig, genadig en lankmoedig is de Heere'. Daarna: 'God is goed en goeddoende, kon ik Hem daarvoor meer erkennen en loven, want mijn geest is wel gewillig maar mijn vlees is zwak.'

Aanvechtingen van de satan

Later riep hij ineens: 'Ach, ik wilde wel dat de duivel weg was, hij plaagt mij zo'. Zijn ziel werd blijkbaar door de duivel geplaagd, mogelijk nog door de begeerlijkheden van de wereld, want een ogenblik daarna zei hij het bekende versje op van H. van Alphen:

Weg wereld, weg schatten
Gij kunt niet bevatten,
Hoe rijk ik wel ben.
'k Heb alles verloren,
Maar Jezus verkoren,
Wiens eigen ik ben.

Daarna moesten wij zingen Psalm 84 vers 2:

Zelfs vindt de mus een huis, o HEER,
De zwaluw legt haar jongskens neêr
In 't kunstig nest, bij Uw altaren.

Intussen leed Gerrit zware pijn en kermde steeds: 'Wat heb ik toch pijn'. Ik wees hem op het schilderij van de verbranding van Johannes Hus (1369-1415) te Konstanz. 'O', zei hij, 'die heeft nog veel meer geleden dan ik. Maar met Jezus zou ik ook gerust de brandstapel beklimmen.'
Wij hebben Gerrit er nog op gewezen hoe Gods volk altijd al een lijdend volk geweest is en dat zij door veel verdrukking moeten ingaan in het koninkrijk der hemelen. Toen zei Gerrit: 'Maar ik heb soms zoveel pijn dat ik het niet dragen kan'. Wat later hoorden wij hem zeggen: 'Wat heeft het eten van de verboden boom, door Adam toch teweeg gebracht. Wat een moeite strijd en ellende. Maar de Heere is goed en zeer te prijzen, want dat heb ik vandaag nog ondervonden. Nooit zal ik de 20e april vergeten, of ik nog wat mag leven of dat ik sterf. Wat heeft er hier vandaag veel plaats gehad.'

Intussen was de nacht op deze wijze voorbij gegaan en was de morgen aangebroken. Het lijden van Gerrit verergerde nog steeds, maar zijn hart bleef gerust in God. Zijn hoop en geloof verzwakten niet. Deze morgen bracht hij nog door in gesprekken, maar ook met vermaningen. Hij haastte zich om nog zoveel mogelijk in het werk des Heeren bezig te zijn, wanneer de tijd en de omstandigheden dit toe lieten. Hij wist dat het zwijgend graf en zijn botten de Heere geen lof toebrachten.
Ds. Gispen had beloofd om 's morgens om 8 uur weer te komen. Maar Gerrit kon niet tot die tijd wachten en vroeg om de dominee te laten halen. Zijn hart was vol en hij moest spreken van de grote daden van God, aan hem bewezen. Hij wilde ook weer zingen van de wegen des Heeren., want zijn ziel was in Hem verblijd.

Ook vroeg hijzelf of de dominee voor hem wilde bidden, of de Heere hem nabij mocht blijven en hem zou leiden naar Zijn raad. Diezelfde middag kwam de dominee weer terug en zag dat Gerrit het heel benauwd had naar het lichaam. Toch vroeg Gerrit direct toen hij hem zag om te zingen van Psalm 73 vers13:

Wien heb ik nevens U omhoog?,
Wat zou mijn hart, wat zou mijn oog
Op aarde nevens u toch lusten?
Niets is er, waar ik in kan rusten.

Toen de dominee na het zingen, Gerrit nog een keer opdroeg in het gebed, leek het of het uur van sterven aangebroken was. Hij dacht dit zelf ook.
Hij nam rustig en plechtig afscheid van zijn ouders, zijn broers en zus. Daarna van al de anderen die ook in huis waren en sprak tot ieder een woord van vermanen of van troost, naar wat hij meende dat ieder persoonlijk nodig had.

3.4 Wat een stumper?

Daarna legde hij zich om te sterven. Zijn ademhaling werd haast niet meer gehoord en zijn polsslag niet voelbaar. Het leek erop of hij bewusteloos was, maar dat was niet zo.
Het was echter de tijd nog niet om te sterven. Hij bleef geruime tijd zo liggen, maar toen kwam zijn kracht weer bij. De tekens van leven waren ook weer duidelijk. Diezelfde avond om 9 uur kwam er iemand binnen, die Gerrit zag liggen en uit medelijden zei: 'Ach wat een stumper'. Toen deed Gerrit zijn ogen open en zei: 'Nee, ik ben geen stumper, dat ben ik geweest.'
Kort daarna las ik hem Romeinen 8 voor. Toen vroeg hij om een ogenblik in mijn arm te mogen liggen, om dit zelf ook nog eens te mogen lezen. Daarna las hij, met half gebroken ogen, Psalm 103 en een deel uit Johannes 17. Dankbaar, maar afgemat legde hij daarna zijn hoofd weer in het kussen. Het was maar een korte rust, want het gaf hem weer wat kracht om te spreken. Hij was doorlopend vol van gedachten en had behoefte om dit ook anderen te vertellen. Hij zei: 'Ik dank God, voor deze ziekte. Ik ben blij dat ik deze ziekte gekregen heb, wellicht was ik anders niet bekeerd geworden'. Dit sprak hij in kinderlijke eenvoudigheid.

Steeds kwamen belangstellende vrienden hem opzoeken. Maar hij kon niet veel meer spreken. Hij gaf gewoonlijk ieder die er kwam een ernstige vraag mee, of hij antwoordde kort op een door de bezoekers gestelde vraag. Hij vroeg aan een zekere heer S.: 'Kan ik u ook in de hemel verwachten?' Een andere persoon R. vroeg aan Gerrit: 'Ben je nu ook een strijder geworden?' Gerrit antwoordde: 'Nee, ik ben een overwinnaar geworden'.
Hij sprak nu dikwijls over het sterven, maar het was niet merkbaar dat de koning der verschrikking hem onrustig maakte. Ineens zei hij: 'Wat is het goed dat ik niet op een kamertje boven moet liggen, nu moet er niet aan mijn dood lichaam gedragen te worden.' De vrees voor de dood was duidelijk voor hem weggenomen, door de enige troost in leven en sterven.
Ook met zijn broers en zus sprak hij steeds over de noodzakelijkheid van de bekering. Ook zijn ouders sprak hij daarop aan. Van zijn vader wilde hij weten hoe deze tot het geloof gekomen was. Nadat deze dit verteld had was hij tevreden. Nadat hij korte tijd wat ingesluimerd was, moesten wij zingen Psalm 3 vers 3:

Ik lag en sliep gerust,
Van 's HEEREN trouw bewust,
Tot ik verfrist ontwaakte;
Want God was aan mij zij;

Hij ondersteunde mij
In 't leed dat mij genaakte.
Ik zal, vol heldenmoed,
Daar mij Zijn hand behoedt,
Tienduizenden niet vrezen;
Schoon ik, van alle kant,
Geweldig aangerand
En fel geprangd moog' wezen.

Liever nog blijven?
Zijn moeder vroeg of hij niet liever hier nog een poosje wilde blijven, in plaats van zo jong te sterven. Maar zijn beslist antwoord was: 'Nee, nee, ik wil geen stap terug doen op de afgelegde levensweg'. Toen zijn moeder daarop begon te schreien, zei hij: 'Ach moeder, schrei maar niet, ik ben zo gelukkig.'
Ook ds. S. van Velzen kwam hem bezoeken en vroeg hem of hij niet liever wilde leven dan sterven. Het moet toch aantrekkelijk zijn om samen bij het gezin en de familie te mogen blijven. Dit verkiezen de meeste mensen boven de dood. Ook Hiskia koos dit toen hij bericht kreeg te moeten sterven. Hij keerde zijn aangezicht naar de wand en bad om verlenging van zijn leven. Hij besloot zijn woorden met te zeggen: 'En ik dacht Gerrit, je hebt het hier nog zo goed.'
Toch dacht Gerrit er anders over, want hij zei: 'O ja, ik heb het hier wel goed, maar bij de Heere Jezus is het toch veel beter, want bij Hem heb ik alles.'
Intussen was hij die middag opmerkelijk beter en de gedachte kwam in ons op, dat de ziekte mogelijk een wending zou nemen, zodat zijn leven nog wat verlengd zou worden. Hij begon daar zelf ook aan te twijfelen door te zeggen: 'Het kon nog wel eens zijn dat ik weer beter wordt.' Later merkte hij op: 'Indien dat de wil des Heeren is, dan begeer ik dominee te worden, om dan al de deugden des Heeren te verkondigen. Niet dat ik dan naar de hoge school ga, maar neem dan liever privé les, aan de Theologische school in deze plaats. Dan word ik later een Afgescheiden dominee.'
De reden dat hij niet koos voor een hogere opleiding elders in het land was, dat hij in een andere stad bang was voor verzoekingen en voor een dwaalleer. In het verleden had hij vernomen wat er zoal plaats vond op de hogere academies. Daar had hij een afkeer van, zeker in deze ernstige ogenblikken die hij hier beleefde. Hij had een afkeer van de zonde, in het beginsel van zijn kinderlijke ongeveinsde godsvrucht.
Dat het de vreze des Heeren was die in hem leefde, was uit kleine dingen op te merken. Hij had een beschuit opgegeten, maar had vergeten hiervoor te bidden. Hij zei: 'Ach, nu heb ik vergeten te bidden'. Hij herstelde het verzuim en dankte daarna de Heere voor de verkwikking die hij had genoten.

Daarna lag hij een poos rustig, want hij had gehoord dat zijn oom, ds. E. zou komen en nu wilde hij zijn krachten sparen om hem te kunnen vertellen wat de Heere aan zijn ziel gedaan had. Het leek er werkelijk op of de Heere hem bereidde om hier op aarde nog werkzaam te zijn. Ook de doctoren vonden dat hij wat opknapte en gaven hem weer medicijnen. Ook wij begonnen te denken dat, door Gods macht, zijn leven nog verlengd zou worden. Diezelfde avond dankten wij God voor die hoop en baden om herstelling van zijn ziekte. Graag hadden wij hem gezond gezien, zijn leven bestedende in de dienst van de Heere Jezus.

Het eerste deel van de nacht was hij onrustig en pijnlijk. Hij haalde dikwijls het tweede vers aan van Psalm 116:

Ik lag gekneld in banden van den dood,
Daar d' angst der hel mij allen troost deed missen;
Ik was benauwd, omringd door droefenissen,
Maar riep den HEER dus aan in al mijn nood.

Toch bleef hij rustig en niet zonder geloof onder dit kruis. Toen zijn ouders, die diezelfde nacht bij hem waakten een ogenblik insluimerden, riep hij hen met een indrukwekkende stem toe: 'Kunt gij dan niet één uur met mij waken?' Ook hierin was het merkbaar dat zijn ogen onafgebroken waren gericht naar de Zaligmaker, Die Hij zocht te volgen in Zijn weg van kruis en lijden. Hij mocht vast geloven dat Zijn lijden ook voor hem tot voldoening was bij God. Zijn lijden was nu geen betaling voor de zonde, maar een kastijding des Heeren tot zijn nut.
Een enkele maal overviel Gerrit moedeloosheid. Ook in deze lange nacht, zodat hij uitriep: 'Ach, wat moet ik veel lijden.' Maar nauwelijks had hij die woorden uitgesproken of hij voelde er berouw over. Hij beloofde op een kinderlijke wijze niet meer zo te zullen spreken, door te zeggen: 'Ik zal mijn mond niet meer opendoen, maar rusten in het beleid des Heeren over mij.' Zijn tante herinnerde hem aan de heerlijkheid die voor al Gods kinderen aanstaande was en dat een ogenblijk voor Gods troon, al het lijden van de tegenwoordige tijd vergoeden zal. Hij antwoordde daarop: 'Ja tante, dan zal ik eeuwig zingen van Gods goedertierenheên.'
Tegen de morgen kwam de pijn weer terug en de benauwdheid klom tot een ontzettende hoogte. Allen die bij hem waren schreiden vanwege dit ontzettend lijden wat Gerrit moest ervaren. Maar dat kon hij niet zien en riep uit: Schrei toch niet, maar zing liever de psalm, (let op zijn wijziging):

Heft uwe handen naar omhoog,
Slaat naar het heiligdom uw oog,
En knielt eerbiedig voor Hem neer;
Looft, looft dan aller heren HEER. (Psalm:134:1.)

Daarna Psalm 86 vers 4:

'*k Ben gewoon in bange dagen,*
Mijn benauwdheid U te klagen;
Gij toch, Die d' ellende ziet,
Hoort mij, en verstoot mij niet.

Maar nooit kon hij verdragen dat er in zijn tegenwoordigheid geweend werd, hij had dan het liefst dat wij zijn kamer verlieten. Zijn lijden kwam steeds heviger terug, zodat hij het klagen niet altijd kon nalaten.
Op een keer vroeg hij of hij het eens een ogenblik mocht uitschreeuwen, omdat hij het meer dragen kon, er waarschijnlijk aan denkend dat hij beloofd had niet meer te zullen klagen.

Ook zielsangst
Bij het lichamelijk lijden van Gerrit kwam nu ook zielsangst. Er kwam twijfel in zijn hart op en de zonden verschrikten hem weer. Er was één bijzondere zonde die hem uitzonderlijk kwelde. Hij herinnerde zich oneerlijk geweest te zijn, tegenover zijn zus, die hij daardoor benadeeld had. En was die zonde hem vergeven? Zo kon hij niet sterven. Toen werd door het zware lichamelijke lijden zijn geest wat verward en duister. Het kwam op zó'n hoogtepunt, zo vol van ontzetting en duisternis, dat hij wenste maar niet geboren te zijn geweest.

Toch was dit maar een kort ogenblik want daarna liet hij erop volgen: 'Heere, behoudt mij, ach Heere wees mij genadig.' Het grote lijden, deed hem een ogenblik wankelen. Maar ook de satan zit niet stil.
Gerrits vader herinnerde hem eraan wat de laatste dagen gebeurd was, wat de Heere aan zijn ziel gedaan had. Toen riep hij uit: 'Ach ja, ik ben zoals de joden die de ene dag riepen Hosanna en de andere dag kruis Hem.'

Regelmatig werd er bij zijn ziekbed gezongen en gebeden, wat Gerrit graag had, maar de aanvechtingen waren nog niet weg. Het was een gedurige worsteling, zodat hij nu ook uitriep: 'Ga toch weg satan, want je krijgt mij niet meer in je klauwen.'
Daarna waren de werkzaamheden merkbaar, met het lijden en sterven van Christus. Op het krijgen van een kopje thee sprak hij geheel bewogen: 'De Heere Jezus kreeg tijdens Zijn lijden, toen Hij dorste, edik met gal gemengd en ik krijg nog een kopje thee!'
Toen enkele ooms van Gerrit, die buiten de stad woonden hem kwamen bezoeken, zei hij zich niet instaat te voelen om ze te ontvangen. Toen zijn tante hem er op wees dat het mogelijk nog tot zijn nut kon wezen, verzamelde hij al zijn krachten en ontving ze hartelijk en vriendelijk. Hij vroeg hoe zij het maakten, maar ook of zij al bekeerd waren en voegde er gelijk aan toe: 'Met mij is het goed.'
Toen hij zag dat zij tot tranen bewogen waren, zei hij: 'Weent niet over mij, maar weent over uzelf.' Aan één van hen vroeg hij of hij zijn dochter wilde vragen, om de Heere dikwijls om bekering te vragen.

Die middag kwam ds. A. Brummelkamp hem een bezoekje brengen, waar Gerrit heel blij mee was. Gerrit vroeg toen ook om twee verzen van Psalm 134 te zingen. Toen de dominee wegging gaf hij Gerrit enkele boekjes, waar hij erg blij mee was. Aan zijn zus vroeg Gerrit om er wat uit voor te lezen. Daarna besloot hij om ze aan zijn neven en nichtje te geven. Hij voeg om een potlood en met een bevende hand schreef hij hun namen er op.
Toen de school uitkwam, kwamen de kinderen naar zijn bed. Hij vertelde van het grote voorrecht wat hem gegeven was en vermaande allen persoonlijk om veel te bidden om een nieuw hart. Daarna gaf hij op om te zingen:

Dat 's HEEREN zegen op u daal';
Zijn gunst uit Sion u bestraal';
Hij schiep 't heelal, Zijn Naam ter eer;
Looft, looft nu aller heren Heer (Psalm 134:2)

Zijn nichtje vroeg hem wat zij bidden moest. Gerrit raadde ze aan om te bidden: 'Heere, bekeer mij, zo zal ik bekeerd zijn. Maar je moet niet bidden als een farizeeër; je moet zachtjes, maar aanhoudend bidden, dat heb ik ook mogen doen en de Heere heeft mij verhoord.'
Daarna sprak hij met een heldere stem:

Weg wereld, weg schatten,
Gij kunt niet bevatten,
Hoe rijk ik wel ben!
'k Heb alles verloren,
Maar Jezus verkoren,
Wiens eigen ik ben.

Gerrit verzocht daarna een versje voor te lezen uit een van de boekjes. Dit had hij uitgezocht, maar had geen kracht om het te lezen:

Ik weet de dag niet van mijn sterven,
Ziel, bent u ter dood bereid?
Mogelijk is 't voor u, dat heden
Grenspaal is van 'd eeuwigheid.
Hebt 'g aan Jezus u verbonden,
Dan is sterven u gewin;
Stap dan als uw vriend, de dood, komt,
Juichende de hemel in!

Jezus Christus is mijn leven;
In mijn sterven, mijn gewin,
'k Vind, hoe 't lichaam ook mag beven,
Niets dan troost en vreugd daarin.
Merk ik dat mijn ogen breken,
Dat mijn adem zwaarder gaat,
Dat mijn mond niet meer kan spreken,
En mijn bloed in 'd aderen staat.
Is het sein voor mij: ga henen,
En verlaat het lichaam blij,
Waarin 'k zuchten moet en wenen,
'k Heb een ander Huis voor mij!

Gerrit viel daarna in een korte slaap. Daarna zei hij: 'Ik hoor dat er gezongen wordt. Wie is dat?' Hij dacht dat dit in een ander vertrek was waar gezongen werd. Toen hij merkte dat het zo niet was, geloofde hij dat het gezang van de engelen in zijn oren ruiste. Een hemelse blijdschap en verlangen vervulde toen zijn ziel. 'Ach dat ik hen zag,' riep hij uit. 'maar de wolken beletten mij nog de hemel te zien. Dat ik vleugelen had, ik vloog naar Jezus heen.' Daarna begon hij te zingen met een heldere liefdevolle stem:

Er ruist langs de wolken een lieflijke Naam,
Die hemel en aarde verenigt te saam.
Geen naam is er zoeter en beter voor 't hart,
Hij balsemt de wonden en heelt alle smart.
Kent gij, kent gij, die Naam nog niet?
Die Naam draagt mijn Heiland, mijn lust en mijn lied.

Tegen de avond werd zijn opgewektheid minder, want de pijn werd weer erger. Wat er in hem omging was na te gaan aan de korte opmerkingen die hij maakte; 'Ik zou toch zo graag verlost willen worden van het lichaam der zonde en des doods. Ik moet wachten. Achter Jezus aankomen. Ik draag maar het lichtste deel van het kruis.'
Het was merkbaar dat Gerrit zijn lijden nauwelijks durfde noemen. Wanneer hij op Christus mocht zien, met de gedachte, wat Hij voor hem geleden had. Hij noemde zich dikwijls een kleine lijder.

De nacht van donderdag op vrijdag bracht hij in afwisseling van strijd en blijdschap door. Wat verlangde hij vurig naar het laatste ogenblik, maar met onderwerping aan de wil des Heeren. Het was duidelijk een verlangen en geen ongeduld dat hem naar het eind van zijn strijd deed reikhalzen. Het was steeds weer:

Heere, kom toch haastig,
Ben verlangend,
Naar Uw heerlijk bruiloftsfeest.

Om ongeveer 3 uur in de nacht werd het Gerrit heel benauwd en hij vroeg zijn vader om voor hem te bidden. Maar gelijk vroeg hij om het zelf te doen. Hij bad: 'Wij treden tot U, grote Ontfermer, de benauwdheid van van het lichaam. U hebt toch gezegd: die mij aanroept in de dag van zijn benauwdheid, zal Ik uithelpen. O Heere, minder dan mijn smart, indien het wezen kan.'
Daarna moesten wij weer zingen Psalm 132: 2. En toen zijn benauwdheid iets verminderde, zag hij daarin een verhoring van zijn gebed. Hij zei: 'God heeft mij verhoord.

In God is al mijn heil, mijn eer,
Mijn sterke rots, mijn tegenweer;
God is mijn toevlucht in het lijden.
Vertrouw op Hem, o volk, in smart,
Stort voor Hem uit uw ganse hart:
God is een toevlucht 't allen tijde. (Psalm 62:5)

3.5 De laatste dag

Zo is die nacht onder veel lijden en gebed voorbijgegaan. Met de morgen kwam er geen merkbare verandering in zijn toestand.
Wij spraken steeds met hem en probeerden hem wat te bemoedigen en om zijn lijden zoveel mogelijk te verzachten. Zijn vader zei toen: 'Nu zul je spoedig van je onrein hart verlost zijn Gerrit.' Hij antwoordde: 'Daar ben ik toch van verlost, in de bekering?' Mogelijk dacht hij aan de belofte dat het stenen hart weggenomen zal worden en er een vlesen hart gegeven wordt. Gerrit was er namelijk van overtuigd dat Gods kinderen, in dit leven nooit geheel van de zonden verlost worden.
Met zuchten, zingen en verlangen naar de hemel ging ook deze vrijdag voorbij. Toen het avond werd dacht Gerrit dat het ogenblik van sterven aangebroken was. Hij strekt zich op zijn bed uit en op de vraag of er een volkomen rust was, antwoordde hij: 'Ja, volkomen.'

Toch was dit de tijd des Heeren nog niet en Gerrit zei: 'De dood gaat mij weer voorbij, maar ik zou toch niet meer beter willen worden, want dan krijg ik weer met al die dingen te doen, die mij van de Heere en Zijn dienst maar aftrekken.' Weer begon hij te zingen:

Jezus Christus zij geprezen,
Daar Hij stierf op Golgótha.
Wat moet dat een vreugde wezen,
Wat een wonder van gena!

Nog steeds verwachtte Gerrit zijn oom, die dominee was, maar nu gaf hij de moed op, of hij hem ooit nog zou kunnen spreken. Uiteindelijk meende hij dat het er ook niet op aan kwam of hij hem hier nog zou zien. Alleen had hij het verzoek hem ui te nodige op zijn begrafenis. Wij vroegen hem of er op zijn begrafenis nog gezongen moest worden. Maar Gerrit gaf te kennen dat hij dat aan ons wilde overlaten. Deze nacht had ongeveer hetzelfde verloop als de vorige nacht.

Sterk verlangen

Nu gevoelde Gerrit met zekerheid dat zijn dood naderde en hij zei tot zijn vader: 'Nu ga ik sterven, want mijn benen worden al koud. Ik ben blij en laat mijn klachten niet meer horen. De strijd is haast voorbij! Maar vader, u moet dit nog niet tegen moeder zeggen.' Maar zijn moeder stond intussen bij hem en had alles gehoord.
Toen zei Gerrit tot zijn moeder: 'Ach moeder, u mag het ook wel weten, maar u mag niet schreien, want ik ben blij en verheugd. Morgen houd ik sabbat en avondmaal met de Heere Jezus, boven. '
Een wonderlijke kalmte en rust vervulde Gerrit, in het gezicht van de dood. Steeds sprak hij nu van de heerlijkheid die hem wachtte.
's Morgens om 9 uur begon hij ineens, met een heldere stem, over zijn vooruitzicht te zingen:

Hoe lieflijk, hoe vol heilgenot,
O HEER der legerscharen God,
Zijn mij Uw huis en tempelzangen!
Hoe branden mijn genegenheên
Om 's HEEREN voorhof in te treên!
Mijn ziel bezwijkt van sterk verlangen;
Mijn hart roept uit tot God, die leeft,
En aan mijn ziel het leven geeft. (Psalm 84: 1)

Hierna vroeg hij of wij samen wilden zingen: 'Heilig, heilig, heilig is de Heere der heirscharen. Wij lieten Gerrit weten dat dit een engelenlied was en dat wij de wijs daarvan niet kenden.
Zijn antwoord was: 'Dan ik zal het straks toch Boven zingen.' Zijn ogen staarden omhoog en het leek ons dat hij iets zag. Zag hij de straten van het nieuwe Jeruzalem?
Met moeite sprak hij nog het volgende versje uit:

De Heere zij geprezen,
Omdat ik kan lezen,
In boeken en in blad.
Och, mocht ik nu ook leren
De rijkdom van de Heere,
Die Gods Woord zó bevat.

Steeds vroeg Gerrit aan zijn vader of zijn polsslag nog voelbaar was. Toen zijn vader zei dat dit nauwelijks meer voelbaar was kwam er een lach op zijn gezicht en zei: 'O, dat is goed, ik voel het doodszweet ook al op mijn gezicht. Nu zal ik spoedig daar zijn … '. Nog enkele onhoorbare zinnen sprak Gerrit en hij bleef twee uur bewegingloos liggen. Wanneer er gevraagd werd van tijd tot tijd, of hij nog volkomen gerust was, maakte hij een toestemmende beweging.
Na die twee uren opende hij opeens weer zijn ogen en kreeg een stralende uitdrukking. Toen stak hij zijn beide handen omhoog en zijn blijk strak naar de hemel gericht. Toen vielen zijn handen machteloos neer, want Gerrits ziel was uit zijn lichaam. De lijder en strijder van zo-even was nu overwinnaar geworden. Hij was ingegaan in de rust des Heeren, die overblijft voor Gods volk. In het geloof gestorven, dat hij het eigendom was van Zijn getrouwe Zaligmaker Jezus Christus.

De begrafenis

Op woensdag 28 april is Gerrit begraven door studenten van de Theologische School te Kampen. Het was een stille en aandoenlijke plechtigheid. Tranen van droefheid en blijdschap vermengden zich.
Ook in de woning, waar zoveel geleden, gestreden en gebeden was. Maar ook is er in die woning, gedankt en gezongen, voor het wonder van genade aan deze jongen bewezen. Dit gaf

aan het gewonde hart van de ouders, broer en zussen een innerlijke vertroosting. Hier was het met recht een treuren, maar niet als hen die geen hoop meer hebben.
Wanneer er door het lezen van dit verhaal een jeugdig persoon ook voor de Heere Jezus gewonnen zou worden, dan zou de wens van de schrijver vervuld zijn, die met een zeker dichter zegt:

Rust zacht, die nu de pelgrimsstaf
Hebt neergelegd en slaapt in 't graf.
Daar trouw bewaakt door God en Heer,
Hoort nu des drijvers stem niet meer.

Voor dat met jammer en geween
De bange dag van kwaad verscheen
Was 't liefde, die u 'd ogen sloot,
En zachtjes droeg in Abrams schoot.

Naschrift:
Het oorspronkelijke boekjes is oud en gescheurd en heeft als opschrift: *'Het zalig afsterven van de veertienjarige Gerrit.* Verder staat er geen achternaam, of andere familiegegevens in vermeld. Omdat de geschiedenis zich in Kampen afspeelde, zijn er na wat zoekwerk, van een bereidwillige zwager, toch nog wat nadere gegevens gevonden.

In de 18e eeuw is Johann Eickman, gedoopt te Herne op 06-04-1739, vanuit Duitsland naar Nederland gekomen en heeft zich te Utrecht gevestigd. Daar trouwde hij op 38 jarige leeftijd met Martijntje Verdonk.
Uit dit huwelijk is de grootvader van Gerrit geboren: Gerrit Eijkman, geb. 18-03-1787, overl. 04-11-1848. Hij was getrouwd met Anna Maria Benschop, geb. 20-11-1785, overl. 13-09-1866. Zijn ouders waren Gerrit Eijkman, geb. 13-04-1819 te Utrecht, overl.ca. 1893 in Kampen. Zijn vader was slager van beroep. Op 27-04-1844 trouwde hij in Doornspijk met Maria Sophia Martijna Geertruida Langen, geb. op 04-01-1816 in Oosterwolde (Fr.), overl. 02-10-1885 te Kampen.
De broers en zussen van Gerrit waren:
Maria Sophia Martijna Geertruida, geboren1844. Overleden in 1891 in Kampen.
Johannes Cornelis, geboren op 12-09-1848.
Johanna, geboren op 23-05-1850. Overleden op 14-08-1912 in Rotterdam.
De dominee die Gerrit op zijn sterfbed nog hoopte te ontmoeten was een broer van zijn vader ds. Johannes Christiaan Eijkman, geb. te Utrecht op 25-11-1811, overl. 08-09-1894. Hij was eerst predikant te Vollenhove en daarna te Utrecht. Zijn zoon Abraham Johannes was predikant te Haarlem, in de Hervormde Kerk.

Gerrits ouders hadden een pand betrokken aan de Oudestraat 277 te Kampen. In een overzicht staat vermeld dat naast de bewoner van dit pand, Karel van den Berg, er nog meer bewoners aanwezig waren. Ook regelmatig studenten van de Theologische School.

Geraadpleegde literatuur:
Het zalig afsterven van den veertienjarigen Gerrit (z.j.)
Anderhalve eeuw gereformeerden in stad en lande, Overijssel, Kampen, 1985
Stamboom van familie Eijkman

19. Jacobus Overduin 1874-1895

4.1 De vader en familie van Jacobus
4.2 Jacobus jr.
4.3 Weer thuis, maar met veel zorg
4.4 Naar het hospitaal
4.5 Naar 't Vaderhuis!

4.1 De vader en familie van Jacobus

Op 24 mei 1851 werd de vader van Jacobus Overduin te Leiden geboren. Deze was een tweeling met zijn broer Johannes, die maar 36 jaar geworden is en 'zalig in de Heere ontslapen is'. Zijn grootmoeder, Grietje de Meij, stierf reeds op 50-jarige leeftijd en zijn grootvader, ook een Jacobus, was 73 jaar toen hij op 25 augustus 1892 stierf. Hij was een heel eenvoudige man, die de Heere oprecht vreesde.
Eerst dus wat over het gezin van Jakobus' grootouders. Toen de bovengenoemde tweelingen geboren werden, waren de ouders zó arm, dat zij dacht door de gemeente Leiden uit hun huis gezet te zullen worden. Zij hadden veel zorgen en veel verdriet.
De kinderen gingen niet naar school, hun vader zei: 'Als ze de Bijbel kunnen lezen, dan is het genoeg.'
Zijn zoon Jacobus mocht geloven dat hij vanaf de moederschoot reed geheiligd was, zodat hij als kind al sprak van de liefde van de Heere Jezus. Hij sprak dan met andere kinderen uit de buurt en vertelde dat zij ook bekeerd moesten worden. Op zevenjarige leeftijd sprak de Heere in zijn hart: 'Ik zal u vissers der mensen maken'.
Hij mocht als middel gebruikt worden voor een kleine jongen, uit een goddeloos gezin, die hij regelmatig opzocht omdat hij zijn beide beentjes gebroken had. De andere kinderen uit dat gezin zaten dan te vloeken en te spotten, maar Jacobus ging gewoon door om ook hun te waarschuwen. Daarom werd hij door andere kinderen dikwijls geplaagd en met stenen bekogeld. De genoemde jongen is bekeerd geworden en is reeds op 30-jarige leeftijd in de hemel opgenomen.

Als kind mocht Jacobus al zóveel van de liefde Gods ervaren dat hij dikwijls bad: 'Ach lieve Heere Jezus, neem mij maar weg, tot U in de hemel'. Toch was hij zó verlegen dat hij tegen grote mensen niets durfde zeggen. Dit duurde tot hij ongeveer twaalf jaar was, toen hij zijn vader hoorde spreken over de weg naar de hemel. Hij vroeg toen: 'Ach Heer, geef mij ook eens de vrijmoedige geest om Uw lof te vertellen onder Uw volk?'
Toen hij ongeveer 14 jaar was mocht hij bidden of danken op de gezelschappen van Gods volk. Ook kwam hij al vroeg in aanraking met de bestrijdingen van de duivel, die hem niet met rust liet. Hij mocht echter zo in de liefde van God delen dat er op het gezelschap wel eens gezegd werd 'Jacobus, de Heere zal je ook nog wel eens een andere les leren'. Dat kwam als spoedig uit, maar de Heere sprak toen ook tot zijn ziel: 'Door lijden zul je geheiligd worden.' Maar dat dreef hem temeer uit om de Heere te zoeken.
Zij kerkten in de Christelijke Afgescheiden Gemeente aan de Heerengracht, waar vanaf 1864 ds. J. Holster stond. Uit de innerlijke liefde van zijn hart sprak Jacobus met een ouderling over het vieren van het Heilig Avondmaal. Die ouderling merkte dat het oprecht lag en zei daaraan deel te mogen deelnemen. Tijdens de bediening sprak de dominee Holster tot hem: 'Welkom in de strijd'. Die woorden zou hij nooit meer vergeten, want nadien is hij door de satan veel bestreden. Nadat hij tweemaal deelgenomen had aan het H. Avondmaal is hij lid geworden.

De cholera
In 1866 sprak Drasma 'een lief kind van God', op het gezelschap: 'De Heere is met een slaande engel des verderfs in Katwijk gekomen en spoedig zal hij ook onze poort binnendringen'. Daar schrok de 15-jarige Jacobus geweldig van en hij werd de schuldige. Maar na enkele dagen kwam de Heere hem voor met de woorden uit Psalm 19:5

Des HEEREN vrees is rein,
Zij opent een fontein
Van heil, dat nooit vergaat.

Veertien dagen mocht hij de gevoelige liefde van God ervaren, toen de Heere elke morgen een woord tot zijn ziel sprak. Hij was niet meer bang voor de vreselijke ziekte, de cholera, waarvan er elke nacht in Leiden wel 80 mensen stierven. Mensen die 's morgen nog met hun werk begonnen, werden 's avonds reeds begraven.
Daar was ook zijn tante Naatje uit de Breestraat bij, die met zijn oom Willem Laman getrouwd was. Zij hield zoveel van haar neef Jacobus, dat zij regelmatig sprak: 'Kom maar mijn kind, dan kunnen wij samen nog eens praten over de zalige dienst van Koning Jezus.' Op een morgen werd zij ook ziek en ds. Holster kwam haar met haast ook opzoeken. Na het gebed zei hij tot haar: 'Ik kom vanavond nog even bij u kijken'. Maar haar antwoord was: 'Dominee, dat zal dan niet meer nodig zijn, dan hoop ik te wezen bij mijn Koning Jezus, in de hemel.' Zo is het ook uitgekomen, want zij was toen al ingegaan in het koninkrijk der hemelen.

Jacobus had in die tijd en later hevige bestrijdingen van de satan, waarvan hij later zei dat het was om zijn eigen vroomheid te verliezen. Hij moest er dieper aan ontdekt worden hoe hij ondanks het tere leven van zijn kinderjaren, ook een vijand van God was en een voorwerp van Gods toorn. De satan maakte hem steeds wijs: 'Nu zul je deze nacht zeker sterven'. Diezelfde nacht werd hij om twee uur waker door een onverwachte donderslag. Daar kwam zoveel van Gods liefde in mee, dat hij direct naar buiten ging en daar Gods almacht stond te bewonderen tijdens het onweer. Door die donderslag had hij verteerd kunnen worden, maar dat het de Heere nu behaagde geen lust te hebben in zijn dood, maar lieflijk in zijn ziel sprak: 'Je kent mij immers?' Gelijk schreeuwde hij het uit: 'O ja Heere, door genade mag ik U kennen'. Hij werd toen zo ingeleid in de deugden van God, maar ook werd de Heere Jezus als de bloedfontein geopenbaard, waarin zijn schuldige, melaatse ziel werd schoongespoeld en gereinigd. Het was alsof hij twee uur in de hemel werd opgetrokken, terwijl hij zijn handen naar de hemel uitstrekte en uitriep met Jacob: *'Gewisselijk is De HEERE aan deze plaats, (...) dit is niet dan een huis Gods…'* (Gen 28:16 en 17).
Toch bleef er steeds een leegheid in zijn ziel, maar daar heeft de Heere ook in willen voorzien, om door een weg van nadere ontdekking hem de Heere Jezus als de Bruidegom van zijn ziel te leren kennen. Ook dat God de Vader tot zijn ziel sprak: *'... alzo heb Ik gezworen dat Ik niet meer op u toornen, noch u schelden zal'* (Jes. 54: 9b). Toch gevoelde hij daarna nog een gemis, dat hij niet gekomen was tot de gemeenschap met de Vader. Daar is hij op een zondagmorgen ingeleid door de woorden: *'Wij dan, gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, hebben vrede bij God door onzen Heere Jezus Christus',* (Rom. 5:1). Daardoor werd hij onmiddellijk gebracht in de gemeenschap met de Vader, ja met God drie-enig.. (Die bijzondere openbaringen zijn te lezen in het boekje *'Levensschets van ds. Jac. Overduin'.*)

Nu niet, maar later
Toen hij zestien jaar was wilde hij gaan studeren voor predikant, op de Theologische School te Kampen, maar dat werd afgebroken. Later zou blijken welke weg de Heere met hem zou

houden. In 1884 werd hij als oefenaar aangesteld en mocht eerste de gemeente van Doorn dienen. Later ook de Gereformeerde Kerk te Montfoort en Boskoop.
Toen hij 19 jaar was sprak tijdens een 'oefening' te Valkenburg (bij Leiden) over de woorden: *'De God Israëls, Die geeft het volk sterkte en krachten.* Geloofd zij God', (Psalm 68: 36b).
Jacobus was 20 jaar toen hij verkering kreeg met Elisabeth Catharina Serlier. Zij was geboren op 11 november 1850 en was hem op het gebed geschonken tot zijn vrouw. Na negen maanden verkering zijn ze in 1872 getrouwd en na anderhalf jaar is hun eerste kind Jacobus geboren. De jonge vader was opgetogen van blijdschap, maar de Heere vroeg hem toen af of hij niet wist dat dit kind ook onder Gods toorn en onder de vloek van de wet lag. Met schaamte werd hij hierdoor aan de genadetroon gebonden. Toe hun kind één jaar oud was werd het ernstig ziek. In de grootste zorg werd Overduin bij de ziekte van koning Hiskia bepaald, dat de Heere nog 15 jaar aan zijn leven zou toedoen. Het werd nog hevig beproefd, maar na enige tijd mocht de genezing gezien worden. Op 16 februari 1875 werd een tweede zoon, Daniël Christiaan geboren. Hij is later ook predikant geworden. Daarna zijn er nog elf kinderen geboren.
In 1879 werd de weg geopend om aan de Theologische School te Kampen te gaan studeren. Hij studeerde ijverig maar het lukte niet. Na hevige benauwdheden besloot hij met de studie te stoppen.
In 1883 vestigde Overduin zich met zijn gezin te Doorn en sloot zich aan bij de Christelijke Gereformeerde Kerk. Hij werd daar ouderling en zijn werk werd spoedig zeer gewaardeerd. Het volgend jaar kreeg hij van de classis toestemming om in Doorn als oefenaar op te treden. Toen de gemeente in 1888 aansluiting zocht bij de Doleantie, meende Overduin te moeten vertrekken.

In Montfoort

Hij had intussen, als lerend ouderling, een beroep naar Montfoort aangenomen, ook een dolerende gemeente, waar hij volgens zijn zeggen een aangenaam leven had met het volk.
Daar werd het twaalfde kind geboren, onder zorgelijke omstandigheden van ziekte en gebrek. Maar de Heere Zelf beloofde Overduin in deze zorgelijke omstandigheden tweehonderd gulden. Er woonde daar een vrouw die de Heere vreesde, die er bij bepaald werd dat zij honderd gulden aan oefenaar Overduin moest geven en honderd gulden aan de diaconie. Zij was getrouwd met een rijke maar verschrikkelijk gierige man. Zij wist geen raad wat zij moest doen, maar besloot uiteindelijk het geld uit zijn brandkast weg te nemen, zonder wat te zeggen. Maar de duivel fluisterde haar in het oor dat zij toch wist dat haar man elke maand zijn geld telde. Wanneer hij dan zou opmerken dat er tweehonderd gulden gemist werd zou hij van schrik een beroerte krijgen en dood op zijn stoel blijven zitten.
Onder die hevige strijd heeft zij opnieuw beloofd het op de Heere te zullen wagen, gelovende dat Hij machtig was de ogen van haar man daarvoor te sluiten. Toen de dag kwam dat hij zijn geld weer ging tellen liep zij de kamer uit en liep naar de keuken, waar zij zuchtend op een stoel neer zakte. Na enige tijd kwam haar man naar de keuken, met een blij gezicht en sprak haar zó vriendelijk aan, want hij meende dat het geld hem wel tweehonderd gulden meegevallen was. Hij liep naar haar toe, kuste haar en zei: 'Vrouw, dat heb je bijzonder goed gedaan'.
De vrouw had de honderd gulden stilzwijgend bezorgd bij Overduin en het overige aan de diaconie gegeven. In het gezin van Overduin was blijdschap, maar toch mocht hij de Heere laten weten dat Hij tweehonderd gulden beloofd had. De andere dag hoorde hij van de diakenen dat er honderd gulden voor de armen was gegeven, wat zij nu aan hun voorganger gaven. Wat een wonder was dit voor het gezin. Woorden van dank schoten tekort.

Van Amerongen naar Boskoop
Van augustus 1890 tot april 1892 is hij oefenaar in Amerongen geweest. Daarna zijn ze naar Boskoop verhuisd, waar hij oefenaar was van de Nederduitsch Gereformeerde Kerk. Daar is hun laatste kind geboren is.
In Boskoop hebben zij vijf jaar gewoond, met veel wederwaardigheden, maar nóg groter waren de goedertierenheden des Heeren. Kerkelijk kwamen daar problemen in die tijd, toen de Gereformeerde Kerk gevormd werd, door de z.g. A kerk met de B kerk samen te voegen. Dit deed Overduin tot de Heere roepen om uitkomst.
Hij werd toen door de Kruisgemeente van Lisse met algemene stemmen beroepen. Dit beroep mocht hij aannemen en werd daar door ds. K. Pieneman uit Den Haag op 22 november 1898 bevestigd. Op 12 maart 1899 werd hij, ook door ds. Pieneman als predikant bevestigd. Er waren voordien grote problemen in de gemeente geweest, maar tijdens de getrouwe bediening van ds. Overduin kwam er rust in de gemeente en een sterke uitbreiding.
Met de eeuwwisseling maakte hij ook kennis met Henri Kersten. Het was duidelijk voor hem dat de Heere met die jongeman wat voorgenomen had. Het werk des Heeren kwam duidelijk uit in het leven van de jonge Kersten. Op de kerkenraadsvergadering van 2 augustus 1901 stelde dominee Overduin voor om G.H. Kersten a.s. zondag te laten spreken, wanneer hij zelf in Kampen moest voorgaan. Het voorstel werd aangenomen en zo hield de later zo bekende ds. Kersten zijn eerste preek te Lisse. Hoewel zij elkaar goed verstonden in het werk des Heeren in de harten van Zijn volk, was er in 1809 toch een verschil. Na de vereniging van 1907 bleven er enkele predikanten de vrijheid te houden om ook te preken buiten eigen kerkverband en ook om predikanten en oefenaars binnen het kerkverband te laten preken. Ds. Overduin zag daar ook geen probleem in, maar Ds. Kersten was bang voor vervreemding van het kerkelijke leven. Ds. D.C. Overduin, ging nog verder dan zijn vader en plaatste zich om deze reden buiten het kerkverband. De synode uitspraak in 1910 was duidelijk tegen de opstelling van ds. D.C. Overduin, maar deed toch een verzoek, om met schuldbekentenis weer terug te keren. In datzelfde jaar is de predikant met de gemeente van Amsterdam weer teruggekeerd tot het kerkverband.
Ds. J. Overduin zijn optreden kenmerkte zich altijd dat hij in alles vredelievend was.

Door een toenemen van zijn zwakheden moest ds. Overduin emeritaat aanvragen. Hij preekte zijn afscheid op 21 februari 1922. Het volgende jaar vertrok hij met zijn vrouw naar Giesendam, waar zij toen bij hun zoon ds. D.C. Overduin inwoonden.
In 1925 overleed zijn vrouw en zelf werd hij op 4 december 1928 vanuit de strijdende Kerk overgezet in de triomferende Kerk.

4.2 Jacobus jr.

Ons laatste kind is te Boskoop geboren. Ik had al dikwijls bij mijzelf gezegd: ‘O, wat zal het een genot voor ons zijn als er geen kleintjes meer bij komen, dan zullen wij een beetje rust krijgen.’ Maar ach, wat zijn de wegen des Heeren dikwijls anders dan wij denken.
Onze oudste zoon Jacobus begon te klagen dat hij koortsig was, waar hij wel een half jaar mee gelopen heeft. De dokter zei dat dit mogelijk kwam doordat de omgeving van Boskoop zo moerassig was. En omdat hij in oktober moest loten voor militaire dienst, dacht de dokter dat het voor hem goed zou zijn, in een andere plaats. Ook zijn vak was mogelijk niet zo gunstig voor zijn gezondheid, want hij werkte als sigarenmaker, bij ons in huis. Onder alle middelen die hij gebruikte, bleef hij koortsig.
Omdat hij de oudste was van onze kinderen moest hij loten voor militaire dienst en dat met zo’n zwakke gezondheid. Bovendien hadden wij hem altijd thuis en had hij in stilheid de Heere lief

gekregen en mocht Hem van harte vrezen, zodat wij hem, biddende tot de Heere, zagen vertrekken, toen hij naar Alphen a/d Rijn moest om zijn lot te trekken.
Ik mocht alles de Heere voordragen in mijn gebed: 'Ach Heere, Gij weet hoe zwak ons lief kind is en hoe hij elke dag met koorts loopt en hoe lief wij hem hebben. Ach Heere, hij is een kind wat U mag vrezen en hoe zal het voor hem en ons zijn als hij daar in dienst moet. Ach Heere, wil er toch voor zorgen dat hij vrij mag komen voor de dienst'.

Zo waren wij biddende de hele morgen toen hij weg was en ik dacht: 'De Heere zal ons nu toch wel horen, zodat hij vrijloot'.
Maar wat een grote teleurstelling voor ons toen hij 's middags om 2 uur binnenkwam en zei: 'Ik ben soldaat.' Ik kon het eerst nog niet geloven, maar toen hij zijn nummer liet zien hield alles op, want hij had nummer elf getrokken en was dus soldaat. Mogelijk zal iemand zeggen: 'Kon hij zich niet af laten keuren?' Ja dat kon wel en waarschijnlijk hadden zij hem dan wel afgekeurd, maar de dokter had gezegd dat hij in dienst wel zou opknappen. Nu het dan toch zover was wilde hij liever ook dienen. Ieder kan begrijpen hoe ons ouderhart geschokt was.
Toen ik zijn lot gezien had, dacht ik mij tegen de Heere op te maken en Hem maar eens gaan vragen, hoe Hij dat nu toch doen kon. Maar toen ik dat zou gaan doen, maakte de Heere Zich tegen mij op en Hij kwam mij een ogenblik zo te vermurwen, dat ik als niets voor God lag weggezonken, met de woorden uit Psalm 73:12 (berijmd):

'k *Zal dan gedurig bij U zijn,*
In al mijn noden, angst en pijn;
U al mijn liefde waardig schatten,
Wijl Gij mijn rechterhand woudt vatten.
Gij zult mij leiden door Uw raad,
O God, mijn heil, mijn toeverlaat,
En mij, hiertoe door U bereid,
Opnemen in Uw heerlijkheid.

Daar lag ik zo zalig met mijn kind in God weggezonken, dat ik moest uitroepen: 'Wel, lieve Heere, al wilde U al mijn kinderen nemen, het is goed Heere.' O, wat is de Heere toch machtig en liefderijk. Ach, wat had het er met mij treurig uitgezien, als die lieve Heere mij zo niet was tegengekomen. Hoe zou ik in vijandschap uitgebroken zijn en in smart hebben moeten verkeren. Maar de Heere was goed over mij en nu had ik wel met al Gods lieve volk in de hemel en op de aarde het 12e vers van Psalm 73 willen zingen. Mijn kind was ik kwijt in de Heere en wat Hij nu deed was goed.

Ouderliefde
Zo ging het mij tot 3 april, toen hij van ons ging, om met de boot naar Gouda te varen, waar hij zijn dienstplicht moest vervullen. Om 2 uur ging hij met de boot mee en met het afscheid nemen ging het nogal met mij. Nu was de ligging van onze woning zodanig, dat wanneer ik boven was, de boot zag wegvaren. Ik zou haast zeggen, was ik nu maar niet naar boven gegaan, want o, hoe vreselijk was het nu voor mij. Ik stond voor het raam en hoorde de fluit van de boot om te vertrekken. Ach, hoe zou ik mijn smart kunnen beschrijven, wat ik daar op dat ogenblik meemaakte. Mijn vaderhart was als vaneen gescheurd en in een vloed van tranen riep ik uit: 'Ach lieve Heere, daar gaat mijn arm kind, mijn lieveling, waar wij nooit verdriet van gehad hebben. Ach Heere, onze lieve Jacobus.'
Nadat wij de nacht met smart hadden doorgebracht dacht ik: 'Het zal nu wel wat beter worden, als wij eens mogen horen hoe het met hem gaat, of als wij hem daar eens gezien hebben.' Nu, omdat die smart dag en nacht in mijn hart bleef, zal het wel duidelijk zijn dat ik niet kon wachten

om naar Gouda te gaan. Ik ging de daarop volgende week er naar toe om hem daar eens te zien en hoopte dat het dan wel beter zou gaan.
Toen ik daar aankwam kon ik hem niet direct spreken, maar moest tot 's avonds 6 uur wachten. Zij waren met schietoefeningen bezig tot 5 uur, daarna nog één uur poetsen en daarna konden zij weggaan.

Familie Van der Heij

In die tussentijd ging ik een oude kennis opzoeken in Gouda, waar ik in geen twintig jaar meer geweest was. Dit was bij een zekere Van der Heij, op de Varkensmarkt, dicht bij de kazerne. Ik had hem ruim 20 jaar geleden leren kennen, op een wonderlijke wijze, door middel van mijn zwager Kwaadgras, die met mijn zus Maria getrouwd was. Zij trouwden in 1870, toen die vreselijke oorlog uitbrak tussen Frankrijk en Duitsland, waarbij mijn zwager in dienst moest om de grenzen te bewaken. Hij werd toen ook opgeroepen naar Gouda, waar ik hem opzocht en wij samen naar Van der Heij gingen, waar hij een bijzonder tehuis gevonden had. (Het waren mensen die de Heere vreesden, waarvan wij mochten geloven, uit de aard der liefde, dat zij al boven waren, voor de troon van God en het Lam.) Vooral van die vrouw, voor zover ik ze had leren kennen, mocht ik geloven dat zij het ware werk der genade ontvangen had.
Nu, na zoveel jaren dacht ik: 'Laat ik eens gaan kijken of die mensen nog leven.' Toen ik daar kwam en 'volk' geroepen had, kwam er een man naar beneden, waar ik aan vroeg: 'Woont hier nog een zekere Van der Heij?' Ik kreeg als antwoord: 'Ja, zijn zoon, maar de oude Van der Heij en zijn vrouw zijn gestorven. Maar kom maar binnen, dan zult u de vrouw wel zien.'
Ik kwam binnen en maakte bekend wie ik was, waarna ik ook vertelde dat ik haar schoonouders had leren kennen en hoe ik daar altijd met genoegen was ontvangen. Verder vertelde ik haar waarom ik nu in Gouda gekomen was en tot mijn blijdschap zei die vriendin tegen mij: 'O, dan kunt u uw zoon straks hier wel brengen en hij kan altijd komen, zoveel als hij wil.'
O, ik kon niet zeggen welke blijdschap er in mij omging, toen die lieve vrouw dat tegen mij zei. Ik moest in mijzelf uitroepen: 'Wel lieve Heere, wilt U zó goed zorgen voor mijn arm kind?' Wat een troost was dit voor mij, in de smart die ik leed. De Heere was zó goed dat hij daar een ouderlijk huis kreeg, ja als een kind in huis. Nooit zal ik kunnen beschrijven hoe goed of die man en die vrouw voor mijn kind waren en ik zal hun, naast de Heere, nooit dankbaar genoeg kunnen zijn. Want mijn jongen was zó verlegen dat hij nergens durfde komen en was hij ergens, dan durfde hij zijn ogen niet opslaan, of spreken.

In de kazerne te Gouda

Om 6 uur ging ik met blijdschap in mijn hart naar Jacobus toe en kon hem als soldaat voor de eerste keer een hand geven. Hij stond daar zo flink en moedig voor mij, dat ik de kracht des Heeren nodig had om mijn tranen in te houden. Ik had daar mijn kind wel vast willen binden en hem mee naar huis willen nemen. Het ouderhart is zo teer over de kinderen en vooral over zo'n kind, wat van jongs af de Heere mocht vrezen. Maar de Heere weet wat goed is. Ik vertelde hem dat ik zó'n goed tehuis voor hem gevonden had, dicht bij de kazerne. Hij liet merken dat hij daar wel niet zoveel gebruik van zou maken, maar op mijn aanhouden ging hij toch mee. Het was mij een wonder hoe die man en die vrouw hem aanspraken. Ik weet niet hoeveel keer zij hem toeriepen: 'Nu Overduin, je komt maar hoor!' Hij moest beloven dat hij dit zou doen wanneer hij vrij was. Het was zeldzaam hoe die mensen voor hem waren en hij is daar steeds gekomen en nooit ergens anders, want hij at en dronk daar als hun kind.
's Zondags ging hij om 4 uur naar Gouda, om dan nog om 6 uur naar de kerk te kunnen. Uit de kerk ging hij dan weer naar de familie Van der Heij.
Zoals ik gezegd heb, was ik dus heel blij dat wij dit adres gevonden hadden. Daarna gingen wij nog een eindje wandelen, met de bedoeling dat hij mij tot de boot bracht, die om 19.15 uur vanuit Gouda vertrok.

Toen ik weer van hem moest scheiden gevoelde ik dezelfde droefheid weer terugkomen. Hoe ik mij ook hiertegen verzette en mijzelf aansprak met: 'Kom, je hebt hem nu gezien en hij ziet er goed uit', het mocht alles niets baten. Het leek wel of mijn droefheid en smart verdubbelden. Want ik had ook opgemerkt dat hij al veel smaad had moeten dragen en dat zij al goed gemerkt hadden dat Jacobus een 'fijne' was en dat deed mij nog meer zuchten: 'Ach Heere, wie weet wat hij daar nog zal moeten lijden.'

4.3 Weer thuis, maar met veel zorg

Ik kwam thuis en vertelde niets van de smart die ik gevoelde, want mijn lieve vrouw droeg ook zoveel leed om haar lief kind. Ik verborg het zoveel mogelijk voor haar en deed alsof ik blij was door te vertellen dat ik hem met blijdschap ontmoet had. Ook dat ik op een wonderlijke wijze aan zó'n goed adres gekomen was, waar hij altijd mocht komen. Dat wij ook samen daar geweest waren om kennis te maken. Begrijpelijk was dit ook tot troost voor mijn vrouw.
Maar toen wij naar bed gingen, ach, niemand kan beschrijven hoe ik die nacht heb doorgebracht. Ik zag maar niet anders dan dat zij Jacobus mishandelden. Ik had het bij ogenblikken zó bang in mijn bed dat ik er wel uit wilde vliegen. Had ik maar naar Gouda kunnen gaan, om daar naast hem te liggen op een strozak, dan was ik gelukkig geweest. Maar dat kon vanzelf niet. Eindelijk was de nacht voorbij, met al het zuchten en worstelen en ik ging naar boven, om de Heere te zoeken. Ik stond op de grens om in vijandschap tegen Hem uit te breken.

Een gekke vader

Maar wat zijn Gods wegen wonderlijk. Ik kwam met mijn vragen tot de Heere God: 'Ach Heere, waarom heeft mijn lief kind nu toch zó'n gek nummer moeten trekken, voor de dienst?' En direct als ik die vraag de Heere deed kwam het antwoord: 'Omdat je zó'n gekke vader bent.'
O, dát antwoord zal ik nooit vergeten. Hoe diep zonk ik daar voor God in schuld en ootmoed weg. Ja, de Heere heeft mij daar wel willen ondersteunen, anders was ik bezweken van droefheid voor de Heere. Toen moest ik uitroepen: 'Het is goed Heere, ik wil al die smart wel dragen.' Wat een wonder werd het daar voor mij, dat De Heere, God, de heilige Jehova, nog met mij, zó'n gekke en dwaze vader te doen wilde hebben. Ja, daar mocht ik de roede Gods kussen en lief krijgen en kwam de Heere mijn ziel te vertroosten dat ik eenmaal verwaardigd zou worden, om met mijn zoon te komen voor de troon van God, verlost uit alle benauwdheid. Zó werd mijn ziel versterkt in de Heere, mijn God en Zaligmaker.

Zo lag ik op een avond op bed en ineens zag ik dat mijn zoon Jacobus op een baar naar het graf werd gedragen, zodat ik eerst wel wat schrok. Maar toen ik weer wat bij mocht komen, was ik het door genade, spoedig eens met de Heere en zei: 'Wel, lieve Heere, zou het uw weg zijn om ons geliefde kind zó spoedig af te lossen uit deze boze wereld?' Ik moest zeggen: 'Het is goed Heere.' Van deze openbaring zei ik tegen niemand iets, ook niet tegen mijn vrouw, maar ik mocht verder zien wat de Heere zou doen.

Brief uit de diensttijd

Het ging nogal met Jacobus, want hij sterkte aan in zijn diensttijd. In een half jaar is hij tien kilo aangekomen en hij had geen koorts meer. Op 24 mei kreeg ik een brief van hem, voor mijn verjaardag. Die brief wil ik overnemen, want ik heb 13 brieven uit zijn diensttijd zorgvuldig bewaard:

Gouda, 23 mei 1894

Geliefde ouders,
In de hoop dat u deze brief in goede welstand mag ontvangen, zoals ik mij door 's Heeren goedheid ook nog mag gevoelen. U zult de reden van mijn schrijven wel begrijpen. Wanneer u deze brief ontvangt is het voor ons allen een blijde dag. De Heere is weer zo goed geweest een jaar tot uw leven toe te doen, geliefde vader, door u weer in ons midden te sparen tot ons geluk, maar ook tot vreugde en blijdschap van de gemeente.
Hartelijk gefeliciteerd van mij en mijn wens is, dat de Heere er vele jaren aan mag toedoen. U stellen tot een priester voor ons in het gezin, tot een wijze herder van de gemeente en tot eer van Zijn Naam.
Geliefde moeder, ook van harte gefeliciteerd met dit geluk. Dat de Heere u en ons allen, vele jaren mag sparen, tot vreugde van ons allen. Dat de Heere ons een dankbaar hart geve om Hem daarvoor te danken.

Ik zou nu wel kunnen eindigen, want het is hier steeds hetzelfde. Toch wil ik nog vertellen dat het zondagavond aangenaam voor mij was om naar Gouda te lopen. De Heere was zó neerbuigend goed voor mij, dat Hij mij zalig kwam te vertroosten. Ik mocht voor een ogenblik geloven dat die lieve Jezus mij eens zalig aan zijn borst zou drukken, omdat hij een Heiland is, die getrouw Zijn Woord houdt en degene die naar Hem vragen nooit zal beschamen. O, mijn ziel werd zó versterkt, dat ik het soms niet op kon, en dat aan mij, zo'n ontrouw en laf krijgsknecht voor Hem.
Het is echter weer spoedig gezakt en de bekommeringen van het leven in de kazerne, doet alles weer spoedig onder de as komen. Toch wil ik het schrijven, want ik bad er eigenlijk om dat ik het niet verzwijgen zou. Op zo'n ogenblik zou men het wel de bomen willen vertellen, zó verblijd was mijn hart.
Ach, was ik maar niet zo onvrijmoedig. Ik mag met David wel bidden: 'Heere, schenk mij een vrijmoedige geest en doe met mij niet naar mijn overtredingen. Was en reinig mij in dat kostelijk bloed, in die heerlijke Fontein, zo zal ik witter zijn dan pas gevallen sneeuw.' O, mocht die dierbare Heilige Geest veel met Zijn zalige werking, in ons aller hart ook in dit jaar weer werken, tot eer van zijnen Naam en tot heil en zaligheid van ons allen.
Ik wens u nu allen van harte het beste toe, om een blijden opgewekte verjaardag te vieren. Wanneer er zo de Heere wil en wij leven, niets in de weg komt, dan kom ik zaterdag naar huis, hoewel ik er nu ook graag bij zou willen zijn. Als het voorrecht gemist wordt dan voelt men er pas de waarde van. Zo gaat het altijd met ons.
Nu, allen van mij hartelijke groeten. Uw liefhebbende zoon en broer,

J. Overduin

Zie, lieve lezer, de eerste brief die ik van mijn lief kind mocht ontvangen, als soldaat. U kunt begrijpen hoe mijn ziel onder het lezen van deze brief, op mijn verjaardag wegzonk, toen ik die brief op mijn verjaardag las. Ik moest zeggen: 'Wel, lieve Heere, U had mij, arme zondaar, nooit groter geschenk kunnen geven dan deze brief'. Nu mocht ik geloven dat die weg van druk hem ook tot zaligheid zou strekken, ja dat alles zou meewerken ten goede, voor degene die naar Zijn voornemen geroepen zijn. Dit is verder ook gebleken.
Zoals ik gezegd heb, heb ik dertien brieven van hem. Dit is teveel om ze allen over te nemen, maar één brief laat ik nog lezen:

Wierickerschans, 10 november 1894

Geliefde ouders,
Op het ogenblik dat ik mij neerzet om een briefte gaan schrijven, zit u al uit te kijken of ik nog niet thuiskom. Het is mij erg tegengevallen. Ik ben mij om twaalf uur gaan verkleden en stond klaar om weg te gaan, maar moest mijn pasje nog halen. De sergeant was er echter niet mee tevreden dat een ander voor mij op wacht ging en scheurde het briefje voor mijn ogen in stukken. Ik ben mij daarna weer gaan verkleden en schrijf nu dit briefje.
Het was aangenaam voor mij om een brief van u te ontvangen. O, mocht ik maar veel, zoals u schreef, mijn toevlucht tot bij Jezus zoeken, want al dit aardse zal toch vergaan, het is ijdelheid der ijdelheden. Maar ach, hoewel ik dit zó goed weet, ik zoek het altijd waar het niet te vinden is. De mens houdt zich altijd op met dingen die hem niet kunnen helpen. Altijd zoekt hij zijn troost bij het aardse, maar hij ziet niet naar Hem, van Wie alle goede gaven en volmaakte giften afdalen.
Geliefde moeder, ook van mij, bij uw verjaardag hartelijk gefeliciteerd. Dat u deze dag, met ons, nog vele jaren mag vieren en dat de Heere u naar ziel en lichaam versterke en vertrooste. Dat u de weg naar de grote eeuwigheid met blijdschap mag reizen. Al is die weg soms donker, dat de Heere u dan licht mag geven om op het einde van de loopbaan te zien. Waar de kroon is weggelegd voor al degenen die wettig gestreden hebben. Dan zal alles ruimschoots vergoed zijn, in al de zorgen, bekommeringen en kwellingen, die zich hier ook voor u opdoen.
Verder, geliefde vader, broers en zusjes, allen gelukgewenst met deze dag. Hoewel het jullie niet zal lukken om deze dag te vieren zoals de Heere het van ons wil, dat wij Hem de eer van dit alles zullen geven. Daar de wereld, de duivel en ons diep bedorven hart, nog steeds zo over ons triomfeert, hoop ik toch dat jullie deze dag op feestelijke wijze mogen vieren. Het spijt mij wel dat ik hier niet bij kan wezen, maar dit zal zeker zo moeten zijn. Misschien kom ik nu aanstaande zaterdag D.V.
Ik hoop dat u dit schrijven in goede welstand mag ontvangen, zoals ik mij door 's Heeren goedheid ook mag ondervinden. Als het uitkomt, schrijft u deze week ook nog eens een briefje? Ik hoop dat u niet ongerust zult zijn, omdat ik niet gekomen ben. Ik zal mijn brief dan nu nog op de post doen, zodat u hem maandagmorgen kunt ontvangen.
Nu, allen hartelijke groeten van uw liefhebbende zoon en broer,

Jacobus.

Deze brief geschreven op moeders verjaardag. Wat was hij teleurgesteld dat hij niet naar huis mocht. Hij was toen te Bodegraven, voor een maand op de Wierickerschans toen zijn moeder op 11 november jarig was. Het is uit zijn brieven merkbaar hoe verknocht hij was aan het gezin. Ook dat hij in dit alles de Heere mocht vrezen, zodat wij dubbele banden aan hem hadden, niet alleen natuurlijke, maar ook geestelijke banden. De geestelijk banden zijn nog nauwer dan de natuurlijke.
Het was voor ons verblijden zijn brieven te mogen ontvangen, vooral wanneer wij opmerkten dat het goed met hem ging.
Maar hoe gezond hij nu ook was, het bleef mij bij dat hij zou sterven voordat zijn diensttijd voorbij was. Daarom had ik wel tijden dat het mij niet gemakkelijk was. Iemand gezond te zien, waar je zoveel van houdt en dan te denken: 'Hij zal binnenkort gaan sterven'. Ik deed ook steeds mijn best om die gedachte weg te krijgen, maar dat ging toch niet. Nee, daar was het te duidelijk en te krachtig mij door de Heere voorgesteld. Het hele jaar mochten wij ons in zijn gezondheid verblijden.

Ook op de nieuwjaarsdag was hij bij ons. 's Avonds om 9 uur brachten wij hem nog een eindje weg. Toen wij weer naar huis liepen spraken wij er nog over dat hij zo bijzonder gezond was, meer dan voordien. Toch bleef het mij bij dat hij ging sterven. Ik ging aan het rekenen en sprak in mijzelf: 'Nu wordt het elke maand één.' Ook dacht ik als het juli mag worden en hij naar huis zal komen, wat zal dat een dag van vreugde voor ons zijn.
Maar ach, des Heeren wegen zijn niet onze wegen en dat kwam duidelijk uit.

4.4 Naar het hospitaal

Het was op het laatst van januari dat hij weer naar huis kwam en toen klaagde hij dat hij op verschillende plaatsen pijn had. Wij dachten dat hij een kou opgedaan had, wat achteraf ook bleek. Enkele dagen is hij in het hospitaal opgenomen geweest. Wij dachten dat hij weer beter was, maar ach, dat was niet zo, want hij bleef klagen over pijn. Hij begon ook wat te hoesten. Eind februari werd hij ook koortsig en dat werd zo erg dat hij soms zei: 'Voel nu mijn pols eens, hoe hard die slaat?'
Nu zal ik er maar niet aan beginnen te schrijven over de smart in onze harten, wanneer hij zo thuiskwam en later weer wegging. De laatste zondag thuis had hij zó'n hoge koorts, dat hij heel de dag op bed lag. Later zei hij tegen ons: 'Ik wist niet hoe ik weer naar de kazerne terug moest'. Zo heeft hij met koorts gelopen tot begin april. De reden om daar nog zolang mee te lopen was, dat hij bang was om naar het hospitaal te moeten en dat hij in maart gunstige werkzaamheden had gekregen, als oppasser bij de 2e luitenant en een plaats had gekregen op de wapenkamer. Dat was een gunstig werk, waarbij hij geen dienst moest doen. Hij was dus bang, bij opname in het hospitaal zijn baan te verliezen.
Toch kon hij nu niet langer zo doorgaan en hij stuurde ons een kort briefje:

4 april 1895

Geliefde ouders,
In de hoop dat u deze letters in goede welstand mag ontvangen. Deze brief is om u te melden dat ik drie dagen geleden in het hospitaal ben opgenomen. Ik kon het niet langer volhouden.
Toen ik hier kwam had ik 38 graden koorts en heb nu al de vijfde fles Kina. Vanmorgen had ik 37 graden koorts en ben erg slap. Schrijven kan ik niet omdat ik zo beef. Morgen krijg ik weer eten, hoewel ik bijna geen trek heb.
Verder hartelijk gegroet, uw liefhebbende zoon en broer,
J. Overduin

Toen wij dit briefje ontvingen is het te begrijpen hoe dit mij aangreep. Ik moest zeggen: 'Ach ja, lieve Heere, U zult wel vervullen wat U gesproken hebt, al is het nog zo tegen ons vlees en bloed in.' Ogenblikkelijk greep het mij aan en het bracht mij in diepe smart dat hij daar zou moeten sterven en niet in ons eigen huis. O, dat deed mij dag en nacht schreien voor de Heere en altijd met de vraag: 'Ach lieve Heere, moet onze lieveling daar sterven, in dat Babel, ach dat zullen wij niet kunnen doorstaan'.

Op bezoek bij Jacobus

De volgende week ging ik naar hem toe en ach, hoe zag ik hem daar liggen op zijn kribbe, als een verlatene van zijn ouders en van Gods lieve volk. Ik had de Heere vooraf gevraagd om kracht en sterkte, opdat ik niet zou bezwijken. Nu, de Heere was mij nabij en ik werd gesterkt, zodat ik heel moedig met hem sprak. Maar toen ik wegging dacht ik niet anders dan dat ik zou inzakken. Hoe ik door Gouda heb gelopen weet ik werkelijk niet, maar het was snikkende en

roepende: ‘Ach lieve Heere, zal mijn lief kind, zo van alles verlaten moeten sterven? Ach Heere, dat kan toch zo niet!’
In deze gemoedstoestand kwam ik bij een officier, die ouderling was in de Gereformeerde Kerk. Die lieve broeder zag wel aan mij dat ik zeer aangedaan was en gaf mij wat te drinken. Hij wilde mij troosten door te zeggen dat het nog niet zo erg was en dat hij de dokter gesproken had die ook gezegd had dat er volstrekt geen gevaar bij was. Nu, dat geloofde ik ook wel dat het nog enige tijd zou duren dat hij zou sterven, maar om te spreken dat hij beter zou worden, dat wist ik wel beter.
Maar in deze omstandigheden hoopt men toch dat hij nog zal beteren. Ik zei: ‘Ach ja, dat hij zal sterven is zo erg niet voor hem en ook niet voor mij, maar dat hij dáár zal sterven, daar kan ik niet aan denken. Want ach mijnheer, mijn vrouw zou haar kind niet meer zien, daar zij zó zwak is. Zij lijdt veel aan hoofdpijn. Daarom is de weg voor haar zo diep en smartelijk, dat zij niet zal kunnen komen en wat moet ik dan toch beginnen?’
Toen ik zo bedroefd en neergeslagen zat, zei die lieve broeder tot mij: ‘Dan kan ik u geen betere raad geven dat u ogenblikkelijk naar de minister van oorlog schrijft, met het verzoek om uw zoon naar huis te mogen halen. Na beterschap kan hij dan weer naar zijn garnizoen terugkomen.’ Ik vroeg hem of de minister zoiets wel zou doen, waarop hij antwoordde hij dat de minister daar wel meer in toestemde en dat ik het daarom moest proberen. Ook beloofde hij mijn zoon een bezoek te zullen brengen.

Zo kwam ik thuis en kon niets anders tegen mijn vrouw zeggen dat het nog hetzelfde met hem was, maar dat ik ook bij mijnheer Kersbergen was geweest die mij raad had gegeven om te zien of wij hem thuis zouden kunnen krijgen. Mij vrouw stond erop dit direct te ondernemen, zodat ik diezelfde middag nog naar broeder Veerman, hoofdonderwijzer van de christelijke school ging, met het verzoek om mij daarin te helpen. Deze broeder was bereid om de zaak geheel in orde te maken, maar hij zei erbij niet veel hoop te hebben dat de minister dit zou doen. Maar wij konden het proberen. Het verzoek werd diezelfde dag nog verzonden.

Weer op ziekenbezoek

Nu waren er weer acht dagen voorbij, nadat ik in Gouda was geweest. Twee ander zoons, Daniël en Gerrit gingen elke zondag naar hem toe. Wat was Jacobus dan blij als hij zijn broers zag. Hoe hard zij ook moesten werken in de week, toch liepen zij elke zondag naar Gouda, heen en terug. Dat hebben zij tot het laatst volgehouden. Ik ging dan elke woensdag. Zolang ik aan zijn bed zat kon ik aan zijn gezicht zien dat hij blij was. Zijn verzorger hielp hem uitstekend. Hij moest zelf zeggen dat hij het thuis niet zo kon hebben. Ik heb het zelf gezien dat hem een kop kalfssoep werd gebracht met zoveel vlees, dat ik dacht: ‘Zou het niet teveel zijn voor iemand die ziek is.’ Maar was niet zo, want hij at het elke dag en het bekwam hem goed. Daarbij nog twee koppen melk, twee eieren en nog meer. Wij mochten zelf ook versnaperingen meebrengen. Verder mochten wij komen en blijven zoveel wij wilden.
Toen ik wegging, ging ik eerst nog naar de officier. Deze vroeg of ik al iets wist, omtrent het verzoek. Toen ik dat ontkende zei hij dat ik toch al antwoord had kunnen krijgen, want binnen acht dagen moeten deze zaken beantwoord zijn. Hij dacht dat ik nu wel spoedig antwoord zou krijgen.

Een diepe beproeving

Maar er kwam steeds geen antwoord van de minister. Het werd nu steeds moeilijker voor hem en voor ons. De officier had Jacobus verteld, na het gebed, dat wij een verzoek hadden ingediend, zodat hij er ook naar de uitslag verlangde. Na veertien dagen hadden wij nog niets gehoord.

Toen ik weer bij hem kwam vroeg hij: 'En pa, weet u al iets?' Ik moest zeggen: 'Nee, lief kind, ik weet nog niets.' Het is wel te begrijpen hoe smartelijk ik elke keer weer bij zijn bed stond. Maar de Heere hielp in de smart en ik ging van hem weer naar de officier, die ik weer ontkennend antwoord moest geven. Zijn antwoord was: 'Dan zal er wel niets van komen.' O, wat voelde ik het toen weer dat ik moest zeggen: 'Ach Heere, moet dan mijn arm kind hier sterven?' Ik had ogenblikken dat ik niet wist waar ik het moest zoeken, vooral 's nachts. Ik riep maar uit:' Ach lieve Heere, daar ligt mijn kind, van ons verstoten, ach aanzie mijn smart.

Nu kreeg ik het voor elkaar dat zijn moeder de volgende week mee ging naar haar zieke zoon, die haar ook zo lief en dierbaar was, een bezoek te brengen. Ik was er wel bang voor en dacht hoe het zou aflopen als zij daar in dat hospitaal komt. Maar het viel erg mee, want de Heere kwam haar zo te versterken, dat wij aangenaam bij hem zaten. Daarbij kwam nog dat ik bij de dokter werd geroepen, die vroeg of wij naar de minister hadden geschreven. Toen ik daarop bevestigend antwoordde zei hij: 'Ik zal hem afkeuren en dan kan hij nog naar huis komen.' Ik kwam nu bij hun terug en vertelde hun het nieuws, waarop Jacobus blij tegen zijn moeder zei: 'Ach moeder, als ik nu nog eens thuis kwam.' Het is te begrijpen dat hij hier naar verlangde, hoewel hij dit niet tegen ons zei. Hij zei altijd maar: 'Het gaat nogal,' maar zijn verzorger zei ons: 'Hij wordt zó zwak dat hij niet meer alleen kan gaan, om zich 's morgens te wassen.'

Er verliepen weer acht dagen dat wij niets hoorden. Ik ging weer naar Gouda met mijn zoon Jan. Maar ach, het was alsof mijn benen van lood waren. Hoe benauwd ik het had kon ik niet zeggen. En werkelijk, het was ook niet zo best met hem. De vorige nacht had hij veertig graden koorts gehad en hij lag te wenen om naar huis te komen. Hij had gehoord dat de dokter naar Den Haag geschreven had, om hem af te keuren, maar dat er een brief teruggekomen was, dat zij dit nog niet deden. Ook had hij gehoord dat zijn dokter weg zou gaan en dat er een andere dokter uit Zeeland zou komen. Zo liep alles samen en hij lag bedroefd neer.
Ach, wat had ik toch de kracht des Heeren nodig om niet te bezwijken. Maar ik moest weer weg en ik kan niet verklaren hoe wij afscheid van elkaar genomen hebben. Hij staarde mij met zijn zieke ogen na totdat ik de deur uit was. Hoe liep ik toen door Gouda en hoe moest ik thuiskomen? Ik moest zeggen: 'Ach Heere, ik kan niet meer van droefheid en van smart'.

Een dierbare belofte
Maar toen schoot de Heere mij opeens toe, dat hij daar niet zou sterven, maar naar huis zou komen. Wat een blijdschap was dat voor mijn ziel. Die blijde boodschap van de hemel zal ik nooit vergeten. Ja mijn vreugde was zó groot dat ik de volgende dag weer naar Jacobus toeging. Vanzelf keek hij zeer verwonderd op, dat ik daar weer kwam en ik ging vertellen: 'Lieve Kobus, ik heb gisteren, nadat ik bij je geweest ben, een boodschap van de hemel ontvangen. Nu kan ik je vertellen dat je zeker naar huis komt en dat je hier niet zult sterven.'
O, wat zakte hij toen in een vloed van tranen weg en riep uit: 'Ach pa, wat is de Heere toch goed over zulke doemwaardige zondaren.' Hij lag te snikken en ik moest alles doen om hem weer tot kalmte te brengen. Hij was zo zwak, daar hij al weken koorts had, soms tot veertig graden en daarom kon hij nu niet veel meer hebben. Zo ging ik weer van hem weg.

Er verliepen acht dagen dat wij niets hoorden, zodat de binnenpraters ook wel eens spraken: 'Heb je jezelf niet vergist. Is het niet omdat je het zo graag zou willen? Had het maar niet tegen je kind gezegd, want als dat nu ook nog eens misloopt, dan zal hij nog in wanhoop sterven. Dan zullen zij allen zeggen: Zie eens, het is bij je vader mis, die zeker dacht dat het van de Heere was. Hoe zal het dan ook bij u wel alles mis zijn voor de eeuwigheid.'
Wat kreeg ik het daarmee nu bang. Ik ging weer naar Jacobus toe en liep te zuchten: 'Ach Heere, laat het nu toch genoeg zijn, want ik kan niet meer.'

Mijn ingewanden krompen ineen van pijn en van zenuwen, zodat ik haast niet door kon gaan. Toch kwam ik weer bij hem, maar wij konden die dag niet veel spreken. Het was bij hem somber en bij mij ook en daarbij in strijd, zodat ik alleen maar zeggen kon: 'Kobus, je komt naar huis hoor. Hoe het ook mag gaan, je zult hier niet sterven!' Dit zei ik hem in al de strijd die ik had. En ach, hoe goed is die lieve Heere. Ik had gezegd dat ik zó niet meer kon gaan, maar het moest ook niet meer. Het was de laatste keer geweest dat ik met droefheid en smart naar hem toe geweest was.

Ik ging weer naar huis en hoorde in die week weer niets. Ook zondags kwamen de jongens weer thuis met met de boodschap: 'Nog niets gehoord'. Er zal wel niets van komen werd er gezegd, maar dat zeiden zij ook vanbinnen. Het was mij weer benauwd, want zij zeiden vanbinnen: 'Nu ben je zelf de oorzaak als je kind daar in de wanhoop zal sterven. Waarom heb je toch zoiets tegen hem gezegd?'
Zo ging het door tot op dinsdagmorgen. Ik voelde de dag al aankomen dat ik weer naar hem toe zou gaan en ik had tot de Heere gezegd: 'Ik kan niet meer'. Ik ging die dinsdag naar mijn bidvertrek en viel daar voor de Heere in droefheid neer en riep uit: 'Ach Heere Heere, is dan alles bedrog en zult u iets zeggen en niet doen?' En zie, daar kwam de Heere wer tot mijn ziel met Psalm 118 vers 4:

De HEER' is aan de spits getreden
Dergenen, die mij hulpe biên;
Ik zal gered uit zwarigheden,
Mijn lust aan mijne haat' ren zien.
't Is beter, als w' om redding wensen,
Te vluchten tot des Heeren macht,
Dan dat men ooit vertrouw' op mensen,
Of zelfs van prinsen hulp verwacht.

Nu lag ik zo zalig in God weggezonken, dat ik moest uitroepen: 'Ach, lieve Heere, al was het de koningin zelf, die zei dat hij niet thuis zou komen, dan zal het nog gebeuren. Gij zijt God de Almachtige, die spreekt en het is er, die gebiedt en het staat er.' Mijn ziel was zó gesterkt in de Heere, dat ik nu weer blijmoedig de weg kon gaan.

Een briefkaart
Het werd dinsdagavond 7 uur. Ik zou nog even naar iemand toe gaan. Terwijl ik de deur uitging, zei ik bij mijzelf: 'Ach, lieve Heere, mocht het nu eens de tijd van Uw welbehagen zijn om ons te verlossen. Intussen kwam ik langs het postkantoor en daar kwam opeens een brievenbesteller op mij aan, die zei: 'Ik heb wat voor u.' Hij gaf mij een briefkaart en wie zal zeggen wat er in mij omging toen ik daarop las: 'Pa, ik kom naar huis. De dokter is vanmorgen bij mij geweest, om elf uur en hij heeft mij gezegd dat ik naar huis kon. Maar morgen moet u komen om de dokter te spreken'
Nu wist ik niet hoe ik het had, ik kon mijn blijdschap niet op en riep uit: 'O, wat is God getrouw.'

De andere dag ging ik vol blijdschap naar Gouda. Daar zag ik ook zijn blij gezicht en hij gaf mij de hand, waarin zóveel opgesloten lag, dat wij niets tegen elkaar konden zeggen. O, die trouw en die liefde van God, hoe zullen wij die naar waarde kunnen vertellen? Straks in de eeuwigheid, dan zullen wij het volkomen doen.
Ik ging naar de dokter, die mij zeer vriendelijk ontving. Ik moest gaan zitten en ik vroeg hem wat hij van mijn zoon dacht. Daarop zei hij: 'Zeer slecht, het is beroerd gesteld met uw zoon.' Ach, wat moest ik met die laatste uitdrukking van de dokter in God wegzinken en zeggen: 'Ach

Heere, wij hebben die beroering teweeg gebracht door onze zonden', Verder zei hij: 'U kunt uw zoon naar huis krijgen'. Toen ik vroeg wanneer, kon hij dat niet juist zeggen, want de stukken uit Den Haag moesten nog komen. Hij dacht nog ongeveer 8 dagen. Toen ik vroeg of het nog zó lang moest duren antwoordde hij dat daar niets aan te doen was.
Ik ging weer naar Jacobus toe, met angst in mijn hart dat hij niet zou vragen wanneer hij naar huis mocht komen. Hij voelde ook wel dat er niets meer bij kon komen om vervoerd te worden, daar hij zo verzwakt was. Hij vroeg direct: 'Wel pa, wat heeft de dokter gezegd?' Daarop zei ik: 'Dat je naar huis komt'. Hij vroeg: 'Zo, en wanneer?' Toen moest ik het zeggen: 'Nog acht dagen.' Toen begon hij te schreien, want dat viel hem zo tegen. Ik zocht hem te bemoedigen en zei: 'Ach, mijn lief kind, houdt maar moed, je hebt nu al zolang hier gelegen, die acht dagen kunnen er ook wel bij. De Heere zal het wél maken'. Zo ging ik weer bij hem weg, meer blij als voorheen.
Maar onderweg raakte ik weer aan het zuchten en zei bij mijzelf: 'Als hij nu maar niet te zwak wordt in die tijd, want dan is het nog mis.' De Heere kwam mij toen voor met de woorden die de joden zeiden: '*Nie tin het feest, opdat er geen oproer worde onder het volk,* (Matth.26:5) en Jezus had gezegd: '*Wel in het feest'.* Daarmee kreeg ik te geloven dat het geen acht dagen meer zou duren, de Heere beloofde nog eerder. Dit laatste zou geschieden.
Het was diezelfde week, op zaterdagavond, dat wij een briefkaart kregen van de dokter, waarop stond: 'Maandagmorgen om 10 uur kan uw zoon opgehaald worden.' O, wat een vreugde in mijn huis, bij mijn vrouw en kinderen. Maandag komt Kobus thuis! Er werd die zondag haast niet gegeten van vreugde, maar ook die laatste nacht haast niet geslapen. Die ene nacht vergoedde alles voor al de vorige nachten die ik in smart en droefheid had doorgebracht.

4.5 Naar 't Vaderhuis!

Het werd maandagmorgen en wij gingen om 7.15 uur met de boot. Wij moesten in Gouda eerst nog het een en ander doen, zoals een bed kopen e.d. Ik deed dit alles nog met een benauwd hart, want de vijand rust niet, vooral in tijden van beproeving. Hij deed toen wij op de boot naar Gouda zaten nog een hevige aanval op mij. Hij zei: 'Je zult op deze dag nog wel teleurgesteld worden, je was te vroeg verblijd. Want als je in het hospitaal komt zul je je zoon zien liggen in een benauwdheid, die hij vannacht gekregen heeft. Die vreugde dat hij naar huis mocht was te groot voor hem. Dat kon zijn zwak lichaam niet meer verdragen.'
O, wat greep mij dit aan. Ik had haast geen benen meer om op te lopen. Hoe ik mij ook beriep op datgene wat de Heere mij beloofd had, toch kon ik de strijd maar niet te boven komen. Wat is de mens in zichzelf en wat moet de Heere zijn arm volk altijd bekrachtigen om in de strijd niet om te komen.
Zodoende werd het al 9 uur voordat wij met een en ander klaar waren. Maar ach, dat laatste eindje, want wat maakte die vijand het mij bang. Alles zou tevergeefs zijn, want hij komt niet mee, was het maar vanbinnen. Tot wij in de kamer waren waar Jacobus lag.
Maar zie, inplaats van hem op zijn bed te zien, stond hij gekleed bij de andere soldaten. Het bed was al afgetrokken en weggehaald. Hij stond zo moedig bij de andere soldaten dat men zou zeggen: 'Die jongen zal wel weer beter worden.' De dokter kwam eerst nog even kijken en vroeg: 'Zou het wel gaan, kun je zo'n reis maken? Zo bleef de dokter vragen, waarop Jacobus zei: 'Jawel dokter'. Hij was door de blijdschap zó moedig, dat hij, toen hij het rijtuig hoorde komen, eerst zijn kameraden de hand gaf en ze het beste toewenste. Zijn verzorger wilde hem begeleiden, maar dat hoefde niet. Zo zat hij als eerste in het rijtuig.
O, wat een aandoenlijk ogenblik was dat voor mij, toen al de verzorgers naar hem toe kwamen om hem voor het laatst de hand te geven. Zo gingen wij langzaam weg.

Toen wij bij de Singel kwamen stond mevrouw Van der Heij daar, om hem nog een hand te geven en wat te geven. O, die moeder stond daar te wenen van blijdschap dat hij nu naar huis mocht. Zij hielden zóveel van hem alsof het hun eigen kind was. Zij heeft niet méér kunnen doen aan hem dan wat zij gedaan heeft, ook in zijn ziekte. Twee keer in de week en op zondag bezocht zij hem en bracht altijd wat voor hem mee. Waar hij trek in had kon hij van die moeder krijgen. Tot het laatste toe heeft hij haar genoemd zijn weldoenster. De Heere vergelde haar naar haar daden.

Weer thuis!
Wij verlieten Gouda en reden richting Boskoop. Dat reisje zal ik niet licht vergeten. Hoe trots zat ik nu tegenover al mijn vijanden. Hoe dreef ik nu de spot met hen, roemende in de trouw en de liefde van mijn God en Zaligmaker, Die niet alleen beloofd, maar ook vervuld, door welke diepe het ook heengaat.
Wij kwamen voor ons huis te staan, terugziende op een goede reis. Jacobus was zo moedig dat hij zelf uitstapte, zodat de buren zeiden: 'Het gaat nogal met hem.'
Eerst liep hij naar zijn moeder toe om haar te begroeten. Ach, wie zal zeggen wat er in dat moederhart omging. Zij had zolang naar haar zoon verlangd en nu zag zij hem in een toestand waar zij van gedacht had: 'Ik zal mijn lief kind hier niet meer zien' en nu zag zij hem! De Heere was zó goed voor ons en dat blijft Hij voor al zijn volk tot in eeuwigheid.

Tegen de avond kwam onze dorpsdokter, dokter Tak, een bezoek brengen, om onze zoon te onderzoeken. Na het onderzoek vroeg ik de dokter: 'Wat denkt u van hem?' De dokter zei: 'Het is met uw zoon zeer slecht, zijn beide longen zijn sterk aangetast.' Hij gaf de minste hoop niet op beterschap. Dat kwam ons eerst wel wat vreemd over omdat hij het de eerste dagen zo goed scheen te maken. Wij hadden er maar geen erg in dat dit alleen maar de blijdschap was, dat hij weer thuis was. Korte tijd daarna zagen wij het ook dat het niet goed met hem was. Hij was ineens zó zwak dat hij geen vijf minuten meer lopen kon. Hij kon niet meer gaan wandelen en bleef zodoende de hele dag in huis.

O, alle gij dorstigen
Op een morgen ging ik alleen bij hem zitten op zijn kamer en vroeg wat hij van zichzelf dacht. Zijn antwoord was: 'Ja, dat kan ik nog zo niet zeggen.' Toen vroeg ik of hij niet dacht dat het wel spoedig sterven zou kunnen worden. Toen hij zei dat hij zich daarin nog niet kon verplaatsen zei ik: 'Ja, kind, dat zal toch wel de weg voor je zijn.' Daar liep ons gesprek toen mee af.
Toen ik de volgende morgen weer bij hem kwam, vroeg ik: 'Hoe gaat het zo, Kobus?' Daarop zei hij met een blij gezicht, wat ik niet beschrijven kan: 'O, zeer goed, want nu weet ik het ook dat het de weg voor mij is om te gaan sterven.' O, wat mochten we dat ogenblik samen wegzinken in de eeuwige goedheid van God. Die vreugde en blijdschap zal ik nooit vergeten, wat wij daar samen genoten, dat hij spoedig naar de hemel zou gaan.
Ik ben niet instaat om te schrijven de zaligheid en de zoetheid van Gods gemeenschap, wat wij genoten hebben in de twee maanden dat Jacobus nog bij ons geweest is.

Elke morgen kwam ik alleen bij Jakobus om dan een hoofdstuk uit de Bijbel voor te lezen en een gebed te doen. Zo was het op een morgen dat ik de Bijbel nam met een behoefte van het hart: 'Ach Heere, wat zal ik hem uit Uw Woord voorlezen?' Daarop werd mij gezegd: 'Jesaja 55', en zo kwam ik bij hem in de kamer. Het was mijn gewoonte om ook aan hem te vragen wat hij wilde dat ik lezen zou. Ook nu vroeg ik hem wat ik lezen moest. Toen hij daarop antwoordde: 'Pa, Jesaja 55', gevoelde ik dat het van de Heere was dat ik zou lezen: *'O, alle gij dorstigen, komt tot de wateren…'* O, hoe spoedig lagen wij samen in Gods liefde verzonken,

zodat wij niet meer verder konden lezen, maar het was daar een pauze, ik denk van een half uur, alsof wij beiden in de hemel waren. Toen hij het eerst bijkwam om weer wat te zeggen, keek hij mij aan en zei: 'Pa, ik geloof dat u heden veel geniet, zoals ik ook'. Ik antwoordde hem: 'Ja kind, zoveel als die lieve Heere daar nog een kanaaltje van het geloof had opengezet, dan was ik nog eerder in de hemel geweest dan jij.' Want ik dacht niet anders of mijn zwak lichaam had onder de liefde Gods moeten bezwijken. Daarna gingen wij door met het lezen en gebed. Wij eindigden met een danklied voor de Heere te zingen.

Zo eindigde Jacobus zijn laatste dagen met Psalmen te zingen, hoe zwak hij ook was. Op een middag had hij vier verzen gezongen, waarvan het laatste vers voor hem het beste was geweest, volgen zijn zeggen. Het was Psalm 42 vers 1:

't Hijgend hert, der jacht ontkomen,
Schreeuwt niet sterker naar 't genot
Van de frisse waterstromen,
Dan mijn ziel verlangt naar God.
Ja, mijn ziel dorst naar den HEER;
God des levens, ach wanneer
Zal ik naad' ren voor Uw ogen,
In Uw huis Uw Naam verhogen?

Op een morgen kwamen wij weer bij hem, om naar onze gewoonte te doen, maar daar lag hij in tranen. Ik vroeg hem of er iets aan scheelde, waarop hij zei: 'O, ik lig hier zo zalig in de Heere, want ik ben ingeleid in de eeuwigheid door middel van Psalm 40:8-9 *'Zie, Ik kom; in de rol des boeks is van Mij geschreven. Ik heb lust, o Mijn God, om Uw welbehagen te doen….'* Dat was voor hem een stap nader tot de bevestiging en verzegeling van zijn ziel, dat hij het eigendom des Heeren was.
De volgende avond toen ik hem naar bed bracht, dacht hij aan mijn arm weg te zinken, met de woorden: 'Ach pa, en dat aan zo een, zo een verdoemelijk zondaar als ik ben.' O, wat was dat een groot wonder voor hem, dat hij als zó'n zondaar, weer een kind van God te mogen zijn, een erfgenaam van de hemel, die de hel verdiend had. Er was nu niemand slechter dan hij, voor de Heere. Zo sprak hij altijd, dat hij vanaf zijn 8e jaar de Heere had leren kennen en als kind in de liefde van God mocht delen. En toch was er niet één zó slecht als hij. Hierin zien wij dat die dierbare Heilige Geest alle zielen waarin Hij zaligmakend komt te wonen en te werken, komt te ontdekken aan hun diep bederf van het hart, aan erf- en dadelijke zonden. Zodat die dierbare Heere Jezus voor hen allen onmisbaar, noodzakelijk en dierbaar wordt.

Zo kwamen ook Gods lieve kinderen aan zijn ziekbed, waarvan de meerderen jaloers op hem waren dat hij zo'n zalig en gemakkelijk ziekbed had. Broeder Hoogendijk, ouderling van de gemeente, kwam ook nogal eens. Hij vroeg hem of hij toch niet liever op de aarde zou willen blijven, want hij kon dan hier ook de Heere grootmaken. Jakobus antwoordde hem: 'Ja, dat is wel waar, wij kunnen ook hier de Heere wel grootmaken, maar toch niet zoals daarboven in de hemel'. Daarom verlangde hij om afgelost te worden.

De laatste twee weken
Op een zondagmorgen kwam ik weer bij hem, voordat ik naar de kerk ging, en hij lag daar weer in tranen. Toen ik vroeg hoe het met hem ging, kreeg ik als antwoord: 'Mijn ziel bezwijkt van sterk verlangen om bij de Heere te mogen zijn. Ik kan niet zeggen hoe ik verlang naar God. Ach pa, u mag wel voor mij bidden in de kerk, maar niet om beter te worden.' Ik beloofde hem dat niet te zullen doen daar wij nu wel wisten wat de weg des Heeren was. Maar ik wees hem er

wel op dat hij niet vóór de tijd des Heeren weg zou willen gaan. Hierop antwoordde hij: 'Ach ja, maar ik heb zo'n verlangen om ontbonden te zijn'.
Uit de kerk ging ik weer naar hem toe en hij vertelde dat de Heere het wél gemaakt had voor hem. De Heere was met deze woorden hem voorgekomen: 'Als je nu in de hemel kwam en het was Mijn tijd nog niet geweest, zou je er dan wel willen zijn?' Toen heeft hij gezegd: 'Neen Heere en zo is hij in de wil des Heeren weggezonken, zodat het hem aangenaam was om in die hoop nu ook lijdzaam af te wachten op de komst des Heeren.

Zo mocht hij nog 14 dagen verwachtende zijn, naar de tijd van het lichaam der zonde verlost te worden. Hij mocht in die tijd ook nog een bezoek krijgen van de heer Kerstbergen uit Gouda, die ook aangenaam in gesprek en gebed mocht zijn. Toen ik die broeder naar de boot mocht brengen zei hij mij, bijzonder graag op de begrafenis aanwezig te zijn. Toen ik thuis kwam heb ik verteld wat deze broeder gezegd had. Jacobus was daar blij over en zei: 'Pa, als u mij zult begraven, met het volk van God aanwezig, dan moet u daar ook zingen. Zo hard zult u niet kunnen zingen op mijn begrafenis, of ik zal nog harder zingen van Gods eeuwige liefde.' Hij gaf toen op om te zingen Psalm 86:6:

Leer mij naar Uw wil te hand'len,
'k Zal dan in Uw waarheid wand'len;
Neig mijn hart en voeg het saăm
Tot de vrees van Uwen Naam.
HEER, mijn God, ik zal U loven,
Heffen 't ganse hart naar boven;
'k Zal Uw Naam en majesteit
Eren tot in eeuwigheid!

'Dat vers', zei hij, 'heb ik nooit genoeg kunnen zingen op de aarde. '

Ontbonden en met Christus
Zo is de laatste zondag voor hem aangebroken. Ik sprak 's morgens nog enkele woorden met hem en voor zover ik het nog verstaan kon, zei hij: 'Ach, ik verlang toch zo om ontbonden te zijn en bij de Heere te wezen.' Toen ik hem zei dat hij nu wel spoedig thuis zou zijn, keek hij mij lachend aan en kon verder die dag niet veel meer spreken door de benauwdheid van zijn lichaam. Enkele dagen voordien had hij van ons allen afscheid genomen, met vermaningen tot zijn broers en zusjes. Nu lag hij maar uit te zien en te verlangen tot de Heere zou komen. Toen de sabbat geëindigd was, mocht hij de eeuwige sabbat ingaan. Het wasmaar even twaalf uur geweest toen de Heere kwam om hem af te lossen. Nu was Jacobus bij zijn Koning, Die beloofd had hem aan Zijn liefde-hart te drukken.
O, ik kan niet zeggen hoe ik hem daar zag liggen, na zo'n korte verdrukking, als zijnde tien dagen, nu voorgoed verlost en dat voor eeuwig. Het was alsof ik hem zag opvaren, om zo voor eeuwig in de armen van die dierbare Heere Jezus te vallen. Die ook hem gekocht heeft met Zijn dierbaar harte bloed; de toorn van God voor hem gedragen, al de vloeken van de wet voor hem weggenomen, en voor eeuwig verlost heeft van de macht van de duivel en van al zijn zonden. Ik kan niet zeggen hoe gelukkig ik hem daar zag liggen en kon niets anders zeggen dan: 'Zij zullen rusten op hun slaapsteden, allen die in de Heere sterven.' Ik had maar één begeerte, dat ik toch met Gods lieve volk de Naam des Heeren mocht loven, prijzen en verheerlijken, voor zó'n weldaad, een Koningskind daar te mogen zien liggen en dat mijn eigen kind. O, mijn ziel zonk er zomaar onder weg, ik kon het bij ogenblikken niet op en had wel altijd bij hem willen blijven staan, in dat wonder dat hij nu afgelost was.

De begrafenis
De Heere heeft ook daarin mijn begeerte gegeven, zodat ons huis geheel vol was met Gods lieve kinderen, op de dag van zijn begrafenis. Wij hebben gezongen in huis en op het kerkhof. Ook ds. Schok uit Amerongen was aanwezig en heeft gesproken op de begraafplaats over de woorden uit Openbaring 14:13: *'... Zalig zijn de doden die in den Heere sterven ...'*. Hij gaf op om te zingen Psalm 86 vers 2 en daarna zongen wij nog Psalm 68 vers 2. Zo mochten wij nog met vreugde en blijdschap in onze ziel het kerkhof verlaten en verder die dag met Gods volk doorbrengen.
Hiermee is alles vervuld wat de Heere aan mij, arm zondaar, geopenbaard en beloofd heeft, n.l. dat hij een zaad zou zijn voor de Heere.
De volgende dag na de begrafenis mocht ik nog zalig gesteld zijn. Ik kreeg ook nog bericht dat er een broeder ouderling uit Driebergen, zalig in de Heere was ontslapen. Dat bericht gaf ook weer vreugde in mijn hart, zodat ik uitriep: 'O, lieve Heere, weer een thuis!' Ik ging naar boven en plotseling greep er een omkering in mijn ziel plaats, want ik kreeg het gevoel zoals de profeet Elia: 'Ik ben maar alleen overgebleven.' Dit gaf mij veel droefheid en door deze droefheid kwam ik ook in het gemis van mijn lief kind en wilde hem toen overal zoeken. Toen moest ik de Heere ook weer missen en al dat zoete en zalige wat ik twee maanden genoten had. Ik kon er vanaf die tijd maar niet meer inkomen hoe zalig mijn kind door Gods genade was afgelost en leefde meestal in het gemis van hem. Daarom dacht het de Heere goed voor ons weer een weg van beproeving in te gaan. Nu met ons oudste dochtertje.

5 Elisabeth Catharina Overduin 1879-1896

5.1 De oudste dochter

Twee jaar voor het overlijden van Jacobus, maakte ik op een van mijn reizen een wonderlijke zaak mee. Ik logeerde te Broekhuizen bij een lief kind des Heeren. Zijn naam was Van Tellingen, waar ik een bijzondere band aan had. Toen ik bij deze broeder was vroeg hij of ik bij het naar bed gaan, een lichtje wilde hebben. Ik wilde dat heel graag daar ik in het donker moeilijk in slaap kon komen. Hij zei toen: 'Dan zullen wij u een lichtje geven dat niet kan uitgaan.' Ik ging tegen elf uur met mijn lichtje naar boven. Ik kreeg een grote kamer en daardoor kwam het lichtje ver van mij af te staan. Ik lag te rusten en viel spoedig in slaap, wat meestal niet het geval is. Na een half uur werd ik opeens klaar wakker en ik zag dat ik in het donker lag. Ik schrok dat mijn lichtje uitgegaan was. Hoe was dat toch mogelijk?
Daar kwam de vijand op af, die zei: 'Dat heb ik gedaan, ik heb het lichtje uitgeblazen en nu zal ik mij in het wit aan je vertonen en als je jezelf durft bewegen of je handen vanonder de dekens durft halen, dan zal ik je vermorzelen.' Nu, dat zou wat worden, sterven van angst en van benauwdheid van de ziel.
Maar wat een wonder gebeurde er met mij, arm zondaar, ik lag ineens in het volle licht van de Heere en Hij was bij mij. O, wat zalig om zo zijn God te ontmoeten, tot redding van zijn ziel.

Op het hart gebonden
De Heere kwam nu een taak op mij te leggen van ruim twee jaar. Maar ik moet zeggen, zo lang die taak duurde was het mij zalig. De Heere bond in die nacht op een heel bijzondere wijze mijn lief kind Elizabeth zalig op mijn hart, om met en voor haar te worstelen voor God. Dat was in zó'n verbondenheid van de ziel dat ik werkzaam voor haar werd. Namelijk met de Drie-enige Verbondsgod, in de deugd van het Goddelijk recht, waarin ik haar kwijt kon, om haar erf- en dadelijke zonden. Maar ook in de deugden van Zijn eeuwige liefde en barmhartigheid, in Christus Jezus geopenbaard, waarin ik haar mocht behouden en niet kwijt kon raken.
Ik gevoelde mij daarin wel met God verenigd, wat Zijn heilig recht betrof, maar aan de andere zijde gevoelde ik mijn tere ziel vol van droefheid en leed dat ik mijn lief kind niet was kwijt geworden in het eeuwig vredeverbond in Christus. Nu was er een wond in mijn ziel, die, zoals reeds gezegd, twee jaar duurde.

Deze toestand, toen ik bij die vriend was, duurde drie uren. Toen die zalige toestand van mijn ziel over was, was ik geheel verwonderd en het daglicht was al zichtbaar. Ik ging kijken hoe het gekomen was dat het lichtje uitgegaan was en zag dat er een grote nachtvlinder tegenaan gevlogen was. Wat zijn de wegen des Heeren toch wonderlijk. Ik moet er van zeggen: 'O vijand, je bent wel veelwetend, maar niet alwetend.' Het was voor hem verborgen geweest, want hij dacht mij vreselijk te benauwen, maar de Heere was goed voor mij en belette hem dat. Hij maakte mij zalig werkzaam met mijn kind aan de genadetroon. Ik was daar die morgen zo innerlijk door verblijd, dat ik het ook aan mijn vriend Van Tellingen mocht vertellen, die in mijn blijdschap deelde. Mijn ziel bleef in een aangebonden werkzaamheid met mijn kind voor het aangezicht des Heeren.
Zij werd steeds weer op mijn ziel gebonden en dan kon ik haar toch niet kwijt bij de Heere. O, wat een wonderlijke zaak, wanneer de Heere een ziel op ons hart bindt, dan moet de Heere, met eerbied gesproken, het Zelf weer van ons afnemen en leggen in Zijn eeuwig Middelaarshart. Eerder kunnen wij niet tot rust komen. Dat heb ik in die weg goed geleerd. Het was mijn eigen kind dat ik wel kwijt was in Gods recht, maar niet in Zijn liefde, in Christus. Dat deed mijn ziel werkzaam blijven voor haar ziel.

Het begin van haar ziekte
Dat ging door tot de nacht van 3 april 1896. Die nacht om twee uur moest zij voor het eerst bloed spuwen. Toen kwam er voor haar en voor mij een bange strijd. Zij begon te roepen: 'Ach vader, nu moet ik sterven en ik kan niet sterven.' O, wie zou instaat zijn om die smart te beschrijven, wat ik op dat ogenblik in mijn vaderhart gevoelde. Maar de Heere gaf mij kracht om mijn knieën te buigen voor haar bed en om samen te bidden.
De dokter werd in die nacht ook geroepen en die wilde haar inspuiten. Maar zij begon te schreeuwen: 'Niet inspuiten', en zij vloog door haar bed van benauwdheid. De dokter hield aan en zei: 'Betje, als ik je niet mag inspuiten dan kom ik niet meer terug bij je'. Toen ging ik naar haar toe en zei: 'Ach, lief kind, je bent toch in de hand des Heeren, laat de dokter zijn gang maar gaan.' Toen liet zij het toe, maar het was met een slecht gevolg. Zij moest op een vreselijke manier weer bloed uitbraken, wat de hele nacht doorging.

's Morgens vroeg, om vijf uur was ik weer bij de dokter en vertelde hem het verloop. Zijn antwoord was: 'Dat is heel slecht voor haar'. Hij gaf mij een drankje mee en daar kwam zij weer aardig mee tot rust. Maar drie dagen later moest zij weer bloed overgeven en het werd steeds minder met haar.
Onder dit alles bleef haar zielentoestand steeds hetzelfde. Als ik haar hierover aansprak was zij bedroefd en riep dan, onder een vloed van tranen: 'Ach vader, ik kan zo niet sterven, ik moet voor eeuwig verloren gaan. O, mocht ik nog een ogenblik de Heere kunnen grootmaken.' Zij bad steeds tot de Heere en las veel. Op haar ziekbed heeft zij het boek 'Salomo's raad aan de jeugd', van ds. J. Fruitier, helemaal gelezen. Maar hoeveel zij ook las en bad, haar ziel bleef dezelfde. Dat bleef zo tot drie weken voor haar sterven.
Het laat zich begrijpen hoe mijn eigen ziel daaronder was. Drie weken had ik alle hoop gehad dat de Heere haar redden zou. Vooral wanneer ik in het verborgen voor haar zó had mogen worstelen aan de genadetroon. Daarin was mijn ziel zo zalig in Gods gemeenschap dat ik wel eens moest uitroepen: 'O, lieve Jezus, al dat bloed en al die tranen zijn voor mij zó zalig, dat ik het niet wil missen voor al het genot van de wereld'. Als ik daarna weer tot mijzelf kwam dacht ik: 'Nu zal de Heere Zich wel aan haar geopenbaard hebben'.
Maar helaas, toen ik weer bij haar kwam en vroeg: 'Betje, hoe gaat het nu met je?' Dan werd zij heel bedroefd en zei met tranen: 'Ach vader, het is nog hetzelfde.' Zij was zich heel goed bewust dat God rechtvaardig was en dat de eeuwige dood verdiend had. Zij lag dan te zuchten, zoals het in de Catechismus staat: 'Aangezien wij naar het rechtvaardig oordeel Gods, tijdelijke en eeuwige straffen verdiend hebben, is er nog een middel waardoor wij deze straf ontgaan kunnen en weder tot genade komen?'

Uitzichtloos?
Wanneer ik dan vroeg of zij in meerder of mindere maat inzicht had op de Borggerechtigheid van de Heere Jezus, dan moest zij zeggen: 'Nee, ik moet zo verloren gaan, want mijn ziel is niet gered.'
Daarom was ik nu ook zelf in een toestand naar de ziel gekomen, dat het scheen geheel afgesneden te zijn. Ik moest maar zeggen: 'Ach Heere, als het is dat U mijn lief kind zó door de dood zult wegnemen, dan moet mijn hand op de mond en geef mij dan genade om voor U, de Heere te mogen zwijgen. Ik weet dat U die God bent, Die geen onrecht zult doen, ook niet met mijn Betje'. Zo lag ik als afgesneden voor de Heere. Bidden kon ik nu niet meer, want het was of alles afgedaan was.
Zo was de toestand van mijn ziel en zo zaten mijn lieve vrouw en ik bij haar. Dit was op een avond dat wij van half 10 tot twee uur 's nachts bij haar zaten, zonder één woord te spreken, want ons kind had toen veel pijn. Haar moeder sprak toen eerst en zei: 'Ach man, zou je nog

niet eens in het gebed gaan en vragen of de Heere haar pijn wat wil verminderen?' Gelijk sloeg Elisabeth haar ogen naar ons op en zei: 'Ach nee vader, dat hoeft u niet te doen. Ik heb het de Heere reeds gevraagd en als de Heere het wil, dan zal Hij het ook geven, maar het is zo ook goed.

Een stille hoop!
Met verwondering keken wij haar aan en ik vroeg: 'Maar Betje, hoe is het dan met je?' Toen mochten wij voor het eerst van haar horen: 'Er is een stille hoop in mijn ziel.'
O, wat dat zeggen voor mij was is niet te beschrijven, wat mijn ziel toen mocht ervaren. Ik ging met haar verder spreken en vroeg of die stille hoop grond bij haar had. Zij antwoordde daarop: 'Ja, die stille hoop heeft wel grond, namelijk in het eeuwig zoutverbond van een Drie-enig God, in het bloed van Jezus Christus en door de Heilige Geest in mijn hart.' Hier sprak zij enige tijd uit.
Wat was dat een wonder voor ons om deze taal te mogen horen uit de mond van ons kind, nadat zij zo lang in banden van de dood gelegen had.
Uit eindelijk sprak zij mij aan door te zeggen: 'Nu kunt u nog wel eens bidden voor mij, maar niet voor mijn lichaam, maar voor dat wat ik meegedeeld heb, om daarin meer versterkt te mogen worden in mijn ziel.'
Toen ik mij klaarmaakte om tot de Heere te naderen, zag ik Ruth op de dorsvloer van Boaz en gelijk riep ik uit: O, geestelijke Boaz, breidt dan ook Uw vleugelen van eeuwige liefde over haar ziel uit!' En zie, daar daalde die dierbare Jezus in haar ziel af, zodat zij zichzelf geheel mocht kwijtraken in een Drie-enig God..
De nacht en de daaropvolgende dag mocht zij daarin verkeren, zodat wij steeds dachten dat haar zwak lichaam en onder bezwijken zou. Ik moest maar uitroepen: 'Het is genoeg Heere, daar ik nu mijn kind ben kwijtgeraakt in Uw eeuwige zondaarsliefde.'
Zo heeft zij nog drie weken de Heere mogen grootmaken. Zij heeft gepreekt en vermaand tot 23 augustus, zondagmiddag vier uur. Toen was het voor haar altijd sabbat.
Het was wel zeer opmerkelijk, omdat ik al twee zondagen niet was voorgegaan in de gemeente, met de gedachte niet van huis te kunnen. Juist op deze zondag heb ik 's morgens nog gesproken, omdat wij dachten dat het nogal ging. Ik had het ook aan haar gevraagd en zij had gezegd dat ik wel kon gaan, want alles was nu goed.

De poorten der gerechtigheid
Zo bang als zij voordien was geweest, zo gerust was zij nu in den Heere. Zo ging ik met toestemming van haar naar de kerk en sprak over de woorden uit Psalm 118 vers 19: *'Doet mij de poorten der gerechtigheid open; ik zal daardoor ingaan, ik zal den HEERE loven.'* Toen ik thuiskwam vroeg zij direct waarover ik gesproken had. Toen ik dat gezegd had, was zij zó blij, dat zij sprak: 'O, wat is dat heerlijk.' Zij sprak vervolgens op dezelfde wijze als ik en verheugde zich in die waarheid. Ook kwam ouderling Hoogendijk nog, die met haar sprak en bad. Daarna gingen wij eten en Elisabeth gebruikte ook nog wat eten. Daarna zei ik tot haar: 'Betje, is het goed dat ik wat ga rusten? Zij vond dat heel goed en ik dacht ook dat het wel kon.
Toen ik even lag zei ze tot haar moeder: 'Moeder, wilt u mijn kussen goedleggen en ook mijn benen?' Haar moeder vroeg, of het toch wel goed ging. Hierop antwoordde zij: 'Ik ga sterven, roep vader maar.' Ik was direct bij haar en vroeg: 'Betje, ga je sterven? Ze zei: 'Ja, vader, ik ga sterven en het sterven is bang. Vraag de Heere maar of Hij nu wil komen om mij aftelossen.' Terwijl ik wegging groette zij mij nog. Ik bad tot de Heere om haar aflossing en hoorde haar duidelijk roepen: 'Kom, Heere Jezus!' Daarna zei ze nog vier keer: 'Dag', en ging zo de eeuwige rust in.
Het was zondagmiddag 23 augustus, 4 uur, 1896.

Nu kan ik dit wat geschreven is afsluiten. Het is nu zomer 21 augustus 1897, vijfentwintig jaar, dat ik met mijn vrouw in het huwelijk heb geleefd.

J. Overduin.

Geraadpleegde lectuur:

Predikanten en oefenaars *deel 1,* Houten, 1988
Ds. Jac. Overduin *Levensschets,* Oud-Beijerland,1939
C.J. Segers *Uw trouw is groot 125 jaar Gereformeerde Gemeente,* Lisse, 1991
M. Golverdingen v.d. m., *Ds. G. H. Kersten, Facetten van zijn leven en werk*, Houten, 1993
Anderhalve eeuw gereformeerden in stad en lande, Zuid-Holland Noord, Kampen, 1984

1. Jacobus, geb. Leiden 9/1/1874 en overleden Leiden 1895
2. Daniel Christiaan Overduin, geb. Leiden 16-2-1875, overl. Rotterdam 11-12-1946, tr. 1-11-1898 Neeltje Ravensberg.
3. Gerrit. geb. Leiden, 3-5-1876, overl. 24-12-1912
4. Geertruida geboren 24-8-1877 overleden 9-2-1878
5. Margaretha, geb. 28-9-1878. overl. 20-11-1878
6. Elisabeth Catharina geb. Leiden 23-12-1879, overl. 23-8-1896

Allen in Leiden geboren.

7. Jacoba, geb. Doorn 2-1-1885, overleden Dordrecht 9-1-1974
8. Maria, geb. Doorn, 22-4-1887 (staat achter & N.N. de Mooi
9. Johannes, geb. Kampen, 17-11-188i, overl. 14-5-1963 te Sliedrecht
10. Martinus, geb. Doorn 21-11-1883, overl. Doorn 31-1-1884
11. Hendrik, geb. Doorn 15-4-1886, overl. Dordrecht 17-8-1975
12. Pieter, geb. Montfoort 19-3-1890, overl. Hardinxveld 18-1-1965
13. Martinus, geb. Boskoop 9-7-1892, overl. Woerden 17-9-1970, geh. 24-1-1913 met Johanna Maaike Por, geen kinderen.

JONGE ZANGERS
Deel 9
Egbert de Goede en zijn kinderen

20. Egbert de Goede en zijn kinderen (1773-1852)

1.1 De leiding des Heeren
1.2 Een doorgaande overtuiging
1.3 Weer contact
1.4 Nader ontdekt
1.5 Tot een huwelijk gekomen
1.6 De kinderen, waaronder ook jonge zangers
1.7 Uit tegenspoed gered
1.8 De Heere is getrouw
1.9 Verschillen onder Gods volk
1.10 Slotwoord
Naschrift

1.1 De leidingen des Heeren

De laatste jaren heb ik en sterke drang in mijn hart gevoeld om de weg der bekering, die de Heere met mij gehouden heeft, op schrift te stellen. Maar ziende op mijn onbekwaamheid en mijn klein verstand, durfde ik er niet aan beginnen. Omdat ik duidelijk gevoelde wat er vereist werd, om de weg die de Heere met mij gehouden heeft, al heel wat jaren geleden, ordelijk te beschrijven, stelde ik het steeds maar uit.
Maar, na herhaalde sterke aandrang, in de mogendheden des Heeren, onder biddend opzien om licht en genade, dat Hij mij mocht inleiden en jaren terug leiden, door Zijn Geest, ben ik er uiteindelijk toe gekomen om een begin te maken. Of ik het tot een einde zal brengen weet ik niet, omdat ik de dag van mijn dood niet weet. Of de Heere mij tot dit werk in staat wil stellen is mij ook onbekend. Maar genoeg hiervan, ik zal nu met mijn levensverhaal beginnen.

Ik ben op 27 mei 1773 te Zwartsluis geboren. Mijn ouders beleden de Gereformeerde leer en leefden uitwendig onberispelijk. Of zij bekeerd waren durf ik niet te geloven. Ik ons huis werden geen vloeken of ijdele woorden gehoord. Mijn vader was een stil man, hij sprak weinig, maar liet geen ijdelheid of ongeregeldheid toe. In uitspattende zonden ben ik dus niet opgevoed. Ik herinner nog duidelijk dat ik als kind van 9 jaar een besef had van bekering. Ik zei dan tegen de kinderen waar ik mee speelde: 'Als wij niet bekeerd worden dan gaan wij naar de hel.' Want dat stond mij helder voor de geest en ik was bang voor de hel. Ik ging ook steeds het bos in om te bidden. In die tijd werden er in Zwartsluis veel mensen bekeerd onder de prediking van ds. Brink en ds. Medina. Met beiden heb ik nog veel contact gehad na mijn bekering. Zij waren voor mij tot nader onderwijs.

Indrukken verdwenen
Maar bij het opgroeien is alles weer verdwenen. Met mijn twaalfde jaar waren alle indrukken over, want ik had omgang met de meest goddeloze jongens. Alle avonden liep ik mee op straat, in het uitvoeren van allerlei kwaad. Voor grote zonden werd ik bewaard, zoals vloeken, dronkenschap, viooldansen of kaarspelen, daar had ik een afkeer van. Hoewel het één keer op een avond was, op 16-jarige leeftijd, dat ik op een gezelschap werd overgehaald tot het kaartspel

en ik won acht stuivers. Maar op het einde zei ik: 'Dat is de eerste keer, maar ook de laatste keer in mijn leven dat ik met kaarten speel'. Ik heb het daarna nooit meer gedaan.
Toch groeide ik op in de zonde en de ijdelheid, zelfs zover, dat het minste besef niet meer overbleef dat er een God was tegen Wie ik zondigde. Ik ging steeds verder in de zonde en de wereld. Op het laatst kwamen er geen gedachten meer in mij op over dood en eeuwigheid. Dit duurde tot ik 23 jaar oud was.

In 1796 brak er te Zwartsluis een besmettelijke ziekte uit, waar veel mensen aan gestorven zijn. Mijn vader leed al lang aan deze ziekte, maar beterde uiteindelijk. Mijn moeder kreeg het ook en is eraan gestorven. Op de dag dat zij begraven is, werd ik ook ziek en kreeg dezelfde koortsen. Het was zó erg dat ik wel veertien dagen mijn verstand kwijt was. Allen dachten dat ik zou sterven, zo zwak was ik. Met drie mensen moesten ze mij helpen. Maar de Heere heeft mij weer opgericht. O, als ik daarover denk, Gods wondervolle bewaring, ook vóór mijn bekering. Ik ben dikwijls in het voorportaal van de dood geweest, in het water gelegen en drie keer weggezonken en gelukkig nog gered geworden.
Wat is Gods lankmoedigheid groot geweest over mij, een dergelijk grote zondaar, die tegen alle roepstemmen in, zich bleef verzetten. Er kwamen nauwelijks nog gedachten in mij op over dood en eeuwigheid, of over de noodzakelijkheid van de bekering. Deze treurige omstandigheden bleven tot de tijd toen ik met die gevaarlijke ziekte bezocht werd. Toch heeft de Hesere mij hiervan genadiglijk weer opgericht
Toen ik weer beter was en op een tijd alleen in huis zat, kwam ds. Hugenholtz met een bekeerde ouderling, om huisbezoek te doen.
De dominee vroeg of ik geen vrouw, vader of moeder had. Toen hij mijn moeder noemde ontroerde ik zo geweldig dat ik geen antwoord geven kon. Daarom nam de ouderling het woord en daar hij in de buurt woonde wist hij van de ziekte, wat deze bij ons teweeggebracht had, hoe ik voor de poorten van de dood gelegen had, maar door een genadig God nog gespaard was.
Toen sprak de dominee verder tot mij: 'Maar jongen, dan heeft God Zijn lankmoedigheid nog over u uitgestrekt en u nog tijd tot bekering gegeven, maar het zal wat zijn om nog langer in de wereld en de zonde verder te gaan.'
Wat hij verder nog zei, weet ik zo nauwkeurig niet meer, maar die woorden zonken zó diep in mijn hart, dat ik in tranen uitbarstte en zijn woorden ben ik nooit meer kwijtgeraakt.
Het werkte geen bekering uit, maar ik kon ook niet meer gerust in de zonde doorleven. Ik zocht mijn leven te beteren en mijn levenskoers te veranderen. Ik verliet de goddeloze gezelschappen en zocht andere vrienden op, die wat netter leefden. Ik liep 's avonds ook niet meer over straat, maar ging naar een avondschool en naar de zangschool, waar ik psalmen leerde zingen en de muziek leerde. 's Zondags ging ik trouw naar de kerk.
Ik dacht dat ik het toen al aardig ver gebracht had, maar eigenlijk was ik een mij veel inbeeldende farizeeër. Ik bestrafte andere mensen als zij vloekten, maar leefde zelf in de zonde en in de wereld. Ik wilde God en de wereld gelijk dienen en wist niet dat hij, die een vriend van God wil zijn, ook een vijand van de wereld moet zijn.

Zo heb ik doorgeleefd tot mijn zesentwintigste jaar, want toen werd de Heere mij te sterk. O, als ik nog denk, hoe lang ik het tegen de Heere uitgehouden heb, tegen licht en beter weten in, dan ben ik nog verwonderd over Gods lankmoedigheid, in het verdragen van zo'n zondaar. Maar toen werd het *de tijd der minne*.

Als God werkt
Ik had verkering met een meisje, wat later mijn vrouw geworden is. Wij leefden tot hiertoe beiden in de wereld en de zonde. Maar het behaagde de Drie-enige Verbondsgod om mijn meisje, de eerste zondag in maart 1800, krachtdadig aan haar verloren staat te ontdekken onder

een preek van dominee Duin, over de woorden: *'Maar de droefheid naar God werkt een omberouwelijke bekering tot de zaligheid; maar de droefheid der wereld werkt de dood.'* (2 Kor. 7: 10) Zij gevoelde zich radeloos en reddeloos.
Ik wist dit nog niet, maar ging de volgende dinsdagavond naar haar toe en sprak met haar voor het open raam. Ik vroeg haar of zij met mij meeging, waarop zij ontkennend antwoordde. Toen vroeg ik of zij de volgende avond wel meeging naar het huis van haar ouders. Het was die dag biddag. Maar ook hierin sprak zij ontkennend. Toen werd ik boos en vroeg: 'Acht je en dag die van mensen ingesteld is heiliger dan Gods dag? De biddag is maar van mensen ingesteld, maar de zondag is een goddelijke instelling. Op zondagavond ga je wel mee naar je ouders. Je zult mij de eerste weken niet meer zien'. Toen liep ik boos weg. De volgende dag ging ik naar de kerk en bracht die dag verder thuis door.
De volgende week donderdag werd ik de hele dag geprikkeld om naar haar toe te gaan, hoewel ik het tegenwerkte omdat ik anders tegen haar gesproken had. Maar ik kon mijzelf niet tegenhouden, dus liep ik boos naar haar toe, om ze nog eens goed de waarheid te zeggen. Zwartsluis ligt in de buurt van de gehuchten, Buitenkwartier, De Schans en Nieuwe Sluis. Mijn meisje woonde in Buitenkwartier, haar ouders aan De Nieuwe Schans en ik aan de Nieuwe Sluis. Toen ik bij De Schans was gekomen kwam mij in gedachten om eerst naar haar ouderlijke woning te gaan, om te zien of zij daar misschien was. Normaal deed ik dat niet, maar volgde nu de aandrang op.

Toen ik bij de woning kwam, hoorde ik haar schreien en vroeg mij af wat er aan de hand was. Haar vader was een bekeerde man en die hoorde ik zeggen: 'Ja kind, de farizeeër en de tollenaar gingen samen naar de tempel. De farizeeër dankte God dat hij niet was zoals de andere, de tollenaar, hij vaste tweemaal per week en gaf de tienden van alles wat hij had. Maar de tollenaar, van verre staande, durfde zelfs zijn ogen niet opslaan naar de hemel. Maar hij sloeg op zijn borst en zei: *'O God, zijt mij zondaar genadig!'* (Luc. 18: 13b). Mocht je zo'n tollenaar worden, lieve dochter!

Daar greep de Heere mij in het hart, want die woorden grepen mij zó aan, dat zij diep in mijn hart zonken, alsof ik zelf aangesproken werd. Ik riep uit: 'O God, zo'n farizeeër ben ik, maar mocht ik ook zo'n tollenaar worden'. Hierop kwam mijn meisje uit de deur, met tranen in haar ogen en een zakdoek in haar hand. Toen ze mij zag zocht zij haar droefheid te verbergen. Ik vroeg: 'Wat scheelt eraan, waarom schrei je zo?' Zij antwoordde: 'Niets'. Maar ik zei: 'Dat kan niet, want mensen die tot deze jaren gekomen zijn schreien niet, of er moet iets zijn.' Maar zij durfde het mij niet zeggen. Toen zei ik: 'Zal ik het je eens vertellen? Je ziet dat je weg niet goed is, dat je veranderd en bekeerd moet worden. Waarom heb je mij dat niet gezegd? De weg die jij nu wilt gaan, wil ik op dit ogenblik ook kiezen.'
Maar zij antwoordde: 'Ach, ik kan mij met heel de wereld niet meer bemoeien en wil dat wij nu maar van elkaar scheidden. Ik zei: 'Daar ben ik geheel mee tevreden'. Zo zijn wij van elkaar gescheiden met een voornemen des harten om de Heere te zoeken. Zo krachtig was ook ik ontdekt aan mijzelf.
O, wat een wonder, een jongen en een meisje, beiden in de wereld met elkaar levende, in één week krachtdadig aan zichzelf ontdekt. Drie jaar later getrouwd en samen voor de Heere ingewonnen!

Een verslagen mens
Ik ging nu terug als een verslagen mens en zag mij voor eeuwig verloren, ik kon namelijk niet voor God buigen!
De volgende zaterdagvond, toen ik alleen thuis was, kwam de schoolmeester met zijn broer. Bij hem had ik het zingen geleerd en nu vroeg hij of wij samen een muziekstukje zouden zingen,

daar hij het niet kende en het toch graag wilde horen. Ik kende die broer niet en dacht liever te schreien dan te zingen. Toch zongen wij enkele gezangen, gemaakt door Schutte, maar intussen had ik een schreiende ziel.
Toen zij weg waren viel ik voor de eerste keer voor God neer en ik kon niet anders bidden dan het tollenaars gebedje: *'O God, zijt mij zondaar genadig*!' Ik dacht: 'Zouden er ook bekeerde mensen zijn, die dat ook kennen en toch bekeerd zijn'. Zo dom was ik, dat ik niet één bekeerd mens kende. Eindelijk kwam mij een bekeerde man in gedachten. Het was Jan Douwen, die bij ons op school gewest was om te leren lezen. Hem had ik wel eens over bekering horen spreken. Ik ging naar hem toe en vertelde hem wat mij scheelde, dat ik mijn verloren toestand inzag en geen raad meer wist. Hij raadde mij aan dat ik maar veel moest bidden, met het vragen of de Heere mij mijn ellendige toestand maar recht mocht leren kennen.
Ik ging weg en volgde zijn raad op. De volgende dag was het zondag ging ik naar de kerk en hoorde ds. Duin preken. Hij was een bekeerde man en sprak duidelijk over het lijden van Christus. Onder het zingen van Psalm 119: 3 kreeg ik duidelijk te zien dat ik de Geest nodig had om mij te bekeren, wan ik was maar steeds in eigen kracht bezig.
Diezelfde middag sprak ds.C.W.P. Hugenholtz (geb. 1765; van 1791-1800 te Zwartsluis) over het vierde gebod van de Heidelberger Catechismus. Toen hij sprak over het schenden van de rustdag, vielen mij die woorden zó in het hart, dat ik zeggen moest: 'Ik ben die man'. Elk woord wat hij sprak waren voor mij als een vuur en een hamer. Daar zag ik wat voor sabbatschender ik was, hoe ik steeds die dag ontheiligd had. Ik kon mij niet bedwingen en snikte steeds hardop. Ik had wel willen roepen: 'Ja dominee, ik ben die man, die sabbatschender.' Maar de Heere weerhield mij hiervan. Toen ik uit de kerk kwam wachtte mijn zus mij op en zij vroeg wat er aan scheelde. Ik zei:'Ik zie en geloof dat ik voor eeuwig verloren ben en dat er voor mij nooit meer genade te vinden is.' Zij zei: 'Zie je dat, datzelfde zie ik ook.' De Heere had ook mijn zus aan haarzelf ontdekt. Zo gingen wij samen schreiende naar haar huis.

Toen wij op de Nieuwendijk kwamen, kwamen wij een vrouw tegen die bij ons bleef staan. Zij vroeg ons wat er aan scheelde dat wij zo bedroefd waren. Ik vroeg: 'Vrouw, moet u nog vragen wat eraan scheelt? Ik zie dat ik voor eeuwig verloren ben, dus scheelt er genoeg aan, maar als u niet bekeerd wordt, dan gaat u ook verloren.'

Die vrouw ging weg en wij gingen naar de woning van mijn zus. Wij schreiden steeds en waren niet te troosten. Ik ging later weer naar huis, als een radeloos mens, die niet kon zuchten of bidden. Alles was voor mij gesloten. Zag ik op tot God, dan zag ik niets dan een heilig en rechtvaardig Rechter, Die ik door mijn zonden vertoornd had en Die mij nooit genade kon bewijzen.

1.2 Een doorgaande overtuiging

De volgende week werd ik steeds dieper ingeleid in mijn droevige toestand, ik zag duidelijk dat ik onder de vloek en toorn lag. Dat er voor mij niets anders te wachten was dan een eeuwige rampzaligheid, omdat ik de gehele wet van God overtreden had. Ik raakte zo in de wanhoop dat ik een einde aan mijn leven wilde maken, want de vijand maakte mij wijs, hoe langer ik zou leven, hoe meer zonden en hoe zwaarder straffen mij zouden treffen. Op genade hoefde ik nooit te hopen, want ik had te lang gezondigd. Dit ging zover dat ik dacht de angsten van de hel al in mijn ziel te gevoelen, want sterk rustte de toorn Gods al op mij en dat duurde al de hele week.
Ik vertelde mijn innerlijke gevoelens aan een kameraad waar ik mee werkte. Wij waren samen aan het stoken, met een brandende bos riet in de hand, om zo een plank krom te laten branden. Ik kon mij niet meer inhouden en zei: 'O Hendrik, als wij onze vinger in dat vuur moesten houden totdat hij verbrand was, wat een pijn zou dat zijn; en als wij niet bekeerd worden dan moeten wij eeuwig in de hel branden.' Hij zei hierop: 'O, scheelt jou dat, ik wist niet waarom

je toch zo stil was.' Ik sprak in die tijd haast niet. Om het ontzag van God dat op mijn ziel rustte, ging ik als verslagen mijn weg met mijn pet over mijn ogen.
Het gebeurde op een keer toen ik zo liep, dat de woorden voor mijn geest kwamen: *'Kunt gij de bruiloftskinderen, terwijl de Bruidegom bij hen is, doen vasten?'* (Luc.5:24b).Toen zei ik 'Nee, Heere'. Ik wist niet waar het vandaan kwam en ik bleef dezelfde, de hele week bleef die angst mij bij. Mijn gebed was gedurig of ik de werkelijkheid van mijn zonde leerde inzien.
Het gebeurde daarna dat ik aan de buitenkant van een schoorsteen, op een schip werkte, dat ik opeens de grootheid van mijn zonde leerde inzien. Zij schenen mij te reiken van de aarde tot de hemel en ik meende dat ik er onder wegzonk. Daarna durfde in niet meer vragen om inzicht in de grootte van mijn zonden.
In die week liep ik op een dijk en werd bepaald bij Gods lankmoedigheid, zodat ik stil bleef staan op de weg en zei:'O God, hoe kunt U mij nog verdragen, zo'n monster in de zonde'. Ik was verwonderd dat de Heere mij nog steeds niet in het verderf had laten verzinken. Ik had het goed moeten keuren, als Hij mij voor eeuwig had willen verstoten.

Een vreselijke dag
Ik heb een dag gehad, die ik nooit zal vergeten, het was of ik een hele dag niet anders dan een geopende hel voor mij zag en de satan gereed om mij daarin te trekken. Gelijk werd ik ook bepaald bij de kortstondigheid van mijn leven, dat God in één ogenblik mijn adem kon wegnemen, zodat ik dacht in het verderf te storten. Diezelfde avond maakte de duivel mij wijs dat ik die nacht zou sterven en dan voor eeuwig verloren gaan. Ik geloofde het zo zeker dat ik mijn gereedschap niet opruimde, maar alles liet liggen, bij mijzelf denkend, ik kom toch niet meer aan het werk.
Toen ik thuis kwam ging ik met mijn hoofd tegen de muur zitten, als een verslagen mens. Toen mijn vader thuiskwam van zijn werk vroeg hij of ik het vuur nog niet aangemaakt had en het water gewarmd. Ik antwoordde hem toen: 'Deze nacht moet ik sterven, het is niet meer nodig dat ik dit voor de laatste keer nog doe.' Toen ik zag dat mijn vader bedroefd werd, zei ik tot hem: ' O vader, schrei over mij maar niet, maar over uzelf, want als u niet bekeerd wordt dan zult u net als ik verloren gaan.' Mijn vader zei toen: 'Ik geloof niet dat de weg zo is, want wat zei de Heere Jezus tot Thomas?: '*Omdat gij Mij gezien hebt,Thomas, zo hebt gij geloofd, zalig zijn zij die niet zullen gezien hebben en nochtans zullen geloofd hebben '* (Joh. 21:29b). Ik geloof dat voor zulke mensen de Heere Jezus in de wereld gekomen is.

Ik werd door deze woorden van mijn vader wat rustiger en mijn benauwdheid verminderde. Kort daarna kwam mijn broer binnen en vader zei tegen hem: 'Nu is er iets mis met onze Egbert, hij zegt dat hij deze nacht moet sterven en voor eeuwig verloren zal gaan'. Mijn broer zei toen: 'Toen oom en tante bekeerd werden en zij in zulke bestrijdingen waren, sloegen zij de Bijbel wel eens open en wat daar dan stond, dat geloofden zij'. Hoewel hij in zijn onkunde sprak, was het voor mij toch een middel. Ik zei dat dan ook te zullen doen en wat aan de linkerkant staat zal ik geloven. Ik sloeg de Bijbel open en links las ik de woorden: *'Jezus dan zeide tot de Joden die in Hem geloofden: Indien gijlieden in Mijn Woord blijft,zo zijt gij waarlijk mijn discipelen. En zult de waarheid verstaan en de waarheid zal u vrijmaken'* (Joh. 8:31-32).
Hierdoor kwam ik geheel tot rust en kreeg weer moed, want daar was mogelijk nog genade voor mij. Mij broer gaf mij een boekje van John Bunyan *Komst en welkomst tot Christus.* Ik begon daarin te lezen en mijn ogen werden geopend, want voordien was alles wat ik las, als een verzegeld boek voor mij. Ik las daarin en kwam tot het stuk over de zonde tegen de Heilige Geest. En daar lag alles weer stuk, ik had die zonde gedaan en daar was geen genade voor.
Ik ging naar Jan Douwen en hij vroeg mij: 'Wat is die zonde dan?' Hierop moest ik antwoorden dat ik het niet wist. Daarop zei hij tot mij: 'Hoe kun je nu zeggen die zonde gedaan te hebben als je niet weet wat deze zonde is.' Dit was weer een middel waardoor ik uit deze strik geraakte.

Op bezoek bij ds. J. Duym
Daarna werd ik overtuigd van mijn onwaardigheid, uit Psalm 51, 130, 25 en meer andere Psalmen. Ik durfde soms het Psalmboek niet openen, omdat ik God daarmee zo vertoornd had, op de zangschool. Wanneer ik in het verborgen op mijn knieën kwam, was het steeds of de satan aan mijn rechterhand stond om mij weg te jagen, maar hij kon mij nooit weg krijgen.
Toen ik een keer in het verborgen op mijn knieën lag, maakte de satan mij wijs dat ik maar moest ophouden met bidden, het kon mij toch niet helpen, ik moest toch in het verderf storten. Ik riep uit: 'O God, al moet ik dan voor eeuwig verdoemd worden, dan wil ik U toch daarin nog verheerlijken.' Daarop kwam mij voor dat dit onmogelijk was, iemand die zo'n begeerte had zou nooit in de hel komen. Hierdoor kreeg ik weer nieuwe hoop en hield des te sterker aan bij de Heere.
De daarop volgende zondag ging ik naar ds. Duim,(geb. 1771, van 1797-1803 te Zwartsluis) waar een oom van mijn meisje zat. Hij was een bekeerde man en zei tegen ds. Duim: 'Dat is nu die persoon die met mijn nicht verkering had. Zij hebben samen de duivel gediend en nu verlaten zij elkaar. Ik zou wensen dat zij nu samen de Heere zouden dienen.'
De dominee zei tegen mij: 'Wel jongen, zoek jij maar eerst het koninkrijk Gods en Zijn gerechtigheid en alle andere dingen zullen u toegeworpen worden.' Dat was mij naar het hart gesproken, want dat was mijn keus. Daarna vroeg de dominee hoe het met mij ging. Ik zei: 'Och dominee, ik zie dat ik voor eeuwig verloren ben en dat er nooit genade voor mij is, ik moet uit die benauwdheid spreken'. Zo vertelde ik hem alles wat ik meemaakte en voegde er nog aan toe: 'Nu dominee, als ik mijn zonden maar van harte kan gevoelen, beschreien, betreuren en belijden kan voor God, dan voel ik iets in mijn hart, waardoor ik mij duidelijk bewust ben dat ik nooit zoveel vermaak in de zonde en in de wereld gehad heb, dan wat ik nu gevoelde.'
Hierop zei de dominee: 'Dat is al een uitvloeisel van Christus.' Zo ging hij verder met het verklaren van de weg des Heeren, in het voornemen tot de eeuwige verkiezing, de vierschaar van God en als de tijd der minne daar was, kwam de Zoon voor, Die zei: 'Vader, voor die zondaar is de tijd der minne aangebroken, geef hem Uw Geest en trek hem tot Mij, Ik heb verzoening voor hem gevonden.' Dan zag de Vader de zondaar niet aan in zichzelf, maar in Zijn Zoon, want in Zijn vijanden kon Hij niet werken. Daarop volgt dan de rechtvaardigmaking in de consciëntie van die zondaar. En zo is er ook nog een dagelijkse rechtvaardigmaking nodig, omdat ook de gelovigen het nog dagelijks bederven. De zondaar wordt dan vrijgesproken van schuld en straf en hij ontvangt een recht tot het eeuwig leven.
Ik kan niet zeggen hoe ik mij gevoelde onder dit gesprek, maar mijn hart was opgetogen en vol hoop ging ik naar huis.

Bij ouderling Van Riezen
Maar de daarop volgende maandag gevoelde ik mij weer hopeloos. Toen sprak ouderling Van Riezen mij aan, die vroeg of ik die avond bij hem thuis wilde komen, om een pijpje te roken. Ik nam het aanbod aan en ging die avond naar hem toe. Hij vroeg mij hoe het was, waarop ik antwoordde dat ik mij voor eeuwig verloren zag en dat er voor
mij nooit genade zou zijn.
Hij vertelde mij toen dat ik eens een bijzonder middel in Gods hand geweest was voor hem. Op een zondag kwam er een schip met Engelsen in Zwartsluis en de oranje vlaggen werden uitgestoken. Een neef was toen voorbij gegaan in een dronken toestand, zingend door de straat. Ik was hem tegengekomen en had hem bestraft door te zeggen: 'Weet je wel dat het vandaag zondag is en stel je jezelf zó aan?' Dit had onze ouderling toen gehoord en had bij zichzelf gezegd: 'Dit is nu een natuurlijke jongen en die heeft nog een recht besef van de zondag, maar waar blijf ik? Ik ben vanmorgen aan het Avondmaal geweest en heb vanmiddag de vlag uitgestoken, waar moet dat met mij heen?'

Toen antwoordde ik hem: 'O man, wilt u nog wat goeds in mij zien? Als u wist welk een monster ik was dan zou mij niet in huis willen hebben, want er is geen groter zondaar dan ik ben. Ik kan niet geloven dat er genade voor mij is. Ik moet nu uit mijn benauwdheid spreken.'
Ik vertelde hem nader hoe het met mij was en zei: 'Paulus heeft niet de waarheid gezegd toen hij schreef, de grootste der zondaren te zijn, want hij kon zeggen dat het in onwetendheid gedaan was. Maar ik heb tegen beter weten in en tegen het kloppen van mijn consciëntie en tegen overtuigingen in gehandeld en het zolang tegen God uitgehouden.'
Toen antwoordde Van Riezen: 'Ik denk dat de Heere Jezus al met uitgebreide armen staat om je te ontvangen.' '
Ik zei toen: 'O man, als dat waar was dan had ik de Heere Jezus allang gehad.' Want ik dacht dat ik gewillig was, maar dat de Heere Jezus mij niet wilde aannemen.
Ik ging daarna naar huis en daar vroeg mijn vader hoe het gegaan was. Ik zei hem dat ik daar niet meer naar toe zou gaan. Die man is van het *nieuwe licht* daar is alles zo ruim, hij praat zo gemakkelijk over de Heere Jezus. Maar mijn vader zei: 'Hij is de meest stijve en ouderwetse man die in heel Zwartsluis woont.' Ik liet echter weten dat hij mij niet meer zou zien. Ik was zó bang dat ik mij voor eeuwig zou bedriegen.

1.3 Weer contact gezocht met Magteltjen

In diezelfde week kreeg ik van Magteltjen een bericht of ik weer eens bij haar wilde komen. Zij wilde mij graag spreken omdat wij elkaar in twee weken niet gezien hadden. Zij had namelijk wat ruimte gekregen, door het toevluchtnemend geloof tot de Heere Jezus. Zij mocht vertrouwen dat Hij de hand van genade aan haar gelegd had en haar niet begeven noch verlaten zou.
Toen ik bij haar kwam greep zij mij bij de hand en zei: 'De Heere heeft ons aan de leiband en Hij zal ons nooit loslaten.' Maar ik zei: 'O, Magteltjen, laten wij onszelf toch niet voor eeuwig bedriegen, daar ben ik zo bevreesd voor. Het zal wat zijn, voor eeuwig bedrogen uit te komen.'
Zij gaf als antwoord: 'Ik kan het niet alleen voor mijzelf, maar ook voor jou geloven.'
Hierop antwoordde ik: 'Het geloof van jou kan mij niet helpen; ieder zal door zijn eigen geloof moeten leven.'
Wij gingen daarna samen naar het huis van haar vader.
Deze sprak met ons over het werk van de bekering. Vanaf die tijd zijn wij weer bij elkaar gekomen en gingen samen dikwijls naar het volk des Heerren. Wij spraken dan over niets dan over onze eeuwige belangen.
Als ik 's zondags in de kerk kwam had ik weinig aan de verklaring van de tekst, maar als de dominee in de toepassing de onbekeerde mensen aansprak dan dacht ik, onder deze mensen niet langer meer te behoren. Maar sprak hij tot Gods volk, dan durfde ik mij daar ook niet bij rekenen. Sprak hij tot zoekende zielen, dan dacht ik daarbij te behoren en ging dan wel eens bemoedigd naar huis.

De noodzaak om te geloven
De volgende maandag kwam Van Riezen weer bij ons thuis en hij vroeg of ik 's avonds weer naar hem wilde komen. Ik nam dit aan en nam mijn broer ook mee. Toen wij de deur openden was ik liever weer terug gegaan. Daar zaten verschillen voorname bekeerden, die hij verzocht had, met de bedoeling dat zij mij zouden horen spreken. Hij wees mij naast de belangrijksten een plaats. Hij was een man met veel licht, met wie ik later veel gesproken heb en die dikwijls een middel in Gods hand was. Hij was schoolmeester.
Hij vroeg hoe het mij ging, waarop ik zei: 'O meester, ik ben voor eeuwig verloren en al aan de wanhoop overgegeven geweest. Als God mij niet bewaard had was ik er niet meer geweest. Ik ben op weg geweest om mij te gaan verdrinken, maar ben daar krachtdadig van teruggehouden.

Het is nog steeds een hopeloze zaak, maar als ik mijn zonden recht mag betreuren en belijden, dan krijg ik daarin wel eens moed.
Hij vroeg mij of ik geen werk had met de Persoon van de Heere Jezus. Ik gaf hem als antwoord dat ik dat niet zo kon zeggen, maar dat ik wel wist de Heere Jezus nodig te hebben, maar dat ik niet zomaar tot Hem kon komen. Ik gevoelde mijn schuld tegen God. De meester antwoordde mij zeer tot mijn bemoediging.
Toen sprak een van de anderen: 'Ja, men spreekt veel van het geloof, maar wat is het geloof? Een gave van God, als zijnde een werkzame daad van de ziel, dat God door Zijn Heilige Geest in het hart werkt en daaruit werkt de ziel door het geloof.'
Die woorden zonken diep in mijn hart, zodat ik uitriep: 'O Heere, mocht U mij dat geloof ook schenken. Dat ik maar eens geloven kon dat U de hand van genade aan mijn ziel gelegd had.'
Hierom bleef ik de hele avond zuchtende. Zij spraken samen nog over, wat het wezen zal voor de vromen, na de opstanding. Dat zij de engelen in snelheid zouden gelijk wezen en op een wenk uit de hemel, op de verheerlijkte aarde zouden zijn.
Ik herinner mij nog hoe ik onder dit gesprek was. Ik zag de mensen aan alsof zij engelen uit de hemel waren en ik hield hen voor volmaakt heilig. Dat geloofde ik en voelde ook een liefde tot hen, wat ik niet kon uitspreken.

Liefde tot Gods volk
Toen wij naar huis liepen vroeg mijn broer hoe ik het daar gehad had. Ik zei dat ik die mensen daar zo lief gekregen heb en dat ik ze wel naar huis had willen dragen, een voor een, zo zij dat gewild hadden. Ik heb mijn eigen vader en moeder nooit zó liefgehad, als ik deze mensen heb gekregen.
Mijn broer stemde dat toe, maar toch kende hij dat niet, hoewel hij er wel van overreed was. Ik durf niet geloven dat hij bekeerd was, (Zijn lot in nu reeds, nu ik dit schrijf, voor eeuwig beslist).
Toen ik thuis kwam viel ik op mijn knieën, bij de tafel en riep: 'O God, Uw volk heeft gezegd, dat het geloof een gave van U is en dat U het door de Geest in het hart moet werken. Schenk ook mij dat geloof. Kon ik maar geloven dat U de hand van genade aan mij gelegd hebt. Uw volk geloofd het van mij, maar zelf kan ik het niet geloven en wat zal het mij dan helpen.' Daar lag ik wel een half uur en riep aanhoudend om geloof, maar ik bleef dezelfde.

Opent uwen mond
Uiteindelijk stond ik op met een zucht: 'Ach Heere, er is voor mij toch geen raad, ik moet toch omkomen?' Zo ging ik voor mijn bed zitten en het was alsof er een stem uit de hemel tot mij in het hart kwam:

Opent uwen mond;
Eis van Mij vrijmoedig,
Op Mijn trouwverbond;
Al wat u ontbreekt,
Schenk ik, zo gij 't smeekt,
Mild en overvloedig (Psalm 81: 12)

Ik viel op de vloer op mijn knieën en riep vol verwondering uit: 'O, God, dat is Uw Woord en dat spreekt U door Uw Geest tot mijn ziel. Maar wat zal ik smeken? Leer mij door Uw Geest wat mij ontbreekt. O Heere, schenk mij het voorrecht eens te mogen geloven, dat U de hand van genade aan mij gelegd hebt en dat het Uw werk is.' Daarop kwamen de woorden met kracht in mijn hart:

De HEER is zo getrouw, als sterk,
Hij zal Zijn werk
Voor mij vol-enden;
Verlaat niet, wat Uw hand begon,
O Levensbron,
Wil bijstand zenden. (Psalm 138: 4)

Eigenlijk staat er: 'Aan mij volenden'. Maar de Geest weet het Woord toe te passen, want de toepassing was persoonlijk. Daarom riep ik vol verwondering uit: 'Nu hebt U de hand van genade aan mij gelegd, en gezegd, Uw werk niet te laten varen. Nu hebt U mij het geloof geschonken en mocht U het zó sterk in mij werken, dat de duivel het er nooit uit zal krijgen.' Daarop kwamen mij deze woorden, met dezelfde kracht voor de geest: 'Duivel, dood, noch hel, zullen u scheiden van de liefde van Christus.' Hierdoor werd ik als het ware verslonden en riep in verwondering uit: 'O God, waarom wilt U zulke wonderen aan zó'n onwaardige als ik ben doen?'
Ik begon te zingen Psalm 146:1:

Prijst den HEER met blijde galmen;
Gij, mijn ziel hebt rijke stof;
'k Zal, zolang ik leef, mijn Psalmen
Vrolijk wijden aan Zijn lof;
'k Zal, zo lang ik 't licht geniet,
Hem verhogen in mijn lied.

Ik bleef op mijn knieën liggen en wilde zo wel blijven liggen. Het scheen mij toe of ons hele huis glinsterde van Gods heerlijkheid. Uiteindelijk kwam ik al zingende op bed en viel in slaap.

De Zaligmaker aangewezen.
De volgende morgen werd ik in dezelfde toestand wakker. Met dezelfde Psalm in mijn hart zingend, ging ik naar mijn werk.
Kort daarna begon het zo hard te regenen dat wij ons werk moesten onderbreken. Daarom ging ik met mijn zaag naar de smid, om die te laten scherpen. Toen kreeg ik zó veel in mijn gemoed, dat ik alles vergat en naar Van Riezen liep. Daar viel ik op een stoel neer en kon van aandoening niets zeggen. Van Riezen vroeg wat er aan scheelde. Eindelijk riep ik uit: 'O Van Riezen, er is een wonder aan mij gebeurd. Ik kan nu geloven dat de Heere Zijn hand van genade aan mij gelegd heeft en dat Hij Zijn werk aan mij volbrengen zal.' Daarna vertelde ik hem wat mij te beurt gevallen was. Hij liep naar zijn vrouw en vertelde haar wat mij overkomen was.

Diezelfde dag openbaarde de Heere Jezus nader aan mijn ziel, zodat ik Hem duidelijk, door het geloof, mocht zien, alsof ik Hem zag met mijn lichamelijke ogen. Ik keek naar de lucht en het scheen mij toe of ik de Heere Jezus, in al Zijn volheid, tegenover mijn zonden zag staan. Door dat gezicht werd ik vol verwondering, dat Hij in de wereld gekomen was om zondaren zalig te maken. In deze gestalte meende ik nu voor eeuwig genoeg te hebben.
Daarna kwamen mij verschillende beloften voor de geest, zoals: 'Gij zult aanzitten met Abraham, Izak en Jakob in het koninkrijk der hemelen.' Heel die week bleef ik in deze zelfde toestand. Ik werkte maar met hebbelijke (begerenswaardige) genade en verloor de Heere uit het oog. Ik kwam zo, als het ware, boven op de berg en dacht zo van kracht tot kracht voort te zullen gaan. Ik werd groot met mijzelf en meende nog wel predikant te zullen worden. Studie had ik dan niet nodig want de Heere kon mij door Zijn Geest wel leren.

Wanneer ik op het gezelschap kwam, of bij de vromen, dan was ik de man en zei dan wel: 'Ik moet spreken, of de stenen zullen spreken.'

1.4 Nader ontdekt

Zo was ik op een gezelschap waar wel 20 mensen bij elkaar waren, meest jonge meisjes. Een van die meisjes zei tegen mijn aanstaande schoonvader: 'Ja Brouwer, mocht het ons ook zo gaan als uw Magteltjen en Egbert, dat wij onze zonden maar recht mochten inzien'. Hierop antwoordde ik: 'Je bent nog niet met Christen in de modderpoel geweest, waar ik ook in geweest ben. De Heere heeft mij als met een breekijzer losgebroken van de zonde en Hij heeft mij het geloof als het ware ingeperst'. Zo hoog stond ik met mijzelf, niet wetend wat ik zei. Wat is de mens als het Petrus-vuur de overhand heeft. Er zaten oude vromen bij, die merkten wel dat ik niet recht stond, maar die durfden mij niet tegenspreken, omdat ik hun verteld had hoever het met mij gekomen was. Zij wisten hoe wonderlijk de Heere mij bewaard had, toen ik in de wanhoop verkeerde.

Dit duurde zo de hele week door, tot zaterdagavond. Toen werden Magteltjen en ik, met nog een ander, bij iemand uitgenodigd. Daar ging ik weer met dezelfde drang naar toe. Ik boog eerst mijn knieën voor de Heere, dat hij mij een sprekende mond mocht geven. Maar de Heere was van mij geweken, zonder dat ik het gemerkt had. Er waren vier mensen gekomen om naar mij te luisteren. Zij begonnen te spreken over het verdorven hart en hoe vast zij nog steeds aan de wereld zaten. Dat duurde wel een uur en ik kon niets zeggen. Toen vroeg de persoon die naast mij zat wat ik van dit gesprek dacht. Daarop zei ik: 'Ach man, dat kan ik niet verstaan, ik ken daar niets van.' Zij gingen nog verder met dit gesprek, maar het werd mij benauwd van hart. Het duurde nog tot negen uur, toen kon ik het niet meer langer uithouden en riep: 'O, Hestie, want zo heette die man, ik heb mij bedrogen, het is nog voor eeuwig mis met mij.' Hij zei: 'Dat liegt de duivel, wij geloven allen wel dat God de hand aan je gelegd heeft, maar je bent te ver weggelopen. Je durfde toch niet geloven je zonden bij de Heere Jezus kwijt te zijn geraakt?'
Ik antwoordde hem: 'Nee, ik had alleen aan een toevluchtnemend geloof kennis.' Hij vroeg verder: 'Op welk grond zou je dan de eeuwigheid ingegaan zijn? Wees daarom voorzichtig en geloof dat de Heere je niet zal verlaten. Want wat hebben wij toch met een goedertieren God te doen, daar de Heere ons samenzijn nog als een middel in Zijn hand, voor jou wilde gebruiken. Onze bijeenkomst was alleen om jouw persoon. Je stond te hoog, maar wij durfden je niet tegenspreken.'
Ik stond van mijn stoel op en riep: 'Dit huis wordt mij te benauwd, ik moet er uit, heel de wereld is mij te benauwd.' Zo liep ik de deur uit en toen ik op de Nieuwesluizerdijk kwam, was het of de satan naast mij liep en mij influisterde dat ik mij voor eeuwig bedrogen had. Nu moest ik de moed maar opgeven, het voor mij nu te laat, want ik had niet alleen mijzelf, God en mensen bedrogen.

Dierbaar en noodzakelijk
Toen ik thuis kwam viel ik op mijn knieën voor de tafel neer, maar ik kon geen woorden vinden dan o en ach. Ik kwam zover dat ik met mijn gezicht op de vloer kwam en was zo bang, dat ik dacht dat God de grond onder mij wel vaneen kon scheuren en mij levend verslinden, om zo in de hel te storten. Uiteindelijk kwam ik op mijn bed en kwam in slaap. Toen ik de andere dag, het was zondag, wakker werd, kwam ik in een geheel andere toestand. De Heere Jezus openbaarde Zich opnieuw in Zijn dierbaarheid en noodzakelijkheid aan mijn ziel.

Nu zag ik pas recht hoe ik met de gestalte was weggelopen en de Persoon nog mistte. Hoe nodig ik Hem had als Profeet, Priester en Koning. Dit maakte mij opnieuw werkzaam met de Heere Jezus.
Ik ging naar de kerk en op weg daar heen ontmoette ik Hestie al. Hij liep naar mij toe en vroeg hoe het nu met mij was. Ik zei: 'O man, ik had u lief, maar nu heb ik u nog veel liever omdat u het middel was om mij van mijn hoogten af te brengen, want nu zie ik pas in, hoe ik de Heere Jezus nodig heb, opdat ik opnieuw weer de toevlucht tot Hem mocht nemen.' Hij was blij en zei: 'De vijand heeft mij de hele nacht uit de slaap gehouden, omdat ik je alleen heb weg laten gaan en ik bevreesd was dat je wat zou overkomen.'

Zo gingen wij samen naar de kerk en ik luisterde met groot genoegen. Vooral toen de dominee in de toepassing tot de zoekende zielen sprak. Onder deze personen durfde ik mij weer rekenen en kon opnieuw geloven dat de Heere Zijn werk van genade aan mij begonnen was en het ook zou volbrengen.
Zo heb ik negen maanden doorgebracht, steeds met een toevluchtnemend geloof tot de Heere Jezus. Hoewel ook steeds weer onder zware bestrijding van de satan en het ongeloof. Het toevluchtnemend geloof beleefde ik ruim, zodat de vromen wel eens vraagden: 'Wat ontbreekt je dan nog, daar je steeds zo ruim van de Heere Jezus spreekt?' Daarop antwoordde ik: 'Ik heb een geloof dat mij tot aan de dood brengt, maar ik durf er niet de dood mee in te gaan. Ik moet toch een geloof hebben dat mij daarover brengt?' Daar gaven zij mij gelijk in en zeiden: 'Houd maar aan, de Heere zal het op Zijn tijd wel geven.
In die tijd mocht ik in een uitziend geloof leven, zodat het mij steeds was alsof ik met arendsvleugelen opvloog naar de Heere Jezus. Ik mocht veel liefdesuitgangen in mijn hart ondervinden. Maar steeds volgde er weer strijd op. De satan kon mij niet met vrede laten, maar viel mij er steeds weer mee aan. Toch kon hij mij niet overwinnen. Gods Geest werkte zó krachtig in mij, dat de satan en mijn ongelovig hart steeds moesten wijken.

Het Heilig Avondmaal
Toen het de tijd van het H. Avondmaal was, ging ik met zó'n begeerte aan, als dat het nog nooit gebeurd was. Het was mijn begeerte dat de Heere Jezus Zich daar eens aan mijn ziel mocht openbaren, opdat ik al mijn schuld eens bij Hem kwijt mocht raken. Maar mijn begeerte werd niet vervuld, hoewel ik een ruime toegang tot de Heere Jezus vond. Maar ik was niet voldaan en er bleef een lege plaats in mijn hart over.
Diezelfde middag ging ik bij een predikantsweduwe thee drinken. Daar zaten ook enkele vromen, die zeiden hun begeerte aan het Avondmaal niet gekregen te hebben. Ik dacht: 'Moeten die mensen dat nog zeggen, moest ik dan niet tevreden zijn?' Dat lokte mij uit om wat te zeggen uit mij toestand. Dat ontlokte de weduwe te zeggen:
'Ja Egbert, maar je bent nog niet in de kreupelschool geweest'. Deze opmerking viel mij zo zwaar op mijn hart, dat ik al mijn opgewektheid kwijtraakte. De satan kreeg zoveel vat op mij dat ik niets meer kon geloven. Drie dagen lang ging ik daar onder gebukt. Op donderdagavond bezocht ik haar en zei: 'Het zal u wel verwonderen dat ik zo spoedig weer terug kom.' Maar zij antwoordde: 'Je komt mij niet teveel'. Ik vervolgde: 'Ik kwam vragen wat u onder de kreupelschool verstaat. Bedoeld u daarmee dat mijn werk niet goed is?'
Zij zei:'Wel nee, maar bij ons was vroeger een man die dat dikwijls zei.' Ze vroeg verder of ik wel werkzaam was met de drie ambten van Christus. Hierop antwoordde dat ik dat ik niet zuchten en niet bidden kon. Zonder dat mijn bezwaren opgelost waren ging ik terug naar huis. Thuis viel ik op mijn knieën en riep uit: 'Ach Heere Jezus, er is mij gevraagd of ik met Uw drie ambten werkzaam was, maar ik weet het niet, mocht U het mij ontdekken.'

De drie ambten van Christus
Daarop liet de Heere mij zien dat ik al lange tijd hiermee werkzaam geweest was, daar ik steeds weer bad, om door Hem geleerd te worden en dat Hij voor mij mocht intreden bij Zijn vader, tot verzoening van mijn zonden. Dat Hij mijn hart mocht reinigen van de zonde en daarover zou heersen. Hierin bestond namelijk het gebruik maken van Zijn drie ambten. Zo kwam ik weer van de zeef van de satan en kwam tot een ruim toevluchtnemend geloof.
Ook gebeurde het op een zekere tijd dat ik een bekeerde man zijn weg hoorde vertellen. Hij was een ruw goddeloos mens geweest en kon ook geen letter lezen. Hij vertelde hoe hij de redding voor zijn ziel gevonden had. Ja dat hij als opgetrokken was geweest. Toen kwam het mij voor de geest dat ik dat ook zo zou moeten ondervinden. Maar hierin stelde ik de Heere paal en perk.
Later kwam ik bij een schipper, die ik mijn werkzaamheden vertelde. Hij zei mij: 'Houdt zo maar aan, dat is de weg om vatbaar gemaakt te worden voor vrije genade.' Het duurde wel veertien dagen dat mijn uitgangen daarnaar waren. Toen kwamen mij de woorden voor: 'Beproef de geesten of zij uit God zijn.' Ik zei: 'Ach Heere, hoe zal ik de geesten beproeven? Leer mij door Uw Geest.'
Zo viel mij in gedachten dat de geest van die man en de geest waardoor ik werkte niet uit God waren. Daarna leerde ik om in afhankelijkheid werkzaam te zijn. Het was mijn verlangen of de Heere mij alleen naar Zijn wil mocht leiden. Ik was steeds zo levendig werkzaam met de Heere Jezus, dat ik maar uitriep: 'Ach Heere Jezus, wat houdt mij toch terug dat ik mij niet aan U overgeven kan en mijzelf aan U kwijt kan raken?' Toen zag ik dat de Heere Jezus gewillig was, maar dat de haper bij mij lag, dat ik niet wilde.
Zo zijn er altijd nog verborgen steunpunten die de mens bij zich heeft en geheime banden die hij niet ziet. Totdat de Heere hem losmaakt en van alles ontbloot, om een vlak veld voor Hem te maken en dat onze beste werken verdoemelijk zijn voor God. Dan eerst wordt hij een voorwerp van vrije genade.

Een oorzaak van eeuwige zaligheid
Ik ging nog enige tijd zo door, in het toevluchtnemend geloof tot op een bepaalde dag. Die dag werd er niet gewerkt en op die dag werd de Heere Jezus mij onmisbaar. Steeds viel ik op mijn knieën en riep: 'Ach Heere Jezus, redt toch mijn ziel en treedt voor mij in bij Uw Vader. Neem toch mijn hart zoals het is'. Ik dacht steeds, ik moet dat bedorven hart aan God kwijt worden. Het was mij of ik steeds met arendsvleugelen omhoog vloog. En vond een ruime toegang tot Hem. Maar toch had ik geen rust, want er bleef een holle plaats over in mijn hart, wat met niets minder vervuld kon worden dan met de borggerechtigheid van de Heere Jezus.
Ik hoorde de klok luiden en ds. Duim moest preken. Het was of ik daar naar toe geroepen werd en liep er naar toe. In het voorgebed van de dominee bepaalde de Heere mij bij de uitgangen van mijn hart. Ik riep: 'o God, dat zullen nu de beste werken zijn, maar waar is mijn hart nu?' Daar leerde ik de dood op mijn beste werken schrijven. En riep: 'O Heere, had ik geen andere zonden gedaan dan deze en zou U nog rechtvaardig zijn wanneer U mij voor eeuwig wilde verstoten. Ik zou U nog voor eeuwig moeten billijken'. Ik kreeg zo'n helder inzicht in de rechtvaardigheid en de heiligheid van God, dat ik niet wilde dat er nog één deugd in God onvoldaan bleef. Zo bleef ik in dat rechtvaardigen en billijken van God staan en hoorde niets van het gebed.
Daarna las de dominee de tekst: *'En geheiligd zijnde, is Hij allen die Hem gehoorzaam zijn, een Oorzaak der eeuwige zaligheid geworden'* (Hebr. 5:9).
Eerst verklaarde hij hoe de Heere Jezus door Zijn lijden geheiligd was en voor wie Hij een oorzaak van eeuwige zaligheid geworden is.Toen openbaarde Zich de Heere Jezus aan mijn ziel, als Voorspraak voor mij, bij Zijn Vader. Daar mocht ik mijzelf laten zakken en zinken op Zijn Borggerechtigheid. Ik zag door het geloof dat Hij voor al mijn zonden voldaan had. En dat

ik nu vrede had met God. Ja, dat al mijn zonden waren weggenomen. Ik gevoelde de vrede met God, die alle verstand te boven gaat, in mijn hart. Toen ik uit de kerk kwam riep ik uit: *'…ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij, en hetgeen ik nu in het vlees leef, dat leef ik door het geloof des Zoons Gods…'* (Gal. 3:20).
Ik keek naar de huizen en alles wat ik zag leek mij anders, alles was met mij bevredigd. Nu was ik het eigendom van Christus en door Zijn gerechtigheid ben ik met God verzoend.

Toen ik thuis kwam zaten er twee vrome mensen aan wie ik vertelde wat mij geschonken was. Zij waren met mij verblijd. Maar voor het 10 uur was, kwam de satan op mij af, om mij te bestrijden. En mijn levendigheid was weg. Daar verloor ik mijn kracht, maar mijn geheugen verliet mij niet. Ik wist wat er gebeurd was, maar ik trok er geen sterkte meer uit. Dit duurde tot de volgende dag. Die avond mocht ik in het verborgen de zaken neerleggen en zeggen:'Ach Heere Jezus, bent U nu mijn Borg en ben ik met de Vader bevredigd, mocht U het dan nader aan mij bevestigen'. Toen kwamen die woorden met kracht mij voor de geest: *'Ja,Ik heb u lief gehad met een eeuwige liefde, daarom heb Ik u getrokken met goedertierenheid.*' (Jer. 31:3b). Daarna werd ik teruggeleid in de weg die de Heere met mij gehouden heeft en waar langs Hij mij getrokken had. Ik werd opnieuw versterkt en bevestigd in het geloof en hierin mocht ik langdurig leven.

Toenemen in de genade
Ik mocht steeds toenemen in het geloof en het mocht ook elke keer weer vernieuwd worden. Op een zondagmorgen, vroeg, ging ik naar Meppel en na een half uur kwam er een zware onweersbui en er viel plotseling een harde slag, waarvan ik schrikte. Mij gebed was: 'Ach Heere, neem toch deze slaafse vrees van mij weg en geef mij een kinderlijke vrees, met heilig ontzag voor Uw majesteit'. Daarop kreeg ik zóveel vrijmoedigheid dat ik zei: 'O God, heb ik mij niet voor tijd en eeuwigheid aan U overgegeven, zo niet, dan doe ik het nu!' Ik werd zó levendig van hart, alsof ik tot een alleenspraak met God kwam. Het was eind april en het was een schrale tijd, want het leek of al het gras verdorren zou. Toen begeerde ik met de toestand van de kerk en het land tot de Heere te komen, maar ik durfde niet, vanwege de zonden die ik in Neerlands volk zag en om mijn eigen nietigheid. Ik stond als van verre. Toen kwamen mij de woorden van Abraham voor: *'… ik heb mij onderwonden te spreken tot den Heere, hoewel ik stof en as ben'* Gen. 19:27b).
Daarop kreeg ik een ruime toegang tot de genadetroon, want het was mij alsof ik met God sprak, als in een verzoende betrekking staande. Ik kreeg hoop dat de Heere ons niet overgeven zou en ik had toen niet gedacht dat de kerk nog zolang in het donker zou blijven.

In die toestand kwam ik te Meppel, voor dat ik het dacht. Die morgen kwam ik onder het gehoor van een misleidende predikant. Hierdoor verloor ik al mijn levendigheid. Zulke bijzondere dingen heb ik in die tijd steeds doorleefd. Toch bleef er altijd nog een haper over, dat ik God niet als een verzoend Vader durfde aanspreken. Dit kwam mij te groot voor en ik meende dat ik dat stuk ook moest leren kennen en ondervinden.
Ik sprak hier met een vrouw over, die mij zei, dat ik maar eens moest beginnen met het *Onze Vader* te bidden. Ik zei: 'Als *ik* het moet doen, dan is het mis, ik meen dat de Heere mij dit moet geven.'. Ik sprak er nog met een andere vrome vrouw over, die zei: 'Houd maar aan bij de Heere, uw weg is ook mijn weg. Die de Heere daar zó werkzaam mee maakt, wil Hij het ook geven.'

Ik gedenk uw zonden niet
Dit duurde nog tot een enkele jaren, nadat de Heere mij had opgezocht. Ik was in die tijd een hele week werkzaam, ik wenste tot eer van God te leven, omdat de Heere zulke grote weldaden

aan mij bewezen had en mij uit zo'n grote nood en dood verlost had. Mijn hele leven moest nu voor de Heere zijn. Maar ik werkte daar in eigen kracht aan en wilde geheel zonder zonde leven. Toen kwamen mij steeds deze woorden voor de aandacht: *'Ik delg uw overtredingen uit als een nevel,en uw zonden als een wolk'* (Jes. 44:22a). Maar ik kon daar niet zuiver mee werken. Die zondag kwam ik in de kerk en ds. Duim las dezelfde woorden als zijn tekst voor deze dienst. Hij merkte hierbij op dat hier God de Vader als de eerste Persoon in het goddelijke Wezen voorkwam. Dus niet de Zoon of de Heilige Geest, maar de Vader sprak deze woorden uit, betekenende: Ik delg uw zonden uit om de gerechtigheid van Mijn Zoon. Dit sprak mij aan en ik mocht geloven dat die woorden ook tot mij gesproken werden. Ik werd er werkzaam mee, door de Zoon, tot de Vader.
Toen ik thuis kwam ging ik naar mijn kamer en zei: 'O Vader, hebt U mij nu in Uw Zoon aangezien en mij al mijn zonden vergeven, mocht u Zich dan ook eens in die betrekking als mijn verzoend Vader aan mij openbaren!' Toen kwamen mij deze woorden met kracht in het hart: 'Ik zal u tot een Vader en gij zult Mij tot een Zoon zijn'. Daarop riep ik uit: 'Abba Vader, mijn Vader, door Christus.' Daarna ging ik weer in huis en begon te zingen uit Psalm 31vers1:

Op U betrouw ik, HEER der heren,
Op U, gelijk 't betaamd;
Ai, laat mij nooit beschaamd,
Van Uwen troon, terugge keren;
Help mij op mijn gebeden,
Door Uw gerechtigheden.

Ik ging naar de reeds eerder genoemde vrome vrouw en zei: 'Nu heeft de Heere mij geschonken de zaak waarover ik met u gesproken heb.' 'Dat dacht ik wel', was haar antwoord en zij werd levendig.

Enige tijd later gebeurde het dat ik met een Drie-enig Verbondsgod werd ingelijfd. En ik zag toen dat ik met drie Personen in het Verbond stond. Ik mocht zo gelovig inzien hoe God, één in Wezen en drie in Personen was, wat altijd een verborgenheid voor mij geweest was. Dit kunnen wij niet begrijpen, maar moeten het geloven, omdat God Zich alzo in Zijn Woord openbaart. Daarna werd ik in de eeuwige Vrederaad en in de eeuwige verkiezing ingeleid. Daarin werd ik als het ware verslonden en riep in verwondering uit: *'O diepte des rijkdoms,beide der wijsheid en der kennis Gods! Hoe ondoorzoekelijk zijn Zijn oordelen en onnaspeurlijk Zijn wegen*' (Rom.12:33).
Verder kreeg ik nog in te zien hoe Gods volk steeds maar zegt, als het geloof levendig is: 'Waarom aan zó'n ellendige als ik ben?' Maar toen zag ik ook dat er geen *waarom* maar een *daarom* was, volgens het eeuwig welbehagen des Vaders en de eeuwige liefde. Dat was de enige grond!

1.5 Tot een huwelijk gekomen

Zware strijd!

Na het boven genoemde ben ik weer in een zware strijd gekomen. Na drie dagen hierin verkeerd te hebben ging ik op een avond naar een vrome schoolmeester, die de Heere dikwijls als middel voor mij gebruikt heeft. Toen ik daar kwam wilde hij mij vertellen wat hij die dag had ondervonden. Maar met tranen zei ik: 'O, meester, spreek daar met mij maar niet over, want het is zó donker, alles wordt bij mij bestreden en ik kan niet geloven dat het nog het rechte werk des Heeren bij mij is.' Hierop antwoordde hij mij: 'Nu komt de duivel nog op klompen, zodat je hem kunt horen.' Hij vervolgde: 'Kom, laat ik je eens vertellen hoe de Heere je bekeerd

heeft.' Hij wist namelijk vanaf het begin hoe de Heere mij geleid heeft, daar ik het verschillende malen heb mogen vertellen.
Onder het spreken van de meester kreeg ik weer wat licht en zat nog steeds met tranen te luisteren. Maar ik werd niet geheel uit de strikken verlost.
Toen ik weer wilde vertrekken zei hij: 'Je zult geen drie dagen meer in deze toestand blijven; de Heere zal je er spoedig uitredden'. Ik ging weg en toen ik een heel eind gelopen had, kwam de Heere Jezus mij opnieuw voor en hij liet mij zien, bij het licht van Zijn Geest, wat Hij aan mij gedaan had. Hoe ik mijn schuld bij Hem kwijtgeraakt was en hoe ik een Drie-enig God tot mijn deel had.
Ik kreeg te zien wat een verschrikkelijke zonde ik nu begaan had. Ik had een Drie-enig God verloochend, want in de weg van zaligheid is een Drie-enig God werkzaam. Dit drukte mij zó, dat ik op de weg stilstond en sprak: 'Heere, ik zal niet vanhier gaan voor dat ik geloven mag, dat ook die zonde mij vergeven is. Toen kwamen deze woorden mij voor: *'En dit waart gij sommigen; maar gij zijt afgewassen, maar gij zijt geheiligd, maar gij zijt gerechtvaardigd in den Naam van den Heere Jezus Christus,en door de Geest onzes Gods'* (1 Kor. 6:11).
Toen kon ik weer verder en mocht geloven dat ik met een Drie-enig God in een verbond stond. Ik vond opnieuw vrede in mijn hart. Toen heb ik een lange tijd in het geloof mogen staan en die bestrijdingen een lange tijd niet gehad.

In ondertrouw
In het jaar 1803 zijn wij getrouwd. Mijn aanstaande vrouw woonde in Meppel en daar hebben wij ons op een avond bij de dominee in laten schrijven. Toen ik weer naar huis liep kreeg ik onderweg een gevoel van vrees, dat wij nu in deze weg van de Heere zouden afgeleid worden. Dit deed mij de Heere ernstig vragen of het Hem behagen mocht ons daarvoor te bewaren, daar het toch ons beider begeerte was om voor Hem te leven. Daarop kwamen de woorden uit Psalm 91:1 mij duidelijk voor de geest: '*Die in de schuilplaats des Allerhoogsten is gezeten, die zal vernachten in de schaduw des Almachtigen.'* Hierna vroeg ik of de Heere mij eens duidelijk de betekenis van deze woorden eens leerde verstaan. En de Heere liet mij verstaan dat hij die in al zijn wegen de Heere raadpleegde en Hem vroeg wat hij moest doen, zijn wegen gedurig voor de Heere bracht en niet in eigen kracht doorging, dat die in de schuilplaats van de Allerhoogste is gezeten. Zo een zal de Heere in alles ten goede besturen en Zijn oog zou op hem zijn, om hem te bewaren. Dat is de schaduw des Almachtigen!
Vrolijk en welgemoed liep ik nu naar huis en de Heere bewaarde ons, met al onze gebreken, dat wij door die weg niet van Hem zouden afwijken.

Diezelfde week schreef Magteltjen mij met de vraag of ik wilde komen, omdat er een geschikte woning voor ons was. Ze wilde dat ik kwam, omdat zij zelf niet kon. Ik mocht de Heere om raad vragen en mij kwam duidelijk voor dat de Heere voor mij zorgen zou en hij had mij niet nodig. Ik schreef haar dat zij niet bezorgd moest zijn, het zou goed met ons gaan.
Die zaterdagavond ging ik naar Meppel. Ik ging daar eerst naar een vrome vriendin, die mij vertelde, dat mijn toekomstige vrouw haar verlangen gekregen had. Toen antwoordde ik: 'Dat wist ik al'. Zij vroeg of ik Magteltjen gesproken had, wat ik ontkende. Toen vroeg zij: 'Hoe weet je het dan?' Toen vertelde ik haar dat de Heere het mij getoond had en vertelde de werkzaamheden tussen de Heere en mijn ziel. Toen smolt zij in tranen weg en zei: 'O, wat hebben wij met een getrouw God te doen, Die voor Zijn volk wil zorgen.'
Daarna ging ik naar Magteltjen en vertelde haar hetzelfde. Hoe ik mij toen gevoelde weet ik nog voor te stellen.

In de schuilplaats des Allerhoogsten
Ik zal nu een heel stuk voorbij gaan en zal enkele dingen uit het begin van ons huwelijk aanhalen.
Nadat wij ongeveer een jaar getrouwd waren verbrandde ik mijn rechterhand met gloeiend pek. Mijn hand was geheel verbrand tot mijn pols. Ik ging met veel pijn naar huis, terwijl het pek diep inbrandde. Mijn vrouw was niet thuis, zij was naar haar zus. Ik viel op mijn knieën neer in het vertrek en mocht met mijn omstandigheden tot God naderen. Toen kwamen mij deze woorden voor: *'Want ik houd het daarvoor, dat het lijden dezes tegenwoordigen tijds is niet te waarderen tegen de heerlijkheid, die aan ons zal geopenbaard worden*' (Rom. 8:18). Daar mocht ik zóveel van gevoelen, dat ik de pijn gemakkelijk kon dragen. Daarna ging ik nar een schilder, een vroom man, en ging zitten, met mijn hand in een vat lijnolie.
Toen ik daar zat kwam mijn vrouw en haar zus schreiend binnen. Maar ik zei: 'Schrei maar niet om mij, ik kan het hier nog gemakkelijk uithouden en de pijn wel dragen, want de Heere geeft mij kracht.' Toch heb ik veel pijn moeten uitstaan, want ik heb ook nog drie dagen koorts gekregen, wat samen ging met de pijn, zodat ik soms wel trappelend door de kamer liep. Maar de Heere was goed voor mij. Er werd gedacht dat ik mijn hand nooit meer zou kunnen gebruiken, want hij was helemaal stijf geworden, zodat ik geen vinger kon verroeren. Maar de Heere maakte het zó goed dat ik na een maand weer aan het werk kon.
In die tijd las ik veel in de Openbaring van Johannes. Soms las ik wel een halve dag over één hoofdstuk. Nooit heb ik zóveel licht gehad in Gods Woord.

Naar Doesburg
Toen wij vijf jaar getrouwd waren werd mij gevraagd naar Doesburg te komen als brugwachter en scheepstimmerman. Daar kam vlees en bloed tegenop om vaders broers en zussen te verlaten, met zoveel vrome vrienden. Bovendien hadden wij er geen zin in.
Maar de Heere baande de weg en liet zien dat het Zijn weg was. Wij werden ingewonnen om als Abraham ons land te verlaten en naar een vreemd land te gaan, wat de Heere ons wijzen zou. Het was heel wat te zeggen, daar wij geen mens in die stad kenden. Ik ging op reis naar Doesburg om te spreken met de heren die mij uitgenodigd hadden. Tijdens de reis was ik wonderlijk gesteld, daar ik doorlopend werkzaam was met Psalm 91vers 5. Vooral met deze woorden:

Hij zal Zijn engelen gebiên,
Dat z' u op weg bevrijden;
Gij zult hen, in gevaren, zien
Voor uw behoud' nis strijden.

In die avond had ik een bijzondere ontmoeting. Ik liep enkele uren en was totaal verdwaald, zodat ik stil bleef staan. In mijn verlegenheid riep ik uit: 'Heere, wat moet ik nu doen?' Toen werd ik als het ware bij de hand genomen en op de juiste weg gebracht, zodat ik voorspoedig in Deventer aankwam. Het was mij duidelijk dat ik meende toen iets van de dienst van de engelen ondervonden te hebben. De andere dag verstuikte ik mijn voet, maar kwam gelukkig toch in Doesburg aan. Daar ben ik drie dagen gebleven. Het was toen moeilijk om weer naar huis te gaan, maar ben daar met mijn kreupele voet, toch gelukkig weer aangekomen.
In februari zijn wij met een schip naar Doesburg vertrokken. Maar toen wij de laatste dag in Zwartsluis afscheid gingen nemen, zijn er veel tranen geschreid. Nooit zal ik vergeten toen wij 's avonds om 12 uur aan boord gingen, dat mijn vader en zus mij aan de hals bleven hangen. Uiteindelijk maakte ik mij los en zei: 'Nu moet het er toch van komen.' Ik liep toen naar het schip en maakte de touwen los, zodat wij konden vertrekken. Wij kwamen de volgende morgen om 8 uur te Doesburg aan.

Als brugwachter
Veel wederwaardigheden hebben wij hier meegemaakt, maar de Heere heeft op Zijn tijd alles wel gemakt. Toen wij hier een jaar waren hadden wij een zware winter, met gevolg een dijkdoorbraak, van De Rijn, hier ongeveer 40 km vandaan. Alles kwam hier onder water; in ons huis ongeveer 60 cm. Twee weken hebben wij boven moeten wonen. Dag en nacht had ik hier veel werk met de brug. Twee keer door het ijs gezakt en met die natte kleren bleef ik maar doorwerken. Ik had geen tijd om ze uit te doen, zodat zij aan mijn lichaam bevroren. Dat brak mij echter op, want ik kreeg zware koorts en werd ernstig ziek. Acht jaar heb ik de gevolgen hiervan ondervonden, dikwijls kon ik zelfs niet lopen. Dan was ik wel eens als Asaf, nijdig op de voorspoed van de godlozen. Het bleef dan maar voor mijn geest komen:

Zij weten van geen tranenbrood,
Van gene banden, tot hun dood;
Hun kracht is fris; zij zijn gezond
Tot op hun laatsten avondstond. (Psalm 73: 2)

Maar wanneer ik bij die laatste woorden kwam, werd ik dikwijls bepaald bij de dood, hoe groot het onderscheid zal wezen, daar *mijn* einde toch vrede zou zijn. Maar soms was ik moedeloos, ook wanneer ik geen eten kon verdragen. Dan zei ik wel eens tegen mijn vrouw: 'Wanneer de Heere mij weg zal nemen, dan moet je hier niet blijven, mijn werk kun je door geen knechts laten waarnemen.' Maar dan was het antwoord van mijn vrouw, dat de Heere mij wel zou oprichten en een lang leven zou geven. Dat mocht zij altijd geloven en het gaf mij dan ook weer moed. De Heere heeft dit ook bevestigd, want wanneer ik dit nu schrijf ben ik bijna 73 jaar, (1845).

De Heere heeft ons 12 kinderen gegeven, waarvan er nu reeds voor Gods troon zijn. Er zij er al 7 gestorven, waar ik nog wat meer over schrijven wil.

1.6 De kinderen, waaronder jonge zangers

1 Hendrik (22-03-1804 tot 30-08-1857)
Gehuwd, scheepstimmerman te Deventer

2 Berend (12-04-1806 tot 08-09-1864)
Gehuwd, winkelier, scheepstimmerman en molenaar.

3 Geert Egbert (09-07-1808 tot 21-09-1881)
Ongehuwd gebleven

4 Hendrik Jan (19-03-1810 tot 20-05-1814)
Een jongetje van ruim 4 jaar hebben wij verloren, wat een wonderkind was. Er lag duidelijk iets anders in dan in andere kinderen. De vromen hadden veel met hem op. Eén dag voor hij stierf had ik veel werk voor hem, tussen de Heere en mijn ziel. Ik kon die avond maar niet op mijn bed komen, hoewel ik de vorige nacht ook reeds bij hem gewaakt had. Ik ging die nacht om 12 uur buiten op de bak zitten, vragend om de voorbidding van de Heere Christus. Ik werd bepaald bij de hogepriester van het Oude Verbond. Wanneer hij in het Heilige der Heiligen inging, dan moest hij de borstlap op zich hebben met de namen van de 12 stammen van Israël. Toen zag ik door het geloof, op een duidelijke wijze de grote Hogepriester Jezus voor de troon van de Vader, met al de namen van Zijn uitverkorenen, gekocht met Zijn dierbaar bloed, ingaan in het heiligdom, waardoor Hij verzoening had aangebracht. Dáár nam de Heere Jezus ons kind zo duidelijk van mij af, maakte het van mij los en nam het voor de Zijne aan. De volgende dag stierf ons kind. Die avond kwam onze vriend Danen en zijn vrouw bij ons aan huis en vroegen ons kind nog te mogen zien, omdat zij ook zo'n betrekking op hem hadden. Toen wij bij hem kwamen en ik het kleed oplichtte, lag hij met open ogen en keek hij naar boven. Zijn gezichtje glinsterde van heerlijkheid. Vrouw Danen viel met haar gezicht op hem, onder een vloed van tranen en zei: 'Wij hoeven ons niet af te vragen waar het kind is, het glinstert van de heerlijkheid.' Ik drukte hem zijn oogjes weer dicht en wij gingen weg.
Een uur later kwam familie Middelhoven. Weer gingen wij naar hem kijken, maar hij lag nu als een ander kind wat gestorven is. De glans die er op lag was nu weg, dat had de Heere ons maar éénmaal doen zien. Wij mochten allen geloven dat hij voor de troon was.

5 Wolter (05-08-1811 tot 13-01-1827)
In het jaar 1827 hebben wij een zoon van 15 jaar verloren. Wij hadden toen een bijzondere nieuwjaarsdag. Mijn vrouw en ik hadden al enige tijd veel werk met het zielenheil van onze kinderen en mochten beiden geloven dat de Heere in hen zou werken met Zijn Geest. Op die nieuwjaarsmiddag, na het eten, kreeg ik een sterke behoefte of de Heere in onze kinderen mocht komen te werken, zodat ik niet kon loslaten. Er kwam een schreien onder ons en hoe meer ik dat hoorde, hoe sterker ik riep tot de Heere om nu eens tot ons af te dalen.
Toen ik 'Amen' zei, was ons hele huis in beweging. Ook ons dochtertje van 3 jaar, zij haalde de psalmboeken voor de dag en zei: 'Vader, zingen!' Een van de vromen was bij ons in huis en merkte op, dat het wel op de dag van het pinksterfeest leek. Ik was hemels gesteld, maar ook mijn vrouw en die man.
Onder het gebed zij er toen vijf aan zichzelf ontdekt, vier van onze kinderen en ons werkmeisje. Het is ook niet overgegaan. Mijn zoon, die naast mij zat, was zo aangedaan, dat ik hem niet tot bedaren kon krijgen. Hij zat de hele dag als verslagen. Twee dagen later werd hij ziek en binnen twee weken was hij in de eeuwigheid. Doorlopend was hij werkzaam tussen de Heere en zijn

ziel. Wij hebben niet uit zijn eigen mond gehoord dat hij gered was, want hij was zijn laatste dagen geheel sprakeloos geworden. Hij lag maar met gevouwen handen met de ogen naar boven gericht. Het was duidelijk dat hij werkzaam was met de Heere. Samen met mijn vrouw en andere vromen mochten wij geloven dat hij in de hemel was.
Een dag na zijn sterven, van zaterdag op zondag nacht kreeg ik in een zware aanvechting. Uiteindelijk raakte ik nog in slaap, maar ik werd wakker met Psalm 118 vers 12:

Dit is de dag, de roem der dagen,
Dien Isrels God geheiligd heeft;
Laat ons verheugd, van zorg ontslagen,
Hem roemen, Die ons blijdschap geeft,
Och HEER, geef thans Uw zegeningen;
Och HEER, geef heil op dezen dag;
Och, dat men op deez' eerstelingen
Een rijken oogst van voorspoed zag.

Het woord *eerstelingen* kwam mij met nadruk op mijn hart. Ik werd met nadruk op onze gestorven zoon gewezen, alsof hij nu de eersteling van die nieuwjaarsdag was en dat er nog meer zouden volgen. De Heere heeft Zich hierin niet onbetuigd gelaten. Toen ik dat vers zo in mijn hart kreeg zei ik tegen mijn vrouw dat ik het wel uit wilde zingen. Maar zij zei: 'Doe dat niet om de mensen, want wat moesten die wel zeggen. Ik kan hem ook ruim nazien.'

6 (Dochter geboren 1812 of 1813)
Wij hebben een kind verloren, dat slechts 1 jaar geleefd heeft. Het had maar één arm. Ik mocht het kind zó levendig aan de Heere Jezus opdragen. Ik durfde niet bidden om haar leven weg te nemen, of de Heere moest het aannemen en er voor instaan. Maar ik raakte het zo helder aan de Heere Jezus kwijt, zodat ik toen mocht vragen of de Heere het wegnemen mocht. Mijn gebed werd verhoord en de Heere nam het op in Zijn heerlijkheid. Niet alleen ik, maar ook mijn vrouw mocht dit geloven.

7 Jantje (25-05-1814 tot 24-01-1880)
Tweemaal gehuwd.

8 Jan (16-05-1816 tot 26-10-1835)
In 1835 hebben wij nog een zoon verloren van 19 jaar. Hij was duidelijk overtuigd van de noodzakelijkheid om bekeerd te worden, maar wij konden niet merken of hij er werkzaam mee was. Maar drie weken voor hij stierf werd hij krachtig van zijn verloren staat overtuigd. Het duurde niet lang of hij kreeg inzicht in de noodzakelijkheid om de Heere Jezus tot Borg en Middelaar te leren kennen. Bij dagen en nachten riep hij steeds hardop: 'Och Heere Jezus, redt toch mijn ziel, wil toch voor mij instaan en neem mijn schuld op U!' Woorden van troost waren vruchteloos. Al de vromen die hem bezochten konden hem ook niet troosten. Hij sprak dan: 'Al kunt u het allen voor mij geloven, dan kan mij dit niet helpen, als ik het zelf niet kan geloven.
Zelf kwam ik in bijzondere toestanden voor hem tussen de Heere en mijn ziel. Een week voor zijn sterven, op een zondagmiddag, ging ik in het verborgen om voor hem te bidden. Toen besprong de satan mij en fluisterde mij in: 'Als God hem nu eens niet wilde toebrengen, dan bad ik tegen Gods wil in. Dit maakte zoveel indruk op mij dat ik stil bleef staan en niet durfde bidden. Zo kwamen deze woorden met kracht op mijn hart: *'Bidt zonder ophouden'* (1Thess. 5:17). Ik viel op mijn knieën neer en mocht hem met veel ruimte aan de Heere Jezus opdragen. Toen kwamen mij met veel kracht de woorden voor: *'Verlos hem, dat hij in het verderf niet nederdale, Ik heb verzoening gevonden'* (Job 33: 24b) en dat was met toepassing op mijn zoon.

Toen gaf ik hem voor de tijd en de eeuwigheid aan de Heere Jezus over. De Heere maakte mij ook geheel los van hem, alsof hij mijn zoon niet meer was en dat is zo gebleven.
Op een avond, was ik sterk aanhoudend of de Heere toch eens van vrede tot zijn ziel zou spreken. Toen kwamen mij de volgende woorden levendig voor:

Hij kan, en wil, en zal in nood,
Zelfs bij het naad'ren van den dood,
Volkomen uitkomst geven. (Psalm 68:10)

Dat kon ik geloven, dat de Heere hem in de ruimte zou stellen, wat daarna ook gebeurd is, kort voor zijn sterven. Hij bleef maar roepen om de Heere Jezus. Wanneer men bij hem kwam en vroeg: 'Hoe gaat het Jan, hoe gaat het met je benen?' Dan was zijn antwoord altijd: 'Wat benen? Als ik de Heere Jezus maar tot mijn deel mag hebben, dan zou alles goed zijn.' Zo zwaar wogen hem zijn eeuwige belangen. (Hij had open wonden aan zijn benen.)
De laatste zondag van zijn leven zouden wij een preek lezen. Toen zei ik: 'Wij zullen maar niet zingen, opdat de vijanden niet zouden zeggen: 'Daar ligt er een op sterven en nóg zingt dat volk.' Maar hij antwoordde, terwijl hij achter mij op het bed lag: 'Wat schelen ons de mensen, wij hebben alleen maar met God te doen.' Toen zongen wij Psalm 130, waardoor hij wat versterkt werd. Daarna lazen wij een preek van dominee A.Comrie, waar hij ook wel door bemoedigd werd, maar hij was nog niet gerust.
De volgende morgen toen ik bij hem kwam, vroeg ik: 'Hoe gaat het Jan?' Zijn antwoord was: 'Och vader, ik kan nu niet meer zo bidden vanwege mijn zwakheid, maar dat weet de Heere Jezus ook wel.' Hierop antwoordde ik: 'Dan moet je nu met de profeet zeggen: '*Maar ik zal uitzien naar den HEERE,ik zal wachten op de God mijns heils; mijn God zal mij horen'* (Micha 7:7). Dit stemde hij, waarop ik verder vroeg of hij nog geheel zonder troost was. Zijn antwoord was: 'O nee, maar ik heb toch niet genoeg om de eeuwigheid op in te gaan.' Toen zei ik nog dat de Heere dat op één ogenblik kon doen. Die middag zat mijn vrouw bij hem voor het bed en keek naar hem. Toen was het alsof er een glans op zijn gezicht lag. Haar kwamen de woorden voor: *'Henoch dan wandelde met God; en hij was niet meer, want God nam hem weg'* (Gen.5:24), met toepassing op Jan.
Een ogenblik later riep hij: 'O, daar redt de Heere Jezus mijn ziel. Nu wil ik wel sterven, want ik zie niet meer tegen de dood op.' Toen vroeg hij nog om zijn vader, alsof hij het mij nog wilde vertellen. Toen ik bij hem kwam lag hij daar, met zijn ogen reeds gebroken, alsof het leven er uit was. Ik vroeg: 'Jan heeft de Heere je ziel gered?' Zijn antwoord was: 'Ja.' Ik hernam: 'Dan zul je nu niet meer tegen de dood opzien?' 'Neen', zei hij. Toen zei ik nog: 'Dan zul je nu spoedig bij onze Grietje zijn.' Hij antwoordde nog met: 'Ja' en zo ging de adem eruit, alsof hij sliep. Ik was zo los gemaakt van hem alsof het mijn kind niet was.
Ik keerde mij om en zei tegen mijn vrouw: 'Nu is er weer een binnen; *Geloofd zij God, met diepst ontzag'* (Psalm 68:10) . Ik had deze Psalm wel willen zingen, maar ik heb het om de mensen nagelaten. Ik was zó hemels gesteld, dat ik zei: 'Zij wachten ons al op.'
Dit was de vijfde van onze kinderen, die wij met ruimte konden nakijken. Twee zijn er in de geboorte gestorven, die laat ik aan de Heere over. En kan daar niets over zeggen. Maar nu onder de levenden, aan wie God Zijn genade ook heeft willen verheerlijken. O, wat doet de Heere toch grote wonderen aan ons en de onzen. Mochten wij er toch meer aan beantwoorden, met ons gehele leven en onze handel en wandel, woorden en daden. Maar daar komen wij zóveel in tekort, hoewel het de keuze van ons hart is om voor de Heere te leven.

9 Grietje (02-02-1818 tot 05-11-1831)

In het jaar 1831 hebben wij een lichamelijk gebrekkige dochter verloren van 13 jaar. Toen zij elf jaar was werd zij duidelijk overtuigd van haar verloren staat. Maar zij werd al spoedig

gewezen naar de Heere Jezus, als Borg en Middelaar. Zij kreeg zoveel licht in die weg van verlossing, dat al Gods kinderen zich verwonderden. Ook had zij de gave om het ware van het valse duidelijk te onderscheiden. Wanneer er mensen bij ons kwamen, die niet helder spraken, zei ze later tegen haar moeder: 'Moeder, die persoon was niet helder, daar kon ik mij niet mee verenigen.'
Op een dag was er een man bij ons die zei: 'Ja maar, als het waarheid was, dan moest het,dunkt mij, zus of zo zijn.' Toen hij weg was zei ze tot haar moeder: 'Dat, *mij dunkt,* zal die man nog kwijt moeten, hij is nog veel te wijs. Zo zal hij naar de ziel niet gered worden. Hij zal nog een dwaas voor God moeten worden.'
Op een dag nam ons werkmeisje haar in de armen en droeg haar de trap op, omdat zij zo gebrekkig was. Toen zei ze: 'O Jenneke, zo moet de Heere Jezus mij ook omvatten en brengen waar ik wezen moet. Want verder dan waar Hij mij brengt, kan ik niet komen.' Zo helder was zij aan haar totale onmacht ontdekt geworden.
Drie weken voor haar sterven kreeg zij vocht in haar lichaam. Toen het bij haar borst kwam, was dit het middel tot haar sterven.
In die tijd had ik levendige werkzaamheden voor haar, tussen de Heere en mijn ziel. Veertien dagen voor haar sterven lag ik op mijn knieën en bad of haar smart wat verlichten mocht. Toen kwamen deze woorden met veel kracht op mijn hart: *'Want Ik zal hem tonen hoeveel hij lijden moet om mijn Naam'* (Hand. 9:16) Daar gaf ik haar aan de Heere over en werd geheel los van haar gemaakt, alsof zij mijn kind niet meer was. Als vader had ik geen banden meer aan haar en ik kon haar geheel aan de Heere overgeven. Zij was de Zijne en niet meer de mijne.
Enkele dagen daarna werd zij als opgetrokken in de hemel, alsof zij niet meer leefde. Daarna kwam zij weer bij en sprak hemelse taal. Zij riep ons werkmeisje en zei: 'Jenneke, de engelen, de engelen!' Ook riep zij mij op een keer en zei: 'Vader, er is geen waarom, maar een daarom; eeuwige liefde!' Daarna was het weer alsof zij niet meer leefde. Op een andere keer zag zij Roelof van der Horst voor haar bed staan. Zij stak de hand uit en zei: 'Roelof, de prikkel is voor mij uit de dood weggenomen.' 'Ja kind', zei Roelof, 'dat gevoel ik in mijn hart'. Elk die bij haar kwam meende dat zij stierf, maar ik kon het nog niet geloven. De Heere had mij getoond dat Hij nog grotere wonderen aan haar zou doen, wat ook vervuld is.
Zij had een hele dag stilgelegen en niets gezegd. De volgende dag hoorde zij Jenneke zeggen dat het zaterdag was. Toen zei ze: 'Het is toch vrijdag?' Dat vroeg zij ook aan haar moeder, die zei: 'Nee kind, het is zaterdag.' 'Waar ben ik dan geweest?' vroeg zij. Haar moeder antwoordde: 'Je hebt hier gisteren op bed gelegen, maar mogelijk wonderlijke dingen ondervonden.' 'Och moeder, denk toch niet te hoog van mij', zei ze. Het ging haar als Paulus, zij kon er niet bij.
Toen lag zij stil tot woensdagavond en zij kwam in een zware bestrijding. Zij vroeg of ik voor en met haar wilde bidden. Ik vroeg haar wat ik dan bidden zou. 'Zo de Heere u in het hart geeft', was haar antwoord. Ik viel op mijn knieën voor haar neer en mocht bijzonder aanhouden. Of de Heere haar weer in het licht wilde stellen en het geloof wilde verlevendigen.
In diezelfde nacht waakte Jenneke bij haar en zij zei: 'O Jenneke, ga nu eens bij mij zitten, dan kan ik je vertellen dat de Heere vaders gebed verhoord heeft. Nu kan ik weer geloven dat ik een Drie-enig Verbondsgod in de hemel en de Heere Jezus tot mijn Borg heb. Nu wil ik wel sterven en heb nu alleen maar begeerte om ontbonden te worden en met Christus te zijn. Zij sprak veel over het werk in de hemel, maar Jenneke kon omdat zij zo aangedaan was niet meer alles vertellen wat zij gezegd had.
De volgende avond kreeg zij een zware bloedspuwing, zodat ik dacht dat zij in mijn armen zou sterven. Toen dat over was zei ze: 'Vader, leg mij nu maar neer.' Mijn vrouw ging toen bij haar zitten en ons dochtertje sprak: 'Moeder, voel mijn pols nu eens, of het nog langer met mij kan duren?' Mijn vrouw vroeg haar: 'Mijn kind, wil je dan zó graag sterven?' 'O ja', sprak zij, 'liever sterven dan leven. Ik zie niets tegen de dood op, want de prikkel is voor mij uit de dood weggenomen'. Toen vroeg mijn vrouw of zij nog wat wilde beteren, om hier nog wat bij ons te

blijven. Maar zij zei: 'Nee moeder, ik kan God hier toch niet volmaakt dienen en als ik sterf, dan zal ik Hem volmaakt kunnen dienen.'.
Zo bemoedigd is zij de volgende maandagmorgen overleden. Zij heeft de dood haast niet gevoeld, de prikkel was er uit weg en het was of sliep, zo zacht ging de adem eruit. Zo ging zij de heerlijkheid in.

10 Levenloos geboren zoon (8-06-1820)

11 Levenloos geboren zoon (10-02-1822)

12 Margjen (14-05-1823 tot 12-09-1903)
Margje is gehuwd geweest en op 80-jarige leeftijd te Kloetinge overleden.

1.7 Uit tegenspoed gered

Het oorlogsjaar
Nu wil ik nog wat vertellen over bijzondere omstandigheden die ik tussen de Heere en mijn ziel heb ondervonden, als het de wil des Heeren is om mij licht daarover te schenken. Alles te schrijven is onmogelijk, ook om het *hoe* te beschrijven. Die er wat van kent kan dit verstaan.

Ik zal beginnen met het jaar 1813, wat men wel het oorlogsjaar noemt, omdat ons land toen door de Pruissen en de Russen verlost werd van de over ons heersende Fransen.
Op 23 november namen de Kozakken onze stad in en ik moest direct de brug ophalen. De volgende dag schoten de Fransen, vanuit de batterijen die aan de andere zijde van de IJssel waren, met kogels tot in onze stad. Bij ons vlogen de kogels door de ramen tot tegen de schoorsteen. Wij waren toen aan het eten en drinken. Ik bracht Jenneke met de kinderen langs de dijk naar de stad. Over de dijk was het levensgevaarlijk. Ik ging mijn vrouw ophalen en aan het begin van de stad stonden veel mensen, achter de huizen dekking zoekend. Zij pakten mij bij de arm en zeiden: 'Je bent een man die de dood zoekt'. Ik zei: 'Voor mijn vrouw waag ik mijn leven', en liep door, met het oog op God gericht. Ik liep tegenin de kogels en zij vlogen mij over het hoofd. Ik kwam gelukkig bij mijn vrouw en trof haar aan, als verstandeloos. Ik bracht haar naar de stad en ging toen weer naar buiten. Vanuit de hoogste ramen in ons huis schoten de Kozakken en vanachter de planken op de werf in de richting van de Fransen.

De Heere geeft uitkomst
Ik ging in huis en zonderde mij af voor de Heere en het was of ik in alleenspraak met God was. Ik vond zóveel toegang tot de troon der genade, dat ik in tranen wegsmolt. Onze knecht kwam toen naar binnen en hij zag dat ik worstelde met God. Hij was er overstuur van. Ik zei tegen hem: 'Ja jongen, daar zie je op je baas, die zich in zijn jonge jaren, zoals jij bent, aan God heeft overgegeven. Mocht je ook nog eens zó gelukkig worden, dat je bekeerd werd en God leerde kennen en jezelf.
Daarna ging ik voor de deur staan, midden op de dijk en de kogels vlogen om mij heen. Daar kreeg ik zoveel in mijn gemoed van het werk van Gods Geest, dat ik als verslonden werd en uitriep: 'O God, heb ik mij niet voor de tijd en de eeuwigheid aan U overgegeven? Ik doe het nu opnieuw, op dit ogenblik en als U mij nu door een kogel wilt wegnemen, Heere het is goed. Wilt U mij alles ontnemen, vrouw en kinderen en mij hier naakt aan de dijk zetten, dan zal ik met Job zeggen: *'De HEERE heeft gegeven de HEERE heeft genomen de Naam des HEEREN zij geloofd'* (Job 1:21b). Ik heb één keer in mijn leven deze gestalte van Job mogen hebben en heb toen vier dagen in de nabijheid van God mogen zijn. Ik was dikwijls in mijn hart aan het

zingen, vooral Psalm 23, 24 en 91. Ik was toen zó los van de wereld, want toen wij spullen vanuit ons huis naar de stad brachten, ik een arm vol met porselein in stukken liet vallen en uitriep: 'Weg wereld, ik wil er niets meer van hebben, ik heb aan God alleen genoeg.'. O, wat had ik het zalig voor mijn ziel! Omdat wij met alles wat wij hadden moesten vluchten, gebeurde het dat ik zei: 'Och Heere, moet ons dit nu alleen overkomen, wat niemand in de stad overkomt?' Alleen wij moesten vluchten. Toen kwam mij met kracht de woorden voor: '*...enerlei wedervaart hun beiden...'* (Pred. 3:19). Daarop volgde: *'Zie, den rechtvaardige wordt vergolden op de aarde'* (Spr. 11:31a). O, wat was ik blij en ik mocht zien dat de zonde hier of hiernamaals bezocht wordt, maar dat ik hiernamaals bevrijd zou zijn. Als de godlozen voor eeuwig in het verderf zullen storten, dan zal ik voor eeuwig in de hemel komen, om God Drie-enig eindeloos te verheerlijken.
Toen ik de volgende maandag met een vriend door de stad liep, kwamen mij met kracht de woorden in mijn hart:

Maar de HEER zal uitkomst geven, (Psalm 42:5)

Dit was met zóveel kracht, dat ik tegen mijn vriend zei: 'De Heere zal ons helpen en verlossen'. Er was namelijk veel onrust dat de Fransen kanonnen zouden halen om de stad plat te schieten. Wat verder, keek een vrome vrouw buiten de deur. Wij liepen bij haar naar binnen en ik zei: 'De Heere zal uitkomst geven!' 'Dat kan ik ook geloven', was haar antwoord,wat mij nog meer versterkte.
Toen wij weer verder liepen kwam Psalm 91:4 met kracht in mijn hart:

Gij zult, aan d' een en d' and' re hand,
Tienduizenden zien val-len;
Terwijl gij, in gerusten stand,
Bewaakt blijft boven al-len.
Het dreigend leed vliegt u voorbij;
Alleenlijk zien uw ogen,
Hoe schrikk' lijk 't loon der bozen zij,
Die d' Almacht niet verhogen.

Door water en vuur
Ik zei tegen mijn vriend dat ik gezegd had, dat de Heere uitkomst geven zou, maar nu geloofde dat er toch nog wat zou gebeuren. Dat ik nog in het midden van het vuur zou lopen en zien dat er nog zouden vallen. Het was of ik het al duidelijk zag.
De volgende dag gebeurde het al dat de Fransen de stad weer introkken en dat de Kozakken de stad weer uitvluchtten. De burgemeester liet mij halen en ik moest direct naar de rivier, want de Fransen wilden de bug die er overheen ligt weer hebben. Toen ik de stad inliep zag ik de deuren gesloten, maar de Franse soldaten sloegen de deuren met hun geweerkolven open. De eerste die ik zag was de oude sergeant Sloot, hij was door de Franse soldaten doodgeschoten en lag in de goot. Ik ging zeer bemoedigd tussen de Fransen door en vreesde niet.
Toen ik bij de burgemeester kwam, zei hij dat de Franse soldaten de brug weer over de rivier wilden hebben. Ik vroeg daarop om een tolk en mensen die zouden helpen. Ik kreeg wel 50 man mee en wij gingen aan het werk om de brug op te breken. Er lag namelijk een schip onder, wat gezonken was.
Wij werkten onder het toeziend oog van schildwachten, met geladen geweren. Maar de Heere liet mij zien dat wij de brug er overheen niet voor elkaar zouden krijgen, om de soldaten er overheen te laten lopen. Ik liet het werkvolk dan ook weten dat zij voor mij niet behoefden te werken, want het zou niet lukken om de brug er weer overheen te krijgen, maar dat zij alleen

maar moesten werken om hun levenswil. Want die niet werkte zouden zij doodschieten. Wij kregen het schip er onder weg, maar voor dat het boven water was, namen de Pruisen en de Kozakken de stad weer in.
Toen werd vervuld wat ik gezien had, dat zij zouden vallen. Wij waren met zijn vieren in een boot en al de werkmensen vluchtten naar alle kanten weg. De Kozakken schoten vanuit de Rensjeswei en de Franse soldaten schoten vanuit de pont, die bij ons voer. De Pruisen schoten vanuit de stad, zodat wij tussen twee vuren in groot gevaar verkeerden. Toen kwamen er twee Franse soldaten aan de waterkant die wilden dat wij hun over de IJssel zouden zetten. Toen zij zagen dat wij dit niet wilden, legden zij hun geweer aan en richtten op ons. Maar de Heere gaf mij zoveel geloofskracht dat zij geen vuur zouden kunnen geven. Ik zei tot de mensen: 'Vrees niet, zij zullen geen vuur kunnen geven'. Zij wierpen hun geweer weg en namen een oude boot die aan de kant lag, vol gaten, en duwden die van de kant af. Maar de boot zonk en zij verdronken beiden. Toen zei ik: 'Zij liggen nu reeds in de hel.'
De Heere gaf mij zoveel geloofskracht dat niemand van de mannen die met mij waren, zouden omkomen. Dat er zelfs niemand gewond zou raken. Het ging mij als Paulus, want de Heere schonk mij, allen die met mij in gevaar waren. Nooit heb ik zóveel sterkte in God gehad als in die tijd. Nu zag ik ook vervuld dat ik de vijanden aan de ene en aan de andere hand, had zien vallen.

De overgave
Eindelijk kwam er een overgave en er kwam stilstand. Wij kwamen met onze boot aan de wal en gingen van vermoeidheid in de schuur zitten. Daar zat een jongen bij ons die in tranen uitbarstte en zei: 'O baas, als mij eens een kogel getroffen had, dan was ik zo in de rampzaligheid gestort.' Daarop begon ik te spreken over de weg van bekering en wat wij moesten leren kennen. Ik werd in mijn gemoed zó levendig, dat ik heel de oorlog uit het oog verloor en alleen maar over de weg naar de hemel sprak. Daarna ging het werkvolk weg en bleef ik alleen met die jongen over. Niemand van onze mensen had een letsel gekregen, waarin Gods belofte aan mij vervuld werd.
Daarna gingen wij samen naar de stad. Maar op weg daarheen moesten wij eerst nog helpen om de vele dode lichamen te bergen die op de dijk lagen. Hiertoe werden wij gedwongen door onze bevrijders, de soldaten uit Pruisen.
Uiteindelijk kwam ik thuis en vertelde mijn vrouw van de grote dingen die de Heere mij gedaan had. Zij was ook in een bijzondere gestalte, want de Heere had haar laten zien dat de Heere mij met het werkvolk en de hele stad zou bewaren. De Heere heeft het vervuld, maar het was een benauwende tijd voor de mens in zijn natuurstaat. Daarom, hoe groot is het, in nood en dood, een Drie-enig Verbondsgod tot zijn deel en toevlucht te mogen hebben, vooral als het geloof levendig is.
Onze stad was nu vol met Pruisen en Kozakken; in sommige gezinnen waren er wel zestig in huis. Wij waren naar het andere eind van de stad gevlucht en hadden daar een klein kamertje. Ik was daar nog maar even en werd weer weggeroepen. Zonder eten of drinken ging ik weer naar de brug, weer met zo'n zestig mannen, waar ik de leiding over had. Wij hebben toen de hele nacht doorgewerkt, de volgende middag, toen de brug klaar was. Ik had toen geen stem meer over van het luid spreken en commanderen, wat mij opgedragen was. Het was ook nogal wat, van 's morgens 8 uur, tot de andere middag, de gehele nacht in de regen en bijna zonder eten of drinken, te werken.
De Heere sterkte mij in die tijd van oorlog bijzonder met gezondheid. Maar toen het over was, was ik weer dezelfde sukkelaar als voorheen. O, wat is de Heere goed en nabij voor hen die Hem zoeken en een veilige Toevlucht in alle nood en gevaar, voor de ziel en het lichaam. Dat heb ik nadrukkelijk mogen ondervinden.

Benauwend en in het donker
Ongeveer zes weken later had ik een benauwende nacht. Ik werd uit bed geklopt door iemand, die zei: 'De Franse soldaten komen weer terug en alle mensen vluchten de stad uit.' Ik sprong mijn bed uit en liep naar de deur. Ik zag de mensen vluchten en de schrik sloeg mij in mijn lichaam, zodat ik haast niet meer terug kon gaan. Daarvan heb ik jaren lang, steeds terugkomende toevallen gehad. Ik had het zó benauwd, dat ik bidden noch zuchten kon. En ook niet wist waar ik het zoeken moest. Toen pas ondervond ik dat alles wat ik van de Heere in het voorgaande ontvangen had, gegeven goed was. Ik zei tegen mijn vrouw: 'Wij moeten ons maar aan wat ons te wachten staat overgeven.' Ik zei dit met vrees, dat het ons zou gaan als wat in Woerden gebeurd was. Ik ging daarna naar vrouw Danen in de stad. Ik was nog steeds in het donker en het was benauwend. Maar zij zat rustig in haar huis en haar man lag ziek op bed. Ik zei: 'Mens, wat zit je hier toch zo gerust, ik voel mij zo donker en benauwend. Toen sprak zij: 'Vrees maar niet, de Heere heeft beloofd dat er geen leed geschieden zal'. Dat gaf mij zóveel moed, maar was niet gered, want de genadetroon was voor mij gesloten. Ik ondervond toen zoals David: *'Verbergt Gij Uw aangezicht, zij worden verschrikt'* (Psalm 104:29a). Ik kwam 's morgens om 4 uur tot rust. De Fransen zijn niet teruggekomen, maar ik werd van de schrik bedlegerig. Het was lange tijd zorgelijk en mijn innerlijk was ook vallen en opstaan, licht en duisternis.

1.8 De Heere is getrouw

In 1926 ging ik op reis naar Nijkerk. Daar mocht ik onder de preken van ds. J. Schoonderbeek (1770-1827 en ds. B. Moorees (1780-1860) , voor mijn ziel veel zegen ondervinden.
Ds. Schoonderbeek sprak over de engelenzang en ik was wonderlijk gesteld. Hij zei in de toepassing: 'Zingen, volk van God wij zingen niet genoeg. De engelen gaan ons voor, hoewel zij niet hetzelfde belang bij de geboren Koning hebben, zoals wij, want voor ons is Hij geboren.' Ik werd daarop zó levendig in mijn gemoed dit ik wel luid had willen zingen, volgens mijn hart:

Hemeltonen, eng'len talen.
Luister zonder wederga,
'k Zie de hemel nederdalen, enz.

Zo kwam ik uit de kerk en was verslonden in God! Wij gingen bij ds. Moorees thee drinken. Ik gevoelde mij daar zó vol, maar ik kon er niet van spreken. De dominee zei: 'Hoe is het De Goede?' Ik antwoordde: 'O dominee, verslonden in God, als u dat verstaat.' 'O ja,' zei hij, 'dan wordt er wat aan de ziel ondervonden.' Wij mochten levendig met elkaar spreken. Ik ben vier dagen in Nijkerk geweest en bijna altijd in Gods nabijheid. Wij waren ook een avond bij dominee Schoonderbeek, waar ik mijn weg mocht vertellen waarlangs de Heere bij tot bekering gebracht heeft. In die vier dagen heb ik niet over Doesburg gedacht, tot de laatste avond toen dit weer in mijn gedachten kwam. Zo zijn wij de volgende dag weer op reis naar huis gegaan. Maar ik heb altijd gezegd: 'Het onvergetelijke Nijkerk, waar ik zóveel van de Heere aan mijn ziel mocht genieten'.

Inenten voor pokken?
Er kwam een tijd dat wij voor pokken moesten laten inenten. Hierbij heb ik ook veel mogen ondervinden. Men wilde ons met geweld hiertoe dwingen, maar wij konden er niet toe besluiten. Ik heb er veel werk mee gehad tussen de Heere en mijn ziel. Mij kwamen steeds de woorden in mijn hart: 'Een iegelijk zij in zijn eigen gemoed ten volle verzekerd en ik kon het niet laten doen. De Heere heeft ons hierin tweemaal gered.

In 1809 hadden wij drie kinderen die De Heere bezocht met kinderpokken. Zij werden er gelukkig doorgeholpen en dat was een wonder, want alleen ónze kinderen in heel de stad hadden pokken. Verder hadden wij in 1825 weer vijf kinderen die nog geen pokken hadden gekregen. Toen is het mij benauwd gemaakt en hebben wij onze kinderen in huis moeten houden, daar zij niet op school mochten komen. De dokter kwam toen bij ons aan huis om onze kinderen tegen onze wil in te enten. Hij zei dat het een bevel van de koning was. Ik zei: 'De koning heeft over onze kinderen niets te zeggen'. Toen begon hij te schelden en zei: 'Je hebt een Turks geloof.' Ik vertelde hem hoe de Heere mij bekeerd had, hoe ik mij toen voor tijd en eeuwigheid aan Hem heb overgegeven en dat die God het niet wilde hebben dat ik dit toe zou laten. Daarop ging hij spotten. Toen heb ik gezegd: 'Als u daarvan niets zult mogen leren kennen en tot God bekeerd wordt, dan gaat u met al uw geld voor eeuwig verloren'. Toen antwoordde hij mij: 'Dat begeer ik nooit te kennen.' Ik antwoordde hem: 'Dan zullen deze woorden, die ik nu tot u gesproken heb, in de grote dag van het oordeel tegen u getuigen'.
Toen liep hij kwaad weg en stuurde een briefje dat wij onze kinderen thuis moesten houden en dat heeft een jaar geduurd. Maar de Heere gaf weer uitkomst, hoewel zij de pokken kregen. De dokter kwam weer om te schelden en tekeer te gaan. Ik moest toen bij de burgemeester komen. Ik mocht deze zaak voor de Heere neerleggen en om raad vragen. Toen kwamen mij de woorden voor: '*… zo zult gij niet bezorgd zijn hoe of wat gij spreken zult;want het zal u in dezelve ure gegeven worden wat gij spreken zult'* (Matth. 10:19). Ik zei: 'Heere, daar zal ik het op wagen' en ik ging er bemoedigd naar toe.

De burgemeester vroeg: 'Hebt u de kinderpokken in uw huis?' Ik antwoordde hierop bevestigend. Hij zei: 'Hebt u ze niet laten inenten?' Dit ontkende ik, waarop hij vroeg hoe dit kwam. Ik antwoordde toen: 'Omdat God het niet wil hebben en dat zal ik u vertellen. Ik geloof dat u een persoon bent die geloofd dat er een God in de hemel is Die alles regeert en dat de Bijbel Gods Woord is. Maar onze dokter geloofd dat niet.
De burgemeester zei: 'Man, u zegt zoveel.'
Toen heb ik hem verteld de zaken te kunnen bewijzen en ben begonnen te zeggen dat ik mijn eerste 26 jaren geleefd heb naar het goeddunken van mijn verdorven hart, zoals alle andere mensen. Maar dat God mijn blinde ogen van de ziel geopend heeft en dat ik als een arm zondaar voor God verootmoedigd ben geworden. Ik heb om genade leren bidden en de Heere heeft mij, in Zijn Zoon, al mijn zonden vergeven. En dat ik mij toen voor de tijd en de eeuwigheid aan die God verbonden heb. Dat dit de reden was dat ik mijn kinderen niet heb laten inenten.
Hij luisterde geduldig naar mij en ik kreeg zoveel invloed, dat ik van aandoening haast niet spreken kon.
Uiteindelijk vroeg ik hem of er wel ooit een sterker beproefd geloof is geweest dan het geloof van Abraham. Hij dacht van niet. Toen zei ik: 'Zo zie ik nu ook mijn eigen geval, want de Heere heeft het van mij geëist en heeft als een Vader met mij gehandeld.'
Daarna kreeg ik een bordje op mijn deur en wij waren als een uitveegsel. De dokter kwam elke dag om te schelden en uit vijandschap had heeft hij een zoontje van ons op de straat opgevangen en ingeënt tegen pokken.
Er waren ook sommigen die zeiden: 'Nu moesten die kinderen maar sterven, dan kan hij zien dat het zijn schuld is.' Maar de Heere heeft ons er gelukkig doorgeholpen en niemand in de stad heeft toen pokken gehad. Maar nu heersen zij weer erg in de stad en beiden, ook die ingeënt zijn, hebben de pokziekte gekregen. Nu toonde de Heere dat hij God is en regeert, zoals Achitofels raad ook vernietigd werd. Maar wat is het veilig als men het met God durft wagen. Er staat niet tevergeefs, dat wie op God vertrouwt geen kwaad vreest. Wat heb ik dat in mijn leven steeds mogen ondervinden, in bijzondere gevallen.

Oorlogsdreiging
Ook in oorlogsdreiging heb ik bijzondere werkzaamheden gehad tussen de Heere en mijn ziel. Maar ook mijn vrouw en zoon hadden dit. Wij waren elke afzonderlijk in gebed geweest en toen wij weer bij elkaar waren hadden wij allen hetzelfde ondervonden, met het geloof dat de Heere onze Redder zou zijn.
Het was op een zondagmiddag dat mijn oudste zoon thuis kwam, na een week waarin het geweldig gestormd had. Ik had steeds geprobeerd om die storm af te bidden. Toen zei mijn zoon: 'Vader, hebt u het al gehoord, de Engelsen zijn hier voor de kust geweest om de belangrijke rivier De Schelde voor zich in te winnen. Nu zijn zij door de storm teruggedreven en sommige schepen, zonder mast in Engeland weer terug gekomen. En de Franse soldaten zijn in aantocht geweest, richting Brabant en zijn door een oproer in Parijs weer teruggetrokken.'
Dat trof mij zó in mijn ziel, dat ik in het verborgene op mijn knieën viel en zei: 'O, grote God, moeten de stormen en tegenslagen in een ander land nu meewerken, om Uw gericht uit te voeren, ons ten goede? Dan hebben wij geen wapens meer nodig, wanneer U met ons wilt zijn. Dan zullen wij zeker overwinnen.'
Toen kwam mij met kracht voor dat ik Jesaja 41:10-16 moest lezen. Ik stond op en las die woorden met zóveel verwondering en aanbidding van mijn hart, dat ik de Bijbel met mijn tranen nat maakte. *'Vrees niet, want Ik ben met u; zijt niet verbaasd,want Ik ben uw God; Ik sterk u, ook help Ik u, ook ondersteun Ik u, met de rechterhand Mijner gerechtigheid. Zie, zij zullen beschaamd en te schande worden, allen die tegen u ontstoken zijn'*… tot vers 16. Ook kreeg ik zoveel geloofsvertrouwen, dat God ons uit de hand van de vijand redden zou. Ik was enkel verwondering in God en vervuld met vertrouwen, dat God onze Redder zou zijn. Uit de hand van onze vijanden. En toen ik de woorden las *'de stormwind zal ze verstrooien'*, kon ik mij alleen nog verwonderen, in aanbidding.
Ik stond in die tijd ruim voor mijn gemoed en geloofde dat de Heere onze Redder zou zijn.

1.9 Verschillen onder Gods volk

Maar ik heb ook wel tegenstand ondervonden van andere vromen, die in die ruimte niet stonden. Op een donderdagavond, tijdens een bid uur, bij ons aan huis, spraken wij over onze toestand. Er was iemand die mij tegensprak en zei, dat hij zo ruim niet stond, want dat God rechtvaardig was om ons over te geven en de zonde te straffen. Hij meende dat ik wel al te ruim stond. Ik antwoordde hem: 'Is God dan een tiran en geen God van lankmoedigheid en barmhartigheid in Christus?' Hoewel die man in een afgeweken toestand was en meestal donker voor zijn ziel was, gaven zijn woorden mij toch een slag.
Daarom ging ik in gebed en de Heere gaf mij zóveel toegang tot de genadetroon, dat ik het weer met ruimte mocht geloven. Toen ik geëindigd had, vroeg ik wie er gelijk zou hebben, maar hij zweeg. In het vervolg van die avond gaf de Heere mij veel te spreken, daar ik in die tijd veel tussen de Heere en mijn ziel mocht ondervinden.

In zo'n toestand was ik ook eens in Veenendaal. Ik was daar op een gezelschap, waar mij gevraagd werd, hoe ik met de toestand van land en volk stond. Ik stond in de ruimte voor mijn ziel en zei dat ik niet kon geloven dat de Heere ons zou overgeven in de hand van onze vijanden. Een andere vrome vrouw kwam mij tegen en zei: 'Wij denken niet zo ruim, want God is rechtvaardig om ons over te geven.' Zij stond op en verliet het gezelschap.
Dit voorval sloeg mij terneer. Maar een andere vrouw zei: 'Laat u dat niet hinderen, want het gebeurt wel meer dat men wegloopt, vertel maar hoe u er voor uzelf onder was.' De Heere gaf mij daarna weer licht in die weg
Toen ik met mij zoon weer terug ging, kwam de Heere mij onderweg voor met de woorden: *'...Zal Ik voor Abraham verbergen wat Ik doen?* (Gen. 18:17b). Die woorden troffen mij zeer.

Ik werd ingeleid in de neerbuigende goedheid van God, dat Die hoge en verheven Majesteit zó laag wilde bukken om met een nietig mens gemeenschap te hebben, door aan hem Zijn raad en wil te openbaren. Ik werd opnieuw ingeleid in datgene wat de Heere mij had doen ondervinden.

Mozes' voorbidding

Toen ik thuis kwam nam ik de Bijbel en mocht ik met veel zegen en sterkte voor mijn hart daarin lezen. Ik mocht dagelijks werkzaam zijn met een Drie-enig Verbondsgod. Op een morgen, bij het opstaan, zei ik tegen mijn vrouw: 'Ik geloof dat ik vandaag niet vatbaar ben voor de wereld en zeg maar tot onze jongens dat zij het maar zo goed mogelijk moeten zien om zichzelf op het werk te helpen. De Heere wil mij vandaag gebruiken als een voorbidder voor land en volk.' Zo mocht ik mijn knieën buigen en vond veel toegang tot de genadetroon. Toen ik om 12 uur nog niet uit de kamer was geweest, want ik was alleen bezig in gebed en het lezen van Gods Woord, toen liep ik even naar buiten en mijn oog viel op het werk, terwijl de volgende woorden met kracht in mij kwamen: *'Wees gij voor het volk bij God en breng gij de zaken bij God'* (Ex.18:19b). Deze woorden sprak de schoonvader van Mozes tot hem in de woestijn. Het was toen alsof God mij dat toeriep. Ik ging weer in huis en viel op mijn knieën. Het was alsof ik in een alleenspraak was met God.

Toen kwamen mij de woorden voor die God tot Mozes sprak: *'En nu, laat Mij toe dat Mijn toorn tegen hen ontsteke en hen vertere;zo zal Ik u tot een groot volk maken'* (Ex. 32:10). Daarop riep ik: 'O God, U had Mozes met het volk, rechtvaardig kunnen verdelgen, maar u had Zelf dit gebed in het hart van Mozes gegeven. Nu lig ik hier als een andere Mozes en nu kunt U Nederlands volk ook niet verdelgen.'

Wat er verder op die dag tussen de Heere en mijn ziel is omgegaan kan ik niet beschrijven. Dit zijn enkele werkzaamheden die ik toen heb mogen ondervinden. Mijn vrouw en mijn zoon hebben in die tijd ook veel ondervonden. Mijn vrouw zei op een zekere dag tegen mij: 'Onze gevangen soldaten zullen spoedig uit Frankrijk terug komen, want dat heeft de Heere mij beloofd.' Korte tijd daarna hoorden wij dat ze intussen ingescheept waren, tot onze verwondering. Toen zij terug waren, hebben wij wel drie dagen in verwondering en dankzegging doorgebracht. Met tranen van verwondering zagen wij de teruggekomen soldaten, vanachter onze ramen voorbij trekken.

Psalmen en gezangen

Bij de invoering van de gezangen in onze kerk heb ik ook bijzondere toestanden ondervonden. Toen het zover was dat zij ingevoerd zouden worden wist ik niet wat wij moesten doen. Moesten wij deze nu meezingen? Dit gaf ons weer veel werk voor het aangezicht des Heeren. Wij hebben een gezangenboek geleend en geheel doorgelezen. Zo vonden wij dat er veel instond wat niet overeen kwam met onze oude, beproefde gereformeerde leer. De Heere heeft ons erbij bepaald om ze niet mee te zingen. Wij hebben de gezangen, met onze kinderen, nooit meegezongen. Intussen had ik veel aanvallen van de satan, want ik was een liefhebber van psalmgezang, wat ik ook goed geleerd had, om op de juiste toon te zingen. Mijn natuur wilde graag meezingen, daar de gezangen ook een aangename wijs hebben. Toch heb ik het nooit durven doen.

Dit bracht mij weer in het gebed tot de Heere, dat Hij wist hoe ik er over dacht. Wanneer ik verkeerde gedachten had, was het mijn bede of Hij mijn hart wilde buigen en licht wilde schenken. Ik wilde graag meezingen, maar was bang dat het niet tot Gods eer was. Ik voelde altijd een afkeer van de gezangen en als ik zag waarom zij in de kerken waren ingevoerd, dan kon ik niet anders zien, dan dat het was om de hedendaagse leugenleer door te zetten. Dat het tot bederf kan de kerk is komt steeds meer uit, dat de mensen hierdoor naar de eeuwige rampzaligheid geleid worden.

U zal ik loven!
Ik kon de aanvallen van de satan maar niet overwinnen, steeds was ik ermee in de strijd. Mensen die naast mij in de kerk zaten hielden mij steeds het gezangenboek voor, maar ik schudde van neen. Het bracht mij weer voor de Heere, maar ik werd er steeds meer van overtuigd dat ik niet mee mocht zingen, het kon niet tot Gods eer zijn. Want in de gezangen wordt de mens op de voorgrond geplaatst en de Heere Jezus aan allen toegepast, zonder wedergeboorte of hartvernieuwende genade. Waar God op het hoogst verheven en de zondaar op het laagst vernederd wordt, daar is de waarzaligmakende leer. Als een zondaar zijn verloren staat leert kennen, door het licht van Gods Geest, dan gaat er wat om tussen God en zo'n persoon. Als hij dan God leert kennen in Zijn deugden, Zijn heiligheid en rechtvaardigheid, dan kan hij niet begrijpen dat God hem niet reeds lang in het verderf gestort heeft. Want hij leert God billijken in Zijn recht, als Hij hem voor eeuwig zou verstoten, zou dit rechtvaardig zijn, daar hij het verdiend heeft. Maar hij kan niets anders meer roepen dan: 'O God, wees mij arme zondaar genadig!' Door het licht van Gods Geest ziet hij dat God een verterend vuur is voor de zondaar en Hij moet hem straffen omdat hij Gods wet overtreden heeft. Bij dat gezicht zou de zondaar in de wanhoop wegzinken als er geen verborgen hand was die hem staande hield. Alleen die het ondervonden hebben, die zullen met mij toestemmen dat het zo gaat, in meer of mindere maat. Maar in de waarachtige bekering is het ook God Die de Heere Jezus aan zo'n ziel openbaart, dat Hij aan het Goddelijk recht voldaan heeft. Dat geeft de zondaar hoop, als er zó'n Persoon is die voor zondaren intreedt. Kon hij dan maar geloven dat het voor hem is, maar dat ziet hij niet en durft het niet aannemen. Dit duurt zo lang tot de Heere hem te sterk wordt en dan leert hij de dood schrijven op al zijn werken. Maar als het in alles hopeloos is, dan openbaart de Heere Jezus Zich nader aan hem, in Zijn volheid, algenoegzaamheid en bereidwilligheid en dan laat de ziel zich zakken en zinken op de borggerechtigheid van Christus. De Heere spreekt dan tot Hem: 'Uw zonden zijn u vergeven' en hij krijgt vrede met God. Wat is hij dan in verwondering en hij roept uit: 'Ik heb de eeuwige dood verdiend, maar ik krijg het eeuwig leven.'
Wie dit ondervonden heeft zal het verstaan, maar de natuurlijke mens kan het niet begrijpen, want het is hem dwaasheid.

Het Heilig Avondmaal
Maar ik kom nu terug naar de gezangen, daar de Heere mij er nader licht in schonk, zal ik dit nu beschrijven.
Ik was aan het H. Avondmaal geweest, met veel zegen voor mijn ziel. Toen ik weer op mijn plaats kwam, las ik het formulier van het H. Avondmaal, met veel zegen. Toen ik aan die woorden kwam, dat de Heere Jezus de toorn van God gedragen had, waaronder wij voor eeuwig hadden moeten verzinken, kon ik niet meer lezen, maar ik zonk weg in verwondering. Dat was voor mij, zo'n hellewicht, die niet anders waard was dan om verloren te gaan. Ik zei toen: 'Och Heere, zou er wel één in de kerk zijn die meer reden tot zingen heeft dan ik, maar nu zal er weer een gezang gezongen worden en dan kan ik niet meezingen?' Maar na de dankzegging liet de dominee zingen Psalm 118: 14*'Gij zijt mijn God, U zal ik loven'* Ik herinner mij nog hoe hartelijk ik meegezongen heb. De dominee zat doorlopend op mij te kijken, daar ik dicht bij hem zat.
Toen de kerk uitging werd mij in gedachten gebracht, wat ik nu wel gedaan had, met zo hard te zingen. De dominee zou wel langs kunnen komen om te vragen, waarom ik geen gezangen zong. Maar ik antwoordde daarop: 'Duivel, omdat God het niet wil hebben.'
Bij het vertrekken kwamen mij de woorden voor: *'En Henoch wandelde met God,* (Gen. 5:22a). Toen werd ik ingeleid wie Henoch was, een Adamskind, zoals ik ook ben. Toen zag ik wat het betekende dat hij met God wandelde, dat hij in alles de Heere nodig had en in alles van Hem afhankelijk was en Hem Raad vroeg. Ik werd van verwondering levendig in God. Toen ik thuis

kwam en mijn vrouw de deur opende, zei ze: 'Ik hoef niet te vragen hoe je het hebt, er ligt een glans op je gezicht'. Ik kon haar niet antwoorden, maar liep door tot in de kamer en viel in verwondering voor God neer, dat Hij met zo'n monster gemeenschap wilde hebben.

Op een ander keer, toen er een gezang werd opgegeven, kreeg ik weer dezelfde aanvallen. Dit bracht mij tot de Heere, met de begeerte van een teken. Dit teken was, als er verwarring tijdens het zingen zou ontstaan, dan zou ik het recht aan mijn zijde hebben. En de Heere hoorde en er kwam verwarring onder het zingen. Toen er twee regels gezongen waren zei de dominee: 'Gemeente, hou maar op met zingen, want er is verwarring en de schuld ligt bij mij. Daar ik kort van geheugen ben, vergat ik op te geven welk vers het moest zijn.' Maar ik dacht: 'Ja, man, dat is om mij geweest.' Ik was verwonderd voor de Heere. Bovendien was mijn Bijbel opengevallen bij de 2e brief van Petrus, hoofdstuk 2:1-2: *'En er zijn ook valse profeten onder het volk geweest, gelijk ook onder u valse leraars zijn zullen, die verderfelijke ketterijen bedektelijk invoeren zullen, ook den Heere, Die hen gekocht heeft, verloochenende, en een haastig verderf over zichzelven brengende. En velen zullen hun verderfenissen navolgen,…'.* Ik raakte in aanbidding en smolt in tranen van verwondering voor de Heere weg, daar Hij zulke grote daden aan zó'n nietig mens wilde doen. Deze aanvallen heb ik later niet meer gehad.
Het is wel gebeurd dat ik, wanneer er een gezang op de wijze van een Psalm gezongen moest worden, ik de woorden van de Psalm meezong. Ik werd bepaald, hoe Elia, met de Baälpriesters op één berg offerden. Ik moest mij afvragen of ik Gods offer met dat van Baäl wilde vermengen. Nadien durfde ik dat niet meer doen. Het was mij daarna, wanneer er een gezang werd gezongen of mij dit niet meer aanging.

Ook heb ik een bijzondere ontmoeting gehad met een hartelijke vriendin van ons. Ik kwam uit de kerk, bij vrienden om thee te drinken. Ik zei: 'Ik heb een bijzondere ontmoeting gehad onder het zingen van een gezang.' Toen nam die vriendin het gezangenboek en zei: 'Dat was een mooi gezang.' Maar ik antwoordde haar: 'Lat dat boek maar zitten, want het was niet door het gezang, maar onder het gezang.' Ik vertelde dat ik in een biddende gestalte was geweest, of de Heere Zijn kerk nog eens van die dwaling mocht zuiveren. Maar zij meende dat ik tot een aanstoot in de kerk zat. Ik zei haar dat die opmerking mij tot smart was en vertelde haar wat ik hierin meegemaakt had. Daarna vroeg ik haar of ik dan de gezangen mocht meezingen. Maar dat durfde ze nu niet meer zeggen. Ik zei haar verder dat het nu haar beurt was, of zij het eigendom van de Heere Jezus was en of zij ook gevraagd had wat zij moest doen. Haar antwoord was, dat vele vromen het ook deden. Toen antwoordde ik haar: 'Dan bent u mensen gevolgd.

1.10 Slotwoord

Hier eindigt het geschrevene van de nu zalig in de Heere ontslapen vader De Goede. Nadat hij zijn bekering en verdere ondervindingen had opgeschreven, heeft hij nog zeven jaar geleefd. Volledig was op hem van toepassing wat er in Psalm 1:3 staat: *'Want hij zal zijn als een boom geplant aan waterbeken, die zijn vrucht geeft op zijn tijd; en alles wat hij doet zal wel gelukken'.* Zijn laatste levensjaren waren rustig. Hij mocht veel in de zalige nabijheid des Heeren zijn en Zijn heil ondervinden.
Het sterven van zijn vrouw, die anderhalf jaar voor hem de zalige rust inging, trof hem zeer. Hoewel het verlies van haar een vooruit reizen was en hij de zekerheid had, haar spoedig te zullen volgen, gevoelde hij sterk veel in zijn geliefde vrouw verloren te hebben. Met haar was hij, door genade, oud geworden op de levensweg. Het was aan hem te zien dat hij ook verlangende was en zijn uitzien was naar de hemel. Steeds riep hij uit: 'O, ik zal spoedig bij moeder zijn.'

Het zal zolang niet eens meer duren,
Uw weg kort al gedurig af.
Door 't snel verlopen van de uren
Totdat de vleesklomp valt in 't graf.

Het was toch zo aangenaam hem te ontmoeten en te horen vertellen wat hij tussen God en zijn ziel mocht ondervinden. De laatste oudejaarsavond was hij zeer zalig gesteld. Hij was nog zo werkzaam om toch met geen oude schuld het nieuwe jaar in te gaan. Hierop kwam de Heere hem krachtig voor met Jesaja 54: 9 en 10: '*Want dat zal mij zijn als de wateren Noachs, toen Ik zwoer dat de wateren Noachs niet meer over de aarde zouden gaan, alzo heb Ik gezworen dat Ik niet meer op u toornen, noch u schelden zal. Want bergen zullen wijken en heuvelen wankelen, maar het verbond Mijns vredes zal niet wankelen, zegt de Heere uw Ontfermer.'*
Zo gingen de laatste dagen voorbij, tot het 2 mei was. Het was zondagmorgen en hij gevoelde een lichte kramp op zijn borst. Maar hij kwam uit bed en dronk een kop koffie. Toen zei hij tot zijn jongste dochter: 'Ik word flauw', en hij was niet meer…
God nam hem weg, zijn ziel werd in de schoot van Abraham gedragen. Van de rustdag hier beneden ging hij zacht en zalig over tot de eeuwige rust, die erover blijft voor het volk van God. Om met allen die gekocht en gezaligd zijn, door het bloed van het Lam, zijn stem te verheffen en in te stemmen met het loflied van de verlosten: *'Hem zeg ik, zij de heerlijkheid en de kracht, in alle eeuwigheid, Amen*' (Openb. 1: 6b)

Toelichting:
Uit het nageslacht van Egbert de Goede kwamen wij nog wat nadere gegeven tegen, betreffende de gezinssamenstelling. Een belangrijk deel hiervan, vooral de namen en de datums van de kinderen, hebben wij reeds verwerkt in het voorgaande. Dit was een welkome aanvulling op beknopte gegevens over Egbert.
Deze gegevens zijn verzameld door de heer J.J. de Goede een van de nazaten van Egbert de Goede en wij maken er nog nader gebruik van in deze toelichting.

Egbert werd geboren te Zwartsluis op 27-05-1773. Zijn ouders waren Hendrik Geerts de Goede en Grietje Jans Lier. Egbert was scheepstimmerman te Zwartsluis. Hij trouwde daar op 29-jarige leeftijd, op 19 mei 1803 met Magteltjen Brouwer. Magteltjen werd geboren op 2 juli 1778 te Zwartsluis en is overleden op 72-jarige leeftijd, op 31oktober 1850 te Doesburg. Zij was een dochter van Beerent Brouwer en Jantje Albers Wildeboer.
Waarschijnlijk woonde Magteltjen nog enige tijd te Meppel. In februari van het jaar 1808 zijn zij verhuisd, toen Egbert werd aangesteld als stadsbruggenbaas te Doesburg, waar zij bleven wonen.

Op 9 september 1837 schreef Egbert een brief aan ds. J. Schoonderbeek of ds. B. Moorees, die hij in 1826 met zijn zoon Barend een bezoek gebracht had.
Deze brief is later gepubliceerd met de titel: 'Belangrijke brief over de Afscheiding'. Hierin doet hij een verslag dat hij, ondanks alle gebreken en teleurstellingen, bij de vaderlandse kerk gebleven is. In Doesburg was geen afscheiding, hoewel hij daar niet meer naar de kerk ging, daar hij de leraars verleiders noemde, maar met een groep van twintig tot dertig personen een preek las en 's avonds een gezelschap hield.
Verder is het duidelijk in deze brief hoe diep ontdekt Egbert aan zichzelf was, maar ook hoe geoefend hij was in de wegen des Heeren.

Geraadpleegde literatuur:
E. de Goede**,** *De weg der bekering*, Fanoy Middelburg, z.j. Den Hertog Utrecht, z.j

J.J. de Goede, *Genealogie/Egbert*

Voor edeler staat geschapen
Levens- en sterfbedbeschrijvingen van gereformeerde kinderen en jeugdigen uit de 17e en 18e eeuw, Leiden, 1991

JONGE ZANGERS
DEEL 10
Geurt van Dee
In de lijn der geslachten
Jan Verkamman
Jacob Semon
Ter elfder uur

21. Geurt van Dee (1830-1847)

1.1 Een kind van zoveel gebeden
1.2 Hij zal leven!
1.3 Belijdenis
1.4 Liever sterven dan zonder God leven
Nadere toelichting

1.1 Een kind van zoveel gebeden

Het is voor mij een verkwikkende bezigheid om in het kort, op een eenvoudige wijze te mee te delen de wonderen van Gods genade aan een van mijn kinderen. Op zijn ziek- en sterfbed is hem genade bewezen, door de goedertierenheden des Heeren aan hem verheerlijkt. Het was op nog jeugdige leeftijd, in het gezicht van de dood. Het was mij te groot om dit niet tot de lof van mijn God en tot opwekking van al de vromen en was het tot bekering van een enkele zondaar neer te schrijven.

Door de Heere waren wij gezegend met een groot aantal kinderen, waarmee ik mij gelukkig acht. Hoewel het moeilijk en gewichtig is om ze op te voeden in de vreze des Heeren. Elke trek van godvrucht die ik hen bespeur, verblijdt mij. Maar elke blijk van wereldsgezindheid en lust tot de zonde is mij tot smart. Het is mij nooit genoeg geweest en ik hoop dat het nooit zo zal wezen, om mijn kinderen zonder de ware godzaligheid, in de burgerlijke kring onberispelijk te mogen zien.

Zo was het ook met onze jongen van wie ik het ziek- en sterbed wil vertellen. Ook hij gaf in dit opzicht op 15-jarige leeftijd hierin een goede verwachting. Maar wat ik wenste werd in hem niet gevonden. De tere godzaligheid zoals in Timotheüs en Obadja miste hij. Het kinderlijke gevoel van zonden en het voor de Heere Jezus neervallen, Hem aanhangen en Hem dienen, met aanwending van al zijn jeugdige krachten, werd niet gevonden.
Met een gezond lichaam, in het genot van zijn jonge jaren, leefde hij zoals zijn leeftijdgenoten, dromend van de aardse genoegens. Maar ook ijverig in zijn werk.

Een ernstige ziekte
Maar ziet, een bedenkelijke ziekte kwam openbaar. Een langdurige, droge hoest doorkruiste zijn gezondheid. Het was een voorbode van een longtering. Deze nam spoedig toe, zodat hij zijn werk niet meer kon uitvoeren.
Het gebruik van huismiddelen en de trouwe bezoeken van de huisdokter mochten niet baten. Maar om geen middel onbeproefd te laten hebben wij ook een professor gevraagd, die ondanks het toedienen van sommige middelen, ons weinig of geen hoop kon geven. Dit ontroerde ons zeer.
Omdat wij toch steeds hoop koesterden riepen wij ook nog de hulp van een andere dokter in, uit een andere plaats. Zijn grote ijver, met nauwgezetheid en zorg gaf ons weer veel moed.
Maar de keelpijn die steeds erger en smartelijker werd, deed onze verwachting en ook van onze jongen geheel vervliegen. Hoewel hij gezond van hart was en begeert had om te eten, kon hij haast niets eten. Door wat te drinken werd werden zijn krachten nog wat in stand gehouden.
Zowel de huisgenoten als de bezoekers zagen hem treurend, met droevige ogen wegkwijnen en dat zijn lichaam langzaam achteruit ging.

Een ontfermende vader
Ook mij deed het zuchten, daar ik zijn einde zag naderen. Ik was niet alleen bedroefd over zijn ziek lichaam, maar vooral over zijn onsterfelijke ziel. Ik zag de aanstaande eeuwigheid voor hem met een angstig hart tegemoet, daar hij vervreemd was van het leven der genade.
Ik gevoelde de droevige toestand van mijn kind, omdat het de Heere behaagd heeft, mij vele jaren geleden, bij het licht van Gods Geest, te laten zien wat de ongelukkige staat van een onherboren zondaar, voor de eeuwigheid is (Johannes 3:3).
Ruim 30 jaar geleden had de Heere mij daar reeds overtuigd van zonden, zodat ik moest belijden: 'Ik ben een onherboren zondaar.' Gewillig erkende ik, niets te zijn dan een moedwillige overtreder van al de geboden des Heeren en een verwerper van zijn liefdevolle

vermaningen en roepstemmen. Dit deed mij toen zuchten dat ik al mijn tijd had verwaarloosd en eenmaal zal moeten aanhoren: *'Gaat weg van mij, gij vervloekte,in het eeuwige vuur, hetwelk den duivel en zijn engelen bereid is'* (Matth. 25:4b).
Maar het behaagde de Heere, uit eeuwige liefde en vrije genade, in de Zoon van zijn liefde, de weg van verzoening voor mij te openen. Hij leidde mij op die weg der verzoening door mij de Heere Jezus te doen aannemen en omhelzen. Dit alles door een geschonken geloof. Nu kon en mocht ik met Job zeggen: *'Want ik weet: mijn Verlosser leeft;'* (Job 19:25a).

Maar ik ga nu weer terug naar de toestand van mijn zoon. Ik kon niet anders zien dat mijn zoon nog onherboren was, vervreemd van het leven Gods. Dit bracht mij in een grote benauwdheid en ik kon niet anders denken dat een dreigende dood hem zou brengen naar zo'n gewichtvolle eeuwigheid.
Ouders, die door het licht van de Geest hebt leren zien wat het is om onbekeerd te zijn, dat het leven dan zal overgaan in een eeuwige rampzaligheid. U hebt kinderen, die u zeker zult beminnen en daarom kunt u denken in welk een smartelijke toestand ik verkeerde. Temeer daar ik voor mijzelf in het duister leefde.

Ik sprak mijn kind aan over dood en eeuwigheid, maar het was hem een ergernis. Hoe bedenkelijk het ook met hem was, hij troostte zichzelf dat hij zou herstellen, daar dit door de dokter beloofd was. Het had geen besef van de eeuwigheid en dat vermeerderde mijn droefheid. Kan er een harder en smartelijker zaak zijn voor ouders die het gevaarvolle van een gewichtige eeuwigheid hebben leren inzien, dat een kind, dat God nog zichzelf kent, te moeten zien sterven en verloren gaan?

Ik werd door de goedheid des Heeren bepaald bij mijn eigen verloren toestand in het verleden, maar ook ingeleid in de genade die mij geschonken is. Dit gaf mij vrijmoedigheid om mijn God en Vader, met de dichter van Psalm 130 te smeken om verzoening, door de verdiensten van Christus, over de zonden van mijn zoon. Ik smeekte de Heere of Hij op hem wilde neerzien met een oog van ontferming, om hem van de eeuwige dood te verlossen. Ik mocht pleiten op Zijn beloften: *'Bidt en u zal gegeven worde; zoekt, en gij zult vinden, klop, en u zal opengedaan worden.*'(Lukas 11:9). In de belijdenis van mijn eigen onwaardigheid moest ik met de hoofdman uitroepen: 'Ik heb alles verzondigd, maar spreek slechts één woord Heere, en mijn kind zal behouden worden. Zijn hart is wel verhard en toegesloten, maar u bent immers de Machtige, die het kunt openen, zoals dat van Lidia'(Hand. 16:14)

1.2 Hij zal leven!

Ik sprak steeds met hem, maar hij kon alleen smartelijk treuren over zijn kwaal, terwijl ik zo graag een klacht vernomen had over de toestand van zijn ziel. Onder dit alles zocht ik steeds mijn toevlucht bij mijn getrouwe Verbondsgod.
Toen behaagde het Hem, mij de gelofte gelovig te doen omhelzen, uit Johannes 11vers 25b: *'die in Mij gelooft, zal leven, al ware hij ook gestorven.'* Deze woorden deden mij aanhouden in het gebed en smeking.
Maar na enkele uren werd deze belofte in mij weer bestreden, dat het niet van de Heere kon zijn. Daardoor bracht ik weer verschillende dagen tussen hoop en vrees door.

Het was 30 oktober, nog vroeg in de morgen, dat in opnieuw in een hevige strijd kwam. Ik werd als door droefheid overstelpt over mijn kind en probeerde de Heere te zoeken. Maar tevergeefs, de deur van genade scheen gesloten en de beloften krachteloos, de vorige hoop verloren en Gods getuigenis als een verzegeld boek.

Zichtbaar zagen wij de zieke verminderen en hij lag sprakeloos.
Diezelfde middag om 3 uur sprak hij zijn moeder aan: ‘ Moeder, nu is alle hoop verloren, het vertrouwen op mensen is ijdelheid, de dood komt naderbij en dan onverzoend naar de eeuwigheid te moeten gaan. O, dat zal wat te zeggen zijn. O, nare eeuwigheid.’
Mijn vrouw weende en riep mij toe: ‘Hebt ge nog hoop voor ons kind’. Maar mijn antwoord was ik ben zeer bedroefd; naar het er op lijkt zal hij spoedig sterven en dan voor eeuwig verloren!’

Ik moest nog een laatste, maar bange strijd doorstaan. Ik zag mijn kind worstelen met de dood en alles was voor mij verborgen. Ja, zelfs de woorden die hij tot mijn vrouw gesproken had, gaven mij geen hoop.
Diezelfde middag om 5 uur ontmoette ik onze geliefde predikant, (ds. J.H. Donner) die mij vroeg hoe het ging. Mijn antwoord was: ‘Treurig, het is erg met onze zoon, ik zal hem moeten zien om te sterven en verloren te gaan. Hij is in grote smart en ik verwacht elk ogenblik zijn einde en heb geen hoop voor hem, voor de tijd, noch voor de eeuwigheid. Hij is er zelf ook ongevoelig voor!
De dominee ging weg en beloofde na enkele ogenblikken mijn kind te komen bezoeken. Kort daarna kwam hij bij hem en vroeg hem naar zijn toestand. ‘Ik ben zeer benauwd‘, was het antwoord van onze zoon. Intussen hield hij de hand van de dominee stevig vast, maar was niet instaat om verder met hem te spreken. Voor de dominee wegging deed hij nog een gebed, smekend om vergeving van zijn zonden, door het bloed van het kruis van Christus.
Persoonlijk kreeg ik wat troost voor mijn hart, tijdens het gebed, in het geloof aan Gods Woord: *‘Een krachtig gebed des rechtvaardigen vermag veel’*(Jak. 5:16b).

In het gebed
Diezelfde avond moesten mijn kinderen naar de catechisatie en kreeg ik gelegenheid om te bidden. Ik pleitte op de woorden: *’Een krachtig gebed des rechtvaardigen vermag veel.*’Ik smeekte om verzoening voor mijn kind in het offerbloed van Christus, tot vergeving en reiniging van zijn zonden.
Nu gevoelde ik wat ik nooit eerder gevoeld had, dat ik gebogen was onder de wil van God. Toen smeekte ik: ‘Mocht U Heere, bewogen worden mijn zoon genadig te zijn; mocht U hem een reiziger maken naar het land van de eeuwige rust. Kan het zijn door hem weer op te richten, maar zo niet, Uw wil geschiedde!’

Toen ik weer in het vertrek kwam waar onze jongen lag, zei mijn vrouw: ‘Ons kind heeft naar u gevraagd.’ Daarop liep ik naar zijn bed en hij sprak tot mij: ‘Vader, nu hebben wij al een hele lange tijd alle middelen gebruikt, maar ik gevoel dat alles vruchteloos is. Mijn lichaam is uitgeteerd en mijn einde komt dichterbij. Menselijke hulp en troost baat mij niet meer, want ik ga naar de eeuwigheid. Ik ben niet bekend met de borggerechtigheid van Christus, wat staat mij dan in de eeuwigheid te wachten?
Na enkele ogenblikken sprak ik: ‘Christus kan je redden, mijn kind!’ Waarop hij antwoordde: ‘Mocht het wezen vader. Ach, smeken wij de Heere daarom.’
Onder het laten lopen van vreugdetranen en met diepe ootmoed van mijn hart, bad ik tot de Heere. Het behaagde Hem mij te verhoren, want het licht van Gods Geest daalde in zijn hart. Hij riep uit: ‘Het zal de Heere alleen moeten zijn die mij helpen kan, maar Die wil het ook doen.’ Hij smeekte: ‘Lieve Heere Jezus, bekeer mij en zie in ontferming op zo’n zondig schepsel neer!’
Toen ik deze woorden hoorde werd ik bijzonder verblijd en verheugd in de Heere. Er greep een verandering in mijn gemoed plaats die niet te beschrijven is. Al mijn vorige smart en droefheid was weg en ik genoot grote blijdschap.

Ook voor mij?
Diezelfde avond hebben wij veel gesproken. Hij sprak: 'Drie weken geleden vader, ben ik aan mijzelf ontdekt en heb ik gezien dat ik een zondig mens ben, die voor een heilig en rechtvaardig God moet verschijnen. Ik kende Christus niet tot een voldoening van mijn schulden. Ik heb de Heere dikwijls gevraagd, of Hij mij genadig wilde zijn. Dit had ik u al eerder willen zeggen, maar ik schaamde mij en dacht: Zij zullen mij toch niet geloven. Maar nu kan ik niet langer zwijgen, ik hoop dat de Heere mij nog redden zal.'
Daarna riep hij uit: 'Ja Heere, U kunt mij redden, ja U zult het doen, want U bent een gewillige Zaligmaker voor verloren zondaren, zoals ik ben.'

Intussen waren mijn kinderen van de catechisatie teruggekomen. Eén van de jongens, de anderen wat voorruit was, ging eerst naar zijn zieke broer, die direct aan hem vroeg: 'Hoe was het op de catechisatie? Is het samenzijn nog tot een zegen voor je geweest? Ik heb je iets te vertellen, de Heere was hier thuis goed. Hij is mij verschenen. (De zieke wist zich nog niet zo goed uit te drukken, hij bedoelde dat er iets van Hem tegenwoordig was, van uit Zijn goedheid.) Toen zijn broer dit hoorde was hij zichzelf niet meer van blijdschap en verwondering. Hij weende van blijdschap en liep zo zijn andere broers en zussen tegemoet, om dit blijde nieuw te vertellen. Maar toen de anderen zijn tranen zagen dachten zij dat hun broer gestorven was. Daarom vroegen zij of hun broer gestorven was. Maar hij antwoordde: 'Nee, hij leeft nog en je zullen van hen het wonder wel horen.' Met haast gingen zij naar hun broer toe en mochten hem met blijdschap in zijn hart, op een gevoelige wijze, ook tot hen horen spreken over Gods grote goedheid en de liefde van Christus.

Nu was er blijdschap bij allen in het gezin en er werden tranen geschreid om Gods grote daden, die volgens zijn eigen spreken. in hem verheerlijkt waren. De zieke zat onder dit alles stil en was in een biddende gestalte. Wij hoorden hem zeggen: 'Wat is de Heere goed dat Hij op zo'n arm, zondig schepsel heeft willen neerzien; lieve Heere, bekeer mij verder tot U.'

Geurt verlangde sterk om de dominee eens te spreken; hij zei: 'Nu kan ik hem wat vertellen, wat ik voordien niet kon.' Daarom haasten wij ons om hem te halen. De dominee was ook verwonderd dat hij zó laat nog geroepen werd. (Ds. J. H. Donner). Maar nadat hij gerustgesteld werd, kwam hij met de ouderling en de diaken naar onze woning.
Daar gekomen zijnde mochten zij Gods lof van de lippen van de zieke vernemen: 'Ik verblijd mij en verheug me in de Heere, Die mijn Redder wil wezen. Zoals Hij het doet is het welgedaan; o, wat is de Heere goed!'
Tot blijdschap van allen die rondom hem stonden, vertelde hij zijn ervaring van de genade en de goedertierenheden des Heeren. Hij sprak verder: 'U hebt mij dikwijls aangesproken over de toestand van mijn ziel, voor de eeuwigheid. Toen waren uw woorden mij niet aangenaam, maar hinderlijk. Maar spreek nu maar van Gods deugden en van Zijn zaligen dienst. Ja, komt maar, allen die God vreest, om met mij de Heere groot te maken voor het onwaardeerbaar geschenk wat Hij mij, arme zondaar heeft willen geven.'
Na enkele ogenblikken riep hij weer: 'O, wat is de Heere goed!'
Omdat het weer tijd was dat de vrienden zouden vertrekken, werden er gebeden en smekingen tot de Heere opgezonden. Ook de zieke, hoewel hij krachteloos was, knielde in zijn bed neer en bad mee. De blijdschap en het leven van zijn ziel deed hem zijn lichaamssmarten vergeten. Geen enkele klacht hoorde men uit zijn mond; vooral in de eerste dagen niet.
De rust van de nu volgende nacht verkwikte mij en mijn gezin in het bijzonder. Wat de laatste dag gebeurd was had lichaam en geest afgemat. Ook onze zieke jongen had een goede nacht gehad.

1.3 Belijdenis

Het was nu zondagmorgen en ik mocht in het verborgen, voor de Heere, met een gezicht op mijn nietigheid en mijn ongeloof van de vorige dag belijden. Want ik kreeg bij vernieuwing houvast aan de vroegere belofte: 'Uw zoon zal leven, al ware hij ook gestorven.'Ik werd levendig ingeleid in de getrouwheid en onveranderlijkheid van mijn God. Ik was zeer beschaamd voor Gods aangezicht bij de overweging, wat een schat mijn kind ten deel gevallen was. Ik zonk in verwondering en aanbidding weg. Het was mij alsof geheel de schepping juichte over de redding van een verloren Adamskind. Ik riep uit:'O, eeuwige liefde en vrije genade van God, bewezen aan zo'n stout en hardnekkig zondaar als ik ben. O Heere, mocht het U behagen, mijn hele gezin als dat van Jozua te maken, om U te dienen!'
Die zondagmorgen was met recht een herinnering aan de opstanding van Christus. De waarheid van dat heilsfeit was aan mijn zoon bevestigd. Hij was met de Heere opgestaan uit de dood van de zonde, om voor God te leven, zoals Christus, Gods Zoon, ook weer leefde.
Wij lazen een gedeelte uit Gods Woord en zongen op verzoek van de zieke zoon Psalm 42 vers 2:

't Hijgend hert, der jacht ontkomen,
Schreeuwt niet sterker naar 't genot
Van de frisse waterstromen,
Dan mijn ziel verlangt naar God.
Ja, mijn ziel dorst naar den HEER;
God des levens, ach, wanneer
Zal ik naad'ren voor Uw ogen.
In Uw huis Uw Naam verhogen?

Onze harten verlangden ook naar de voorhoven des Heeren. Met een biddend hart gingen wij daar dan ook heen.
Onze geliefde predikant preekte over de opwekking van het dochtertje van Jaïrus. De overeenkomst van wat Jaïrus ervoer kwam geheel overeen met die van mij. Het heerlijk einde van zijn geloof trof mij zeer en bracht het gebeurde weer levendig voor mijn geest. Verkwikt en versterkt verliet ik de kerk.
Die gehele zondag, tot laat in de avond, hadden wij bezoek. Mijn kind mocht een krachtige versterking ondervinden. Hoe zwak hij ook was, hij was in staat om te spreken en de wonderen des Heeren te vermelden. Het was voor ons een feestdag en de vreugde gelijk aan die bij de terugkomst van de verloren Zoon. Verschillenden werden door het spreken versterkt en getroost.
De daarop volgende nacht en de volgende dag, had onze zoon niet veel rust, maar hij bleef steeds werkzaam met de Heere. Hij bleef in diezelfde gemoedsgestalte.

Weer in de strijd
Maar helaas, de stem van het ongeloof, ondanks Gods grote daden, kwam weer naar boven in mij, door te denken: 'Zou dit toch wel het ware zuivere werk des Heeren zijn; het lijkt zoveel op het zaad op de steenrots, wat spoedig opkomt, maar ook weer spoedig verdorde?'
Met angst in mijn hart zocht ik de genadetroon, of de Heere mij wilde laten zien of het uit Hem was, of niet. Indien het uit Hem was, dat ik mijn ongeloof dan met smart mocht belijden. Met deze gevoelens kwam ik tot het eind van de dag.
Toen ik thuis kwam vond ik onze kind nog in dezelfde gunstige gesteldheid, als voorheen. Hij gaf weer een psalmvers op om te zingen, wat ik met een beklemd hart mee zong. Ik zocht die

avond getrouw met hem te spreken, in overeenstemming met het gewicht van de zaak, over wat hij ondervonden had. Hoewel ik het werk des Heeren niet durfde ontkennen, had ik toch die ruimte niet meer, zoals ik het verlangde. Uiteindelijk zei ik tot hem: 'Nu, mijn kind, de Heere mocht u voorbereiden op het eeuwige leven.'Hij antwoordde; 'Ja vader, de Heere zal het maken niet alleen tot aan de dood, maar ook tot over de dood.' Die nacht mocht hij een gewenste rust ontvangen, voor zijn lichaam.

De volgende morgen was de blijdschap en het leven van zijn ziel wat weg. Hij zei:'Ik gevoel de liefde van de Heere Jezus niet meer zo sterk. Toch begeer ik een Psalm te zingen, want de dienst des Heeren blijft mij lief.'
Die dag was hij doorlopend met zijn moeder alleen. Mijn beroep riep mij en ook mijn andere kinderen. Het was voor mijn vrouw een lust om hem zijn laatste dagen, met de meeste zorg en oplettendheid te verzorgen. Maar mijn ziel was doorlopend met hem werkzaam. Omdat hij die morgen tegen mij gezegd had dat de Heere met zijn liefde wat geweken was, was het mij nog banger dan de vorige dag. De stem van het ongeloof sprak in mijn hart: 'Het zal alles wel verdwijnen en als een morgenwolk voorbij gaan.' Ik zuchtte en worstelde met de Heere en ging steeds naar mijn jongen toe, om iets te mogen vernemen. Maar hij zei steeds wat hij die morgen gezegd had, dat de Heere het goed maakte. Op zijn dringend verzoek ging ik ook naar bed, maar ik kon de niet slapen; mijn onrustige ziel liet het niet toe. Laat in de nacht mocht ik nog even wat slapen.
Om ongeveer 4 uur schrikte ik wakker, met de gedachte dat mijn kind in gevaar was, wat mij ineens weer levendig voor ogen stond. Ik had behoefte aan de eenzaamheid en stortte daar mijn hart uit voor de Heere.

Mijn ziel is ontroerd
Toen ik weer bij mijn jongen kwam was zijn toestand veranderd, want hij sprak:'Vader, ik heb zo'n pijn en mijn ziel is ontroerd, ik ben bang dat alles bedrog zal wezen. Ik ben blij en met hoop vervuld geweest, geloofd dat de Heere mijn Redder zou wezen en nu is alles weg. Ik vrees dat het geen werk van de Heere geweest is en aan Gods volk heb ik verteld dat de Heere zo'n grote zaak aan mij gedaan had. Ach vader, ik geloof dat ik mij jammerlijk misleid heb; dat ik het mijzelf heb opgedrongen. Het is nu zo donker en ik kan mij in niets meer verblijden. O, het zal wat te zeggen zijn, om met een ingebeelde hemel naar de hel te gaan.
Het is eigenlijk niet te geloven, maar ik was blij over zijn woorden en ik kon nu geloven dat het een werk des Heeren was. Want de duivel zal zijn eigen werk niet bestrijden, alleen Gods werk bestrijdt hij. Zo dikwijls als de Heere de duivel zijn prooi komt te ontroven, zal hij ongeloof in de ziel te werpen, die in beginsel verlost is. Was het mogelijk om haar maar weer in zijn macht te krijgen. Maar dit is onmogelijk, want Hij, Die hem de kop vermorzeld heeft, heeft in het uur van bestrijding voor hem gebeden, dat zijn geloof niet zal ophouden (Luk.
22:31-32).
Toen sprak ik tot hem: 'Mijn lief kind, het zal wel benauwd voor je wezen, maar mij is het tot blijdschap en tot kracht van het geloof. Want nu gevoel ik dat het een plant des Heeren is en er wordt aan gewerkt om die uit te roeien. Maar geen nood, want de Heere is getrouw, Hij zal Zij Eigen plant laten groeien en zal het werk van Zijn handen niet laten varen.'
Ik vervolgde: 'Ik weet uit ondervinding dat de satan niet schroomt om het ware werk aan te tasten, was het mogelijk, dan zou hij het geheel vernietigen. Maar hoever zijn list en geweld ook mag gaan, zoals in de geschiedenis van Job vermeld is, en dat Christus Zelf in de woestijn verzocht is, de duivel kan niet verder gaan dan de Heere het toelaat.
Denk eens rustig na, Wie heeft je geschonken wat je in de vorige dagen mocht genieten? Was het uit jezelf, of sprak je een ander na, of zou de duivel je dat geleerd hebben, om als een arme zondaar naar de vergeving van zonden, door Christus bloed te hijgen? Nee toch? Daarom kun

je jezelf, met al je pogingen, ook niet terug brengen in diezelfde toestand van de vorige dagen. Was het toen uit jezelf geweest, dan zou je dit ook nu weer kunnen doen. Was het uit de duivel, hij zoekt niet anders dan je te misleiden.
Ik heb nog een vraag. Stel je een voor dat je voorgesteld werd tussen twee zaken te kiezen, of geheel hersteld te worden, met het genot van het aardse en in het gemis wat de Heere reeds aan je ziel gedaan heeft, of sterven en voor eeuwig behouden te worden. Wat zou je dan hiervan kiezen?'
Zijn antwoord had hij gereed: 'Dan liever sterven, want er leeft toch nog een zwakke hoop in mijn hart, dat de Heere mijn Redder mocht wezen.'

1.4 Liever sterven dan zonder God leven

Ik vervolgde: 'Gods weg, mijn kind, is wijs en goed, want Hij wil je leren wat het is, uit vrije genade en om-niet gerechtvaardigd te moeten worden. En daar heb je geen goede gestalte of enige verdienstelijkheid voor nodig. De tollenaar sprak: '*O God, zijt mij zondaar genadig en hij ging gerechtvaardigd naar zijn huis*'(Lucas 18:13b). Je treurt nu over het gemis van Gods liefde, omdat je dit graag weer zou gevoelen?'
'Ja vader, duizend werelden zouden mij zo lief niet zijn, als de genieting van de Heere Jezus en Hem tot mijn eeuwig Deel te mogen hebben.'
'Nu, mij kind', antwoordde ik, 'het geloof is een gave die de Heere wil schenken en aan dat geloof zit de eeuwige zaligheid verbonden. '
'Vader, u zou mij weer wat kunnen bemoedigen en troosten?'
'De Heere mocht dit Zelf geven, mijn kind en dat ons gesprek daartoe een middel mocht zijn, opdat je ziel getroost mocht worden.'
Verder sprak mijn jongen: 'Och, ik ben nog zo bevreesd, want er is een eeuwigheid aan verbonden, want na de dood volgt voor mij het oordeel.'
Ik antwoordde hem: 'Dat is zo, want na deze tijd zal er geen tijd meer zijn en houden alle vertroostingen op en komen er eeuwige smarten, zoals de rijke man, die geen druppel water kreeg tot lafenis (Luk. 16:24-25). Maar je bent nog in het heden der genade en buig je tot in het stof en wacht op Hem, tot Hij zal komen. Heeft Hij een goed werk in je begonnen, dan zal Hij, in Zijn getrouwheid, het ook voleindigen.'

Zo bleef het, onder afwisseling van licht en duisternis, twee dagen lang. Was het licht en leven dan was er een roemen in God en hij vermaande allen die bij hem kwamen. Maar was het donker, dan was hij treurig, sprak weinig en gevoelde zijn lichamelijke pijnen en smart.
Zelf was ik in die dagen in een gelovige gestalte, met betrekking tot mijn kind. Alle vorige ervaringen en beloften waren weer nieuw voor mij. Ik er mijzelf volkomen op verlaten en mocht hem steeds vertroosten. Maar die vertroostingen konden zijn ziel geen rust geven. Hij zei dan steeds: 'De Heere Zelf moet het doen, want dat Paulus plant en Apollos nat maakt is wel noodzakelijk, maar de Heere moet toch de wasdom geven.'

Na die twee dagen van strijd behaagde het de Heere zijn geloofsoog weer te verhelderen en de hoop te verlevendigen. Met gevouwen handen riep hij: 'Help mij, de Heere groot te maken voor al Zijn weldaden'.
Zo mocht hij weer boven de strijd en het ongeloof uitkomen en juichen in de hoop die niet beschaamd, omdat de liefde Gods, door de Heilige Geest in zijn hart was uitgestort.
Tot onze grote blijdschap mocht hij in deze gestalte blijven en genoot krachtige vertroostingen, zodat de lichaamssmarten bijna niet gevoeld werden. Deze smarten werden toch met de dag steeds erger. Ook zijn stem werd zwakker, zodat hij de kracht daaruit ook verloor.

De daarop volgende zondag mocht voor ons weer een gezegende dag worden. Velen kwamen hem bezoeken en met gezang, gebed en het spreken over de zaken van Gods Koninkrijk, was die dag spoedig voorbij. Veel vermanende woorden kwamen op een liefdevolle en indrukwekkende wijze van zijn stamelende lippen. Dit was de laatste zondag die hij op deze aarde zou leven. Nog twee dagen en hij zo van de bijna ondragelijke pijnen verlost worden. Daarna zou de eeuwige blijdschap op zijn hoofd wezen.

De laatste dagen
Mijn vrouw en ook de kinderen, waren zeer bedroefd; hij was een geliefde jongen en hem te moeten missen was voor mijn vrouw haast ondragelijk.
Met al de achting en de liefde die een kind tot zijn ouders behoort te hebben, sprak onze jongen: 'Moeder, ween niet over mij, maar wees blij. Vlucht liever, lieve moeder, naar de Heere en bid dat Hij u mag bekeren. Zoekt de redding bij Hem, Die ook u roept en nodigt, Hij kan en wil u dan alles geven wat u van Hem begeert.'
Op deze wijze sprak hij tot verschillenden die hem op die dag kwamen te bezoeken.
Het geloof dat Hij de eeuwige rust zou ingaan werd steeds levendiger en het vertrouwen werd in mij versterkt dat de Heere zijn geloof zodanig zou verhelderen, dat hij zich met volle bewustheid aan de Heere Jezus kon overgeven. Ja, dat hij in het uur van sterven een ruime ingang zou hebben in het eeuwig Koninkrijk.
Reeds de volgende dag werd dit bevestigd; ik had niet tevergeefs geloofd. Mijn ziel raakte uit alle banden en ons kind mocht een volkomen Zaligmaker voor zijn hart omhelzen. Hij mocht zich door het geloof op de verdiensten van Christus verlaten, zodat hij dankend uitriep:'Ja Heere, ik heb verzoening gevonden voor al mijn zonden in Uw bloed.'
Nu werd het zijn gebed om de verlossing van het lichaam, maar met onderwerping aan Gods wil: 'Moet ik Heere, de smarten nog wat dragen, ondersteun mij dan hierin.'De gehele nacht en dag bracht hij door in die onderworpenheid aan Gods wil, met gevoel van Zijn tegenwoordigheid.

Zo brak de morgen van zijn laatst dag op aarde aan. Hij was los van alles wat op de aarde was. Ook mijn vrouw en kinderen waren minder bedroefd, daar hun gedachten waren dat zijn einde vrede zou zijn. Dit was genoeg om hen stil te doen berusten. Zijn mond bleef vervuld met de goedertierenheden des Heeren. Als een arme en verloren zondaar mocht hij zich een deelgenoot weten van de borggerechtigheid van Christus. Verschillende malen riep hij stamelend uit: 'O lieve Jezus, wat is uw goedheid groot!'

De laatste avond ondervond hij nog de volheid van de woorden: *'En dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, den enigen waarachtigen God, en Jezus Christus, Dien Gij gezonden hebt'* (Joh.17:3). Zij geloofsoog werd voor het Goddelijk Wezen, in het aanzien van Christus geopend. In verrukking van zijn ziel riep hij daarom uit: *'Geloofd zij God, dat eeuwig Wezen!'* Het was zijn begeerte dat wij dit vers zouden zingen, maar wij konden het niet vinden waar het stond. Daarom verzocht hij ons het na zijn sterven te doen. Het laat zich begrijpen hoe graag wij dit hebben gedaan. Het was Psalm 72 vers10:

Dan zal, na zoveel gunstbewijzen,
't Gezegend heidendom
't Geluk van dezen Koning prijzen,
Die Davids troon beklom.
Geloofd zij God, dat eeuwig Wezen
Bekleed met mogendheën;

De HEER, in Israël geprezen,
Doet wond'ren, Hij alleen.

Vermaand elkaar in het heden der genade
Diezelfde avond kwam er een tante bij hem op bezoek. Zij was tijdens zijn ziekte nog niet eerder geweest.
Hij maakte van deze gelegenheid gebruik om haar, vanuit zijn hart, vermanend aan te spreken. Nadat hij haar met blijdschap had verteld dat zijn ziel voor eeuwig behouden was en naar de Heere Jezus ging, vroeg hij haar: 'Maar lieve tante, hoe is het met uw onsterfelijke ziel. Hebt u vrede bij de Heere gevonden, in het bloed van Christus. Weet u dat uw einde ook naderbij komt en dat u zonder verzoening naar de eeuwige rampzaligheid gaat? Och, mocht de Heere u aan uzelf ontdekken, opdat u mocht leren zien en geloven, wat u met alle andere mensen geworden bent, door de zonde. Maar ook hoe het wezen moet om de reis naar de eeuwigheid met vrede te kunnen doen! O, mocht ge uzelf leren kennen als een arme zondares, om dan te vluchten naar de Fontein des levens, om van het levend water te mogen drinken! Vlucht daarom tot Hem, Die ook u kan redden, zoals Hij mij gedaan heeft. Voor een komend zondaar staat hij met uitgebreide armen, om zo iemand te omhelzen!'
Zij hoorde de woorden van een stervende jongen, wenend aan. Juist daarom mocht het veel invloed op haar hart uitoefenen.

In zijn laatste nacht werd hij nog met hevige koortsen bezocht. In gelovige en kinderlijke onderwerping bad hij: 'Heere, neem mij nu spoedig tot u op! '
Met het oog op de eeuwige heerlijkheid sprak hij nog de woorden uit Psalm 126 vers 3, berijmd, en hij verzocht ons dit te zingen:

Die hier bedrukt met tranen zaait,
Zal juichen, als hij vruchten maait;
Die 't zaad draagt, dat men zaaien zal,
Gaat wenend voort, en zaait het al;
Maar hij zal, zonder ramp te schromen,
Eerlang met blijdschap wederkomen,
En met gejuich, ter goeder uur,
Zijn schoven dragen in de schuur.

Daarna lag hij bijna twee uur stil, biddend werkzaam onder de laatste angsten van de dood, om 10 over haf 2.
Toen opende hij nog één keer zijn stervende lippen en sprak: 'Ik zie de Heere Jezus voor mij staan, om mij te verlossen.' Nog enkele ogenblikken sprak hij daaruit en nam toen mijn hand en zei: 'Vader, ik ga sterven… wij zullen elkaar hier niet meer zien… maar wel in de eeuwige heerlijkheid.'
Ik riep hem met een vol gemoed nog toe: 'Je gaat naar Jezus, mijn kind!'
Daarna draaide hij zich om en ontsliep zalig, in de Heere!

De vaste overtuiging dat hij in de volle rust van Gods kinderen mocht ingaan, maakte dat het sterfhuis geen klaaghuis was. Hoe natuurlijk het ook is om onze dierbare gestorven bloedverwanten te bewenen, wij konden dit niet doen, daar zijn verlossing te groot voor ons was.
Zo doet de Heere wonderen en blijft Zijn liefde nog werkzaam in de redding van zondaren. Hij brengt in één ogenblijk aan het licht, wat alle krachten van mensen samengebundeld niet kunnen.

Maar daarin zal ook de eeuwige liefde en de kracht van God, in alle eeuwigheid, door allen die vrijgekocht zijn geroemd worden.
Zo zal dan ook ik, arm en onwaardig, ja verdoemelijk zondaar, met al het volk van God, de kroon, voor de voeten van het Lam neerwerpen, en ook met betrekking tot de verlossing van mijn kind, met hem aanheffen: '… want *Gij hebt ons Gode gekocht met Uw bloed,… en Gij hebt ons onzen God gemaakt tot koningen en priesters'*.(Openb. 5:9-10). *'Hem, Die op de troon zit en het Lam zij de dankzegging en de eer en de heerlijkheid en de kracht, in alle eeuwigheid' Amen* (Openb. 5:13b).

Maar, blij vooruitzicht, dat mij streelt!
Ik zal, ontwaakt, Uw lof ontvouwen,
U in gerechtigheid aanschouwen,
Verzadigd met Uw God'lijk beeld. (Psalm 17:8)

Ommeren,1847. F. van Dee (Lidmaat der Chr. Afgescheiden gemeente

Nadere toelichting
De schrijver van het bovenstaande was Frans Willem van Dee (1787-1868). Hoewel de naam van de jongen waar het over gaat niet genoemd wordt, is na te gaan dat dit zijn zoon Geurt geweest is. Hij is op 15jarige leeftijd ziek geworden en op 17jarige leeftijd gestorven.

De ouders van Frans Willem waren: Huibert van Dee (1748-1814) en Johanna van Ingen (…-1791).
Zijn eerste vrouw Christina van Dijk, geb. 29-05-1789 en op 32-jarige leeftijd overleden te Lienden 23-01-1822

De kinderen uit dit huwelijk waren:
Huibert Christiaan (1812-1889)
Johannes (1814- …)
Johanna Gerdina (1815-1817)
Willem Hendrik (1816-1892)
Johanna (1818-1909)
Johannes (1820-1823)
Frans Willem (1821-1823)

Zijn tweede vrouw was Judith de Gooijer (1800-1861). De kinderen uit dit huwelijk waren:
Nicolaas (1826-1907)
Christiaan (1828-1907)
Geurt (1830-1847)
Teuntje Maragaretha(1832-1913)
Gerrit (1834-1910)
Frans Hendrik (1836-1853)
Hendrika (1839-1882)
Judith (1843-1917)

Een bewogen leven heeft Frans Willem ongetwijfeld gehad. Zijn jeugd was tijdens de Franse overheersing.

Toen hij ruim twintig jaar was werd dat deel van de Betuwe geteisterd door een overstroming van de rivieren, in 1809. Na zijn eerste huwelijk werd hij opzichter bij Baron van Brakel op den Eng.

Omdat Frans Willem zich al jaren niet meer in de Hervormde kerk thuis voelde, trok de Afscheiding van 1834 hem wel aan. Kon hij in die tijd predikanten of oefenaars beluisteren in de omgeving, dan werd hij daar gevonden.
Spoedig zaten er ook personen in de gevangenis te Tiel, die op verboden bijeenkomsten geweest waren. Wettelijk mochten er in die tijd niet meer dan twintig personen bijeen komen. Omdat het eten in de gevangenis slecht was, bracht Frans Willem regelmatig voedsel van een goede kwaliteit.

Met de dorpspredikant te Ommeren kon hij niet overweg. Dominee H. Vermeer leerde o.a. 'dat alle mensen zalig kunnen worden.' Bij de vorige predikant ds. J. Alpherts, had Frans Willem in 1823, met het zingen van de ingevoerde gezangen al de grootste moeite gehad. Hij opende tijdens de dienst zijn boek niet wanneer er een gezang werd opgegeven. Tot ergernis van de leden, maar ook van de dominee, die hem in het openbaar hierover aansprak.

Frans Willem van Dee kreeg een groot gezin zodat er regelmatig gedoopt moest worden. Maar ook dit leverde bezwaar op, zodat hij toch, na een lange strijd, het besluit nam om tot de Afgescheidenen over te gaan.
Maar hij had toen zijn vrouw Judith toen nog tegen, want toen hij na de geboorte van een zoontje te kennen gaf dit niet meer in de Hervormde kerk te laten dopen, was zij het daar niet mee eens. Maar om het kind bij de Afgescheidenen te laten dopen moest hij eerst zijn lidmaatschap van de Hervormde kerk opvragen.
Toen zijn vrouw merkte dat hij zijn afscheidingsbrief aan de kerkenraad van Ommeren schreef, zei ze: 'Ik merk dat je de scheidbrief schrijft. Nu, dan wil ik mij ook van jou laten scheiden, want je maakt mij en de kinderen toch maar ongelukkig.'
Dat het voor Judith ook moeilijk was valt wel enigszins te begrijpen. De spanning was in 1836 wel hoog opgeklommen, door alle vervolgingen tegen personen die zich van de kerk afscheiden. Op verschillende plaatsen zaten er personen in de gevangenis. Anderen kregen ontslag van de baas waar zij werkten.
Dicht in de buurt was de woning van Arien van de Waard, te Kesteren, op 29 maart 1836 afgebrand, onder verdachte omstandigheden. Er werd daar een samenkomst van Afgescheidenen gehouden.
Mogelijk is Judith ook bevreesd geweest dat haar man zonder werk zou komen en dat met een groeiend gezin. Bij baron Van Baron van Brakel, was haar man opzichter, dus een goede baan, wat hij dan mogelijk ook zou kunnen verliezen.
Door de reactie van zijn vrouw was nood wel hoog geklommen en dat dwong Frans Willem tot de genadetroon. En de Heere verhoorde! De andere dag liet hij zijn vrouw weten dat hij de volgende dag vroeg weg moest. Het was zondag en hij wilde naar Veenendaal, naar een samenkomst van mensen die Afgescheiden waren.

Die andere dag was Judith ook vroeg op en zette koffie voor haar man, en vroeg of hij niet te laat wilde thuis komen. Haar tegenwerking was geheel veranderd en zij werkte nu in alles mee met haar man.

Op 18 april leverde Frans Willem zijn akte van Afscheiding in bij de kerkenraad van de Herv. Kerk te Ommeren. Hij kerkte voorlopig bij de Afgescheiden kerk in Veenendaal.

Op 5 juni 1836 is de jongste zoon, Frans Hendrik, gedoopt in een tabaksschuur te Elst bij Amerongen.

Maar ook in Ommeren en omgeving kwamen er steeds meer mensen bijeen, die uiteindelijk overeen kwamen om ook ter plaatse een eigen gemeente te stichten. In 1844 werd een gemeente geïnstitueerd door ds. A.C. van Raalte uit Arnhem. Eind 1844 wordt een verzoek aan de koning gezonden, met verzoek tot erkenning.
Dit verzoek werd ondertekend door: ouderling R. Septer en diaken P.F. Kraan en 19 lidmaten. De naam van Frans Willen van Dee staat bovenaan, maar zijn vrouw stond er nog niet bij. De meeste personen kwamen uit Ommeren, Lienden en Ingen. Maar ook uit het verder gelegen Tiel.
Op 13 februari 1845 werd de gemeente erkend en voorlopig kwam men nog bijeen in de schuur van ouderling Septer, aan de Achterstraat 36.
Reeds op 21 mei 1848 doet de bekende ds. J.H. Donner zijn intrede. Op 23 augustus 1851 neemt hij afscheid. Daarna heeft ds. H.A. de Vos van 1852 tot 1854 de gemeente gediend. De laatste predikant van Ommeren was ds. J.W. Legrom van 1858-1861. Vooral onder ds. Donner kwamen de mensen van ver om de predikant te beluisteren. Ook bovengenoemde baron Van Brakel en zijn vrouw waren onder de luisteraars. In 1849 is er een kerk gebouwd, wat ook mede door de baron bekostigd werd.

In 1858 werd Willem Hendrik van Dee ook diaken, hij was toen 43 jaar. Hij was 14 jaar ouder dan zijn overleden broer Geurt.
Nadat ds. Legrom vertrokken was verminderde het aantal luisteraars sterk. Er kwamen ook in de buurt weer enkele rechtzinnige predikanten in de Hervormde kerk. Nog een reden was dat er in Tiel, in 1853 ook een Afgescheiden gemeente was ontstaan, waar vandaan destijds ook veel luisteraars naar Ommeren kwamen.

In 1876 werd besloten om de gemeente op te geven en de leden werden bij de gemeente te Tiel gevoegd.
Het blijkt dat er nog drie gezinnen met de naam Van Dee bij waren, t.w. diaken Willen Hendrik van Dee, weduwnaar met, met 5 kinderen. Klaas van Dee, gehuwd met Gerdine Margarete van Heteren en met 7 kinderen. Christiaan van Dee, gehuwd met Clasina van Doorn met 5 kinderen.

Geraadpleegde literatuur:
Ziek- en sterfbed of kort en eenvoudig verhaal van de liefdevolle leiding des Heeren in de bekering van een mijner kinderen; K. Heerschap Uitgever (Ouddorp Z.H.) (z.j.)
De Afscheiding van 1834 Negende deel: Provincie Gelderland; Dr. C. Smits, 1991, Dordrecht
Begin en beginsel der Afscheiding; Dr. G. Keizer, Zutphen, (z.j.)

22. In de lijn der geslachten Johannes Hendrik Gonlag 1882--1960)

Zijn leven en sterven, met bijzonderheden uit het leven van zijn vrouw Johanna La Both, haar moeder en broertje.

2.1 Zijn opvoeding vergeten
2.2 Verloren, verloren!
2.3 Naar de kerk bij ds. Van Zweden
2.4 Uit het heden en het verleden
2.5 Uit het leven van Johanna Gonlag- La Both
2.6 In het licht en in duisternis
2.7 Moeder Geertruida La Both en broertje Bertus La Both
Toelichting

Johannes vertelt wat de Heere aan zijn ziel gedaan heeft.

2.1 Zijn opvoeding vergeten

Toen ik 13 jaar was werd mijn 4- jarig broertje zó ernstig ziek, dat hij spoedig hiervan gestorven is. Wij hielden thuis allen veel van hem en ook ik was bijzonder aan hem gehecht. Nog zie ik mijzelf toen geknield onder een boom liggen, toen hij op een zaterdagavond zó ziek was, dat ik de Heere smeekte: 'Och Heere, dat U ons broertje toch niet van ons wegnemen mocht, want wij houden zoveel van hem!'
Mijn broertje ging altijd veel met een Godvrezende oom om, die veel met hem sprak over de wegen des Heeren. Op de dag van zijn sterven zei mijn moeder tegen hem: 'Henkie, ben je zó ziek?' Zijn antwoord was: 'Ja moetje, ik ga naar onze lieve Heere toe.' En zo stierf hij op die dag en hij was nog maar 4 jaar.
Wat maakte dit sterven een diepe indruk op mij. Steeds smeekte ik de Heere: ' Och Heere, dat ik ook voor en toebereid mocht zijn voor die nooit meer eindigende eeuwigheid. O Heere, bekeer ook mij!'

In die tijd ging ik naar de catechisatie bij de oude dominee Abr. Verheij. Hij hield ons altijd voor dat wij bekeerd moesten worden, daar wij anders God niet konden ontmoeten. Het had op mij de uitwerking, dat ik dikwijls zuchtend over de straat ging en tijdens mijn werk daar ook veel mee bezig was. Ik was toen nog jong en werkte op de glasblazerij te Delft. Tijdens mijn werk zong ik dikwijls Psalmen. Dit heeft enige tijd geduurd, maar op het laatst gingen de indrukken weg. Mijn ouders moesten mij zelfs dwingen om naar de kerk te gaan. Later week ik geheel af en ging niet meer naar Gods huis.

Roekeloos
Mijn werk in de glasblazerij stond mij ook steeds meer tegen. Mijn hart trok naar de zee en uiteindelijk ging ik varen, op de haringvisserij. Van de indrukken uit mijn jeugd bleef niets meer over; ik werd totaal verhard en gaf nergens meer om.
Op een keer waren wij midden op de Noordzee. Wij hadden de wacht en het schip lag stil, want er was totaal geen wind. Ik zei tegen een van de jongens: 'Zeg, ik heb eens gelezen, dat als de schepen stil lagen, de matrozen gingen zwemmen. Zullen wij dat ook eens doen? Dan duiken wij van de boegspriet af.' Zijn antwoord was: 'Als jij het doet, doe ik het ook.' Ik maakte mij klaar en sprong

vanaf de boegspriet de Noordzee in en de jongen volgde mij direct. Wij waren aan het zwemmen toen de schipper ons zag en verbaasd riep: 'Jongens, wat doen jullie toch? Hoe halen jullie het in je hoofd, het zit hier vol haaien!
Wij hadden een touw overboord gehangen en daar trokken wij ons snel mee aan boord. Zo ging ons leven in die tijd door; wij leefden maar raak, hoe langer hoe erger.

Daarna ben ik gaan varen op schepen van de Holland-Amerika lijn. Veel reizen heb ik op deze schepen gemaakt. In 1917 was ik in New-Orleans en daar monsterde ik aan op een driemaster die een reis maakte naar Bordeaux in Frankrijk. Toen ik terug kwam monsterde ik op een Amerikaans schip, waarop ik bleef. Het was toen in de eerste wereldoorlog. Dit schip werd kort voor het einde van de oorlog getorpedeerd. Het kon nog naar Engeland gesleept worden, waar wij behouden aankwamen. Maar zelfs dit gebeuren maakte nog geen indruk op mij. Ik was van de vreze des Heeren totaal vervreemd. Vanuit Engeland ging ik als passagier terug naar Amerika.

Het laatste minuutje
In 1919 voer ik op een ander schip, wat midden op de oceaan een probleem kreeg door een lek. Het schip dreigde te zinken en op woensdag zonden wij het S.O.S. sein uit (redt onze zielen). De nood kwam steeds hoger, want het water in het schip steeg steeds hoger. Omdat wij niet in het stookhok konden komen, was er ook geen stoom meer. Wij probeerden met emmers het water eruit te halen, maar dat was zo vermoeiend, dat het niet vol te houden was.
Dan de pomp maar geprobeerd. In zeemanskringen noemt men dit 'het laatste minuutje'. Daar zijn wij toen mee begonnen tot wij niet meer konden. Het was vrijdagmorgen vroeg, ongeveer 3 uur, met metershoge golven. Zodat de toestand heel ernstig was. Ik stond op het achterschip en dacht: 'Misschien nog één of twee uur en wat zal de reddingsboot doen bij zulke hoge golven? Er hing nog een reddingsboei en ik dacht, wanneer wij het schip moeten verlaten, dan snij ik de reddingsboei af en spring daarmee over boord. Met de hoop om daarmee nog een poosje op rond kon drijven.
Weer kwam het in mij op, nog één uur of mogelijk twee uur en dan voor eeuwig verloren! Mijn keel kneep dicht van angst en kon ik nog maar b:idden. Daar zo staande kwamen de woorden van de tollenaar in mij op: *'O God, zijt mij zondaar genadig*'(Lucas 18:13b).
De machinist kwam naar mij toe wat er met mij was, mogelijk zeeziek? Ik antwoordde: 'Ik ben moe'. Ik wilde niet laten merken in welke toestand ik verkeerde. Daar was ik als zeeman e trots voor. Hierop zei de machinist: 'Kom laten wij proberen met al onze macht het schip te behouden.' En weer gingen wij verder, maar hier lag er een vermoeid op dek n daar lag er een totaal uitgeput. Wat een paniek! Maar wij hebben gewerkt en gewerkt tot wij het onder de knie kregen. De pompen kwamen opgang en langzaam kregen wij het water uit het schip. Met man en macht, voor zover wij het nog konden, kregen wij zover dat wij weer stroom kregen en dat de ketel weer werkte.
De volgende zondagmiddag zagen wij een schip komen. Het was een Engels schip, die met dezelfde problemen had te kampen gehad. Toch boden zij ons hulp aan. Onze kapitein bedankte hen voor de gedane moeite, maar liet weten dat wij bereid waren om 18 uur de reis naar Gibraltar voort te zetten.
De zee was stil en wij hadden weer stoom, de schroef draaide weer en ik was mijn benauwdheid weer kwijt. Het ging weer de oude gang. Bidden deed ik niet meer en toen wij in Gibraltar kwamen zetten wij ons oude leven weer voort. Ach, wat is een mens als hij aan zichzelf wordt overgegeven. Wij gingen door en ons leven was zo schandelijk dat het niet past om hierover verder te vertellen.

Daarna monsterden wij op een ander schip uit Holland, de *Rotterdam*. De reis was naar Palestina, waar wij naar een voorspoedige reis aankwamen. Wij lagen bij de berg Karmel, dicht

bij Joppe en Ai. De passagiers gingen van boord om een uitstapje naar Golgotha te maken. Ik stond op het voorschip hun na te kijken en dacht: 'Ik wilde wel dat mijn nek zo lang was, dat ik van hier over de bergen heen, de plaats kon zien waar de Heere zo smartelijk en bitter geleden heeft.
Ja, daar stond ik, als een beest, want meer was ik niet. Daar kwam ook mijn opvoeding even terug en de lessen in van de oude dominee A. Verheij. Maar toch ging ik door.

Weer aan de wal
In 1923 bleef ik ditzelfde goddeloze leven voortzetten, geheel God vergetend en verlatend. Ik stond als een vijand tegenover God en dwaalde steeds verder van Hem af. Ik was ook een grote drinker geworden en kwam zelfs zover dat ik te Paterson een herberg kreeg en zelf kastelein werd. Ik was baas in dat moordenaarshol.

Op een zondag stond ik in het achtergedeelte van deze kroeg over de rivier te kijken. Aan de overzijde van de rivier stond een Christian Reformed Church, dus een Gereformeerde Kerk. Ik zag daar ouders met hun kinderen naar Gods huis gaan. Zo ging ik vroeger ook met vader en moeder mee. Maar o, waar was ik nu, waar was ik nu! En het was alsof er een stem achter mij weerklonk: 'Dáár hoor je ook en niet hier!' Deze woorden maakten op mij zulk een indruk, dat ik in die kroeg geen rust meer kon vinden. Ik liep maar heen en weer en kreeg medelijden met mijn moeder, denkend: 'Als zij het toch eens wist, of mij zó zag lopen'.
Het behaagde de Heere om mij uit dat moordenaarshol te verlossen en ik ging weer terug naar mijn oude kosthuis. Die mensen hadden al wat met mij uit te staan gehad en ik kon niet begrijpen dat ze mij weer in huis wilden hebben, want het leven ging weer zijn oude gang. In plaats van beter op te passen, werd het hoe langer hoe erger met mij.
Op een keer kwam er de gedachte in mij op om ook eens te laten zien, dat ik beter wilde wezen. Ik paste beter op, dronk niet meer en hield dit drie maanden vol. Zo spaarde ik ook wat geld bij elkaar. Maar toen op een zondagmiddag, ik zal het nooit vergeten, dat ik na het eten even lag te rusten. Toen ik daar op bed lag, was het alsof de satan met al zijn macht op mij aanvloog. Ik kroop onder de dekens en riep: 'Nee, satan, ik wil niets meer met je te maken hebben.' Maar hij oefende zo'n macht op mij uit, dat ik alles deed wat hij wilde. Ik kleedde mij weer aan, verliet het kosthuis en ging naar Hoboken, waar de schepen aankomen. Daar verteerde ik al mijn geld en liep die nacht rond, zonder één cent op zak. Ik deed een deur open en legde mij zomaar neer om te slapen. Wat is toch een mens!

2.2 Verloren, verloren!

Weer was het op een zondag en ik lag er al naar uit te kijken dat het daglicht zou aanbreken, zodat ik weer naar de herberg zou kunnen gaan. Met de bedoeling om daar weer tot 1 uur middernacht te blijven, want ik moest ervan genieten tot het laatste toe. Maar toen ik die nacht naar huis liep verbrak de Heere mijn stalen knieën.
Ik moest uitroepen: 'Verloren, verloren!' Daar gevoelde ik dat ik tegen een goeddoend en rechtvaardig God zwaar en menigmaal had misdreven. Ik lag daar zo langs de weg geknield, terwijl de auto's langs mij heen vlogen en moest uitroepen: 'O God, wees mij genadig. U bent de Almachtige God en kunt mij alleen maar helpen. Verlos mij toch uit de macht van de satan en dat ik de huizen van goddeloosheid niet meer zal ingaan.'
Daar heb ik liggen kruipen en ben uiteindelijk opgestaan om naar huis te gaan. Er ging zoveel in mij om en liep van het een naar het ander, want ik kon nergens rust vinden.

Dicht in de buurt stond een Gereformeerde Kerk en ik was er wel eens geweest. De predikant van die kerk, ds. William Kuipers, had mij dikwijls zien lopen. Ik ging naar Hem toe en zei:

‘Dominee, mag ik u eens wat vragen?’ Hij zij: ‘Zeker en wat is het?’ Hierop vroeg ik: ‘Zou ik lid van uw gemeente kunnen worden?’ Zijn antwoord was: ‘Johan, jij een lid van mijn gemeente? Kijk eens wat voor leven of je leidt!’
Ik herhaalde nog een keer mijn vraag, waarop hij antwoordde: ‘Je hebt gehoord wat ik gezegd heb; zoals jij
je leven leidt, kunnen wij je toch niet als lid aannemen.’
Maar ik hield vol: ‘Dominee, ’s zondags staan de deuren van de kerk toch open en u zult die voor mij toch niet sluiten? Dus ik kom wel naar uw kerk.’
Hierop vroeg de dominee: ‘Maar Johan, wat is er dan?’
Ik heb hem toen alles verteld wat er in mij omging. Hij zei: ‘Johan, je komt woensdag naar de belijdeniscatechisatie. Dan zal ik deze zaak voor de kerkenraad brengen.’

Naar de mannenvereniging
Het was toen 1927, hij heeft dit gedaan en ik ging naar de catechisatie. Het daarop volgend jaar 1928 deed ik belijdenis. In die tijd begonnen zij ook met een mannenvereniging en de dominee zei tegen mij: ‘Johan, daar moet je ook bij aansluiten, dat is erg leerzaam voor je.’ Ik heb dit gedaan, want o, ik wist helemaal niets van Gods Woord af. Tot mijn schande moet ik zeggen dat ik in geen 27 jaar een Bijbel had opengedaan.
Toen ik op de mannenvereniging was mocht ik de Heere vragen of Hij mij wijsheid wilde geven, opdat ik Zijn Woord mocht leren verstaan en ik ook mocht spreken zoals de anderen deden, want zij waren geheel met Gods Woord bekend.
Op een zekere keer waren wij bij elkaar, toen er gesproken werd over de tekst: ‘ … *zo zijn wij ook erfgenamen …’* (Rom. 8:17). Het gesprek verliep vlot, tot ik aan de voorzitter vroeg: ‘ Hier staat: ‘… *zo zijn wij ook erfgenamen …*’; hoe kan ik dat weten?’ Hierop zei een van de aanwezigen tot mij: ‘Maar Johan, waar zit jij nu over te twijfelen? Je weet toch wel wat er gebeurd is en nu kom je met deze vraag!’
Mijn antwoord was: ‘Zeker kom ik met deze vraag, hoe of wij zullen weten erfgenamen te zijn? Luister eens jongens; ik hou veel van jullie en vertrouw jullie. Wanneer jullie tegen mij zeggen: ‘Aan de andere kant van de straat woont een rijke vrouw en die heeft iemand van ons in haar testament laten beschrijven. Omdat ik jullie vertrouw, geloof ik dat. Maar waar is het bewijs dat dit waar is? Als die vrouw gaat sterven en het testament wordt geopend en ik zie mijn naam daarin staan, dan ben ik verzekerd dat ik een erfgenaam ben. Zo zal toch ook
Volgens Gods Woord zijn?

Maar ik werd opgebouwd en ze zeiden: ‘Je bent bekeerd en weet wat er gebeurd is.’ Ik dacht wel eens: Gaat dat dan allemaal zó gemakkelijk? Dan herinnerde ik wel eens dat Godsvolk bij mijn vader en moeder kwamen en dat zij over de wegen des Heeren zaten te spreken en dan hoor ik mijn moeder nog zeggen: ‘Och, dat ik dat mocht leren kennen en dat het mij ook eens mocht gebeuren.’
Daar liep ik dikwijls mee te tobben en dacht weleens: ‘Ik wilde dat zij mij ook eens ontkleedden, zodat ik eens mocht zien wie ik was.’ Zo gebeurde het wel eens dat ’s zondags mijn vestje en jas uitgetrokken werden, maar even later kwamen zij weer terug. En als ik buiten kwam had ik er nog een overjas bij gekregen. In plaats dat ik ontkleed werd, werd ik overkleed. Daarmee werd ik zo’n groot christen, dat ik over de straat lopend soms dacht: ‘Mensen, kunt u het aan mijn niet zien dat ik bekeerd ben?’ En zo ging het maar door.

Naar het gezelschap
Maar op een keer zou er een gezelschap van Gods volk gehouden worden. In die tijd verhandelde ik vis en kwam veel bij kerkelijke mensen. Ik leerde er veel kennen die tot de Gereformeerde Gemeente behoorden. Zij spraken wel eens met mij en vroegen of ik met hen

mee wilde gaan naar het gezelschap. Maar ik antwoordde: 'Wat moet ik bij u op het gezelschap doen? Wij hebben een mannenvereniging en de mensen daar zijn wijs genoeg en die weten de Bijbel toch ook goed? Ik zal maar bij hen blijven en dus ga ik met u niet mee.'
En zo gingen die mensen naar dat gezelschap en ik ging naar boven. Maar toen ik daar zat dacht ik, ik kan toch ook wel eens naar dat gezelschap gaan, zij kunnen mij daar ook niets doen. Ik veranderde dus mijn besluit, zocht mijn goede kleren op en ging naar het gezelschap, dat vergaderde in het kerkgebouw van ds. J. van Zweden.

Toen ik daarbinnen kwam zeiden de vrienden: 'Kijk, daar heb je hem nu toch ook nog' Ik gaf alle aanwezigen een hand, want zoals ik reeds zei kende ik de meesten wel. Toen kwam ds. Van Zweden ook binnen, gaf mij ook de hand en zei: 'Zo daar hebben wij Gonlag in ons midden.'
De dominee gaf een Psalmvers op, las een hoofdstuk uit Gods Woord en ging voor in gebed. Daarna zei hij: 'Ik ben blij dat u ook in ons midden bent en ik denk dat de anderen ook blij zullen zijn, want wij hebben veel van u gehoord. Nu weet u wel Gonlag wat een gezelschap is. Dan komen wij bij elkaar om de wegen des Heeren, die Hij met Zijn volk houdt, te horen vertellen. Daarom vraag ik nu aan u of u de weg die de Heere met u begonnen heeft eens te vertellen.'

Zonder Jezus naar de hemel
Ik dacht bij mijzelf: 'Dat kan ik gemakkelijk doen, want niemand kan mij hierin tegenstaan.'
Ik vertelde dus mijn weg, zoals het mij was gegaan.
Toen ik uitgesproken was zei de dominee tegen mij: 'U bent er zeker wel blij mee?' Mijn antwoord was: 'Ja, dat ben ik ook.'
Hierop antwoordde de dominee: 'Ik dacht wel dat u dit zegen zou, u bent dus werkelijk blij?'
En weer antwoordde ik: 'Ik ben erg blij, maar dominee, mag ik u eens wat vragen?'
Toen de dominee daar toestemmend op antwoordde, zei ik: 'Dominee, als men mag geloven dat men door Gods almacht is verlost geworden uit de macht van de satan, zou men daarover dan niet verblijd zijn?

Maar achter mij zat op dat gezelschap een oude man en die zei: 'Zonder de Heere Jezus naar de hemel.'
Het was of er een priem door mijn hart gestoken werd. 'Zonder de Heere Jezus naar de hemel!'
O, wat er verder op dat gezelschap gesproken is, ik weet er niets meer van. Maar dit weet ik wel, ik was als een bekeerde man naar het gezelschap gegaan, maar als een onbekeerde man ben ik naar huis gegaan. Toen ik thuis kwam ben ik op mijn bed neergevallen en moest uitroepen: 'Dan is het nog voor eeuwig verloren, want ik ken de Heere Jezus niet.'
O, heb ik ooit mijn bed nat geschreid, dan heb ik het in die nacht gedaan. Want als de Heere toen mijn levensdraad had afgesneden, dan was het voor eeuwig verloren was geweest, want ik kende de Heere Jezus niet. Nooit had ik tot Hem geroepen! En zo heb ik daar liggen tobben.
Ik heb later wel mogen geloven dat die oude man een instrument in de hand des Heeren is geweest om mij daarop te wijzen, dat ik Christus nodig had.

In die tijd kreeg ik ook te zien dat in de Gereformeerde Kerk, waar ik mij bij aangesloten had, nooit de noodzakelijkheid van de kennis van de Borg en Middelaar mij was voorgehouden. Alles was daar altijd goed. Dat wij God kwijt waren en dat wij weer met God verzoend konden worden, werd ons daar nooit voorgehouden.
Ik mocht geloven dat mij toen die weg werd geopend in de tweede Persoon, dat er in Hem nog een weg van behoudenis was. O, dat leven, die uitgangen, en dat geschrei naar Hem: 'O, Heere Jezus, dat ik U ook mag leren kennen, dat ik U mocht leren kennen als mijn schuldovernemende Borg. Dat ik vrede mocht vinden in de ogen van de Vader. O Heere, help mij, help mij!'

En zo roepende tot de Heere Jezus, dacht ik weer, wat is het toch dat mij zo angstig maakt? Ik was bang dat ik nu de tweede Persoon meer zou aanroepen dan de eerste Persoon. En dan was ik weer bang dat ik de eerste Persoon meer zou aanroepen dan de tweede Persoon. O, wat een strijd heb ik daar gehad.
Maar ik heb in die weg ook aangename ogenblikken mee mogen maken, want daar ligt vanzelf een verloop van tijd tussen. Als ik dan zo op mijn bed neergeknield lag mocht ik zeggen: 'Heere, nu heb ik geen huis meer', want in de kerk waar ik bij hoorde, kon ik het niet meer langer uithouden. Ik moest maar vragen: 'Heer, wilt U mij dan Zelf de weg aanwijzen?' Toen was werkelijk Psalm 25:2 mijn gebed geweest:

Heer, ai, maak mij Uwe wegen,
Door Uw Woord en Geest bekend;

En terwijl ik daar zo lag te smeken: 'Heere, mocht Gij mij de weg aanwijzen', kwamen deze woorden in mijn gedachten: *'vraagt naar de oude paden, waar toch de goede weg zij, en wandelt daarin; zo zult gij rust vinden voor uw ziel.*' Ik ging naar beneden en zei: 'Waar zou dat staan?' Ik vond het in Jeremia 6:16 en ik kon het gevoelen en verstaan dat dit de wegen waren van mijn voorouders, die ook altijd onder die oude en bevindelijke waarheid waren geweest. Toen kon ik zeggen: 'Heere, nu kan ik ook tot de oude waarheid gaan.'

2.3 Naar de kerk bij ds. Van Zweden

De volgende maandag ben ik naar de kerkenraadsvergadering geweest, bij ds. J. van Zweden en heb hem mijn ervaringen meegedeeld. Zo ben ik lid geworden van de Gereformeerde Gemeente.(Passaic1925-1946) Veel ogenblikken heb ik beleefd, dat ik werkelijk kon zeggen: 'Wat een verschil in de leer.' In plaats dat ze maar zeggen: 'Je moet maar geloven en je moet maar aannemen', en dat alles buiten de bevinding om. In welke weg dat geleerd wordt, heb ik onder die oude bevindelijke waarheid ondervonden. Ik heb aangename ogenblikken gehad, dat ik moest zeggen: 'Heere, wat bent U goed voor zó een als ik ben, dat U met zulk een nog te doen wilt hebben.'

Ik had in die dagen ook een vriend, die Willem Blaak heette, waar ik veel omgang mee had. Ik moest nogal eens naar New York en dan zaten wij samen te praten over de wegen des Heeren. Dan kon dat zo aangenaam zijn, maar toch moest ik dikwijls ook zeggen: 'Wat is het, wat is het?'
Het was op een morgen dat ik wat werk moest uitvoeren in New York. Voordien lag ik huis nog voor mijn bed geknield. Daar nog liggend en de Heere dankend voor Zijn goedheid en trouw aan mij bewezen, kwamen tot mij de woorden: *'Maar zo iemand den Geest van Christus niet heeft, die komt Hem niet toe'* (Rom 8:9b). Ik sprong van de schrik op en ging naar beneden. Direct daarna naar New York. Maar die woorden bleven steeds bij mij: '*Maar zo iemand den Geest van Christus niet heeft, die komt Hem niet toe'.*
Toen ik in New York kwam ben ik direct in een kamertje gevlucht en neervallende riep ik uit: 'Verloren, dan is het voor eeuwig verloren'. Want er staat geschreven: '*Dezelve Geest getuigd met onzen Geest, dat wij kinderen Gods zijn'* (Rom. 8:16*).* O, en ik had die Geest niet, want: '*Maar zo iemand de Geest van Christus niet heeft, die komt Hem niet toe'* (Rom. 8:9b).
Daar zo liggende moest ik maar vragen: 'O Heere, zie op mij in gunst van boven. Och, dat U mij nog een teken ten goede geven mocht. Zend Heere Uw licht en waarheid neder,' Toen kwam het woord zo lieflijk tot mij: '*Vrees niet, want Ik ben met u'* (Jesaja 41:10a). En de eerste woorden kwamen niet meer terug en zo kon ik mijn werk :weer uitvoeren. Zo had ik weer voedsel om verder te gaan, want wat had ik te vrezen als de Heere met mij was?

Onder het volk des Heeren
Er was daar ook een oud moedertje, Neeltje Troost en mij werd gevraagd om eens mee te gaan, naar haar. Zij was een doorgeleide vrouw, een moeder in Israël. Zij had op 12jarige leeftijd de verzoening met een Drie- enig God mogen leren kennen. Dikwijls ben ik bij haar geweest.
Wat was alles toen veranderd. Vroeger lag ik te kijken of het daglicht nog niet aanbrak om naar de kroeg te gaan. En nu lag ik soms te wachten op het aanbreken van het morgenlicht, om naar dat lieve kind van God te gaan.
Toen wij elkaar mochten ontmoeten, vielen er banden. Wat had ik dikwijls grote behoefte om naar dat volk van God toe te gaan.
Er was ook nog een oud moedertje, wat op een klein kamertje lag. Zij was een echt Koningskind, waar ik erg hoog tegenop zag. Op een keer zei ik tegen haar: 'Neeltje, ik ben zó jaloers op je.'
Zij antwoordde: 'Jaloers op mij?'
'Ja Neeltje, ik ben jaloers op je.'
'Waarom?', vroeg zij.
Mijn antwoord was: 'Omdat u kunt zeggen dat God Uw vader is. Och, dat ik dat ook mocht leren kennen.'
Ze zei: 'Kind, wil ik u eens wat zeggen? U vraagt om iets, maar wanneer de Heere u daar zou plaatsen, dat u dan weg zou willen vluchten.'
Maar mijn gedachte was: 'Hoe kan dat nu toch?' Wat was zij altijd vriendelijk en welke aangename ogenblikken heb ik bij haar doorgebracht. Altijd wees zij de wegen des Heeren aan.

Op een keer moest ik weer naar New York en terwijl ik in de auto reed kreeg ik een gevoel van grote verlatenheid over mij, zodat ik moest zeggen: 'Ben ik nu begonnen, of is de Heere begonnen?' O, wat was ik angstig en totaal geen opening. Ik moest met de veerboot de Hudson overvaren. Mijn auto stond achter een ander geparkeerd en ik lag in droefheid over mijn stuur gebogen. De man in de auto voor mij had de radio aanstaan, waaruit harde jazzmuziek klonk. En zo lag ik te schreien op mijn stuur. Toen bepaalde de Heere mij dat ik voordien net zo was als die man. Dat waren ook mijn lusten geweest, maar nu had de Heere mij gemaakt tot een bedelaar aan Zijn genadetroon. O, wat een verkwikking kreeg ik daar uit, zodat ik moest zeggen: 'Heere, wat een wonder dat dit mijn lusten niet meer zijn, maar dat ik nu als een bedelaar aan Uw genadetroon mag liggen.'
Ik mag wel zeggen dat de Heere mij toen weer krachten gaf om mijn reis te vervolgen, voor enige tijd.

Zoals ik reeds vermeld heb handelde ik in vis. Het was in de dagen voor het kerstfeest. En als ik dan met de mensen sprak mocht ik wel eens zeggen: 'Och mensen, mocht dat Kindeke eens geboren worden in deze beestenstal van ons hart , zodat wij Hem eens mochten leren kennen. 'Dat is toch het belangrijkste! De uitgangen van mijn hart naar dat Kindeke waren zo sterk, dat wanneer ik mensen zag lopen met een kerstboom, ik medelijden met hen kreeg en aan de Heer vroeg: 'Heere, mocht U hun blinde ogen toch openen dat hun hart niet meer naar dat vergankelijke, maar naar het eeuwig blijvende goed mochten uitgaan.'

Het Goddelijk recht
Zo brachten wij de week voor kerst door en op de kerstdag zelf maakte ik mij klaar om naar Gods huis te gaan. Ik stond alleen en boog mij over de trapleuning heen, zeggende: 'Heere, hier sta ik nu, gereed om naar Uw huis te gaan. Och, dat ik mocht opgaan zoals Ruth gaan mocht naar de akker van Boaz en dat ik ook daar de meerder Boaz mocht leren kennen. O, U te mogen leren kennen, de enige God, Vader, zoon en Heilige Geest.'

Ze kwamen mij met de auto ophalen en zo reden wij naar de kerk. Toen ik daar kwam en op mijn plaats zat, sprak ik: 'O Heere, help mij, o Heere, help mij!'
De eerste Psalm die werd opgegeven om te zingen was Psalm 25:5: *'Lout're goedheid, liefdekoorden,'*, o, dat kon ik allemaal meezingen. Maar die laatste twee regels: '*Ik heb tegen U, op Heer, Zwaar en menigmaal misdreven'.*
Het was alsof de grond onder mijn voeten wegzonk. Ik heb zwaar en menigmaal tegen U misdreven en nu voor eeuwig, voor eeuwig verloren!
Als tekst nam de dominee de woorden van de engel die hij sprak tot de herders in de velden van Bethlehem Efratha, die de nachtwacht hielden over hun kudde*: 'Vreest niet, want zie, Ik verkondig u grote blijdschap, die als den volke wezen zal; namelijk dat u heden geboren is de Zaligmaker, Welke is Christus de Heere, in de stad Davids'* (Lucas 2:10-11). Ja, die hadden een Zaligmaker, maar ik niet. 'Ik heb tegen U, zwaar en menigmaal misdreven.' Toen leidde de Geest des Heeren mij naar de stal van Bethlehem, daar waar de geboren Koning lag. Hij die de troon des Vaders had verlaten en op deze zondige aarde was gekomen. En dat had ik Hem aangedaan; want het waren allemaal mijn zonden! Ik had Hem dat smartelijke lijden aangedaan, van de kribbe tot aan Zijn kruis. En zo mocht ik daar maar vragen: 'Och Heere, dat het ook voor mij mocht wezen, dat U voor mij was gekomen'.
Van de preek heb ik verder niets gehoord; het was verloren. Toen ik thuis kwam heb ik nog wat gegeten en ben in een andere kamer gaan zitten. Het was verloren, want: 'Ik heb tegen U zwaar en menigmaal misdreven'.
Het was alsof ik in een woestijn gebracht werd, in een dorre en ledige plaats, waar geen lafenis is. En o, daar kon ik mij nergens op beroepen; niet op mijn doop, niet op mijn staande houding, niet op mijn belijdenis en niet op mijn gaan tot het avondmaal, wat ik toch ook had mogen vieren. Het was voor eeuwig verloren. Ik ben naar boven gegaan en ben op mijn bed neer gevallen en moest maar uitroepen: 'Voor eeuwig verloren!'
Daar heb ik een poosje liggen kruipen. De angst waarin ik verkeerde was zó groot dat ik de stukken wel uit mijn lichaam had willen trekken. De Heere heeft mij ervoor bewaard, anders was ik door de ruiten heen gevlogen.

Toen kwamen deze woorden: 'Kom dan en laat ons samen richten.' Daar werd ik voor Gods recht gedaagd. Daar stond ik en ik mocht dat recht Gods billijken. De Heere was rechtvaardig wanneer Hij mij voor eeuwig zou verderven, want dat had ik rechtvaardig verdiend. En daar zo staande voor Gods recht, moest ik uitroepen: 'Is er dan voor zó een nog ontferming?' (Daar was de Heere Jezus nog verborgen.) Ik mocht uitroepen: 'Is er dan nog ontferming, lieve Heere?' En op dat geschrei trad de Borg in.
Ik stond daar, de hel weid open, de wet getuigde tegen mij en de satan stond aan mijn rechterhand. Toen trad de Heere in met deze woorden: *'Wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods?'*(Rom. 9:33a)
Hij kwam er in voor als de Wetsvervuller en als Degene, Die de kop van de satan verpletterd had en Die de overwinnaar is van de hel. O, daar mocht ik zien hoe Hij mij voor de Vader stelde, zonder enige vlek of rimpel, alsof ik nooit enige zonde had gedaan. En daar zo staande verdween Gods toorn en zag Hij op ij neer, in Christus, en sprak de woorden: 'Ik zal in eeuwigheid niet op u toornen, noch schelden, want uw zonden zijn u vergeven, om Christus wil.'
Daar moest ik uitroepen: 'Waar zijn mijn zonden? Waar zijn mijn zonden? Zij worden gezocht en niet gevonden!
Daar mocht ik leren, dat Hij voor mij van een vertoornd Rechter, een liefdevol Vader werd, in Christus Jezus. De Heere Jezus heb ik toen mogen leren kennen als mijn intredende Borg, Die voor mij pleitte voor de Vader en de Heilige Geest. O, mocht ik daar meer leren leven, gelijk als ik er in die dagen in leven mocht.

Welkom in de strijd
Het was drie dagen verder. Wij kwamen weer van New York terug en reden op een weg waar ik op een gegeven ogenblik mijn auto aan de kant moest rijden. Het was alsof ik er heen gedreven werd. Ik zei: 'Wat is het Heere?' En daar kwamen de woorden zo lieflijk in mijn gemoed: 'Nu geen wees meer, maar een kind en God uw Vader'.
Ik kwam daarna bij de oude moeder van ds. Van Zweden; een moeder in Israël. Ik vertelde haar wat er gebeurd was. Het was één dag vóór haar sterven. Zij pakte mij bij de hand en zei: 'Jantje, welkom in de strijd!'
Ik dacht: 'Welkom in de strijd?' Die strijd ben ik nu toch te boven?
In diezelfde week, op mijn werk in de vishandel, kwam ik op een plaats waar niets dan kale bomen stonden. Maar het was voor mij of zij volop groen waren. Ik zag over zo de liefde en de vrede overal op liggen en dacht: 'Nu zal ik van kracht tot kracht voortgaan.' Maar ach, de mens denkt dit maar. Toen zijn de woorden van Paulus mij duidelijk geworden, als hij zegt: *'... zo is de zonde weder levend geworden ...'* (Rom. 7:9) O, wat is de mens! *'als ik het goede wil doen, dat het kwade mij bijligt'*(Rom. 7:21b). Ja, dat leert de mens kennen en dat doet mij zeggen: 'Ik heb de Heere Jezus zo hard nodig gehad en mijn geroep en geschrei is zó tot Hem geweest, toen ik met de vracht van de zonde liep. Ik zag de grote breuk tussen God en mijn ziel en daarom o, die uitgangen naar de Heere Jezus, om Hem te leren kennen.
Maar nu leer ik kennen, dat bij alles wat de Heere aan mij bewezen heeft, ik de Heere Jezus nog méér nodig heb dan ooit tevoren, om staande te blijven. Nu moet ik maar leren vragen: 'Heere houdt Gij mij bij Uw hand, opdat ik U kinderlijk mag volgen.

2.4 Uit het heden en het verleden

O, wat is de mens! Het was op een keer, dat ik ziek op bed lag. Ik werd toen zo in mijn schuld en in mijn onmacht geleid, dat ik mijzelf zag als de tenten van Kedar, hoe zwart deze waren. En zo zwart had ik mij moedwillig gemaakt. Maar nu was ik onmachtig om daar tot reiniging iets aan toe te doen. Ik kreeg toen tot onderwijs: *'Zal ook een Moorman zijn huid veranderen?Of een luipaard zijn vlekken? Zo zult gijlieden ook kunnen goed doen, die geleerd zijt kwaad te doen'*(Jer. 13:23).
Maar ik mocht zo zien de opzoekende liefde Gods. Die liefde van God, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon niet heeft gespaard, maar Hem heeft overgegeven tot een rantsoen voor velen. O, die reiniging ligt alleen in dat dierbaar bloed, dat stroomde van het kruis op Golgotha. Ja, ik was zwart, doch liefelijk, gelijk de gordijnen van Salomo.
O, lieve mensen, als ik dat moest vertellen, hoe ik daarin geleefd heb, daarvan kan ik zeggen: 'Ik was opgetrokken. Ik mocht leunen in de armen van liefde van de Borg en Middelaar. Ik moest zeggen: 'Heere, dat ik maar niet meer mag beter mag worden, maar voor eeuwig bij U mocht zijn.'

Maar de Heere zegt: '… *en uw wegen zijn niet Mijn wegen…'*(Jesaja 55:8). Ik heb nog ogenblikken meegemaakt, dat ik moest zeggen: 'Wat is het, wat is het?' Zo liep ik op een keer door het huis. Mijn vrouw ging naar de kerk en ik bleef alleen thuis. Ik moest maar vragen: 'Zend Uw licht en uw waarheid neder en verlaat niet wat Uw hand begon, o Levensbron, wil bijstand zenden.' En zo door de kamer heen en weer lopend, kwam dit woord tot mij: 'Merk op mijn ziel wat antwoord God u geeft'. Ik zei: 'O Heere, wat is het antwoord? Ach, help mij'. En de Heere sprak: 'Wat uit Mijn lippen is gegaan blijft vast en onverbroken, want Gij zijt Mijn.'
'O Heere', riep ik uit, 'zó een als ik ben, de Uwe?'
Maar de mens gaat in zijn leven voort en hij heeft meer en meer te kampen met zichzelf. Want de gruwelen die in hem omgaan zijn niet om uit te spreken. Zo was ik op een keer in een

gezelschap en ik kreeg zo verschrikkelijk met mijzelf te doen. De gruwelen kwamen zo in mij op dat ik angstig werd dat zij naar buiten zouden komen. Ik moest met Paulus zeggen:*'...hebbende begeerte om ontbonden te worden en met Christus te zij;, want dat is zeer verre het beste;'*(Filip. 1:23b). Ja, daar leerde ik Paulus verstaan, wat het daar zal zijn, voor eeuwig met de Heere te mogen verkeren; en daar is geen zonde meer.
Ik vertelde het zo op een gezelschap, waar ook ds. C. Smits aanwezig was. Ik zei dat ik maar moest vragen om ontbonden te worden en met Christus te zijn. Toen merkte de dominee op: 'Ja, maar jongen, wij kunnen je nog niet missen.'
Ik antwoordde: 'Paulus vroeg er toch ook om? Paulus zag toch ook dat het daar in volmaaktheid zijn zou zijn?'

Blij vooruitzicht
Op een avond gevoelde ik dat ik niet goed werd. De dag daarna lag ik ziek op bed. Het bleef maar bij mij opkomen, dat ik steeds lag te klagen aan de genadetroon: 'Heere, ontneem mij het mijne en schenk het Uwe. O, dat ik in Uw nabijheid mocht delen.' De andere dag moesten wij de dokter laten komen. De koorts was te hoog in mijn ouderdom. En daar zo liggende kwamen die woorden in mijn hart: '

Maar, (blij vooruitzicht, dat mij streelt!)
Ik zal, ontwaakt Uw lof ontvouwen,
U in gerechtigheid aanschouwen,
Verzadigd met Uw Godd'lijk beeld (Psalm 17:8)

Ik zei: 'Heere, wat hebt U daarmee voor?'
Die dag kwam dominee Smits mij opzoeken en ik vertelde hem wat ik beleefd had. Hij zei: 'Jongen, wat ben je toch gelukkig dat je de nabijheid des Heeren zo mag genieten'.
De daarop volgende nacht was er 's morgens om 3 uur een hevig onweer; het lichtte fel. Toen daalde de liefde Gods zo in mijn hart. Ik ging mijn bed uit en mijn vrouw vroeg: 'Heb je wat nodig?'
Mijn antwoord was: 'Nu ligt er niets meer tussen God en mij, nu is alles vrede, alles vrede.'
De liefde van een Drie-enig God daalde in mij neer en ik moest zeggen: 'Heere, kunt U mij niet binnenhalen in dit onweer?' Wij hadden de deuren openstaan, maar ik durfde ze toch niet open te laten, want het woord kwam zo in mij op: 'Gij zult de Heere uw God niet verzoeken'. Wat mocht ik delen in Gods liefde.
De volgende donderdag kwam ds. Smits weer bij mij en ik mocht hem alles vertellen. Hij ze: 'Jongen, ik ben jaloers op je.'
De volgende zondag kon ik weer naar de kerk en daar zo zittend kon ik wel uitroepen: 'Ik heb God nog nooit zó liefgehad.' De tranen stroomden langs mijn wangen.
Maar ach, wat is de mens als Gods liefde niet in zijn hart is. Later heb ik weer gedacht: 'Hoe kan het toch zijn, het ene ogenblik het aangenaam te mogen hebben en daarna weer in zulk een duisternis neer te zitten'.

Gedachten aan eertijds
En zo leeft de mens voort, hoewel wij niet alles kunnen neerschrijven.
Ik vergat nog iets te vertellen van die reis naar Palestina. Wij kwamen daar aan algen aan de Karmel en voeren vandaar naar Napels. Daar gingen wij aan land en gingen daar zo te keer met drinken van wijn, dat wij 's nachts, om 1 uur, geen mens meer waren. Ik viel achterover in mijn kooi en trok een deken over mij. Toen kwamen de woorden terug die mijn moeder en mijn vader mij hadden geleerd. Dat was het gebed wanneer ik naar bed ging, dat ik moest vragen of de Heere mij wilde leren en tot Hem bekeren. Daar lag ik nu als een zwijn en o, daar kwam de

opvoeding in mij op. Later heb ik leren verstaan: '*Zie, Ik sta aan de deur en Ik klop;'*(Openb. 3:20a).

Zo maakten wij ook eens een reis door het Panama kanaal, daar gingen wij aan land in de plaats Paldal. Daar gingen wij ook zo tekeer. Opeens kwam de politie op ons af en werd ik tussen twee agenten naar de gevangenis gebracht. O, wat is de mens, wat is de mens. Hoe kan God toch met zulke mensen te doen hebben.
Ik was nog jong toen ik als kermisreiziger in Duitsland was, tussen zigeuners en allerlei volk. Nogmaals, waarom wil God met zulke mensen te doen hebben.
Op een andere keer was ik in Alexandrië en daar lag ik als een zwijn tussen de Arabieren. O, wat een eeuwige liefde van God.
Het is wel eens in mij opgekomen: '*Ik heb gedwaald als een verloren schaap; ai zoek Uw knecht'* (Psalm 119:76a). O, als wij daar in mogen komen dan kunnen wij de goedertierenheden Gods nooit verstaan!

Waarschuwing voor jongeren
Als er nog jonge kinderen zijn die deze woorden lezen, mocht ik dan nog een woord van waarschuwing tot hen spreken. O kinderen, denk erom, dwaalt niet af. De leer die je ouders je hebben voorgehouden, wijkt daar niet van af. Maar zoekt de Heere nu je nog jong bent. Gaat niet op dezelfde wegen waar ik op gegaan ben, maar dat je ook trouw mogen opgaan naar Gods huis. En dat je mogen opgaan met de bede: 'Heere, bekeer mij'.
Want wij weten niet hoe spoedig onze levensdraad zal worden afgesneden. En dan zullen wij voor een rechtvaardig God moeten verschijnen. En als wij dan een vreemdeling van Christus zijn en geen Borg voor onze arme zielen hebben, dan is het voor eeuwig verloren. O, laat dit toch een waarschuwing voor jullie zijn.
Nu heb ik nog wat. Als ik in de eenzaamheid er nog wel eens aan terug denk, dat ik vroeger in de huizen van goddeloosheid zat. Dan is het mijn begeerte om de laagste plaats in te mogen nemen in Gods huis. Het is een eeuwig wonder wanneer ik Gods huis mag ingaan. Dan is Psalm 84: 5 onze verzuchting:

O God, Die ons ten schilde zijt,
En ons voor alle ramp bevrijdt,
Aanschouw toch Uw gezalfden Koning.
Eén dag is in Uw huis mij meer
Dan duizend, waar ik U ontbeer;
'k Waar liever in mijn Bondsgods woning
Een dorpelwachter, dan gewend
Aan d'ijd'le vreugd in 's bozen tent.

Nu hoop ik dat deze woorden, hier neergeschreven, nog tot lering, tot onderwijzing en tot waarschuwing mogen zijn. Wandel op die oude paden. Zoek de Heere nu je nog jong bent.
O, wat zal het zijn als wij voor eeuwig bij Hem mogen zijn en Zijn Naam voor eeuwig mogen grootmaken! Daar, waar Hij is en waar Hij wandelt tussen de zeven gouden kandelaren. Dat was ook het verlangen van Paulus: *'...hebbende begeerte om ontbonden te worden en met Christus te zij;, want dat is zeer verre het beste;'*(Filip. 1:23b). O, wat zal dat zijn om daar eeuwig met Hem te zijn. Want dan is het nog een groter wonder, als zij die alles verbeurd en verzondigd hebben, bij Hem zijn mogen.

Ook bij oude vrienden
Toen de Heere met mij begon en het nieuwe leven zo aanwezig was, kreeg ik zo'n sterke begeerte om de jongens waarmee ik gevaren had ook te waarschuwen. Want als men twintig jaar lang op de oceaan heeft gevaren, dan hebben wij heel wat mensen ontmoet en zij hebben allen een ziel voor de nooit meer eindigende eeuwigheid.
Zo kwam ik op een keer in Hoboken in het Hollandse zeemanshuis en daar sprak ik met de vader of beheerder van dat huis. Hij zei tot mij: 'Jongen, wat zou het aardig zijn, als je hier eens een woordje sprak met die zeelui waarmee je hebt gevaren.'
Het zou dan toch de 'Rotterdam' moeten zijn, want daar waren veel jongens op met wie ik nog gevaren had. Dat was mijn sterke begeerte, want dan kon ik hen nog eens waarschuwen en hun vertellen wat de Heere aan mij gedaan had. En zo heb ik die gelegenheid nog gekregen. Wij mochten samenkomen in het zeemanshuis te Hoboken. Er waren ruim vijftig zeelui waarmee ik gevaren had.
Daar heb ik de mensen uit mijn eigen leven mogen vertellen en mogen waarschuwen voor datgene wat wij gedaan hadden. Want hoe dikwijls als wij aan de maaltijd waren, vroegen wij niet eens om een zegen, maar zaten God te vloeken aan de tafel.
O, wat heb ik ze mogen waarschuwen en dat het de goedertierenheden des Heeren waren over ons, dat Hij ons veilig leidde over de woeste baren. Ja, zelf heb ik 130 keer de oceaan doorkruist en al die keren zonder God. Zelfs geen gedachte aan van dat Opperwezen.
Velen zaten met aandacht te luisteren. Er waren er zelfs bij die ik in geen 20 jaar meer ontmoet had. Dat waren mensen die uitriepen: 'Daar is geen God, daar is geen God.' Maar ik mocht vrijuit tot hen spreken en alles vertellen. Toe ik klaar was gaven zij mij een hand en zeiden:'Wat je gezegd hebt is niet van de mens, dat is van hogerhand, want wij weten wat je geweest bent. Wat een wonder dat deze verandering in je gekomen is!'
Veertien dagen later kwam er nog een in het zeemanshuis, die zei: 'Ik kan de woorden niet vergeten, die daar op die avond gesproken zijn.'
En hiermee heb ik wat er in mijn leven gebeurd is, verteld.

Uit het leven van Johanna Gonlag- La Both

Door Johanna, tegen haar man verteld tijdens hun verblijf in Amerika

Geëmigreerd naar Amerika

Wij willen aan het verlangen voldoen om te vertellen wat de Heere aan onze ziel gedaan heeft. Mijn ouders dienden beiden de wereld en gingen nooit naar de kerk. Maar de Heere heeft mijn moeder genade bewezen.
Als klein kind vroeg ik al veel om bekering en werd toen veel door de duivel geplaagd. Wij woonden toen nog in Nederland, waar mijn vader een bakkerij had. Hij verkocht deze echter en wij emigreerden naar Amerika, waar wij te Chicago gingen wonen. Ik was toen veertien jaar.
Het beviel mijn moeder daar zeer slecht, want zij miste het volk van God en de leraars, waar zij in Holland onder mocht opgaan. Ik liep ook bedroefd door het huis vanwege mijn Godgemis.
Moeder las ons 's zondags een preek voor. Daaronder ging mijn hart zo uit naar de Heere. De woorden waren: '*Uw Naam is een olie die uitgestort wordt, daarom hebben u de maagden lief*' (Hoogl. 1:3b) en '*Ja, Ik kom haastelijk. Ja kom, Heere Jezus'* (Openb. 22:20b).
Ik was zo graag in de eenzaamheid om de Heere te zoeken. Totdat er op een keer niets anders dan vloeken in mij opkwamen. Dat tere leven was er toen zo niet meer.

Toen wij naar Grand-Rapids vertrokken was ik 16 jaar. Nu kon mijn lieve moeder weer met genoegen naar de kerk en Gods volk ontmoeten. Ik ging naar de catechisatie en kreeg daar vriendinnetjes. Mijn hart was nu in de wereld en ik ging met mijn vriendinnen naar partijtjes. Niet dat ik zo gerust was, maar ik dacht dat zal wel aan mijn moeder liggen. Die bleef altijd waarschuwen.
Ik heb wel eens gedacht, ik wilde dat ik een moeder had, zoals mijn vriendinnen hebben. Die gingen naar dezelfde kerk, maar waarschuwden nooit. Ik was er weleens verdrietig onder, want ik dacht dat mijn onrust door mijn moeder kwam.

Ernstige roepstemmen

Achter elkaar kreeg ik tweemaal een ongeluk. Het is een groot wonder dat ik daardoor de dood niet vond. De eerste keer was het dat ik met een auto de heuvel afkwam. Mijn broer zat naast mij. In plaats dat ik op de rem trapte gaf ik gas en wij vlogen over een sloot, door een hek, tot tegen een telefoonpaal. Deze paal brak in tweeën, al de wielen waren vanonder de auto en hij vloog daarna in brand. Noch ik, noch mijn broer hadden enig letsel.
Enkele mensen brachten mij bij de familie Verheij. Daar was toen gezelschap en mijn moeder was daar ook. Maar wat was ik vreselijk hard. Mijn moeder schrok hevig en ik hoorde de dominee tegen mijn moeder zeggen: 'Wees maar kalm, want de Heere zal haar toebrengen'. Ik dacht toen bij mijzelf: 'Dat kunt u wel denken dominee, maar ik geloof het niet, ik ben *te* hard.'

Niet lang daarna was ik thuis bezig om het gras te maaien. Toen ging ik met de machine over een steen, die over een put lag. Deze steen brak plotseling en ik zonk met de machine helemaal onder het water. Ik kwam weer boven en had nog het besef de stang die in de put liep te grijpen. Daar bleef ik hangen, alleen mijn hoofd boven water en ik riep: 'Help, help!' Drie mannen hebben mij eruit gehaald. Mij vader schrok toen zo hevig dat hij een neusbloeding kreeg. Mij lieve moeder zag wel de opening, eerst zag zij mij niet, omdat ik er zo diep in hing. Ze zei: 'Heere, nu gaan mijn grauwe haren met droefenis ten grave, nu mijn lieveling weg is.' Zij was zo geschrokken dat de dokter gehaald moest worden. Zij kon een week lang niet lopen.
Toen ik uit de put gehaald werd, was de stank verschrikkelijk. Die put was al heel lang niet meer gebruikt. Ik zag er vreselijk uit en kuste blij mijn moeder. Maar o, ik was zo hard als een

diamant en niets verbrak dat harde hart. Ik ben toen een poosje naar bed gegaan. Intussen kwamen mensen naar de put kijken en zeiden: 'Daar kan wel een auto in rond draaien.' Zij konden niet begrijpen dat ik daar levend uitgekomen ben.

Enige tijd daarna kwamen mijn vriendinnen weer. Ik zou met hen meegaan; het was een vrije dag. Wij zouden naar de badplaats Beach-Cake gaan, want daar was het kermis. Maar mijn moeder riep mij en zei: 'Kom eens even hier zus. Mijn kind, zo kan het niet langer, ik klaag je bij God aan.'
Ik kreeg medelijden met mijn moeder, ik sloeg mijn armen om haar heen en zei: 'Lieve moeder, dat hoeft u niet te doen, er is geen kracht die mij er van afbrengt, dat ik de wereld niet liefheb.'
Toen vertrok ik met mijn vriendinnen, maar voelde mij niet erg gemakkelijk. Daar kwam nog bij dat de meisjes mijn moeder zo strak vonden. En dat deed mij zeer omdat ik haar zo geweldig liefhad. Ik zelf mocht het wel denken, maar een ander moest mijn moeder in het minste niet aanraken.

Gods ongenoegen
Wij kwamen bij de boot en kochten kaartjes voor de reis. Op die boot begonnen ze te dansen, maar ik kreeg het zo benauwd en gevoelde zeer sterk het ongenoegen Gods op mij rusten. Indien deze boot zou vergaan, het zou alleen zijn omdat ik erop was. Omdat de boot nog niet weggevaren was wilde ik er af. Eén van de meisjes ging met mij mee.
Toen ik dicht bij huis kwam dacht ik: 'Moeder mag niets merken, anders denkt zij dat ze het gewonnen heeft. Ik ging stil in huis en wast mij ogen, omdat ik gehuild had.
Moeder zei: 'Je bent weer gauw terug?' Mijn antwoord was: 'Ja, daar was niets aan. Ik ben maar naar huis gegaan, een volgende keer beter.'

Maar die andere keer is niet gekomen. Ik werd zeer onrustig en als ik in de kerk zat, veroordeeld alles mij. Maar ik durfde moeder van mijn onrust niets te vertellen. Dat wilde ik ook niet. En om genade smeken wilde ik ook niet. Ik keek in de kerk naar anderen en dacht: 'Die kunnen allen nog bekeerd worden, maar ik niet. Ik ben een opstandeling, een rebel.'

Verloren!
Op een keer kwamen mijn broers thuis en waren met mijn vader in gesprek dat er een God is. Ik hoorde het alles aan en ineens kwam er in mij op: 'Als er een God is, en die is er, dan is het voor mij verloren. Ook deze woorden: *'wie heeft zich tegen Hem verhard en vrede gehad?*' (Job 9:4b) en '*Het is u hard de verzenen tegen de prikkels te slaan*(Hand. 9:5b). Ik zag hoe de Heere mij in liefde nagewandeld had, ook in Chicago. O, wat weende ik nu. Ik dacht dat ik geen tranen genoeg had om te bewenen dat ik tegen een goed doend God zo zwaar gezondigd had. Dag en nacht was mijn geroep: 'O God, wees mij arme zondares genadig!' O, Heere Jezus, ontferm U mijner. Ik er nog een weg voor zulk een? Openbaar het mij maar.'
Het werd steeds benauwder en ik was machteloos en hulpeloos. Op een nacht kreeg ik het zo bang dat ik mijn bed ben uitgegaan. Ik was radeloos, want bergen van zonden rezen voor mij op. Ik liep maar door het huis.
'Waar zou ik heengaan voor Uw Geest en waar zou ik heenvlieden voor Uw aangezicht? Zo ik opvoer ten hemel, Gij zijt daar; of bedde ik mij in de hel, zie Gij zijt daar'(Ps. 139: 7-8). Ik gevoelde Gods toorn en riep: 'Verloren. Verloren!'
Toen ben ik naar moeder gegaan en onverschillig stootte ik haar aan. Zij vroeg: 'Wat is er?'
Ik zei: 'Verloren, voor eeuwig verloren!' Van benauwdheid liep het bloed uit mijn neus. Moeder zei: 'Kind, doe het licht eens aan.'
Maar ik herhaalde: 'God is recht, ik ga voor eeuwig verloren.' Ik ben toen naar boven gegaan en viel in de badkamer op de vloer en zei: 'Heere help mij.' Maar het klonk in mijn hart: 'Het

gebed van de goddeloze is de Heere een gruwel.' O, die goddeloze was ik, zodat ik moest zeggen: 'Uw doen is rein, Uw vonnis gans rechtvaardig.'

2.6 In het licht en in duisternis

Maar, o wonder van genade, toen veranderde het en kwamen deze woorden: *'O, alle gij dorstigen, komt tot de wateren, en gij die geen geld hebt, komt, koopt en eet, ja komt, koopt zonder geld en zonder prijs, wijn en melk'*(Jes. 55: 1). En wat een liefde vloeide er in mijn hart tot de Heere Jezus. O, was ik nu eenzaam, met Jezus gemeenzaam. In mijn hart was het: '*Want waar uw schat is, daar zal ook uw hart zijn'*(Matth. 6:21) en '*Maar onze wandel is in de hemelen, waaruit wij ook den Zaligmaker verwachten'*(Fil. 3:20a). O, wat een heimwee naar Hem. Hij was het Hoofd en ik een van Zijn kleine leden. Ik dacht, ik behoorde daar te zijn, waar Hij is, bij elkaar. Het wonder kon ik gedurig maar niet op, aan zo'n rebel genade bewezen! Ik ging naar bed met Hem en werd ik wakker, zo was ik nog bij Hem.

Dat heeft zes weken geduurd en daarna ben ik in een vreselijke duisternis terecht gekomen. Plaag na plaag matte mij af. Dan was ik een huichelaar en elke vezel was hoogmoed. Dan zat ik vol van Godslasterlijke gedachten en twijfelde aan het bestaan van God. Ik zat vol vijandschap tegen de Heere Jezus. O, wat een vijand van God en van genade gevoelde ik mij! Dat de aarde zo iemand nog droeg, kon ik niet begrijpen, zo'n monster!
Twee jaar heb ik in die toestand geleefd, zonder één kruimeltje van de Heere te ontvangen.

O, zei ik weleens, dat het tussen de Heere en mijn ziel goed was. '*Ik heb mijn rok uitgetogen, hoe zal ik hem weder aantrekken?*'(Hoogl. 5:3a). Ik heb de eerste liefde verlaten. De kroon is van mijn hoofd gevallen. O, wee nu mijner, dat ik zo gezondigd heb.
Mijn lieve moeder was toen ziek. Als ik haar eten bracht, zei ze wel eens: 'Kind, wat ga je weer gauw terug.'
Toen zei ik: 'Ik ben zo bang dat ik u wat doen zal; ik heb zo'n vreselijke natuur.'
Zij zei: 'Je hebt mij nog nooit iets gedaan.'
Nu had ik er een hekel aan om uitwendig vertoon te maken, maar ik liep zuchtend over de weg. Mijn broers zeiden dan: 'Wat loopt ze toch te zuchten. 'Het was vanwege de benauwdheid van mijn ziel.

Houd maar biddend aan
Op een morgen zei ik tegen mijn moeder: 'Ik ben bang dat ik nog krankzinnig zal worden. Ik kon beter hard ziek zijn. Ik kan het niet langer dragen. Ik ben een speelbal van de satan en doe wat hij wil. Ik ben gehavend en geplukt en de Heere denkt niet meer aan mij. Ik word onderdrukt, o Heere.'
Toen zei moeder: 'Laten wij samen bidden.'
Wij bogen samen onze knieën. Wat moeder bad heb ik niet gehoord, omdat ik zelf van benauwdheid hardop riep: 'Ontferm U mijner, O Zone Davids, ontferm u mijner.'
Toen kwamen deze woorden: *'En de God des vredes zal de satan haast onder uw voeten verpletteren'* (Rom.16:20).
Een ogenblik kreeg ik verlichting, maar daarna was het weer net zo erg. Mijn moeder zei:

Houd maar biddend aan;
God zal u bewaken.
Moet ge in 't duister gaan,
Al was het tot uw dood,
Vrees dan nog geen nood,
Jezus zal het maken. (Wijze Psalm 81)

Toen mijn moeder dit sprak kreeg ik een welgevallen aan de straffen van mijn ongerechtigheid en wilde aan de genadetroon blijven liggen. Ik was geen kruimel meer waardig, al was het tot aan mijn dood toe.

Toen kwam de Heere over met deze woorden: *'Deze ontvangt de zondaars en eet met hen*'(Lukas15:2). Ik werd door Hem bediend. O, wat werd genade mij wonderlijk, ik mocht weer in Zijn liefde delen en zei kinderlijk: 'Heere, wat had u daarmee te zeggen, ik ben zo gehavend en geplaagd.' Toen kwam mij duidelijk voor: '*Ik verordineer u het Koninkrijk, omdat gij met mij geweest zijt in al Mijn verzoekingen.'* Ik zag hoe de Heere Jezus Zelf verzocht geweest was van de satan en zou zijn volk er dan niets van ondervinden? Ik heb daarna die aanvallen niet meer gehad.

Twee jaar ziek geweest
Ik wil kort nog iets vertellen van een gebeurtenis waarin de Heere bijzonder overkwam. Ik was twee jaar ziek en één jaar had ik op een plank gelegen vanwege mijn rug. Het was vreselijk donker voor mij en ik had erge pijn.
Ik zei tegen een ouderling: 'Ik zal wel een kruiper blijven, heel mijn leven, maar er kan geen gebed meer door.' Ik gevoelde de plaag van mijn hart, die vuile bron en werd zeer beangst dat ik mij bedrogen had. Omdat ik alleen was ben ik naar de badkamer gekropen, daar ik niet lopen kon. Ik zei: 'Ach Heere, doorgrond en ken mij. O harten en nierenproever, och als U niet begonnen bent, och Heere, doe het dan nog eens om Uws groten Naams wil.' Dat was toen op een zaterdagmorgen. De volgende zondagmorgen was ik zo hart als een diamant. *'Zal ook een Moorman zijn huid veranderen? Of een luipaard zijn vlekken? Zo zult gijlieden ook kunnen goed doen, die geleerd zijt om kwaad te doen?'*(Jer. 13:23). Ik moest maar zeggen: 'Een dode hond.' Kruipen? Ach mocht ik gedragen worden.
Op datzelfde ogenblik was het of de Heere zijn liefdearmen om mij heen sloeg en ik gedragen werd door Zijn onuitsprekelijke ontferming. Toen zong ik:

Veilig in Jezus armen;
Veilig aan Jezus hart.
Daar in zijn teer erbarmen,
Daar rust mijn ziel van smart.

Mijn naam was op Zijn liefdehart en zal er nooit meer uitgewist worden; voor eeuwig in het boek des levens geschreven. Daar mocht ik drie dagen in verkeren. Ik lag daar zo zacht, veel zachter dan op rozen.

Toen ik wakker werd was ik zo bedroefd, omdat ik 's Heeren nabijheid niet meer bemerkte. Ik was zo verdrietig dat ik zei: 'Het is mij beter te sterven dan te leven.' Maar toen leerde de Heere mij met deze woorden:

Schoon 'k arm ben en ellendig,
Denkt God aan mij bestendig; (Psalm 40:8)

Dit mocht mij zo versterken, dat, al had ik niet die gevoelige gemeenschap, hij mij nochtans op Zijn liefdehart droeg en mij liefhad. En dat Hij nooit veranderde in Zijn trouw.

Het Avondmaal
Nu zou ik nog van een Avondmaal willen vertellen, wat voor mij onvergetelijk blijft.

Het was op een zondagmorgen dat ik wakker werd met deze woorden: *'Laat ons dan met vrijmoedigheid toegaan tot den troon der genade,'* (Hebr. 4:16a) en dit bleef steeds bij mij. Ik moest maar zeggen: 'Ik ben zo zwart, daar is niets geheels aan mijn vlees.' Ik had geen verwachting. Ik zei nog tegen mijn man tijdens het eten, dat die woorden steeds terug kwamen. En zo ging ik naar God huis. Toen de eerste tafel bediend werd en de beker zegende, ging er al wat in mij om. Ik kreeg zo'n dorst naar het levende Water en naar het levende Brood, dat uit de hemel nedergedaald is. Mijn ziel bezweek van sterk verlangen. In die toestand ging ik aan, niets verwachtend. Maar toen ik aan mocht zitten, mocht ik Hem zien, dragende Zijn kruis. En o, het was besproeid met de liefde van Christus. Door Hem mocht ik vrijmoedig aangaan. Ik lag vol aanbidding en verwondering, versmeltend aan Zijn voeten en zei hardop: 'O, gezegende Immanuël'.
Ik heb later aan de dominee gevraagd of ik soms gestoord had door die woorden te spreken. Ik was te vol geweest om te zwijgen. Ik had geen last van de mensen in de kerk, want er staat: '*En hun ogen opheffende, zagen zij niemand dan Jezus alleen'* (Matth. 17:8). U begrijpt wel dat dit met het oog des geloofs was. Iemand vroeg: 'Maar u zag toch wat?'
Ik antwoordde: 'Niet met mijn natuurlijke ogen. Ik kan niet anders zeggen dan dat de Heilige Geest dit in mijn hart werkte. En bovennatuurlijk, door God de Heilige Geest in mijn hart gewerkt, zo keerde het tot God terug. Naar die liefde, die zoete Naam van Jezus ging al mijn verlangen uit.

Ik kwam thuis en Miss Berens, die met ons meeging, begon met mij te praten. Ik zei: 'Mag ik nu alleen zijn met Hem?' Ik zei toen: 'Heere Jezus, wat is het dat u mij vertroost hebt?' Toen volgden de woorden:

Opent uwen mond;
Eist van Mij vrijmoedig
Op Mijn trouwverbond;
Al wat u ontbreekt
Schenk Ik, zo gij 't smeekt,
Mild en overvloedig. (Psalm 81:12)

En ach, mij ontbrak alles, maar ik had een vrijmoedige toegang tot Hem.
Nu heb ik verteld wat de Heere aan mijn ziel gedaan heeft.

God heb ik lief; want die getrouwe Heer
Hoort mijne stem, mijn smekingen, mijn klagen;
Hij neigt Zijn oor, 'k roep tot Hem, al mijn dagen;
Hij schenkt mij hulp, Hij redt mij keer op keer. (Psalm 116: 1,2 en 3)

Moeder Geertruida La Both en broertje Bertus La Both

Door Johanna Gonlag-La Both

Vader en moeder dienden beiden de wereld toen zij trouwden. Zij waren in geen 27 jaar in de kerk geweest. Mijn vaders vader zei op een keer tot mijn moeder: 'Truida, de Heere komt jullie zo te zegenen, dat je eens een keer met mij naar de kerk moest gaan bij dominee Gezelle Meerburg.'
Dit heeft zij toen ook gedaan en de Heere heeft het gepreekte woord gebruikt om haar van dood levend te maken. Het ging door een diepe weg van overtuiging. Mijn vader zei tot ds. Gezelle Meerburg: 'Ik heb er altijd zo'n goede vrouw aan gehad en nu heb ik niets meer.' De dominee zei: 'Uw vrouw wordt best weer beter, maar het gaat soms door een hellevaart tot een hemelvaart.' En zo is het gegaan.

Moeder is gestorven op 26 april 1930. Zij mocht weten wie zij toebehoorde, maar zij had genade nodig om te leven en ook genade nodig om te sterven. Enkele dagen voor haar dood hoorde ik haar hardop zeggen: 'O God, wees mij zondares genadig.' Zij sprak tot mij: 'Ik heb een hart als een diamant.' Maar de Heere kwam over en bracht alles mee. Zo kon en mocht zij sterven want de Heere nam alle vrees weg. De liefde dreef de vrees naar buiten, want wij hoorden haar zeggen: 'Kom haastiglijk , Heere Jezus, ja kom haastiglijk.'
Toen zei ik tegen moeder: 'Moeder, gaat u nu van mij heen?' Haar antwoord was: 'Ja Jo'. Hierop antwoordde ik: 'Ach, waar moet ik dan blijven?' En zij antwoordde: 'Bij de Heere. Ik wens liever ontbonden en met Christus te zijn, want dat is zeer verre het beste.'
Daarna sprak zij nog met diep ontzag: 'De Heere kom; de Heere komt op de wolken; de Heere komt!' dit herhaalde zij drie keer en zij is zo in de Heere ontslapen, 's morgens om kwart voor 5.

Bertus La Both
Mijn lieve broertje Bertus is juichend heengegaan. Bertus was altijd gezond en had nooit een dokter nodig gehad.

Op een keer kwam hij thuis van school en zei tot moeder: 'Moe, ik kan haast de schooltrappen niet opkomen. Ik heb zo'n pijn in mijn been.' Moeder dacht eerst dat het reuma was, maar hij werd hard ziek en de dokter vond het nodig dat hij naar het ziekenhuis in Arnhem vervoerd werd. Dit gebeurde en moeder sliep 's nachts bij hem. In de nacht ging hij recht in zijn bed zitten, hij stak zijn handen uit naar boven en zei: 'Heere, ik roep U aan'.
Moeder mocht hem in de Heere kwijtraken met de woorden: *'Heden is dezen huize zaligheid geschied, nademaal ook deze een zoon Abrahams is'* (Lukas 19:9). Ook de woorden: *'... en waar Ik ben, aldaar zal ook Mijn dienaar zijn.'* (Joh.12:26).
Hij werd in het ziekenhuis op de kinderzaal gelegd en daar begon hij te zingen:

't Hijgend hert, der jacht ontkomen,
Schreeuwt niet sterker naar 't genot
Van de frisse waterstromen,
Dan mijn ziel verlangd naar God.'
Ja, mijn ziel dorst naar den Heer;
God des levens, ach wanneer
Zal ik naad'ren voor Uw ogen,
In Uw huis Uw Naam verhogen? *Psalm 42:1*

Verder heeft hij nog gezongen uit Psalm 33vers10:

Zijn machtig' arm beschermd de vromen
En redt hun zielen van den dood;'

Intussen wuifde hij steeds met zijn armen.
Daarna kwam moeder met een vriendin bij hem op bezoek. Hij groette haar hartelijk en omhelsde haar, met de woorden: 'Moeder, ik heb niets van u te eisen en u bent mij niets verschuldigd.' Moeder vroeg: 'Ga je naar de Heere toe, lieveling?'
Zijn antwoord was: 'Dat weet de Heere wel, aan hem heb ik mij overgegeven.'
Moeder weende zeer, maar Bertus zei: 'Niet wenen, moeder!' Maar moeder kon het niet laten.
Toen zei Bertus tot de verpleegster: 'Laat die vrouwen weggaan.'
Toen ging moeder er een eindje vandaan staan, gevoelend dat hij los van haar was. Hij zong daarna:

Veilig in Jezus' armen,
Veilig aan Jezus' hart.
Daar in zijn teer erbarmen,
Daar rust mijn ziel van smart.

En steeds bleef hij maar wuiven, naar boven wijzend zei hij eerbiedig: 'Jezus, Heere van Sion, Jeruzalem, bruiloft.' Bij moeder leefde toen: 'Zij zullen aanzitten aan de bruiloft des Lams.' Hij bleef tot het einde zingen. Zijn laatste woorden waren: 'Engelen, engelen!' Daarna viel hij achterover en werd van de engelen gedragen in Abrahams schoot.
Op het kerkhof werden door de kinderen van de zondagschool dezelfde versjes gezongen. Moeder vertelde later nog dat zij het geestelijk leven al opgemerkt had toen hij nog maar 10 jaar was.

Toelichting
De ouders van Johannes Hendrik Gonlag waren Johannes Daniël Gonlag, geboren in 1858 te Vuren. Deze trouwde met Cecilia Bonte op 17 augustus 1880 te Krimpen a/d IJssel. Zij is geboren in 1856 te Vlaardingen en was een dochter van Johannes Hendrik Bonte en Johanna van der Doe.

Johannes Hendrik Gonlag was de tweede van de tien kinderen uit dit huwelijk. Hij is geboren op 18 december 1882 in Capelle a/d IJssel en overleden te Sliedrecht op 8 januari 1960.
In zijn levensgeschiedenis noemt hij ds. A. Verheij (1821-1913). In 1884 was daar een kleine Vrije Gereformeerde Gemeente ontstaan, waar ds. Verheij in datzelfde jaar een beroep heeft aangenomen. Vooral in het begin was er een grote toeloop, maar toen de Doleantie in Delft een feit was, verminderde dit. Een kleine, maar getrouwe groep bleef over. De getrouwe en ernstvolle prediking heeft daar op Johannes een grote indruk gemaakt. Vanuit enkele vrije gemeenten, o.a. Rijssen kreeg hij regelmatig beroepen. Een beroep naar Vlaardingen werd in 1894 aangenomen.
Johannes trouwde op 24 december 1903 met Neeltje Maartje Könemann te Schiedam. Zij was geboren op 17 maart 1882 te Schiedam.
Op 5 maart 1905 werd een dochtertje geboren, Jannetje Gonlag. Zij trouwde op 12 december 1928 met Jan Putters te Schiedam.

Op 17 september 1910 Zijn Johannes en Neeltje gescheiden. Johannes trouwde later met Johanna La Both.
Waarschijnlijk is Johannes na zijn echtscheiding in Amerika terecht gekomen. Hij was 35 jaar toen hij toen hij op Amerikaanse schepen voer. Dit was in 1917 tijdens de 1e wereldoorlog.

Nadat hij aan wal gekomen is kwam hij weer met kerkmensen in aanraking. Enige tijd daarna is de Heere hem te sterk geworden, wat hij later beschreven heeft.
In de zomer van 1946 ontmoette hij ds. C. Smits, zoals in het verslag van zijn begrafenis vermeld staat. Daar zijn banden gevallen, die niet te verbreken waren. Mogelijk was dat de reden dat Johannes Gonlag later zijn laatste levensjaren te Sliedrecht doorgebracht heeft.
Op 2 januari 1960 kreeg hij een ernstige hartaanval en op 4 januari overleed hij in het ziekenhuis te Dordrecht.

Hij is op 8 januari ook te Sliedrecht begraven. Voordien was er een samenkomst in het kerkgebouw aan de Stationweg, waar ds. C. Smits de leiding had.
Hij sprak uit Openbaring 7:9: *'Na dezen zag ik, en zie, een grote schare, die niemand tellen kon, uit alle natie en geslachten en volken en talen, staande voor den troon en voor het Lam, bekleed zijnde met lange witte klederen, en palmtakken waren in hunne handen.*'
Na de toespraak van ds. Smits liet hij zingen Psalm 68vers 2:

Maar 't vrome volk in U verheugd,
Zal huppelen van zielevreugd,
Daar zij hun wens verkrijgen.

Daarna sprak ds. A. Bijkerk gevoelvolle woorden tot de weduwe. Hij haalde hierbij o.a. ds. R. Erskine aan: 'Wanneer er zondvloeden ophanden zijn, dan neemt God Zijn Noachs in de ark. Wie let erop dat de rechtvaardige weggeraapt wordt vóór het kwaad?'
Hij eindigde met het laten zingen van Psalm 72:11: *'Zijn Naam moet eeuwig eer ontvangen!'*

Bij het graf sprak ds. M. Baan uit Dordrecht. Hij wees erop dat het graf, door Christus geheiligd is voor Zijn volk en na zijn toespraak liet hij nog zingen Psalm 43vers 4:

Dan ga ik op tot Gods altaren,
Tot God, mijn God, de Bron van vreugd;
Dan zal ik juichend, stem en snaren
Ten roem van Zijne goedheid paren,
Die, na kortstondig ongeneugt
Mij eindeloos verheugd.

De weduwe bedankte daarna de sprekers en wees er nog op dat zij over dood en graf heen mocht zien. 'Mijn geliefde man rust niet slechts in de schoot der aarde, maar mag ook rusten in de schoot des Vaders.'

Geraadpleegde literatuur:
Gods genade verheerlijkt in een ruwe zeeman. Johannes Hendrik Gonlag, Utrecht 1960
De zilversmid van Schoonhoven. Leven en werk van ds. Abrahan Verheij, Houten, 1995

23. Jan Verkamman (1869-1903)

3.1 Van Tholen naar Bruinisse
3.2 Verraden, onschuldig bloed
3.3 Uit het nageslacht
Nadere toelichting uit diezelfde tijd

3.1 Van Tholen naar Bruinisse

In het stadje Tholen woonde een schippersfamilie, Jacob Marinus Verkamman, getrouwd met Marina Anthonisse. Jacob was in 1837 geboren en zijn vrouw in 1836. Zij trouwden in 1859 en kregen 13 kinderen.

Op 27 januari 1869 werd het 6e kind geboren, een zoontje die de voornaam Jan kreeg. Uit zijn kinderjaren is weinig bekend, maar bij het ouder worden bleek dat hij meer van de wereld wilde zien, dan alleen het varen op de Zeeuwse stromen. Hij meldde zich aan bij de marine, om op deze wijze zijn verlangens en begeerten te voldoen. Mogelijk waren er nog meer redenen, hoewel dit niet bekend is.
Jan is op 10 augustus 1893 te Tholen getrouwd met Elisabeth Josina den Engelschman, geboren 11 november 1870 te Oud-Vossemeer. Uit dit huwelijk zijn geboren: Jacob Marinus 18-12-1893, Willem Pieter 10-03-1895, Marinus Jacobus 06-03-1897, Matthijs Marius 06-03-1897, Marinus Marius 10-09-1898, Marius Marinus 21-01-1900 en Mattheus Matthijs 26-09-1901. De tweelingen die in 1897 geboren waren, zijn de 1e week van juni in datzelfde jaar gestorven.
In het jaar 1900 verhuisde het gezin naar Bruinisse. Ook daar was de visserij levendig en die plaats trok Jan wel aan. Mogelijk had het jong getrouwde paar een godsdienstige opvoeding gekregen, maar spoedig kwam openbaar dat zij ook leefden zonder God in de wereld en zonder hoop voor de eeuwigheid. Zij gingen af en toe nog wel eens naar de Hervormde kerk.
Toen zij in 1903 tien jaar getrouwd waren hadden zij vijf jongens en Jan was toen 34jaar.
Elke maandagmorgen vertrok hij vroeg met de boot, om op de Zeeuwse stromen de kost te verdienen met visvangst. Hij huurde in de tijd een boot van de eigenaar Zacharias Hoogerheide, die meer vissersschepen tot zijn beschikking had.

Oefenaar G.H. Kersten
Het was in die tijd dat de jonge G.H. Kersten uit den Haag toestemming kreeg om in de Kruisgemeenten een *stichtelijk woord* te spreken. Zelf was hij als kind al onder de indruk van de preken van ds. G. Malipaard. En het bleef niet bij indrukken, want de Heere werkte krachtdadig door in het hart van de jonge Kersten, zodat hij binnen enkele jaren zoveel van Gods genadewerk in zijn hart mogen ervaren, dat oude, geoefende kinderen van God er verbaasd over waren. Ook zijn roeping tot het leraars ambt leed geen twijfel. Hij mocht geloven dat de Heere een groot werk voor hem te doen had.
Aan zijn vaderlijke vriend ds. C. Pieneman verklaarde hij zijn hart en deze mocht hem tot een grote steun zijn. Onverwacht werd de 18-jarige Kersten door ds. J. Overduin uitgenodigd om een preekbeurt voor hem waar te nemen in Lisse. Daarna volgden meer uitnodigingen, waarbij Bruinisse zeker niet achter zou blijven!

Het was Kersten tot droefheid op te moeten merken dat er in die tijd ook zoveel verdeeldheid in de kerken was. Waar de zelfde leer van vrije genade verkondigd werd, leefde men toch langs elkaar heen. Op verschillende plaatsen was er zelfs tegenwerking onder elkaar. Daarom was het voor

Kersten een zaak van het gebed geworden en daarom zocht hij ook spoedig de mogelijkheden om tot een samengaan van de Kruisgemeenten met de Ledeboeriaanse gemeenten te komen. Hij had intussen als lerend ouderling een beroep mogen aannemen naar de Kruisgemeente te Meliskerke. Intussen was ouderling Jacob Corré van de Ledeboeriaanse gemeente te Aagtekerke ook met deze zaak bezig en vonden deze twee personen bij elkaar dezelfde gevoelens. Omdat Kersten veel achting voor Corré had, vroeg hij om ook bij hem op de catechisatie aanwezig te mogen zijn.

Naar Bruinisse

In korte tijd kreeg hij bekendheid, vooral in Zeeland. Ook in Bruinisse drongen de geruchten tot de Oud Gereformeerde Gemeente door, want zo noemde de Ledeboeriaanse gemeente zich in deze plaats. Zij waren meestal een van de eersten die een nieuwe oefenaar of predikant uitnodigden om te komen preken.

Het was in april 1903 dat Kersten ook te Bruinisse op een avond in de week een dienst zou vervullen. Hoewel de jonge oefenaar noch maar kort in de bediening stond, vroeg hij zich al af, of het wel zuiver bij hem lag, of er ook vrucht op zijn werk mocht openbaar komen. Dikwijls preken en nu weer naar Bruinisse, wat moet er toch van komen?

Het gerucht dat hij zou komen werd op het land en ter zee door de Bruenaren besproken. In het begin van die week drong de eigenaar van de vissersboot, Zacharias Hoogerheide er bij Jan Verkamman op aan om de aanstaande vrijdag ook naar de kerk van de Oud Gereformeerde Gemeente te gaan. Er zou een jonge man preken, die ondanks zijn jonge leeftijd, met bijzonder veel kracht en gezag sprak.

Maar dat stuitte Jan geweldig tegen de borst en hij kon daar niet aan denken, want van zijn opvoeding die hij van zijn ouders te Tholen ontvangen had, was niet veel meer overgebleven. Hij had een afkeer van de kerk gekregen.

Maar hoe dichterbij de vrijdag kwam, hoe onrustiger hij werd. Er was een hevige strijd in zijn binnenste, tegen de aandrang om naar de kerk te gaan.

3.2 Verraden, onschuldig bloed

Op die vrijdag, kort voor de dienst zou beginnen, vroeg hij ineens aan zijn vrouw of ze direct zijn zondagse kleren wilde geven, want hij moest naar de kerk. Zij werkte niet direct mee, want waarom moest dit nu direct? Maar haar man was niet meer tegen te houden. Op weg naar de kerk kwam hij veel mensen tegen die ook daarheen gingen. Toen hij bij de kerk kwam zag hij een mensenmassa waar haast niet door te dringen was. Maar hij was nogal bruut en drong met geweld langs de mensen heen met de woorden: ‘Als ik zijn kop maar zie dan is het goed.’ En hij zag hem: ‘Doordringend zag ik zijn aangezicht.’

Intussen had oefenaar Kersten plaats genomen op de preekstoel en las zijn tekst voor: ‘*Zeggende: Ik heb gezondigd, verradende het onschuldig bloed’* (Mattheüs 27 vers 4a). Die woorden troffen Jan Verkamman tot diep in het hart en hij kon het niet meer kwijt. Hij was als Judas, een duivelskind. Het was nu onophoudelijk bij hem: ‘*Ik heb gezondigd*.’

Ook toen hij de volgende dagen aan het vissen was, waren zijn gedachten met niets anders meer bezig. Het was voor hem verloren. Hij zag dat de aarde als het ware openging en er kwam rook en vuur uit en een zwart beest. Hij kreeg alles tegen zich, want hij kreeg nu wat van de werkelijkheid te zien, wat hij voordien nooit gezien had. Was er nu voor zó een nog een weg van uitkomst? Hij werd overtuigd van zonde, gerechtigheid en van het oordeel, wat hij nu als een zwaard boven zich voelde hangen. Hij gevoelde nu dat alles tegen hem getuigde en wat dan als hij zó moest sterven? Jan was radeloos en voelde dat het voor eeuwig verloren was. Was er nog een mogelijkheid om daaruit verlost te worden?

Maar de Heere werkte door en enkele dagen daarna kwam er, door Gods grote goedheid, verandering. In zijn grootste verlegenheid kreeg hij toen een ander gezicht voor ogen gesteld.
De Heere, Die vrijmachtig werkt, liet hem al iets zien van het kruis van Christus. Daarom wilde Jan nu het liefst maar alleen zijn, om te bidden en te wenen voor het aangezicht des Heeren.
Het werd zondag en het was voor Jan geen punt meer waar hij naar de kerk moest. Hij ging 's morgens naar de kerk en zijn vrouw 's middags naar de Ned. Hervormde Kerk, met de kinderen. Dan was hij blij als hij alleen was, om zich voor de Heere neer te leggen, met al zijn zorgen en behoeften.
Van een broer kreeg hij in die dagen een boek. Hij was op de geruchten af gekomen, dat er wat met zijn broer aan de hand was. Het was een boek met preken, waarin de eerste preek weer over Judas ging: '*Gij moogt toezien* (Matth. 27:4b).' Deze preek was ook weer tegen hem gericht. Het zwaard van Gods wet drong nog dieper in zijn binnenste door en aan de gehele wet voelde hij zich schuldig.

De volgende zondagmorgen werd er een preek gelezen over Johannes 15 vers 1: '*Ik ben de ware Wijnstok, en Mijn Vader is de Landman*.' Die middag was de tekst: '*Wat klaagt dan een levend mens? Een ieder klage vanwege zijn zonden*' (Klaagliederen 3 vers 39). 'Daar heb ik het uitgeschreeuwd. O, het is vreselijk: *Ik ben Zijn mond wederspannig geweest*'. Daar werd de zonde bitter voor hem, tegen een goeddoend God gezondigd te hebben.
's Avonds werd er gelezen over Naomi. Daaronder werd hij verbroken en schreeuwde het weer uit. Hij kon het niet meer langer verbergen, want de Heere gaf hem een hoopje in zijn ziel.
De volgende dagen was hij niet in staat om zijn werk te doen, omdat zijn lichaam zo verzwakt was. Hij schreef: 's Maandags dacht ik te sterven, het doodzweet brak mij uit en ik moest naar bed.' Maar met zijn hart en mond mocht hij toen roemen van de goedertierenheden des Heeren, zoals Ruth in het begin: '*... en uw God, mijn God*' (Ruth 1 vers 16b).

Rijp voor de hemel
Na enkele weken kon Jan Verkamman ook tegen zijn ouders niet meer zwijgen. Hij schreef een brief en deelde zijn ouders, broers en zussen mee wat er gebeurd was.
Gods kinderen, die meer geoefend waren in Gods genadewerk in Bruinisse, begrepen al snel dat er met Jan Verkamman wat bijzonders aan de hand was. De Heere werkte namelijk met hem door, hij werd afgesneden van alles wat geen God en Christus was en overweldigde hem met de liefde die in Christus was. Die liefde was gedurig zijn deel. Men verwachtte dat hij niet lang meer op de aarde zou zijn.
Dit is ook uitgekomen, hij kon hier niet meer leven en riep maar uit: '*Heere Jezus, kom haastelijk. Ja kom, Heere Jezus!*' De Heere, Die het geroep van Zijn kinderen altijd hoort, en dit Zelf werkte, heeft Jan zijn wens doen verkrijgen. Hij werd lichamelijk steeds zwakker en het was duidelijk merkbaar dat dit zo niet kon blijven. Met die woorden: *'Ja kom, Heere Jezus'*, is hij de eeuwige rust ingegaan. Op 29 december 1904 is hij overleden, op de leeftijd van 35 jaar.
Hij liet een weduwe achter met vijf kleine kinderen. De oudste van kinderen, Jacob Marinus, was 10 dagen daarvoor 9 jaar geworden, toen zijn vader stierf en Mattheus Matthijs was 3jaar.

3.3 Uit het nageslacht

Jacob Marinus en Willem Pieter hebben hun vader wel bewust meegemaakt, maar de op één na jongste Marius Marinus was toen nog maar 4 jaar. Hij zou ook niet oud worden, 44 jaar, maar hij had ook dezelfde verwachting als zijn vader!
Jacob is later ook bij de marine gekomen, zoals ook destijds zijn vader en meer anderen uit de familie. Willem is nog enkele jaren ouderling geweest, tot juni 1962, in de Gereformeerde Gemeente in Nederland te Bruinisse.

Marius Marinus is dus ook niet oud geworden. Hij werd in 1941 voor diaken gekozen in Bruinisse en genoot daar al spoedig achting. Hij was getrouwd met Hendrika Nederhand (1899-2001) en zij hebben 5 kinderen gekregen: Elizabeth Jozina (1925-heden), Anthonie Wouter (1927-1945), Jannetje Pieternella (1929-heden), Jans (1930-heden) en Jan (1932-heden).
In 1944 is Marius met zijn gezin tijdelijk naar Dinteloord uitgeweken, vanwege de oorlog. Schouwen en Duiveland was onder water gezet door de Duitsers. Zij werden op de boerderij bij familie Vogelaar opgenomen. Vooral zijn vrouw was bang en hoopte daar wat meer veiligheid te vinden. Maar het tegendeel is gebleken, want in Dinteloord hebben zij het bombardement mee moeten maken.
Toen dit begon had Verkamman gezegd, wees maar niet bang, de Heere is mij voorgekomen met

God kent den weg en der vromen gemoed.
Hij draagt zorge voor hen en voor haar goed. (Psalm 1: 3 ber. P. Datheen)

Op 4 november begonnen de bombardementen. Met de familie Vogelaar stond het gezin van Verkamman in de gang en meenden dat zij daar het veiligst stonden. Toen allen daar in grote angst bijeen waren sprak Verkamman:

Hier scheen ons 't water t' overstromen;
Daar werden wij bedreigd door 't vuur. (Psalm 66:5)

Toen ging hij de kamer in om een versterkend middel voor een van de anderen te halen. Op dat ogenblik viel er een bom op de woning. De oudste dochter Elizabeth Jozina werd door de luchtdruk weggeslagen en lag gewond op de grond. Gelukkig viel dit mee en kwam ze weer bij. Maar haar vader werd door de luchtdruk naar buiten geslingerd en lag zwaar gewond op straat. Door granaatscherven was heel zijn lichaam vol wonden. Hij werd in een ander huis gedragen en was nog helder om afscheid te nemen.
De andere dag is hij naar het ziekenhuis in Bergen op Zoom gebracht en is aan de verwondingen overleden.

Maar kort daarna volgde een nieuwe slag voor het gezin. Een van de jongens, Anthonie Wouter, ging naar Bruinisse terug, om in en bij hun woning een en ander in orde te maken. Omdat schoon water belangrijk is dacht hij eerst de regenbak te reinigen. Hij ging daarin, maar is er niet meer levend uitgekomen, want hij is waarschijnlijk door vrijkomende gassen gestikt.

Moeder Verkamman is heel oud mogen worden. Op 101- jarige leeftijd is zij in het jaar 2001te Bruinisse overleden. Toen er op het laatst van haar leven naar haar leeftijd gevraagd werd zei ze: 300 jaar. In 1899 is zij geboren en het was toen 2001, dus zij had in drie eeuwen geleefd.

Nadere toelichting uit diezelfde tijd
Zoals boven beschreven, was het Zacharias Hoogerheide die er bij Jan Verkamman op aandrong om bij oefenaar Kersten naar de kerk te gaan. Hij is in 1836 geboren en in 1908 gestorven, dus enkele jaren na Jan Verkamman.
Bij Zacharias was het altijd maar zijn grote vraag, wat zichzelf betrof, of de Heere met hem begonnen was of dat hijzelf begonnen was. Toen het sterven werd vroeg iemand aan hem of hij nog hoop had. Zijn antwoord was: 'Ja, maar een klein hoopje.'

Een kleinzoontje van Zacharias, Keesje Wemmers is 9 mei 1903 gestorven. Hij was nog maar 6 jaar toen hij hersenvliesontsteking kreeg en leefde daarna maar enkele weken meer. Het kind viel op, omdat hij op die leeftijd al zo dikwijls in de Bijbel en in zijn Psalmbijbeltje las.
Toen Keesje ging sterven vroeg hij om zijn Bijbeltje en las:

De vromen zullen Uwen Name
Die heerlijk is, prijzen o Heer!
d'Oprechten zullen eeuwig t' zame
Bij U wonen in alle eer. (Psalm 140:13 ber. P. Datheen)

Dat was het laatste wat van hem gehoord werd.
Ouderling Van Popering had werkzaamheden met het kind gekregen en mocht geloven dat Keesje onder die oprechten behoorde.
Korte tijd daarna zijn ook de ouders van Keesje gestorven. Zijn andere grootvader was Johannes de Waal Gzn. was het jaar daarvoor gestorven. Hij was een achtenswaardig ouderling, die heel wat jaren samen met zijn broer Gabriel de gemeente gediend heeft. Gabriel was in 1900 gestorven.
In die jaren zijn er opmerkelijk veel van Gods kinderen in Bruinisse weggenomen. Vanaf het ontstaan van de gemeente in 1848 waren er velen tot bekering gekomen. Vooral ook onder de bediening van ds. P. van Dijke kwam de gemeente tot bloei.
Maar ondanks dat er rond de eeuwwisseling velen waren weggenomen, werden er regelmatig door Gods Woord en Geest, anderen weer toegebracht. Zowel in Bruinisse als in andere plaatsen.

Een rijke bediening
Ook door middel van de bediening van de jonge Kersten, zoals hierboven beschreven.
Ongeveer een jaar later preekte Kersten te Goes. Hij was 21 jaar toen hij daar op 13 januari 1904 een preekbeurt vervulde. De vader van de 26-jarige Joost Fraanje had tegen zijn zoon gezegd: 'Morgen preekt die jonge man in Goes.' Eigenlijk had hij niet veel zin, maar hij besloot om toch maar te gaan. Hij liep van Biezelinge naar Goes, toch wel benieuwd wat die jonge man te zeggen had.
Zijn voorwoord was toen uit Psalm 25:8a: '*De Heere is goed en recht;'.* De preek was over Zondag 4 van de Heidelberger Catechismus: 'Doet dan God de mens geen onrecht als Hij in Zijn wet van hem eist wat hij niet doen kan?' Door middel van deze preek werd Joost in het hart gegrepen en ging radeloos naar huis. Vijf dagen en nachten bracht hij door in de schuur, zijn totale verlorenheid inlevende, de Heere recht toe schrijvende en zijn eigen/n innerlijk vonnis willende ondertekenen. Toen kreeg hij de woorden in zijn hart: *'Ik zeide tot u in uw bloed: Leef.'* (Ezechiël 16:). De Heere, die zoals met de apostel Paulus een korte weg hield, schonk ook Joost Fraanje vergeving van al zijn zonden en gaf hem vrede met een Drie-enig God.
Er zouden meer voorbeelden genoemd kunnen worden, hoe de bediening van ds. Kersten gezegend is geworden. De eeuwigheid zal dit alles openbaren, want dan zal het onderscheid gezien worden tussen degene die God dient en die Hem niet dient!

Geraadpleegde literatuur:
Op het water. Het Zeeuwse geslacht Verkamman . Tholen 2003
De Bruidegom komt! 150 jaar Gereformeerde Gemeente in Nederland te Bruinisse Middelburg 1998
Hoe lieflijk zijn Uw woningen. 75jarig bestaan van de Gereformeerde Gemeente Dinteloord 1929-2004

24 Jacob Semon (1785-1814)

4.1 Rijk in de wereld
4.2 ’k Ben met rijkdom overladen
4.3 Naar de kerk
4.4 Weer alleen
4.5 De volgende dag
4.6 Getuigenis van zijn vrienden
4.7 Nabeschouwing door zijn vrienden
Toelichting

4.1 Rijk in de wereld

Ik was jong, in weelde opgevoed en mijn ouders waren rijk in de wereld. In mijn jonge jaren had ik twee vrienden die mij steeds vroegen om met hen uit te gaan. Dit uitgaan was zó naar mijn zin, dat ik zelden thuis was. In plaats van hen te volgen werd ik de persoon die hun voorging, niet alleen overdag, maar ook de nachten brachten wij door in goddeloosheid. Ook de dag des Heeren werd hiervoor gebruikt in allerlei vermaak, van dansen, balspelen, kaarten en allerlei andere dingen, die ook samengingen met vloeken.
Soms ging het zó hoog dat mijn vrienden mij soms tegen moesten houden. Ik ging zover in mijn goddeloosheid dat geen vader en moeder, of leraar, mij met hun bestraffingen tegen konden houden. Alles was vruchteloos.
Binnen 6 maanden stierven mijn ouders en ik was alleen die achterbleef, omdat ik geen broers of zussen had. Op het dorp dacht men dat ik nu wel wat stiller zou gaan leven, maar helaas het werd nog veel erger. Nog drie jaar lang hield ik dit leven vol.

Onverwacht bezoek
Nadat ik weer een nacht ergens had doorgebracht, was ik ’s morgens heel naar en kon haast niet meer op mijn benen staan. Ik bleef enkele dagen thuis, maar ik kon mijn vrienden niet missen en liet mijn vrienden bij mij thuis komen en hun aanwezigheid deed mij goed.
Maar ik gevoelde mij vanaf die tijd niet goed, zodat ik nu in plaats van op de straat, thuis moest blijven of op mijn bed.
Toen ik daar lag kwam er onverwachts een man binnen, die gehoord had dat ik ziek was. Zonder wat te vragen kwam hij naar mij toe en sprak mij vrijmoedig aan: ‘Jacob, ik heb gehoord dat je ziek bent en ik zie dat je er ook niet goed uitziet. Ik hoop niet dat je ervan zult sterven’. Ik antwoordde hem: ‘Sterven? wat sterven, ik ben jong en dan sterft men zo gauw nog niet. Daarom wil ik mij met deze praat van u niet langer ophouden. Wanneer u daar weer over begint, dan laat ik u door mijn knecht de deur uitzetten.’
Toen zei die man: ’Voordat ik vertrek moet ik je toch nog wat zeggen, je moet wedergeboren worden. Weet je dat? Anders kun je Gods koninkrijk niet ingaan.’
Mijn antwoord was daarop: ‘Ga weg vent, je zou mij geheel van streek en van mijn stuk brengen.’
Dit had echter mij zoveel te zeggen dat mijn zwak lichaam ervan beefde. Op deze wijze zou ik, wanneer ik herstelde, mijn genoegen niet meer zo vinden als voorheen.

Niet meer als voorheen
Toen die man weg was begon ik mij af te vragen, als hij nu inderdaad eens gelijk had, wat zou er dan van mij worden? Hij had immer ook gezegd dat ik er niet goed uitzag. Wie weet of ik nog wel ooit zoals voorheen kon uitgaan met mijn vrienden. Wat te doen om die lastige

zwaarmoedigheid kwijt te raken en die nare gedachten uit mijn hersens te krijgen? Die oude man had mij wel een lastig pak bezorgd. Dus probeerde ik het zoveel mogelijk te verzetten.
Toen ik mij na enkele dagen weer wat beter gevoelde ging ik met mijn vrienden weer de oude weg op. Maar zij vonden mij niet meer zo vrolijk als vroeger.
Ik dacht: 'Ja vrienden, je moesten eens weten welk een lastig pak ik opgelegd ben en met al mijn plezier kan ik dat niet kwijtraken. 'Altijd was het maar in mijn gedachten wat hij gezegd had: 'Jacob, je moet wederom geboren worden.'
Diezelfde avond probeerde ik wat vroeger bij mijn vrienden vandaan te komen, om naar huis te gaan. Ik dacht niets te laten merken van mijn onrust, zodat zij niet zouden kunnen zeggen: 'Je lijkt wel een oude man.' Dus deed ik het met de schijn dat ik nog niet beter was. Toen ik merkte dat ze dit begrepen zei ik dat ik hun wel zou laten weten wanneer ik weer wat beter was. Ik zou hun dan wel laten roepen of ik zou zelf naar hun komen.
Ik ging naar huis en kort daarna zat ik op een dag eenzaam, in mijn hart overleggende, dat ik wenste nooit meer met die vrienden uit te gaan.
Toen ik naar buiten keek zag ik mijn vrienden naar mij toe komen, zeker om mij op te halen. Ik schrok en liet ze binnenkomen en vroeg vriendelijk of ze mij iets goeds kwamen vertellen. Maar zij lieten mij weten dat zij geluk hadden, want door medewerking van een voornaam persoon, kregen zij het voorrecht dat zij in militaire dienst mochten. 'Nu komen wij niet om te vragen met ons uit te gaan, maar om je bedanken voor de genoten vriendschap. Binnen vier dagen moeten wij in 's Gravenhage zijn om ons aan te melden als militair. Wij hopen dat het je verder goed zal gaan.'
O, wat een wonderlijke weg van God! Hier begon ik er voor het eerst iets meer te zien en te verstaan wat er hier gebeurde en dat mijn wens zo onverwacht in vervulling ging om van deze vrienden verlost te zijn.

4.2 'k Ben met rijkdom overladen

Dit gaf mij wat rust en ik besloot om deze avond, wanneer het donker was, een wandeling langs de rand van het dorp te maken. Toen ik daar die avond liep zag ik in de verte een klein hutje, met een raampje, waaruit ik een lichtje zag brandden. Toen ik dichterbij kwam hoorde ik een oude man zingen en ik merkte dat het uit zijn hart kwam:

'*k Ben met rijkdom overladen*
Wereldling, ik heb een schat.
Ik mag mij in weelde baden
Die geen wereldling bevat. (Ds. Joh. Groenewegen)

Toen dacht ik bij mijzelf, hoe is het mogelijk, een oude, arme man, zo opgewekt en ik stond daar met een lastig pak. O, wat verlangde ik om van die oude man eens te mogen weten waarom hij zo vrolijk kon zingen en waarin zijn rijkdom en schat bestond.
Ik klopte tegen de ruitjes en hij opende de deur en liet mij vriendelijk in zijn huisje komen. Hij begon direct te zeggen: 'Vriend, ik ben verwonderd dat je hier wilt komen in zo'n arm huisje als dat van mij en vraag mij af wat de reden is om mij te bezoeken in de late avond.

Ik vertelde hem dat ik tijdens mijn wandeling hier een lichtje zag branden en dat maakte mij nieuwsgierig. Toen ik dichtbij kwam hoorde ik u zingen: *'k Ben met rijkdom overladen…..'* Ik dacht toen, wat moet dat toch wezen, een oud man, in zo'n arm hutje en dan nog dit zingen. Daarom klopte ik op de ruitjes met de bedoeling te vragen, waarin uw rijkdom bestaat.

Toen zei hij: ‘Jacob, ik hoop dat je hier niet komt om met mij de spot te bedrijven, want dat zal dan voor jou rekening liggen. Ik heb gehoord dat je er een los leven op nahoudt en daarom denk ik dat zulke mensen alleen maar komen om te spotten.’
Toen vertelde ik hem dat dit mijn bedoeling niet was. ‘Voordien zou men dit wel van mij kunnen verwachten. Maar toen ik enige tijd geleden ziek op bed lag kwam er plotseling een oude man, ongevraagd, heel vrijmoedig naar binnen. En toen heb ik die man niet met een vriendelijk oogmerk aangesproken. Dat is nu mijn doel niet, maar die man zei toen tegen mij: ‘Jacob, je moet wedergeboren worden., of je kunt niet in Gods Koninkrijk komen. Toen die man weg was dacht ik bij mezelf, als dat zo is, wat moet er dan van mij worden? Dat nam alle lust om plezier te maken weg en die woorden blijven in mij leven. En dat blijft een pak op mijn hart en ik kan het maar niet kwijt raken.’

Wie was die man?
Toen zei die man: ‘Ja, Jacob, als de Heere iemand stuurt, wie zal dat tegenhouden. Hij is wonderlijk in al Zijn wegen en wij moeten achteraf Zijn wegen leren inzien, met haar uitkomst. Daar zie ik nu al wat in omdat je naar mij toekomt. Maar Jacob, wie was die man die je opzocht toen je ziek was? Zou je hem herkennen als je hem zag?’
Toen antwoordde ik dat ik hem niet zou herkennen, want mensen die niet welkom zijn, die neem je niet zo op. Want ik was blij dat hij weer weg was, want wat hij achterliet, was een zwaar, benauwend pak.
‘Jacob’, zei de oude man, ‘dat zou nog wel eens tot nut en welzijn van je kunnen zijn, maar dat is alleen maar achteraf te zien. Maar wat die persoon betreft, dat ben ikzelf geweest, want toen ik van je ziekte hoorde gaf dit mij veel werk voor je onsterfelijke ziel. Ik wist dat je los leefde en kon mijzelf niet weerhouden om je op te zoeken. De Heere heeft mij op jouw gewezen en ik moest de last uitvoeren om je op het gevaar te wijzen waar je in leefde, vooral om je onsterfelijke ziel. Ik zou je ook niet herkend hebben, maar ik hoorde het aan je stem.’
Vol verwondering zei ik toen: ‘Ik heb wel eens gehoord van een zekere Jusstijn. Toen u mijn deur uitgegaan was heb ik aan mijn knecht gevraagd of hij wist wie die oude man was die hierbinnen was gekomen. Hij wist dat het Jusstijn was die achter het dorp woont in een klein hutje. Maar zojuist zei u dat u er al wat in zag dat ik naar u kom, maar nu ben ik benieuwd om van u te horen, waarin u boven een wereldling rijk bent en een grote schat bezit.’
Toen zei Justtijn: ‘Dat wil ik je op een eenvoudige wijze vertellen, onder biddend opzien tot de Heere om Zijn zegen en Zijn nabijheid, door de indachtmakende Geest, on Jezus wil, amen. Maar Jacob, hoe oud je?’
‘Ik ben 23 jaar Justtijn’
Jusstijn vervolgde: ‘Ik was 21 jaar, toen ik in alle wereldse goddeloosheid en zonden leefde, ja die ik troetelde, hoe de Heere mij in dat jaar, ook een oude vrome vrouw op mijn weg plaatste. Zij zag mij in mijn goddeloos doen, met mijn vrienden en zocht mij alleen te spreken. Ze zei: Jusstijn, weet je wel dat God bevolen heeft om de goddeloze te waarschuwen als hij de zonde doet. Dat wil ik dan ook nu doen en wil je zeggen dat je treden de hel vasthouden. Als de Heere je niet bekeert, dan zal dit je verwachting wezen, om voor eeuwig een erfwachter van de hel te zijn met ziel en lichaam.’
Dit was een slag op mijn hart en het had zoveel klem op mijn gemoed dat ik dag en nacht geen rust meer had. Wanneer ik ’s avonds naar ging dan dacht ik, weer een dag geleefd te hebben, maar dat ik mogelijk deze nacht een erfwachter van de hel zou worden in de eeuwige rampzaligheid. Ik wist geen raad meer met mijzelf. Ik moest op mijn knieën voor God vallen. Maar ik zou in het verdere leven mijn zaligheid buiten Christus gezocht hebben, indien de Heere Zelf daarin niet voorzien had.

De zaligheid in geen ander
Hij bracht in mijn hart: 'De zaligheid is in geen ander dan in Jezus Christus.' Ik kon geen rust vinden tot ik Hem als een geschenk van de Vader, door het geloof mocht aannemen. O, wat een vreugde kwam er toen in mij ziel om Jezus tot mijn deel te mogen hebben. Nadien mocht ik nog meer begeren om de God de Vader te mogen leren kennen, Die om Christus wil, nu bevredigd was. Dat beliefde de Heere mij ook te schenken en smolt ik weg in liefde tot de Heere en mocht ervaren geheel verslonden te zijn in de liefde van een Drie-enig Verbondsgod. Toen kon ik met ruimte voor mij ziel zingen: *Ik ben met rijkdom overladen, wereldling ik heb een schat*. Daarna mocht ik zingen:

Komt, luistert toe, gij Godgezinden,
Gij, die den Heer van harte vreest.
Hoort, wat mij God deed ondervinden,
Wat Hij gedaan heeft aan mijn geest.
'k Sloeg heilbegerig 't oog naar boven,
Ik riep den Heer ootmoedig aan;
Ik mocht met mond en hart Hem loven,
Hem, die alleen mij bij kon staan. (Psalm 66:8)

Maar ik heb, zoals al Gods kinderen ook strijd op aarde. Maar daar wil ik nu niet over praten, daar dit op dit ogenblik te veel voor je zou kunnen zijn. Daarom, Jacob denk je niet dat ik goede reden en grond heb om te mogen zingen: *'Ik ben met rijkdom overladen, wereldling, ik heb een schat.'*

Hierop antwoordde ik: 'Jusstijn, hierover kan ik weinig of niets oordelen. Bij mijn ouders heb ik zoiets nooit gehoord. In de kerk ben ik niet geweest, alleen toen mijn ouders mij nog mee konden nemen. Bij het ouder worden beloofde ik alléén te zullen gaan, maar ik deed het niet. Daarom kan ik over uw woorden niet oordelen. Maar na mijn laatste ziekte, wat mij zwaar drukte, toen u mij bezocht, kreeg ik wel andere gedachten dan voorheen. Daarom vind ik in mijzelf niet anders dan een klein besef, dat het met mij anders moet worden dan het nu met mij is. Maar ook uit achting voor u, geloof ik dat u de waarheid gesproken hebt. Hoewel ik uit het door u vertelde niet veel besef blijf overhouden, wat u tot mij sprak: 'Jacob, je moet wedergeboren worden'. Wanneer ik die last eens kwijt was, dan zou ik een heel anders mens zijn'.

Jacob onder de fijnen
'Hoor eens Jacob', zei Jusstijn, 'ik heb je reeds gezegd dat het gesprokene nuttig voor je zou kunnen zijn. En wat ik verder nog tot je te zeggen heb, hoop ik dat dit tot goede raad voor je mag zijn. Daarom raad ik je aan dat je naar de kerk moest gaan, onder het levend Woord, zoals men dat noemt, wie weet of je daar je zware last kwijt kan raken. Onze dominee weet in zijn prediking de zielentoestand te verwoorden. Als je eens wist met welke pakken of lasten ik al in de kerk gekomen ben, maar ook hoe ze mij afgenomen zijn, dan zou je de eerstvolgende dienst ook bezoeken.'

Toen was mijn vraag: 'Moet ik mij dan geheel aan bespotting overgeven? Enkele malen hebben verschillende jongens mij naar u zien gaan en hoorde ik hen spotten: 'Zie eens jongens, Jacob Semon wil ook zoals de 'fijnen' worden, hij gaat naar die oude Jusstijn. Wat zal er nu van hem worden, zou zijn geld en goed op zijn door zijn los leven? Let op, straks gaat hij ook naar de kerk.' Zo wordt er dan door vijandige mensen gesproken, door ook te zeggen: 'Als hun geld en

goed op is en zij de grote jongen niet meer kunnen spelen en hun kracht minder wordt, dan laten zij het hoofd hangen, of zij gaan dan onder de preekstoel zitten'.
Op deze wijze wordt er gesproken en moet ik dan nu naar de kerk gaan? Hoewel ik geloof dat u het oprecht meent.'
Maar Jusstijn vervolgde: 'Laat je daarom niet afschrikken om uit de kerk te blijven Jacob, dezelfde bespottingen heb ik ook gehad. De eerste vlaag is meestal de ergste die over je heen komt. Ook in de kerk wordt dan wel eens rond gezien, maar daar hoor je geen hatelijke woorden.'
'Mijn goede vriend', antwoordde ik, 'ik zou haast besluiten om naar de kerk te gaan. Ik kan er eigenlijk ook niets bij verliezen en misschien mijn last ook kwijt kunnen raken.

4.3 Naar de kerk

Ik volgde de raad van mijn vriend op om naar de kerk te gaan en het kwam mij voor dat ik uit de wildernis in een stille vallei kwam. Ik zocht een plaats op, zoveel mogelijk uit het zicht van mensen.
De voorlezer begon met een hoofdstuk te lezen uit Johannes 3. Daarin las hij, dat wij wedergeboren moeten worden uit het water en de Geest. Daarbuiten kan men Gods Koninkrijk niet ingaan. Toen zag ik dat Jusstijn tot nu toe altijd naar mijn bevatting gesproken had. Hij sprak niet over verschillende werkzaamheden die er in het leven der genade zijn, die ik toch niet verstaan zou hebben.
Er werd eerst gezongen Psalm 38 vers 14:

Ja, ik ben als een, wiens oren
Niet meer horen,
Wat men zegge, kwaad of goed;
Wien de tegenreên ontbreken,
Om te spreken,
En die daarom zwijgen moet.

Deze woorden daalden in mijn hart en moest ik ook wel zwijgen en moest nu Jusstijn gelijk geven en bekennen: 'Ik ben de man!'
De predikant begon met het gebed en vroeg: 'Heere, bekeer zondaren en dat de onwedergeborene, wedergeboren mag worden, uit water en Geest. Bemoedig de bekommerde, versterk en vertroost Uw volk, wat U van eeuwigheid hebt liefgehad, van voor de grondlegging der wereld.
Na het gebed gaf de dominee de tekst op uit Johannes 3: 5b: *'Zo iemand niet geboren wordt uit water en Geest, hij kan het Koninkrijk Gods niet ingaan.*'
Het eerste wat ik dacht was, dat dit toch wel iets zonderlings was. Eerst tijdens mijn ziekte de woorden van Jusstijn, daarna de inspraak in mijn eigen hart, toen van de voorlezer en nu van de dominee over de noodzakelijkheid van de wedergeboorte. Ik voelde dit aan als pijlen van de Almachtige, die Hij in mij deed afdalen. In plaats van mijn pakken en lasten te verlichten, begon het mij nog meer te drukken, als een band die mij omgelegd werd. Toen begon de dominee te zeggen wie een onbekeerd mens is die nog niet wedergeboren is. Volgens hem waren dat kinderen van de satan, van wie de voeten door de hel vastgehouden worden en daar kan niemand uit verlost worden. Alleen die door God opgezocht worden, kunnen om en door de verdienste van Jezus Christus, door de Heilige Geest getrokken, weer met Hem verenigd worden. Door Hem worden zij het geloof geschonken een kind van God te zijn. De Geest is het die dit geloof verzegelt.

Hij eindigde met de woorden tot het gelovig volk van God, geroepen uit de duisternis tot zijn wonderbaar licht en dat de ogen die eens gezien hebben niet meer terug zien. Amen.

Het laatste vers wat gezongen werd was Psalm 103 vers 8:

Gelijk het gras is ons kortstondig leven,
Gelijk een bloem, die op het veld verheven,
Wel sierlijk pronkt,maar kracht'loos is en teer:
Wanneer de wind zich over 't land laat horen,
Dan knakt haar steel, haar schoonheid gaat verloren;
Men kent en vindt haar standplaats zelfs niet meer.

Radeloos naar huis.
Ik ging naar huis en had zoveel met mijzelf te doen, dat ik geen last van mensen had, die waren mij niet meer in de weg.
Ik gevoelde dat alles tegen mij gewapend was en ik geen enkele verzachting gevoelde. Het bleef: 'Jacob, gij moet wedergeboren worden.' Ik had mij in de kerk haast niet in kunnen houden en had wel willen roepen: 'Heere, indien U mij zou willen wederbaren, doe het dan. Ik moet bekennen dat ik schuldig ben, door erf- en dadelijke zonden, tegen Uw heilig recht.' De dominee had in de toepassing nog gesproken over het voorrecht van God kinderen, waar ik niet toe behoor.
Na het zingen van Psalm 103 moest ik in de benauwdheid van mijn ziel uitroepen: 'O God, neem mijn ziel in deze nacht niet van mij, want mijn leven is als het gras en als een bloem, wanneer de wind daarover gaat, wordt haar plaats niet meer gevonden. Ik werd overtuigd een verdoemelijk schepsel te zijn om mijn zonden en dat ik in Adam begrepen was.
Toen ik thuiskwam heb ik in mijn kamer hardop mijn rampzalig lot uitgeschreeuwd en beweend en om de grote afstand tussen God en mij. Mijn handen wringend werd mij als het ware toegeroepen dat ik van de aarde weg moest, om mijn zonden. Vanaf mijn kinderjaren een verdoemelijk schepsel. Boven mij zag ik een toornig God en onder mijn voeten een open hel. Ik moest de Heere recht toeschrijven wanneer Hij mij voor eeuwig van Zich zou stoten.
Al mijn hoop was nu vervlogen, waar moest ik op hopen? Toen ik radeloos daar stond, kwam er in mij op om te bidden. Hoewel ik niet wist wat ik bidden moest, viel ik toch op mijn knieën en riep uit: 'Wees mij genadig!' en nog enkele uitroepen. Het was alsof ik enigszins lucht kreeg. Daarna nam ik deze gelegenheid meer waar en ik meende dat ik wat lucht en kalmte kreeg. Ik ging dit stipt naleven in de hoop nu een kind van God te worden.
Hierin leefde ik enige tijd, maar op een zekere dag kreeg ik het weer bang. Ik ging om te bidden en toen kwam er in mijn hart: *'Zoon, zijt welgemoed, uw zonden zijn u vergeven'* (Matth. 2:9b) Ik meende dat er een pak als de gehele wereld van mij was afgevallen. Ik troostte mijzelf daarmee en dacht dat niemand mee dit af kon nemen.

Weer op bezoek
Toen ik weer bij Jusstijn kwam was het mijn bedoeling hem te vertellen wat er in de kerk was voorgevallen. Er zat bij hem een andere man uit het dorp met de naam Miron.
Samen hebben ze mij uit laten praten over wat ik meegemaakt had. Toen ik uitgesproken was nam Miron het woord en hij zei: 'Jacob, ik heb vriend Jusstijn veel over je horen spreken en begrepen dat mijn vriend eenvoudig met je gesproken heeft, zodat je het kon bevatten en dat wil ik ook doen.
Wat je ons vertelde is ons duidelijk. Soms worden het goede christenen waar het ook zo begonnen is, maar wat zij zeggen kan ook een napraten zijn en gaan zij hun grond maken van deugden en plichten. Zij bidden, krijgen wat rust in beloften of andere woorden in hun hart,

zonder dat er werkzaamheden met Christus zijn. Totdat de Heere hen doet zien de noodzaak van de werkzaamheden, dat deze in Christus moeten eindigen. Dat Hij alleen de grondslag wordt, door de bediening van de Heilige Geest. Al de bovengenoemde dingen kunnen geen ware troost geven, in leven en in sterven. (Deze inspraken kunnen ook van de duivel zijn, die zich voordoet als een engel des lichts.) Maar mocht de Heere in jou een goed werk begon zijn dan zal Hij het zeker voleindigen tot op de dag van Zijn heirkracht. Al Zijn kinderen zullen van Hem geleerd worden.'

Waar moet ik heen?

Teleurgesteld ging ik weg en begon ik te denken dat Miron iets in mij gezien had wat niet goed is, hij slaat zoals mijn oude vriend op hetzelfde aanbeeld. Mogelijk zijn zij afgesproken dat wanneer er in mijn spreken iets was wat niet goed is, of geen duidelijke grond had, Miron mij dan zou waarschuwen. Het lijkt of zij achterdocht hebben en keuren mijn werk niet goed. Ik krijg ook geen troost van hen en dat doet mijn hart mij smarten. Jusstijn sprak ook wel eens van Bijbelteksten die in zijn hart kwamen, bestraffing of tot troost. Maar van dat alles weet ik niets, dan alleen: 'Jacob, je moet bekeerd worden, anders kun je het Koninkrijk Gods niet ingaan.'
Door mijn onkunde in de Bijbel versta ik er niets van en dan zegt Micron: 'Al Zijn kinderen zullen van de Heere geleerd worden.'
Waarom zeggen ze mij niet of ik al van de Heere geleerd ben. Ik denk dat ik nog niets van de Heere geleerd, of ondervonden heb.
Nu maak ik mijzelf wijs dat ik mijzelf in deze weg gebracht heb, alleen omdat ik met een verzwakt lichaam de wereld niet meer zo kan volgen en nu de vrome man vertoon. Door al deze gedachten raakte ik in veel vertwijfelingen, zodat de tranen mij uit de ogen liepen. Ik riep tot God: 'Indien het nog niet recht met mij is, wil het dan recht met mij maken. Daarna werd ik gekweld met de gedachte dat ik niet lang meer leven zou. Ook kwam dat vers mij weer voor de geest uit Psalm 103 vers 8: *'Gelijk het gras is ons kortstondig leven.'* En ik weet dat Gods Woord niet liegen kan. Wat moet er dan van mij komen als ik mij bedrieg. Het was mij beter dat ik nooit geboren was geweest. Het was mij zo bang en zeker toen de woorden in mijn gedachten kwamen: *'Doorzoekt uzelf nauw, ja, doorzoekt nauw,'*(Zef. 2:1a). Daarop dacht ik, dan kan ik niet voor God bestaan. Ik werd zó moedeloos dat ik er haast niet meer om gaf hoe ik leefde. En had de Heere mij niet bewaard, ik was zeker in zonden gevallen die ik voordien nooit gedaan had. Ik zei: 'Verloren is dan maar verloren'.

Maar toen ik wat rustiger werd begon ik te wenen en op mijn knieën vallend vroeg ik om genade. Ik stond voor een totale onmogelijkheid, voelende dit met het doodvonnis in mijn hand. Ach, waar moest ik heen? Het was niet uit te houden en ik zou de dood boven het leven gekozen hebben.
Heel wat mensen vroegen wat ik mankeerde, want mijn vlees verteerde aan mijn lichaam. In deze toestand leefde ik 3 maanden. Maar onverwacht kwamen die woorden in mijn hart: *'Jezus Christus is in de wereld gekomen om zondaren zalig te maken.'* Toen kwam er een uitroep uit mijn hart: 'Heere, ik ben een van de voornaamsten, och, mocht ik het voorrecht krijgen om te geloven dat U ook voor mij in de wereld gekomen bent, dan was mijn ziel gered.' Verder kwamen ook die woorden in mijn gemoed: '*Ik heb den goeden strijd gestreden, ik heb den loop geëindigd, ik heb het geloof behouden. Voorts is mij weggelegd de kroon der rechtvaardigheid…* (2 Tim. 4:7-8) Dit gaf veel aandoening, ook blijdschap en genoegen. Daarom dacht ik nu alles te bezitten. Ik gevoelde mij nu kalm en dacht, als ik mijn vrienden ontmoet dan hoop ik hun te vertellen welke grote dingen de Heere aan mij gedaan heeft.

De oude vrienden op bezoek
Geheel onverwacht kwamen zij mij zelf opzoeken en vroegen hoe ik het maakte. Miron begon met het zeggen: 'Ja vriend, ik ken je nog niet zo goed als Jusstijn, maar het lijkt dat je wat opgewekter schijnt te zijn. Is er nadat je bij ons weggegaan bent wat voorgevallen, waarvan je nu verblijd bent?'
Ik gaf hem direct antwoord: 'Ja Miron, ik heb nadat ik weggegaan ben heel wat benauwdheid, kwelling en wijsmaking moeten doorstaan. En van uw kant mocht ik ook geen troost ontvangen. Toen kwam ik ook nog bij de kortstondigheid van mijn leven en ik zou de dood zelfs boven het leven verkozen hebben, maar toen kwamen mij de woorden voor, dat Jezus Christus in de wereld gekomen is om zondaren zalig te maken. Ik verklaarde toen de aller-voornaamste te zijn, met de verzuchting dat het ook voor mij mocht zijn. Daarna kwamen mij die woorden op het hart van Paulus: *'Ik heb den goeden strijd gestreden….'* (2 Tim 4:7). En dat bemoedigde mij zo, dat ik dacht nu alles te bezitten.

'Maar Jacob', zei Jusstijn, 'hebben wij je wel eens voor het hoofd gestoten of harde woorden gegeven of gesproken of wij niets met je te doen wilden hebben? Nee, dat was ver van ons af toen wij met je spraken. Wij hoopten een handwijzer voor je te zijn, gedachtig aan de woorden die geschreven zijn over hen die aan alle wateren zaaien. Ook hebben wij slechts gesproken over de zaken waarvoor wij meenden dat je vatbaar was.'
Miron vervolgde: 'Jusstijn heeft je ook gezegd, dat onze werkzaamheden moeten eindigen in Christus, die in de wereld gekomen is om zondaren zalig te maken. Gelukkig die dit voorrecht kent en voorzichzelf mag geloven. Maar wat Paulus over de *goeden strijd* schreef, was nadat hij in de gevangenis gezeten had en elk ogenblik de marteldood dacht te moeten ondergaan. Paulus besprak zijn geloof als zijnde verzekerd en dat geloof eindigt altijd in Christus. Daarom sprak hij op een andere plaats: *'Ik vermag alle dingen door Christus, Die mij kracht geeft.*'(Fil. 4:13).
Dus Jacob, je gelooft dat de zaligheid buiten ons in Christus moet liggen, dat betekent dus dat onze grond niet ligt in deugden, in woorden, in beloften of inspraken in ons hart. Dat alles ontvalt ons bij de dood, zelfs onze begeerten en bekommeringen, hoewel die op zich niet verkeerd zijn, doen als grond niet mee, maar zij doen ons uitdrijven naar het bedoelde einde, wat Christus alleen is.
Omdat wij graag de waarheid met je spreken, dan moeten wij ook recht met handelen, want de eerstbeginnenden liggen voor rekening van de verder gevorderden. Maar wij zullen niet graag harde woorden buiten Gods Woord tot je spreken, want wij lezen in Lukas 11:13b: '…*hoe veel te meer zal de hemelse Vader den Heiligen Geest geven dengenen die Hem bidden.'*
Daarom vriend, wij hopen dat de Heere Jezus je oprecht leert bidden en dat je geen rust zult vinden voordat je kunt zeggen: '… *en ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij en hetgeen ik nu in het vlees leef, dat ik leef ik door het geloof…*'(Gal. 2:20).

4.4 Weer alleen

Daarna vertrokken mijn vrienden en ik was in gelegenheid alles rustig te overdenken, over alles wat ik tot nu toe meegemaakt had. Jusstijn en Miron hadden het altijd goed met mij bedoeld en dat was nog zo.
Maar toch ging ik nu ook geloven dat ik de ware rust voor mijn ziel nog niet gevonden had. Ja, al zou ik mijzelf overgeven om verbrand te worden en ik de liefde niet had, het zou niet tot mijn zaligheid dienen.
Steeds meer begon ik te zien dat ik de Heere Jezus miste, dat ik Hem moest kennen en dat er buiten Hem geen zaligheid is.

Hadden mijn twee vrienden mij niet zo getrouw behandeld, ik was op een zandgrond terecht gekomen en had het gewaagd op beloften en inspraken in mijn hart, zonder Hem als Borg te kennen.
Vanaf die tijd werkte de Heere in mij een gevoelige begeerte om de Heere Jezus Christus te mogen leren kennen, als schuldovernemende Borg en Zaligmaker van mijn ziel. In mijn gebed was het steeds: 'Heere Jezus, U weet dat het mij om U te doen is. Wil toch in mij wonen en in mij werken en neem mij geheel voor Uw rekening. Maak mij los van de banden van ongerechtigheid en ruk mij uit de handen van de vorst der duisternis, opdat ik alles wat buiten U is voor altijd vaarwel zeg.

Hierna werd het helaas weer koeler in mijn binnenste. O, wat was ik dan weer bedroefd en benauwd dat het werk in mij weer over zou gaan, hoewel het mijn begeerte bleef om tot het einde van mijn leven de Heere Jezus te mogen zoeken. Liever dan weer de wereld, met al zijn volheid te genieten.
Hierna kwamen de woorden in mijn hart: *'Want die Mij vindt, vindt het leven.'*(Spreuken 8:35a). Mij gebed vervolgde met: 'Heere, maak mij dan zoekend en geef dat ik niet mag vertragen. Openbaar U aan mij in gunst en in genade, opdat ik U mag loven in de tenten van de rechtvaardigen.'
Soms had ik zo'n zoete begeerte, dat ik mijn ziel en lichaam. als ware het, geheel overgaf. Maar tot mijn droefheid raakte ik dat weer kwijt en allerlei kwellingen kwamen weer terug in mijn hart. Geruime tijd zag ik niet anders dan mijn goddeloos hart, daarna kreeg ik weer een sterke aandrang naar de Heere Jezus.
Uiteindelijk kwam er in mijn hart: 'De begeerte van uw hart zal u gegeven worden.' Ik dacht nog bij mijzelf, wanneer Jezus zo gewillig was om mij aan te nemen, zoals ik gewillig was om mij over te geven, het dan spoedig zou gebeuren. Maar later kwam ik er achter dat het mijn onwil was dat de Heere Jezus alles Zelf moest doen.

De last afgenomen
Toen ik weer in in mijn bidvertrekje kwam, mocht ik uit de diepte van mijn ellende tot God roepen om ontferming van mij, onwaardige. Toen kreeg ik ook te pleiten op Zijn eigen Woord. Daarop kreeg ik aangename werkzaamheden met de Persoon de Heere Jezus. Toen veranderde mijn gebed in genot, daar ik als het ware verslonden werd door de liefde. Ik riep toen uit: 'U hebt mijn hart genomen.' Toen vond ik in Hem rust voor mijn ziel en werd ook mijn pak afgenomen. O, wat een blijdschap en dat voor zó een; een kind van de satan een kind van God te mogen worden. Nu te mogen geloven dat de Heere Jezus mijn deel was geworden. Ik las Psalm 148 en wat kwam er toen een loven in mijn ziel. Toen kwamen ook de woorden uit Jeremia 31 vers 41 in mijn hart: *'Want de Heere heeft Jacob vrijgekocht en hem verlost uit de hand desgenen die sterker was dan hij.*' Ik zou de bomen en de stenen verteld hebben, de uitnemende liefde waarmee Hij mijn ziel lief had. Had ik toen bloed gehad, ik zou dit op die ogenblikken ondertekend hebben: *'Ik ben des Heeren.*' Toen gaf ik mij over voor de tijd en de eeuwigheid, alleen door genade. Ik mocht mijzelf hierin kwijt raken.
Toen was het in mijn hart uit Psalm 60vers 8:

Komt, luistert toe, gij Godgezinden,
Gij, die den Heer van harte vreest.
Hoort, wat mij God deed ondervinden,
Wat Hij gedaan heeft aan mijn geest.
'k Sloeg heilbegerig 't oog naar boven,
Ik riep de Heer ootmoedig aan;
Ik mocht met mond en hart Hem loven,
Hem, die alleen mij bij kon staan.

Ik mocht hierin ruim 3 weken leven. Daarna moest ik ondervinden dat er toen geen zekerheid was voor de toekomst; ik kwam weer in de strijd.
Bestrijdingen en allerlei zaken werden mij wijsgemaakt en wat een inbeelding kan er zijn. Dat laatste zien wij dikwijls bij de nabijkomende christen. Het ging bij mij zo hoog dat ik uitriep: 'Heere u weet het.'
Toen hoorde de Heere en Hij bracht in mijn hart: *'Ik zal u niet begeven en Ik zal u niet verlaten'* (13:5b). Zo onmachtig als ik mijzelf gevoelde, was het nu de kracht des Heeren die ik in mijzelf gevoelde. Ik voelde dat ik Hem in alles nodig had en zonder Hem kon ik niets.
Ik heb wel eens gedacht van kracht tot kracht te gaan, maar ik ondervond toen zo mijn tekortkomingen, ik kon van mijzelf niet één zonde overwinnen.

Opnieuw op bezoek bij de vrienden.
Ik ging weer een bezoek brengen aan mijn oude vrienden Jusstijn en Miron en mocht hen vertellen wat de Heere aan mij gedaan had. Wat ik vertelde was hun uit het hart en zij konden zich met mij verenigen. Er kwam zo'n onderlinge vereniging en bovendien mochten wij ervaren dat de Heere in ons midden was. Zij mochten vertellen hoe zij God hun Vader konden noemen, om Christus wil. Ook zij konden zonder Hem
niets doen. Wij eindigden de avond met dankzegging en met het zingen van Psalm 97 vers 7:

Gods vriend'lijk aangezicht
Heeft vrolijkheid en licht,
Voor all' oprechte harten
Ten troost verspreid in smarten.
Juicht, vromen, in uw lot;
Verblijdt u steeds in God;
Roemt, roemt Zijn heiligheid;
Zo word' Zijn lof verbreid
Voor al dit heilgenot.

Nadat wij afscheid hadden genomen begon ik te denken dat zij van hun voorrechten en kracht hadden gesproken, maar niet hoe hun werkzaamheden daarbij waren geweest.
Ik vroeg mij af of zij wel zouden begrijpen dat ik mogelijk hier nog niet vatbaar voor was. Ik durfde hen met opzet hierin ook niet tegenspreken. Nadat ik hier ook enige tijd over peinsde, kwam ook de vijand er op af, want die slaapt niet. Hij sprak tot mij: 'Je moest wezen zoals deze mensen, dan zou je niet zulke achterdochtige gedachten hebben.'
Daarna begon ik te denken hoe zij God hun vader konden noemen, door de verzegeling van de Heilige Geest. Daarom voelde ik dat ik wat mistte, een onvoldaanheid. En omdat ik zonder de Heere niets kon ondernemen, gevoelde ik ook dat ik mijzelf daar niet kon brengen (Filip. 2:13 en 2 Kor. 3:5).
Hoewel ik de Vader niet kende, door de dadelijke werking van de H. Geest, levendig en krachtig, kon ik met Paulus wel zeggen, in hope zalig te zijn. Want de Heere drukte met nadruk de woorden op mijn hart:
'Want waar uw schat is, aldaar zal ook uw hart zijn.' (Lukas 12:34). Toen zei ik: 'Heere dat is Uw alwetendheid bekend' en ik gevoelde toen iets bijzonders van de Heere, zodat ik uitriep:

Hoog omhoog, mijn hart naar boven,
Hier beneden is het niet,
Het rechte leven, lieven loven,
Is daar, waar men Jezus ziet. (J. van Lodensteyn)

Met alles moet ik steeds weer de strijd in en af en toe wat verkwikking ontvangen.

Eeuwige liefde
Op een vroege morgen moest ik mij tegenover God aanklagen over mijn ledigheid, maar ook mijn dadelijke zonden. Maar de Heere, Die goed is, maakte mij los van het verleden en van alles buiten God en Jezus en daalde in mijn hart met de woorden uit Jes. 54:4a: *'Vrees niet, want gij zult niet beschaamd worden*.' En vervolgens vers 5a: '*Want uw Maker is uw Man, HEERE der heirscharen is Zijn Naam en de heilige Israëls is uw Verlosser;'* Maar ook uit Jer. 31:3b: *'Ja, Ik heb u liefgehad met een eeuwige liefde, daarom heb Ik u getrokken met goedertierenheid.'*
De Heere overlaadde mij, onwaardige, met zoveel blijken van Zijn Goddelijke en eeuwige liefde, dat ik het niet meer dragen kon. Ik mocht mij geheel verliezen in een Drie-enig volzalig Verbondsgod. Dat is zo zalig om dat met wederliefde te mogen beantwoorden, zodat ik in deze zalige ontmoeting dikwijls uitriep: 'Mijn verzoend Vader, om Christus wil.' Toen kwamen de woorden in mijn hart: *'...dat Ik niet meer op u toornen, noch u schelden zal,* (Jes. 54:9b).
Ik was, volgens Gods Woord als een gewaterde hof en tranen van liefde vloeiden voor mijn voeten. Ik kon niet loslaten en bleef voor de Heere met mijn begeerten. Daarop kwam er in mijn hart: *'Dezelfde Geest getuigd met onzen geest, dat wij kinderen Gods zijn* (Rom. 8:10).*'* Hierop zei mijn ziel: 'Amen.'

Nu vond ik mijn kracht geheel in een Drie-enig God. Het oude was voorbijgegaan en alles was nieuw geworden. Wanneer ik nu hoorde lezen of preken uit Gods Woord, wat mij vroeger duister was, was nu licht in de Heere. Hij maakte mij verborgenheden heilgeheimen bekend, wat Hij met mij, van de nooit begonnen eeuwigheid met voorgenomen had. Ik gevoelde mij nu zo opgewekt dat ik begon te zingen Psalm 25:7:

Gods verborgen omgang vinden
Zielen, daar Zijn vrees in woont;
't Heilgeheim wordt aan Zijn vrinden,
Naar Zijn vreêverbond getoond.
'd Ogen houdt mijn stil gemoed
Opwaarts om op God te letten;
Hij, die trouw is, zal mijn voet
Voeren uit der bozen netten.

Ook zong ik Psalm 46 vers 3: '*Geen onheil zal de stad verstoren, Waar God Zijn woning heeft verkoren;'*.
Als de Heere nu maar steeds bij mij is en blijft, en de wacht over mij houdt, wie zal mij dan verstoren.

4.5 De volgende dag

De daarop volgende avond verzocht ik mijn twee vrienden, opdat ik hun kon vertellen wat de Heere aan mij bewezen had. Toen zij binnengekomen waren zongen wij eerst Psalm 81vers 1:

Zingt nu blij te moê
't Machtig Opperwezen
Eenen lofzang toe;
Om ons heilgenot

Worde Jakobs God
Met gejuich geprezen.

Daarna mocht ik hun het voorgevallende meedelen en wij waren alle drie zo opgewekt, dat wij midden in de nacht afscheid namen.
Vooraf had ik hun bedankt voor de trouwe raad en zorg voor mijn ziel die zij mij hadden bewezen. In de middellijke weg hadden zij gezorgd dat ik geen grond maakte van inkomende waarheden en beloften die in mijn hart ontvangen had. Maar dat de grondslag buiten mij lag en in Christus gezocht moet worden. Daarna kreeg ik de hand van hun, als zijnde hun broeder in Jezus Christus.
Zo eindigden wij met dankzegging en met het zingen van Psalm 89:8:

Gij toch, Gij zijt hun roem, de kracht van hunne kracht;
Ùw vrije gunst alleen wordt d'eere toegebracht; enz…

De volgende morgen gevoelde ik mij zeer verkwikt vanwege de nabijheid des Heeren. Hij liet mij zien, gevoelen en ervaren, zodat mijn hart en mond vervuld was met Zijn lof. Ik vond nu iets in mij wat mijn natuur voordien tegen stond en dat was zingen. Ik werd ingeleid dat de gezaligden in de hemel in hoofdzaak daar zullen zingen. Ik zong toen Psalm 36:2, het tweede deel:

Hoe groot is Uw goedgunstigheid!
Hoe zijn Uw vleug'len uitgebreid!
Hier wordt de rust geschonken;
Hier 't vette van Uw huis gesmaakt;
Een volle beek van wellust maakt
Hier elk in liefde dronken.

Geruime tijd mocht ik mijn weg met blijdschap reizen. Ik was soms als Henoch. Ook zei ik weleens: 'Heere, wanneer komt die dag dat ik van dit aards en zondig lichaam zal verlost zijn en ik zong Psalm 73:13

Zo zult Gij zijn voor mijn gemoed
Mijn Rots, mijn Deel, mijn eeuwig goed.

De vijand is er ook nog
Maar na bepaalde tijd kwam de vijand op mij af en zei: 'Nu denk je wel, dat je alles te boven bent, maar die inbeelding kan je nog weleens bedriegen. Hartstochtelijke bewegingen kunnen het ver brengen, teveel om te noemen. Had de Heere het niet verhoed, ik was geheel uit mijn vorige vastheid gebracht. Ik mocht tot God zuchten om Zijn nabijheid en de Heere gaf mij kracht om de vijand te weerstaan. Maar deze liet mij niet los en sprak tot mij: 'Je zult sterven.' Ik antwoordde hem: 'Heel best, des te eerder ben ik in de hemel.' Daarna kwam er in mijn hart: *'Daarom zullen wij niet vrezen, al veranderde de aarde haar plaats, en al werden de bergen verzet in het hart van de zeeën'* (Psalm 46:3). Toen sprak ik: 'Amen'.

Ik dacht van kracht tot kracht en van deugd tot deugd zo door te gaan, maar spoedig ondervond ik dat *de oude mens* nog niet gedood was. O, dat boze en en verharde hart was ik nog niet kwijt. Ik moest zeggen: 'Het vlees begeert tegen de geest en de geest tegen het vlees. Wanneer de Heilige Geest dit niet had laten beschrijven, dat de heiligen in de Bijbel dat ook hadden

ondervonden, het zou moeilijk geweest zijn om mijzelf onder de rij van de godzaligen te durven rekenen.
Ik bleef ook het gevoel houden dat het hier een huis van melaatsheid blijft. Hoewel het wel eens afgeschrapt en opnieuw gepleisterd wordt. De melaatsheid wijkt niet totdat het hele huis afgebroken en de stenen buiten de stad op de steenhoop worden geworpen.
Als de Heere dan maar genade belieft te geven, om te mogen zeggen: 'Ik heb de goede strijd gestreden en het geloof behouden.'
Tot hiertoe heeft de Heere het met mij, ellendige, wél gemaakt. Hij doet zijn lamp nog over mij lichten. Hoe het hier in de woestijn ook gaat, Hij zal Zijn oog over Zijn volk houden en hoort hun roepen en hun bidden.

God zij altijd op 't hoogst geprezen!
Lof zij Gods goedertierenheid,
Die nimmer mij heeft afgewezen,
Noch mijn gebed gehoor ontzeid! (Psalm 66:10)

Toen ik eens wat lusteloos was, en mij afvroeg of alles wel waarheid geweest was, werd ik bepaald bij Gods goedertierenheid: *'Want Ik, de HEERE, word niet veranderd; daarom zijt gij, o kinderen Jakobs niet verteerd.'* (Mal. 3:6). Zo werd ik versterkt in vertrouwen op de Heere Jezus Christus.

Verzwakt door de werkzaamheden
De aanhoudende zielenwerkzaamheden hadden mijn lichaam erg verzwakt. Vanaf mijn eerste tijd bij Jusstijn heb ik geen gezonde uren meer gehad. Ik werd steeds zwakker, zodat ik dikwijls op mijn bed moest blijven. Ik dacht wel een dat mijn leven haast op het eind was. Dan werd ik weer versterkt door de woorden: '… *die in Mij geloofd zal leven, al ware hij ook gestorven;* (Joh. 11:25b).

Mijn beide vrienden hoorden van mijn zwakheid en bezochten mij. Toen ze binnenkwamen zagen zij dit ook en ik vertelde hun mijn ervaringen. Jusstijn zei: 'Ja, Jakob, je staat is duidelijk, wij hadden gedacht dat het nog wel eens donker zou worden, maar geen nood, je weg ziet op Christus.'

Miron vervolgde: 'Je hebt wettig gestreden en op het einde van de strijd zul je ook met Gods volk gekroond worden en dat uit genade, om Christus wil.
Ik verzocht toen om samen te zingen uit de lofzangen van Groenewegen:

Ik heb een trouw gesloten,
Met al Gods gunstgenoten,
Dat lieve volk van God, enz…

Nadat wij nog de wegen des Heeren hadden besproken, werd de wens uitgesproeken, nog lang als broeders in den Heere, met elkaar om te gaan.
Maar toen moest ik zeggen: 'Ik weet Gods verborgenheid niet, maar ik denk dat het niet zo lang meer zal duren, want ik gevoel mijn zwakheid toenemen. Maar ik begeer onderworpen te mogen zijn, zoals mijn Ontfermer het belieft te houden, om dan te zeggen:
Is het zuurheid, is het zoetheid,
Laat ons altijd wezen stil,
Want, de wezenlijke goedheid,
Maakt het goed met wat Hij wil.

Kom Jusstijn, voordat wij scheiden laten wij nog zingen uit de lofzangen van Groenewegen:

Ik ben met rijkdom overladen,
Wereldling ik heb een schat

Zo hebben wij de avond geëindigd, met toepassing op mijzelf en wij zongen Psalm 73: 12:

'k Zal dan gedurig bij U zijn,
In al mijn noden angst en pijn;
U al mijn liefde waardig schatten,
Wijl Gij mijn rechterhand woudt vatten.
Gij zult mij leiden door Uw raad,
O God, mijn heil, mijn toeverlaat;
En mij, hiertoe door U bereid,
Opnemen in Uw heerlijkheid.

4.6 Getuigenis van zijn vrienden

Nadat wij bij Jacob waren weggegaan, spraken wij over zijn steeds erger wordende ziekte. Niet wetend of wij hem nog lang in ons midden zouden hebben, daar hij er zo slecht uit zag.
Ik stond een keer alleen over alles na te denken en toen kwam er in mijn hart: *'Let op de vrome en ziet om naar de oprechte, want het einde van die man zal vrede zijn'* (Psalm 37:37) Ik had hem namelijk stil bij zijn bed horen bidden: 'Heere Jezus kom toch haastelijk.' Ik kon mijzelf toen niet meer inhouden en zei: 'Mijn lieve broeder, denk je spoedig te zullen sterven, omdat je zo naar het einde verlangd? Zijn antwoord was: *'Want het leven is mij Christus, en het sterven is mij gewin'* (Fil. 1:21). Wat was hij toen rustig.

De laatste bezoeken
Daarna gingen wij samen weer bij hem op bezoek. En Jusstijn vroeg, hoe het er met hem nu voorstond. Zijn antwoord was: 'Goed mijn broeder, het anker der hoop ligt vast in het binnenste heiligdom. *'t Oog omhoog en 't hart naar boven; hier beneden is het niet.*' Na wat rust vroeg Miron of de vijand niet sterk op hem afkwam. Hij antwoordde: 'Ja, maar de Heere zorgt voor mij, maar ik mag Hem zien als een die water tot aan de lippen laat komen, maar het er niet overheen laat gaan. Door genade vermag ik alle dingen door Christus die mij kracht geeft.'

Jacob was niet bang voor de dood, want daar zei hij van: 'Die zal mij verlossen van mijn zwak, zondig lichaam. Ach, dat die dag meer en meer aanlichtte.' Ook probeerde hij uitgebreid te spreken over het land en de kerk des Heeren. Hij droeg ons op om daarvoor te bidden, want zijn werkzaamheden voor het land en de kerk zouden haast ophouden. Hij sprak er nog over dat hij nu haast uit de strijdende kerk in de triomferende kerk zou overgaan, omdan altijd bij de Heere te zijn.
Toen sprak hij: 'Ik voel mij zeer verzwakt en mogelijk is het de laatste keer dat wij hier aan deze zijde van het graf met elkaar spreken.' Daarna liet hij nog zingen Psalm 23 vers 1:

De God des heils wil mij ten herder wezen;
'k Heb geen gebrek, 'k heb geen gevaar te vrezen,
Hij zal mij zacht, in liefelijke weiden,

Aan d' oevers van zeer stille waat'ren leiden.
Hij sterkt mijn ziel; richt, om Zijn Naam, mijn treden
In 't effen spoor van Zijn gerechtigheden.

Wij gingen bij hem weg, maar midden in de nacht werden wij weer bij hem geroepen, omdat hij hard achteruit ging. Toen wij bij hem kwamen kon hij niet meer veel spreken, maar stak zijn hand naar boven en zei: 'Ik zie het land der rust nu naderen' en vervolgde met heel zachte stem: 'Ik zie mijn lieve Heiland al voor mij.'
Daarna gaf hij ons beiden een hand en sprak met een blij gezicht: 'Nu, mijn lieve broeders, vaart eeuwig wel, mijn einde voel ik naderen. De Heere zegene u om voor uw broederlijke liefde aan mij bewezen en voor de trouwe zorg aan mijn ziel besteed, wat een wegwijzer voor mij was van Gods voorzienigheid.'
Toen zakte hij weg van vermoeidheid en kon niet meer spreken. Nog een uitroep deed hij: 'Op Uw zaligheid wacht ik , o Heere'!'

Zo ontsliep onze lieve en nu zalige broeder Jacob Semon, zeer zacht in de Heere. Hij was ruim 29 jaar en het was 19 maart 1814. Zijn geboorteplaats was Havenberge.

4.7 Nabeschouwing door zijn vrienden

Jacobs vriend Miron vroeg aan Jusstijn: Wie had verwacht dat wij onze vriend zo spoedig zouden verliezen? Wij hebben maar zes jaar vriendschap met hem gehad, maar wij zien hierin ook dat sommigen wel eens vroeg rijp gemaakt worden voor de hemel.
In het begin heb ik hem wel een onopgemerkt gehoord toen hij worstelde met God en zich als een verdoemelijk schepsel voor Hem verklaarde. Toen begon hij in moedeloosheid toch te zingen uit Psalm 61vers 1:

Wil, o God, mijn bede horen;
Neig Uw' oren
Naar mijn zuchten en geween.
In verafgelegen streken,
Schier bezweken,
Zoek ik heil bij U alleen.

Ik vond het niet goed om hem toen direct op te zoeken. Hoewel hij daarna zelf vertelde, dat geruime tijd nadien Christus hem geopenbaard was. Wat sprak hij toen voortreffelijk over de drie ambten van Christus, hoe hij als een diep afhankelijk schepsel, Hem nu zo nodig had, om door Hem als Profeet geleerd te worden, als Priester om voor hem te bidden en als Koning om zijn boos en verkeerd hart te regeren. Hij mocht dikwijls tot stichting voor ons zijn en kreeg veel licht in de leiding van de Heilige Geest in zijn hart.

Hij was voordien een voorganger geweest in het verkeerde, maar nu mocht hij een voorganger zijn in het goede en een voorbidder in de gezelschappen van de vromen. Nooit hebben wij voordien iemand zo veel geweld horen doen op de barmhartigheden van de Heiland. Hoe was hij vol vuur in het gebed voor het vaderland en de kerk. Hoewel hij veel jonger was dan wij, was zijn spreken dikwijls een riem onder het hart. Hij genoot veel van de vertroostende genade des Heeren en was zelfs voor zijn vijanden goed. Wanneer hij naar het gezelschap bij Jusstijn ging werd hij onderweg wel bespot. Maar van dezelfde spotters kwamen er later ook op het gezelschap en waren verwonderd en beschaamd.

Jacob vergaf hun wat zij hem aangedaan hadden. Hij kwam bij de mensen in aanzien en zij beminden hem.

Maar helaas, hij had een zwak lichaam, vooral vanaf zijn bekering toen hij 23 jaar was. Zes jaar lang hebben wij het zien aankomen dat hij geen reeks van jaren in ons midden zou zijn.
Wanneer wij tot hem spraken: 'Jacob, uw gezondheid wordt minder,' dan was zijn antwoord: 'Ik moet zowel het kwade als het goede van de Heere ontvangen, soms tot mijn loutering. De zaligheid is mij nu nader dan toen ik eerst geloofde.'

Wanneer hij over zijn doop sprak, hoe hij als kind al aan een Drie-enig God was opgedragen en nu door genade de betekenende zaak deelachtig was geworden, was hij vol verwondering.
Ook vertelde hij eens dat het zijn begeerte was om belijdenis te doen, ook met de bedoeling om aan het Heilig Avondmaal te kunnen deelnemen. In enkele maande leerde hij zijn belijdenis en had een sterke begeerte om hieraan deel te mogen nemen. Hij las toen ook het formulier met de vereisten voor een deelnemer aan het Avondmaal. Op dat ogenblik gevoelde hij zich zo'n ellendig zondaar, dat hij dacht zichzelf een oordeel te eten en te drinken.
Maar toen hij in de kerk kwam raakte hij werkzaam met de betekenende zaak van het Avondmaal en hij kreeg een sterke begeerte naar de Heere Jezus. Toen hij aanzat aan de tafel, genood hij veel van de nabijheid des Heeren. De woorden uit Handelingen 9 vers 19a kwamen met kracht op zijn hart: '*En als hij spijze genomen had werd hij versterkt.'* Er kwam een grote vreugde en blijdschap in zijn hart en hij mocht proeven en smaken dat de Heere goed was. Hij gevoelde zich versterkt in de Heere. Hij mocht ook zien dat het Heilig Avondmaal geen middel was om onze schuld te verzoenen, maar tot versterking van het geloof van Gods kinderen.
Hij was zo vol van de lof des Heeren dat hij thuis Psalm 103 vers 1 zong: *'Loof, loof den HEER, mijn ziel, met alle krachten;….'*

Hij genoot meer vreugde in zijn ziel dan de wereldse mensen, die hun genoegen vinden en hun rijkdom zien vermeerderen. Hij mocht alles aan de Heere toevertrouwen.
Hij was stipt in alles, vooral op de dag des Heeren, in zijn kerkgang en het bezoeken van de vromen. Hij had verdriet wanneer hij zag dat vromen zich met wereldse mensen vermengen door ook op zondag te gaan wandelen en soms wel kermissen en ijdelheden naliepen. Waardoor Gods Naam en zaak gelasterd werd.
Mocht de Heere Zijn Geest weer in een bijzondere maat uitstorten.

Zo konden wij doorgaan met over onze vriend Jacob te spreken. Wij komen er nu achter dat wij in hem missen een vriend en een geestelijke broeder in Jezus Christus. De Heere is vrij en wij mochten de hand op de mond leggen en zwijgen. De Heere heeft Zijn raad over hem volvoerd en Hij zal dat ook over ons doen. Nu mogen wij hem met het geloofsoog nastaren. Die tijd zal ook voor ons komen.
Wij wensen dat de gedachtenis aan onze vriend nog lang en tot een zegen mag zijn en willen met dankzegging God voor alles de eer geven, met de bede uit de Avondzang vers 7:

O Vader, dat Uw liefd' ons blijk;
O Zoon, maak ons Uw beeld gelijk;
O Geest, zend Uwen troost ons neer;
Drie-enig God, U zij al d' eer!

Toelichting
Ook na veel zoekwerk is het niet duidelijk wie Jakob Semon was. Ook de woonplaats is niet duidelijk. Haast zeker hebben wij hier met schuilnamen te doen.

Geraadpleegde literatuur:
Gods handelingen in de wonderlijke leiding van Jakob Semon te Havenberge; Mijdrecht z.j.

25. Ter elfder uur (? –1858)

De vrouw van de herbergier uit Lamberhurst

5.1 Dominee George Stedman uit Brighton vertelt
5.2 De ontmoeting
5.3 Draagt elkanders lasten
5.4 Nadere mededelingen
Toelichting

5.1 Dominee George Stedman uit Brighton vertelt

Op een avond in de week, begin oktober 1858, had ik in een kerkdienst gesproken over de bevinding van David, wat beschreven staat in Psalm 116:3: '*Banden des doods hadden mij omvangen en de angsten der hel hadden mij getroffen; ik vond benauwdheid en droefenis.'* Ik sprak o.a. over de macht van de satan, wat hem tot een zekere hoogte toegelaten wordt om iemands gedachten zo te verbijsteren of te kwellen.

Na deze dienst werd ik aangesproken door een persoon, die mij vertelde hoe hij door een pijnlijke ervaring, achter de werkelijkheid van de tekstwoorden gekomen was.
Hij vertelde toen de toestand van een nog vrij jonge vrouw, uit de buurt waar hij dicht bij woonde. Zij was verschillende jaren geleden getrouwd met een herbergier. Maar de laatste tijd was het met haar lichamelijk en geestelijk sterk bergafwaarts gegaan. Naar het oordeel van de dorpsdokter en haar predikant was zij schijnbaar krankzinnig geworden. Zij kende haast niemand meer en stelde nergens geen belang meer in.
Maar uit verschillende zaken die hij noemde, waarin zij betrokken was, oordeelde hij dat zij tot een grote diepte van overtuiging gekomen was door de zonde en de schuld wat zwaar op haar geweten drukte. Deze zielsgesteldheid, waaraan de satan op geen geringe wijze zijn geduchte macht liet gelden, om haar tot wanhoop te brengen, was de werkelijke oorzaak van de vreselijke toestand waarin die vrouw gekomen was.
Maar juist deze mededeling veroorzaakte in mij een sterke begeerte om deze vrouw op te zoeken. Daarom nam ik mij voor, wanneer Gods voorzienigheid mijn pogingen wilde zegenen, in contact met haar te komen.

Enkele weken daarna, op 17 oktober, sprak diezelfde persoon mij weer aan over deze arme vrouw. Dit versterkte mijn verlangen zeer om haar een bezoek te mogen brengen. Ik had die avond beloofd een preekbeurt te vervullen op een half uur afstand van haar woning. Maar ook een berg van bezwaren rezen voor mij op. Toch geloofde ik dat God dit alles kon wegnemen, wanneer het Zijn wil was dat ik haar een bezoek zou brengen. Het was daarom ook mijn begeerte Gods wil in deze zaak te mogen weten.

Een herderlijk besluit
Daarom nam ik het besluit, wanneer het de volgende morgen mooi weer zou zijn, want het was al dagen regenachtig, haar te mogen bezoeken overeenkomstig de aandrang van mijn hart.
Inderdaad was het de volgende morgen prachtig weer, wat mijn verlangen versterkte. Ik reed op mijn paard eerst naar een vriend in de buurt en vertelde hem wat mijn doel was. Hij antwoordde mij: 'Ik denk dat het geen nut zal hebben, want zij is geheel verstandeloos en neemt al een maand van geen enkel mens nog notitie. Verder geloof ik ook niet dat u bij haar toegelaten wordt.'
Mijn antwoord was dat ik toch een poging wilde ondernemen.

Nadat ik mijn paard bij hem aan de schuur had vastgebonden, liep ik naar de herberg en ging daar naar binnen. De man van de zieke vrouw was binnen en ik liet hem weten dat ik graag zijn zieke vrouw wilde bezoeken. Hij antwoordde mij: 'Dat is vruchteloos, zij is geheel in de war en zij heeft al een maand lang in geen enkel persoon nog belangstelling.' Hierop vervolgde ik: 'Ik begrijp dat u zo over haar toestand denkt, maar mijn indruk is dat het bij haar meer een zielenlijden is en juist daarom zou ik haar graag een bezoekje brengen. Maar ik begrijp zeer goed, dat ik van uw toestemming afhankelijk ben.'
Juist nadat ik dat gezegd had kwam er een nichtje aanlopen en de herbergier vroeg haar: 'Wat vind je er ervan dat deze dominee een bezoek aan je tante wil brengen?' Zij had dezelfde gevoelens als de herbergier, dat het nutteloos zal zijn en voegde er nog aan toe: 'Het zal juist haar gevoel nog meer pijnigen. Bovendien heeft haar eigen dominee gezegd dat stapelgek is.'
Maar ik herhaalde mijn verzoek, dat ik ondanks de bezwaren haar toch graag wilde bezoeken. Toen zei het meisje: 'Ik zal de verpleegster vragen.'
De verpleegster kwam en zij was het geheel met de man en het nichtje eens en voegde er aan toe: 'Wanneer u een maand eerder was gekomen, dan zou het nog hebben kunnen baten, maar nu is zij te ver weg.'
Opnieuw was mijn antwoord: 'En toch zou ik haar graag bezoeken, maar wil mij niet opdringen.' (Ik sprak dit in het vertrouwen, dat indien het Gods wil was dat ik haar zou bezoeken, dat Hij dan ook een weg kon en zou banen.) Daarop antwoordde de verpleegster: 'Haar eigen zus is nu bij haar en zij moet maar beslissen of u haar mag bezoeken. Ik zal er nu met haar over spreken.'

Zij liep de kamer uit en kwam spoedig met de zus terug. Allen waren het met elkaar eens dat het niets zou baten wanneer ik haar zou bezoeken. Daarop antwoordde ik weer: 'Natuurlijk, u moet zeggen of het kan of niet. Ik wil mij niet opdringen, maar mijn begeerte is dat ik haar graag zou bezoeken.'
Toen zei de zus: 'Wij zullen naar boven gaan en het haar vragen'.
Spoedig kwam de verpleegster terug met de mededeling dat ik haar mocht bezoeken. Toen ik met haar de trap op liep zei ze nog: 'U kunt erop rekenen dat zij, wanneer zij u ziet, uit de kamer gezonden zult worden.' Hierop was mijn antwoord: 'Ik ben op alles voorbereid.'

5.2 De ontmoeting

Haar zus wachtte mij op bij de slaapkamer deur en bracht mij bij de zieke. Zij zei: ' Hier is een mijnheer die graag eens vriendelijk met je wilde praten zus.' De zieke keek op en maakte een afwerend gebaar met haar hand en zei: 'Ga weg, ga de kamer uit!' Maar ik liep door, naar haar bed toe, terwijl zij mij met stemverheffing de deur wees.
Toen zij merkte dat ik niet wegging, sloot zij haar ogen en zweeg. Ik keer mij tot haar en sprak: 'U bent in een droevige toestand gekomen,' Haar antwoord was: 'Ga weg! ik kan niets hebben.' Daarna deed zij weer haar ogen dicht.
Een ogenblik later sprak ik tot haar: 'Uw ziel is verloren, niet waar?'
Met een angstige, maar ernstige uitdrukking op haar gezicht antwoordde zij: 'Ja, dat is zo'.
Ik vervolgde: 'Bent u daar zeker van?'
'Ja, zeer zeker, ik ben verloren, het is met mij gedaan!'
Ik vroeg haar hoelang zij dit reeds gevoeld had.
Haar antwoord was: ' O, de laatste maand heb ik niets anders dan de dood en het verderf en die plaats voor mij gehad. (Zij bedoelde de hel.) Ik kan ze ruiken, ik kan ze ruiken.' Toen zij die woorden uitsprak kwam er een trek over haar gezicht die ik niet spoedig zal vergeten.

Toen sprak ik tot haar: ‘Daar ben ik nog niet zo zeker van dat u daar naar tot gaat, want ik lees in mijn Bijbel dat Jeus Christus in de wereld gekomen is, om zondaren zalig te maken, dat wat verloren was.’
‘Mij niet’, was haar antwoord, ‘mij niet, want ik ben verloren, het is met mij gebeurd! Ik kan geen minuut meer leven!’

Daarna sprak ik: ‘Duizenden mensen leven en sterven zonder ooit hun verloren staat te hebben gevoeld, zoals u nu gevoeld en zij storten in de hel neer. Maar allen die de hemel zullen beërven, zullen meer of minder gevoelen dat zij verloren zijn, zoals het nu met u het geval is.’
‘O, ik niet, ik niet!’ riep zij uit.
Ik ging verder: ‘God zegt: *’Ik zal Mij ontfermen en zal barmhartig zij, wie Ik barmhartig ben* (Rom. 9: 15). Indien Hij Zich wil ontfermen, dan zal het gebeuren. Daarom denk ik dat Jezus bemoeienis met u maakt.’
‘Nee’, was haar antwoord, ‘de Heere Jezus wil met mij niets te doen hebben. Het staat bij mij vast, ik ben verloren, het is uit en ik heb geen minuut meer te leven.’
Terwijl zij, zoals zij gewoon was, op de laatste zinsnede een sterke nadruk te leggen.

De moordenaar aan het kruis
Ik antwoordde haar: ‘O, wat dat betreft, God kan spoedig een verandering bij u teweeg brengen, zoals Hij ook deed bij de moordenaar aan het kruis, die zijn verloren staat pas gevoelde toen de dood zijn lichaam begon af te breken. Hij riep de Heere aan en kreeg in het laatste uur nog de zegen. Hij verkreeg die niet om zijn goede werken, want waarschijnlijk heeft hij zijn leven in goddeloosheid en boosheid doorgebracht, om welke reden hij om zijn misdaden aan het kruis werd opgehangen.’
Toen riep de arme vrouw: ‘O, zo ben ik heel mijnleven geweest, Hij wil niets met mij te doen hebben, dat is zeker. Ik heb de onvergefelijke zonde bedreven. Hierbij richtte zij zich wat op, met een onderzoekende blik op mij gevestigd, alsof zij wilde vragen: ’Wat hebt u hierop te zeggen?’
Ik antwoordde: ’In dien u die zonde gedaan hebt dan is het met u gebeurd, want daar is geen vergeving voor, noch in deze, noch in de toekomende wereld.
In grote zielenangst riep zei nu weer: ‘O, ik ben verloren, het is met mij gedaan, ik kan geen minuut meer leven.’ Daarom vroeg ik: ‘Wat deed u dan, toen u die zonde bedreef?’ Blijkbaar was zij verrast over deze vraag en na een ogenblijk zei ze : ‘Ik wet het niet meer.’
‘Nee’, zei ik, ‘ik geloof ook niet dat u het weet’.
‘Ja, maar’, zei ze direct daarna, ‘ik heb het toch gedaan, ik heb het gedaan!’
Maar ik vervolgde: ‘Indien u dit gedaan heb, dan zal ik u vertellen wat u gevoeld. U voelt in uw hart niet anders dan boosheid en haat tegen God, Christus, de Bijbel en tegen Zijn volk.’
Met een blik in haar ogen en op een toon die aan beslistheid en zekerheid niets te wensen overlaat, antwoordde ze: ‘Zo is het precies bij mij.’

Zou het voor mij nog kunnen?
Daarna zei ik: ‘Ik zal er nog meer van zeggen. Indien u werkelijk die zonde gedaan zou hebben en Jezus Christus kwam met een volle en vrije aanbieding tot u om al uw zonden te vergeven, u zou dat met boosheid en woede geheel verwerpen, indien u inderdaad die zonde gedaan zou hebben.’
Hoe zij reageerde en wat ze toen antwoordde zal ik niet gemakkelijk meer vergeten, denk ik.
Terwijl zij haar beide, vermagerde handen naar boven stak, om ze daarna op het laken terug te laten vallen, met een diep gevoel uitsprak: ‘ Och, mocht mij dat maar eens te beurt vallen! Zou ik niet blij zijn als ik daar nog deelgenoot van worden zou. Zou ik dan niet blij zijn als ik dat mocht krijgen?’
‘O’, was mijn antwoord, ‘ik dacht wel dat het zo met u was. Er is hoop in Israël voor u, al kunt u voor uzelf geen hoop koesteren.’

‘Nee, het is niet voor mij, het is niet voor mij’, zo klonk steeds weer het droevig refrein: ‘ik ben verloren, het is met mij gedaan en ik kan geen minuut meer leven.’
Ik vroeg verder: ‘voelt u zich wel eens gedrongen om te bidden en tot God om ontferming te roepen?’
‘Nee’, was haar antwoord, ‘ik bid niet, want ik kan niet bidden’.
Ik zei: ‘Toch geloof ik dat u het wel doet.’
‘O nee, toch niet’, was haar antwoord, ‘want uw spraak verraadt u, want zo-even sprak u: ‘Zou ik niet blij zijn als ik vergeving kon krijgen? Wanneer u zich daarin zou verblijden, dan moet u ook gevoelen dat u het nodig hebt. En wanneer u dat gevoel hebt dan is dat een begeerte en de begeerte is eigenlijk het wezen of het gebed zelf. Maar dit kunt u niet begrijpen, door het gevoel van uw zonden, schuld, duisternis en de aanvallen van de satan.’
En weer was haar roepen: ‘O nee, het is voor mij niet, het is met mij gedaan, ik ben verloren, ik bid nooit.’

Later vertelde haar zus en de verpleegster mij dat zij maanden lang steeds om genade riep en dat haar droefheid groot was. Ook mag ik hier tussenvoegen dat dit gesprek dikwijls door de zus en verpleegster onderbroken werden, om steeds hun verwondering kenbaar te maken, dat zij nog toch weer met verstand sprak en zij een maand lang met iemand zo gesproken had.

Samen bidden
Verder vroeg ik: ‘Zullen wij zoeken om samen te bidden?’
Direct klonk het van haar lippen: ‘Ja, doe dat.’
Ik boog mijn knieën met de aanwezigen voor het bed. Ik gevoelde onder het bidden een aandrang om deze toestand voor de Heere neer te leggen en te pleiten op Zijn beloften en het werd een vrij lang gebed.
Toen ik geëindigd was en ik nauwelijks het laatste woord uitgesproken had, keek zij op en zei: ‘Ik hoorde u niet.’ Maar ik antwoordde: ‘Maar u zult er toch wel iets van gehoord hebben.’
‘Nee, toch niet, want ik sliep. Sliep ik niet? Merkte u dat niet?’
‘Nee, in het geheel niet’, antwoordde ik haar.
‘U moet nog eens bidden’, drong zij aan. Maar haar zus zocht haar daarvan af te brengen.
Intussen viel mijn ook op een Bijbel, waar ik tevergeefs reeds had uitgezien. Ik nam die Bijbel en sloeg hem open bij Psalm 38 en merkte op: ‘Ik heb hier een Psalm van David, de man naar Gods hart, waarin hij Gods om ontferming smeekt over de treurvolle toestand waarin hij gekomen was. Die zeer veel lijkt op die van u. Dat zult u merken als ik het voorlees.’
Direct antwoordde zij: ‘Nee, het is niet voor mij, niet voor mij.’
Maar ik begon te lezen en het trof mij hoe haar uitdrukkingen zo overeen kwamen met de woorden uit deze Psalm. Ik kon niet nalaten om af en toe een opmerking te maken dat Davids spreken veel op haar uitspraken leek. Maar zij bleef zeggen dat het niet voor haar was.
Maar ik bleef regelmatig doorlezen. Toen ik hiermee bezig was leek het erop dat zij ineens wat opgewekter werd en verzocht haar zus en de verpleegster haar in haar bed wat op te richten.
Uiteindelijk zat zij overeind en sloot haar ogen, waarschijnlijk van uitputting. Eindelijk keek zij op en sprak: ‘Nu begin ik te zien.’
Ik vroeg: ’Wat ziet u dan?’
Zij antwoordde: ‘Ik zie dat David er even erg aan toe was zoals ik.’
‘Ja’, sprak ik, ‘precies zo erg en mogelijk nog wat erger, hoewel uw toestand ook heel erg is. In een andere Psalm roept David: *Laat de put zijn mond niet over mij toesluiten’* . En wat te denken van Jona, die uit de buik van de vis tot God schreidde?’
Ik noemde haar ook de toestanden waarin Jeremia, Hiskia en anderen in terechtgekomen waren en hoe de Heere hen allen daaruit verlost heeft.

‘O’, zei ze, ‘u moet nog eens bidden en u moet mij niet verlaten. Ik kan geen minuut meer leven en ik kan u niet laten gaan.’
Zij pleitte zó welsprekend en krachtig, dat ik mij beklemd gevoelde. Uiteindelijk sprak ik: ’Indien ik u van enig nut kon zijn door bij u te blijven, zou ik het doen, maar het is mij en alle godvrezende mensen in de wereld, met de engelen erbij, niet mogelijk u te kunnen helpen. Niemand dan God alleen kan u geven wat u niet kunt missen. Ik geloof dat Hij het ook doen zal!’

Ik kan u niet laten gaan
Zij begon weer bij mij aan te dringen: ‘Ik kan u niet laten gaan.’
Hierop antwoordde ik dat ik deze avond in Brighton wordt verwacht en daar naar toe moest. ‘Maar ik moet vrijdag of zaterdag weer deze kant uit en dan zal ik u, zo de Heere wil, weer bezoeken.’
‘Zult u dat doen,’ vroeg zij nadrukkelijk, ‘zult u mij nog eens komen bezoeken?’
‘Jazeker’, hernam ik, zal ik dit doen, als wij gepaard blijven.’
‘Daar hebt u het’, zei ze weer, ‘ik kan geen minuut meer leven. Denkt u dat ik nog een minuut kan leven?’
Ik antwoordde haar: ‘Ja, want ik zie geen dodelijke verschijnselen aan u, die er op wijzen, dat u tot die tijd niet zou kunnen blijven.’
‘U moet voordat u weggaat nog een keer voor mij bidden’ zei ze toen weer.
Toen ik weer op de knieën viel, vouwde zij ook haar handen samen. Toen ik het gebed mocht eindigen, voegde zij er een hartelijk ‘Amen’ aan toe.
Bij mijn afscheid herinnerde zij mij herhaalde keren aan mijn belofte, om haar nog eens te bezoeken. Deze verzoeken gingen samen met zulke blijken van dankbaarheid, waarvan ik mij niet kan herinneren dit ooit meegemaakt te hebben.
Toen ik wegging vertelde de verpleegster mij, dat haar eigen predikant, die haar enige tijd geleden ook bezocht had, toen hij wegging, haar had opgegeven. Hij had bij het laatste bezoek gezegd: ‘Zij is geheel krankzinnig en kent niemand en zij begrijpt niets van wat er voorgelezen wordt, of wat tot haar gesproken wordt.’

5.3 Draagt elkanders lasten

Ik ging weer terug naar mijn vrienden, waar ik mijn paard had achtergelaten. Ik vertelde hem en zijn vrouw over mij ontmoeting bij deze nog jonge vrouw. Toen ik dit vertelde liepen bij de vouw de tranen over haar wangen en zij riep uit: ‘Ik wist wel dat niemand die haar bezocht haar toestand begreep. Toen heb ik de Heere met ernst gebeden, dat Hij iemand naar haar wilde sturen, die haar wel begreep.’
Zo werd haar wens vervuld, even als haar man, die mij als eerste van haar toestand had verteld. Zijn zus vertelde mij ook dat beiden zich gedrongen hadden gevoeld, de Heere te vragen of Hij mijn hart wilde neigen om deze vrouw te bezoeken. Zij hadden het echter alleen als wens mij gevraagd, zonder er meer over te vertellen. Ik was nu blij dat ik voordien niets wist, om nu Gods hand er duidelijker in te mogen opmerken.

Ik reed naar huis en de verdrukte en door onweder voortgedrevene ging als het ware met mij mee, daar zij als een zware last vast op mijn ziel gebonden was.
Voor ik naar huis ging bezocht ik nog een huis des gebeds, waar enkele vrienden die avond samenkwamen. De heer R. Sears leidde de samenkomst. Vooraf werd mij verzocht om met gebed deze bijeenkomst te openen. Daar de ongelukkige vrouw mijn geest nog geheel in beslag nam, legde ik haar toestand aan de Heere en aan de aanwezigen voor. Ik gebruikte o.a. deze woorden: ‘Het behage U Heere, Zich aan die ongelukkige vrouw die ik heden mocht bezoeken, te openbaren, haar einde is nabij en zij voelt zich in de afgrond van de wanhoop.’

De heer Sears oefende over Psalm 23 en besloot met gebed. Ook hij droeg haar in haar droeve toestand, treffend aan de Heere op. Het scheen mij toe, dat zijn mond, zo overvloedig vervuld met pleitredenen voor haar, dat ik niet anders kon doen dan mijn hoofd buigen en te wenen voor het aangezicht des Heeren.
Dit voorval in het gebed van Sears, werd door verschillende aanwezigen bijzonder opgemerkt.

Voor dat het vrijdag was had ik bij tijden het voorbeeld van Josafat willen volgen. Door zangers en speellieden aan te stellen om de Heere te loven. Maar ook gebeurde het dat een volgend ogenblik mijn hoop en vertrouwen bijna geheel vervlogen waren.
Toen mijn vriend, die mij die vrijdag met zijn wagentje afhaalde, of de vrouw nog leefde. Hij kom mij alleen maar vertellen dat het laatste bericht over haar was, dat haar ademhaling om 2 uur nog was gehoord. Meer wist hij niet.

Een volgend bezoek
Kort na 10 uur kwam ik bij haar woning. Ik ging naar binnen en haar zus kwam mij tegemoet, die mij verzocht gelijk
Naar boven te komen. Zij liet mij weten dat de toestand van haar zus sterk veranderd was, daar zij niet meer sprak en niemand meer kende. Ik vroeg haar of zij dacht dat haar zus de morgen nog zou halen.
Ze zei: 'Ik denk van niet.'
Ik liep de kamer binnen en de ogen van de ongelukkige ontmoetten die van mij. Toen ik bij haar stond staarde zij mij aan. Ik nam haar hand en zei: 'Is Christus u dierbaar? Is Hij tot troost u verschenen?'
Zij bleef mij een poosje voortdurend aankijken. Toen sloeg zij haar ogen naar boven en daarna weer even op mij. Toen deed zij haar ogen dicht, zonder iets te zeggen.
Haar zus zei: 'Zij kent u niet meer en weet niet meer wat u zegt.
De stervende vrouw zag nu eens naar haar zus en dan weer naar mij, met haar vinger naar mij wijzend. Ik nam haar weer de handen deed dezelfde vragen en drong bij haar aan, of zij mij, indien zij daartoe instaat was, wilde zeggen of zij nog ongelukkig was. Toen scheen het of zij de kracht die nog in haar was, wilde verzamelen om te spreken, maar er kwam slecht een gekreun uit, wat niet te onderscheiden was. Toen sloot zij haar ogen, om ze niet meer open te doen Ik was van oordeel dat zij nog een ogenblik bij bewustzijn was geweest.

De volgende morgen werd ik begunstigd met zoete indrukwekkende ogenblikken, in het gebed tot God. Ik vernam later dat dit juist de tijd was dat onze vriendin overleden is.
Zij stierf op zaterdagmorgen, 23 oktober 1859, om 7 uur.

Vrede en troost!
In de loop van die morgen bezocht ik de woning, om nog enige bijzonderheden te mogen vernemen betreffende de overledene Ik trof haar man en zus aan in de spreekkamer en zei: 'Uw arme vrouw is nu van u heengegaan.'
'Ja mijnheer', antwoordde hij mij.
'Naar huis, naar een gelukkig huis, vertrouw ik', voegde ik aan zijn woorden toe.
Hij barstte toen in tranen uit en bedekte zijn gelaat met een zakdoek.
Daarna vroeg ik aan de zus van de overledene of er na mijn laatste bezoek nog enige verandering opgemerkt werd.
Haar antwoord was: 'Ja, er kwam verandering, want na die tijd was zij niet meer zo bedroefd. Zij wilde soms zingen en had ook steeds weer iets lieflijks te zeggen, wanneer zij uit haar slaap ontwaakte.'

Ik bleef zwijgend zitten om hopelijk nog meer te horen.
Tenslotte vervolgde zij: 'Als ik bij haar bed zat, wilde zij het wel uitgalmen, terwijl zij haar beide handen en ogen naar boven richtte, sprak uit: Vrede, vrede! Troost, troost! Wat een verschil met haar vorige toestand. Toen vroeg zij dikwijls: Ruik je de zwavel lucht ook, zus?'
Enige tijd daarna toen zij uit een sluimering ontwaakte, riep zij uit: O zus, zie je dat, zie je dat?
Op mijn vraag, wat zij dan zag antwoordde zij: Daarboven, daarboven! O, prachtig, o, prachtig!
Later toen zij weer uit een korte slaap ontwaakte, was zij niet meer instaat om te spreken, maar zij keek met een zeer aangename glimlach en een gelukkige uitstraling van haar gelaat. Daarna keek zij zoekend de kamer rond.
Toen zij haar man zag, wenkte zij hem om naderbij te komen.
Hij liep tot haar bed en vroeg wat zij begeerde.
Zij richtte zich wat op en maakt wat geluid met haar lippen, terwijl zij met haar hand naar boven wees.
Hij begreep hieruit dat zij hem nog een afscheidskus wilde geven.
Hij gaf haar een kus en zij hem. Daarna wenkte zij mij en maakte diezelfde beweging. Ik volgde toen het voorbeeld van haar man. Nogmaals keek zij de kamer rond en toen zij niemand meer zag sloot zij haar ogen.'

De een aangenomen en de ander verlaten
Terwijl ik dit alles aanhoorde, gevoelde ik zeker, ja meer dan zeker, wanneer ik het zo mag zeggen, dat zij behouden was en sprak tot haar man: 'Ik twijfel er niet aan, of uw lieve vrouw, van wie het stoffelijk overschot hierboven ons ligt, nu in de eeuwige heerlijkheid is en daar mag zingen het lied van de verlosten.'
Toen deze woorden van mijn lippen vloeiden, schenen verschrikkingen op hem te vallen, waarvan hij overmeesterd werd. Hij wist kennelijk niet meer wat hij nu moest doen. Hij bedekte toen een ogenblik zijn gelaat en daarna greep hij in allerijl een bierglas, haast vol met sterke drank en scheen het alsof hij deze met een teug wilde opdrinken en direct daarna verborg hij zijn gelaat weer. Ik zat dit maar aan te zien zonder verder te spreken.

Daarna sprak haar zus weer verder met mij en zei: 'Ik heb nooit een reden kunnen vinden van haar grote droefheid. Zij leefde altijd geheel zoals het behoorde. Ik dacht wel eens of zij mogelijk toch iets ergs misdreven moest hebben en heb haar daarover ook gevraagd. Maar zij antwoordde mij: 'Nee, daar weet ik niet van.' Daarom kon ik haar grote droefheid maar niet plaatsen.'
Toen mocht ik de zus antwoordden: 'Ik ben verwonderd over wat u mij verteld, maar indien het God mocht behagen om u te laten zien, wat Hij uw nu gelukkig zus, destijds heeft laten zien, namelijk het kwaad van de zonde, dan zult u zich niet meer verwonderen over haar droefheid. Dan zult u zien wat er in één uur van uw leven, al was het naar uw mening het beste uur, genoeg zonde geweest is, om u voor eeuwig te verdoemen. Tenzij vrijmachtige genade u zal behouden.'
Daarna sprak ik de man aan: 'Wanneer u nooit leert kennen welk kwaad de zonde is, dan zult u ook nooit behoefte gevoelen aan een Zaligmaker en Hem ook nooit zoeken. Wanneer u zo zult sterven dan zult u voor eeuwig verloren zijn en nooit komen waar nu uw vrouw is.'
Deze aanspraak vermeerderde duidelijk zijn droefheid. Daarna ben ik weggegaan.

De volgende maandag, 25 oktober, bezocht ik de vriend weer waar ik de eerste keer mijn paard had vastgebonden. Toen hij mij zak liep hij naar mij toe en zei: 'Ik veronderstel dat u wel vernomen zult hebben dat de herbergier ook gestorven is?' Nadat ik dit ontkende vervolgde hij: 'Gisteren om 12 uur is hij gestorven.'
Daarna ging ik direct weer naar het sterfhuis. De eerste die ik zag was de zus van de overleden vrouw, waar ik aan vroeg: 'Is het zo dat de dood hier weer is ingetreden?'
Zij zei: 'Ja, de arme S. is ook gestorven.'

‘Toen ik hier was heb ik geen tekenen van een spoedig einde aan hem gezien, wat was de doodsoorzaak?’ vroeg ik haar.
Hierop antwoordde ze mij: ‘ Hij kon de slag niet te boven komen. Hij had een zeer zwaar gevoel in zijn maagholte, wat hij niet meer kwijt kon raken. Maar wij dachten er niet aan dat hij zou sterven, tot een half uur voordat hij de laatste adem uitblies. Hij zag dat wij ineens bezorgd werden en sprak nog: ’Ik ben zo weer beter,’
Toen zakte hij in elkaar en stierf.
Enkele dagen daarna werden man en vrouw met één lijkwagen weggebracht en op het kerkhof van Lamberhurst, in het graafschap Kent, in hetzelfde graf begraven.
Later vernam ik dat die man een dronkaard was, nadat zijn vrouw gestorven was is hij niet meer nuchter geweest tot hij zelf in elkaar zakte en stierf.

5.4 Nadere mededelingen
Zo goed als ik het mij herinneren kan heb ik de belangrijkste bijzonderheden en de gevoerde gesprekken beschreven. Ik laat nu aan een ieder over om te beoordelen of het woord wat boven dit geschrift geschreven is, waarheid is.
Verder: ‘De goddeloze zal heen gedreven worden in zijn kwaad, maar de rechtvaardige betrouwt zelfs in zijn dood.’
In het leven verenigd, bijna gelijk gestorven, maar ach, wat een eindeloze scheiding hiernamaals!

Zij hadden in herberg en waren kerkelijk aan de gemeente van Dallington in Sussex verbonden. In het verleden was de man een opgewonde, godsdienstige belijder geweest. Altijd trots op zijn belijdenis, wat hij als kind reeds gedaan had. Maar hij begon al spoedig met het heilige de spot te drijven.
Nadat zij getrouwd waren begon hij zijn vrouw te mishandelen, op een ernstige wijze. Zij vluchtte dan weg, maar kwam toch weer terug. Het huwelijk was verre van gelukkig.
Zoals reeds geschreven is was de predikant waar zij naar de kerk gingen, niet getrouw in de bediening. Maar de verpleegster liet weten dat zij in haar vorig leven ook geen voorstander was van een oprechte bediening. De verpleegster woonde namelijk mijn prediking ook wel eens bij, ondanks dat de vrouw had gezegd, dat mijn leer, haar geheel in de war zou brengen.
Het is opmerkelijk dat zij zelf in zo’n verwarde toestand gekomen is, mogelijk door de leer van haar eigen predikant.
Maar nu het wonderlijke, dat de Heere juist mijn woorden, door genade, heeft willen gebruiken, van een die zij verachtte. Dat hij het water uit de Fontein van Heil tot haar verslagen en verzengde ziel zou brengen!

George Stedman

Toelichting
Na wat zoekwerk kregen wij een uitgebreide lijst onder ogen van personen doe begraven zijn te Lamberhurst, uit de omschreven periode.
Wat enigszins in de richting komt zijn de namen: ‘Jonh Prickett + Susanna overleden 21 oktober 1858. Geboren 2 september 1834.’ Zij waren 24 jaar oud. Maar er is geen zekerheid over of het de hierboven omschreven personen zijn.

Geraadpleegde literatuur:
Te elfder ure. Door George Stedman, predikant te Brighton; Woerden, 1926